This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Catalonia

Digitized by Google

PRINCETON UNIVERSITY LIBRARY

Digitized by Google

Digitized by Google

193

Digitized by Google

CATALONIA

Digitized by Google

Digitized by Google

CATALONIA

REVISTA

PRIMERA SERIE

1898

BARCELONA
TIP. «L'AVENÇ», RONDA DE L'UNIVERSITAT, 20
1898

Digitized by Google

(RECAP)

(~~ANNEX A~~)

DP302
.C57C372
(1898) No.1-12

Digitized by Google

PRINCETON UNIVERSITY LIBRARY PAIR
32101 021888054

CATALONIA

BENET MERCADÉ. PER JOSEP M. JORDÁ

En la nostra terra i en aquesta epoca de renovació del sentiment i del concepte de l'art, epoca de sana evolució envers els refinaments de les glorioses civilisacions dels temps passats, de superior cultura en totes les manifestacions artistiques, era en Benet Mercadé una de les figures més dignes d'estudi i la més interessant entre totes, perquè quasi pot dir-se que personificava l seu modo d'esser el veritable caracter que deuria informar la pintura moderna catalana.

No s parlava d'ell feia molt temps; la major part dels que pugen de la nova generació, vinguts a la vida artistica en els darrers anys que han passat, el coneixien sols de nom com mestre de Llotja; i entre ls que d'ell se recordaven i coneixien el seu valer i la seva representació *extra oficial,* quasi bé cap l'anomenava mai, i no l'hauria anomenat segurament si no hagués mort, oblidat per complet en l'agitada confusió de tantes noves tendencies i noves formes de la pintura moderna. I era natural que aixi succeis en els temps actuals de transició i en mig l'evolució per que totes les manifestacions artistiques, i especialment la pintura, estan passant; evolució que si ha sigut en principi saludable i regeneradora, ha produit tendencies que, pel caracter positivista de la filosofia que les ha engendrades, han desviat el sentiment i el concepte que en la nostra terra se tenia de l'art, i han servit per establir diferenciacions que la nostra cultura intellectual endarrerida ha mal interpretat, atribuint molts cops a finalitat i objectiu de l'art lo que sols era medi d'expressió i fins senzill procediment. El resultat immediat ha sigut la formació de grans tecnics, però la carencia quasi absoluta de veritables artistes. El nostre endarreriment intellectual, sobtat pel naturalisme, va creure aquest la ultima i veritable paraula, i la nostra impressionabilitat va entusiasmar-se am les habilitats i els enlluernaments de les noves visions de la naturalesa, sense buscar un més enllà en l'expressió del natural, sense buscar l'ànima, el sentiment, l'interpretació d'aquella naturalesa. D'aquí ve l'apoteosi de l'art den Fortuny, habilidós, alegre i enlluernador, dominant l'art majestuós, seriós i noble den Rosales. I d'aquí ve també (més endavant, quan els refinaments del naturalisme van imposar-se fòra d'aqui, posant la primera pedra de l'inevitable reacció que d'ells havia de conservar el progrés de la tecnica i

RETRAT DE BENET MERCADÉ PER ELL MATEIX

Digitized by Google

DIBUIX PER B. MERCADÉ

la justesa de la visió) que ls nostres artistes agafessin d'aquella escola, am certa timidesa ridicula, una part del procediment que tothom ja acceptava, i no dubtessin, en cambi, en fer-se seu el concepte que de l'art el naturalisme tenia; concepte que ja ningú considerava veritable ni just. Tal equivocada concepció de l'art, creient unica finalitat de l'obra artistica la que l'escola naturalista proclama, ha sigut la causa primera i la principal de l'absoluta falta de cultura intellectual dels pintors de la nostra terra, el talent dels quals no pot desenrotllar-se en prou espaiós medi ni enlairar-se ni volar més enllà dels horitzons estrets aon sos coneixements arriben.

En Mercadé, temperament independent i reflexiu, i nascut a la vida de l'art abans que pogués l'agitada confusió de *chercheurs* influir directament en el seu sentiment artistic per virtut de la seva cultura i illustració vastissimes, es vegé deslligat en tota la seva producció de les influencies radicals i noves que, si bé li haurien aprofitat com a medi de manifestar son talent de pintor, haurien, segurament, velat la seva manera propria d'esser d'artista. Sentí naturalment en el fondo del seu esperit agitar-se les noves idees i teories; però de tal manera que les més modernes, les més racionals, les que avui s'imposen perquè són resultat de l'estudi fisiologic i filosofic de l'art, responien perfectament al seu modo intim de sentir, perquè derivaven de les llunyanes i admirables creacions del gloriós misticisme espanyol i predicaven la més sana i pura idealitat.

Educat en l'epoca del romanticisme de la pintura, que produïa quadros historics grandiloqüents i buids en sa major part, no s deixà dominar en Mercadé per la tensió nerviosa que ls triomfs d'alguns artistes havia fet neixer en lo que semblava que devia esser la més justa i veritable expressió de la bellesa en la pintura, i entremig d'aquella general efervescencia i d'aquell moviment que semblava que sobre tot anava a imposar-se, sapigué formar-se una propria personalitat i avançà segur pel camí dret que li ensenyava son temperament d'artista genuinament català am l'estudi dels grans mestres italians primitius i dels espanyols dels sigles XVI i XVII, compenetrat del veritable sentit de l'art del passat i de lo que devia esser i significar la pintura moderna.

Ja en la seva primera epoca, enamorat d'aquell art refinat del Giotto, de Cimabue i de Fra Angelic, de sentiment exquisit i d'exquisita forma que per la seva delicadesa i poesia purissima l'emocionava, i sentint-se al mateix temps suggestionat i dominat per la noblesa i la severitat, l'elevació i l'energia de l'art de Zurbaran i de Ribera, va compendre en Mercadé que en la germanor del sentiment d'aquells classics d'identica filiació expressat manifestant l'esperit de la vida d'avui am totes ses ancies i sos sofriments, se trobava l veri-

Digitized by Google

LA TRASLACIÓ DEL COS DE SANT FRANCESC PER B. MERCADÉ

table objectiu que l'art devia assolir i pel qual devia lluitar.

Va creure allavores, i seguí creient sempre més, que l'art, en quasi totes ses manifestacions, essent precís que signifiqués elevació de l'esperit vers l'ideal, devia esser essencialment religiós, art místic que poetisés el dolor i la resignació i s'enlairés a les més santes regions de la poesia, expressant tota l'elevació i la dignitat del sentiment.

D'aquest seu concepte de la finalitat de l'obra artística n nasqueren les seves primeres obres i aquelles que més renom li donaren i per les quals quasi pot dir-se que sel coneixia i que havien afirmat la seva reputació i enlairat justament el seu nom. La suprema aspiració de l'art, per en Benet Mercadé, va esser l'expressió del sentiment més elevat de l'ànima, com és el sentiment religiós, aquell sentiment abstracte que s porta a dintre, inexplicable i ple de vaguetat, i que constitueix la font de l'inspiració sagrada on han begut els més grans mestres.

Ple d'entusiasme ja en els primers anys de la seva carrera, son esperit refinat va entregar-se per complet a l'estudi dels mestres primitius, buscant desentranyar el sentit, arribar a l'intimitat de les obres admirables dels mestres de Florencia, desde l'ingenu i exquisit i poetic Fra Angelic fins al sorprenent i profon Giotto i a l'intencionat Orgagna, estudiant, al mateix temps, tota aquella vida d'ascetisme que, am la seva brutal tecnica i am tota la rudesa d'un sentiment dominador, expressà Zurbaran en els seus quadros al fer reviure aquell món de monjos dominat per un misticisme sofrent, per tots els secrets de l'esperit; món trist, de brutal pietat, d'estupidesa ignocent, format d'esgrogueides figures descarnades, morentes i sofocades pel cilici i els vots exagerats. Influit allavores per l'esperit d'aquelles genials obres, vivint en el

Digitized by Google

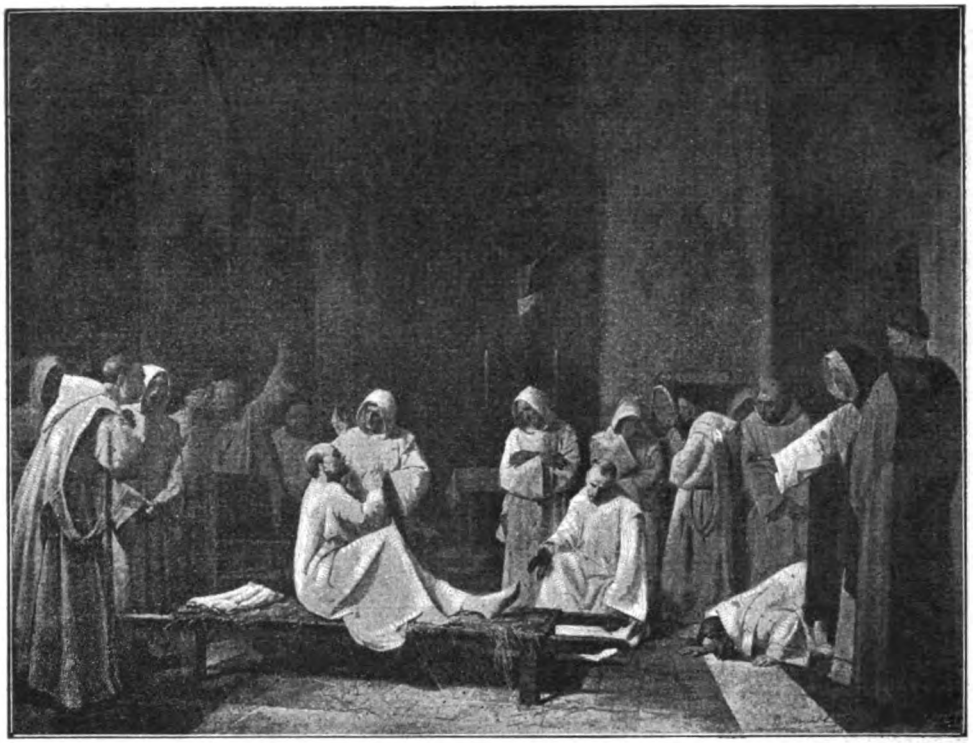

LA MORT DE F. JOAN CLÍMAC PER B. MERCADÉ

mateix medi ambient que les havia inspirades, a Florencia i a Assís, produí en Mercadé ses més hermoses obres, *La traslació del còs de Sant Francesc, Santa Teresa* i *La mort de Fra Joan Climac,* totes elles concepcions d'un veritable temperament artistic, obres d'un artista que juntava a una forma clara, senzilla, vigorosa i propria, digna hereva dels classics espanyols, un sentiment intens i poetic que l feia arribar fins a l'ànima de les coses.

Però essent admirable i hermós conèixer la gestació de lo que produí l mestre català i que li valgué l renom que tenia, és molt més admirable i molt més interessant conèixer lo que podriem dir la seva *intimitat* artistica, el seu modo intim de sentit, la seva personalitat *interna* d'artista.

En Mercadé va arribar per obra del seu talent a crear obres de tanta valua com les abans dites, fent veritable art religiós, no obstant la continua agitació del seu esperit, inquiet, que no se satisfeia amb elles, creient am tota sinceritat que aquell art religiós que ell sentia no era l mateix que produïa, creient que la religió que ell interpretava, aquella en la que buscava les fonts de la seva inspiració, havia pogut engendrar en els temps passats les immortals obres de tants mestres perquè responia al medi social en que foren tals obres creades; però que no era l'esperit religiós que havia d'informar l'art de la vida moderna, necessitada d'una religió que, com materialisació de la Divinitat, respongués a l'esperit ample d'avui, parlant més determinadament al cervell, més compenetrat am les modernes idees filosofiques i al mateix temps més en harmonia am les aspiracions d'idealitat de la nostra generació.

Així com en lo que podriem dir-ne *forma externa* del seu art, com és la composició,

Digitized by Google

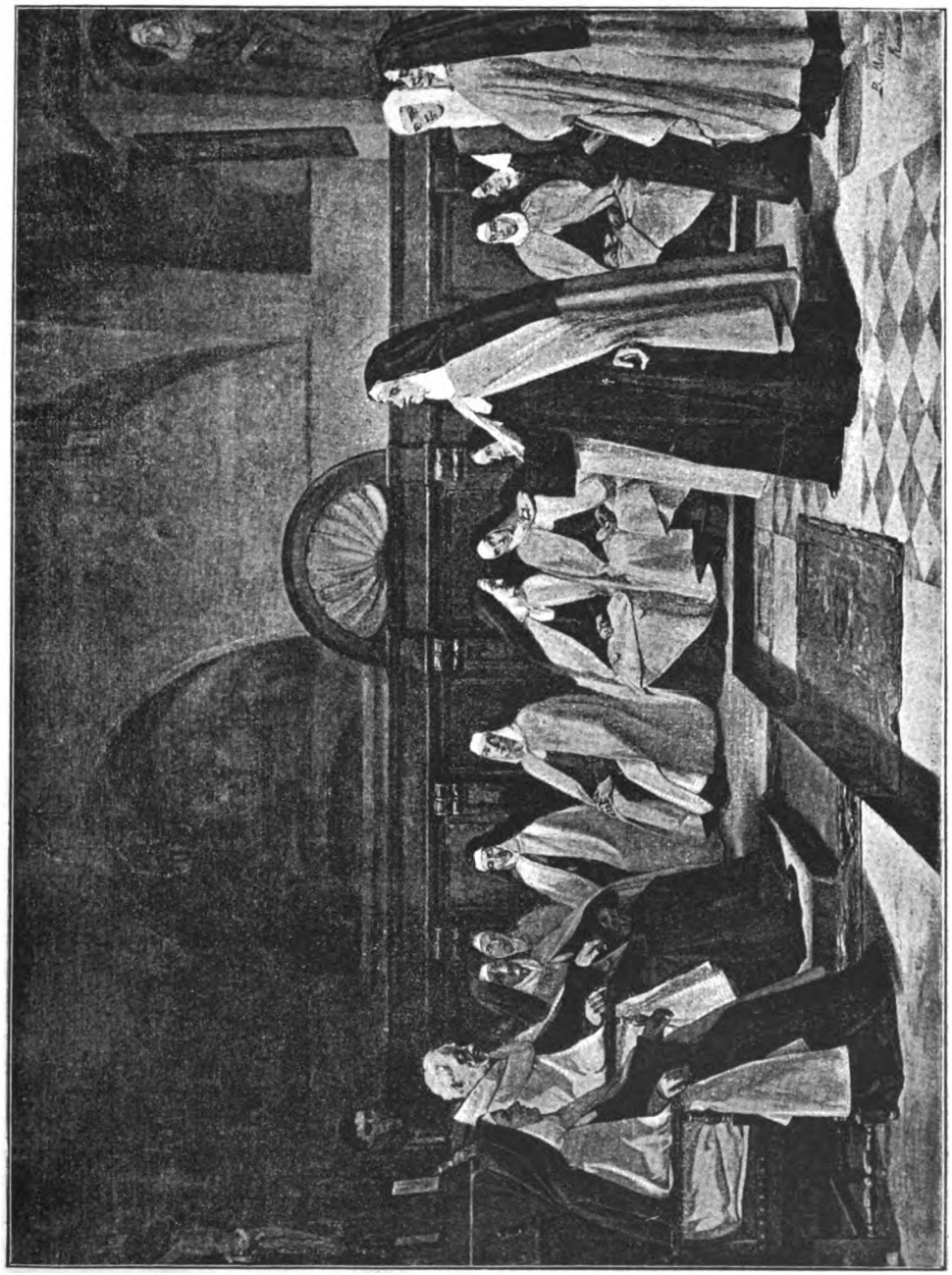

SANTA TERESA DE JESÚS PER B. MERCADÉ

Digitized by Google

l'elecció dels elements amb els quals reconstituïa la vida passada latent en les seves obres, en Mercadé resultava un pintor realista fent quadros d'historia, quasi suprimint per complet l'indumentaria dels temps preterits, que no s'avenia, per lo que de teatral i fals té sempre, amb el seu modo de sentir; així també en el *fondo* de totes les seves obres, el tema religiós de tots els seus quadros era més sentit que pensat, per quant expressava un sentiment, una serie d'idees i d'abstraccions que no definia més que en l'esperit recondit de les mateixes. Feia, en una paraula, pintura religiosa expressant l'esperit d'una religió; esperit que en la seva intimitat no era l'ample que ell concebia ni l mateix que l'informava.

La seva superior cultura l feia somniar en una idealitat que respongués més als sentits i al sentiment i a l'esperit moderns deslligat de les preocupacions de l'antigor, i en son afany anguniós de trobar aquesta idea nova que sentia germinar séns compendre ni explicar-se la seva presencia ni la seva vida, en la lluita constant entre l seu raciocini serè i clar i el seu sentiment refinat i mistic, arribà als ultims anys de la seva vida estudiant i enamorant-se dels filosops i dels espiritualistes moderns, sentint entusiasme i veneració pels mistics i poetes d'aquesta ultima epoca com el purità Novalis i l'admirable i profon Emerson.

DIBUIX PER B. MERCADÉ

Ells dos foren en l'ultima epoca de la vida den Benet Mercadé, en aquells seus ultims anys de tristesa i melanconia, el consol de la seva ànima d'artista inquieta i anguniosa; i en les obres de Novalis com en les del filosop nort-americà hi trobava l veritable esperit del misticisme modern, d'aquell sentiment intim de poesia assedegat d'idealitat i vagues aspiracions que tots portem a dintre i que tant pocs arriben a compendre ni a saber precisar perquè no s'exteriorisa.

¡Quantes vegades el mestre Mercadé, en aquells moments de tristor profonda de tot gran artista, en que l'ànima, lo més amagat i lo més intim del nostre ser, s'enfila als llavis, presentant-se am tota la seva pura i hermosa nuesa; quantes vegades havia exclamat, referint-se a la seva genial producció, que tots aquells grans quadros eren molt hermosos, molt hermosos, sí, latents de vida i de sentiment, però que no satisfeien al seu esperit d'artista, que no eren encara lo que havia concebut la seva inspiració, lo que havia sentit germinar dintre d'ell i que s'havia disfreçat al voler dar forma a l'idea sentida i apenes entrevista, ofegada per l'esperit estret del nostre temps! L'art modern deuria esser lo que ell sentia, aquella pintura mistica, d'un misticisme deslligat de les preocupacions d'aquella religió i que sols d'ella conservés l'esperit, el sentiment intim, l'hermosa poesia, l'elevada idealitat!

J. M. JORDÀ

ELS FONERS. PER ALEXANDRE DE RIQUER

Els visigots havien pres per cap a Alaric, de l'illustre familia dels Balti. El got

Digitized by Google

Rufi deixà d'enviar-los el delme que anyalment els pagava Constantinopla. Allavors van desolar la Tracia i la Macedonia, passaren les Termopiles sense trobar-hi cap Leonides, devastaren l'Atica i la Peloponesia, marxant a la conquesta d'Italia, ideal de tots els pobles barbres, que hi arribaven atrets per la lloba d'or.

Allí s formà estranya barreja de tots los que fugien de l'esclavitud o cobdiciaven riqueses: sueus vinguts de les vores del Baltic, burgonyesos, alans, vandals i balears armats de fones que d'un cop de roc aterraven les aguiles al vol.

L'any 409 atravessaren els Alps, pillaren Aquilea i Cremona, varen passar el riu Po, i es presentaren sota ls murs de la ciutat que s deia eterna, la qual, esporuguida, va enviarlos una diputació am paraules de pau representant-los la grandiositat de Roma i de sa immensa població.

—Com més espessa és l'herba, més ne talla la falç,—respongué l visigot.

Exigí a l'Imperi 5000 lliures pesant d'or i 30000 pesant d'argent per retirar-se a hivernar a Toscana.

Poc temps després torna contra Roma afamada, traspassa ls portals que no s'havien obert davant d'Anibal i de Pirrus, i les seves hordes per tres dies seguits fan durar la devastació i el pillatge, respectant tant sols els temples cristians, que foren l'asil segur dels fugitius.

Alaric sobrevisqué ben poc al seu triomf. Havia baixat cap a l'Italia meridional comptant apoderar-se de Sicilia i d'Africa.

Allavors va morir.

Els visigots l'honraren amb una sepultura extraordinaria. Pera que son cós no fos profanat pels Romans, obligaren als presoners que duien a girar el curs del riu Bussenti, que rega Cosenza; cavaren la tomba en son llit, i allí sepultaren a Alaric am riques despulles. Sobre la tomba degollaren als presoners que havien fet el treball, a fi de que l secret moris amb ells. Tornat el riu a son curs natural, tot va quedar escondit per sempre més i les aigües del Bussenti no s ricen gens ni mica al passar per damunt del vencedor de Roma, que dorm dintre dels marbres, sota l'aigua.

Les tropes que havien triomfat se dispersaren quan Ataulf, germà i successor d'Alaric, va posar-se al servei d'Honori.

. . . . . .

Per la primera lluna de maig, quan renaix la primavera i esclaten les flors i les aus canten, caminaven per dins dels boscos que poblen les montanyes de Majorca, dos atletics foners fills del pais, que en poc espai duien un ric botí de guerra a llurs barraques.

Joves tots dos, havien estat a Roma i havien combatut per espai de vuit anys de des que deixaren l'illa.

Tornaven per amor a la terra natal, i l'un d'ells tornava sobre tot per amor a una dóna que havia viscut en son ànima en els més aspres combats com en les terres més apartades; i si, més que son company, havia carregat d'or i d'alhajes que provenien d'Aquilea, de Cremona i sobre tot de la ciutat dels Cesars, és que sempre visqué en son pensament l'idea d'enriquir-se per la familia que esperava fundar, pera fer presents a l'escullida de son cor, que havia deixat plorosa i entristida quan aquest unic fi l conduïa fins a terres d'Italia.

Tot seguint son camí, illuminat per la claror blavenca de la lluna, els foners conversaven.

—¿De què t'ha servit,—deia l'un,—sortir de nostra terra i haver seguit el món triomfalment; haver vist dins de Roma les romanes porugues revolcar-se en llur triclini oferint-nos viandes i llur cos perfumat en cambi de la vida; el rastrejar dels descendents de Numa, que fugien davant nostre, entrebancant-nos am llurs mullers i filles? Ni això t'alegrava. Sempre amb el cap baix, no sé si per terra estudiaves el dibuix dels mosaics o si tenies por de trepitjar la bestia inofensiva que havia d'espantar am la llegenda *cave canem*. Jo, sempre alegre... Recordo d'un pare que al veure-m traspassar l'atri de casa seva, va desdoblar el mantell de sa filla, deixant-la tota nua al davant meu, sa finissima carnadura destacant-se sobre l fons verd del marbre ser-

Digitized by Google

penti. El vent acariciava sos cabells i el sol amanyagava aquella estatua viva.

—De tot lo que tu m dius, prou men recordo. Jo era al costat teu i tant sols vaig separar-men pera veure aquell pare fugint pel carreró, i abans de que girés la cantonada, el vaig extendre d'un cop de fona, i em va delitar més badar son crani que aixafar una serp. Al girar-me m va semblar que tu haguessis arrelat damunt les lloses, vençut per l'admiració, respectuós per primera vegada de ta vida. La veu d'aquella dòna, a l'implorar, s'assemblava a una altra veu ben coneguda que haig de sentir avui. Tenia les trenes rosses com unes altres trenes que conec, els ulls tristos i blaus, purissims com les ones de la mar, com uns ulls que jo sé i han d'emmirallar-me abans que l sol se pongui; aquella boca m recordava altra boca que exhala ls perfums de les roses de Majorca. Jo vaig arrabassar-la, i per carrers y places, que bullien inflats de tropes, vaig portar-la fins al temple cristià, castigant als atrevits que s'atançaven, obrint-me pas fent revoltar la fona carregada.

—Jo vaig seguir-te i t'ajudava. Ni per un instant vaig pensar en disputar-te aquella dòna perquè veia l que s passava en tu, i, de més a més, que n preferia d'altres.

—Sí: tu t'estimaves més les porugues que s revolcaven en llur jaç, mentres jo d'elles sols ne volia lo que pot adornar a la tendra companya que m'espera, i enriquir-la. Tu fins al fons de les amfores xuclaves el vi vell de Cuma i de Salern i duies ton baf de colós ubriac a les boques untades de carmí que fins aquell dia no havien respirat més que ls perfums del vici refinat. Entre tos braços negres estrenyies aquelles debilitats esblanqueides, i tes crins de lleó, al barrejar-se am les sedoses cabelleres, semblaven escorçons que ferissin un nin. Jo sospirava i tu ten reies.

—I encara ric avui. A tu, la luxuria no va temptar-te ni esborrar el teu record. A mi, què m feia que contrastés ma força am llur finesa, ni que semblés d'escorçons ma cabellera, si sentia que aquelles dònes, fartes de sers afeminats, se gaubaven de trobar-se entre ls braços de la fera! Guaita, cap a orient: el dia ja clareja i som aprop del terme... Vas fer mal fet de no guardar-te la filla de Roma pera oferir-la com esclava a ta promesa.—

Així, tot conversant, els foners s'acostaven al fons de les montanyes que arredossen al peu de les onades el poble de pastors i gent de mar.

Tots dos, tant l'un com l'altre, sentien bategar llur cor quan, extenent-se la llum, veien les fumeres de les barraques enlairar-se. Cadascú coneixia a casa seva, i, després de tants perills passats, sentien realisar-se una esperança.

L'enamorat quedava més enrera, pensatiu.

Baixaven per un camí fondo de carretes, i al tombant d'un marge, el que anava al davant, sorprès, va deturar l'altre.

Avançant el cap per la colzada que anaven a traspassar, va ensenyar-li allà baix, darrera una barraca, l'idili pastoral que l sorprenia: una jove asseguda a la falda d'un pastor jovincel que reia i bogejava.

Ella tenia l posat trist i les trenes rosses; l'home li alçava l cap pres entre ses dugues mans i es guaitava al fons dels ulls de la donzella, d'un blau purissim com les ones de la mar, cercant aquella boca que exhalava ls perfums de les roses de Majorca.

El foner assenyalava l'idili amb el braç extès. Colrat, somreia, descobrint sa blanquissima dentadura, mentres que son company carregava la fona, i la pedra, brunzint enlaire, anava a esclafar un cap de dòna entre les mans d'un pastoret aterrat, deixant-li per complaure-l un munyoc de sang i d'òssos.

Bons foners, els foners balears!

ALEXANDRE DE RIQUER

IDEALS NOUS PERA LA «CATALONIA». PER ALEXANDRE CORTADA

El nom mateix de la revista ja ns diu lo que hem de proposar-nos: Catalunya.

Digitized by Google

Però no la Catalunya provincia o regió d'un estat actual, sinó la veritable, la gran, la total, la que formava un poble i una entitat a part. No ns podrà tampoc servir de mirall la Catalunya que alguns dels seus moderns defensors ens presenten com a model i que és la que està més aprop de nosaltres en el transcurs de l'historia, o sigui la Catalunya dels sigles XV al XVII (abans de Felip V), la Calunya restringida i empetitida, aquella que per no perdre unes llibertats fantasmes i unes costums ja momificades, ens va deixar sense intellectualitat i amb una vida purament material i mercantilisada. No, no és a res de tot això a lo que hem d'aspirar nosaltres, sinó a la Catalunya primitiva, a la que en els seus començaments va esser anomenada tal com posem en el titol de la revista, a la que, creada per l'imperi franc, formava part integrant de tot el gran centre de civilisació instituit pels carlovingis. En aquella epoca Catalonia representava una raça i un pensament propri, i amb els seus més grans homes va contribuir a totes les transformacions de l'esperit humà durant l'Edat Mitja. Aleshores era poetica amb els trovadors provençals, reformadora amb els albigesos, i amb els seus grans mistics i savis, Llull, Sibunde, Eximenis, Vilanova i Vives, va esser una de les nacions que, partint de la reforma iniciada en l'Illa de França per l'Universitat de Paris i tota la renovació gotica, va influir més al naixement del misticisme lliure i interior i a la creació de la filosofia, o sigui an els dos moviments predecessors de la Reforma i del Renaixement. Aquesta Catalunya oberta, cosmopolita, original i reformadora, és la que nosaltres per la nostra reconstitució avui dia hem d'estudiar amb el criteri més ample i més modern.

Després d'aquest periode d'esplendor, i quan ens preparavem per arrodonir una completa civilisació innovadora i original, la terrible fatalitat de la formació dels nous grans estats ens va desfer i anular, llençant-nos en mans de la nació més tancada i més absolutista de totes. Nosaltres, portats pel nostre caracter indomit i no volent perdre una illusió de llibertat que ns restava, encara ns vam isolar més, quedant sols i absolutament separats de les grans noves idees pel triomf de les quals molt haviem treballat. El Renaixement, la Reforma i l'Epoca filosofica dels sigles XVII i XVIII, tot va passar mentres nosaltres estavem profondament ensopits, fins a tal punt, que quan, am la vinguda dels exercits napoleonics, ens varem despertar del nostre són, ens apareixia tot allò com una llum massa brillant i enlluernadora, que am la nostra vista no podiem contemplar de fit a fit. En veritat, el desconsol més fondo i més desesperador s'apodera dels esperits que pensen intimament, quan se considera aquell desgraciat periode d'aniquilació pera l nostre pensament i pera la nostra patria! Pot-ser cap poble d'Europa s'ha vist reduit a un anulament tant gran. Quasi per nosaltres aquell periode pot esser considerat com si no hagués existit en el transcurs del temps.

A principis d'aquest sigle van començar a obrir-sens les portes de la nova vida; però com si la malaventura no ns hagués doblegat prou, es van aixecar desseguida les lluites més terribles i fanatiques en la politica, en la religió i en tots els ordres de la nostra vida, impedint amb el llur xoc furiós cap desenrotllament seriós i constant de la nostra cultura. Hem fet en aquest sigle moltes temptatives en l'art, en la filosofia, en la ciencia; però fins ara tot ha sigut de poca vida, fragmentari i anorreat continuament en mig de revolucions sagnants i de guerres fratricides. Una alta i tranquila atmosfera moral i intellectual, pera l nostre desenrotllament en mig de les transformacions modernes, no l'hem poguda tenir encara ben bé a Catalunya.

No obstant, en l'ultim terç d'aquest sigle les passions s'han calmat un xic i la nostra raça ha començat a pendre conciencia de la seva personalitat, reaixecant-se l nostre abatut esperit i prenent una nova existencia la nostra personalitat nacional. Però també reneix cegament sense cap ideal complet i més com una nova revolta del nostre caracter indomit, que com l'aspiració a un abstracte i elevat concepte de civilisació i de patria. L'art i la

Digitized by Google

literatura catalana, desde l modern renaixement, han sigut també més fills de l'intuició, del sentiment i de l'inspiració naturals, que no d'un pensament reflexiu i d'un estat conscient de la nostra voluntat.

De ben lluny, i encara molt vagament, el nostre art, i sobre tot la nostra literatura, han seguit el pensament i l'estat d'ànima de les grans nacions innovadores, no havent intervingut quasi per res en les noves corrents d'idees. El nostre art s'ha contentat en cantar llegendes i tradicions; en presentar-nos la naturalesa en els seus simples aspectes, o en pintar les passions més rudimentaries, inspirant-se les nostres obres en un amor exclusivista a la nostra terra o en un misticisme extern i estret o en un sentimentalisme romantic fóra de moda. Ès precis, doncs, crear els ideals i l'atmosfera intellectual que ns ha de desvetllar del tot, dant-nos conciencia de lo que som i d'aon hem d'encaminar-nos.

El nombre dels que avui demanen una intellectualisació més gran i una harmonisació més completa en totes les tendencies generals de l'humanitat present, augmenta de dia en dia; i an aquest desig és a lo que, en el meu concepte, ha de respondre la nostra CATALONIA.

Tots els pobles o races que han volgut esser lliures, han necessitat més que conquistar la llur llibertat material: pera esser veritablement mestres d'ells mateixos, han hagut de tenir també un pensament propri. Am la sola llibertat material i politica satisfariem a un petit egoisme, però no deixariem d'estar subjectes a un altre poble per l'intelligencia; i, además, poc ens podria agrair la societat en general el triomf de la nostra autonomia exclusivista. En cambi, quina veritable emancipació no representen aquells pobles que aporten un pensament nou, senyalen una via desconeguda, en la marxa de l'humanitat envers el seu perfeccionament!

Mirem a dos pobles nous que són ben lliures: la Belgica i l'Escandinavia, i d'aquesta principalment Noruega. No és la llur independencia politica la que les fa tant apreciades en el món modern, sinó la llur altura moral, la llur emancipació intellectual i el desenrotllament de tots els llurs coneixements i del llur esperit.

Tampoc els hauria bastat tenir una literatura i un art propri i original: era necessari també que fossin reformadores i que aportessin an el pensament humà un ideal desconegut, i que representessin en la nostra epoca un temperament i un estat d'ànima vivificadors pera l de les altres nacions. Si la Noruega, am l'Ibsen, no hagués representat la tendencia al desenrotllament o a l'emancipació complets de l'individu, la lluita d'aquest contra tot lo exterior, el perfeccionament de la nostra voluntat i el drama terrible de lo més fondo de la nostra conciencia interna, no seria, com és avui aquella nació, dominadora en l'esperit humà, ni s'emportaria, com fa, totes les intelligencies superiors. I si la Belgica no fos avui la que sosté enlaire l'esperit idealista lliure i de desitjos a lo infinit i a lo inconscient, que constitueix el fons de la raça francesa del Nord, restaria, am tot i formar estat a part, fosa dins de la poderosa i absorbent civilisació francesa.

Totes les nacions i races neixen i prosperen en l'historia quan tenen de dir alguna cosa de nou en la continua evolució progressiva de l'humanitat. La Grecia era prospera i gran quan representava la llibertat de la raó contra l fatalisme sumís de les decadents races orientals; Alexandria, quan, fonent l'esperit racionalista amb el religiós d'Orient, ajudava a la creació del cristianisme; Roma, quan va portar la civilisació a l'Occident, creant, com poble conquistador i colonisador, els principis del dret; la França de l'Edat Mitja, quan posava els fonaments del nou esperit europeu; i així fins les nacions més petites, com les ciutats de l'Italia del Renaixement, quan portaven la llibertat de l'art i de la ciencia.

A nosaltres, que encara no representem res, ens és impossible tenir una real i solida llibertat. Hem començat el camí de la nostra regenerarió, però no som sinó a la meitat. Ara no ns queda més remei que seguir endavant o veure-ns enrotllats i anulats per les

Digitized by Google

noves corrents que vénen impetuoses a empenye-ns. Pera continuar i solidificar el nostre avenir, és necessari que passem del periode d'intuició i de sentiment al periode intellectual i conscient: l'inspiració que fins ara ns ha mogut, perquè ns dongui nova vida, ha d'esser fecundada pel pensament i per la voluntat reflexiva.

Jo crec que les circumstancies especials de la civilisació i de les corrents modernes són propries pera l desenrotllament de la nostra personalitat, i per això penso que ha arribat l'hora de que fem movible i exteriorisem el nostre pensament intrinsec.

Si donem un cop de vista sobre l'estat general de les idees modernes, veurem que s presenta cada dia am més força i d'una manera més insistent una decidida tendencia a les grans sintetisacions. I és natural: després de tant temps en el que l nostre esperit, desslliurat de totes les trabes, se va llençar a l'investigació i a l'analisi en tots els ordres de la ciencia, de l'historia, de la religió i de l'art, la divisió i el fraccionament del conjunt dels coneixements humans han arribat a esser tant considerables, que s'han perdut tots els lligaments entre ls diversos aspectes del saber, dominant entre ells el desordre més absolut. La por de la descomposició i de la ruïna de tot lo que am tant treball s'havia adquirit, han obligat a pensar seriosament en unir i abarcar en grans principis generals i comprensius tota aquella munió de coneixements.

Aquesta gran sintesi serà dificil de fer, però s'hi tendeix inevitablement cada dia am més constancia i am més esperances. De tots els rams de la ciencia, de la filosofia i de l'art se busca la llei suprema que fongui tot lo que hem descobert fins ara i que dongui la bona nova per demà. Mai s'havien vist tantes temptatives d'integració pera constituir una sintesi nova. Tots els sistemes, desde l positivisme de Comte, am la seva nova religió cientifica, fins a Nietzsche, amb el culte de l'esforç i de la voluntat; totes les arts, desde Wagner, am la fusió de la musica, de la pintura i de la literatura, fins als simbolistes, que cerquen la significació intima de les mitologies antigues, i els naturistes moderns, que volen crear una nova metafisica religiosa panteistica, tots els sistemes han volgut donar una solució a la nostra aspiració a lo absolut. Cada dia apareixen temptatives pera la constitució de noves religions pera demà, basades en les coneixences adquirides per la ciencia en els nostres temps. L'estudi seriós i profon de les mitologies antigues indica l desig de trobar els fonaments segurs pera les simbolisacions futures. Per desgracia, tot això no són, fins ara, més que vagues i lloables aspiracions. Cada ciencia ha pretès resoldre l problema pel seu compte i amb els seus medis i procediments i imposa aquests a totes les altres, i no s'ha arribat aixi a res de veritat.

¿Catalunya s troba en circumstancies favorables pera l seu desenrotllament dins d'aquestes tendencies? Com he dit més endavant, crec que sí. Creada la nacionalitat catalana per l'imperi franc després de llarga dominació llatina i goda; unida més endavant en el seu esplendor amb el Mig-dia de la França i am les republiques italianes; dominada ultimament per Espanya, i avui baix la quasi omnimoda influencia moral francesa; la nostra patria s presta, per aquesta varia composició, a la facil comprensió i assimilació de tots els ideals, vinguin aquests d'on vinguin. Per les seves costes mediterranies Catalunya és llatina, per les seves montanyes és celtica i germanica, i per les seves planes de l'oest és espanyola. Pot-ser cap més petita nacionalitat d'Europa té una diversitat tant gran de composició geografica, etnica i moral. Cap, per lo mateix, se presta tant com ella a figurar en un moviment en que l'ampla comprensió de tendencies vingudes de totes bandes és imprescindiblement necessaria. L'epoca historica en que Catalunya estava en el seu apogeu era una epoca cosmopolita; el nostre domini s'extenia per les comarques de més oposat caracter, i, essent nosaltres del mig-jorn, erem dominats per una casa de civilisació del nort i germanica. El dia que s va rompre l'equilibri entre les nostres contraries tendencies, va desapareixer a Catalunya, el nostre dret de representar alguna cosa.

Digitized by Google

Els que vulguin donar-nos un ideal o una aspiració concreta i tancada, han profondisat poc el sentiment intim que integra l nostre modo d'esser. Les aspiracions de tot el conjunt de la gent de la nostra raça no s'ompliran amb ideals de llibertat isolada i exclusivista. El mateix domini absolut del catolicisme romà durant tants sigles, ha contribuit a deixar-nos inesborrable el seu esperit universal, i la necessitat d'una patria abstracta que s'apoii més en les idees que en el terrer, per més que an aquest l'estimem molt! Quant més no serà ara, doncs, que totes les idees noves neixen amb un esperit més general que mai, ja que tendeixen a abarcar-ho tot amb universals principis!

Si estudiem el nostre passat, trobarem que l més gran dels nostres genis, Ramon Llull, va esser en aquells temps precursor dels sintetisadors de l'epoca moderna, i la seva *Arts Magna* era la Ciencia de les Ciencies, la llei universal que comprenia tots els coneixements humans amb uns mateixos principis que ho unifiquessin tot: la ciencia, la teologia, la filosofia, l'art, etc. Al voler, doncs, entrar en el moviment d'integració no fem més que continuar l'obra d'un dels nostres més grans predecessors. Tal vegada estudiant-lo a fondo i interpretant-lo podriem obrir-nos camins nous i originals pels nostres temps.

De tot lo que fins ara he exposat n'hem de deduir que si unim la nostra tendencia cosmopolita de fusió de races amb el nostre temperament indomit i de revolta que ns han donat les nostres montanyes i les lluites que continuament hem sostingut per la nostra llibertat, ens serà facil compenetrar-nos de la doble tendencia moderna, per un cantó dret al monisme i per altre a la diferenciació de dia en dia més gran de cada un dels aspectes diversos compresos dintre l'unitat general. Abans que la necessitat de la lluita obligui a unificar am principis absoluts les noves creencies que han de dirigir i reformar les societats futures, a un poble com el nostre li pertoca sostenir els ideals de diversitat dintre d'aquelles sintesis conductores del pervindre. Defensem el culte de la vida am tota la seva multiple varietat d'aspectes i el seu gaudiment lliure i fecond, la vida filla de la naturalesa propria; no rompem encara les seves arrels de la terra, i expandim per tots cantons frondosa i florida vegetació fins que, immaterialisada, passi al periode d'espiritualitat eternal, com la religió abstracta d'una nova etapa de l'humanitat.

La CATALONIA, que vol unir amb un llaç estret totes les arts i tota la nostra cultura, podrà favorir amb aquesta fusió el naixement d'un esperit nou que, fecundant mutualment tots els nostres diferents esforços, formi una aspiració nova. Reunim-nos tots els que hem treballat més fins ara per una intellectualisació més gran, pel nostre art i per la nostra literatura, i ens serà facil triomfar, per dificil que sigui l camí. Però sobre tot lo que hem de tenir en compte és que si pretenem per la nostra patria un avenir brillant, no li hem d'amagar la veritat i li hem de dir ben alt i ben clar que no més els pobles que se sacrifiquen i aquells que donen una bona part de la llur vida al llur perfeccionament, són els que arriben a sobresortir. Nosaltres mateixos hem de començar donant l'exemple, tenint en compte que les generacions que vinguin no ns apreciaran més que lo que haurem dit am lo més fondo de la nostra ànima i no ns agrairan més que lo que haurem donat de més preciós de la nostra existencia.

ALEXANDRE CORTADA

DON JUAN A L'INFERN. PER CH. BAUDELAIRE

Quan va baixar don Juan vers l'ona tenebrosa,
tantost hagué donat son obol a Caró,
un mendicant obscur, d'ullada esgarrifosa,
va pendre ls rems am braç ferreny i venjadó.

Mostrant llurs pits caiguts, llurs robes entrode dònes un séns fi, llurs còssos retorcent, [bertes,
seguint com un remat de victimes ofertes
per sota l negre cel, mugien foscament.

Digitized by Google

Sganarelle, rient, sos guanys li reclamava,
albora que don Luis, tot tremolant-li l dit,
a tots els morts errants per aquells volts mostrava
lo fill qui son blanc front va profanà atrevit.

Trement sota l seu dol, la casta i magra Elvira,
aprop del fals espòs qui son amant va ser,
semblava reclamar tant sols una guspira
del saborós somris del jurament primer.

Un homenaç de pedra, dret dintre sa armadura,
la mà en el governall, guiava l tetric bòt.
Més l'heroe, com distret, en indolent postura,
tranquil mirava l solc, despreciant-ho tot.

TRADUCCIÓ D'E. GUANYABÈNS

A L'ANAR A SORTIR EL SOL, I EL CONEIXEMENT PUR: DOS FRAGMENTS DE L'OBRA DE FREDERIC NIETZSCHE *AIXÍ PARLÀ ZARATHUSTRA*. TRADUCCIÓ DE JOAN MARAGALL

A L'ANAR A SORTIR EL SOL

Oh cel que estas sobre meu! Oh cel pur! Oh cel profon!
Abim de llum!
Contemplant-te tremolo de desitjos.
Llençar-me a tes altures, que són ma profonditat.
Refugiar-me en ta puresa, que és ma ignocencia.

Tu no parles; i aixi m'ensenyes ta saviesa.
No ns parlem, perquè sabem massa coses: ens callem l'un a l'altre; i sols ens somriem la saviesa.
Tot ho hem après plegats.
Plegats ho hem après el superar-nos
i el desennuvolat mig-riure:
el brill serè dels ulls que s mig-riuen desde llunys infinits al través d'enterboliments de pluja.

I fent via tot sol,
¿de què anava mon ànima afamada
en les marrades de la nit?
I montanyes amunt
¿què anava cercant jo, sinó era a tu,
adalt de les montanyes?
Tot mon voler és volar, volar endins de tu.
¿I què he avorrit jo tant com els nuvols que passen,
ni com tot lo que t'entela?
I fins he avorrit el meu avorriment,
perquè també t'entelava.

Jo tinc rancunia als nuvols: s'arrosseguen
robant-nos lo que és teu i meu: l'enorme
afirmació séns limits:
rancunia an aquests nuvols ronsejaires que tot ho amitjanen i ho temperen:
mitjans, sempre mitjans, ni saben beneir ni maleeixen.
Que més m'estimo trons i terra-tremol i furia de tempesta, que l pas furtiu i silenciós dels nuvols;
i també d'entre ls homes avorreixo aquells de pas suau i de tot a mitges, que són com nuvols insidiosos.
«Qui no pot beneir, que aprenga a maleir.»
Aquesta brillant afirmació davallà del cel brillant a mi: aquesta estrella brilla fixa en mon cel, fins en nit fosca.
Més jo sóc un beneidor, un que diu *si;* i duc mon *si* beneidor per damunt de tots els abismes.
He lluitat molt temps i m'he tornat lluitador pera tenir un dia les mans lliures pera la benedicció.
Heus-aquí ma benedicció: estar sobre tota cosa com si un fos el cel d'ella, el seu sostre esferic, sa campana atzurada, la seva seguritat eterna. I beneit siga l que aixi beneeixi!
Perquè totes les coses són batejades en els confins de l'eternitat i més enllà del bé i del mal; que l bé i el mal mateixos són

Digitized by Google

penombres, i sols tribulació, i nuvols que s'arrosseguen.
Cert que és benedicció i no blasfemia
lo que us dic: que al damunt de tota cosa
hi ha l cel atzar, i el cel ignocencia, i el cel alegria.

L'atzar és la noblesa més antiga d'aquest món;
i jo retorno an ell totes les coses,
deslliurant-les de la servitud d'un fi.
I aquesta llibertat i cel brillant
he posat com campana atzurada damunt d'elles
al dir que damunt d'elles no vol cap voluntat.
En les coses trobo jo aquesta seguretat benhaurada: que totes dancen am peus d'atzar.

Oh cel que estas sobre meu! Cel pur! Cel alt!
La teva puresa, per mi, és no tenir terenyines de raó
i el ser un trespol de dança pera l diví atzar,
i taula divina pera ls divins daus i jugadors de daus.

Per-què t tornes roig? — He dit lo inefable?
Em dius que calli i men vagi perquè ve l dia?
El món és profon, més profon de lo que l dia mai ha pensat. No tot pot tenir veu davant del dia. El dia ve, separem-nos.
Oh cel que estas sobre meu, cel vergonyós, cel encès...
Oh ditxa de l'anar a sortir el sol.
El dia ve: separem-nos.—Així parlà Zarathustra.

EL CONEIXEMENT PUR

Anit s'alçà pel cel tant grossa i plena,
lalluna, que semblava a prenys d'un sol.
Prenys mentiders! Tot ment en la furtiva
que corre de nits
com gat per les teulades.
Oh, no, no ls puc sofrir als que s'insinuen
per les escletxes de balcons i portes.
No m plauen passos quiets i avellutats:
vull passos que ressonin
am dringants esperons,
passos que parlin.

Però són muts els passos de la lluna
com els del gat.

Això va per vosaltres,
hipocrites sentimentals:
pensaments purs... jo us dic que sou lascius.
També vosaltres l'estimeu la terra,
però hi ha vergonya en vostre amor:
sou iguals que la lluna.
— Oh, qui pogués, — dieu, —
contemplar la vida
sense apetits ni anhels,
mort el voler
mirar la terra amb uns ulls morts de lluna,
aimar la vida com la lluna el món
tastar-ne l'espectacle de bellesa
amb el cos apagat... —

Oh sensuals hipocrites,
us manca l'ignocencia del desig!

Ignocent és el voler fecundador,
ignocent i pur.
El voler creador no s'acontenta
amb imatges, sinó amb aimar i morir...
Aimar i morir: acoblament etern.

Però vosaltres tot allò que s tasta
amb els sols ulls covards, ja n dieu *bell*,
oh embrutadors de les paraules nobles.
Vostre ideal mentit empesta l'aire;
prò encar que prenyat sembli, com la lluna,
no parireu cap sol.

Mireu, que ja ve l dia:
els amors de la lluna s'acabaren.
Ai, com us esblaimeu davant l'albada!
Sí que ve, sí que ve,
ve resplendint d'amor a la terra,
que tot l'amor del sol és ignocencia
i anhel de creació...
Mireu, mireu que impacient avança
per sobre l mar.
¿No sentiu ja l'ardenta alenada
del seu amor, la seva set?
Vol abeurar-se en el mar,
absorbir-lo tot ell cap a l'altura...
I el mar frenetic sos mil pits aixeca.

Digitized by Google

Vol ser besat, aixugat per la set del sol.
Vol ser aire i altura i camí de llum,
i vol ser llum...

Cert que com aima l sol, jo aimo la vida
i tota mar profonda...
Tot lo que és fondo a mi! A la meva altura!

I això és de lo que jo n dic pensament.
Així parlà Zarathustra.

FREDERIC NIETZSCHE

LA VETLLADA YXART EN L'ATENEU

Ens cal parlar de la vetllada que l mes passat l'*Ateneu Barcelonès* va dedicar a la memoria de l'Yxart; perquè l'Yxart i la seva generació representen quelcom en els nostres ideals.

No són els nostres pares intellectuals: creiem que n Sardà s revellia massa al dir alguna cosa en aquest sentit en el seu estudi del difunt i de la seva epoca, i s'entristia massa al parlar am cert recel de la relació entre la seva generació i la nostra.

No estem tant lluny com ell melancolicament se pensa, ni hi ha motiu per recels de desafecció. L'Yxart, en Sardà i tots ells, més aviat que ls nostres pares, vénen a esser els nostres germans grans, en quant a pensament i a tendencies. Els pares d'ells i els nostres són els homes de la generació romantica, els Piferrers, Milàs, Aguilós, etc. (ens referim sempre al moviment intellectual català concentrat a Barcelona); la gent que van donar aquell gros impuls a la nostra cultura quan nosaltres encara no erem al món: la gent de l'any 54.

Ells, l'Yxart, en Sardà, l'Oller, l'Apeles Mestres, són la generació que l naturalisme va agafar de ple a ple; són els deixebles catalans den Taine. Això s veu bé en l'Yxart, en la seva manera de fer la critica, en el seu ridiculisar tot lo llampant i artificiós, i en la seva devoció per l'art directe i natural que fa notar en Sardà en el seu estudi.

Però ell i els seus companys han conservat encara prou receptivitat per quelcom de la nova evolució espiritualista que ns va agafar a nosaltres al ple de la joventut; i en aquest sentit, i també per lo que nosaltres varem arribar a temps de pendre del moviment naturalista, he dit que ls podem mirar com a germans grans.

Cosa semblant se pot dir al situar a l'Yxart dintre del renaixement catalanista. Ell i els seus van arribar prou tard per escapar-se de l'epoca de les generalisacions politiques de la revolució de Setembre. Alguna cosa ls en va tocar, però no lo suficient per descaracterisar-los de catalans *catalanisants*. Van començar a tenir conciencia completa de l'ànima catalana, i per això van iniciar el catalanisme modern que després s'ha anat desenrotllant fent-se més complet i conscient. En Sardà i l'Yxart, fins escrivint en castellà, han sigut més sincerament catalans que molts que havien escrit i escriuen en nostra llengua.

Per això hem entès que la vetllada de l'*Ateneu*, omplerta tota ella (am molt d'acert) pel treball den Sardà, va oferir un interès ben *actual*; i per això hem procurat donar-ne l'esperit als lectors de la CATALONIA.

J. M.

BIBLIOGRAFIA

LO POEMA DEL ROSE, *per Frederic Mistral. Traducció de Josep Soler i Miquel. —Biblioteca de « L'Atlantida »*.

En Josep Soler i Miquel, el critic-poeta de sensibilitat intensa i exquisida, d'ànima expansiva i refinada, era una de les personalitats de més significació intellectual entre l jovent de Catalunya. Amb una intuició subtil i una comprensió profonda, tendia a esbrinar l'essencia divina i immortal que hi ha en el fons de les coses; la seva serenitat de pensament i la seva conciencia absoluta donaven a les seves afirmacions una fermesa i seguretat illuminades.

Pocs de la generació contemporania han

Digitized by Google

arribat com en Soler a penetrar, am tanta originalitat i profonditat de pensament, lo més ocult, però present i significatiu, de les manifestacions de l'ànima; no gaires com ell han precisat amb una tant clarivident i lluminosa endevinació lo que de perdurable hi ha en les bones obres d'art, puix, com a espiritualista convençut que ell era, creia que l'ànima és l'unic que eternisa i dóna sentit a tota afirmació de l'existencia humana. Per això la seva critica cercava am tant d'entusiasme la genesi de les emocions. No era un mistic estoic ni era un individualista deliqüescent, sinó que ponderava i adorava la vida lliure i espontania, l'existencia espandint-se i comunicant-se a totes les criatures. Era un mistic que, prenyat d'humanitat, professava la religió de la Vida.

Per això ell s'havia am desfici enamorat de *Lou Rose* den Mistral; de l'art patriarcal i sublim d'aquest, que ve quasi a resoldre quelcom de l'esperit d'avui, am la seva plenitud de vida simbolica i alhora humana. La commoguda conferencia den Soler, espiritualment refinada i plena de modestia *enternida*, ens mostra de la manera com ell havia sondejat, quasi sense voler i am no gaire esforç, l'humanitat i la bellesa eterna de l'obra de l'autor de *Mireio*. ¡Quina manera de pendre i fer adquirir conciencia de lo inconscient, i per això més franc, que hi ha en la poesia calorosa den Mistral! I com experimenta l'espiritualisada robustesa decadent d'aquesta, i la natura esplendida i fascinadora, amb el mistic sentiment del sol i amb aquella emoció simbolica de la llum! I aquesta manera de sentir en Mistral i en Soler la naturalesa, és lo que mels fa considerar com a precursors del naturisme.

Pera provar de la manera emocionada com en Soler s'havia identificat am l'ànima den Frederic Mistral, en lo més intim d'ella, i am l'intensitat quasi *igualada* am que s va representar la seva poesia (cosa que pocs intellectuals obtenen), no hi ha sinó llegir l'hermosa traducció de *Lo poema del Rose*. Cert és que la forma literaria és descuidada, potser massa descuidada; però són innegables l'escalfor humana i lo epico-idilic que de l'obra den Mistral trasllueixen els versos den Soler: l'esperit del poema hi és reflectit am gran fidelitat emotiva, com quasi mai hem vist en traduccions catalanes.

Proximament la CATALONIA s'ocuparà, am tota l'extensió que s mereix, de la personalitat intellectual den Soler de les Borges.

J. P. J.

LLUHERNAS. *Poesias inèditas d'en Manel Marinel-lo (A. Llimoner).*

En un aplec de més de dues centes pagines, el jove escriptor Manel Marinel-lo s revela un poeta d'un fatalisme i d'un pessimisme revolucionari-declamatori, lo que, pensat fredament, fa una veritable pena. Els mals i perversitats que en *Llubernas* fueteja l Sr. Marinel-lo, am tant d'aplanament, però ensemps enlairant-se en consideracions filosofiques, no són ni seran mai prou a proposit per esser tractats en la Poesia. El poeta, plorant i tot, té de confortar l'esperit dels seus lectors, idealisant les aspreses de la realitat; té d'esser la mà expremedora de l'essencia d'aquesta, influint, sí, però d'un modo espiritual i quasi insensible, en la purificació de l'ànima humana.

Aixís i tot, una de les composicions que més ens ha emocionat (sens dubte la millor del llibre) és aquella que va dedicada als nois. Respira tota ella un sentiment d'altruisme tant exquisit, que ens-e la fa comparable en merit am *Jesús als nois,* den Verdaguer.

El Sr. Llimoner és un jove de talent, però que no ha trobat encara l bon camí. No s'ha mogut del seu breçol literari, i a fe que és ben modest. No obstant, am ses poesies demostra que les seves ales, lligades per les lluites de la vida, si s desplegaven el durien bastant lluny.

I. I.

TIP. «L'AVENÇ», RONDA UNIVERSITAT, 4, BARCELONA

Digitized by Google

CATALONIA

CANT DELS JOVES

L'hora nostra és arribada!
Tots ens hem desensonyat
amb el front illuminat
per la llum d'una altra albada.

Com a aucells ens alçarem
movent l'aire am la volada;
com a nuvols creixerem
am remors de pedregada.

I esperem que surti l sol
per cantar-ne l'alegria:
quan veurem que s'alça l dia,
alçarem, cantant, el vol.

I en les serres avials
remourem la gran tempesta,
fins que l sol, veient-nos alts,
ens vesteixi am llums de festa.

I per l'aire llavors pur
de la patria rabejada
baixarem am vol segur
a repòs de mig-diada.

Joan MARAGALL

BARCELONA, 10 MARÇ 1898

Digitized by Google

LO TEMPLE *

. . . . . .

De Jupiter lo temple,
acropolis del Taber sobirana,
perquè en lo cel la terra lo contemple
s'alça damunt les ones i les ermes
platges del mar, creixença de la plana;
damunt los balnearis i les thermes,
damunt l'Amfiteatre,
lo Forum i els Gimnasis on los joves,
per lluir sos braons, se van a batre.
S'alça damunt les cases que s'estrenyen
i costa amunt am los palaus s'empenyen;
dels temples de Minerva i de Neptú
am son mosaic que en les tenebres llu;
damunt de l'Aqüeducte am que li envia
saltironant en ritmiques arcades
les aigues regalades
de Font de Satalia;
sobre l'arc de triomf i l'acroteria
que aixeca ls dèus de Roma entre ls d'Iberia,
i sobre l'Arx, castell de la ciutat
que voldria al bell cim fer-li costat.

Trenta quatre columnes gegantines,
bocins de les veïnes
serres, li fan d'harmonic peristil:
quiscuna apar una alta montanyesa
que a l'atica bellesa
uneix quelcom del català perfil.
Duen al front sos capitells enormes,
coves vessant primaveral verder,
d'on artistic fullam d'estranyes formes
vers l'arquitrau se n puja
com l'eura a la brancada del fruiter.
Del frontispici al cim, que com l'Aurora
dóna sa cara augusta a l'Occident,
una aliga s'arbora
ses ales aixamplant pel firmament.
. . . . . .
. . . . . .

En grans relleus que faixen la muralla,
les dotze gestes d'Hercules s'oviren.
Esquerdalencs geganls i gegantesses,

* Fragment del poemet inedit *Santa Eularia.*

fuetejats pel llamp de la batalla,
en fera tempestat
al pregon de l'abisme se capgiren.
Entre dèus formidables i deesses,
en son aurific soli
lo dèu llampegador del Capitoli
en lo fons de la cella està assentat.
Quan Dacià creu que am meravelles tantes
Eularia s'enlluerna:
—Agenolla-t,—li diu,—aqui a les plantes,
i crema encens a sa grandor eterna.—
Am força sobrehumana
la verge, avergonyida de l'afront,
amb una empenta a Jupiter aterra,
i al veure-l a bocins rodar per terra,
vessa l'encens i brases en son front,
i—Só cristiana,—impavida respon.

Lo crit de «Só cristiana, só cristiana»,
de pit en pit ressona
com un eco del cel per Barcelona.
I, qui al poder de Dèu posarà mida?
Ressona per la plana,
i aucell que entona l cantic de la vida,
volant de serra en serra
va desvetllant la catalana terra,
que, del somni de mort desensopida,
diu també: «Só cristiana, só cristiana».
. . . . . .

JACINTO VERDAGUER

CONTRAST

UNA de les coses més alegres que he vist mai va esser un xiprer de cementiri.

Eren dos en el fossar: l'un, el xiprer trist, un xiprer calavera, magre, descarnat, nerviós, tant vell i debil que quan l'oreig el movia semblava que tremolés, i quan plovia semblava talment que plorés; i l'altre l'alegre, espès, vestit de vellut, ufanós i verge, tot ell modelat i tendre i sempre ple de verdor.

Però lo que l feia esser alegre era l'estol d'aucellets que dormien als seus braços, hi niaven i hi vivien. Semblava un arbre am

Digitized by Google

paraula i am cançons, entre aquella quietud; una casa de veinat vora dels ninxos; un estudi ple de crits i de rialles.

Tot el sant dia, anants i vinents baixaven, pujaven, feien visita, festejaven i renyien; se portaven les noticies d'allà ont hi havia paniç i no hi havia caçadors; volcaven les criatures, els rentaven les potes i els ensenyaven llurs cabories. Tot lo dia era un trasbals de pessics, de petons i cops de béc; de pujar tiges de palla i de refer-se ls coixins; de ficar el cap sota l'ala i d'espantar les sargantanes. Cap al tard pujava la xerrameca per disputar-se un branquilló; un cau de crits pera haver un dosser de fulles; un guirigall pera arreplegar una alcova. I, després, un cop havien senyat als nois esplomiçats de dintre ls nius de les branques, i resada l'oració, l'arbre quedava dormit entre ls llumets que corrien.

Oh arbre alegre! En lloc estaven tant segurs com en ton dosser de molça; en lloc respectats pels homes com en el mateix fossar; ni en lloc tant contents com entre aquella pau poblada! Sempre ells amb ells, sempre a les seves, sempre omplint la solitud am la festiva alegria. Fins quan portaven un mort s'aixecava del xiprer una volior de vida.

SANTIAGO RUSIÑOL

ÉMILE VERHAEREN. PER JOAN PEREZ JORBA

L'Émile Verhaeren és una de les personalitats més energiques i originals que intervénen en el moviment poetic contemporani. Originari de Flandes, reflexa un sentiment profon del seu país i reuneix les qualitats més caracteristiques de la seva raça. Està en Verhaeren tant impregnat del seu terrer, que en quasi tota la seva obra s'entreveu aquella naturalesa, dura i fertilisada, covant i germinant sota l'immensa soletat del cel; mostrant les verdes i extenses planures, els vilatges pintorescos i recullits, els boscos frondosos i groguejants, amb els arbres encesos i el fullam lluent, i les marines d'una blavor verdosa; naturalesa que, en ell, un devegades sobta tomant la serena humida en paoroses nits, i escoltant insolites remors en mig de l'intensa fosquedat; brillant, de dia, sota les fortes soleiades, d'un color d'or vermellós, i esblaimant-se de tant en tant a sota d'un firmament ennuvolat. Aqueixa terra, que té l do d'exercir una atracció delitosa, molts la somien poblada d'espectres que divaguen i surten, a l'esser al cap-vespre, pels camps i carreteres. I quan l'arruixen aquelles pluges que de tant insidioses semblen no ploure i, am tot, s'enlloten i empantaneguen; cada vegada que un hi contempla estelades terrorifiques abocant-se damunt de la negrosa plana, l'esperit se va omplint d'una tristesa petrificada i fonda, i el cor queda oprès per un esglai contingut. És un terreny d'una poesia grandiosa i subtil i d'una imponent nuesa, que produeix l'impressió d'un no sé què de quimeric i sensual, de real i d'illusori.

Una encontrada d'aquesta essencia, amb un sagell tant *maternal* i peculiar, per força havia de denotar que posseïa una ànima viva i profonda. I, en veritat, el bateg i l'escalfor d'aquesta, a l'intentar espandir-se, s'han comunicat a una colla d'artistes i poetes que, inspirats inconscientment en el seu culte i amor, han promogut un renaixement moral i intellectual en la llur patria, marcant-hi una tant forta imprompta que ha transcendit a l'estranger. No és facil en poques linies donar una idea completa de l'importancia que en les lletres europees han adquirit el seu art i la seva literatura. Limitant-nos a l'hardida i nombrosa joventut que dirigeix i representa el moviment actual, no més cal indicar que, fóra den Verhaeren, formen també part d'ella noms tant coneguts com els den Maurici Maeterlinck, Camille Lemonnier, Georges Eeckhoud, Victor Arnould, Charles Van Lerberghe, Eugene Demolder, Edmond Picard, Charles Mockel, Hubert Krains i Georges Rodenbach, els qui, d'una manera activa i evident, influeixen en la literatura moderna. I amb ells hem assistit a la regene-

Digitized by Google

ració ideal de la llur nacionalitat, reviscolament que s'ha operat també en l'esperit d'Holanda, i desde ja fa algun temps en diferents terres del Nord, mentres que politicament se realisa en l'Hungria, Bohemia i altres punts. És interessant l'observació d'aquelxos desvetllaments individuals en les nacionalitats, el triomf politic de les quals indica, pera l'avenir, la preparació d'una harmonia universal en els pobles: exaltar l'individualitat a fi de obtenir la sociabilitat. Si bé nosaltres encara estem tot just en un periode ensopit de despertament i d'individualisació.

RETRAT D'E. VERHAEREN PER F. VALLOTTON

(De la «Revue des Revues»)

Si s'observa an en Verhaeren detingudament, s'hi descobreix de seguida, en forma intensa i personal, una sensibilitat robusta i malalta a la vegada; s'hi repara una brutal rudesa exasperada en el temperament, una obstinació i fogositat en els impulsos, i un desequilibri d'emocions que li fa sentir incompletament lo epic. Les sensacions que prova i reb són extremes i incoherents; de vegades provénen d'una sensualitat grollera i sense fre. La seva imaginació és apocaliptica i grandiosa, freqüentada per visions ardents que inflamen els sentits i fan desvariejar an aquella, produint l'efecte de que n Verhaeren és un *détraqué* que acostuma a estar enfebrat, i li agrada estar-ho, perquè deu gaudir en la febre una voluptat profonda.

La seva tristesa és reconcentrada i persistent, durant hores i hores; la seva alegria és grave i capficada, i quan la canta us causa terror:

Homme qui passes, vois,
nous soulevons à bras tendus la joie.

Generalment us parla aixi, exasperat, baladrejant; i aquest és el caracter que en la vida de relacions ell sovint reflexa. Sembla que hagi viscut durant molt temps en les coves profondes de la terra, a l'eixir de les quals, vermell i incendiat per la llur ignia cremor, avança decidit cap a imprecar an el sol, am gestos barbres i am la positura imponent dels seus *moines épiques*.

Am tot i ser en el fons un romantic victor-huguesc, pinta la naturalesa d'una manera exuberant i realista, infiltrant-li un illusori aspecte, com si, al percebre-la visionadament, vegés divagar per damunt d'ella un somni alucinat. Tot forfollejant-la, s'impregna de la seva essencia, fins al punt que talment sembla que enraoni amb ella, i am tot lo d'ella, com un panteista inconscient del seu *jo*, que comunica i relaciona directament am les coses, sentint-se empès d'una manera irresistible a identificar-s'hi. I uns cops ho fa am certa austeritat, arrugant el front; altres, com recriminant a la naturalesa la seva impudencia descarada. Però am tot i el seu exuberant plasticisme, en Verhaeren cerca en la pintura de lo exterior la conformació amb el seu estat intern.

Ha penetrat am lucidesa en lo brutal de la natura i en lo corromput dels espectacles de la vida, en la contemplació dels quals ha fruit asprement; de l'home n'ha descrit els perversos i sordids sentiments i els instints baixos i criminals. Més no és, per xò, un satanista baudelairià, sinó que, boi contemplant *vesprades religioses*, s'ha sentit breçat per una elevada poesia, i recentment s'ha encisat, escoltant *hores mistiques*, en una mena de puresa angelica.

Els fantasmes li xoquen, i, com molts decadents, se complau en els terrors; i és per-

Digitized by Google

què an en Verhaeren no l'espaventen ni li alteren gaire l'esperit. Les sèves commocions són *parades* i vibrants alhora. El seu cor batega uns cops violentment i brugidosa, fins a rompre-s les fibres i promoure un devassall de sang; però tot seguit entra en una laxitud enervadissima. La seva emoció és am freqüencia seca i depriment, esmicolant-se o desfent-se pel seu món interior; a l'espandir-se a fòra és cridanera, com la seva poesia, essent també aquesta una especial condició de la seva sensibilitat. Això no vol pas dir que n Verhaeren siga un neurastenic en absolut, com tampoc és un egotista que expliqui ls seus sofriments, les seves ventures, els seus desenganys i els seus idealismes. Si tracta d'això, ordinariament ho fa per via objectiva, enraonant dels altres i referint lo que l seu esperit ha observat en l'espectació de la vida, més no lo que d'ella considera. Tampoc ha estat partidari de la deliqüescencia individual que reserva ls plaers pera la propria capelleta d'un, ni la seva ànima s'ha tancat mai en cap ideal *tour d'ivoire* pera practicar allò que diu en Mallarmé en el seu poema *Hérodiade:*

C'est pour moi que je fleuris.

S'expansiona a fi d'entregar-se tot ell an el proxim i comunicar am tot lo de fòra. Per xò s'hi descobreix un art tant plastic i exterior, un misticisme tant catolic i sensual i un simbolisme tant ple d'imatges i analogies.

La rudesa de la seva poesia s transllueix en l'especial manera de donar-hi forma. En els seus poemes, la major part dels ritmes són falsos i coixos, de vegades trencats i fets a cops de martell; i sempre corren adalerats, incançables i aixordant-vos les orelles. No us delitaran am riques sonoritats ni us encisaran am divinals melodies; no tenen l'adormidora cadencia de les suaus onades del mar, sinó que baladregen enfadats i furiosos, esvalotant les idees, els sentiments i les emocions.

Al deixar-la rajar incorrecta, demostra poca traça en la versificació. El poeta que vulga esser un veritable artista, té d'elaborar interiorment la forma, de manera que al sentir-se invadit per una emoció que l'impulsi a esplaiar-se, aquesta per sí mateixa prengui una harmoniosa fluidesa ritmica i s'adorni amb una vestidura musical esplendida, que és lo que, tal vegada inconscienment, han fet els més grans poetes.

Hi ha qui erroniament considera l vers com una forma massa artificiosa, en la que ni la sensibilitat ni el pensament poden manifestar-se am sinceritat i frescor. Els que així raonen prefereixen la prosa per creure-la una traducció més lliure i folgada, i ho pensen sense tenir conciencia del quasi inconscient artifici am que s'efectua aquesta; bé que, com en el vers, això no sigui artifici propriament, sinó un camí eternalment natural per on, al voler-se exteriorisar, l'intelligencia avança. Sempre que literariament volguem donar forma retentiva a una emoció o a una idea, encara que siga en prosa, necessariament hem de realisar un mental esforç per la concretació, la qual, segons l'educació literaria que un ha rebut, se produeix més o menys espontaniament o al propri instant de la concepció. El vers, per altra banda, sintetisa més fidelment els estats ideals del nostre esperit i l'essencia d'infinit am que s'exulta la nostra ànima, manifestant-se en el nostre interior per una agitació cadençada que determina, a l'anar a exteriorisar-se, la producció instintiva de la forma ritmica, en un llenguatge immaterial per quintaessencia. En el vers, la poesia, mostrant-se am tota la seva virginal puresa, s'integra de tot en tot i am caracter d'eternitat, ço que de cap manera pot assolir la prosa.

Un poeta com en Verhaeren, partidari de la traducció lliure dels moviments d'inspiració poetica, semblava que havia de tenir natural disposició per conresar habilment els ritmes nous i revolucionaris; però, a l'intentar-ho, ho ha fet d'una manera inexperta i descuidada, com la majoria dels poetes belgues i francesos.

Desde les primeres poesies, parnassianes

Digitized by Google

i romantiques de forma interna, fins al simbólisme social del seu ultim drama *Les Aubes,* en Verhaeren ha anat evolucionant intellectualment i poetica d'una manera rapida; però sempre conservant ço que és diferencial i exclusiu del seu temperament, no deixant fondre mai el quelcom de personal que té profondament arrelat en la seva ànima, que és com si diguessim la seva essencia indestructible.

En els volums de les seves primeres poesies *Au bord de la route, Les Flamandes* i *Les Moines,* s'observa un esperit que, transparentant encara certa robustesa, se sent, no obstant, corcat per una persistent malaltia interior, demostrant-se en la pompa anguniosa i magnificent que desplega en les imatges, en les que domina ordinariament una nota d'or funerari, que produeix també una voluptuosa sensació del negre.

Però aquí la seva poesia encara no s'acosta an aquella plenitud que més endavant assoleix en *Les Villages illusoires* i en *Les Campagnes hallucinées.* Els paisatges que entreveu en les primeres poesies són quasi sempre lugubres, endolats, a causa, potser, d'un sentiment generador i dominant de lo funerari que aleshores experimentava; i per xò és que parla continuament de *cercueils,* de *bières,* de dol i de difunts. Certes paraules ne porten per sí soles l'emoció, com quan en *Les Brumes* enraona d'un angelus que

... va mourir dans le vide du soir.

Altres poesies us produeixen aquella intensa sensació del negre.

... lors que le soir,
coupant l'espace entier de son grand geste noir...

I repareu de quina manera més esplendorosa us presenta el sentiment de lo brutal: gaire bé l'idealisa:

*Planent de noirs corbeaux dans l'*or des pourritures.

I ve, més endavant, l'imatge quasi bé mallarmeana dels *miroirs défunts,* i tocs com aquestos:

Les corneilles...
parmi les champs d'hiver, que la neige a fait blancs,
apparaissent ainsi que des floraisons noires.

Els matiços vermellencs en les imatges del sol sagnant, la rojor de la vida i l'impressió de lo incendiat, són d'una tenebrosa suggestió quan s'adunen am coloracions d'or i, sobre tot, al confondre-s amb aquell sentiment de lo funerari i al barrejar-se en l'emoció del negre.

I en *Les Cierges,* quina exasperació mistica i quina alucinació grotesca s'hi observen!

Ongles de feu, cierges!... Ils s'allument, le soir...
. . . . . .
Ils s'allument dans le silence et les ténèbres.
Et se moquent, et l'on croirait entendre rire
les prières.

De vegades la seva emoció de la llum us produeix enlluernaments decadentistes.

Mes allà ont hi sentiu poesia gran i veritable és en aquella visió ideal de lo real que us promou l'*Au carrefour de la Mort:*

Hélas, ton pauvre corps! ô ma longue et pâle malade,
ton pauvre corps d'orgueil parmi les coussins blancs...

(L'evocació dels *coussins blancs* us suggereix el quadro real i *eternal* d'aquesta malalta. Continuo la transcripció.)

Tes yeux, réservoirs d'or profond, tes yeux bizarres
et doux, sous ton front plane ont terni leurs ardeurs.
Comme meurent les soirs d'été dans l'eau des mares,
mélancoliquement dans tes grands yeux tu meurs.

Això és poesia enternidora, am tot i l'incorrecció artistica. I quan més avall us parla, en aquesta mateixa composició, de les *défuntes d'amour,* quedeu allavores subjugats per una emoció intensa i alta. Aquí s'ha de confessar que n Verhaeren és un poeta de debò.

Digitized by Google

Poeta maniatic i sofrent, a qui plau inspectar els mals, provant la voluptat, no refinada, sinó ideal, de la malaltia, encara que ell no ho digui. L'impressió del sofriment, al vespre, la teniu en això:

Mon front surgit de souffrance et de soir.

Senyalo tant sols allò que de moment me ve a la memoria: hi ha quelcom de més viu i significatiu en les poesies den Verhaeren. Però la decoració recarregada i malalta, que sovint aquestes exhibeixen, mistifica i sensualisa ls sentiments, demostrant certa tendencia a l'efectisme, a l'empleiar imatges atrevides, de magnificent esplendidesa, que no provénen d'una inspiració verament emocionada. Més lo que séns disputa li pertany és l'imaginació febrosenca i la fogositat en els impulsos.

En *Les Flamandes* presenta am franca sinceritat el seu temperament colorista, la seva força exuberant de descripció, feta am tota la violencia i am tot l'atreviment de l'art flamenc. Quadros naturalistes representant paisatges ombrivols, d'una intensa i forta poesia, o bé pintant la malignitat dels pagesos, am minuciosa eflorescencia de detalls, a fi de reproduir ben fidelment la realitat i la naturalesa, preocupació que, defallint després, l'ha portat a una pintura incoherent, mistica i divagadora. Com en les obres den Zola, aquí les brutalitats prenen proporcions epiques; però en *Les Campagnes hallucinées* i en *Les Villes Tentaculaires* aquelles s'enlairen per les regions intellectuals del simbolisme.

En la seva obra, en Verhaeren demostra estar, per lo coneixedor que és dels pintors del seu país, vivament identificat am l'art flamenc, el qual té una manera peculiar de presentar les passions, els goigs i els sofriments: donant-los un caracter momificat, per l'absencia d'humanisme.

Les Moines, poesies exteriorment religioses, transllueixen un misticisme ritual i formulari, catolic i cerimoniós, pompós i objectiu. En elles en Verhaeren pinta l'aspecte dels frares i descriu convents, claustres i professons. És un misticisme decoratiu i sensual, que no denota reconcentració de l'esperit, sinó que intellectualisa misticament les sensacions.

En *Les Soirs, Les Débâcles* i *Les Flambeaux* en Verhaeren freqüenta ls daltabaixos, els incendis, les catastrofes i la mort sense esparverament ni segament de cames. Les concepcions són visionaries i filles d'una desbocada imaginació febrosa, desenrotllant els temes am l'incoherencia caracteristica de la poesia actual. Però en aquestes poesies l'incoherencia, que fa l'efecte d'improvisació, no té ordre ni harmonia interna.

Molts se preocupen amb exageració de la forma externa, sense tenir idea de la forma interior que existeix en tot i que és l'ànima de l'art i el fons immortal de les coses. Per xò s veu que pera mostrar-la am fidelitat hi ha qui usa qualificatius paradoxics, de gran sentit emocional i de molta força d'expressió (encara que alguns conceptistes retorics ho considerin com indicis de poc talent literari); traduint idees subtils i sensacions refinades que, sols pel fet de pressentir-se i experimentar-se, són reals i positives, i ben dificils d'obtenir per medi d'un llenguatge casulà. En els que així escriuen, sels observa un estil incorrecte en apariencia, però vessant frases plenes de sentit que projecten, si el que s'explaia en elles és una ànima bategant, una llum viva i simbolica, que produeix una visió illuminada i suscita una penetració fonda de ço que descriu. Abans de construir frases, el jove d'ara tendeix a pensar i a sentir. L'emoció verbal no més la produeixen les paraules que brollen espontaniament de l'esperit: mai l'ha originada la correcció freda d'un artifex de periodes. Altrament, el ser un estilista impecable és cosa més aviat de mecanica literaria, i ha de tenir-se en compte que la preocupació *excessiva* de la forma externa pot esmortuir la frescor del sentiment i fer minvar la profonditat de les idees.

L'incoherencia és en veritat un dels signes morals i mentals de la generació present: aquesta s'emociona i pensa am certa discontinuitat i incoordinació manifestes. Però al

Digitized by Google

crear, els qui, com en Nietzsche, posseeixen un gran talent, donen inconscienment a la llur obra un aspecte inconexe i vagorós, fill de la formació intellectual del seu esperit, i en el conjunt d'aquella hi marquen l'imprompta d'una unitat incoherent. Establir lo coherent en lo incoherent i lo extravagant en lo intravagant: heus-aquí realisada l'harmonia eterna; i heus-aquí ço que manca, pera que tinguin efectiva valua artistica, a moltes obres de la joventut moderna.

Moltes de les poesies den Verhaeren comencen apuntant emocions i sensacions que, per no haver el poeta operat una profonda gestació, queden a mig realisar-se i produir-se; i això fa que l'imaginació d'aquell divagui a mercès de la rima, complavent-se en fer literatura que no pot convencer al llegidor, sinó que l deixa en una disposició anhelant de fruir aquella poesia insinuada, però que encara no s'ha revelat. Aqueixa insinuació emotiva, que és una de les subconscients tendencies de la poesia d'ara, quan és ben franca produeix un llim simbolic que, esclarint l'interior de l'ànima, la fa gaudir en una ideal contemplació poetica. D'aquí vénen les emocions simboliques, que, aixamplant el cor, el fan com aquell qui diu meditar, portant-lo a sentir i descobrir en les coses un doble-fons misteriós. El simbolisme modern és l'expressió i representació emotives de lo subconscient que hi ha en el món i en l'existencia.

Les Campagnes hallucinées representen la obra magna de l'Émile Verhaeren, és a dir, la que més ha personalisat el seu esperit. Aquí l seu talent de vasta comprensió condensadora i la seva apocaliptica i alucinada poesia s'integren i arriben a la plenitud. En aquelles descripcions crudels, brutals i realistes s'hi confon una imaginació vident i simbolista que reprodueix visionariament espectacles de la vida i mostra un panteisme grandiós en la naturalesa. Fixeu-vos en l'estranya emoció simbolica que l toc següent genera:

Une aveugle s'appuie à la muraille
et vend de la lumière en des boîtes d'un sou.

Molts condemnen, per grolleres i naturalistes, imatges com la de *boîtes d'un sou;* però, com en Zola, en Verhaeren dóna an aqueixes brutalitats un caracter d'humana i artistica bellesa, que en aquest ultim s'augmenta pel simbolisme lluminós am que l'informa.

Al penetrar i observar, en *La Plaine,* l'essencia interna i, per tant, latent d'aquesta, descobreix, am l'esperit abstret i visionat,

Son âme énorme et vague,

i verament us en suscita una visió quasi epica; i per aquesta planura hi veieu, com espectres mentals, rodar alucinacions de pensament.

En mig de grans qualitats apareixen en aquesta obra molts defectes, no sols de forma externa, sinó en el modo de concebir, o siga en l'extructura interna, lo qual se pronuncia en *Les Villes Tentaculaires,* ont el talent poetic den Verhaeren decau visiblement. En elles s'observa un gegant desequilibri: les concepcions s'hi mostren esbogerrades; les sensacions, artificials; les imatges, sense ni sisquera incoherent harmonia; i el simbolisme, d'una manera abstracta. Si bé les sensibilisacions conserven encara cert vigor, el sensualisme en aquesta obra enerva, i la decoració, en lloc d'esser exuberant, se presenta convencional i recarregada. *Les Villes Tentaculaires* se poden considerar com una visió naturalista i alhora desbocada dels aspectes diversos que ofereixen les ciutats: els ponts, els carrers, els edificis i els teatres.

La rue, en un remous de pas,
de corps et d'épaules, d'où sont tendus les bras
sauvagement ramifiés vers la folie,
semble passer volante...

En Verhaeren representa en *Les Villes Tentaculaires* la descomposició d'un esperit robust.

La seva darrera obra *Les Aubes,* que junt am les dugues ultimes forma una trilogia, és un drama liric en quatre actes que entra en

Digitized by Google

un simbolisme vagorós. *Les Aubes* penso que volen significar l'aubada esplendent que lluminarà l dia en que neixi la nova societat, després de terminada la lluita que se sosté en el drama, entre la sordidesa de les comarques rurals i la corrupció de les ciutats *tentaculaires,* entre l'intelligencia i l'entontiment, entre l'eufemisme tradicional i les revolucionaries innovacions: tota l'antitesi dels problemes que preocupen i commouen a la societat contemporania. Emperò aquest drama, d'un simbolisme purament emocionàl, revela poca profonditat social i filosofica. Els personatges, cada un dels quals representa una classe i encarna una idea fixa, són inestables i de poca integració; tal com acciona i pensa, l'Hérénien resulta un intellectual inconscient, o siga lo contrari de lo que hauria d'esser. En el drama se nota certa grandiositat epica, quan l'autor hi presenta el moviment de les multituds i l'espectacle de l'incendi en les ciutats i en les planures.

De tota l'obra den Verhaeren sen treu que ell és un dels més hardits precursors d'aqueixa poesia nova que fa dies que llustreja.

JOAN PEREZ JORBA

PRENUPCIAL

Ja l'he trobat, el lloc. Rodant a la ventura,
a un temps sèns tu i am tu, tant, tant he caminat,
que, jo no sé pas com, on més el sol fulgura,
en el més alt dels cims, allí m'he deturat.

Adalt, el cel no més; a l'un costat, la plana
rienta de verdor, tornassolada d'or;
molt més enllà, la mar, movible, blava, blana,
de menaçants bramuls eternisant el cbor.

A una altra banda, afraus; al lluny, més altes serres;
el riu més capençà saltant per entre rocs...
Un lloc on no ha arribat jamai brugit de guerres;
un lloc arracerat i ombriu: el rei dels llocs.

Un lloc que sembla un llit, talment un llit de molça;
on cap orella bi sent ni hei pot mirar cap ull;
un lloc on se frueix la soletat més dolça,
on no se sembra res, on lo que bi ha no s cull.

Anem-hi: ja veuras com hi farem cullita.
Anem-hi a sol caient, que és hora d'estimà.
Anem-hi: tu m daras la teva mà petita,
que tant baldera ve dins ma ferrenya mà.

I en sent-hi ja arribats, la tendra melangia
tot bo anirà invadint; s'enfosquirà l boscam;
el dia ns dirà adéu, direm adéu al dia,
i el sol, respectuós, apagarà son flam.

E. GUANYABÈNS

INTERIOR. PER MAURICI MAETERLINCK. TRADUCCIÓ DE POMPEU FABRA

PERSONATGES:

En el jardi: EL VELL, EL FORASTER, LA MARTA *i* LA MARIA *(nétes del vell),* UN PAGÈS, LA MUNIÓ.

En la casa: EL PARE, LA MARE, LES DUGUES NOIES *i* EL NEN *(personatges muts).*

Un jardi antic plantat de desmais. Al fons una casa; tres finestres dels baixos am claror. Se veu bastant distintament una familia que passa la vetlla sota l llum. El pare sèu al recó del foc. La mare està recolzada a la taula, la mirada perduda. Dugues noies, vestides de blanc, broden, somnioses, i somriuen a la tranquilitat de la cambra. Un nen està endormiscat, amb el cap sota l braç esquerre de la mare. Quan un d'ells s'aixeca, camina o fa una acció, sembla que ls seus moviments siguin graves, lents, estranys i com esperitualisats per la distancia, la llum i el vel indecis de les finestres.

(El vell i el foraster entren am precaució en el jardi.)

EL VELL. Som al troç de jardí de darrera la casa. No hi vénen mai. Les portes són a l'altre costat. Són tancades, i els finestrons són closos. Però aquí no hi ha finestrons, i he vist claror... Sí; encara vetllen al voltant del llum. Ha estat una sort que no ns hagin sentit; potser haurien sortit la mare o les noies, i què hauriem fet allavors?...

Digitized by Google

EL FORASTER. Què fem?

EL VELL. Voldria veure, primer, si hi són tots. Si, veig el pare segut al recó del foc. S'està am les mans als genolls... la mare sèu, recolzada a la taula.

EL FORASTER. Sembla que ns mira...

EL VELL. No; no sap pas on mira; no mou els ulls. No ns pot veure; som a l'ombra dels arbres. Però no us acosteu més... També hi ha les dugues germanes de la morta. Broden lentament, i el nen s'ha adormit. En el rellotge que hi ha al recò són nou hores... No s temen res i no enraonen.

EL FORASTER. Si poguessim esser vistos del pare i fer-li alguna senyal? Ha girat el cap cap aquí. Voleu que piqui en una finestra? Convé que ho sapiga l'un primer que ls altres...

EL VELL. No sé qui escullir... Cal que prenguem grans precaucions... El pare és vell i malaltiç... La mare també; i les germanes són massa joves... I tots l'estimaven com no s'estimarà més... Jo no havia vist mai casa més ditxosa... No, no; no us acosteu a la finestra; més aviat qualsevol altra cosa... Val més fer-ho saber el més senzillament possible; com si fos un aconteixement ordinari; i no semblar massa tristos; si no, el dolor d'ells vol sobrepujar el vostre i no sap què fer... Anem a l'altre costat del jardí. Trucarem a la porta i entrarem com si no hagués passat res. Entraré primer jo; ells no se sorpendran de veure-m; jo vinc de vegades, al vespre, a dur-los flors o fruita, i a passar algunes hores amb ells.

EL FORASTER. Per què voleu que us acompanyi? Aneu sol; jo esperaré que m cridin... No m'han vist mai... No só més que un passant; só un foraster...

EL VELL. Val més no esser sol. Una desgracia, quan no la porta un tot sol, no és tant clara ni tant pesanta... Hi pensava tot venint cap aquí... Si entro sol, me caldrà parlar tot seguit; en poques paraules els ho hauré dit tot, i no sabré què dir més; i em fa por el silenci que segueix les darreres paraules que anuncien una desgracia... Allavors és quan el cor se parteix... Si entrem plegats, jo ls dic, per exemple, després de molts rodeigs: L'han trobada aixi... Surava sobre l riu i tenia les mans juntes...

EL FORASTER. No tenia les mans juntes; tenia ls braços penjant al llarg del cos.

EL VELL. Ja veieu com sense voler un parla... I la desgracia s perd en els detalls... Si no, si entro sol, a les primeres paraules, essent com són, fóra horrorós, i Déu sap què passaria... Però si parlem, ara l'un, ara l'altre, ells ens escolten i no pensen en mirar la mala nova cara a cara... Penseu que la mare serà al davant i que la seva vida se sosté per un no res... Ès bo que la primera onada vingui a rompre sobre algunes paraules inutils... Convé que s parli al voltant dels desgraciats i que no estiguin sols. Els més indiferents porten, sense saber-ho, una part del dolor... El dolor se divideix aixi sense soroll i sense esforços, com l'aire o com la llum...

EL FORASTER. Porteu la roba tota mullada, i degota sobre les lloses...

EL VELL. No més se m'ha mullat el baix de la capa. Vós sembla que teniu fred. Porteu tot de terra al pit... No me n'havia adonat pel camí am la fosquedat...

EL FORASTER. M'he ficat a l'aigua fins a la cintura.

EL VELL. Feia gaire que l'havieu trobada quan jo he vingut?

EL FORASTER. Feia una estona. Anava cap al poble; ja era tard i el marge s'anava tornant fosc. Caminava amb els ulls fixos en el riu, perquè era més clar que l camí, quan veig una cosa estranya a dos passos d'un pomell de canyes... M'acosto i veig la seva cabellera, que se li havia aixecat formant com una rodona, damunt del cap, i aixi anava donant voltes, seguint el corrent...

(En la cambra les dugues noies giren el cap cap a la finestra.)

EL VELL. Heu vist tremolar sobre les espatlles la cabellera de ses dugues germanes?

EL FORASTER. Han girat el cap cap aquí... No han fet sinó girar el cap. Potser he parlat massa alt. *(Les dugues noies tornen a pendre llur primera posició.)* Però ja no miren... M'he ficat a l'aigua fins a la cin-

Digitized by Google

CARTELL PER SANTIAGO RUSIÑOL

Digitized by Google

Digitized by Google

tura i l'he pogut agafar per la mà i conduir-la sense gaire esforços a la vora... Era tant hermosa com ses germanes...

EL VELL. Era més hermosa potser... No sé per què he perdut tot valor...

EL FORASTER. Que voleu dir? Hem fet tot lo que l'home podia fer... Era morta feia més d'una hora...

EL VELL. Aquest matí vivia!... L'havia trobada sortint de l'iglesia... M'ha dit que marxava; anava a veure son avia a l'altre costat d'aquest riu on l'heu trobada... Ella no sabia quan la tornaria jo a veure... Dèu haver estat a punt de preguntar-me alguna cosa; després no ha gosat i m'ha deixat de sobte... Però ara hi penso... l no havia vist res!... Ha somrigut com somriuen els que volen callar o tenen por que un hom comprengui... Semblava no esperar sinó am pena... els seus ulls no eren clars i quasi no m'han mirat...

EL FORASTER. Uns pagesos m'han dit que l'havien vista anar i venir fins cap al tard per la vora del riu... Se pensaven que cullia flors... Podria ser que la seva mort...

EL VELL. No sabem... I què sap un?... Potser era de les que no volen dir res, i tothom porta en si més d'una raó pera deixar de viure... No veiem dins de l'ànima com veiem dins d'aquesta cambra. Totes són així... No diuen sinó coses banals; i ningú s tem res... Vivim mesos al costat d'algú que ja no és d'aquest món i de qui l'ànima ja no pot inclinar-se; li enraonem sense pensar-hi: i ja veieu lo que succeeix... Semblen unes nines immobils, i passen tants aconteixements dins de les llurs ànimes... Elles mateixes no saben el que són... Hauria viscut com viuen les altres... Hauria dit fins arribar a la mort: «Senyor, senyora, plourà aquest matí». O bé: «Anem a dinar; serem tretze a taula». O bé: «La fruita no és madura encara». Parlen somrient de les flors que han caigut i ploren en l'obscuritat... Un angel mateix no veuria lo que cal veure; i l'home no ho comprèn fins després... Anit era allí, sota l llum com ses germanes, i no les veurieu com s'han de veure, si no hagués passat això... Sembla que la vegi per la primera vegada... S'ha d'afegir alguna cosa a la vida ordinaria abans de poder-la compendre... Les teniu dia i nit al costat vostre; i no us n'adoneu sinó en el moment en que sen van per sempre... I, no obstant, quina estranya animeta no devia tenir; quina pobre i senzilla i inagotable animeta no ha tingut, el fill meu, si ha dit lo que deu haver dit, si ha fet lo que deu haver fet!...

EL FORASTER. En aquest moment somriuen en silenci...

EL VELL. Estan tranquils... No l'esperaven aquesta nit...

EL FORASTER. Somriuen sense moure-s... però l pare s posa l dit als llavis...

EL VELL. Signa l nen adormit sobre l cor de la mare...

EL FORASTER. Ella no gosa alçar els ulls de por de trencar-li l són...

EL VELL. Les noies no treballen... Regna un gran silenci...

EL FORASTER. Han deixat caure la madeixa de seda blanca...

EL VELL. Miren el nen...

EL FORASTER. No saben que d'altres els miren...

EL VELL. També ns miren a nosaltres...

EL FORASTER. Han alçat els ulls...

EL VELL. I, no obstant, no poden veure res...

EL FORASTER. Semblen ditxosos, i, no obstant, hi ha un no sé què...

EL VELL. Se creuen ben guardats... Han tancat les portes; i les finestres tenen reixes de ferro... Han reforçat les parets de la casa; han posat forrallats a les tres portes d'alzina... Han previst tot lo que s pot preveure...

EL FORASTER. Ens hem de decidir a dir-ho... Pot venir algú d'un moment a l'altre... Hi havia una munió de pagesos en el prat ont és la morta... Si un d'ells venia i trucava...

EL VELL. La Marta i la Maria són al costat de la morta. Els pagesos anaven a fer un baiard de fullatge; i he dit a la gran que ns vingués a avisar corrents tot seguit que s posessin en marxa. Esperem que vingui; m'acompanyarà... No hauriem pogut mirar-los així... Jo m pensava que no hi havia més

Digitized by Google

que trucar a la porta, entrar senzillament, cercar algunes frases i dir... Però ls he vistos viure massa temps sota l llur llum...

(Entra la Maria.)

LA MARIA. Ja vénen, avi.

EL VELL. Ets tu? On són?

LA MARIA. Són més avall dels darrers turons.

EL VELL. Vindran en silenci?

LA MARIA. Els he dit que resessin baix. La Marta ls acompanya...

EL VELL. Són molts?

LA MARIA. Tot el poble va al voltant dels que la porten. Havien dut llums. He dit que ls apaguessin...

EL VELL. Per on vénen?

LA MARIA. Vénen per curriols. Van molt a poc a poc...

EL VELL. Ja és hora de...

LA MARIA. Ho haveu dit, avi?

EL VELL. Ja pots veure que no hem dit res... Encara s'estan sota l llum... Mira, fill meu, mira: veuras alguna cosa de la vida...

LA MARIA. Oh! que tranquils semblen estar!... Un diria que ls veu en somni...

EL FORASTER. Teniu compte, les dugues germanes han fet un moviment...

EL VELL. S'aixequen...

EL FORASTER. Me sembla que vénen cap a les finestres...

(Una de les dugues germanes de qui parlen s'acosta en aquest moment a la primera finestra; l'altra, a la tercera; i, apoiant al mateix temps les mans en els vidres, miren llarga estona en l'obscuritat.)

EL VELL. Ningú ve a la finestra del mig...

LA MARIA. Miren... Escolten...

EL VELL. La gran somriu a lo que no veu...

EL FORASTER. I la segona té ls ulls plens de por...

EL VELL. Teniu compte; no sabem fins on s'extén l'ànima al voltant dels homes...

(Un llarg silenci. La Maria s tira sobre l pit del seu avi i li fa un petó.)

LA MARIA. Avi!...

EL VELL. No ploris, filla meva... ja ns arribarà a nosaltres...

(Un silenci.)

EL FORASTER. Miren molta estona...

EL VELL. Encara que miressin cent mil anys no s'adonarien de res, les pobres germanes... La nit és massa fosca... Miren cap aquí; i la desgracia arriba per llà...

EL FORASTER. És una sort que mirin cap aquí... No sé què s'acosta pel costat dels prats...

LA MARIA. Me sembla que és la gent... Són tant lluny que apenes sels distingeix...

EL FORASTER. Segueixen les ondulacions del camí... ara s tornen a veure al costat d'un marge illumitat per la lluna...

LA MARIA. Oh! que gent semblen... Ja n'hi anaven de l'arrabal, quan jo he vingut... Fan una gran volta...

EL VELL. Vindran a pesar de tot, i jo ls veig també... Van caminant prats a través... Són tant petits que apenes sels distingeix entre les herbes... Un diria que són criatures que juguen al clar de lluna; i si elles els veien, no endevinarien res... Elles prou els giren l'esquena, però ells van acostant-se a cada pas que fan, i la desgracia va creixent desde més de dugues hores. No poden impedir que creixi, i aquells que la porten ja no poden deturar-la... Són esclaus seus també, i és necessari que la serveixin... Té l seu fi, ella, i va seguint el seu camí... És infadigable i no té sinó una idea... És necessari que li prestin les llurs forces. Estan tristos, però vénen... Tenen compassió, però han d'avançar...

LA MARIA. La gran ja no somriu, avi...

EL FORASTER. Sen van de les finestres...

LA MARIA. Fan un petó a la mare...

EL FORASTER. La gran ha acariciat els cabells del nen, que no s desperta...

LA MARIA. Oh! Ara l pare vol que li facin un petó també...

EL FORASTER. Ara l silenci...

LA MARIA. Tornen al costat de la mare...

EL FORASTER. I el pare segueix amb els ulls el pendol del rellotge...

LA MARIA. Un diria que resen sense saber el que fan...

Digitized by Google

EL FORASTER. Un diria que escolten les llurs ànimes...

(Un silenci.)

LA MARIA. Avi, no ho digueu aquesta nit!...

EL VELL. Ja ho veus com perds el valor també... Ja sabia jo que no haviem de mirar. Tinc prop de vuitanta tres anys, i és la primera vegada que m sorprèn la vista de la vida. No sé per què tot el que fan me sembla tant estrany i tant grave... Passen la vetlla, senzillament, sota l llur llum, com nosaltres l'hauriem passada sota l nostre; i, no obstant, me sembla que ls veig de dalt d'un altre món, perquè sé una petita veritat que ells encara no saben... És això, fills meus? Digueu-me per què esteu tant palids també? Hi ha potser una altra cosa, que un no pot dir i que ns fa plorar? Jo no sabia que hi hagués alguna cosa de tant trist en la vida, i que fa por als que la miren... Que res hagués passat, i jo tindria por veient-los tant tranquils... Tenen massa confiança en aquest món... Són allí, separats de l'enemic per unes pobres finestres... Se pensen que no succeirà res perquè han tancat la porta i no saben que sempre succeeix alguna cosa en les ànimes i que l món no acaba a les portes de les cases... Estan ben segurs de la llur petita vida, i no s temen que tants d'altres en saben més; i que jo, pobre vell, tinc aquí, a dos passos de la llur porta, tota la llur petita felicitat, com un aucell malalt, entre les meves mans velles, que no goso obrir...

LA MARIA. Teniu compassió, avi...

EL VELL. Nosaltres tenim compassió d'ells, filla meva; però de nosaltres no n tenen...

LA MARIA. Digueu-ho demà, avi, digueu-ho quan és clar... no s'entristiran tant...

EL VELL. Potser tens raó, filla meva... Valdria més deixar tot això en la nit. I la llum és suau al dolor... Però què ns dirien ells demà? La desgracia fa tornar gelós; i els que l'han tinguda volen que sels faci saber abans que als estranys. No ls agrada que estigui en mans dels desconeguts... Semblaria que hem robat alguna cosa...

EL FORASTER. Tampoc hi ha temps ara; ja sento l murmuri de les oracions...

LA MARIA. Són aquí... Passen per darrera l clos...

(Entra la Marta.)

LA MARTA. Ja som aquí. Els he guiats fins aquí... Els he dit que s'esperessin a la carretera *(Se senten crits de criatures.)* Ah! els nens encara criden... Els havia dit que no vinguessin... Però també ho volen veure, i les mares no creuen... Els vaig a dir... No; ara callen.—He portat l'anellet que li han trobat assobre... També porto fruita pera l nen... Jo mateixa l'he ajeguda sobre l baiard. Sembla que dormi... He tingut treballs; els cabells no volien posar-se bé... He fet cullir margaridetes... És llastima, no hi havia altres flors... Què feu aquí? Per què no sou amb ells? *(Mira a les finestres.)* No ploren?... Que no ho heu dit?

EL VELL. Marta, Marta, hi ha massa vida en la teva ànima, no pots compendre...

LA MARTA. Per què no puc compendre?... *(Després d'un silenci i amb to de reconvenció.)* Vós no podieu fer això, avi...

EL VELL. Marta, tu no saps...

LA MARTA. Aniré a dir-ho jo...

EL VELL. No t moguis, filla meva, i mira una estona.

LA MARTA. Oh! Que són desgraciats!... No poden esperar més...

EL VELL. Per què?

LA MARTA. No sé... però ja no és possible!...

EL VELL. Vina aquí, filla meva...

LA MARTA. Quina paciencia tenen!...

EL VELL. Vina aquí, filla meva...

LA MARTA. *(Girant-se.)* On sou, avi? Estic tant trastornada que ni us veig ja... Jo mateixa ja no sé què fer...

EL VELL. No ls miris més; fins que ho sapiguen tot...

LA MARTA. Vull venir am vós...

EL VELL. No, Marta, no t moguis d'aquí... Sèu al costat de ta germana, en aquest pedriç vell, d'esquena a les finestres, i no miris... Ets massa jove i ten recordaries sempre més... No pots saber lo que és una

Digitized by Google

cara en el moment que la mort va a passar davant dels seus ulls... Potser hi haurà crits... No t giris... Potser no hi haurà res... Sobre tot no t giris si no senties res... Un no sap per endavant la marxa del dolor... Uns quants sanglots d'arrels fondes, i res més, moltes vegades... Jo mateix no sé l que faré quan els sentiré... Això ja no pertany a aquesta vida... Fes-me un petó, filla meva, abans que men vagi...

(El murmuri de les oracions s'ha anat acostant gradualment. Una part de la multitud invadeix el jardi. Se sent correr a passos sords i parlar baix.)

EL FORASTER. *(A la gent.)* No us mogueu... no us acosteu a les finestres... Ont és?

UN PAGÈS. Qui?

EL FORASTER. Els altres... els que la porten?...

EL PAGÈS. Vénen pel caminal que va a la porta.

(El vell s'allunya. La Marta i la Maria seuen en el pedriç, d'esquena a les finestres. La gent fan un poc de brugit.)

EL FORASTER. St!... No enraoneu?

(La més gran de les dugues germanes s'aixeca i va a posar els baldons de la porta.)

LA MARTA. Obre?

EL FORASTER. Al contrari, tanca.

(Un silenci.)

LA MARTA. No ha entrat l'avi?

EL FORASTER. No... Sen torna a seure al costat de la mare... els altres no s mouen i el nen encara dorm...

(Un silenci.)

LA MARTA. Maria, dona-m les mans...

LA MARIA. Marta!...

(S'abracen i es fan un petó.)

EL FORASTER. Déu haver trucat... Tots han alçat el cap al mateix temps... se miren...

LA MARTA. Oh! oh! pobre Maria... Jo ploraré també!...

(Ofega ls seus plors sobre l'espatlla de sa germana.)

EL FORASTER. Déu trucar un altre cop... El pare mira l'hora. S'aixeca.

LA MARTA. Maria, Maria, hi vull anar també... No poden estar sols...

LA MARIA. Marta, Marta!...

(La detura.)

EL FORASTER. El pare és a la porta... Treu els baldons... Obre prudentment...

LA MARTA. Oh!... No veieu el...

EL FORASTER. Què?

LA MARTA. Els que la porten...

EL FORASTER. Apenes obre... No veig més que un trocet de jardi i el sortidor... No deixa la porta... recula... Sembla que digui: «Ah! sou vós!...» Aixeca ls braços... Torna a tancar la porta molt am compte... El vostre avi ha entrat a la sala...

(La gent s'ha acostat a les finestres. La Marta i la Maria primer se mig-aixequen, després també s'acosten, estretament agafades. Se veu el vell avançar dins de la sala. Les dugues germanes de la morta, s'alcen; la mare s'alça igualment després d'haver assegut, am molt compte, el nen en el silló on seia ella; de manera que, de fòra estant, se veu dormir el nen, amb el cap un xic caigut, en el centre de la sala. La mare sen va al vell i li allarga la mà, però la retira abans que ell hagi tingut temps d'agafar-la. Una de les noies vol treure la capa al vell i l'altra li acosta un silló. Però l vell fa un petit moviment de refús. El pare somriu amb un aire estranyat. El vell mira cap a les finestres.)

EL FORASTER. No gosa dir-ho... Ens ha mirat...

(Rumors en la gent.)

EL FORASTER. St!...

(El vell, veient cares a les finestres, ha girat de seguit els ulls. Acaba per asseure-s en el silló que li acosta una de les noies, i es passa diferents vegades la mà dreta pel front.)

EL FORASTER. S'asseu...

(Les altres persones que s troben en la sala, s'asseuen igualment, mentres el pare parla am volubilitat. Per ultim el vell obre la boca, i el só de sa veu sembla cridar l'atenció. Però l pare l'interromp. El vell torna a pendre la paraula i poc a poc els altres s'immobilisen. De sobte la mare s'aixeca tota sobresaltada.)

LA MARTA. Oh! La mare ho endevina ja!...

Digitized by Google

(Se gira i s'amaga la cara en les mans. Nous rumors en la gent. S'empenyen. Alguns nens criden pera que ls aixequin i poder mirar. La major part de les mares obeeixen.)

EL FORASTER. St!... Encara no ho ha dit...

(Se veu que la mare interroga al vell, anguniosa. Ell diu algunes paraules més; després, de sobte, tots els altres s'alcen i semblen interpellar-lo. Allavors, lentament, fa que si amb el cap.)

EL FORASTER. Ho ha dit... Ho ha dit tot d'un plegat!...

VEUS DE LA GENT. Ho ha dit!... Ho ha dit!...

EL FORASTER. No se sent res...

(El vell s'alça també; i sense girar-se signa amb el dit la porta que és darrera seu. La mare, el pare i les dugues noies corren cap a la porta, que l pare no pot obrir immediatament. El vell vol impedir que surti la mare.)

VEUS DE LA GENT. Surten! Surten!...

(Empentes en el jardi. Tots se precipiten a l'altre costat de la casa i desapareixen, a excepció del foraster, que permaneix prop les finestres. En la sala, la porta s'obre de bat a bat; tots surten al mateix temps. Se veu el cel estelat, un troç de jardi i el sortidor sota l clar de lluna, mentres que al mig de la cambra abandonada, el nen continua dormint apaciblement en el silló. Silenci).

EL FORASTER. El nen no s'ha despertat!...

(També sen va.)

M. MAETERLINCK

A LA DIDA. DE GABRIEL D'ANNUNZIO

Gelada cau la vellla cristiana
sobre ls albergs dels homes, però pura.
—Oh tu, que, dintre ta maisó llunyana,
am mà feinera vas filant la llana
del teu remat el temps que l'oli dura
en el llum, i en el foc l'ultima estella;
dòna de qui begui la meva vida
primera, a qui l meu són va confiar-se
primer: si de ta boca, ja pansida,
tornés a oir aquell cant; si altre cop, dida,
en els teus dits vegés, blanc, aprimar-se
lo fil, i el fus baixar, fent penjarella;

i l'arrugada cara, que s'inclina
de borrellons blanquissims coronada,
on l'ànima senzilla que endevina
se revela algun cop quasi divinament en un raig; i ta caient mirada,
on llu a voltes, am tot, una centella;

¡qui sap si esclafiria encara un plant
sanitós, i del fons de l'esperit
si brollaria encara, antic i sant,
algun afecte, fent-me ton vell cant
retornar l'ignocencia del petit
noiet ros;—i ben lluny lo que m flagella!

I, en la sang, de ta llet sentir-me corre
la frescor, que ha perdut!—Una naixença
nova, en candor de neu que ningú esborra.
I, en la sang, de ta llet sentir-me corre
la frescor tota, i la benevolença
del cel;—i lluny lo horrible que m flagella.

lluny, sempre lluny de l'ànima renada
i del candor del naixer circumfosa!
Una immensa puresa immaculada,
una forma d'amor mai somniada,
i l'imatge per tot, vaga, confosa,
d'un Bé Suprem, que guia com estrella!

Més tu, que, dintre ta maisó llunyana,
torces el fus, no saps ma desventura.
Am mà feinera vas filant la llana
del teu remat; ni saps la meva vana
tristó en aquesta nit tant blava i pura.
Torces el fus, i al foc brilla una estella.

I files, files mentres l'oli dura,
oh dida; i morta penja la mamella.

Nadal de 1892.

TRADUCCIÓ D'E. GUANYABÈNS

Digitized by Google

EN HONOR DEN CLAVÉ

El concert celebrat per la societat coral *Catalunya Nova* la nit del 24 del proppassat Febrer en el Teatre del Tivoli, en celebració del XXIV aniversari de la mort del gran Clavé, mereix esser recordat amb entusiasme, sobre tot per aquells que estimen de veritat la nostra terra i que, separant-se dels camins de la rutina, cerquen el goig de l'art popular en els nostres cants d'amor i d'anyorança, melangiosos unes voltes i plens de vigor altres, sempre delicats i exquisits, sempre ubriagant-nos, ja am les aromes sanitoses de violers i romanins, ja amb un sedós fregadiç d'espigues i roselles, ja amb els bramuls del mar, ja amb els crits de llibertat i am l'enlairat sentiment del bé, del treball i de la pau, manifestacions sublims de l'ànima del poble català.

I cal parlar-ne, d'aquesta festa. Aquella nit ens vam convencer una vegada més de que l'esperit popular de Catalunya no viu somort per les malsanes influencies del flamenquisme, sinó que, am tot i aquesta exotica pugor, conserva encara la seva ideal virginitat, am l'esperança en un demà gloriós de redempció suprema. El nostre poble, a l'istil de l'antic poble grec, anhela, per viure, quelcom superior a la realitat mateixa de la vida, i això fa que mai puga oblidar les dolces melodies den Clavé, l'expressió més clara, més fidel i més eterna dels seus sentiments i de les seves aspiracions.

El concert vocal i instrumental celebrat per la *Catalunya Nova,* ensems que un aconteixement artistic, és un fet de gran transcendencia moral per la nostra patria. Si bé l mestre Morera i els seus deixebles sols se proposaren rendir el llur tribut d'admiració al nostre immortal poeta-music, del conjunt de la festa, del seu tot, sen desprèn, bellament harmonisada am les cançons, una tant vigorosa essencia d'amor a Catalunya, que an els que sospirem per l'esplendor de la mateixa, ens fa confiar en l'avenir que té de deslliurarnos.

Aquella nit vam apreciar l'influencia que entre nosaltres exerceix l'obra hermosa den Clavé; l'obra que, com molt bé diu en Morera, fins avui no ha sigut gaire compresa i gens continuada. Perquè cal tenir en compte que l fi principal que mogué an aquell geni no consistí unicament en recrear els sentits d'ignorants i filisteus, sinó que al mateix temps que empeltava en l'ànima popular el goig de l'harmonia, redimint-la de les enervadores corrents que la desviaven, sentia també, am profonda intensitat, les queixes del cor de Catalunya, si bé amb aquell esperit predominant en la seva epoca, tal com allavors, fins en els elements més avançats, se comprenia l'ideal de patria.

Per això en Morera, que tant bé s'ha penetrat del fi d'aquell gran mestre i que ha assolit tot el vigor peculiar de ses cançons, seguint l'incançable moviment evolutiu de les coses de la vida, va fundar la *Catalunya Nova* pera anar, a despit de tots els obstacles i miseries que puguen interceptar sa via, endavant, sempre endavant cap a la glorificació de l'art popular de casa nostra. I mentres els que en nom d'aquest art van sembrant rancunies; mentres que ls que s diuen sos unics continuadors, am vintiquatre anys de temps, no s'han recordat de fer public tribut al seu més inspirat apostol, l'associació més jove, la més combatuda de totes, el mestre de la qual, segons els rutinaris, no respecta ni admira, sinó que *destrueix* l'obra den Clavé, ha sigut la primera que publicament i am tota solemnitat ha celebrat el XXIV aniversari de la mort d'aquell, interpretant d'una manera magistral com mai, les seves composicions més inspirades.

I que bé van cantar els simpatics coristes! Les vigoroses notes de *La Maquinista* glorificant el treball; la placida harmonia del *De bon matí,* amb el virginal somrís de l'auba; el bullici i la gatzara dels nervuts *Xiquets de Valls;* l'esbojarrat teixit de sentiments de *Goigs i Planys;* la pintoresca descripció de *La Verema;* les subtileses i els idealismes amorosos de *Les flors de Maig;* les epiques tonades d'*Els Pescadors;* junt am l'infantil candidesa d'*Ester;* l'idilica ignocencia d'*El pom de flors;* la refi-

Digitized by Google

nada voluptat d'*El somni d'una verge;* i, per ultim, quasi tots els mateixos motius de aquestes cançons, amb un perfum de tristesa, com endolats, en la *Simfonia elegiaca,* de Porcell, ompliren l'escullit programa que a la bona memoria den Clavé tant meravellosament va interpretar la societat coral *Catalunya Nova.*

El public no deixà d'aplaudir amb entusiasme als braus coristes i al llur mestre Morera, sobre tot en *Els Pescadors;* ja en la varada els va interrompre am sos aplaudiments, tenint d'esser repetits per haver sigut demanats amb insistencia.

Aquella nit va quedar consagrada l'interpretació fidel, justissima i plena de color que dóna en Morera an *Els Pescadors.*

Felicitem de tot cor als coristes de *Catalunya Nova* i al seu mestre fundador, l'Enric Morera, els quals tant bé saben honrar l'art popular de la nostra terra.

IGNASI IGLESIAS

REVISTA DE REVISTES

De quatre anys an aquesta part, la nomenada del novelista i poeta italià Gabriel d'Annunzio s'ha extès per tot arreu, especialment per França i Alemania, aont els diaris i revistes, durant tot aquest temps, li han vingut dedicant articles i estudis. Ara de poc semblava com si la corrent se li hagués tornat contraria; però a mitjans del passat Janer va reproduir-se a favor d'ell el moviment d'abans, am motiu d'estrenar-se-li a París el seu poema tragic *La ville morte.*

L'argument d'aquesta obra no és gens complexe, però sí prenyat de simbolisme i de tragiques emocions. Dos individus, am les llurs respectives families, han vingut a Micenes (la *ciutat morta* que en el seu misteri se suposa que guarda l sepulcre dels Atrides) per explorar les tombes en que jauen les momies d'alguns heroes de l'antiga historia grega, les quals, després d'escorcollar uns quants dies, consegueixen descobrir. Però així que s'ha consumat la profanació dels sepulcres, i per tant la violació del misteri de la ciutat, les ànimes d'aquells heroes antics se redressen irades, i promovent un drama oculte, però terrorific per lo invisible, logren que l'antiga tragedia grega que ls va fer pereixer an ells se descarregui, en mig d'una atmosfera poetica de follia i de terror, damunt d'aquelles dugues families. El profon simbolisme que a causa del seu desenrotllament aquesta obra enclou, a més de la significació que ja en si porta l'acte de violar el misteri, està en la Voluntat de l'Home revoltant-se, per medi de l'acció, contra la Fatalitat que pesa damunt d'ell; revolta que s'efectua per medi d'un assassinat *conscient,* que obeeix a reflexions d'una filosofia *moral* nietzscheana. Escenicament, l'obra no ha tingut un exit ben complet.

M. Carry publica en el *Correspondant* del 25 de Janer un estudi sobre la personalitat literaria den d'Annunzio, fent observar que intellectualment l'autor de *L'Innocente* és un dels esperits moderns més cosmopolites: ell ha experimentat profondament les multiples influencies que ara mateix dominen de banda a banda d'Europa, si bé d'entre totes elles en d'Annunzio ha objectivat d'una manera elevada i quasi *violenta* l caracter personal de la seva ànima llatina, formada en l'estudi seriós de les literatures classiques; ell ha sapigut, boi compenetrant-s'hi, assimilar-se les tendencies avui més noves, encara que aquestes siguin contradictories i oposades (com el seu prerafaelisme i les seves teories filosofiques, apreses en el paganisme barbre den Nietzsche), establint en totes elles una gran harmonia, que és la que ns exhibeix an en d'Annunzio com una de les expressions més formals de l'esperit modern. I així veiem com ell ens resulta un dels poetes més refinats i meditatius, un artifex sadollat de vida cerebral i humana i un dels novelistes intellectuals més vigorosos. La robustesa del seu decadentisme l priva d'experimentar aquella extenuació de pensament que sofreix una bona part de la joventut contemporania, la qual s'entreté en fer figures intellectuals i es delita

Digitized by Google

cercant analogies i subtilisant conceptes. En Carry, al fer la classificació dels esperits que n d'Annunzio, per medi d'exclusions i eleccions, ha triat pera la seva formació, s'ha errat de mig a mig. En un proxim ensaig critic precisarem quines són les personalitats que més s'han cristallisat en l'ànima den d'Annunzio, posant de manifest lo que aquest representa en l'esperit d'avui i senyalant la seva influencia en l'art contemporani. Tenim entre nosaltres molta genteta am pretencions intellectuals (bé que tant sols cerca intellectualitat en els *hors d'œuvre)*, la qual, per haver-se enterat d'una qüestió de plagis, vol fer passar an en d'Annunzio per un *cabotin* literari modernista.

En la *Revue de Paris* de Janer en Dornig estudia ls poemes de l'autor de *L'Isottèo*, que són d'una poesia intensa i profonda, esperitual i pagana, la qual produeix sensacions voluptuoses i subtils i emocions inefables i *cor-prenedores*.

—La majoria de les revistes independents de la França jove que corresponen al més de Febrer prop-passat, entre les quals se compten el *Mercure de France*, la *Revue Blanche*, la *Revue Naturiste*, *Le Libre*, *Les Matines* i *L'Essor*, expressen en lloc de preferencia la llur opinió sobre l'ignominiós procés promogut contra n Zola i protesten indignats de la pressió governamental exercida en els jurats i de l'infallibilitat que l'exercit sembla tenir actualment a França. Tots els esforços realisats per impedir que s fes llum sobre aquesta qüestió, totes les ridiculeses que s'han comès per tapar la veritat i tota la corrupció desplegada per encobrir un honor militar fictici, han estat inutils i d'un comic extraordinari: la mala fe del govern francès i la lleialtat del procedir den Zola han quedat ben manifestes als ulls d'Europa. Lo cert és que en el fons amb aquest assumpto no s'anava pas a reclamar una simple revisió del procés Dreyfus, sinó que se sostenia una lluita séns treva entre ls esperits francs que anhelen la lliberació de l'humanitat i la reacció que amb un regim de barbre absolutisme defensa ls tribunals especials a porta closa, atentant contra els drets de l'individu i contra la justicia humana. De totes maneres, i a despit de la condemnació que ha recaigut sobre n Zola, el militarisme sen va per terra: heus-ho aquí ben clarament. Tota l'opinió d'Europa ha comprès ben bé l'illegalitat d'aquest procés. Unim, doncs, la nostra protesta a la del jovent intellectual francès i enviem un vot d'entusiasme i simpatia an en Zola, felicitant-lo pel coratge que ha demostrat en una tant hardida i humanitaria empresa, mentres que per altra banda acullim amb un somrís de despreci olimpic l'estupidesa de certa prempsa reaccionaria que, sense altra sinceritat de conviccions que la d'acatar les consignes de tot poder politic, ha donat a entendre que l'acte den Zola obeïa a un afany desmesurat de reclam i d'exhibició...

J. P. J.

BIBLIOGRAFIA

L'ESQUIROL. *Novela, per Joseph Morató y Grau.*—Girona, 1897.

Suposo que aquesta és la primera obra que l seu autor dóna a l'estampa. Si és aixi, ha fet bona entrada en la literatura catalana, que tant faltada està de novelistes. Fent l'analisi de *L'Esquirol* potser resultaria que en algun troç hi manca força descriptiva, com per exemple quan se barallen en el ball en Vador i en Joanet, i l'escena del retrat. L'estil és molt cuidat (no tot lo que potser hi ha dret a exigir), i alguns dels personatges són ben observats (en Tano, la Laieta, en Joanet, la Manela). Llàstima que la figura de la Carmeta no tingui més relleu!

En resum, el Sr. Morató i Grau, com a novelista, és una esperança falaguera.

J. R. C.

TIP. «L'AVENÇ», RONDA UNIVERSITAT, 4, BARCELONA

Digitized by Google

CATALONIA

JOSEP SOLER I MIQUEL. PER JOAN PEREZ JORBA

Lo més preciós de la vida den Soler i Miquel se va resoldre en el seu pensament i en la seva ànima.

Pensa subtil i profonda que penetrava lucidament les coses; sensibilitat intensa i viva en la que s volatilisaven les sensacions fins a un grau suprem; ànima tendra i refinada que sentia amb exageració i s'emocionava fondament; en Josep Soler i Miquel ha sigut un dels joves catalans que de la manera més elevada i conscient han sentit l'esperit contemporani. Per la vehemencia i per la serietat extremades am que s va pendre les coses de la vida mental i espiritual, i per la manera personal i encertadissima com va definir-les i les va explicar, en Soler pot considerar-se com una de les figures intellectuals més importants de la joventut moderna. Va esser tant intensiva i violenta la seva vida moral interior, i aquesta s va reflectir en l'exterior de relacions tant vivament i activa, que l'afirmació de les dugues plegades pot semblar perillosa o *neurastenica,* per no poder-se-la configurar ni resistir, a les intelligencies obtuses i a les ànimes atrofiades. Pocs am tanta freqüencia s'han trobat com ell en lo que expressa l'aforisme següent den Nietzsche: «Quan el vostre cor bat de ple a ple, a punt de desbordar, allí hi ha la font de la vostra virtut». El cor den Soler batega sempre adalerat i brugidós, produint-li ls seus batecs uns esborronaments tant intensos d'emoció, que deixaven embadalida tota la seva ànima. I el mateix Nietzsche, de tendencies tant oposades a les den Soler i Miquel, hauria segurament apreciat an aquest, si l'hagués conegut, per lo que va declarar el primer dels dos en el seu poema filosofic *Zarathustra:* «De tot lo que s'escriu, no més estimo lo que un home escriu am la seva sang». I en Soler va escriure am tota la seva sang, am tot el seu esperit i am tot el seu esser: en els seus escrits la seva existencia s troba en una tensió enlairada i profonda.

En Soler s'exaltava fins al deliri al sentir-se entremig del febrós moviment actual d'idees, i s'estremia d'emoció al percebre les manifestacions diverses del sentiment d'avui. Sentia aletejar en les idees una vida altament humana i en els sentiments hi descobria afirmacions d'eternitat. Era un poeta reflexiu i espiritualista que, commogut, anava a cercar la frescor en les emocions, pera sadollar-se

J. SOLER I MIQUEL

Digitized by Google

d'ella i comunicar-la an els demés. Per la manera ingenua am que n Soler transportava les sensacions, els sentiments i les emocions a una regió de pura intellectualitat, crec que la qualificació que més bé li escau és la d'un nen cerebral, d'ànima i de cerebralisme fets de candidesa alegra i profonda. Si bé no havia volgut discernir, per no atribuir-hi gaire importancia, l'emoció literaria de la forma, havia arribat a experimentar l'emoció filosofica o del pensament, i més que tot l'emoció pura o la natural de l'ànima.

L'alta i delicada sensibilitat den Soler se transllu'ia en una força d'expansió, inquieta i anhelant, que, tót projectant lluiçors d'intelligencia, anava cap a les coses amb amor efusiu, acaronant-les am tendresa commoguda i impressionant-se d'elles d'una manera intensa. Era tant extremada i fina la seva impressionabilitat, que en ell les emocions i els sentiments florien exuberants i amb una virginitat d'adolescencia. Al commoure-s arribava a una situació emotiva tant alta i a una tant regalada frescor de sentiments, que aquests, als ulls de molta gent, prenien el caracter d'una alarmadora alucinació. Anima jove i generosa, plena de bondat i de franquesa, continuament vessava d'entusiasme i fe, explaiant-se am vehemencia santa, com illuminada pel goig de viure una vida superior, que ella volia transmetre sempre an els altres.

Allà on se revelava tot en Soler era en les converses intimes amb amics, de poderosa i viva suggestió: al objectivar-se, se realisava en ell una ardenta explosió de vida, que amb efusió s comunicava an els oients. Enraonant, en Soler tenia l fervor i la noble sinceritat de l'apostol que, tot evangelisant, s'entusiasma i s'ubriaga a sí mateix. I aquestos moments d'espontaniació illuminada, en els que vibrava tot el seu esser, eren per ell de vera immortalitat: idealment se podien pendre per la glorificació divina de la seva ànima sincera i bondadosa. En Soler era un jove que va existir, en aquesta vida, en mig d'una atmosfera d'eternitat humana. Ardent i efusiu, mogut per una alta i lliure bondat, arribava sovint a una plenitud de pensament i de sentiment que, afavorida per la videncia de la seva imaginació prenyada de visions i de realitat, donava a la seva ànima un aire de serenitat eteria. Era sensual, espiritual i intellectual com tot jove pensador d'avui dia.

Pera posar de manifest la delicadesa de la seva emotivitat, cal dir no més que davant de l'inefable bellesa d'alguna obra artistica, de tots aquells actes que obeissin a un impuls generós i noble i de tota manifestació ingenua i plena de sentit de l'Anima, li espurnaven am freqüencia llagrimes d'emoció. Pera donar idea de la refinada i complexa formació del seu esperit, n'hi ha prou amb insinuar que ell creia en lo perdurable del pensament, en la santedat de lo real, en la valua de l'imaginació, en lo inefable del sentiment i en lo infinit que hi ha en les emocions.

La seva cultura era intensa i variada; li havia resultat molt profitosa i de constant fecundació interior, perquè li anava desvetllant potencies adormides i sentiments inexperimentats. Havia penetrat en les manifestacions més altes de la saviesa antiga i en les més refinades essencies del pensament modern. El seu esperit transparentava «una cierta y poderosa disposición, llena de luces, á *verlo y comprenderlo todo* con sentimiento de humanidad», convençut de que la veritat és no més que una i unica, de la qual, en el fons, cada individu és un aspecte. I per xò el seu anhel (i també perquè ell resolia l pensament en humanitat) era concixer la major diversitat de tendencies filosofiques i de cristallisacions d'ànimes, la coneixença de les quals, per la contradicció aparent que existeix entre elles, sol desconcertar an els més coratjosos i preparats a perseguir la trajectoria en que, resumint-se en sintesi, convergeixen i comuniquen totes.

A mida que n Soler anava avançant, sempre més hardit i més esperonat, en l'exploració de les corrents intellectuals més dividides, el seu esperit s'anava enfortint i s'engrandia, fecundat per una gran variació d'emocions de pensament i d'ànima. Ell opinava que tot esperit que tingués desitjos d'orientar-se, un cop hagués trobat els motius de divergencia

Digitized by Google

entre ls distints sistemes, de tota la llur antititeca varietat, tenia d'anar a determinar-ne una unitat fonda, integral i harmoniosa, «la unidad en la variedad», o siga descobrir la real correspondencia entre ls motius d'oposició, al mirar de condensar-los. Així tota ànima investigadora i *sintetica* s va alhora enriquint i vigorisant, facilitant la propria formació, i promovent-se més tard un sord desvetllament d'energies que, si es remouen per dintre amb insistencia, poden impellir a practicar una gestació que, operada am profonditat, transporti an aquell moment gloriós en que un hom ja pensa i es produeix per compte propri, an aquell instant suprem de la creació en que l'ànima s va aclarint per un divinal somriure de ventura.

Aqueixa inclinació *decidida* a explicar, pera trobar-ne l'harmonia, les determinants de les corrents d'idees, té molta analogia am la tendencia a voler conciliar la *complexitat* dels sentiments am la llur *unitat;* essent aquesta ultima la tonica que personalisa la sensibilitat de l'home en qui ella s reflecteix. Aqueixa disposició d'esperit fa impossible contra n Soler tota imputació de desequilibri mental, puix en lloc de contradir-se, com han dat a entendre molts, lo que ell feia, am la seva serenitat i fermesa de visió, és més aviat arreplegar elements i compondre substancia pera l'integració personal; lo qual, al meu judici, denota certa robustesa d'ànima.

Cultivar-se les emocions, la sensibilitat i el *jo,* però no a la manera ipsuista deliqüescent, consistint en el refinat egoisme del «reconcentra-t eternament en tu» del *Faust,* que és un dels graus més absoluts de la decadencia. Aquesta esteril i negativa corrent de la contemplació interior extremada, si s resol en un indiferentisme tancat vers lo de fòra, pot fer perdre tota *activa i expansiva* energia individual i obligar a caure en un deliqui nirvanenc d'anullació, que porti a la inconsciencia o identifiqui amb el No-rè; xo és: una mort per inanició intellectual i animica. En Soler s'oposava an aqueixa extraviació de l'esperit i del pensament: ell era partidari de vetllar-se i conrear-se un mateix, a l'objecte de no deixar fondre l'essencia divina que hi ha en nosaltres, la qual ens lliga am lo infinit-etern; però sempre am comunicació activa am lo vivent, o, d'un altre modo, de covar les sensacions i les impressions que s'experimentin pera que, després de la constant fermentació abans mentada, ens poguem sentir irresistiblement impulsats cap a la producció lliure de la nostra existencia.

Al sospesar i profundisar el pensament sà i robust dels antics, en Soler i Miquel se configurava, preferentment i am certa complacencia, l'exaltació espiritual dels grans mistics del cristianisme, que són els que més conformaven amb el seu temperament, per la llur illuminada expansió. El seu misticisme no és dogmaticament religiós ni exclusivament metafisic: és pietista, i, com a tal, profondament humà; manifestant-se-li també sovint per una estatica devoció envers l'emanació de bellesa que, a l'exhalar-se de les coses, les transfigura amb un resplendor de *lux æterna* i per una admiració fervent envers tota *irreflexiva* impulsió generosa que mogui a un esperit.

Pera convence-s de que n Soler era una de les expressions més vives de l'ànima contemporania, no hi ha sinó fixar-se en la manera com ell sentia la plenitud de vida i de conciencia intellectuals a que s'ha arribat avui, com havia donat compte del lliure analisi a que ara se subjecten tots els estats de cultura, i de quin modo havia expressat la sinceritat i el convenciment que caracterisen a la joventut moderna; tot lo qual ens sembla que ve a promoure una deslliurança moral que s pot tenir quasi per efectiva: l'home conscient arribant a la seva completa afirmació i a un absolut domini de si mateix. El propri Soler ho declara en les notes pera un prefaci dels seus *Escritos,* a l'expressar que ls joves actuals «tienen una conciencia y seguridad inconcebibles en los estados de no completa emancipación del pensamiento... Hemos llegado á sacudirnos la necesidad de conclusiones dogmáticas, prosiguiendo incesante, implacable y tranquila toda investigación, y *marchando con una firmeza y*

Digitized by Google

seguridad intimas, que arrancan de nosotros mismos y se proyectan á lo infinito...; ahora se percibe verdadera emoción artística en las obras». En Soler era l'intellectual, no de la raó, sinó dels sentiments de l'ànima moderna. I com ell insinua subtilment i confosa en el seu *Decadentismo,* aqueix moviment de la decadencia d'ara, serva en el fons una ansia febrosa de vida; i avui ja gaire bé s comencen a pressentir els batecs d'una existencia nova, més espiritual i més plena, la qual, produint-li una visió de realitat illuminada, li fa dir an ell amb un sentiment de joia: *Spiritus in terra resurgens.* Ès un espiritualisme metafisic i humà, en forma naturista, que comença a brotar per tot arreu i que en en Soler tenia un dels més hardits i convençuts apostols.

L'Estetica d'un esperit com ell, que tant cercava en les obres literaries l'ingenuitat i virginitat emotives, per força havia de proclamar, com a principi fonamental, la lliure espontaniació artistica, després de l'elaboració interna i constant que, operada am solicitud, produeixi l'obra ben madura i am forma i vida propries: que siguin sensacions experimentades, sentiments real o idealment viscuts i sempre impressions rebudes: el culte fervorós a un art *realista* de la vida interna i a una psicologia penetrant de lo inconscient.

Bona part d'aquella inquietud del seu esperit, sempre vigilant i espavilat, que per molts va ser conceptuada com un signe de desequilibri, tenia per causa ocasional l'elevada situació de conciencia en que ell se trobava, la qual l'empenyia a sondejar els sentiments, a profondisar les idees i a esbrinar les emocions; inquietud que també era filla de la seva impotencia d'exteriorisar-se, o, més ben dit, de la preocupació de traduir les impressions tant directes com en la seva ànima s rebien i les reflexions tant profondes com se generaven en el seu pensament. Era tant lo que ell n'estava de prenyat de pensament i de sentiment, que li era impossible obtenir una directa correspondencia entre la *concepció* i la *manifestació,* i això que gaire bé havia lograt establir, com he dit abans, un equilibri perfet entre l'emoció i l'idea. Li mancava la *realització* suprema den Goethe: aquella gran harmonia entre la forma, entre l'idea i entre l'emoció. Per això era, doncs, que s'hi observava un estil tant incorrecte: les idees que se li desvetllaven, li apareixien apocalipticament, mig ovirades i depressa; se li abocaven al cervell am profusió i precipitació, acullint-les ell a plena mà i a corre-cuita, pera que no sen perdés ni una. Am tot, deixava el seu estil observar certa lluminositat; era poetic i commogut; suscitava en el que llegia i comprenia, boi impressionant-lo fonda i emotivament, una enlluernada visió de la materia que tractava; llenguatge fet a prova de franquesa, sensitiu i nerviós, calent i assoleiat; llenguatge amb el que, com declara l propri Soler parlant de l'Unamuno, un mateix a l' «expresarse parece que se *deslumbra y vuelve loco de alegria, lenguaje de vidente, que* supone una *especial escuela* de pensar» (1), i que origina, conforme en un altre article expressa, «la frase que toma luces simbólicas», que és la més prenyada de sentit i la que convenç millor, puix «sólo la consecución del *nimbo en las ideas* es el síntoma de la *visión de los hechos vivos»,* com cita més avall den Miquel de Unamuno. I si realment no era un gran literat de forma, no crec, emperò, que gaires com ell hagin sapigut, d'una manera tant precisa i encertada, adjectivar les emocions subtils i els impulsos inconscients, a primera vista indiscernibles, dels artistes sobre les quals obres ell anava divagant, quasi sempre esclarit per la mental alegria que l compendre i penetrar bé li causaven. Am la fina acuitat del seu pensament, ell indica, senyala, insinua i evoca d'una manera tant discernida i endevinada, que desperta al llegidor una munió de sentiments i d'idees, una pila de coses fins aleshores no somniades, però tant reals i positives, que un hom queda, al considerar-les, cor-près d'admiració.

Lo que amb un xic d'improprietat anomenarem la seva *crítica,* que per en Soler no tenia més importancia ni altre valer que espansions d'entusiasme i reflexions de senti-

(1) Carlyle.

Digitized by Google

ment, enclou per nosaltres molta transcendencia, ja que, fóra de la substancia intellectiva que aquella conté, ens representa la cristallisació de l'esperit refinat d'un poeta en *viu*. En Soler era dels pocs que han tingut la facultat especialissima de configurar-se ls estats d'ànima i de conciencia més diversos; de desxifrar les situacions més complicades de l'esperit; de senyalar les liniacions més sintetiques de l'art de debó, i de sondejar l'essencia més secreta de les coses, objectivant lo que de més subjectiu trobava en aquestes: darrera de l'Apariencia ell anava a cercar l'Essencia. Amb això conformava en certa manera am l'escola dels simbolistes, els quals *senten* en les coses una ànima o un *dintre* i hei descobreixen un misteri i significació particulars. En Soler tendia a explicar emocionalment lo inexplicat, a penetrar amb illuminació en lo impenetrable i a experimentar emocions inefables i sensacions suprasensibles.

Genesicament, el seu metode consistia en comunicar am simpatia i amor am tota manifestació estetica prenyada de sentit: ell creia que per l'afecció s pot arribar a senyorejar el secret de les coses; que l'amor és font de coneixement. Pera mostrar si la seva infiltració en elles era directa i lliure, escolteu com ell mateix explica, en aquell prefaci ja esmentat, del modo que profondisa i pren conciencia de lo que llegeix: «Yo casi siempre leo distraído, siguiendo más bien la idea que se me va formando de lo que leo que la lectura misma; y aunque á veces se graba una frase imborrable, generalmente, más que el dibujo neto y preciso de lo que leo, guardo una *como impresión del sentido,* como si me aferrara más á la *intención inconsciente* de lo expresado que á la misma expresión. Y aun cuando quiero coger concretamente, precisamente, la corriente de pensamiento expresado, la *punzo* con tres ó cuatro de sus momentos de corriente más rápida, de *trayectoria más reveladora,* y omito el *derramamiento* ó espaciamiento en que se adormece». Això, a més de representar una *decadentista* i vivent autopsicologia de l'ànima i de l'intellect den Soler, és una fina i penetrant observació de la manera com ell esbrinava les manifestacions emotives i ideologiques. La penombra enlluernadiça que l'idea mare projecta al seu voltant, és allà on l'artifex se complau sovint en la modelació esculptorica: en tota obra de bellesa, en Soler hi ovirava i analisava lo fonamental, el sentiment primordial i l'idea generatriu, que són els que en l'estructura interior quasi sempre dominen. D'aquesta manera s comprèn que ell anés adquirint conciencia del valer intellectual i espiritual de les obres, i de lo que aquestes posseeixen d'element personal i de substancia eterna; i així és com ell n'eliminava lo artificiós, transitori i fictici que les perjudica.

Tota l'ardenta explosió de vida que s'ha observat en l'ànima den Soler i Miquel, projecta una encesa lluminació mistica i causa un sentiment profon d'*assoleiada decadencia;* la suprema violencia dels batecs del seu tendre cor, al trobar-se davant de quelcom de sobrehumà, semblaven provenir d'un alt refinament sensitiu i d'una tensió excitadament nerviosa...

JOAN PEREZ JORBA

L'AVIA

La mitja a terra ha rodolat, a terra
el capdell, una agulla despassada
a la mà, i el panillo a la cintura,
¡que n fa d'estona que, aspirant ansiosa
el raig de sol que bondadós l'amara,
la pobra vella està, mentres que volta
la vida pels seus ulls, com en un somni!
És la jove d'un temps, la jove hermosa
somiant amor... amor etern... mentida!...
El toca, el palpa, i s fon: l'amor no ho era...
Gira full, i en un altre s troba mare...
Mare!... Quin cel d'ensomnis i delicies!
Quin mar immens, séns fons ni fi, de penes!
I al cap de vall... Tants fills, tant que l'aimaven,
i avui... soleta alli. —El sol és l'unic! —
Se li ha posat mal genit...
Joves i gendres un xic lluny la volen...
i els fills... els fills també... tant que ls estima!...

Digitized by Google

Els nèts, és clar, són nens, els renya... i fugen...
No més li queda l sol: el sol és l'unic:
ell, cada demati, dant-li l bon dia,
en son front revellit un bés hi posa,
l'acompanya amorós fins a la tarda,
la torna a besá al front...
i al lluny s'enfonza...

CLAUDI PLANAS I FONT

EL VELL CARRILAIRE. PER IGNASI IGLESIAS

SIGA per haver-hi sobrant de personal, siga per l'afany de fer economies, el cas és que la companyia ferro-viaria va resoldre un dia donar de baixa, en llurs respectius quefers, i principalment en el servei de tracció, a tots aquells de sos empleats que ja passessin dels seixanta. Al maquinista Joan, per qüestió, doncs, de l'edat, am tot i la seva molt notable fulla de serveis, també li va tocar separar-se d'aquell treball, al que desde la seva joventut havia consagrat ses més belles illusions. Però com que ell deia per tot arreu que desitjava retirar-se, ja que no tenia cap fill a qui dotar, i que, mercès a haver portat de sempre una vida molt tranquila, havia fet alguns estalvis, dels que s refiava pera defensar-se en la vellesa; els seus companys, sabent això, no la van sentir del tot, la seva desgracia, i quasi quasi estaven temptats de felicitar-lo. Però an ell aquella disposició l va deixar aplanat. Poc se l'esperava, ell, que encara s creia tenir les energies d'abans, de les que molt sovint s'alabava entre ls seus amics.

Trist i amb el cap moix, quasi plorant, sen va anar a casa seva, més apleret que de costum, pera arribar-hi més tard i trigar més a donar aquella fatal nova a la Mundeta, la pobra de la seva muller, que ja devia esperar-lo amb ansia. Com l'amoinava l pensar en el disgust que ella rebria aixi que hauria esment de que en el carril l'havien donat de baixa, considerant-lo inutil pel servei! I com sofria reflexionant que l'havien llençat lo mateix que a la saborosa taronja quan ja se n'ha extret tot el suc!

Encara no havia passat el llindar de casa seva que, a la primera ullada, la Mundeta descobrí en el posat den Joan que n'hi succehia alguna de molt crespa.

—Joan, què tens?—amb amorós accent va preguntar-li.—Ai, ai! quina cara fas! Què hi ha de nou?

—No ho vulguis saber, Mundeta; no ho vulguis saber,—va respondre en Joan am veu molt baixa.

—I això? Què hi ha?

—Què hi ha?... Res!... Que un hom no pot ser vell. Vet-ho-aquí lo que hi ha!

—I ara?

—No sé per què ns hi deixen arribar a la nostra edat!

—Però vols explicar-te més clar?

—Més clar? Si pogués, rai! Però hi ha coses que no cal explicar-les: bé massa que per sí soles ja s'expliquen!

—No t'entenc. En bona fe que no t'entenc, Joan. Vaja, conta-m tot lo que t passa... Que no t trobes bé?

—Bé?... Sí: molt bé, molt! D'això és de lo que m queixo.

—Te queixes de massa salut? Que Déu te la conservi.

—Sí, de massa salut!... Per què jo, Mundeta, no n soc, no, de vell... Què?... Per què tinc els cabells blancs... i a la cara algunes arrugues... ja haig d'esser vell?... És clar, si ja porto a sobre les sis creus! Això és lo que *ells* deuen tenir en compte. Els ganduls! Però no saben que la meva sang encara bull, i que l meu cor bat am la xardor mateixa de quan era jove; no saben, no, aquells nyicris, ninots de pasta fina, que nosaltres, els de la meva fornada, no ns *passem* aixís com aixís... com *ells,* que una *pulverisació* dels *robinets* els encostipa. Jo vell!... I bé!... Què!... Sí, que ho soc; però un vell jove, amb energies, ple de salut...

—No t'entenc pas, Joan.

—No? Doncs sapigues que en el carril m'han donat de baixa. Han fet tria del perso-

Digitized by Google

nal, i a mi, com si fos un rebuig, m'han arreconat, m'han declarat inutil.—

Al sentir aquestes paraules, la bona de la Mundeta va fer un moviment convulsiu, com si una corrent electrica li hagués ferit els nirvis. Per espai d'uns quants minuts va quedar erta, com petrificada, mirant compassiva i amorosa al seu desventurat marit, que, amb el cap baix i els ulls fixos en terra, ataleiat en una mateixa idea, anava murmurant frases incoherents, plenes de dolor i de deliri. I tots dos se varen posar a plorar. Tots dos, davant de la tardor de la llur vida, van sentir per primera vegada l fred del cor, el fred dels vells, que amb airades geladores venia a mustigar les seves illusions; i van veure com el cel, per ells sempre blau i estrellat, s'anava ennuvolant i s'ennegria, i com sos cossos decaiguts eren capdellats per les boires de l'hivern.

Però la Mundeta tot seguit se va refer, i un cop aixeribida fins sen va alegrar, de la sort del seu marit. Ho desitjava tant que n Joan deixés el treball, que tot esperant el dia que això arribés, ella ja rumiava una vellesa per ells dos, tots sols, com dos coloms cançats de volar; una vellesa placida i tranquila, en la que la mort no ls vingués a trobar sobtadament, sinó que poc a poc, quasi d'un modo insensible, la llur vida anés perdent la força, lo mateix que un llumet que quan acaba l'oli va apagant-se, apagant-se, sense oscillacions, sense que la més lleugera halenada d'aire faci moure la seva flama.

I amb un esclat de resignació alegra, la bona esposa va exclamar:

—Millor, Joan, millor, que t'hagin donat de baixa.

—Millor?—irat va respondre en Joan.—Es a dir que a tu també t'agrada que sigui vell?

—No, no... Això no! Però no vui que segueixis fent de carrilaire, sempre am l'ai al cor, tantes nits fòra de casa... Aquell tragí... aquella fadiga!.... No tenim el nostre passament? Doncs visquem ben regalats, sense penes i sense afanys. No ho comprens, Joan, que s'ha de descançar un dia o altre? Me sembla que, després de més de cinquanta anys que treballes, és molt just que ja t retiris.

Gracies als bons consells de la Mundeta, en Joan va tranquilisar-se un xic, i, acabant per resignar-se am la seva sort, se va idear un plan de vida que tot seguit va posar en pràctica. El seu plan consistia en llevar-se tard, com els vagos hisendats, i un cop llevat sortir a donar un tom fins a l'hora de dinar; en havent dinat aniria a pendre cafè i fer la *manilla* amb els amics, pera passar més distretament la tarda, tot esperant l'hora del sopar. Es a dir, que lo que ell se proposava era no encaboriar-se per res, vivint am tota tranquilitat i sossego, lluny dels quefers del carril. Però tot en va! Cada dematí, en comptes de llevar-se tard, com era l seu proposit, a les cinc ja estava de peus a terra. Si sortia de casa, tant bon punt n'era fòra se n'hi tenia d'entornar per no saber com *matar* materialment l'estona. A la tarda, quan anava al cafè, res de fer la *manilla* ni de conversar am ningú. S'avergonyia de sí mateix: li semblava que tot-hom el signava amb el dit, prenentlo per un taul; i, allavores, el dia, feixuc, com una carrega immensa, li queia a sobre i l'aclofava.

Ell no havia nascut pera no fer res. En tenia necessitat, de treballar. Estava tant convençut de que l'home no té de desdir-se mai davant dels embats de l'existencia, i que, vell i tot, deu haver de contribuir, am les poques energies que li restin, an el moviment universal de l'obra de l'humanitat, que en son cor se va despertar l'anyorança de la *seva* màquina, que no havia deixat de correr de l'un a l'altre cap de via, arrossegant airosa la pesanta i llarga cua de vagons.

I anyorant-la, en Joan, la *seva* maquina, com se l'idealisava, ell, el treball! Quin goig li causava el seu record de carrilaire, en perill de pendre mal, sempre exposat al rigor del temps, sempre en tensió nerviosa, i sempre corrent com el llamp, reposant poc i sofrint molt!

No podia viure lluny d'*ella*. Enfebrat i abatut, no pensava en res més que en el car-

Digitized by Google

ril, en els trens i en sos amics i companys de treball que encara feien servei, que encara podien viatjar perquè eren joves; i no sossegava, no menjava apenes, ni quasi dormia, com sentint-se una buidor en el cor, com si li faltés l'escalf de la màquina, l'indispensable complement de la seva vida. I, com atret per la seva antiga companya, com si una força invisible l'empenyés, el pobre Joan, abandonant per complet tots el seus plans, pera minvar aquell estat anguniós de la seva ànima, pera trobar el consol necessari an el seu cor i donar tota l'expansió precisa an els seus sentiments, am tot i esser vell, am tot i esser donat de baixa del carril, cada dia se n'anava al diposit, a banyar el seu cos en l'atmosfera del treball, el seu propri centre. Quan la seva maquina *estava de taller,* ell no hi faltava a revisar-la escrupulosament, per si tingués cap desperfecte que l maquinista s'hagués distret d'assentar en el llibre de reparacions.

I quan li tocava arribar (el dia que finia l torn del servei), ell no faltava mai a l'estació a rebre-la, com pera donar-li la benvinguda. Mitja hora abans de la seva arribada, en Joan, amunt i avall de l'*andén,* se passejava poc a poc, xacrós, però am gran excitació nerviosa. S'anava passejant sense dir re a ningú, boi fumant amb una pipaça de cirerer molt negra i recremada. Més, quina satisfacció i quin esborronament d'alegria no inundaven el seu cor ja decaigut tant bon punt se donava avís al public d'haver sortit el tren de l'estació veïna! Tot seguit anava a posar-se ben endavant, quasi a l'entrada de les agulles, a fi de poder disfrutar primer que tot-hom de l'aparició de la seva antiga companya, que l'havia ajudat a fer-se vell, treballant tants anys junts, de l'un a l'altre cap de via, lliscant per damunt dels ralls victoriosament.

Els seus negres ulls, mig entelats per la xardor del foc i per la polsina de carbó, espurnejaven de goig, fixos en l'ultim terme de la linia, aon, per llei de la perspectiva, les paraleles d'acer convergeixen i es confonen entre les glaces atmosferiques que entelen les distancies. ¡Quin neguit i quin desfici els seus esperant distingir allà al lluny aquella taca d'un blau brut i gris am que apareix un tren, i que s va accentuant en negre a mida que va apropant-se i va engrandint-se! Com li batia l cor al pensar que la màquina podia encara tenir alguna averia que la fes quedar pel camí en descredit, faltant-li tants pocs kilometres per recorrer i finir am lluiment la seva tasca! I com s'acongoixava calculant que, si ella tal desgracia tingués, s'haùria d'estar, per espai d'alguns dies, retinguda al seu *fosso,* com una pobra malalta a l'hospital, per esser reparada! Si n pensava de coses i més coses, totes tristes, boi interessant-se per la sort d'aquella estimada *amiga* seva! Aixís cada dia, en Joan, fixat en els seus amoïnos, acabava sempre per abstreure-s, i, recullint-se com un aucell quan aclofa l cap entre ses ales, no va tenir mai el goig de veure apareixer el tren al lluny, a l'ultim terme, a vesllum de les denses glaces atmosferiques, com era l seu desig. No més se n'adonava quan ja quasi tenia la màquina al davant, la qual, fent un esgarrifós soroll de ferramenta i alçant nuvols de pols que feien plorar els ulls an en Joan, entrava a l'estació am majestat, solemne, satanicament hermosa, sense fer cas del seu antic conductor, que, embadalit i plorant de joia, l'estava contemplant.

Aixís que la veia aturada, fent tanta de patxoca, a l'estació, mentres orgullosa roncava en ses entranyes, esbufegant i tot, com tenint conciencia d'haver complert lluidament la seva missió de correr; adalerat, en Joan, tot seguit muntava a la plataforma per enterar-se de com havia *fet* el viatge, per saber si ls *coixinets* s'havien escalfat, si s'havien afluixat gaire les *estopades,* si la *placa tubular* havia perdut gota, si ls *cilindres*... si les *bieles*... tot am tant amor i am tanta ansia, que l maquinista i el fogoner, amdós conductors del tren, no sabien pas què fer, si posar-se a plorar o a riure, al veure les rareses del jaio carrilaire. Aixís que l'enganxador pujava a la màquina pera acompanyar-la al diposit i fer el cambi am l'altra preparada per remolcar el tren fins a l'altre cap de via, en Joan era l que, am l'entremaliament d'un noi, tocava l *pito,* fent-lo refilar una

Digitized by Google

bona estona! I aixís que entraven al desvio del diposit, com hi disfrutava tocant les tres *pitades* reglamentaries per demanar la giratoria! Tots els *llimpiadors* coneixien tant bé quan era ell el que tocava l *pito,* que tot seguit, més llestos que mai, sortien rient i bromejant com ximples a donar a la màquina l troç de volta necessaria pera conduir-la al seu corresponent *fosso.*

Quan ja hi era, la màquina, al *fosso,* ben frenada i ben falcada de les rodes de darrera l *tender,* en Joan la revisava tota com qui diu peça per peça, am complacencia del maquinista, que, am tot i el seu mal humor, motivat per la fadiga, no deixava de fer-se carrec de les manies d'aquell pobre vell que havia professat tant amor al treball que fou la seva gloria i an el que havia consagrat, am la santa resignació dels humils, la flor de la seva joventut, i del que, per més que les forces li manquessin, no s podia despendre i l'anyorava.

I ella, la màquina, tota bruta de pols, greixosa i regalimant d'oli, deixadota, indiferent a tot, anava desvaporant, desvaporant mandrosament, com escorrent-se les gotes de suor produides pel cançament de tant correr.

Això va durar molt temps; fins que un dia al dematí, que n Joan, com de costum, se va presentar al diposit a veure la *seva* màquina, tant bon punt hi hagué arribat, un *llimpiador* molt tafaner li va dir, curiós de veure l que succeiria:

—Joan: no cal que us escarresseu més per la vostra màquina, que ara ja tant se val.

—Per què?—va contestar en Joan quasi enfadat.

—Perquè ja no correrà més... Ja ha acabat els quartos... i us vol seguir a vós.

—Què dius, poca pena?

—Lo que sentiu. Avui mateix el quefe se l'ha mirada, i, com ell diu, amb els milions de kilometres que porta recorreguts... la pobra ja és *gueta,* i, no hi ha més, té d'anar a recó, com tot lo que ja ha fet la seva servitud.

—Vés, vés, mentider!

—Sí: vós aneu-me dient mentider!... Ja ho veureu, ja ho veureu com d'aquí pocs dies, a remolc d'una altra màquina més jove i més forta que ella, la duran als tallers generals, an el *cementiri* del ferro rovellat.—

El pobre Joan, al sentir aquestes paraules, va cor-gelar-se, com si la sang se li agromollés a les venes, quedant estabornit com si amb una massa li haguessin esclafat la testa. I plorant lo mateix que una criatura, tot fent via cap a casa seva, anava dient am desconsol:

—Pobra màquina! Ja la van a enterrar! Que és trist el món! Tot en ell té l seu fi, tot! Fins ella, la meva antiga companya, am tot i esser de ferro!—

Aquella nova del *llimpiador* va produir an en Joan un sentiment més intens encara i més fondo que l que li va causar la notificació de la seva propria baixa en el servei del ferro-carril. La màquina, sobre tot la màquina! Ell vivia en la *vida* d'ella, am les energies d'ella, que mantenien el seu ideal. S'havien compenetrat tant bé l'esperit de l'home amb el misteriós no sé què de l'objecte que ns fa esclaus d'un dever natural i que ns ajuda a guanyar el pa de cada dia!... El cor d'aquell vell s'havia, en la seva joventut, incendiat tantes vegades en les flames d'un amor immens, quan la Mundeta, junt amb algunes amigues seves, am l'excusa de sortir a passeig, anava a la via a veure passar el tren que conduïa en Joan; havia sentit sobre d'aquella màquina tant fortes sotregades de goig quan, ja promès am la que més tard va ser la seva esposa, aquesta anava a l'estació a esperar-lo, i, enamorada, li oferia un clavell que treia de son pit virginal, i que a l'agafar-lo ell en ses mans i flairar-lo, l'emmascarava amb el gleriós deix del treball; estava ja tant avesat el seu esperit a que la seva imaginació triomfés, dilatant-se al poder recorrer, am la furia del vent, planes i més planes, terraplens i desmunts, veient a sa estimada màquina serpentejar, entafurar-se pel cor de les montanyes i

Digitized by Google

escampar per l'espai, com nuvols de plomes blanques, les espesses glopades de vapor, boi entonant arreu l'himne de la nerviositat, de l'impaciencia, de l'ansia i del deliri, am notes estridentes de cruiximents de ferro; que per força, en la seva anulació, en el seu retiro, en Joan hi vegé, més que la seva mort, la mort del propri ideal, el qual, vivint la *seva* màquina, no havia pogut desarrelar mai de la seva ànima.

Va impressionar-lo tant aquella nova, que en pocs dies el seu enteniment va anar-se ennuvolant i enterbolint de tal manera, que per tot on fixava ls ulls tant sols hi veia colles d'homes arraulits morint de consumpció, màquines rovellades i inservibles confoses am les despulles humanes, materies un jorn vibrants i utils a la vida; tot fred, tot trocejat en un munt de miseries pestilents; i, fugint horroritzat d'aprop dels vells, cercava l calor de la joventut, dels cervells plens d'ambicions, sempre darrera de cors prenyats d'alegria i d'entusiasme, tot amor, tot vida i braó selvatges.

Quina frisança, pobre Joan! Aquell estat de desvari terrible accentuava cada dia més la mania aguda que minava l seu cos decandit. Com si l record de carrilaire l'excités, el dematí del dia senyalat pera dur a *enterrar* a la seva màquina al cementiri del ferro rovellat, en el paroxisme del deliri, fet un boig, fòra de sí, anava cridant, cridant que feia esgarrifar an als que l sentien:

—Adobeu-me la màquina! La màquina s'ha espatllat! Adobeu-me-la, que encara és bona! No la llenceu al ferro vell!...

IGNASI IGLESIAS

L'IDEAL I EL MISTERI. PER E. VENDRELL

Les ànimes joves junten a la Realitat que absorbeixen la força de la llur vida i infanten l'Ideal. Aquest és tant més esplendorós i sobirà com més clara intelligencia de la Realitat tinguin i més poderosa sigui la força de la llur vida.

Com aquestes dugues causes d'Ideal (la manera de veure la Realitat i la força de la vida) poden cambiar tant, per xò són de valer tant diferent els ideals de les generacions. Les generacions que eren forçades a veure la Realitat a travers d'un dogma, infantaven ideals erronis i estrets. Quan per l'afirmació cartesiana del criteri d'evidencia les generacions atribuiren a la raó la funció d'entendre la Realitat, l'Ideal s'orientà envers la Natura, fent-se més humà, i d'aquí ls ideals socials. Però aquesta sobirania exclusiva de la raó ls comunicava una sequedat de logica de biblioteca en detriment de la força amorosa, que és una de les caracteristiques de l'Ideal.

La generació nostra, anant a la Realitat am tota l'ànima vibrant, descobreix el veritable sentit de la Natura, que és la Vida, i en aquesta fixa l'Ideal, consagrant-hi tota l'intensitat de l'ànima. Així arriba l'Ideal al grau més alt de sublimitat i d'amor.

Com més comprensiu i estimat anava essent l'Ideal, cada dia era més petita l'esfera del Misteri i més comptades i empobrides les ànimes que sen sentien enamorades. Les successives emancipacions de la Ciencia, de la Moral, de l'Art, li anaven minvant majestat i prestigi. Sols li restaven els dogmes, que marquen la divisió geografica de les religions. El concepte de la Natura no feia més que posar en evidencia l buid dels dogmes i l'erronitat de les preconcepcions mistiques. Però quan en el fons de la Natura s'ha descobert la vida, el Misteri reviu intens i poetic, reduit senzillament i nuament al sentiment de sociabilitat universal, que aplega per tot lo món les ànimes adoradores.

Precisament aquest sentiment de sociabilitat universal és una de les caracteristiques de l'Ideal modern. La primera és atribuir a la vida de l'individu un sentit propri, un valer original, que imprimeix en les obres de cada hú un segell inconfundible. Tota l'existencia deu consagrar-se d'una manera lliure i oberta a la plenitud de desenrotllament d'aquest sentit propri. Això s consegueix mitjançant

Digitized by Google

la Sinceritat i el Treball, que van dibuixant la fisonomia d'aquest sentit de la vida. I l'altra característica és l'assoliment que la vida individual viscuda amb aquesta plenitud de Conciencia i de Sinceritat, té relativament a la Vida Universal; assoliment obtingut pel sentiment de solidaritat am tots els sers. Això és lo que unifica l'Ideal i el Misteri: unificació transcendental, que marca quelcom de definitiu en la direcció del Pensament i de l'Activitat.

Ben clarament se desprenen d'aquí ls dos corrents que l'influencia de l'Ideal modern despertarà: l'un, social, de caracter mistic; l'altre, psicologic, de caracter moral. El primer el formarà la grossa munió d'ànimes tancades; el segon, el petit aplec d'ànimes conscients. Aquelles necessiten la febre de creencies per avançar en la marxa general. Les ànimes conscients, pera consagrar-se a un ideal, ansien una forta vida interior. Amdós corrents són indispensables pera transformar una epoca d'instint en epoca de conciencia.

L'Art comença a encarnar a hores d'ara aquest Ideal modern. Es ell el que despertarà la vida interior i religiosa. El veiem encaminar-se a esser fort de tota l'Energia de l'ànima de l'Artista, vessant de Sinceritat, imprès de segell original, emancipat de suggestions estranyes, de fórmules i de preceptes: interior. Ademés de fonamentat amb aquesta robustesa de la vida propria de l'Artista, el veiem projectar-se amb assoliment mistic i actiu a la Vida universal, com anunciant-ne formes superiors. Quan encarni completament l'Ideal mistic modern vindrà a esser el Messies de l'Avenir.

ERNEST VENDRELL

PRIMAVERAL

L'atmetller ja ha florit. Ses flors gemades
han escampat per l'aire,
dolça, exquisida i delitosa flaire.
Ja les desertes prades
tornen a sé altra volta perfumades.
És la nota primera del preludi
d'un poema tot flaire i harmonia.
Qui sap! Pot-ser demà, quan el saludi
el sol al neixe l dia,
pels marges florirà modesta i sola
la primera viola
en un transport de goig i d'alegria.

JAUME TERRÍ

ELS PERSES. TRAGEDIA D'ÆSCHYL. TRADUCCIÓ DE ARTHUR MASRIERA

PERSONATGES:

CHOR DE VELLS.
ATOSSA *(mare de Xerxes i muller de Darius).*
UN MISSATGER.
L'OMBRA DE DARIUS.
XERXES.

EL CHOR

Són ells, els fidels Perses que partiren
a la terra dels grecs; són els que serven
el throno d'or d'un opulent monarca.
Xerxes, el senyor rei, fill de Darius,
els esculli per conservar l'imperi;
més ai! la ment sem torba, el cor s'apena
al veure que no torna l'host gloriosa
ni l rei que a la victoria va conduir-la.
Tot el coratge que engendrava l'Asia
fugí d'aquí; i l'Asia als seus anyora,
i en tant ni un missatger torna, ni arriba
cap cavaller a la ciutat dels Perses.
Els de Susa, Ecbatana i de la vella
ciutat de Cissia, els muradals deixant-ne,
dalt del corcê uns fugiren, am navilis
altres volaren, i l'estol de guerra
altres a peu van engrandir joiosos.
Entre ells hi havia Amistres i Artaphernes,
Megabazes i Astaspes, reis de Persia,
vassalls tots del gran rei, i tots partiren
davant de gents nombroses, sagetaires,
cavallers i pions, d'esguard ferotge

Digitized by Google

i cobejosos de guanyâ en la lluita (1).
Atembares hi era, el que s dalia
per lluitar a cavall; també Massistres,
Imeus el sagetaire, Pharandaces,
i l colcador Sosthanes. N'enviava
el Nil fecon uns altres: Susiscanes,
Pegaston nat d'Egypte; el gran exarca
de la sagrada Memphis, i n-Arsames
i els de les terres de l'antiga Thebes
d'Ariomardus; gent terrible i forta
que habita les llacunes i és experta
en manejar els rems de naus lleugeres.
L'estol seguia de la gent de Lydia
que viuen en plaers, gent de montanya
que no coneix la mar, als que comanden
Arcteus i Metragathes, reis justissims;
i els Sards, que arrossegant carros de guerra
de dos i tres cavalls, d'or els rubleixen
i fan l'admiració d'aquell que ls guaita.
Els moradors de Tmola ja amenacen
amb el dur jou de l'esclavatge a Grecia;
entre ells hi han els sageters de Mysia
a les ordres de Mardon i Tharybis.
Babylonia envià pera combatre
els soldats coberts d'or, que solen caure
com una allau despresa i que confien
en el llur art de manejar ballestes,
i ve darrera d'ells de tota l'Asia
l'estol de gladiators que al rei enrotlla.
Aquesta flor de combatents partia
de Persia fa molt temps; a tots els plora
l'Asia que ls sustentà; mullers i pares,
comptant els jorns, d'angoixa s consumeixen.

Ja l'exercit real a l'altra banda
de l'Asia aparegué; per ponts de barques
passà la mar de Grecia en Athamantida
després de posâ l jou a l'ona fera.
El gran capdill i bregador partia
en dos l'estol immens; i en mar i terra
dos lloc-tinents posava, i ell el duia,
igual que un déu, l'estol a la victoria.

El conjunt de les naus i les mainades
era com un dragó d'escata verda
i cap sanguinolenc; de Syri l carro
guiant el nostre rei, portà a la lluita
als inclits bregadors d'espasa i llança.
No hi ha ningú que aquella torrentada
de braus deturi, ni que l'ona forta
de combatents detinga: és impossible
de Perses aturà un valent exercit.
Més de l'engany dels déus qui pot fugir-ne?
Els déus amoixen i preparen llaços,
i del parany d'un déu no n fuig cap home!
I la fatal necessitat moguda
pels déus eterns ens va mirar amb ira,
i als Perses imposà lluites dificils:
preses de muradals, setis i runes
de ciutats i barreges sense nombre
de cavallers, cavalls i armes de guerra.
Ja s van acostumar a veure l'ona
que s blanqueja rugint quan amenaça,
i les marines selves; ja aprengueren
de viure sobre aquelles febles cases
fetes de fusta i corda, que servien
per portâ un món que n'engolia un altre (1).

Per això amb el cor trist i ple d'angoixa
tinc por per l'host de Persia, i no voldria
sentir jamai que la ciutat de Susa
ha quedat sense fills dignes de casa;
i Cissia respondrà, si és que això sia,
rugint d'esglai, mentres iran les dònes
la mala nova repetint, fent troços
de les robes de porpra de Byssinia.
L'host de peu i cavall, aixam d'abelles
semblava al despedir-se; la guiava
el nostre rei, que passà l mar i duia
en son cor el desig de la victoria.
A tants valents capdills tot-hom els plora,
i les dònes de Persia, desolades
per un dolor suprem, l'espòs dolcissim,
al company de llur llit, anyoren totes,
totes plorant complantes de viudesa.
És hora, Perses, ja, los que de sempre
en eix palau seguereu venerables,
de veure am pressa quina és la fortuna

(1) Lo Ψυχῆς εὐτυχήμων δόξη de l'original no s pot traduir prou clarament en nostra llengua.

(1) Hem subratllat aquest vers perquè l'imatge grandiosa que enclou, a molts critics els ha semblat inspirada per un gust literari un xic posterior al del temps d'Æschyl.

Digitized by Google

de Xerxes nostre rei: si la victoria
guanyà enjegant al cel nuvols de fletxes,
o si vencé am l'extrem d'aguda llança.
Més un astre esplendent surt ara, s mostra
davant mos ulls i els ulls dels déus: la reina
mare del rei; de genollons en terra!
am paraules d'amor tot-hom li parli,
tot-hom per reina i mare la saludi.

(Surt Atossa)

¡Salve, regina de les ben cenyides
dònes de Persia! Mare venerable
de Xerxes i l'esposa de Darius!
Fores muller d'un déu dels Perses, i ara
ets mare d'altre déu, si esprit maligne
no ha capbuçat de nostre estol la gloria.

ATOSSA

Per això vinc, deixant aquella estancia
ornada d'or i el thalem de Darius:
mon pit d'angoixa s desespera: és hora
de que us ho digui tot: a mi no m torba
lo seny la pena, ni seré atrevida,
no fos cas que perdés per culpa propria
les riqueses que aquí lo meu Darius,
am l'ajuda d'un déu, acurullava.
Doble pena mon pit torba i fadiga:
la turba dels esclaus que no m vol creure
en absencia del rei, i les riqueses,
que sense l rei ni valen ni s'estimen.
Los thresors són intactes, però penso
que no ho seran molt temps si no ls vigilo.
L'ull del amo al palau guarda i conserva:
per això, venerables vells, voldria
vostre consell pera saber desde ara
què m toca fer; no m negareu, espero,
vostra opinió, que estimo perquè és vostra.

CHOR

Oh regina! Jamai dues vegades
demanaras nostre consell, puix sempre
benevols am tot-hom, am tu voldriem
ser-ho més del que ho som, pera ajudar-te.

ATOSSA

Desde que l rei, mon fill, partí a la guerra
i a conquistar la Jonia se n'anava,
que unes visions estranyes entre somnis
m'atormenten de nit; però entre totes
cap de tant clara i evident com una
que anit vaig tindre. Te diré com era:
dues dònes vaig veure que venien
a davant meu, superbament vestides,
am vestit persa l'una, l'altra doric;
eren més altes i gentils i esveltes
que les dònes vivents; no s retiraven
a cap més; en semblant i en hermosura,
eren germanes d'un mateix llinatge;
l'una vivia en terra grega i l'altra
en barbara (1) regió sola vivia.
Entre elles, me semblaven disputar-se,
i el meu fill, que ho va veure, a totes dues
deturava i ensems les aplacava.
Al seu carro a les dues les junyia
i al front els va posar corretges dures.
L'una, orgullosa d'aquest jou, altiva
lo fre contenta mossegava (2), i l'altra,
indignada bregant, i fent mil forces,
trencava l carro i féu el jou a troços.
Mon fill caigué; Darius, el seu pare,
planyent-lo, va sortir a sa defensa.
Quan Xerxes el va veure, de vergonya
va esqueixar sos vestits. Eix és lo somni
que m torbà trista a mi la nit passada.
Quan vaig deixar mon llit i les mans meves
acostava a la déu de la font pura,
alçant la destra, me n'ané resolta
fins a l'ara capdal dels sacrificis.
Tots els déus se m giraren *refusant-me* (3),
una àguila vegí que se n'anava,
fugint, als peus d'Apollus, i jo, muda
d'esglai, oh amics, anava a perdre l'esma.
Un voltor la seguia, am batec d'ales
l'aconsegueix, i ja am ses urpes trinxa
el cap de l'àguila, que no tingué forces
no més que per donar-se esporuguida.
De veure tot això m quedé esblaimada;
vosaltres hi quedeu sols de sentir-ho (4).

(1) Pera la mellor intelligencia de molts passatges æschylians, devem fer notar que la paraula *barbre*, i tots sos derivats, entre ls grecs era sempre synonim d'*estranger*, séns indicar mai menyspreu.

(2) Es l'*εὔαρκτον στόμα* de l'original.

(3) L'*ἀποτρόποισι δαίμοσι*.

(4) La feliç concisió grega diu això més clar i senzill, dient: *Ταῦτ' ἔμοιγε δείματ' ἔστ' ἰδεῖν-ὑμῖν δ' ἀκούειν.*

Digitized by Google

Sols això us tinc de dir: si la fortuna
ha vetllat per mon fill, cobert de gloria
aquí l veurem aviat; si fou adversa,
no l'exposeu a donar compte, i sia,
com sempre fou, lo rei d'aquesta terra.

CHOR

Oh mare, no volem am cap paraula
torbar-te més del que ho estas, ni és hora
de confirmar l'esglai que a tu t domina!
Vés a pregar als déus, tot el sinistre
que vegeres demana que t'ho apartin;
tot el bo que s complesca, per ton regne,
per tu, tos fills i tos amics. Copioses
fés libacions pels morts i per la terra,
i demana amb amor que l teu Darius,
que vegeres en somnis, t'aclareixi
tot el bo que a ton fill i a tu t'espera,
i tot el mal ho amagui en les més fondes
tenebroses regions de sota terra.
Jo, que soc el oracle que revela
parlant al cor, això sols t'aconsello;
però ja n parlarem, i potser encara
tot sortirà tant bé com jo ho desitjo.

ATOSSA

Certament tu has sigut qui primè eix somni
ha interpretat am bon sentit: Déu faci
que tot me surti bé! Com aconselles,
als déus i als que descancen sota terra
farem els sacrificis, quan retorni
a mon palau. Però entre tant explica-m:
aon diuen del món que s troba Athenes?

CHOR

Lluny d'aquí, a l'occident, on va a la posta
el sol.

ATOSSA

I diuen que mon fill glatia
per pendre eixa ciutat?

CHOR

És cert. Tota la Grecia
guanyat hauria havent guanyat Athenes.

ATOSSA

I tanta gent allí hi havia?

CHOR

Tanta
que als Perses ens ha fet sofrir séns treva.

ATOSSA

I què més tenen? La riquesa ls sobra? (1)

CHOR

La terra és llur thresor: hi ha fonts de plata.

ATOSSA

La punta de sageta feridora
brilla en llurs mans?

CHOR

Jamai, que no més tenen
la llança de combat i l'armadura
am son escut.

ATOSSA

Qui és, doncs, qui governa
al poble aquest?

CHOR

Tots ells mai s'anomenen
esclaus de cap senyor, i no obeeixen
a cap home jamai (2).

ATOSSA

Com podran fer-ho
per sostenir dels enemics la força?

CHOR

Destruint a Darius i a l'exercit
nombrós i ben armat que l rei portava.

ATOSSA

Dius coses espantables i que esglaien
als pares dels soldats que són a Grecia.

CHOR

Crec que aviat ho sabras tot: là nua
veritat te dirà aquest vell que arriba

(1) Aqui la concisió catalana guanya a la grega. Æschyl diu en aquest vers: Καὶ τί πρὸς τούτοισιν ἄλλο, πλούτος ἐξαρκὴς δόμοις.

(2) Lo φωτὸς οὐδ' ὑπήκοοι de l'original constitueix una de les dificultats majors de traducció. El ὑπήκοος en Xenofont vol dir *lloc enlairat desde on se guaita;* i en Sophocles i en Æschyl és synonim de *subdit, vassall,* etc.

Digitized by Google

i sembla que és de Persia: ell podrà dir-nos
si fan de bon o mal sentir les noves.

(Entra l Missatger.)

MISSATGER

Oh pobles de tot l'Asia! Pobra terra
de Persia! Oh pobre port ple de riqueses
aon morí tot l'esplendor de casa!
La flor dels Perses ha caigut! Oh miser!
tinc d'esser jo l primer que això anuncii,
i és precis explicar eixa desfeta.
Oh Perses, vostra host tota és perduda!

CHOR

Que és trist i horrible això! Plorem-ho, Per-
[ses!

MISSATGER

Tots clls caigueren per no alçar-se: apenes
jo m'he salvat pera portar la nova.

CHOR

Això ns passa an els vells: ens toca viure
sols per sentir calamitats amargues.

MISSATGER

I jo m'hi vaig trobar! Ningú va dir-mels
los mals que jo us diré.

CHOR

Ai! pobra patria!
De què t serviren tants aixams de fletxes
enduts a Grecia?

MISSATGER

Ja de Salamina
tota la platja és plena de cadavres,
de cadavres dels nostres!

CHOR

Oh! Això és horrible:
els còssos dels amics escupint l'ona,
tacats de sang!...

MISSATGER

De res, ai! nos serviren
les fletxes nostres: nostra gent va perdre-s
en mig l'estol de naus que ns oprimia.

CHOR

Plorem, am clams d'angoixa. Pobres Perses!
Tot caigué al perdre-s l'host!

MISSATGER

I com esglaia
i esglaiarà aquest nom de Salamina!
Jo ploro al recordar el nom d'Athenes!

CHOR

Pels enemics ha d'esse un nom terrible,
encara que fa temps que ja van fer-nos
viudes a moltes dònes d'aquí Persia.

ATOSSA

Ja fa prou que he callat; aquesta pena,
la meva, és la més gran de totes, tanta
que no m deixa parlar ni escoltà m deixa.
Més és precis sofrir aquí a tot'hora
les dissorts totes que ls grans déus envien.

(Seguirà)

UBRIAGUEU-VOS! PER CH. BAUDELAIRE

Cal estar sempre ubriac. En això està tot, l'unica qüestió és aquesta. Pera no sentir l'horrible farcell del Temps que ximica les vostres espatlles i us acota a terra, cal que us ubriagueu séns treva.

Però, de què? De vi, de poesia o de virtut, com volgueu. Però ubriagueu-vos.

I si mai, sobre ls graons d'un palau, sobre l'herba verda d'un fosso, en la trista solitud de vostra cambra, us desvetlleu, ja minvada o desapareguda l'ubriaguesa, pregunteu al vent, a l'ona, a l'estrella, a l'aucell, al rellotge, a tot lo que fuig, a tot lo que gemega, a tot lo que roda, a tot lo que canta, a tot lo que parla, pregunteu quina hora és; i el vent, l'ona, l'estrella, l'aucell, el rellotge, us respondran:

«Ès l'hora d'ubriagar-se. Pera no esser els esclaus martiritzats del Temps, ubriagueu-vos séns treva! De vi, de poesia o de virtut, com volgueu.»

TRADUCCIÓ DE J. R. C.

Digitized by Google

CANÇÓ DE ZAIRA. DE «L'ALEGRIA QUE PASSA». LLETRA DE S. RUSIÑOL. MUSICA D'E. MORERA

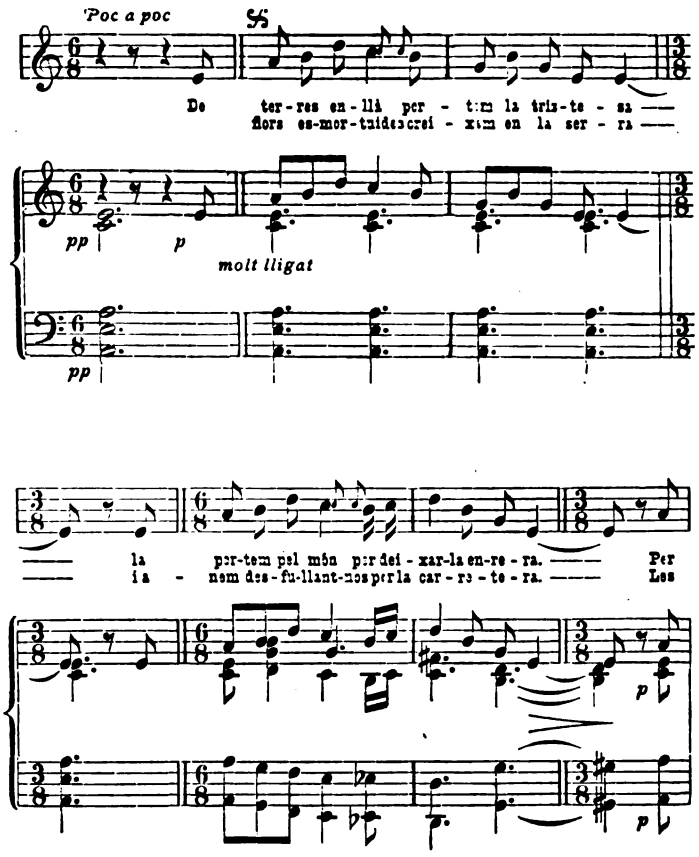

BIBLIOGRAFIA

L'ALEGRIA QUE PASSA. *Quadro liric en un acte, per Santiago Rusiñol. Musica d'Enric Morera.* — Tip. «L'Avenç», 1898.

El decadentisme, tant impropri de l'esperit dels catalans, ha entrat triomfalment a casa nostra. Però, no obstant, i dintre aquest nou aspecte de l'art a Catalunya, comprenem i fins admirem un escriptor com en Rusiñol. En les seves obres, en totes séns excepció, se descobreixen tot seguit les queixes d'una ànima malalta, d'una ànima que no pot gaudir la vida i que sols se sent acariciada i satisfeta entre tristeses i entre celatges entelats per espessos teixits de boires grises. En Rusiñol no més se sent consolat en ses penes, davant de tot lo que mor, davant de tot lo que va a la posta i de tot lo que s mustiga de fred o d'anyorança; produint-li un cert malestar, una certa angoixa, la sola contemplació de les exuberancies de Natura, quan aquesta s presenta a sos ulls ben sana i vigorosa: eternisant la vida. Ell s'estima més que ls esplendorosos raigs del sol germinador, els tebis clars de lluna, o una nit d'hivern calmosa i estrellada. I, no obstant, l'admirem i el respectem, perquè sempre sens presenta tal com és, am tota sinceritat, malalt i trist, cultivant les seves tristeses, cantant-les, exalçant-les, volent-les encomanar als altres, no podent mai desfigurar la seva ànima essencialment catalana, ja que n ses obres no hi manca pas quelcom de falaguer, ni aquell agre-dolç tant propri de la nostra terra.

L'Alegria que passa és un quadro escenic arrencat de la vida real, però havent passat, ans de pendre forma artistica, pel filtre de l'exquisit temperament de l'autor de *Anant pel món;* és un quadro ple de *vis* comica que excita a riure, a riure a desdir, però no d'una manera franca, no amb aquell goig que manifesta l'esplet d'alegria que vessa del nostre cor, sinó convulsivament. Tant és aixi, que l lector, després d'haver llegit aquesta obra i haver rigut les mil graciositats de que està plena, tot seguit sent com

Digitized by Google

un penediment, li sembla haver-se mofat am ses rialles de la pena fonda que duen en llur ànima tots els personatges que intervénen en l'acció.

L'escena s desenrotlla en una vila indiferent, vulgar i ensopida, sense iniciatives, on tot sembla que dorm el sòn de l'indolencia, ont els arbres ni creixen, ni s revifen, ni s belluguen, ni s moren; és a dir, en un poble de pau i de repòs. Més en mig de tanta inercia, com una flor en el desert, com un plany sortit del fons del cor d'aquell poble, com un simbol de la vida assedegada de gaudir tots sos plaers, se destaca en Joanet, jove simpatic, un xic illustrat, al que desespera i aclapara veure passar els dies fent malver la seva joventut.

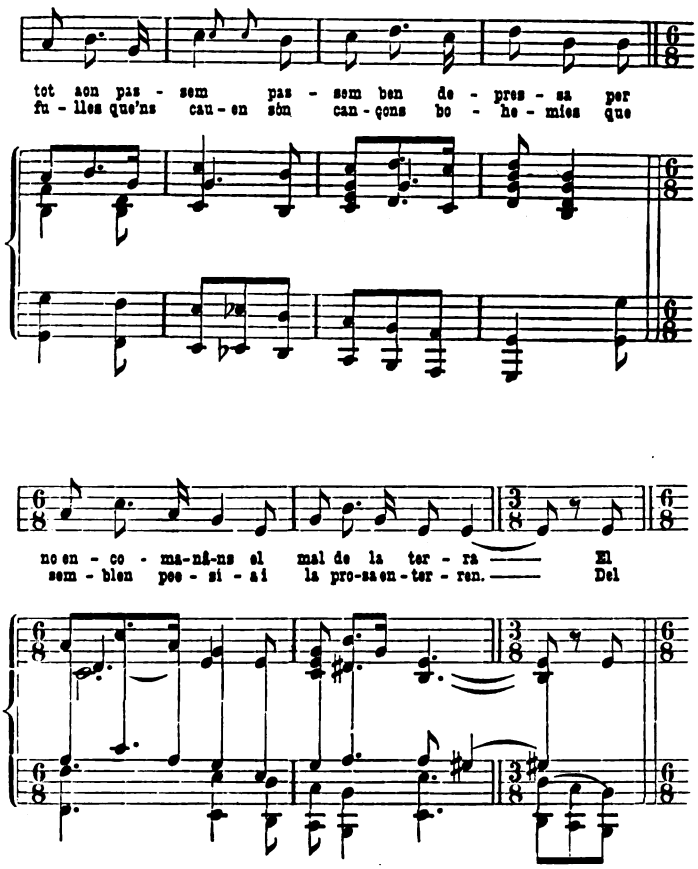

Una colla de gimnastes, am llurs excentricitats, am llurs burles i miseries, vénen a desensopir aquell poble per un moment. Entre ells hi va una ballarina, jove, que duu la tristor a l'ànima i la rialla als llavis; ella, am ses gracies *cosmopolites,* ve a despertar el cor del pobre Joanet, que bat impulsivament am desitjos de volar de l'una a l'altra banda de la terra, com la xicota gimnasta, sempre rient i cantant. En una escena en que s parlen en Joanet i la gimnasta, Zaira, que aixi l'anomenen, aquell li expressa les seves ambicions de viatjar com ella, a la ventura; i ella, cançada d'aquella vida nomada i agitada, li manifesta els seus desitjos de repòs. Són dos cors que no s poden arribar a compendre. Com tampoc el poble comprèn an els gimnastes, an aquella colla de bohemis que van deixant arreu un rastre d'alegria de que ls altres se gaudeixen; i els insulta i apedrega quan menyspreen el diner am que ha recompensat el llur treball. Els gimnastes, al veure-s apedregats per aquells sers eternament ensopits, diuen en to sentenciós i com fent-los denteta: «No n tastareu de poesia!» I desapareixen en mig d'una cridoria immensa!

Els personatges d'aquesta obra, tots ells estan traçats am tant vigor, que en les escenes comiques, l'autor ens fa pensar en el que Shakespeare va imprimir en sos *bufons* i en les jocoses figures de ses comedies.

L'Alegria que passa és, en resum, una joia de l'art liric-dramatic de Catalunya. Llàstima que no puga ser admirada i aplaudida pel nostre public, per aquest public desviat, que aplaudeix quasi d'esma les exotiques ximpleries del flamenquisme.

Digitized by Google

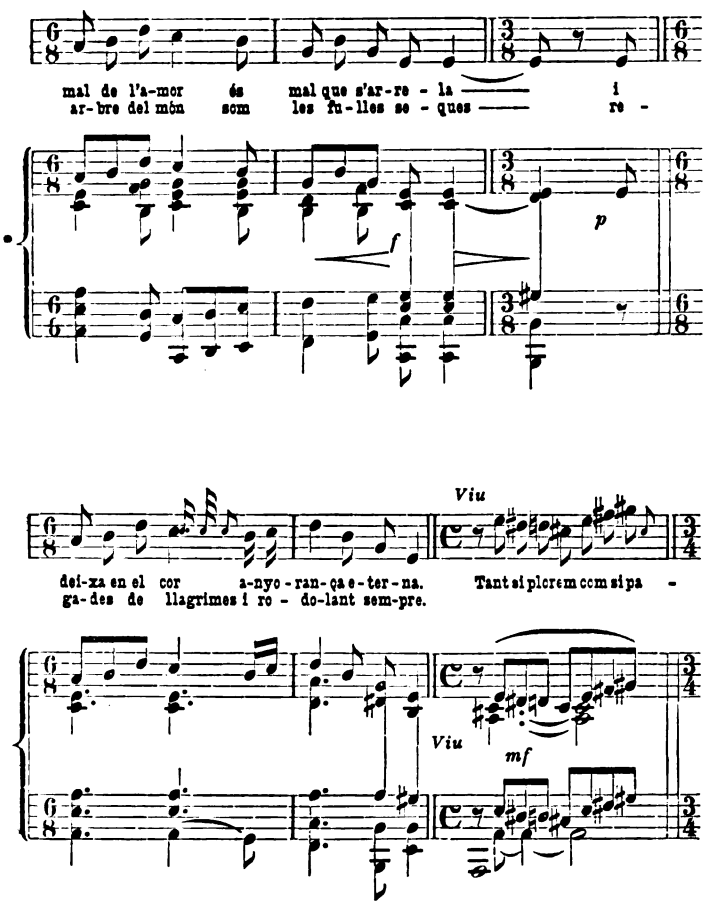

La musica que hi ha posat l'Enric Morera és ben apropriada a la lletra: és sempre inspirada i dignament artistica.

I. I.

Silenci. *Drama de món de l'Adrià Gual.* —Tip. «L'Avenç», 1898.

En Gual ha imprès i publicat el seu drama *Silenci*. El primer acte, llegit, perd molt de la suggestió poderosa que l'autor va saber comunicar a la plastica de la representació en el teatre, i que tant fondament va impressionar als espectadors. Però l segon acte, en que l drama intim és principalment parlat, guanya essent llegit, perquè va més al pensament que als sentits. El primer acte és *teatre* de debò, d'aquell que s'apodera de l'auditori ficant-lo, com aquell qui diu, a les taules i fent-li passar una esgarrifança de realitat artistica. En el segon, apareix de ple el drama intim tot just presentit en el primer.

La *tesi*, que diriem, d'aquest drama neix d'una concepció de la vida i de l'art que n Gual dóna prou a coneixer en el prolec de l'obra quan diu: « Que hermosos deuen ser els drames del silenci! Els que han quedat tancats de mort en tants llavis closos per sempre; els que pasturen cossos vivents i que, orgullosos d'esser-ne ls sols senyors, sels recaten i guarden com a filla bonica, gelosos de sa bellesa per por de que caigui en mans de qualsevol que sia immereixedor de posseir-la... I, en tant, els enamoradiços de sentiment correm com a esverats, amb ulls oberts i aguantant-nos l'halè, per trobar nous amors que ns satisfacin; passem aprop de mils d'ànimes d'un cos vulgar; hi passem a frec, i tal volta ell és guardador d'un tresor que ns ompliria de joia; però no ho diu; potser ni s'ho explica; si ho sap s'ho guarda i en disfruta sofrint, i riu a voltes de manera que ningú pugui entendre lo que l seu silenci tanca, lo que és el seu tresor, lo que s'endú a la fossa. Tot és això en la vida. Ens alenta l'anhel de posseir lo misteriós; tot se mou i s'agita dessota d'un vel espès; els ulls no s cancen de mirar-hi, i sens clouen fadigats per sempre, ignorants com quan per primer cop se van obrir a la llum del viure. Lo més hermós és lo que s calla, i constitueix un plaer per nos-

Digitized by Google

altres el pensar què deu esser i com deu esser lo desconegut..... Veus-aquí l meu drama: la contemplació de lo que s calla; la veneració al misteri...»

D'aquesta consideració de la vida neix l'art exquisit que n Gual sent i realisa tant i tant bé. Pot dirse que la vida no és tota això, o, mellor, que això no és tota la vida: que això és la vida soferta i no fruida, o que és una vida massa ambiciosa i curiosa del misteri, volent-se redimir abans d'hora de lo que n diem materia, menyspreant l'assimilar lo que n la realitat *actual* hi ha segurament d'assimilable; i es pot dir que d'aquella ambició i d'aquest menyspreu en ve l sofriment i en neix aquest art de dolor, aquest art de *descomposició* de la naturalesa humana, de la vida d'aquest món. Per això en Gual deu haver titulat el seu drama, *drama de món:* drama de l'ànima que vol ser ànima pura abans de que li arribi l'hora, que s rebat frenetica contra l mur material que l'en destorba, i que després s'aconsola en una quietud feta d'aislament, de *rêve*, de pressentiment d'una altra vida deslligada i purament espiritual.

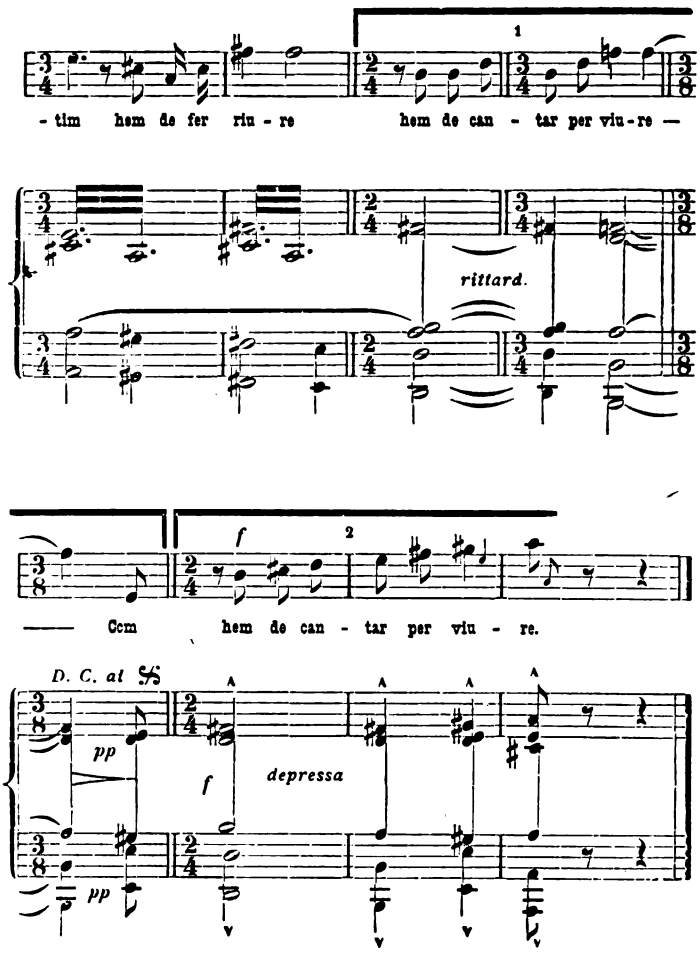

Un art així ja s comprèn que no pot ser saludablement social: és si cas social d'una societat mistica de les ànimes en un altre món o en un món futur: en quant al present, és un art terriblement individualista.

Però tot sentiment de la vida, quan és sincer, és respectable, i quan és artisticament intensificat és digne de contemplació. Aixís el trobem en aquesta obra i en tota la personalitat artistica den Gual, que ademés se troba compresa en una de les corrents del món modern. Avui, que sembla que l pensament fa una gran girada en el seu camí, i que per lo tant li falta ja l panorama de conjunt del troç que deixa i encara no veu el del troç que ve, l'ànima s'aboca curiosa i desorientada a flor dels sentits i no pot reposar en una contemplació harmonica de la vida.

En Gual és, entre ls nostres poetes, molt representatiu d'aquest estat de sentiment, i dintre d'ell, el *Silenci,* la seva obra més feliçment realisada fins avui. Per això la considerem molt estimable i benvinguda.

M.

Digitized by Google

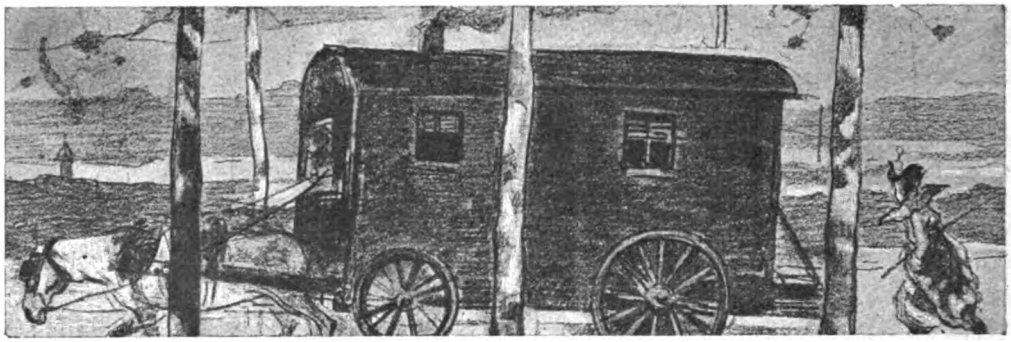

FRIS PERA LA COBERTA DE « L'ALEGRIA QUE PASSA » PER ARCADI MAS I FONTDEVILA

LITERATURA PARISENCA EN CASTELLÁ

Un jove escriptor de talent, l'Enrique Gómez Carrillo, acaba de publicar una noveleta titulada *Del amor, del dolor y del vicio*, que per alguns senyors de Madrid ha vingut a ser el descobriment de París, *nada menos*.

En Gómez Carrillo és jove, d'aixalabrada vehemencia, i perdudament enamorat de la corrupció contemporania. En Gómez Carrillo és un escriptor aturdit per la disbauxa de París, per la cocoteria boulevardiera, per la bohemia montmartresca, per l'esnobisme literari i artistic, i tot plçgat li fa cantar una oda delirant a la carn. Sa sensualitat morbosa està voltada d'una atmosfera de *rastaquouerisme modernista* que no està gaire lluny de l'altre: el dels milionaris pervinguts, dels banquers *semi-hidalgos* i dels generals-doctors sud-americans. Un llibre que no més canti, descrigui i estudii les passions de la carn, és un llibre fragmentari que s fa pesat al lector que cerca emocions intellectuals com a suprema resultant de l'art.

En Gómez Carrillo és un modernista desvergonyit, i se n'alaba, i s'ha llençat a la literatura carnal am l'impetuositat propria de la sang ibero-americana. La *gaité gauloise* (per no emplear altra frase) exprimida en castellà, fa l'efecte d'un fruit eixit de la copula entre l'esperit den Paul de Koch i el den Lopez Bago; i això, a la veritat, per lo sistematicament sensual de sa documentació humana, no té res de modern ni de nou.

Malgrat el caracter superficial de la *chismografia* literaria que omple l'obra den Gómez Carrillo, no per xò deixa d'haver-hi guspires d'ingeni, troços de subtil observació i mostres de compendre quelcom de l'ànima de París. Ses figures tenen algun relleu, peró sa psicologia és de conversació de *brasserie*. No hi ha ni emoció humana ni artistica. En conjunt, s'hi flaira l rescalf de les sensacions d'altri i l'enfarfegament d'un enfit literari.

La seva obra *Sensaciones de Arte* feia esperar que n Gómez Carrillo donaria quelcom més seriós i sobre tot menys *rastaquouère*.

J. B. R.

Hem rebut la nova obra del Sr. J. Nonell *Estudis gramaticals sobre la Llenga catalana*. La CATALONIA publicarà proximament un estudi critic de les obres gramaticals del Sr. Nonell: en ell se parlarà del nou llibre am l'extensió que aquest se mereix.

TIP. «L'AVENÇ», RONDA UNIVERSITAT, 4, BARCELONA

Digitized by Google

CATALONIA

«PARIS». D'ÉMILE ZOLA. PER ALEXANDRE CORTADA

Després d'un periode d'uns dèu anys, durant els quals la gloria den Zola i l'èxit de la seva obra semblava que anaven a desapareixer davant d'unes tendencies idealistes enemigues del seu naturalisme, avui tornen a neixer noves corrents de simpatia i d'entusiasme—sobre tot entre ls elements més joves—envers l'art del poderós i genial novelista. Deixant a part tots aquells esperits prou independents que, sobrepujant-se per damunt de modes passatgeres, han continuat admirant l'obra mascle i innovadora den Zola, una nova escola, cada dia més triomfant en el sentiment de la joventut francesa, el naturisme, ve ara a continuar, renovant-la, aquella obra que s volia fer passar com agotada i esteril pera engendrar res de nou.

La causa del momentani decaïment den Zola va esser principalment la falta d'una comprensió fonda de la veritable transcendencia de la seva obra. Al començament, els primers deixebles i critics no més agafaven d'aquesta la part exterior de detalls i de procediments, considerant-la com lo primordial. D'aquí n va neixer un realisme materialista superficial, sense cap transcendencia, puramment de forma, i que s reduïa a ser quasi sempre una senzilla copia de lo més baix i repugnant de la naturalesa. En quant a la critica corrent de tots aquests ultims temps, no podia ni pot compendre res de la profonditat transcendental d'una obra tant grandiosa, que rebassa ls limits de la nostra epoca i de les nostres aspiracions. Són gent envellida, reaccionaria, que analisen l'art i la literatura com a cosa de *mètier,* carregats de prejudicis, que no més miren les obres per les exterioritats, i són incapaços d'aixecar el llur esperit a les grans concepcions i als grans problemes que preocupen vitalment a la societat, i sense lo qual és impossible compendre ni *estimar* el gran art d'avui.

Pel cantó contrari, afortunadament pera n Zola, el novo-idealisme que l volia enderrocar no ha tingut cap arrel seriosa i fonda, i, després de bastant soroll, s'ha esfumat com una moda efimera i passatgera. Formada la nova escola am restos del romanticisme, no va heretar d'aquest sinó precisament lo que eren els seus errors, la propensió a exagerar les passions i a cultivar-les, el seu desequilibri de sentiments, la tendencia a buscar l'emoció sensual del vers i de les paraules, l'abús de simbolisacions abstractes fòra de tot apoi en la realitat, i, per sobre de tot, el seu individualisme sense fre. De cap de les maneres el nou renaixement espiritualista ha representat la veritable tendencia a l'idealisme cientific i metafisic que va neixer am Descartes i amb aspectes diversos s'ha oposat durant els ultims sigles al naturalisme en totes les seves manifestacions, el de Bacon, el dels sensualistes del sigle passat i el dels positivistes i materialistes d'aquest. Aixís és que l novo-idealisme no ha produit cap moviment transcendental, ni ha fet avançar per res el veritable espiritualisme monista, an el qual el mateix Zola, com veurem després, tendeix per l'evolució logica del seu sistema portat a l'ultim extrem. Lo unic, doncs, a que ns ha portat la nova i efimera escola és a un decadentisme estrambotic d'uns quants *parvenus,* a un simbolisme de paraules i a un misticisme egoista, sense cap altruisme social, humà, ni tant solament religiós.

En Zola, mentres pesava sobre d'ell aquest petit i passatger eclipse, anava treballant impertorbablement, apilotant obra sobre obra,

Digitized by Google

aixamplant sense salts el seu criteri, abarcant am pas segur tots els problemes i arrodonint el seu pensament. De manera que a l'ultim, quan tot lo que han produit els seus enemics s'ha desplomat per terra, ell ha quedat dret i engrandit i encara més fortificat pera les noves lluites del pervindre. Les generacions més modernes que pugen, desproveïdes dels molts prejudicis de les anteriors, i veient ja més completa i de més lluny l'obra den Zola, n'han comprès millor l'immensa transcendencia, la profonditat insondable i la completa plenitud.

I, efectivament, quina diferencia, no de tendencia i de sistema, que sempre han sigut els mateixos, sinó d'estat d'esperit i d'emoció, se descobreix entre les seves primeres obres i les més ultimes! Si comparem aquelles amb aquestes, veurem que en les primeres, am tot i l'entusiasme de joventut am que estan fetes, se sent com una frisança de por de lo desconegut; un pessimisme aclaparador les domina; la fatalitat de les forces inconscients de la natura s'hi imposa cega i ineludible; confoses i espesses tenebres de sofriment i de dolor cobreixen de per totes bandes el vel d'aquelles obres. Peró després, a poc a poc, l'espai s'omple de llum, tot s'aclareix, tot se dignifica, tot condueix al desenrotllament del progrés i de la vida, per tot arreu neixen fonts de renovació, i els problemes més obscurs se presenten clars i realisables. Lo inconscient i lo desconegut s'allunya i la Veritat se descobreix, oferint-se amb el seu nu virginal. L'afirmació prima sobre totes les coses, i lo que abans era l terror i el dubte ara és la bondat, la virtut i la justicia. Zola no codifica encara l'afirmació futura, el credo de demà, peró n preveu la factivitat com una cosa natural.

Tot aquest gran sentit afirmatiu, comprès per les noves generacions que pugen, més que pels seus contemporanis, és lo que l'ha fet triomfar de nou i més amplament a pesar de tots els contratemps i de totes les oposicions. Ell ha estat un dels primers que ha previst que la Ciencia havia d'esser la guia, i que unicament amb ella s trobarien els principis regeneradors. Aquest fonament cientific ha donat també una tal fermesa de construcció a les obres de Zola que les fa veritables castells inderrocables aixecant-se altivols i profondament arrelats com si fossin nascuts de les mateixes entranyes de la terra.

Peró lo que més dóna a Zola la seva força i la seva solidesa és l'estar fóra de quasi tot el sentit intellectual dels ultims temps entregat a un subjectivisme que no més ens presenta estats d'ànima malaltiços o bé febrositats d'orgull individualista. La majoria d'artistes i pensadors no més se preocupen de refinaments d'analisis interns, de les llurs sensacions més o menys mesquines i de les llurs ambicions desmesurades, i que acaben en un dilettantisme refinat i pessimista, o en un optimisme desmesurat, cruel i sense traves.

Cert misticisme exagerat de l'Edat Mitjana ns havia apartat ja de la natura, de la vida i del món exterior; de totes maneres, conservava extern a nosaltres un esperit ideal i superior; peró després va venir la filosofia idealista individualista, que, separant-nos de lo que no és el nostre jo pensant, ens va dur an aquell subjectivisme. Contra ls mistics va neixer el culte a la naturalesa del Renaixement; ara, en contra dels decadents i pessimistes, ha aparegut el positivisme, i més endavant el naturalisme den Zola. El culte que aquest té per la natura, per l'humanitat i per la vida, li ha portat l'equilibri entre l seu jo i el món exterior. En el seu art per xò se sent també l'harmonia que ell ha obtingut amb el món objectiu i am tota l'humanitat, an els que amb el seu temperament epic ens presenta en massa i en els llurs grans aspectes i en les llurs lluites gegantines.

Posat en una situació tant solida, arriba en les seves ultimes obres fins a desposseir-se de l'excessiu materialisme brutal d'algunes de les primeres; i, endevinant el fons metafisic de la natura, ha subtilisat els seus ideals, formant un panteisme prop-parent de l'idealisme cientific am que semblen preparar-se les doctrines de demà.

En les seves ultimes obres, i en les *Trois*

Digitized by Google

Villes principalment, ja no més considera ls grans problemes de moral social o religiosa. Efectivament, aquesta trilogia ve a esser la resolució sintetica de tots els més alts problemes que en els *Rougon Macquart* apareixien sense solució i que s mostren ara am tota la llur extensió i amplitud, predominant per sobre de cap altre interès de forma i d'art pur.

Els dos problemes més importants que s troben actualment en la vida practica i viscuda, que és la que estudia sempre n Zola, són el religiós i el social. Aquestes són verament les dues grans lluites d'avui. Per xò en Zola, que no s'entreté en refinaments sofistics, s'hi ha llençat amb el seu temperament d'artista epic. En Zola ha comprès aquesta lluita am la vista dels mals immensos que aclaparen als homes, que en els *Rougon Macquart* ne constitueixen el fondo tragic, i que són la miseria, les malalties i el dubte, produint com efectes l'ansia d'infinit i d'absolut o bé la revolta i la destrucció. En *Lourdes* veiem l'humanitat sofrent cercant am deliri l remei dels seus mals i esperant trobar-lo en la fe. Pierre Froment, l'espectador de tota la trilogia, no resta satisfet i no creu trobar la salvació dels nostres mals davant d'aquella forma de religiositat primitiva, bona no més que pera l'humanitat en les seves primeres etapes. Després, a Roma, Froment se desillusiona davant de la caritat i la fraternitat ofegada per la rigidesa del dogma, an el que l'instint dominador propri de tot lo romà, en comptes de deslligar, encadena encara més, per por de perdre la seva poixança a l'afluixar l'unitat rigida de creencies i d'organisació.

Allavores se fa palpable la contradicció de les dues capitals que per en Zola representen les dues grans tendencies de l'esperit modern: Roma, la ciutat que per atavisme o per constitució geografica, i per sobre de tots els regims, és cesarista, dominadora i dogmatica; París, al revés, que en mig de les seves lleugereses i dels seus vicis tal vegada massa tranquilament mostrats, és la vila de renovació i de llibertat, oberta sempre a tot ideal nou i prompte a sortir en defensa de la veritat i de la raó. París ha sigut sempre la patria dels altruismes i l'iniciadora o propulsora de tota evolució humana.

L'ultima obra de la trilogia en que s desenrotlla en sintesi l'esperit de la gran capital París, és una obra principalment d'idees més que de descripció. Tal vegada hi ha pocs moments ont arribi a les escenes tragiques del *Germinal,* a les descripcions de *La Terre* i a la pintura de grans masses de *La Debâcle;* però, en cambi, és l'obra més simbolica, aquella en que ell presenta més clar i més amplament els seus ideals. Cap més de les seves noveles té un sentit filosofic tant fondo, ni un modo d'exposició tant natural, ni sobre tot un conjunt d'aspiracions tant nobles i grans.

Aixís com *Roma* era l nucleus de totes les velles creencies i de tots els aturaments, *París* és on se prepara l'incubació de l'Ideal per les noves societats, encara que lluitant en mig de desgavells i vicis considerables. Les passions i les concupiscencies més desenfrenades sembla que tinguin d'ofegar tot moviment d'avenç en aquesta ciutat; els odis socials més cegos voldrien impedir-hi, com per tot arreu, cap mena de renovació. Aquest estat de París és el que estudia en Zola en la seva nova obra. Els escandols financiers que tot ho emmetzinen estan a punt d'enfonzar la Republica, i la guerra despietada de classes fan dubtar de les proximes evolucions socials. L'hipocresia i l'avaricia dels de dalt, repartint-se l poder i no volent cedir en res, i la desesperació i el fanatisme dels de baix, no més creient en la venjança, posen en veritable perill la llibertat. Si an això hi afegim que en el cantó dels sistemes progressius hi ha l desordre i la divisió, s'aixeca davant nostre l dubte del triomf final. Veusaquí un moment solemnial de l'humanitat i digne d'un geni com el den Zola.

La lluita d'ideals en la societat moderna la sintetisa en Zola en les dugues families, la del baró de Duvillard i la de Guillaume i Pierre Froment, voltades cada una d'elles respectivament pels dos mons que avui estan

Digitized by Google

en guerra. En la primera s'agrupen els elements que s resisteixen a avençar, aquells que volen la conservació del poder i dels privilegis, encara que aquests siguin per ells el germe de totes les depravacions i de la ruïna i l'aniquilament per demà, i encara que per conservar-los hagin de falsificar tots els ideals, per nobles que siguin.

La familia Duvillard sintetisa l'alta burgesia enriquida, ennoblida i enlairada per sobre la miseria general, que no vol cedir gens del predomini que l diner li ha donat, sinó que treballa per fortificar-se més i més en els llocs adquirits, i a punt de despendre-s de tots els principis de llibertat gracies als quals ha obtingut la seva poixança actual. Ja no n'hi ha prou de la fusió de la banca cristiana am la jueva, representades per Henri Duvillard i la seva dòna, Eve Steinberger: volen com a complement del llur poder l'aliança am la vella noblesa, que representa les antigues tradicions. El dia que s realisa l matrimoni de Gérard de Quinsac am Camille, filla dels barons de Duvillard, és el moment solemnial en que s mostra esplendorosa la completa fusió de tots els elements de la resistencia. Presideix l'acte i beneeix l'enllaç, am gran afabilitat i am signes d'intelligencia, monsenyor Martha, bisbe, representant de l'alt clero que segueix la politica de Lleó XIII, d'aliança am totes les altes potencies constituïdes. Res d'aspiracions noves: el problema és l'unió dels que ara positivament tenen el poder, siguin monarquics, republicans o altres. D'això sen diu l'*esperit nou*. Aquell dia del casament se troben, doncs, tots els que representen aquest nou esperit: ministres, banquers, jueus, noblesa, exercit, gran periodisme; en fi, tots els *pilans de la societat,* com els diu l'Ibsen.

Entorn dels Froment hi ha tots els elements que per sentiment, per necessitat o per la llur gran elevació de mires cerquen la transformació de la nostra transitoria societat actual. Entre ells s'hi troben desde ls més moderats i conscients fins als més exagerats i impulsius. Totes les idees noves tenen en aquest agrupament representació: les de l'antiga republica romantica, les del socialisme de Saint-Simon i de Fourier, les individualistes de Proudhon, el positivisme organic de Comte, el collectivisme modern, i ja més enllà l comunisme llibertari, i fins en el fondo com una vaga visió terrorifica del nihilisme amb els llurs brutals procediments. La mateixa ciencia oficial, quan és veritable i gran, i el baix clero, que ha conservat els principis de caritat i de fraternitat evangeliques, intervénen també amb els de la nova societat.

Entremig d'aquestes dues grans tendencies fructifica un món de *declassés,* de miserables, de fanatics i de depravats per tots els vicis i baixeses socials. Els uns, produits pels desordres dels rics, com la Silviane, la gran *cocotte;* altres, pels neurosismes literaris i artistics, com la princesa de Harth i Hyacinthe, l'esteta i neo-mistic, fill dels Duvillard; altres, per la miseria, com l'anarquista Salvat; altres, pel desig de banyar-se les altes classes en un bany de baixeses, com el cantor popular Legras; en fi, tot un veritable abim de descomposició on s'han d'enfonzar tots els sosteniments de la societat actual.

Els personatges que veritablement sintetisen el gran pensament de *Paris* són els dos germans Froment. Pierre, que va heretar del seu pare l front alt, la torre inexpugnable de la raó i la barba fina i delicada de renunciament, de fe i de sacrifici de la seva mare, és el destinat a fer la fusió dels dos principis que s disputen l'avenir. Els sistemes racionalistes, els ha conegut en mig de la societat dels homes revolucionaris en que viu el seu germà, i la fe, a Lourdes i a Roma. Cap dels dos sistemes l'acaba de satisfer, i cau en el no-res i en la desesperació. Allavores la natura comença la seva curació. Maria, la dòna i la mare eternes, el tornen a la vida, i després el Treball i l'Esforç el posen en el camí de la seva regeneració.

Guillaume, educat en les doctrines més noves i lliures, és com l'ànima, la comprensió de tots els sistemes socials que intenten reformar la societat. La constitució de la seva familia, amb el respecte i amor mutual per base, tot lo que l volta està impregnat de

Digitized by Google

lo més perfecte de les idees noves. Al cedir la seva promesa, Maria, a Pierre, arrencant-se l'ultima esperança de posseir la joventut i la vida, arriba an el comble de la seva elevació moral. No obstant, cert fondo de puritanisme en els seus principis i en el seu modo de concebir la vida i l'organisació social futura, heretats potser dels seus antecessors protestants, el van a desviar i estan a punt de portar-lo a l'aniquilació de tots els grans ideals que ell creu que han de guarir els mals presents.

Pera fer triomfar la Veritat i la Justicia ha descobert una nova substancia explosiva d'una potencia extraordinaria que farà amo del món an el que la posseeixi. Al principi Guillaume en vol fer entrega a l'exercit francès perquè, essent la França la nació que representa aquells ideals de Veritat i de Justicia, els faci triomfar en les demés nacions. Quan veu més endavant que tots els organismes que dirigeixen la seva patria estan plens de vicis, tem que qualsevol dictador se n'apoderi per la tirania, i resol emplear-lo per les lluites socials. Després de l'execució den Salvat, l'illuminat fanatic perdut per les miseries i desequilibris socials, creu que l'ha de venjar de totes les potencies coaligades que l sacrifiquen per la conservació de l'ordre social establert. Allavores intenta realisar l'acte terrible que ha d'aterroritzar Paris. En els soterranis del Sacré-Cœur, on s'ha de verificar l'immensa hecatombe, mentres a dalt dèu mil peregrins celebren un jubileu, té lloc una de les escenes més grans den Zola, per no dir la més gran. Pierre Froment, que ha obtingut ja la seva curació, a l'entrar altra vegada a la vida, —curació que deu al sacrifici del seu germà Guillaume,—al veure l fanatisme venjatiu d'aquest, se sacrifica ell mateix pera salvar-lo de la seva aberració i del seu deliri. Guillaume, que vol portar a cap el seu intent de totes les maneres, davant de les supliques i de la resolució energica de Pierre de no deixar-li fer, furiós, cego i fòra de sí, llença sobre d'aquest una pedra pera matar-lo. De moment, al creure-l ferit, se li imagina tot el món de sang que anava a escampar i la resurrecció de totes les lluites despietades dels homes desde Cain i Abel, i abandona la seva idea, abraçant-se amb en Pierre, acceptant el principi d'amor i de fraternitat que aquest porta a la familia Froment.

La substancia explosiva que havia de servir pera la destrucció la converteix Guillaume en força motriç que contribuirà al progrés i que empleada en tracció pels automobils acostarà ls pobles els uns als altres, fent creixer encara més els llaços d'amor i d'amistat. Quin efecte més hermós fa aquest cambi quan, per contraposició, Mathis, ja un mig intellectual, l'amic den Salvat, també pera venjar-lo, fa l seu acte inutil i crudel! Sense necessitat de declamacions i amb aquest senzill contrast, fa en Zola la condemna més gran i més elevada d'aquells barbres procediments.

Al final de l'obra, tota la familia Froment se torna a trobar a dalt de Montmartre, a casa den Guillaume, veient ja tranquilament el triomf futur. Tots ells han trobat el camí segur de les llurs creencies i de la llur activitat. Guillaume ha convertit el treball de la seva vida en element de progrés i de pau; Pierre ha establert l'harmonia en els seus dos oposats temperaments de fe i de raó; Maria és mare d'un infant que recullirà els fruits del treball actual; els tres fills de Guillaume han dirigit perfectament la llur vida cap al Treball i cap a l'Esforç. Voltada aquesta familia de tots els homes d'idees noves, preveuen, al contemplar Paris inundat de sol i cobert de pols d'or, l'advenimenl de la nova justicia, que, segons la realisa l'esculptor Jahan, ha de tenir les mans obertes per tot-hom. Com el sol que allavores contemplen, donarà la seva llum i la seva calor indistintament per igual a unes bandes i altres de Paris. Aquest instint harmonic de la vida i de la justicia fa an en Zola ben francès; en contraposició, les seves doctrines, am les doctrines desequilibrades, encara que grandioses i intenses, dels demés genis, com Ibsen, Nietszche, Tolstoi, etc., que, com els pobles de que són fills, estan faltats

Digitized by Google

de la ponderació de raça del poble francès.

En aquesta ultima obra den Zola, *Paris,* lo principal és el simbolisme profon, encara que senzill en apariencia, de que tota ella està impregnada, inclòs en els més petits detalls. Això no té res d'estrany, perquè quan se comprèn bé l véritable sentit intim de la natura i de les seves lleis, se veu que l simbol i la realitat se confonen sempre. Tot acte, tot fet, és una sintesi que ns fa pressentir la vida completa de la natura. El desordre és no més que en els coneixements dels homes; però en la realitat, i per lo tant en l'intelligencia dels que l'arriben a compendre, tot és ordre, harmonia i previsió.

Cada vegada que n Zola publica una nova obra li diuen que ha cambiat d'idees. Primerament el volien fer passar per oportunista, després per socialista, després per neomistic, i ara volen que s'hagi tornat anarquista. Això indica lo poc que sel comprèn i la lleugeresa am que sel judica. En Zola és ara tant anarquista com abans era oportunista i tot lo demés. Ell no creu en cap sistema demarcat i fet a priori: ell no més creu, com tots els esperits superiors i intellectuals, en la Ciencia i en la Vida com les dues uniques forces que amb el llur impuls ens poden portar a la Justicia i a la Felicitat. L'humanitat evoluciona sempre per aquestes dues coses: sota de tots els cambis de governs, de formes socials i de civilisacions, no hi ha més que avenços cientifics, desitjos de compendre i modificacions de les necessitats del viure. Guillaume i Bertheroy, en dues diferentes circumstancies, expressen aquesta idea den Zola. Per sobre de tots els governs i de les seves injusticies, diu Guillaume al final de l'obra, hi ha la vida i l'humanitat que marxen i que s preocupen ben poc de les ambicions i de les lluites dels politics. Bertheroy, el gran savi oficial que exerceix tots els carrecs del govern, diu, després de l'atentat den Salvat, el seu despreci per tots els actes de brutalitat i totes les vanes agitacions de la politica, tant de la revolucionaria com de la conservadora. Un pas de la Ciencia fa avançar més als homes cap a la Justicia i a la Felicitat que no pas cent anys de politica i de revoltes socials. Ell sol, membre de l'Institut, és el més revolucionari de tots. Això fa ovirar pel demà un nou modo d'esser del govern dels homes, fins avui arbitrari i d'instint per l'infancia en que estaven les ciencies socials.

En Zola preveu pera l pervindre una veritable religió de la Ciencia, religió que serà monista i no dualista i que portarà cada dia més lluny els limits de lo desconegut, fins que la Veritat ho inundi tot. Els coneixements, cada dia més grans, satisfaran més i més la nostra ansia de lo absolut, establint-se en nosaltres l'equilibri de desitjos necessaris pera gaudir de la vida relativa am tranquilitat i sense pessimismes depriments.

Aquells que estimem el treball constant de la Ciencia, de l'Intelligencia i de la Raó, obrint un pas cada dia més ample, hem de conservar una fonda simpatia pel gran obrer intellectual que és en Zola, encara que no estiguessim conformes amb alguns aspectes de la seva obra. Ell s'ha pres am la serietat més profonda tots els problemes d'avui, i ell ens ha fet concebre l'esperança en la societat de l'avenir, mentres que quasi tots els grans genis dels ultims temps s'han desconcertat amb el desgavell d'idees modernes i am més o menys franquesa tots s'han deixat apoderar d'un pessimisme que ls fa impotents pera resoldre ls conflictes actuals.

ALEXANDRE CORTADA

INTIMA

I plou... Millor! Que plogui força!
Que plori l cel! Que plori! Aixi,
que amari am plors tota la terra:
no ha d'esser sola, no, a sofri.
Que bé li fan els llagrimalls
que van caient dels ulls del cel!
Com s'han tornat els blaus miralls
dels rius, que van per eixes valls
xopant el bosc fins a l'arrel!

Digitized by Google

Tot s'ha ennegrit! Tot s'ha emboirat!
Quin baf arreu llença la terra!
Com obre l cor, assedegat,
i va xuclant el plor sagrat
que s va escorrent de dalt la serra!
Que plori tot d'una vegada!
Que m plau el dol de l'infinit!
La tempestat ha començada.
Som a ple jorn i quasi és nit.
Tot s'ha enfosquit!

. . . . . .

Abraça-m fort, ma ben aimada!
Que és dolç avui el teu encis
en la negror d'eixa encontrada!
Com m'omple l cor el teu somris!
I el sol, ¿què hi fa que en nostra via
am sos raigs d'or no abrigui l món,
si l nostre amor, més clar que l dia,
am resplendors de vida s fon?
Aixis, aixis! Abraça-m força!
Nostre triomf és ben segû.
La tempestat no podrà torce
l'etern cami que al cel ens du.
Anem amunt, sense temença,
per entre ls planys de la Natura.
Seras tu l sol que am llum intensa
reflectirà fins a l'altura.
I, aixis, lligats, la meva vida,
ben prest ton cor poncellarà,
vessant de goig l'olò exquisida
que nostre amor embaumarà.
La tempestat creix i es desborda...
s'esqueixa l cel... llu l'horitzó...
trontolla l món... el tro l'aixorda...
Abraça-m fort! No tinguis pò!

IGNASI IGLESIAS

LLIBERTAT. PER SANTIAGO RUSIÑOL

L'esclavitud de tota mena de negres feia anys que estava abolida.

De desde la parella de color d'ebanús, llustrosa i amoratada, fins al color trencat d'un *moreno* anat a menos, am qualsevulga tinta que s dugués a la pell, l'home tenia dret a una llibertat *omnimoda,* a treballar com els altres, guanyant-se ls aliments am la suor de la negresa, a tenir un bé de Déu de *negritos* propris i personals i fills de pare i mare, i a disfrutar de totes les llibertats apuntades en els llibres que parlen d'aquestes coses.

Apesar d'aquestes gracies, concedides per decret i rubricades assobre de paper sellat del car, allí a l'*Isla,* ja sia per la costum, ja per dar-se llustre propri amb el llustre del *negrito,* ja perquè esquiven les mosques am més garbo o perquè l color és més *sofert,* o perquè gasten més salut i fan poc gasto, el cas és que eren molts els *americanos* d'Europa que guardaven un negret de confiança i el feien creixer aprop seu am tota la llibertat que manaven els decrets de que parlavem.

Alguns d'ells era tant el carinyo que ls tenien, s'havien avesat tant a veure-s la negror a la vora, que quan venia l moment d'entregar la botiga al nebot, de descambiar la *plata,* d'embalar els *pesos* dintre caixons de tabac, de menjar-se l'ultim terrocet de coco i la darrera guaiaba, i d'abraçar el parentiu interí que deixaven a la platja, era tant, anavem dient, el goig que l *negrito* ls feia, que, amb el peu en l'estreb del *navio,* se deien a sí mateixos: «¿Bé, què farem: i aon queda aquesta criatura?» I se l'enduien a Espanya.

Als pobles de la costa n'arribaven cada punt. No venia barco d'America que darrera d'algun Nabab d'importancia no hi hagués el seu negret, arrupit com un aucell estranger, tremolós i fredolic, marejat del trangol del barco, i obrint uns ulls com dos ous durs bullits, am dugues nines negres i enceses. El negret, durant uns quants dies, era admirat de tot-hom; era com unes vistes, uns *caballitos* am musica, una mona que parlava i coneixia la gent i no mossegava, una cosa curiosa, una imitació perfecta de criatura que les altres criatures inquietaven, fins haver-s'hi acostumat, i un cop acostumades veien desapareixer, sense donar-sen compte.

En un d'aquestos pobles no n'havien vist mai cap encara, quan un dia, am l'electrica llestesa am que corren les noticies en els po-

Digitized by Google

bles, van saber que don *Juan* arribava amb un *negrito*. Ah, fillets meus! Quina alarma! Quin trasbals de criatures i de grans, i quina diversió promesa!

Quan arribava l diputat, quan passava de llarg un ministre o un *guerrero,* traient el cap ensopit per darrera ls vidres, no anava tant bé de Déu a l'estació del poble com pera anar a veure aquell *negrito*.

Va arribar el tren am retras, com sempre que s'està amb ansia, i don *Juan,* veient aquella gentada i creient que anaven per ell, saludà en *americano,* am rialla satisfeta; va baixar del seu vagó de segona, van treure fardos i capses, i d'entre un pilot de maletes va saltar el *negrito*, amb un brinco d'aucellet que fuig de la seva gabia, amb un aire de merlot esfereit que baixa a la menjadora, de garça novella sorpresa i voltada de caçadors que l'esperen per escapsar-li les ales.

Don *Juan* devia tenir cinquanta anys. No era d'aquells *americanos* que les febres, les picades de *cucarañas* i *cucarachas*, la calor, les fruites ensucrades i l'aire dels estanys, exhalant fermentacions de canyes de tota mena, els fa tornar esgrogueits, amb els ulls assecats a sota de les pestanyes. Don *Juan* conservava la vermellor d'un pagès anat a més; una vermellor morada escampada per la cara, quasi plena de patilles, i rebrotant en el nas, ample i extès per cada banda de galtes; els llavis tenien una rodera groguenca, obra d'anys de sostenir-hi l cigarro; el bigoti, blanc de les vores, era ros al pas de la fumarola; els ulls eren d'un blau brut, energics i encenediços; les orelles, encastades als cabells; i tot ell, forjat sense mitges linies, ample, sapat i vestit am roba clara d'America, portant una immensa leontina que estripava amb el seu pes el trau de la blanca armilla.

En quant al pobre *negrito,* si voleu el seu retrat teniu d'anar al cementiri. Allí, en els rengles de ninxos, darrera d'aquells vidres entelats, veureu fotografies gastades: busqueu-ne una dels noiets de vuit anys, ridiculs i tristos, am pantalons de paper i gorretes impossibles; traieu aquells ricets rossos i aquelles cares de cera, i poseu-hi una cara negra. El trajo, de noi d'un hospici conreat per missionistes; les botines, de fàbrica de presidi, am punteres de llautó; la gorra, una gorra am visera de marfil de bestia mansa, amb un voltejat de palla de bardiça americana, sostenint una borleta que semblava arrencada d'un silló; i, en conjunt, un endreçat de convent, de penyora d'una ermita, de roba feta per *indio,* d'aon brillaven uns ulls immensos i vius i unes blanquissimes dents, destacant-se de la negror de la cara lluenta com hule, am mates tornassolats. Els braços eren llarguissims; el posat, de figura retratada per algun explorador, prop dels llacs de l'*Africa misteriosa;* els gestos, de mona ben ensenyada; i era l riure un moviment de frontices d'automatica figura; però, am tot, el temor que tenia an el seu amo, i la bondat de cadell que duia escrita a la cara, guanyaven la simpatia i li daven l'hermosura del ridicul, la bellesa negativa que té l contrast de la bellesa perfecta.

Negre i amo, i maletes i baguls, van fer l'entrada en el poble, dirigint-se a casa d'una parenta de don *Juan* que, olorant la moneda que arribava, havia acudit a rebre-la am la roba de les festes. Pels carrers, blancs com la ploma del cigne, la quitxalla seguia a la comitiva. L'arcalde i el secretari ensenyaven les millores an el ric americano; aquest buscava els amics, morts quasi tots o embarcats pera aquella America; les dònes miraven darrera les gelosies. El ferrer deixava l'enclusa, el fuster el ribot, i el manobre la gaveta, pera veure aquell fill del poble que de tant en tant tirava un grapadet de moneda a la grava del camí; però sobre tot aquell negre, el *negrito* que arribava, com una cosa d'America, una especie de persona que no s veia més que en cromo, plena de plomes i d'anelles, un entremig de criatura i bestioleta am molts dels coneixements, que portaven deslligada, i que reia i parlava, sense fer mal a ningú. Les velles pensaven que devia esser un heretget; les dònes comparaven sa negresa am la blancor dels seus fills, i es quedaven satisfetes; els xicots s'hi acostaven cautelosos, passaven les mans per les galtes del negret, i miraven si *deixava;* alguns li tiraven sorra; i ell, esve-

Digitized by Google

rat i confós, agafat a les calces del seu amo, estirava i caminava tant depressa com podia, pera arribar no sé aon, pera fugir d'aquella ovació curiosa

En sent a casa la parenta, —*Mi amo, yo volverme, yo miedo blanco, yo aqui morirme,* va dir, plorant a llagrima extesa, caient-li llagrimes negres i sospirant desde l fondo del seu cor amb un singlot que enternia; i li va agafar un tremolor que li durà fins al vespre.

L'endemà van començar les visites. Am l'excusa de saludar a don *Juan* anaven a veure l *negrito,* i la senyora *Dolores,* viuda obligatoria i amiga de la conversa, tenia paraules pera tots i explicacions pera tot-hom.

—Escolti, don *Juan,*—deia una veïna;—¿que fa molt que l té aquest *negrito?*

—*Desde la edad de dos años. Lo compré en un lote, con su madre (ya muerta) y seis negros más. Me costó doscientos pesos. Buen negro. Barato. Luego vino libertad y se perdió mucha plata, pero el niño á mi lado quedó libre y lo guardé.*

—Ai, Senyor!—deia una altra.—Quines coses cria la terra!

—I escolti: ja li ensenyen la doctrina i els manaments, i a senyar-se?

—*Hasta hoy no he tenido tiempo, pero ahora Carmeta se cuidará de instruirle.*

—L'esclavitud, —deia l mestre, —tant propria del feudalisme, ha caigut al caure les tiranies. El negre té ls drets de l'home, segons els principis sagrats que ha proclamat el progrés am ses glorioses conquistes.

—Veu, jo no m creia,—deia una senyora grassa,—que n'hi haguessin de *negritos,* fins que un dia n vaig veure un a la Rambla que l feien servir d'anunci.

—*Di, niño, ¿cómo te llamas?*

—*Me llamo Pancho.*

—Ai, Déu meu! Tot ho diuen: ni l parlar els falta.

—I què li donen per menjar?

—Ai, filla, menja de tot, i té una gana que la voldriem per nosaltres! D'això de guaiaba, que l *Juan* ha portat d'America, se n'empassa unes tallades que a vostè li rependrien.

—Miri,—responia l mestre,—se troba ben clar i especificat en l'historia natural, que alguns d'ells són antropofags.

—Què vol dir?

—Que mengen persona crua.

—Ai, valga-m Nostre Senyor!—deia la senyora grassa.—Qui diria que amb aquesta cara ignocent poguessin esser tant silvestres!

—Lo que és aquest, senyor mestre,—reprengué donya Carmeta,—és incapaç de fer mal. No ha vist mai criatura més sentida. Tem an el *Juan* com si li fos pare i mare, i veurien que si li dóna un revés tremola com una fulla.

—Que li pega?

—Diu que és costum de pegar-los i que aixi s crien més forts. Però, això sí, l'estima; el fa dormir als peus del seu llit, i demà comença ls estudis, perquè vol que sapiga escriure i llegir i lletra i les quatre regles.—

L'endemà començà a anar a estudi, i aquell dia no va estudiar ningú. Al collegi semblà que hi hagués entrat una rata, una sargantana, o l propri mal esperit. L'esvalot no tenia aturador: tot-hom de *rodillas,* tots amb els braços en creu, tots castigats a baqueta, però tots cridant a tall d'*indios,* tots inquietant al negre, tots tirant boles de pa a la pobra criatura, que, trista i acorralada com un pardalet novell, s'estava vora del mestre, que explicava inutilment la fraternitat de races, l'igualtat dels homes i els drets i comportament que ls uns deuen als altres. Se veu que les lleis dels llibres no havien penetrat prou en aquell recó d'estudi.

Al sortir-ne va continuar la gatzara; l'endemà n'hi hagué una miqueta menos; i al cap de vuit dies s'anaven acostumant a la negror del *negrito,* li parlaven, hi jugaven i el deixaven formar en el rengle. Però sempre, per ells, era i va esser una cosa curiosa: germà de la part de Déu, però germà de tant lluny, que s perdia de memoria; company d'alegria, però foraster de la terra; noi com ells i com ells enjogaçat, però amb aquella glaça negra que l separava per sempre; vel prou clar pera deixar passar entre malles un

Digitized by Google

raget de simpatia, però prou espès per aturar l'amistat que neix amb arrels iguals entre les plantes germanes.

Tot sol se trobà, tot sol al mig d'aquell poble, i molt aviat comprengué que sol viuria per sempre. Si no acompanyava a l'amo, sel veia per les aceres caminant arreconat, com un cadell que té por d'una pedrada; els crits l'aturdien, el garbugi l marejava, i els pobres li feien por; i sols aquella mar tant blava, extesa com una cortina al cap-de-vall dels carrers, li inspirava l'alegria. Aquella mar l'havia vista per tot arreu: arribava banda a banda de terra, arribava al seu poble, perdut no sabia aon; era tant seva com dels altres; era una plana sense homes, ni goços, ni criatures; una plana que estimava am tot el seu cor de negre.

Molts cops, revolcant-se amb alegria per la platja, arribava a casa seva ple de sorra, i rebia una palliça d'aquelles acostumades; altres cops s'omplia bé les butxaques de petxines i a casa les hi llençaven; a voltes jugava am l'escuma, que corria a conseguir-lo; i, enamorat d'aquella mar, que era son unic company, anava creixent a sa vora, donant-li ls moments que tenia i rebent-ne les caricies de ses ones i el llenguatge de l'oreig, que ell entenia a la seva manera.

Un dia, a l'arribar a casa seva, hi trobà un trasbals terrible: a don *Juan* li havia agafat un atac de feridura i el tenien estirat a sobre l llit, sense veure-hi, sense parlar i am la boca entrebadada i anguniosament torçada. Tothom feinejava i es movia. Dònes, veïnes, parents que arribaven, corrien de l'alcova al menjador, esverant-se, topant els uns amb els altres, consultant receptes i barrejant medecines. Entrava l metge darrera la senyadora, el vicari enraonava amb el metge, tot-hom manava l silenci, en tant que l negret, fent nosa per tot arreu, arrupit i quiet, se va amagar en un recó, no gosant piular, per por d'un regany o d'un tanto, i allí va passar dos dies.

Als dos dies, don *Juan* havia finat, i aquell moviment d'abans, aquell trangol, aquell esparverament de dònes movent-se com esquirols, aquell jugar de receptes i aquell fregadiç de xicres, s'havien tornat una calma esglaiadora. Un xiu-xiu, un pas de catifa, una mitja fosquetat invadia aquella casa, i am l'esverament de l'acte ningú s cuidava del negre. L'infeliç, tremolós, esporuguit, tingué gana; se n'anà a la cuina, prengué lo que trobà i se n'entornà a menjar-s'ho en un recó de la casa.

Am tantes tribulacions, tampoc se van recordar de fer-li roba de dol, i amb americana blanca, pantalons ratllats i curts, bòtes rosses i gorreta de *capritxo,* va anar el *negrito* a l'enterro.

Aquest fou cosa lluida, com pocs se n'havien vist al poble: al davant, el difunt, que duien quatre homes a pes de braços; els capellans, cantant a tot gasto, am les millors capes negres; dos rengles d'atxes que portaven gent pagada; i la musica tocant *el entierro de las victimas,* la marxa més trista que havien pogut apendre. Seguia la comitiva, formada del bo i millor i presidida per l'esplet de parentiu que l'oloreta dels *pesos* havia fet rebrotar. Davant, el mestre, l'apotecari, les juntes dels comités, els presidents dels *centros recreativos,* l'ajuntament am les minories, el jovent i els *americanos;* després, els coros de carametlles, *El Pensil, Los amigos de la Costa;* el metge, l'encarregat dels consums, els *serenos, la pareja,* el *cabo* de mar, el carter i el senyoriu; tots marxant seriosos, tots formant grupos a rengles, tots am posats de tristesa i tots endolats de la roba, menys el pobre *negrito,* que, endolat desde naixença i portant la tristor a sobre, destacant-se dessota del blanc confós, caminava separat en un costat de camí i seguia solitari darrera de l'acompanyament, com un gocet que no té amo, com una mona perduda, disfreçada i aturdida, que, arrossegant la cadena, segueix la gentada per fugir de l'abandó.

Un cop van esser al cementiri van fer rotllo, el vicari va resar una ave-maria, alguns varen despedir-se estrenyent la mà d'aquell rengle de parents afilerats a la porta per ordre de disgust i d'herencia, i els que s quedaren vegeren obrir la llosa d'un panteó

Digitized by Google

L'ERMITA PER R. PICHOT

Digitized by Google

Digitized by Google

pompeià (estil album) i tancar-hi l mort a dintre.

Allavors, i fins allavors, el negre no s donà compte de lo que estava passant. Al veure tancar la pedra comprengué que s despedia de l'unic ser que estimava, comprengué la soletat, pressentí l buid que venia, se sentí naufreg en terra, i plorant i agafant-se a l'anella: «*Mi amo,*—cridava desesperat,—*yo no moverme, yo quedarme con mi amo, yo quererle*». I el van tenir d'arrencar, com qui arrenca les arrels d'un xiprer vell que s'ha arrapat a la terra.

—Els negres són molt fidels,—digué l mestre.—En els *Viajes al Africa* o *La vuelta al mundo* n'he llegit casos estranys i curiosissims,—reprengué, mentres tot-hom desfilava, admirats de lo que n deien fidelitat dels *negritos*.

El «mi amo», o s distragué de testar, o al fer el testament se distragué del *negrito*. El cas és que heretava no més que la llibertat i aquell vestit d'indiana que portava en l'enterro. Pera ls parents, les finques, els papers de renda, les vinyes i les masies, i pera l negre ls *terrenos a l'Habana,* és dir, el dret de miseria o la mort, si la mort més s'estimava.

La senyora *Dolores,* a qui en la distribució havien tocat un feixet d'obligacions de carrils, cregué no tenir-ne d'altres, i va resoldre anar-sen a Barcelona a *finar,* quan vingués l'hora que tenia senyalada; però abans volgué treure-s un escrupul que feia temps que tenia. Sabia que l negre, per mandra den *Juan*, al cel sia, no era batejat. Li ho havia dit ell mateix. Li deien Panxo, com li haurien pogut dir Santiago o Domingo, o un altre nom de *negrito,* però no havia anat a les piles, i ella no volia deixar a la pobra criatura sense resoldre l'assumpto.

Al saber-ho l senyor rector, tingué una gran alegria, i tots en participaren. Les senyores de totes les conferencies van acordar regalar un vestit de panyo negre; l'Obra decidí arreglar l'altar major i pagar un predicador de lo millor que hi hagués; las *hijas* farien flors de paper; va resoldre-s que fos el padrí don *Jaime,* un bon senyor que com tenia una *encomienda* molt bona, acceptava aquesta classe de carrecs pera posar-se les insignies; i fins l'orgue tocaria la musica més pastoril que hi hagués pera donar alegria a l'acte.

Quan arribà, l'iglesia era plena i mai el negre s'havia vist més cuidat, més mimat i amanyagat per les dònes. Van posar-li l vestit negre, les bòtes negres, corbata negra, tot negre, i no van riçar-lo perquè prou riçat que era. Prop de la pila, el *padrí* li posà *Jaime,* el mestre, *Agustin,* i el rector, *Buenaventura;* i al tirar-li l'aigua al cap, a sobre d'aquella espessor, com clin que surt d'un coixí de tartana vella, i al veure l negre inclinat, ploraven moltes senyores.

El sermó que va empendre l missionista recordava l'escena d'aquella dòna que anà a comprar el llaç pera una corona. «Què és, vostè, viuda?» «Sí senyor, pera servir-lo.» «Noi, baixa l caixó de *á los queridos esposos.*» El sermó semblava tret del *perfecto misionista,* caixó de les *conversiones.* Parlà dels deserts de l'Africa, de les missions de la Xina, de Vasco de Gama, d'Hernan Cortès i de Colon; parlà de l'esclavitud dels apostols, dels heretges convertits; féu moltes cites llatines, i am gran to declamatori deia més del que volia, perquè la paraula li arribava molt més abans que l'idea, i tenia de treure-se-la de la boca am periodes d'una amplitud sobirana. Ningú va entendre lo que deia; ni l mestre, que era *libre* pensador, que havia llegit Demostenes i els classics d'anomenada; però van enternir-se les dònes, i alguns homes van declarar que tenia facilitat de paraula i coneixements molt fondos.

En quant al *negrito*, vagament se dava compte de que allò anava per ell. Sentia que altra vegada era la cosa curiosa, sabia que portava un altre nom dintre seu; i com que s'havia llevat a les cinc del matí, li agafà una són dolcissima i es quedà adormit al bo de la cerimonia.

Un cop batejat, ningú s recordà més d'ell. Era lliure, podia fer el que volgués, sabia de

Digitized by Google

lletra, tenia prop de tretze anys, i es deia *Jaime*. Amb això donya Carmeta se n'anà molt descançada i tranquila de conciencia, deixant el negre a les seves.

Lo primer que va fer el public amb ell va esser cambiar-li l nom. Semblava que cap nom li escaigués i els hi anessin cambiant com qui cambia de roba. El *Pancho* d'abans i el *Jaime* de no fa gaire s va tornar en Jaumet Negre, i aquesta vegada semblava que anava l'ultima.

Pobre d'ell! Posar-li Miseries li hauria escaigut molt més que Jaume o Jaumet o *Panxo,* perquè prompte la negror de la pobresa devia ennegrir sa vida.

Mentres fou *negrito,* mentres fou com un *niñero,* com una joguina mansa que n'estalviava d'altres an els fills d'*americanos,* un divertiment barato, que movia ls ulls i feia anar les cames i no s'espatllava mai, encara l prenien a les cases de senyors; però l dia que fou negre a seques, que espantà les criatures, que se li engruixia la véu i es féu home, ningú l va voler a la vora.

Tot lo més li feien portar recados, li feien ballar la dança d'un país que n deien la seva terra, li feien tocar una marxa amb un petament de dents, i en cambi li daven menjar sobrer i roba passada de moda. Un dia sel veia am jaqué, armilla blanca i barretina morada; un altre, am levita llarga i espardenyes; després, am pantalons blaus i manegues de camisa; i a les festes amb el vestit del bateig, que, curt de per tot arreu, havia perdut el llustre i es pelava a poc a poc com una bestiola arnada.

Per tot arreu trobava les portes de l'esperança tancades de bat a bat. Era jove, i l'hermosa i florida primavera de l'amor se despertava en son ànima; però cap noia volia a un negre que a més de negre era pobre; cercava l consol de l'amistat, però per tot arreu trobava aquella barrera de raça, aquella glaça de dol que havia sentit a estudi, i que s'anava espessint a mida que s feia home: ni amics, ni amors, ni tracte amb el proxim, ni tant sols amo. Fins un dia l tragueren del sarau dient que era l costum d'America.

Pobra llibertat! Que buida devia sonar a l'orella del negre aquesta santa paraula! Abandonat de tot-hom; presoner al carrer, com aquell poeta que no podia entrar a cap casa; taca de tinta en aquella capsa blanca, cercà altre cop en el mar el refugi de la terra, i es féu pescador.

Bé va fer, perquè ls pocs moments feliços que pogué gaudir en sa vida, els hi va donar aquella mar, aquella hermosa cortina sempre igual i sempre cambiada, obra mestra de somiosa monotonia en ses transformacions eternes. Fou la barca l primer breçol que l gronxava; foren les remors de l'aigua les cançons primeres que l'adormien breçant-lo; l'escuma besant la platja, els unics petons que sentia; el mantell d'estrelles, el primer abric d'ignorada poesia; i entre aquella immensitat son cor s'aixamplava, vivia la vida de l'aire lliure i es veia home com els altres. La vela inflada i extesa, li semblava ses propries ales portant-lo a terres desconegudes; el pont de la barca, un palau que caminava sense arrels en aquella terra ingrata; i quan se treia la roba i nu com Apol se capbuçava dins de l'aigua, i nadava i sortia a les crestes de les ones, ja no era l negre d'abans, disfreçat, pobre i ridicol: era una estatua de bronzo hermosament modelada, era l'home primitiu, energic i musculat, o un déu de Grecia sortint de les mans de Fidies.

Però, ai! que en el mar no era tot mar! També a la barca hi havia homes, i homes blancs, i aquell vel de sempre, aquella barrera de raça va baixar com un nuvol de tempesta i va esclafar el més debil. Els patrons el llogaven solament quan faltaven braços, i com de braços en sobraven, quasi mai tenia feina.

Allavores, no podent pescar amb els altres, pescà sol, pera no abandonar el seu mar. Pescà vora de les roques; pescà muscles, petxines blanques, joguines de l'aigua, més fetes pera hermosejar la platja que pera guanyar-s'hi la vida; i com no podia guanyar-se-la, com molts homes, séns recursos, entregats a la desesperació, va començar a emborratxar-se.

Era l'ultim full del llibre. Descalç, sense

Digitized by Google

roba, brut d'abandó i de miseria, sel veia entrar en les tavernes i sortir-ne tambalejant, com una nau que naufrega i que ja ha perdut el timó, els rems i les veles. Aquell *negrito* endreçat, rialler, vergonyós i trist, s'havia tornat una figura terrible: un idol indi arrossegat pels fangals; un *mascaron* verniçat de vaixell pirata, suant quitrà i molça; una fantasma endolada; tot menys l'imatge d'un home. A voltes les criatures, tremoloses i atrevides, el seguien; a voltes, adormit al mig del sol, com si fos un pilot de raim negre, s'hi aturaven les mosques; devegades corria desesperat i es tirava a l'aigua, i devegades plorava.

Pobre Jaumet Negre! Passava ben bé l'ultim full del llibre. L'ultim full d'un llibre negre, am les lletres esborrades.

Un dia de temporal el trobaren ofegat prop de les roques, i ben poc costà l reconeixe-l, essent com era l'unic negre que hi havia en tot el poble.

Demostrà l'autopsia que l negre havia begut; donya *Dolores,* al saber-ho, va dir am molt d'enteniment: «Ja l tenia per borratxo. El dia que morí n *Juan* (al cel sia) el vam trobar en el rebost. Fieu-vos de negres i tingueu massa bon cor. ¡Déu meu, si no mel trec de la vora!» El senyor de l'*Encomienda* va dir que ell sen rentava les mans; el mestre volgué treure l plano de les roques o *sitio de la ocurrencia;* van anar molts curiosos a veure-l pera saber si havia quedat natural; però, això sí, és a dir, això no, ni una ànima va anar a l'enterro.

El van enterrar a bocins sota un pilotet de terra on no hi havia cap anella.

Si don *Juan*, que dormia allí a la vora, en el panteó pompeià (estil album), li hagués dit: «Recorda-t que ets lliure», lo que és aquesta vegada hauria tingut raó.

A l'ultim era ben lliure.

SANTIAGO RUSIÑOL

EL PRESSEGUER

Encar el sol espessa boira enterra;
encar du l cel fosca color vestida;
de Febrè escursa la plorosa vida
de pluges, frets i neus, lassa, la terra.

Ventejant l'hort que decandit reposa,
el Març primaveral corrent s'atansa;
i de furgar pels branquillons reclosa
del presseguè esquifit, la sava s cança.

Algú ha trucat a sa barrada porta,
sang jove sobresalta ses entranyes,
i amb ella s'ha estremit la plana morta
tantost brunziren al torrent les canyes.

† LLUÍS LOPEZ OMS

ELS PERSES. TRAGEDIA D'ÆSCHYL. TRADUCCIÓ DE ARTHUR MASRIERA

(Continuació)

ATOSSA

Encara que les llàgrimes no t deixen,
explica-ho tot i conta quins moriren,
quins se salvaren, com caigueren, digues,
els capdills que perderen el seu sceptre.

MISSATGER

Xerxes és viu encara i la llum guaita.

ATOSSA

La llum m'has fet sortir; de la nit fosca
m'has fet tornar esplendidissim dia.

MISSATGER

Lo capithost dels cavallers séns nombre,
Artembares, moria en les riberes
de l'aspra costa Sileniana, i queia
de la nau, mig cor-pres per la ferida
d'aguda llança, el bregador Dadaces,
i Fenagon, valent fill de Bactriana,
jau entre l'ona d'aquella illa trista
del mar d'Ajax. I Arsames, ab Argentes,

Digitized by Google

ab Lileus, vora l'illa on se nodreixen
les colomes gentils, en mig la sorra
se podreixen també. Els braus fills d'Egypte,
Arcteus, Adenes, Phàrnuens i un altre
de la mateixa nau, ensems caigueren.
Chrysens Matallus, que portà a la lluita
trenta mil homes de cavall, moria
i té la barba espessa i hirsuta, roja
per la sang de ferida esglaiadora.
El fill preclar d'Arabia, el gran Artames
de Bactria, és habitant de Salamina,
puix que ha comprat allí dèu palms de terra.
Jau Amphisteus Amestris, que la llança
brandava com ningú; el noble Ariomardus,
que féu plorar als Sards; Sisames Mysius
i l'almirall de tantes naus, Tharybis.
Lo capdill de Cilicia, el gran Syennesis,
magnanim com ell sol, que tanta feina
havia dat als enemics, ab gloria
caigué també. Aquestos són per ara
els que m recorden. Tots els mals que man-
per dir, ja ls contaré. [quen

ATOSSA

Són mals aquestos
que esglaien de debò. Avergonyeixen
als perses i greus planys tots ells provoquen.
Conta-ns ara les naus que ls Grecs portaven,
i com am nostre estol van atrevir-se
a fer pugna naval.

MISSATGER

Vingués del nombre
l'èxit d'aquell combat, fossim nosaltres
els vencedors. Trescentes naus sols duien
els Grecs, i a més dèu d'escullides. Xerxes
(segons vaig senti a dir) mil ne portava;
d'aquelles mil, dues centes sèt sols eren
les lleugeres i bones. Si és pel nombre,
no erem pas inferiors; a nostre exercit
algun déu lo va perdre: la fortuna
no ns féu pesar igual en la balança.

ATOSSA

Els déus guarden la vila de Minerva.

MISSATGER

És veritat, Athenes està intacta
i els queden combatents pera guardar-la.

ATOSSA

Conta com fou de naus la gran barreja,
si van entrar els grecs, primer, o digues
si l meu fill començà portant vantatge
ensoperbit pel nombre dels navilis.

MISSATGER

Crec que tot el dol ve, noble regina,
d'algun geni del mal o bé d'alguna
divinitat terrible i venjadora.
Un home grec de l'host dels fills d'Athenes
a ton fill Xerxes li digué: «Quan vinguen
les ombres de la nit, no ha de quedar-ne
ni un sol dels grecs aquí: dalt dels navilis
tots fugiran pera servar llurs vides».
Desseguit nostre rei va donar l'ordre
(sense contâ ab l'engany ni ab la malicia
dels déus que ns avorrien) de que totes
les naus de Persia, al vindre del crepuscol
la llum incerta i les tenebres brunes
la blava volta fessin negra, en rengles
de tres en tres vetllessin les sortides
de l'ample freu, i altres prop de l'illa
de Salamina, ja a l'aguait i promptes,
tancar el pas dels enemics poguessin
si és que la nit els dava bon refugi.
Aixís altiu ho va manâ l monarca,
séns preveure el mal fat que ls déus nos
Tot-hom fidel va obeir l'ordre dada: [duien.
sopaven uns i els bogadors guarnien
l'escàlem i els estrops pera la marxa.
Després que ls raigs de sol ja no brillaren
i venia la nit, pujà al navili
el bogador i els homes d'abordatge.
Les ordres de combat se trametien
per l'ample estol de les reals galeres;
tot-hom era al seu lloc, i comandaven
els capitans les seves naus superbes.
Passà tota la nit, i en lloc no s veien
ni naus de grecs, ni d'enemics el rastre.
Després que l jorn de cavalls blancs en ales
vingué esplendent, portant la llum i vida
per tota la regió, sentim de sobte

Digitized by Google

remor de grecs tant imponent i altivol
com si en les festes dels peans clamessin
totes les costes d'aquell mar. Sonaven
los singles i penyals, i a tots els barbres
tal esglai nos prengué, que allí perdérem
per primer colp coratge i esperança.
No cantaven els grecs com si fugissin,
sinó com qui s'acosta a la victoria.
Lo ressò de la trompa ls encenia,
i de sobte llurs rems batent a l'una
les ones ronques de la mar, sonaren
amb un compas esglaiadò, i depressa
eixiren imponents al davant nostre.
El primer flanc dels seus amb ordre i calma
avançava a la dreta, i li seguien
totes les naus darrera. Tots poguerem
sentir clares les veus dels fills d'Athenes!
Deien aixís: «Aneu, oh fills de Grecia,
a deslliurar la patria! Recordeu-vos
que lluitem per los fills, per les esposes,
pels altars dels déus vostres, i els sepulcres
dels avis estimats!» També nosaltres
am la llengua de Persia ls responiem.
Ja era temps de combatre. Una galera
clavava l'esperó de bronze a una altra.
Una nau grega ja n partia una
de Phenicia, pel mig; i molt resolta
una altra ja n cercava per negar-la.
Al començ, lo torrent de nostre exercit
resistia l'embat; després la turba
nombrosa de les naus s'entrebancava
i no s podien moure los navilis
am llibertat, ni era tampoc possible
socorrer a les naus amenaçades.
Les naus de Persia (ho tinc de dir) entre elles
topaven d'esperons i es destroçaven,
i els rems trencaren al topar-se; els altres
am previsió, quan embestien, feien
un forat a les naus nostres, obrien
grans vies d'aigua, i les naus perses eren
al fons del mar joguina dels cetacis.
Quina por feia l'aigua! Sols estelles
de naus s'hi veien i reinflats cadavres!
Les platges i els esculls acurullaven
morts i més morts! Sense concert ni ordre
fugiren nostres naus (les que pogueren).
Els grecs, per fer fugì ls taurons i-ls altres
cetacis de la mar, troços de fusta
i fragments de les naus i rems trencaven
que a alguns naufrecs potser salvat haurien.
Lo gemegar dels uns i els brams de l'ona
esglaiaren a tots; fins que venia
la negra nit, que ho cobrí tot de sombres.
Ni am dèu jorns que parlés contar podria
tot el nombre de mals que presenciava.
En un mot t'ho diré: mai en la terra
va morir tanta gent en un sol dia.

ATOSSA

És veritat que tot un mar de penes
vingué sobre de Persia i tots els barbres!

MISSATGER

Però t convé saber que encara t resta
coneixe l mal pitjor: la dissort nostra
és tant gran, que potser és més terrible
lo que t manca saber que l que t contava.

ATOSSA

I què ha pogut passar més trist encara?
Conta-m'ho tot; que vull saber lo que era
el mal pitjor que van sofrir els nostres.

MISSATGER

Els més forts i valents de tots els Perses,
els més nobles i braus, i els més adictes
i fidels an el rei, tots, ai, moriren
aquell jorn, sense honor i sense gloria!

ATOSSA

Desditxada de mi! Oh amics, digueu-li
que compti com i am quina mort finaren.

MISSATGER

Vora la platja hi ha de Salamina
una illa no molt gran; les naus no hi troben
ni port ni abric; sols Pan, l'amic de dances,
s'hi passeja sovint per l'ample costa.
Allí Xerxes envià capdills de Persia
perquè quan l'enemic, desfet per l'aigua,
volgués fugir per terra, la sortida
els nostres li privessin; si nosaltres
perdessim en la mar, socors i ajuda
trobessim en la platja. La victoria
els déus als grecs donaren, i depressa,
armats d'armes de bronzo, tots saltaren

Digitized by Google

en terra i dominaren tota l'illa,
que ls Perses no sabien on girar-se.
A colps de rocs llurs mans ens mal-ferien,
i dels nervis dels arcs, milers de fletxes
sense pietat allí ns exterminaven.
I, embestint-nos per fi, tots a la una
nos trocejen, i tallen caps i braços,
fins que ningú dels nostres restà am vida.
Xerxes clamava al veure la desfeta;
s'estava a dalt d'un puig am lo seu throno,
desde on l'exercit contemplava; mana
als de peu que s retirin, ple de rabia
esqueixa sos vestits, crida am veu forta
i fuig séns ordre ni concert (1). ¡Aquesta
deshonra pots unì a les altres penes!

ATOSSA

Oh déu crudel, i com nostra esperança
enganyares així! Tribut tristissim
mon fill va pagà a Athenes. ¿No bastaren
els fills de Persia que la mort un dia
a Marathon va pendre? La venjança
d'aquests volgué mon fill, i sols va treure-n
calamitat suprema. Tu, ara, conta-m
ont has deixat les naus que se salvaren.
Ho saps de cert?

MISSATGER

T'ho contaré depressa.
Les naus que no s perderen, sense ordre
fugiren am bon vent; la gent de terra
que s va salvar, morí, part a Beocia
i part de sèt vora les fonts sagrades.
Els demés, fatigats, vam anà a Phocia
i a Dorida i a Melium, on l'Sperchius
els camps i prats rega tot l'any benigne.
Darrerament la vila de Thessalia
i les terres d'Achaya nos vegeren
morts de fam arribar; i els més moriren
de fam i sèt que ls consumí am tortures.
Per fi arribàrem pocs a Macedonía,
i al gol d'Axius, d'Edónida i de Bolbes
passaren les regions i la montanya
del Pangeu de canyars entre llacunes.
Aquella nit els déus nos congelaren,
fent venì els primers freds, totes les aigües
del torrent Strymon; molts, ai! dels nostres
que mai pregat havien, adoraren
als numens protectors de cel i terra.
Després que tots pregàrem, nostre exercit
passà sobre del glaç; tots se salvaren
passant abans que l sol sos raigs xardosos
enviés a la terra. El rei del dia,
resplendint com un foc, fongué la gebre.
Queiem uns sobre ls altres. Oh ditxosos
d'aquells que al caure desseguit moriren!
Els que s salvaren, ab treballs i penes
arribaren a Thracia, i amagant-se
a sos pobles i viles pervingueren.
Però no molts; li toca plorà a Persia
la flor del seu jovent emmusteïda!
Això és la veritat; moltes més coses
podria contà encara que no conto
sobre ls mals que a la Persia ls déus envien.

CHOR

Oh déu ingrat! I com vas trepitjar-nos
a tots els fills de Persia!

ATOSSA

Desditxada!
L'exercit s'ha perdut! La visió horrible
d'aquells somnis de nit s'ha complert tota!
No l vau endevinar lo vaticini:
vostra opinió fou una errada; ens manca,
ja que vostre consell no va servir-me,
adorà als déus, i fer la meva ofrena
a la terra i als morts. Sé que m pertoca
fer-ho així, puix sé que en el pervindre
pot-ser mellor nos aniran les coses.

(Seguirà)

(1) És l' ἀκόσμῳ φυγῇ.

REVISTA DE REVISTES

En Carles Hipman ens ha enviat desde Bohemia un exemplar de l'obra *Prague et les Tchèques* i un numero de la revista *La Nation Tchèque*. Ja no més per l'aspecte exterior d'aqueixos dos fascicles, ricament estampats i illustrats, hem comprès que ns trobavem davant d'una manifestació d'alta cultura. És clar que ls tcheques, pera editar aitals obres, han tingut de realisar grans sacrificis

Digitized by Google

morals i materials: prou ens han fet avinent que ells no serven els llurs ideals tant sols per luxo o com a cosa accessoria, sinó que, am tota la generositat del cor, hi consagren lo més preuat de la llur ànima i de la llur intelligencia i els majors esforços pecuniaris possibles pera aixi millor contribuir al bé nacional, i per tant social. Els tcheques no són d'aquella gent que sense voler sacrificar la seva existencia sensual, sense pendre-s la molestia de pensar, de sentir i de treballar, preté immortalisar-se de totes passades en l'art i en la literatura, no més amb algun cavell fet de casualitat o per matar l'estona! Els tcheques han estudiat de debó les ciencies i la filosofia; han treballat amb afany pera millorar la situació economica i social del llur poble; han fundat institucions nacionals tant importants com *La lliga de les escoles* i *La Caixa d'estalvis;* s'han ocupat am saviesa i constancia en donar segell propri i caracteristic a l'art de la llur terra, tenint actualment pintors i esculptors que poden competir dignament amb els de França; amb els seus treballs d'espigolar i harmonisar les cançons populars han contribuit a la positiva creació de la musica tcheca; tenen un teatre considerable i a la vegada artistic; posseeixen una literatura vigorosa i refinada que està a l'altura de les més conresades de l'Europa... I tot això és seriós i de consistencia. I per sobre de totes aqueixes excellencies guanyades a cambi de lo més preciós de la llur vida, els tcheques avui disfruten amplement de drets i furs autonomics obtinguts am la sang ardenta de les seves venes.

En *La Renaixensa* del mes d'Abril de l'any 1896, l'escriptor Sr. Nadal va publicar uns importants articles sobre l renaixement literari de Bohemia. Com aquell articulista no va arribar a fer la relació del moviment intellectual contemporani en dita encontrada, extractarem algunes notes de l'estudi que en F. V. Krejtchi publica en la revista del senyor Hipman sobre *El moviment modern en la literatura tcheca.* Desde l primer moment hem observat en la joventut de Bohemia certa afinitat d'aspiracions i d'idees amb el jovent intellectual català d'avui. La profonda revolució que actualment vénen sofrint els esperits joves de la nació tcheca és la mateixa que empeny an aquest poble a cercar una forma de civilisació més completa i més nova i que més s'avingui am son caracter. Els representants d'aqueixa nova i hardida generació, la majoria dels quals pertanyen a l'agrupament anomenat *Moderna,* estan units per estrets llaços espirituals am la joventut contemporania de l'Europa, puix han tingut de sostenir les mateixes internes lluites morals que l'ànima d'aquesta i han experimentat alucinacions intellectuals identiques a les que ha sofert el pensament de la mateixa. Quasi tots els talents joves de la Bohemia d'ara s daleixen frisosos per exhalar el llur esperit modern en una poesia de lirisme interior i profon, d'imatges enlairades i simboliques, revoltant-se i reaccionant contra l'antic idealisme, contra l romanticisme vell i decandit, contra l parnassisme fred, contra la buidor pretenciosa dels que volen imitar la poesia epico-descriptiva, formes d'estetica avui estemporanies per no conformar amb els sentiments de l'ànima decadent moderna.

L'evolució de la literatura tcheca ns presenta l'espectacle d'una lluita continua entre dos principis: el principi nacional o del terrer originari i el principi cosmopolita o d'universalisació. L'instint de conservació del propri esperit ha fet que tota influencia de fòra s'hagi posposat a l'idea nacional. Però com més consolidada va essent l'existencia de la llengua i de la nacionalitat, més va minvant la disciplina *proteccionista,* més se va fent lloc a les individualitats literaries i més s'aclimaten a Bohemia les noves tendencies europees; i això explica la raó de que en aquesta encontrada s'hagi arrelat tant el moviment decadentista.

Després d'haver la seva literatura tingut una representació considerable dintre les escoles classica, romantica i naturalista, avui l'esperit intellectual dels tcheques se dirigeix cap a un ideal més aristocratic, cap a una psicologia més interna i realista i cap a una poesia més refinada i més plena de

Digitized by Google

misteri. El jovent literari de Bohemia de seguida s'ha sentit enamorat del moviment de la decadencia i dels seus resultants com el simbolisme i la reacció del naturisme.

El més important d'entre ls poetes de la generació actual és en Machar, l'autor del *Confiteor* i de *Magdalena,* ànima viril i sensitiva, pensador profon i versificador elegant. Darrerament la seva poesia s'ha dirigit pel cantó politic i social. Segueix an en Machar en Jaromir Boretsky, autor del volum *Rosa mystica,* quines estrofes exhalen una refinada poesia, d'emocions subtils i de matisos delicats, d'imatges ideals i de forma parnassiana. D'entre la munió de poetes que han extremat els procediments de la tendencia nova i que s'han trobat com aquell qui diu en una situació de decadencia pura, mereixen citar-se n Jordi Karásek i l'Ernest Procházka, els qui han polsat totes les cordes de la lira de la poesia decadent: el satanisme, la perversitat sensual, el culte a les podridures i a la degenerescencia, el neo-catolicisme i el simbolisme emocional den Maeterlinck. Però aquesta poesia en ells no s pot considerar com a definitiva, puix en Karásek i en Procházka són joves que encara estan en formació. El poeta Otokar Brjezina és un profon simbolista emocionat que ofereix un caracter personalissim. El seu temperament mistic se revela en l'ansia que ell sent per lo de més enllà; el refinament de les seves poesies se manifesta en la complicació de metafores que les integra.

Dels que avui se dediquen al conreu de la novela, s'ha de citar an en Guillem Mrchtik, el qui ha arribat a la perfecció més alta en l'art d'observar la vida exterior, amb un estil pintoresc i impressionista que fins ara no ha trobat rival entre ls escriptors tcheques. En J. K. Chleïhar és un talent poderós i de caracter personal. Al principi de la seva carrera s va ressentir de l'influencia dels novelistes russos. Amb un estil profon i suggestiu ha pintat les persones, els infants i els animals miserables i ha descrit els terrors de la nervositat i els començaments de la follia. La vida extén sobre ls seus personatges una ombra tenebrosa. Les noveles de Rosa Svodova, escriptora d'una sensibilitat malalta, respiren un noble perfum aristocratic, desslligat de la vida i del vulgarisme, i es distingeixen per una psicologia extraordinariament subtil i penetrant i per un impressionisme capaç de reproduir els més delicats matisos. Els novelistes decadents no més s'han complagut que en la descripció de tipos de la degenerescencia animica i sensual.

Aqueixes joves tendencies, que tant vivament s'han reflectit en la novela i en la poesia, no han produit res de solidesa en el teatre.

En la critica, abans de dedicar-se a la poesia, hi varen figurar lluidament els joves poetes decadents Karásek i Procházka, els qui s varen revelar com a critics d'erudició profonda i de subtil ingeni.

En el modern moviment filosofic que cerca noves formes de pensament, hi té un lloc meritissim en T. G. Masaryk, redactor de la revista *Nache Dova.*

—L'ultim numero de *La Revue Naturiste* publica una *Discussió literaria* den Saint Georges de Bouhélier (jove pontifex de la nova escola), unes observacions molt atinades den Maurici Leblond *Sobre la rima,* un estudi den Louis Ménard titulat *Hellenisme et Cristianisme,* un suplement poetic amb estrofes dels joves poetes naturistes més importants del Languedoc, i comença la publicació d'una novela titulada *Chair,* de l'Eugeni Montfort, en la que aquest jove escriptor, am tot i utilisar alguns dels elements suggestius que ha portat l'escola psicologica decadentista, presenta sentiments senzills i franques emocions en un nou procediment de novela i amb un estil impressionista i clar que embadaleix els sentits sense deprimir-los.

—*La Plume* del 1.er de Març publica un article, den Adolf Retté, sobre *Les tendencies noves,* i un den Maurici Leblond titulat *Emili Zola davant dels joves.*

J. P. J.

Tip. «L'Avenç», Ronda Universitat, 4, Barcelona

Digitized by Google

CATALONIA

PENSANT-HI. JOAQUIM CASAS-CARBÓ

Remembra l passat, ordona l present, provecix a l'esdevenidor.
(Sagell de MARIAN AGUILÓ.)

A CLUCO ls ulls i penso. Penso en Catalonia*, en Catalonia gran per l'intensitat de la seva vida completa més que no pas per l'extensió del seu domini territorial; en Catalonia nucleus de civilisació i de cultura que espandeixi radiadament en tot lo món; qui com agrupació humana sia factor poderós en el benestar dels pobles; qui en l'actual crisi politica i social del grupo europeu aporti orientacions salvadores i dongui, exteriorisant els principis de la seva constitució interna, la forma matriç concreta que hi ha de donar solució.

Penso en el passat. I veig Catalonia com nebulosa en els periodes romà i pre-romà, i la contemplo en el periode mig-eval mediterrani afermant solidament la seva existencia nacional, essent en la mar llatina l'estat més vital, triomfant durant molt temps de tots els seus enemics, portant en sí ls germens més fecons de les autonomies individuals i collectives, i tendint a l'harmonisació d'aquestes dins d'una sintesi superior politica.

. . . . . .

Am la presa d'Alexandria i de Constantinoble pels Turcs, am llur predomini en el Mediterrà, comença un periode de decadencia pera totes les nacions mediterranies del grupo europeu, hi compresa la Catalana.

. . . . . .

«La terra és rodona»: els cosmografs ja ho han dit. «Anant per la part occidental el trobarem el camí de la India», digueren els navegants hardits; «el nou camí solament maritim extra-mediterrani que ns ha de portar al país de les especies sense pagar tribut als vaixells i als soldats turcs. Si l trobem, aquest camí ignorat, ens farem poderosos, ens cobrirem de gloria». I solquen la Mar Gran les naus exploradores, i Colom, sense pensar-s'ho, descobre un nou món, i Gama l somniat camí atlantic cap a la India... Esmortuiment del Mediterrà, esmortuiment de Catalonia: segueix aquesta la sort d'aquell. Decadencia economica, decadencia literaria, decadencia artistica..... decadencia politica: la constitució de l'Estat no és més que l marc de la pintura que representa la vida sencera de la nació. Tota la vida de Catalonia s va encongint. Vetaquí la sort de la nació hispanica mediterrania. Castella, Portugal, les altres dues nacions hispaniques, les atlantiques, comencen un periode de poixança i d'esplendor. Elles són les iniciadores del gran moviment d'exploració, de conquesta i d'explotació de les vastes encontrades americanes i sud-asiatiques: immensa tasca superior a les forces d'aquelles nacionalitats. Castella, unida al gran estat catalano-aragonès, el va absorbint lentament, i hereda d'aquell, integrant am la casa d'Austria nous elements de poixança, tot el seu poder europeu. Castella concentra en sí un feix de forces, — Portugal també hi és atreta, — aspirant a fer-les convergir en una monarquia castellana universal: pes massa feixuc per les seves espatlles. A pesar de les vides humanes de que pot disposar; a pesar dels immensos tresors vinguts de les Indies Occidentals; a pesar dels considerables recursos extrets de Napols, de la Lombardia i de Flandes, l'estat castellà, sempre exhauste, fa bancaropta en temps de Felip II, d'aquell rei que és per-

* Catalonia tant se val com Nació Catalana.

Digitized by Google

sonificació del genit politic castellà, i va perdent, de sotragada en sotragada, totes ses possessions europees extra-hispaniques, i adhuc algunes d'hispaniques.

La monarquia espanyola, dins la qual Castella pretén l'hegemonia, perd sota Felip III la Holanda, la Zelandia, Güeldres, Utrecht, Frisia, Over-Issel i Croninga: les set Provincies unides qui constitueixen un nou estat. Sota Felip IV perd el Portugal, el Rosselló, el Vallespir, el Conflent, el Capsir, la Cerdanya, l'Artois... i amb una mica més el Principat de Catalunya: nou sacrifici de Catalonia. Sota Carles II perd la Franche Comté, Valenciennes, Cambray Ipres, Saint-Omer: la Flandes actualment francesa.

. . . . . .

Però l temperament dominador de la raça castellana és constitucional, doncs incambiable. No aprèn mai en les pagines de l'historia. Quixot eternal, vol conquerir i dominar el món per la violencia, sense adonar-se mai de la debilitat de les seves forces i de la fortesa dels seus enemics.

. . . . . .

Després de la terrible guerra dita de successió a la corona d'Espanya, i més ben nomenada guerra per l'hegemonia a Europa, a America i a la India, resta esquarterat l'imperi castellà, deixant a les urpes del lleó britanic, Gibraltar, Menorca, i, lo que és pitjor, grans avantatges comercials i colonials.

Catalonia és de moment la més sacrificada a Utrecht. Les nacions congregades, vencedores i vençudes, heuen part en el butí *. Catalonia no és tinguda com nació: sucumbeix, am tot i son heroisme, davant les forces concertades de la França i de l'Espanya. El seu vigor nacional, debilitat per dos segles de decadencia economica, no pot conservar el regim politic tradicional, que ja no és sinó un marc sense pintura: la pintura no existeix, el marc és inutil, fa nosa. L'estat Català passa a esser una provincia espanyola. Catalonia s resigna. . . . . .

. . . . . .

Mig guarides les ferides de la guerra, apareix el decret de 16 d'Octubre de 1765. Carles III hi diu: «Tot Espanyol pot anar a les Indies». Els Catalans ja són espanyols. An ells s'obre per primer cop l'Atlantic. Les naus catalanes salpen dels nostres ports cap a America. Reneix el comerç, reneix l'industria. Torna a esser activa la vida de la nació. Comença la renaixença economica, comença la renaixença nacional.

. . . . . .

I ve la gran Revolució francesa, forta sotragada en tot l'organisme europeu. I ve Napoleon, el gran propagador militar d'aquella, a emparar-se del govern d'Espanya; i les provincies, desfet el lligam governamental espanyol, lliurades a sí mateixes, recobren de fet la llur personalitat politica, i no volen esser franceses i fan la guerra. D'aquella crisi politica Catalonia surt transfigurada, emperò dividida. Els francesos parteixen vençuts, emperò deixen en la nostra terra, com poma de discordia, poma venturosa, l'idea de llibertat. Per ella s baten catalans am catalans, els uns volent la llibertat nova, els altres la tradicional, tots inconscientment volent la llibertat de Catalonia. Ni ls uns ni ls altres triomfen, emperò la llibertat de Catalonia avança. En l'entremig, i sobre tot en els periodes de pau, creix la vida economica nacional, i l'artistica, i la literaria, i la cientifica, anant-se integrant en la nació. Catalonia ja menja. Comença a poder mantenir els seus literats, els seus artistes, els seus homes de ciencia. I quina sèt d'apendre i d'imitar se desperta! Vol coneixer la seva historia nacional, l'art i la literatura antigues; però també vol viure la vida moderna. I quin tip d'estudiar l'art i la literatura contemporanies dels pobles europeus! I introduint i assimilant-se elements i formes, metodes i procediments d'afòra, va desintegrant-ne de sí mateixa d'incompatibles amb el seu esser nacional. Am ço que aprèn del Nort i de l'Est se treu d'aso-

* Pels tractats d'Utrecht l'Espanya cedeix: a la Prussia, la Güeldres espanyola i el país de Kienskanbec; al duc de Savoia, la Sicilia; a l'Austria, la Sardenya, el reialme de Napols, el Milanès, els Països Baixos espanyols (Flandes, Braband, Hainaut, ducat de Luxemburg).

Digitized by Google

bre ço que li ve de l'Oest: la tramontana i el llevant netegen ço que ha aportat el ponent. I l'esprit de Catalonia s va revelant.

La lluita am la nació occidental té lloc sobre tot en l'esfera economica. Emperò ara hi porta l'avantatge. La renaixença del Mediterrà és forta i rapida. L'aplicació del vapor a la locomoció l'afavoreix força. L'imperi turc va decaient. Els francesos prenen Alger i s'hi estableixen, destruint el principal fogar de pirateria. Hellas i les nacionalitats balkaniques resurgeixen, afeblint en Europa la poixança turca. La França s fa seva Tuniç, l'Inglaterra l'Egipte. Entremig trenca la França l'istme de Suez: l'obra de Lesseps fa inutil l'obra de Gama. El Mediterrà torna a esser el camí més curt pera l comerç am l'extrem Orient. Catalonia té la protecció divina. Barcelona pot exclamar: «Excelsior! Altre cop seré la reina del Mediterrà».

Penso en el present. Ès encoratjador. La vida de la nació s fa intensa. Catalonia trebalIa; Catalonia s fa rica, se fa artistica, se fa savia, se fa forta. Tots els desacerts fatals de la politica espanyola s tornen vida próspera per ella. Feliços els pobles que caminen segurs en el present, sense oblidar el passat, am fe en l'esdevenidor! De tots els combats amb els elements inconscients de si mateixa, Catalonia surt am l'ànima més temprada, més forta. Afortunades les nacions qui segueixen dins un corrent historic favorable!

Penso en l'avenir. Ès falaguer. L'imperi turc, destruit o transformat; l'Africa, europisada; les nacions mediterranies, al cim de la civilisació; els actuals estats neo-llatins, desfets, i capgirades les nacions que ls formen en harmonica confederació. Catalonia, si l'ha meritada, ne té l'hegemonia supersocial.

Obro ls ulls i dic: «Catalonia, tens un gran ideal davant teu. Fes ta via i l'assoliras!».

J. CASAS-CARBÓ

12 d'Abril

FREDERIC NIETZSCHE I LO QUE REPRESENTA REALMENT LA SEVA FILOSOFIA. PER POMPEIUS GENER

El present estudi ha sigut motivat per dos articles que han vist la llum a Madrit: l'un, insertat en *La Epoca* pel seu critic Z., i l'altre per E. Sanz Escartín en la *Revista Contemporánea*. En tots dos se presenta equivocadament al genial filosop alemany com el pare de l'anarquisme, si bé en l'ultim se fa una distinció especiosa dient que l'anarquisme den Nietzsche no és democratic i humanitari com el den Grave, Kropotkine i altres, sinó *aristocratic* (?!).

I com aquí a Espanya avui anarquisme és sinonim de crim i barbarie, i tals opinions lleugeres i desballestades poden formar opinió no sols a Madrit, sinó a Catalunya i a America, pera desfer-les és que hem pres la ploma i escrivim aquest article.

Ès ben trist que a Madrit gent que passa per seriosa, i en publicacions formals, faci afirmacions tant *a la babalà* sobre les coses més transcendentals, com ho són les que pertanyen al pensament humà. El senyor Z. judica an en Nietzsche per un article de M. Schuré a la *Revue de Deux Mondes* (1), i pel llibre *Dégénérescence* den Marx Nordau, dos enemics den Nietzsche per raça i per religió, sobre tot l'ultim, que és jueu, judaisant (2), i no pot perdonar-li que hagi dit que la decadencia moral de l'Humanitat venia de les tendencies i sentiments d'esclaus que ls jueus van introduir en les races indoeuropees, per medi del Cristianisme. Sanz Escartín també coneix an en Nietzsche poc

(1) Schuré, a pesar d'esser catolic, fa més justicia an en Nietzsche que l senyor Z. i el presenta com a un aristocrata radical, que, a força d'exagerar el seu individualisme personal, arriba a ser anarquic ell, però no que vulgui imposar l'anarquia als altres, sinó l domini de l'aristocracia dels super-homes.

(2) Individu del Comitè de Jueus que vol comprar Jerusalem al Sultà, amb els territoris de la Palestina, per resuscitar-hi l regne de Judà.

Digitized by Google

menys que per referencies: n'ha llegit lo que d'ell diuen alguns articulistes, una petita traducció en inglès, i una altra en italià, ben poc fidels, i sobre tot el compendi d'estractes i bocins mal traduits, molt mal traduits i pitjor aplegats, per V. Lauterbach i Wagon.

Francament, si la critica dels grans pensadors, a Madrit, i en els periodics més seriosos, s'ha de fer així, per meres referencies de contraris i d'enemics, ja podem ben dir allò que diuen ells: *Apaga y vámonos.*

Dir que n Nietzsche és anarquista, ens fa l'efecte de que ara sens contés que Lluís XIV era un democrata furibon o que Sant Jeroni va esser un heresiarca ateu.

Precisament en Nietzsche funda les seves teories en que la raça indo-germanica, indoeuropea o ariana, essent superior de molt a totes les altres, és la que de dret ha de dominar-les a totes; i en aquesta, els genis, els homes superiors per la llur intelligencia, han d'esser-ne ls arbitres en absolut i en profit propri.

I, partint d'això, ha portat aquesta teoria a un extrem llastimós i erroni, no pel cantó de l'anarquia o absencia de govern, com se comprèn am la sola enunciació, sinó per l'extrem contrari, arribant a fer l'apologia de la conquesta i de la crueltat, quan se tracta de satisfer l'evolució expansiva i aristocratica dels primers de la primera de les races humanes. Precisament en Nietzsche és qui ha donat la raó metafisica a la brutal politica den Bismark i del partit feudal de Prussia. Si l senyor Z. estés ben informat i hagués llegit, sabent llegir, les alegories, veuria que si n Nietzsche s'encarna ell mateix en la persona de Zarathustra, en la dels dos reis i la del pontifex, que figuren deixebles del profeta iranià, hi simbolisa la del finat emperador d'Alemanya Frederic Carles, la del desgraciat rei Lluís de Bavaria (dos reis intellectuals) i la den Ricard Wagner, el pontifex de l'art, el qual volia redimir l'Humanitat am l'harmonia. Quan Zarathustra tornà a la cova, és a dir, quan Nietzsche va tornar a veure-ls, els va trobar adorant l'*Ase*, ço és, el neo-cristianisme, havent-los ell predicat un idealisme que no s'enclou en cap dogma ni en cap religió positiva. Per això s va entristir, i al veure a fòra l Lleó rient, va tenir esperances. I el Lleó rient (això ho sap tota Alemanya) és la nova joventut germanica militar, militar fins en les escoles, la que somia en el *Kultur Kampf*, am l'imperatiu categoric den Kant, realisat am l'ajuda den Krupp. Veus-aquí l final *ridicol* i *incomprensible*, segons el senyor Z., d'*Also sprach Zarathustra*. Ridicol, no, no, senyor Z.: si hagués dit terrible, però dramaticament terrible, allavores hauria tingut raó.

Si jo fos director (convençut) d'un periodic conservador monarquic, o primer ministre d'un rei, o dictador absolut, per exemple, lo primer que faria seria una gran edició de les obres den Nietzsche, i un petit compendi dels seus pensaments més radicals, que distribuiria am profusió a la generació nova. I aquí podran veure ls senyors Z. i Sanz Escartín la por que m faria l'influencia d'aquest *Suprem Anarca*.

Parlant clar, lo que hi ha és que a Madrit, en general, tot se judica a la lleugera, i que per part de certs conservadors, tot lo que no és catolic, apostolic i romà i partidari de la monarquia hereditaria, i fins diré de la dinastia regnant, ho qualifiquen d'anarquisme, com qualificava de *latrofacciosos* als lliberals del 67 i 68 el celebre comte de Cheste, sobre tot després que a la seva pessima traducció dels profetes judaics va dirigir-se-li l següent *pasquí:*

« ¿ Sabes tú por qué lloraba
el profeta Jeremías?
Porque ya profetizaba
que tú le traducirías. »

Mais, revenons à nos moutons, com diem a Paris, i passem a presentar el gran filosop Frederic Nietzsche tal com és.

És aquest un pensador genial, elevat i profon a la vegada, que va arribar, per temperament i per coneixement, an aquesta unió de l'intelligencia i de l'art que poques vega-

Digitized by Google

des se troba realisada en un mateix individu. Genial, fins a esser-ho de sobres, i amb una feconditat de pensament vertiginosa (tal, que ell declara que l pensar pera ell és una necessitat i un gust, i no un esforç), va tenir la intuició de la veritat en moltes de les coses en que encara no s'hi veia clar.

Com a sistema, propriament no n té, i potser per això és perquè ns agrada; però s'ha inspirat en les teories mazdeistes de l'Avesta sobre *l'esforç de la voluntat i la lluita de la raça ariana* (1) *contra les races d'esclaus, mestiços, supersticiosos, baixos.* Ha pres les tendencies gnostiques aristocratiques den Valentin, i de tot això, unint-ho am l'*Homo sibi Deus,* de Marx Stirner, i *la lluita per l'existencia,* den Darwin, ha format una teoria politica-moral. Dels gnostics, sobre tot, ha tret l'idea de posar els sers superiors, *superhomes,* per sobre del Bé i del Mal. És altra cosa això que lo que han fet en la practica tots los tirans de tots los temps i epoques? Declarar-se sobre la Llei, no pera reformar-la o pera substituir-la per una de millor, sinó pera fer unicament la voluntat que ls ha determinat la seva impulsió inconscient, és a dir, per creure-s que les volicions de la seva persona són la Llei, això ha estat, és i serà sempre, lo psicologisme de tot tirà. *«L'État c'est moi»,* va dir Lluís XIV a França. *«Yo no entiendo de leyes»,* va dir l'O'Donell a Espanya, parodiant-lo mesquinament. I un dels presidents de ministres de Don Alfons, am menys tremp heroic, exclamava que ls drets individuals li pesaven com una capa de plom.

L'anarquisme, al contrari, vol destruir la Llei, substituint-la per la voluntat individual, però de cada individu, no d'un sol o d'uns quants, és a dir, que sent tots lliurament imperatius, resulta que ningú ho és a fòra de la seva persona i del troç de naturalesa que cau baix el seu camp d'especulació i d'acció. Vegi-s, doncs, si n'hi ha de diferencia.

Primer que tot ara aquí s'imposa una petita disquisició filologica. Quasi tots els que tenen a la boca, en pro o en contra, la paraula *anarquia* no saben pas ben bé lo que aquesta significa, com tampoc *monarquia, oligarquia,* i altres en que entra l mot d'origen grec *arquia.* Ἀρχή, en grec antic, significa *principi, origen, font, fonament, energia, construcció, creació,* i, per extensió, *ordenació, direcció, magistratura,* i en ultim lloc *regim, govern* i *comandament.* Així s comprèn el comandament, la direcció, l'ordenació de la cosa, en el que l'ha engendrada, ordenada, produida o sigut origen d'ella; més ben dit, el governant ha de crear, donar energia, superiorisar, al governat. Sinó, no té dret a ocupar el govern. No s pot ser *Demiurgos* sense esser l'Eternal Pare, deien els Alexandrins. Així, el govern, en el que té energia creadora, és logic i just; i és altament injust que l que és esteril de cervell i de cor governi o ordeni. I, en ultim resultat, això i res més és lo que defensa en Nietzsche. El govern deu esser no solament ordenador, sinó també creador. La societat han de dirigir-la ls homes generals, els genis, els super-homes. Voleu dir-me si en això hi ha res d'anarquisme? Tot lo contrari: això és la més completa teoria de l'Arquia *(mono, poli,* o *pan).* Més com el comandament imperatiu, —constituit com institució, no importa qui l desempenyi,—com l'autoritat perquè sí, resulten així una pura barbaritat, per això a Madrit s'ha considerat com anarquista an en Nietzsche. *Autoritat* significa ser autor d'alguna cosa, i el que no ho és de res, quina autoritat voleu que tingui? El que crea una cosa té dret a ordenar-la. El Jehovà judaic era sobirà senyor del Món i de l'Home perquè havia creat l'Univers *ex nihilo.* En això la concepció judaica, tal com la presenta l poema de Job, és logica.

Avui la ciencia moderna tendeix a considerar la societat com un organisme en que tot-hom contribueix en menor o major grau a la creació de l'ordre, a la formació del super-organisme viu, que s titula *ciutat, nació, raça,* etc., segons els casos; de manera que l'ultima paraula de la sociologia moderna és lo *tot-arquisme,* o *pan-arquisme,* és a dir, l'organisació total i adequada de la societat

(1) Presa en el sentit de raça superior.

Digitized by Google

per la convergencia de totes les energies lliures i funcionaments individuals; però d'això, a Madrit, sen sap ben poca cosa encara, per no dir res (1).

En Nietzsche, a pesar de les seves exageracions, no és, com el presenten els abans citats articulistes, ni un desatemptat, ni un criminal. Precisament si cau en l'apologia del *dret de conquesta* i de la dictadura, és per amor al progrés i al millorament de la raça humana.

Ès curiós en extrem contemplar la marxa del pensament en l'Humanitat i els seus efectes.

Després de l'Antiguetat, el monoteisme, am la teoria d'un sol Déu i d'un sol home normal, que davant d'Ell no és res, suprimeix per complet l'escala de les superioritats humanes i dels drets *per se;* i crea, per dir-ho així, un home de munició, *el común de los fieles*. La Llibertat, el Progrés, és diferenciació, és multiplicitat; l'unitat se verifica, si a cas, per convergencia i subordinació de gerarquies naturals. Al contrari, l'Igualtat és quietisme, aturament, esterilitat, mort. Així l Cristianisme va proclamar l'igualtat davant de Déu, i tot seguit, per la força de la logica i ajudat per diferents confluents que seria llarg exposar (2), se va trasladar aquesta en una vida d'ultratomba.

Però l Jo, sempre actiu, sempre potent, no va poder soportar el renunciament, la caiguda perpetual, el *Domine non sum dignus;* i va continuar la tendencia que tot ser té a la Vida, la qual el va portar a la revindicació dels seus drets; i va esclatar el Renaixement i la Revolució. Més aquesta, al proclamar els drets de l'Home, no va destruir el motllo vell de l'Igualtat: al contrari, irritada contra privilegis injustos, contra gerarquies artificials, contra heroes falsos i super-homes ficticis, va destruir-ho tot, fent *tabula rasa*. I què ha succeit? Que s'ha originat un sistema funestissim d'organisació social, puix la Llibertat i l'Igualtat no poden veure-s juntes. Mentres la una és diferenciació creixent, l'altra és homogenitat; mentres l'una tendeix a l'enaltiment de la raça per la producció del geni, l'altra tendeix a produir carn de canó, gent de res, homes adotzenats: per això veiem en el poder no més que nullitats desvergonyides. Doncs, en Nietzsche, lo mateix que l'Ibsen, en Carlyle, l'Emerson, lord Ruskin, i, abans que ells, Kuny Fischer, Brunius Bauer, i sobre tots Marx Stirner i el baró de Feuherbach, van veure-hi clar i van dir que l'obra de tota revolució, encara que necessaria, és sempre anarquica i destructora, i, per lo tant, nivelladora i igualitaria; però això sols d'una manera transitoria, puix tota revolució unicament és l'acte d'enderrocar o tirar per terra l'edifici social vell, que ja no serveix i que fa nosa, pera fer-ne un de nou. I el món no pot estar sense construcció; i tota construcció és una gradació de gerarquies, una subordinació, una desigualtat. Podrà ser aquesta nova construcció, que ara s reclama per filosops i artistes de tots els pobles, lliure, flexible, mobil, cambiant, evolucionant i evolucionable, com són tots els organismes vius; però organisació ha d'esser; i l'Igualtat no permet que s'alci organisació de cap mena: sols és planura eterna i perdurable.

I ara ve allò on en Nietzsche difereix dels altres pensadors, i de nosaltres. Carlyle, Emerson, Ruskin, Feuherbach, etc., etc., tendeixen a l'exaltació i a la producció del *Super-home,* el proclamen com el primer *Primum inter omnes,* com se deia abans, considerant-lo com el que forma les noves organisacions, fins de la conciencia; però estableixen (com ho demostra la Ciencia) que així com fins la planta que dóna més riques flors i més substanciosos fruits surt de la Terra mare, l'Heroe, el Geni superior, surt del Poble, i tot lo que fa deu fer-ho pera l Poble. No neix isolat, com creu en Nietzsche: porta un estat major, té heraus que l precedeixen, profetes que l'anuncien, veus que evoquen el seu naixement, soldats que l segueixen, deixebles que l continuen. En un mot, i pera

(1) Respecte aquest particular no som nosaltres qui ho diem, sinó en *El Progreso*, de Madrit, Martinez Ruiz.

(2) En la nostra obra LA MORT ET LE DIABLE les exposem totes. Vegi-s el llibre I, 1.ª part, capitol *La Décadence*, i app.

Digitized by Google

expressar-me en el modern tecnicisme sociologic francès, *l'Élite* surt de *la Foule,* com la planta surt de la terra. Se diferencia d'ella, sí; la capitaneja, li infundeix el seu esprit, li formula am pensaments i li tradueix am direccions els pressentiments, quasi inconscients, indeterminats, confosos; en un mot, li crea l'ànima. *L'Élite* és al Poble lo que al còs humá és el cervell. Aquest, creixent l'ovul fecundat per diferenciació de teixits, i creixent aquesta diferenciació, arriba a esser el que porta l còs, el que li dóna direcció, força, energia, raó d'esser, personalitat, individualisme. Devé distint i superior, però no sen separa: al contrari, ne reb l'aliment per les arteries, les sensacions pels nervis, i ell li torna les energies rebudes, determinant-hi ls moviments per les corrents nervioses que envia als muscles; i per l'inervació li fa respirar el pulmó, batre l cor, digerir l'estomac i el ventre. Ai del còs el dia en que l cervell s'espatlla! Però, ai del cervell el dia en que l còs no li envia ja un bon regament! La separació del cap del còs és la mort de l'un i de l'altre. Sols certs animals molt inferiors poden viure, un xic, decapitats o acefals.

Que no s'oblidi mai que si *l'Élite* és Raó, Pensament, Direcció, Porta-veu, Esprit, la seva pasta ha sortit de *la Foule.* Ell crea l Poble, però l Poble és qui li dóna l'energia a la qual ell dóna forma per formar-li l'ànima. Tal és la missió dels escullits de la Natura, que deuen esser els de la Societat; i això és lo que ls dóna drets superiors an els dels altres, perquè aquests drets són pera ls altres, és a dir, els de tots els altres.

Tal és lo que han sentat Emerson am lo dels *Homes representatius de l'Humanitat,* Ruskin am lo dels *Capitans del Treball,* i Carlyle am la fòrmula de que la Democracia, si no s vol suicidar, ha d'esser *el govern del poble pel poble* (1).

En Nietzsche, al contrari, divorcia *l'Élite* de *la Foule,* separa ls Heroes del Poble, considerant-los com d'una altra pasta; en el Super-home hi presenta un tirà de l'home i vol fer-ne una casta i una raça. Aixi arriba a dir que *ls Homes heroics deuen inspirar por* (si hagués dit respecte i admiració hauria estat en lo just), arriba a proclamar que *l'imperatiu moral de la humana Natura és l'obeir a no importa qui i durant llarg temps;* i que *la Societat no és lliure d'existir per ella mateixa* i ha d'esser sols el fonament d'un pedestal gracies al qual una raça de sers superiors puguin elevar-se lliures i feliços. Es a dir, que inverteix els termes. L'Heroe no és pera l Poble, sinó l Poble pera l'Heroe. No hi ha representants de l'Humanitat, sinó senyors d'aquesta. I, partint d'això, proclama una aristocracia no hereditaria, però aristocracia en fi, i absoluta. Mentres que ls abans citats pensadors, i amb ells nosaltres i tota la joventut intellectual europea i americana (2), lo que proclamen és el proxim adveniment d'una *aristia,* o, millor, d'una *aristarquia.* Vegi-s, doncs, quin és l'anarquisme den Frederic Nietzsche, ço és, *el regnat de tot lo que és superior.*

(1) S'ha de guardar de crear casta o raça d'Homes superiors o d'Heroes. Aquests naixen de la massa. L'Humanitat té en la massa l'arsenal de les seves energies: en ella s reposa. Aixi les monarquies hereditaries i la noblesa de llinatge són un error que ha produit la degeneració de les nacions, i adhuc dels pobles. Cal guardar-se també de crear un ofici, una carrera o un empleu de Super-home. L'Iglesia, amb els seus bisbes, canonges, cardenals, no ha fet més que això, i per això és ara un organisme mort. De que deu educar-se l talent i el geni, i de que am l'educació adequada s desenrotlla, se n'ha deduit que l'educació intellectual és font de facultats, origen de superior producció. Aixi s'arribá a creure que estudiant retorica i poetica i gramatica ja s'era escriptor i poeta, i que estudiant filosofia s'arribava a esser filosoph. Fer del super-home un carrec o institució que s'ha de proveir am qui s presenti, és i ha estat sempre l'origen de la ruïna dels Estats. En això s comet el disbarat de pendre l contingent pel contingut, donant honors d'eminencia al que sols n'ocupa l carrec.

(2) Acabem de rebre lletres de joves escriptors de Buenos Aires, de Chile, de l'America Central i de Mexic (a proposit del nostre llibre «*Amigos y Maestros*) que demostren estar en tot d'acord amb aquestes tendencies i seguir el moviment que indiquem. Citaré especialment una de D. Joan Sanchez Azcon, alt funcionari d'instrucció pública a Mexic. L'ànima verge de la joventut americana s'ha obert més francament al moviment modern que l'esprit estret de l'Espanya trans-iberica.

Digitized by Google

Lo dolent de la tendencia nietzscheana ben cert que té origen en la raça del dit filosop més que en les seves opinions. Alemany de naixença, però eslau d'origen, i de punts on la dita raça s barrejà am la *ugro-finesa* o *turco-altaica,* o sia tartre, ben segur que en el pensador ha influit l'atavisme conqueridor d'algun d'aquells que baixaren am Gesgiskan, séns més dret que l de la força, a apoderar-se d'Europa. Aquesta inversió del sentit de l'*Heroe* ens fa més olor del Turan que del Iran; son origen està més en l'Altai que en la Bactriana. El Super-home que n Nietzsche veu ros, no és més que groc. Per les venes del seu Zarathustra hi corren gotes de la sang d'Atila.

An en Nietzsche li passa tot lo contrari de lo que al nostre amic Richepin: aquest, essent un greco-llatí més que de grandor natural, s'empenya en esser turani; i en Nietzsche, que defensa a peu i a cavall la raça ariana, és un veritable cas d'un atavisme tartre. El seu pensament podrà esser germanic, però les aficions, les impulsions, les tendencies, són mogoles. Les seves harmonies podran ser arianes: la melodia, en ell, sempre serà turania. Tot ho indica, desde la seva figura a la seva manera de proclamar el Super-home. Allò de que cada dia ls exercits aniran creixent i la guerra armada, essent feta am més energia i ciencia, produirà una era dictatorial militar que ls segles futurs miraran amb entusiasme; la manera com fa l panegiric del Napoleon emperador i no del general republicà; això d'admirar les tiraniques castes privilegiades de l'antic Orient; l'apologia de l'*animal humà carnicer,* séns més lleis que ls impulsos; tot això traeix an el mogol que no respecta més dret que l de la força armada, ni més sobirania que la que l seu capitost exerceix desde cavall estant, amb el fuet i el sabre.

També la tendencia a admirar el mal (o lo que per mal s'ha tingut, desde l final de l'Etat Antiga), de glorificar l'immolació dels debils, de creure necessaria la crueltat i el dolor, són tendencies que presenten els pobles barrejats de raça groga. La religió sivaita que les consagra no s va desenrotllar a l'Indostan mentres els arians no s barrejaren am les races mogoliques (1). Per això creiem que aquestes desviacions del gran pensador, que modifiquen i fins anullen les seves idees de Vida, de Progrés i de Super-organisació, no són més que resultats d'un procés retroactiu, que reprodueix en ell llunyanes tendencies ancestrals: en suma, un cas d'atavisme.

Ara, feta la diferenciació den Nietzsche i les tendencies vitals modernes, hem de dir que totes les altres tendencies seves són justes, i, per tant, admissibles. La preparació d'una Humanitat superior, l'enaltiment del Jo, lo de que ls que siguin millors vagin al davant de la Civilisació, la dignificació de la Natura i l'aprofitament adequat de totes les energies humanes, la continuació, en un mot, de l'obra de l'Antiguetat grega i romana, allí on la varen trencar els corrents de sumissió, de misticisme, de menyspreu de la vida i de renunciament, que d'Orient se li vingueren a sobre; tota aquesta tendencia superior i superiorisadora, contraria a tot pessimisme, ascetisme, mortificació, dualisme, i a tot lo que contribueixi a rebaixar l'Home, la creiem fort saludable, i adhuc necessaria en una epoca com la nostra, en que fins sens presentava com un perfeccionament i un remei l'anullació de la voluntat, amb una filosofia de convent disfreçada, a Russia i Alemania, am la tunica oriental del Buddhisme indic.

En resum, a les teories den Nietzsche ls manca una cosa, essencialment humana i en especial greco-llatina, que ell no ha sabut sentir a les nostres costes del Mediterrà, per més que hi vingués tots els hiverns a respirar-hi les seves tebies brises: aquesta és l'Amor, la llei universal de l'Amor, la més universal de les lleis; aquesta llei que és gravitació en els espais siderals, gravetat en els planetes, afinitat en les molecules, atracció en els animals; amistat, carinyo, estimació,

(1) Vegi-s l'important obra del Dr. Kernn de Leyden sobre ls cultes de la India, en especial el de Siva.

Digitized by Google

passió, en l'humana especie; aquesta llei, origen de la Vida, que ha fet del Cristianisme i del Buddhisme les més universals de totes les religions, adhuc tenint disciplines estretes i cosmogonies atraçades, i versant les llurs especulacions sobre el no ser, o sobre una vida d'ultratomba. Si en Nietzsche hagués tingut el cor de Sant Francesc hauria estat el profeta més gran que haurien vist els segles. Per això la figura d'aquest Sant, que a la filantropia unia l'amor a tot lo que té Vida, serà sempre una estatua gegantina, més gran com més lluny n'estem. Un Sant Francesc amb una voluntat de Pelagi i un cervell de Spinoza fóra l maxim de l'ideal del Superhome.

POMPEIUS GENER

LA LLAR APAGADA. PER J. MASSÓ TORRENTS

El jove Kelal, dret en un arrodonit turó, distreu la mirada contemplant les planures i les montanyes baixes que s desenrotllen al lluny. Ça i enllà distingeix alguna olivera, o la taca unida d'una vinya que s comença a refer; té a l'esquena l'enasprada ciutat de Jerusalem, que mostra com apesarada ls seus grans muradals destroçats, tot just tapades les grans boques que hi trobaren els jehudites al tornar del captiveri.

Uns nuvols prenyats de menaces, a grans gambades recorren el cel. El remat remuga l'herba refrescada per les pluges recents, temerós d'aixecar la testa sota l pes de la negror que empaita l Sol a pondre-s.

Enllà, molt enllà, Kelal contempla la lluita llunyadana del Sol volent esqueixar nuvols i més nuvols abans d'amagar-se, omplint els prats de clarors rogenques; i l'astre gloriós illumina l front del pastor, comunica als seus ulls totes les tristors de la celistia.

Quan el Sol llença les darreres llambregades acomiadant la terra fins a l'endemà, quina tristesa per tot arreu! la tristesa encomanadiça del cap-vespre plujós!

Una ovella, aixecant el cap, comença a belar; dugues responen, i després a dotzenes i a centenars d'un prat a l'altre. Ès l'hora dels bels! Els bels compungits que van a perdre-s en l'espai com crits desesperançats.

El jove Kelal replega l remat, com fan els altres pastors, i totes les ovelles abandonen manyagues l'herba rara dels ermots roquers.

Pugen la costa tremoloses mentre l qui les mena pensa en aquells jorns de la seva infantesa, en la gran Babilonia tota voltada d'hortes i de jardins, en el riu caudalós vorejat d'immensos palmerars, i en el batibull dels molls plens de mercaderies i de barques plegadices. Quin contrast amb el pobre Jerusalem d'avui, am tantes cases buides i esfondrades!

I Kelal no comprèn per què l seu pare havia volgut deixar aquella dolça terra que deien de captiveri ls seus avis, pera venir a la ciutat del poble d'Israel.

Però desde fa uns quants mesos la desolada ciutat pren moviment fòra d'usança; l'obra del temple, fa cent anys entretinguda, avança de cop i volta, i les murades s'aixequen, i els portals, tots, dintre poc temps podran tancar-se preparats pera la defensa; augmenten els donatius pera ls vasos sagrats; i tot-hom, del gran al poc, ofereix al temple sacrificis pera aplacar la ira de Iahvé. El poble d'Israel devé febrosament actiu, fascinat per la paraula del gran Ezra. Per xò tot-hom qui és apte pera l treball se torna obrer, i els vells, am tot i esser el temps de les pluges, se reuneixen sovint a la porta del temple pera deliberar.

El vell Iarib, el pare de Kelal, és sempre dels més constants a les reunions, i tornant-ne mai és agradós am l'esposa ni amb el fill. Kelal se sent com estranger en aquesta terra de Judea, on com a tal el tracten. Desde que són tornats de Babilonia que s'ha esvait la pau de la familia: el vell Iarib retreu cada dia més la puresa de la seva raça, parla dels seus pecats i de que caldrà fer grans sacrificis pera calmar l'irritació de Iahvé.

El jove Kelal acaba de pujar la costa

Digitized by Google

DIBUIX PER L. BONNIN

acompanyant les ovelles vers la porta del Çon, pressentint desgracies per la nit vinenta al sol record de l'assamblement que Ezra ha cridat el matí, quan de sobte s troba am l'hermosa Noomí, que ve riallera del pou amb el doll a l'esquena. Ès la sola jehudita que li ha alegrat un xic la jovenesa.

«—Vas a tancar, Kelal?

—Noomí, l'agradable, que bé t'escau el nom! Com reposen els meus ulls mirant-te! Com me fugen les penes quan me véns al pensament! Quines noves portes de ciutat?

—Males noves, Kelal. Potser és aquesta la darrera vegada que ns veiem.

—Tot això m'ho pensava, Noomí. Soc fill del pecat, me diu sovint el pare.

—En el gran assamblement d'aquest matí, que tant ha costat de fer al gran Ezra, gaire bé tots s'han juramentat, ton pare un dels primers. Han dit que treurien de casa a les mullers que no són jehudites i als fills d'aquestes mullers, tot pera purificar el poble d'Israel.

—Ah Noomí, quanta iniquitat! Mai haguessim tornat del captiveri. La sola joia del meu cor ha sigut la teva coneixença i els Elohims volen que t perdi. Adéu, esperances falagueres! Jo haig de seguir la ventura de la meva mare.

—Potser tens raó: deu esser una iniquitat. Però bé li ha costat al gran Ezra obtenir aquesta seguretat del seu poble! Fins els sacerdots i els cohenes que a Babilonia s'havien unit am dònes d'altres països, refusaven arrencar del llur cor tant arrelades afeccions. Ah, si no fos el temor al castic del venjatiu Iahvé!»

Les ovelles volten amorosament i trista entorn de Noomí com per pendre-n comiat, elles que havien estat presents als seus colloquis i a les solituds de Kelal.

I els dos joves també s despedeixen plens d'angoixa, però amb un raig d'esperança.

«—Haig de dir-te adéu; més, qui sap!

—Qui sap! L'esdevenidor és fòsc, fosc com els nuvols que ara ronden sobre nos-

DIBUIX PER L. BONNIN

Digitized by Google

altres; més si ls nuvols tapen el cel blau, qui sap l'esdevenidor lo que ns amaga?»

Les ovelles entren tumultuosament a la ciutat pel portal del Çon. En havent-les tancat al cortal, el jove s fica dins la casa, saludant al seu pare, que és a la porta, com una ombra estranya, amanyagant-se l'abundosa barba.

La mare diu tot seguit al fill:

«—Avui s'ha post la nostra estrella, fill meu! Demà qui sap lo que serà de nosaltres!»

I mig d'amagat arrenca un plor contingut, mentres enllesteix el menjar.

«—Senyor, l'aliment t'espera. Que ell mantinga per molts anys el teu cós en tant que l'Elohim t'allarga la vellesa.»

Tots tres sota la llantia que llengoteja, Iarib posa la mà damunt del cap de Kelal i després pren el plat que li ofereix sa esposa. I diu després d'haver pres poques moçades:

«—Companya meva, fill meu! Us haig de fer saber una nova dolorosa que ja conec que pressentiu perquè se n'ha parlat massa aquests dies. Els vells del poble d'Israel ens hem imposat el més gran dels sacrificis pera calmar l'ira de Iahvé, el nostre Elohim. Tots els qui en la deportació varem pendre dòna estranya, purgarem el nostre pecat separant-nos-en per sempre més, així com dels fruits que n'hem tingut. Jo sóc un dels caps de familia que tinc l'encarrec de fer cumplir an els febles la prometença feta: haig d'esser dels primers en executar lo pactat. Demà anireu a la ventura. Enduu-ten lo que vulguis, Taie; torna al teu Miçraim, si t plau; però que mai més vegin els teus ulls les torres de Jerusalem, i fes que no t'empaiti l record d'aquest vell que am la vista terbola us mira per la darrera vegada, que am veu tremolosa us endreça les ultimes paraules.

—Tot lo que ns dius m'ho temia, senyor», respon Taie l'egipciana. «He seguit

DIBUIX PER L. BONNIN

Digitized by Google

DIBUIX PER L. BONNIN

pas a pas el curs d'aquest pacte inic; he conegut tot l'esforç que us ha costat arrencar dels homes de Jehudà i de Beniami aquest crudel compromís. I fins l'he vista, d'amagat, aquest matí, tota la generació esporuguida i tremolenca de la pluja que, com un castic del vostre Elohim de les venjances, queia desfeta en el mateix instant que us proposaveu portar jurament pera expellir de les vostres cases a les vostres mullers i als vostres propris fills. Crim espantós! També he sapigut l'oposició que han fet a tant infame projecte els homes prudents com Ionathan ben Assahel, Iahzeya ben Thiqva, i fins Sxabbethai, el savi levita; i com les seves veus plenes de justicia han estat ofegades per les multituds sempre porugues d'aquest vostre Elohim de les venjances. En va cerqueu i cercareu eternalment els motius del seu rigor; que ls remeis am que creieu aplacar-lo no han de fer sinó augmentar els mals de la vostra raça. No perillen pas d'esser tractades així les vostres filles que s'han unit amb els homes d'altres nacions: sols aquí s reputen fills del pecat els fills d'una dòna amorosa. Les vostres filles maridades lluny poden esperar tranquiles la vellesa en la propria llar que han encès cada dia: els llurs fills fruiran orgullosos de forta joventut! A nosaltres, fill meu, per haver jo posat la fe en un jehudita, ens tocarà vagar pels camins d'un poble a l'altre, i acceptar els més baixos treballs, i potser sentirem a l'esquena l bastó dur d'un servent reial.

—Calla, Taie inclement, calla! No flestomis de Iahvé al davant meu. Creus per ventura que jo no sofreixo? Creus que jo contemplaré fredament la meva llar apagada, quan tu, la meva dolça companya de trenta anys, no trastegeras per aquí? Creus que no sem farà l cor bocins quan pensaré que l meu fill, que havia d'esser l'orgull de la meva casa, dirà am raó pel món: «El meu pare m'ha tret del seu davant, sense mai haver jo mancat el respecte als seus cabells blancs»?

—Som lluny d'aquells temps en que l teu goig era inefable quan t'acostaves a mi, en aquell niu alegre on jo t preparava la mèl dels datils ensucrats. L'Elohim va recompensar la nostra joia am l'hermós Kelal que tant estimaves abans i que ara no vols regoneixer. Ah! Per què vas voler fugir d'aquella terra? Per què vas creure an els teus germans que t cridaven desde aquesta pobra Jerusalem que voleu refer; els teus germans que trenquen fredament els vincles més sagrats de la familia? Per ventura no n resten d'altres dels teus tant a Babilonia com a Susa? Tu encara téns cor: encara no te l'ha pres tot aquest Iahvé que tot ho vol per ell. Deixa estar la teva raça, i si no t plau tornar a la Caldea decaient, anem al meu país, a Miçraim, que atravessa el Nil protector, gratissim present dels nostres Elohims, que ha vist a les seves vores extendre-s les més grans ciutats i an els homes aixecar-hi montanyes; anem a la rienta Naucratis, que t farà oblidar aquesta terra miserable.

—No, Taie: ni les teves paraules temp-

Digitized by Google

DIBUIX PER L. BONNIN

tadores han de torcer la meva voluntat, ni vull deixar que ls teus plors me trenquin el cor. El meu Iahvé és l'Elohim de tot el poble, és la força de la nostra nació: quan Israel sen separa, la nació s desfà, i tots els nostres mals vénen de no creure en tot, cegament, les seves ordres. Mentre no esborrem el pecat, no tindrem força pera reconstruir a Iahvé l gran temple que li bastí Salomó.

—Ja t'ho he dit, senyor: són lluny els bons temps. Quan la meva cara t'era agradable i el meu còs se vinclava com la palmera, tu, reflectint-te en la serenitat dels meus ulls, obraves segons mes paraules. Ara, solcat d'arrugues el rostre i acotant-sem el còs, me treus de casa, i, vella i empeguida, me deixes anar a la ventura.

—Mare, jo seré l bastó on s'apoiarà la vostra vellesa», va esclatar Kelal.

«—Sí, me restarà sempre l'espatlla robusta del meu fill pera posar-hi la mà. Anem, Kelal: deixem-lo sol amb el seu pesar i amb el seu egoisme; anem nosaltres a escampar el nostre dol per la terra. Deixem-lo amb aquesta raça que fa pagar an els altres els seus propris pecats. Sí, Iarib: tu vas pecar quan vas acostar-te a mi; però jo no vaig pecar al donar a llum el meu fill; avui me l'emporto maleint-te a tu perquè l rebutges; maleint-te a tu i als teus germans que heu obligat a tots, fins als més pobres veïns dels més humils llogarets, que vingueren al matí amb els seus jutges, a consumar l'espantós sacrifici; maleint al gran Ezra, autor de tanta iniquitat, i a tot el poble d'Israel, aplanat sota l'Elohim de les venjances; aquell Elohim que va voler que l pare Abraham tingués un fill d'una esclava, quan l'esposa era vella, i que va voler després que s'expellissin de la casa, esclava i fill, amb un moç de pa i una gerra d'aigua pera passar el terrible desert. Adéu, terra d'ingratitud! Tornaré a lliurar-me als meus Elohims, més consoladors que l vostre; i mentrestant, junt amb els profetes, deixa-mte dir que no l'acabareu mai el temple, que no l calmareu mai el rigor de Iahvé, i que sofrireu açots i ruïnes d'altres pobles; i, sempre ingrats, fins escupireu al qui voldrà redimir-vos. No ls vull, els teus diners; ni voldria res teu, si no fos pera satisfer la fam del meu fill al llarg dels camins.»

Mare i fill surten de la casa. Kelal obre un moment la porta del cortal pera pendre comiat de les ovelles que l'endemà l'anyoraran... i ara ni se n'adonen.

Als pocs moments ja són tots dos pel camí de Bethania: la mare, amb el seu pregon dolor; el jove, portant una melanconia incurable contreta en l'edat dels somnis més falaguers.

Comença a clarejar.

Iarib, que s'havia estat una estona arrambat a la porta, torna a entrar a la casa i contempla amb els ulls fits com el foc de la llar se va estingint, estingint fins que s'apaga.

Digitized by Google

Després, en mig de les tenebres, aixeca ls braços en actitud de pregar.

I una familia s'ha desfet i Iahvé ha triomfat.

J. MASSÓ TORRENTS

L'ABADIA

Filla marcida de la ciutat,
pobra abadia!
am ton jardi tant tancat,
que embadalit al cel mira;
am ton trocet de cel tant callat,
la eterna flor mistica,
que amunt amunt blaveja i s'esbadella,
escampant sobre tu flaires divines;
am tos dos albers que remorosos resen
dreçant fervent al cel sa testa altiva;
am les reixetes séns color i espesses
on l'halè impur de la ciutat se filtra;
am tes portes que deixes mig-obertes
com badant-se en estatic mig-somriure.....

Una onada de cel sobre mi aboques
cada volta que l'ànima t'ovira,
i en un repòs d'oasi tu la gronxes
del desert allunyant-la de la vida.

ROGER D'ERILL

FRAGMENTS TRADUITS D'EMERSON. DE L'ASSAIG «CONFIANÇA EN SÍ MATEIX». TRADUCCIÓ DE RAMON D. PERÉS

VAIG llegir l'altre dia uns versos, escrits per un pintor eminent, que eren originals i nèts de tot convencionalisme. L'ànima descobreix sempre un consell en aitals obres, sigui l'assumpte lo que s vulgui. El sentiment que ns suggereixen té més valor que qualsevol pensament que puguin contenir. Creure en la propria pensa, creure que lo que és veritable per vosaltres en el fons de vostre cor és veritable per tots els homes, això és el geni. Expresseu la vostra convicció latent i se us tornarà opinió universal, perquè lo intim arriba a esser extern al seu degut temps i nostre primer pensament ens és tornat per les trompetes del Judici Final. Per més familiar que sigui a cascun de nosaltres la veu de l'enteniment, el major merit que trobem en Moisès, Plató i Milton és que redueixen al no-res llibres i tradicions i expressen no lo que pensen els homes, sinó lo que pensen ells. L'home hauria d'apendre a descobrir i observar aquell llampec de llum que brilla, de dintre estant, al travers del seu enteniment, més aviat que no pas a guaitar la brillantor del cel dels poetes i dels savis. I, no obstant, sol treure-s del davant sense més ni més els seus pensaments solament perquè són seus. En cada obra del geni reconeixem les nostres propries idees rebutjades: tornen cap a nosaltres amb una certa extrangera majestat. No hi ha pas cap lliçó de les que ns donen les obres mestres de l'Art que ns afecti tant com aquesta. Vénen a ensenyar-nos a defensar la nostra impressió espontania amb inflexible bon humor, tant més quant tota la cridoria de veus és en el cantó oposat al nostre. De no fer-ho aixi, demà vindrà un foraster que dirà am magistral sentit comú precisament lo mateix que nosaltres havem estat pensant i sentint tot lo temps, i llavors ens veurem precisats a pendre, avergonyits, la nostra propria opinió de les mans d'un altre.

Hi ha un moment a l'educació de cada home en que aquest arriba a la convicció de que l'enveja és ignorancia; que l'imitació és un suicidi; que s'ha de pendre a sí mateix tal com és, tant per bé com per mal; que per molt de bo que hi hagi en l'ample Univers, ni un sol gra de blat pera alimentar-se vindrà a ses mans com no sigui gracies al treball esmerçat en el troç de terra que li hagi caigut en sort. El poder latent que hi ha en ell és nou en la Natura; ningú no més que ell sap que és lo que pot fer; i ni tant solament ell mateix ho sap fins que ho ha pro-

Digitized by Google

vat. No és debades que una cara, un caracter, un fet, produeixen gran impressió en ell i altres li són indiferents. Aquella esculptura de la memoria no existeix pas sense una harmonia preestablerta. L'ull va esser collocat en el lloc ont havia de caure un cert raig de llum, precisament perquè dongués fe d'aquell raig. Els homes no ns expressem més que a mitges i ens avergonyim d'aquella idea divina que cada un de nosaltres representa. Podriem, no obstant, confiar-nos-hi com a proporcionada a les nostres forces i de bons resultats fidelment interpretada; però Déu no vol que la seva obra sigui revelada pels covards. L'home se sent descançat i alegre quan ha posat tot el seu cor en el seu treball i l'ha fet tot lo millor que podia; però lo que hagi dit o fet d'altra manera no li ha de proporcionar ni un moment de pau i repòs. Es un deslliurament que no deslliura. En la temptativa l seu geni l'abandona; cap musa l'ampara; no hi ha invenció, no hi ha esperança.

Confia en tu mateix: cada cor vibra en eixa corda de ferro. Accepta l lloc que la Providencia divina t'ha trobat, la societat dels teus contemporanis, el nus que lliga ls aconteixements. Els grans homes ho han fet sempre així i s'han lliurat sempre com nens an el geni de la llur epoca revelant la clara percepció de que en llur cor niava la fe absoluta, exteriorisada en forma de treball per medi de llurs mans i impregnant tot el llur esser. I nosaltres som també homes, i hem d'acceptar en el més alt sentit el mateix transcendental destí: no som menors d'edat i invalids arracerats en un recó ni covards que davant d'una revolta cuiten a fugir, sinó guies, redemptors i benefactors que obeeixen a l'esforç Omnipotent i avancen en mig del Caos i de la Fosca.

. . . . . .

Insistiu en esser sempre fidels a la vostra Natura: no imiteu mai. Les vostres propries qualitats en tots moments podreu presentarles am la força acumulada de tota una vida de cultiu; però del talent que heu après d'un altre no n teniu més que una improvisada, una mitja possessió. Lo que cascú pot fer millor no hi ha ningú que li pugui ensenyar no més que l seu Creador. No hi ha cap home qui sapiga ni qui pugui saber en què ha de consistir sa principal aptitud fins que l mateix qui la posseeix l'ha demostrada. Ont és el mestre qui podia haver ensenyat a Shakespeare? Ont és el qui podia haver instruit a Franklin, o Washington, o Bacon, o Newton? Cada gran home és unic. El *Scipionisme* de Scipió és precisament aquella part d'ell mateix que no podia emmatllevar de ningú. L'estudi de Shakespeare no produirà mai un altre Shakespeare. Feu el treball que us ha estat assignat i ni les vostres esperances ni l vostre atreviment passaran de la mida.

. . . . . .

Conserveu-vos en les senzilles i nobles regions que són propries de la vostra existencia, obeïu els impulsos del vostre cor, i així podreu reproduir en la vostra epoca les grandeses de les passades.

TRADUCCIÓ DE RAMON D. PERÉS

ELS PERSES. TRAGEDIA D'ÆSCHYL. TRADUCCIÓ DE ARTHUR MASRIERA

(Continuació)

ATOSSA

A vosaltres pertany entre eixes penes
dar bons consells als bons que us els demanen.
Si tornés el meu fill, aconsoleu-lo
i acompanyeu-lo a casa, que no sia
cas que als mals seus se n'hi afegeixin d'altres.

CHOR

Oh Jupiter, gran rei! Am l'host perduda,
abans plena de força i de riquesa,
a les ciutats de Susa i d'Ecbatana
de dol i plant per sempre més omplires.
Moltes dònes en plor amarc desfent-se,
am les mans flonges els seus vels esquinsen
i mullen els llurs pits, del dol consocis.
Ja ploren séns consol totes les nuvies

Digitized by Google

que anyoren aquell thalem que adornaren
am blanes cobertures, i desitgen
gemegoses el fruit que ja perderen
de llurs amors sagrats. També jo ploro,
i em planyo del mal fat dels que moriren
amb el plor més amarc que puc plorar-lo.
Ara tota Asia plora; diu que Xerxes
sels ne va endù a la mort, que ell els va perdre;
ai! això és massa cert: Xerxes menava
a la disort nostra imponent marina.
Per què Darius, altre temps, séns perdua,
posà davant dels seus de Susa al princep?
La gent de peu i gent de mar, tot d'una
la ofegaren les naus de doble vela;
les naus ens varen perdre, amb escomeses
que ns van portar la mort, i tots sentiem
que am prou feines el rei pels camps de
[Thracia
en mig l'hivern i viaranys abruptes
se va poder salvar de l'host dels Jonics.
Els primers que per força varem perdre,
ai, pobres d'ells! prop de Cychrea jauen.
Plorem i gemeguem! Clamem am força
nostres calamitats! Alcem als nuvols
el clam prenyat de plors de tot un poble!
Capbuçats per la mar horrible n miro
molts d'ells ja devorats pels silenciosos
peixos que habiten en les negres aigües.
Les cases ploren sense ls amos, criden
els fills orfens, i els vells anguniosos
tenen d'oir eixa dissort!
De l'Asia
les gents ja no seran més tributaries
de Persia, ni l tribut duran, per força,
de vassallatge i sumissió; per terra
postrats, no ns temeran; morí per sempre
la excelsa potestat de casa nostra.
La llengua dels mortals, desenfrenada,
dirà tot el que vulgui: el poble és lliure
per dir lo que li plau, com també hi resta
el jou de tot l'imperi. La sang nostra
cobreix els camps de tota l'illa grega!

ATOSSA

Qui malament algun vaixell governa
no ignora, amics, que al caure entre desditxes
tot l'esglaia i perd l'esma. La fortuna,
quan ens mira propicia, tots esperen
que tot els anirà amb igual bonança.
Jo tot ho veig ple de temors, les dures
traidories dels déus ja de ma vista
no s'aparten jamai, i en mes orelles
els hymnes de triomph ja no hi ressonen.
Puix tants de mals els meus sentits trastoquen,
per això vaig anar-men cap a casa
séns carro ni ornaments, i sacrificis
i ofrenes pera l'ombra de Darius,
el pare del meu fill, vos duc depressa.
Llet blanca i saborosa d'una vaca
sencera encar, mèl clara la més pura
de l'abella que tria flors hermoses,
aigua fresca i gemada que ns regala
la mare terra, i l nectar que és delicia
de la vella serment. També us presento
el fruit sabrós de palida olivera
d'olor suau, i un ram de flors que porten
la llevor de tot fruit que s fa en la terra.
Junteu cançons i hymnes a l'ofrena,
i la sombra evoqueu del gran Darius:
jo, pels déus de l'infern, dels sacrificis
faré les libacions honrant als numens.

CHOR

Oh Reina i dòna que honrar deu tot Persa!
Tu fes les libacions als déus que habiten
les conques de l'infern, mentres nosaltres
hem de pregar als morts pera que tornin.
Oh vosaltres, sagrats déus de tenebres,
Mercuri i Terra, i tu, rei dels abismes:
torna a la llum l'esprit del gran Darius!
Si és que coneix alguna mala nova,
ell sol nos podrà dir com acabar-se
podran nostres desditxes infinites.
És que ja m sent aquell rei gran que Persia
sols amb els déus pot comparar-lo? Escolta
la veu de nostra patria clara i pura
clamant en plors sense concert ni esma?
Mon clam faré arribar fins que ell me senti,
fins que m'escolti ja?
Tu, Mare Terra,
i vosaltres també, aquells que les ombres
dels difunts transporteu! Feu que aci vinga
la sombra de Darius desde aquelles
morades infernals; que d'allí munti
aquell que era com déu pels fills de Susa
i tota Persia, vinga aquell monarca

Digitized by Google

tant gran com no n vegé d'altre la terra!
Oh, estimat rei! Amat sepulcre! Vine,
Aidonius, tu que portes de les tombes
les ànimes dels morts, porta a Darius!
No fou ell qui va perdre als fills de Persia
en lluita esteril i funesta: ell duia
l'exercit al triomph; l'anomenaven
el capdill divinal!
Oh rei! Rei nostre,
veniu; alceu-s sobre d'aquest sepulcre
am la purpura regia i am la tiara
de l'esplendor i majestat insignia!
Veniu, oh pare nostre, oh bon Darius,
veniu pera sentir noves desditxes!
Sortiu, senyor, que de la Stygia ls nuvols
nos han cobert! La joventut perduda!
Veniu, senyor, sortiu!
(Surt l'ombra de Darius)
Vós, que moríreu
plorat per tant d'amics, per què sou ara
en eixa terra vostra on van cometre
doble delicte? Veniu, oh pare nostre,
pare benigne! Nostres naus, perdudes,
les triremes no són ni naus ni veles.

DARIUS

Oh vells de Persia, de mon temps i dies,
fidels entre ls fidels, quina desgracia
ara fa trontollar nostre reialme?
Plora i gemega tremolant la terra,
la meva esposa aprop del meu sepulcre
desfeta en plors m'omple d'esglai, i aquestos
sacrificis que heu fet, jo ls acceptava.
Prop de ma tomba us veig plorant i am tristes
lamentacions mon ànima evocàreu.
És dificil sortir de les morades
del pregon dels inferns, perquè ls déus solen
ser facils en admetre, més no tenen
costum d'enviar les ànimes. Encara
jo tinc autoritat: per ço venia,
i venia corrent, perquè no puga
dir-se que era culpable ma tardança.
Quin és el mal, digueu, que als fills de Persia
ara esborra del món?

CHOR

Quasi no goso
ni veure-t ni parlar-te: me domina
l'antic respecte.

DARIUS

Puix de sota terra
he vingut obeint tes clamoroses
llagrimes tristes, parla desseguida,
i, en pocs mots, diga-ho tot, séns esmentar-la
la reverencia que a mi m deus.

CHOR

No goso
obeir-te en això: tinc por de dir-te
allò que als bons amics degué callar-se.

DARIUS

Ja que l respecte i dignitat antiga
t'imposen tant i tant, tu, esposa meva,
deixant els plors i planys, conta-m depressa
tot ço que hi hagi. Solen tots els homes
patir molts mals sovint en mar i terra,
tot són desgracies pels mortals si allarguen
la vida, per molt temps.

ATOSSA

Oh, tu (1), que a tot vivent per ta fortuna
vas superar, ja que vivint tu eres
envejat de tot Persa i vares viure
com tot un déu; avui ditxós te trobo
perquè morires ans de poder veure
tot el torrent de mals que ns devorava.
En pocs mots te diré tot ço que passa:
tot el poder dels Perses va extingir-se!

DARIUS

I com? Am mals de pesta o am revoltes.

ATOSSA

Am res d'això: l'exercit, vora Athenes,
va esser desfet!

DARIUS

I quin fill meu el duia?

(1) El codex de Medicis diu en aquest lloc: ὡς ἐώς τ' ἐλλεύσσεις. Ahrens opina que s pot ben seguir aquesta versió. que concorda molt bé amb el νῦν τε que segueix després.

Digitized by Google

ATOSSA

Xerxes, el bregador, que ns escolava (1)
de combatents totes les parts de l'Asia.

DARIUS

I fou per terra o mar que dugué a perdre
a nostre estol?

ATOSSA

Va esser per mar i terra,
perquè la host va dividir-se en dues.

DARIUS

I com ho féu per dur host tant nombrosa
a peu, tant lluny d'aquí?

ATOSSA

Amb uns enginys juntava
l'ample Hellespont pera trobar passatge.

DARIUS

I també així pogué tancar el Bosphor?

ATOSSA

També; i crec que algun déu va aconsellar-
[l'hi.

DARIUS

Jo tinc por que algun déu va aconsellar-lo
malament.

ATOSSA

Així ho prova l fatal exit.

DARIUS

I qual fou la dissort que així gemegues?

ATOSSA

L'estol de mar va perdre a l'host de terra.

DARIUS

Així, doncs, en la lluita tots finaren?

ATOSSA

D'aital faisó, que no ha restat a Susa
cap home, avui.

(Seguirà)

(1) Aquest expressiu verb català interpreta d'aprop el *κενώσας* grec.

L'ARBRE TRIST

A la terra arrapat,
am quin goig veig venir la tempestat!
Am quina fruició
veig atançar-se a mi la gran negró
d'on surt el llamp airat,
dels nuvols desfermat,
ferint l'espai am sa fulgent blavó!...
Però, en havent passat, quina tristó!
Quina tristó l cel blau!
El sol, que pesat cau
sobre mes llargues branques!
Que tristes, sobre l riu, ses clapes blanques!

El riu! Ell rai, el riu!
Sempre cantant! De terres molt llunyanes
portant cançons avall, ses hores blanes
van discorrent! I viu
veient món, i passant entre altres serres,
i sentint el llenguatge d'altres terres!
Ell rai, ell rai, el riu!

Jo sempre aquí clavat,
esperant que algun jorn la tempestat,
compadida de mi,
vulgui acabar d'un cop el meu patt!
Oh! Quin dia serà
que l'aiguat mes arrels deslliurarà
de la terra que sempre aquí m retè!
Oh! Quin dia podré,
com el riu i amb el riu, feliç cantar,
i corre avall, avall... i no parar
fins aprop d'un escó!
I trobar-hi ma fi dant escalfó,
ja convertit en amorós tió,
a la colla arraulida
que en ma mort cercarà la seva vida!

E. GUANYABÈNS

REVISTA DE REVISTES

The Monist és una revista trimestral nord-americana consagrada a la Filosofia de la Ciencia. El monisme, antitesi del dualisme, és una tendencia de pensament que aspira a un principi d'unificació filosofica. Se va

Digitized by Google

desenrotllar en primer terme am les teories den Haeckel que defineixen l'ànima com una funció del sistema nerviós central i que tendeixen a materialisar l'esperit o a espiritualisar la materia. Ès el panteisme que estableix la fusió de Déu am la Naturalesa. El mon ve a esser en la seva constitució fonamental una unitat que troba expressió en l'harmonia de les lleis de la Naturalesa. Després d'haver experimentat aquesta corrent filosofica, en un periode de retraiment intellectiu, una mena de revolució en la seva direcció moral, ara de poc en ella s'ha operat un reviscolament energic, simultani a l'aparició dels joves naturistes de la França, que, com els partidaris del monisme, suposen l'esprit compenetrat am l'univers i preconisen un art ideal i empiric a la vegada. La veritat és que la part més jove de l'esprit contemporani sembla dirigir-se cap a una concepció naturista de l'art i de la vida. Rebutja el crudelisme negatiu de les teories den Nietzsche i n'extreu l'afirmatiu anhel d'esser. Emperò, un xic abans que aparegués el naturisme, els mistics vinguts darrerament se varen entregar am tot el llur esprit encès a la Vida i a la Natura, predicant l'Acció, l'Esforç i la Voluntat com a medis segurs de solidar-se en l'existencia.

El numero de *The Monist* corresponent al més de Janer d'aquest any, además d'alguns articles circumstancials sobre l moviment filosofic en aquests ultims mesos, publica cinc assaigs o estudis que revelen molta profonditat de pensament: *L'Evolució de la Religió*, per J. Wesley Powell; *L'Amor com a factor pera l'Evolució*, per Hutchinson; *Sobre Causalitat, en la Fisica i en la Metafisica*, per Morgan; *Sobre la filosofia del riure*, pel Director; i, finalment, *Sobre la base filosofica del Cristianisme en sa relació amb el Buddhisme*, carta del prof. Eucken de Jena, de qual escrit convé ocupar-se amb una mica de detenció. Adverteixo, pera donar una idea més completa de l'orientació intellectual de *The Monist*, que ls seus collaboradors i redactors, alhora que treballen per conciliar la Religió am la Ciencia i l'Egotisme am l'Altruisme, se ressenten filosoficament de l'influencia poderosa del kantisme i cientificament se mostren partidaris de les teories de l'idealisme *fisiologic*.

La relació que existeix entre l Buddhisme i el Cristianisme és més aviat d'identitat *exterior* de doctrines que no pas una correspondencia directa entre l'orientació moral de cascuna d'elles. La diferencia més important entre l Buddhisme i el Cristianisme s troba en la llur respectiva concepció de l'ànima. Mentres la filosofia buddhista nega l'existencia d'una ànima individual separada (puix suposa que l'ànima d'un individu forma part de l'ànima universal o Déu) els filosops cristians insisteixen en la doctrina d'una ànima propria i personal. Com expressa *The Monist* atinadament, els cristians, en apariencia, han usat molt impropriament la paraula *personalitat*, ja que respecte a la doctrina de la trinitat és compatible enraonar de tres personalitats en una. Això indica que ls pares de l'Iglesia cristiana no varen pensar en que una persona signifiqués un esser organic amb una conciencia propria i separada *(a separate ego-consciousness)*. El Dr. Eucken publica en *The Monist* alguns passatges extrets de la literatura cristiana, els quals demostren que la concepció buddhica de l'ànima no era gens desconeguda per part dels directors del pensament cristià. L'idea buddhica de que la salvació consisteix en destruir el *jo* personal, en confondre-s en el no-rè i en el propri anihilament a fi de devenir Buddha, la divinitat encarnada, se pot trobar en una pila de textes cristians. Les aspiracions religioses més elevades no són pas el resultat d'un anhel de salvació pera l'ànima propria, sinó un desig fervorós de junyir-se am Déu, lo qual constitueix el fervent ideal del misticisme cristià i el de l'ascetisme buddhic. Acceptant l'hipotesi de Plató de que Déu és la personificació de la més alta bondat, alguns autors cristians alexandrins, Clemenci i Origen, declaren que l veritable cristià té d'entregar-se enterament com un *gnostic* an aquella concepció, entrant en un estat d'esprit que, semblable an el que predisposa a la revelació, li produeix teofonies o manifestacions de Déu, i d'aquesta manera l'home s deifica. Els gnostics eren uns filosops o mistics *illuminats* de principis del Cristianisme que pretenien posseir una ciencia esoterica directament emanada de la saviesa divina. Volien adunar a la Metafisica cristiana la Filosofia oriental. Les llurs idees tenien molts punts consemblants am les que professaven els pensadors cristians i am les doctrines del neo-platonicisme o escola d'Alexandria, que afirmaven que tota realitat és una emanació de Déu; que tota aspiració ingenua ha de consistir en el retorn a Déu, qui és l'essencia eterna i generatriu de l'univers.

Els textes que, pera apoiar la seva tesi, el doctor Eucken cita de diferents autors antics de fòra, en la llengua original, seguida de la traducció en inglès, revesteixen una alta importancia filosofica i projecten una llum molt viva sobre la materia. Transcriu fragments de les obres den Clemenci d'Alexandria; n'esmenta den Eusebi, del segle IV, a qui s considera com el pare de l'historia de l'Iglesia; en reprodueix den Dionisi Areopagita; den Scotus Erigena, filosop escolastic irlandès de molta nomenada, que va florir en el segle IX; i, finalment, en cita de Master Eckhart, dominic alemany del segle XIV, iniciador de la filosofia especulativa d'Alemanya.

—En el numero d'aquest més del *Mercure de France* en Jules de Gaultier publica un article ocupant-se *De l'Intellectualisme*. En Gaultier és un jove ideolec que ha format el seu pensament en l'idealisme kantià. A proposit de la protesta que varen formular am motiu de la qüestió Zola els intellectuals de França, en Gaultier tracta metafisicament de la causalitat d'aquesta manifestació, esbrinant els movils que varen induir a obrar an aquells esprits. Comença per una definició de l'intellectualisme, analisa la naturalesa respectiva dels actes morals i instintius, i després fa algunes consideracions sobre ls actes intellectuals. «L'intellectualisme és una actitud estetica. No ns ensenya de quina manera s'ha d'obrar, sinó per quina raó ls actes s'efectuen... L'intellectualisme és una actitud exterior an els actes; i com ell no ls pot determinar, aquestos no existeixen.» L'haver sentat un

Digitized by Google

principi incert com és el d'atribuir no més que passivitat a l'intellectualisme (quan tot esforç que per medi de la voluntat opera l'intelligencia suposa un acte intellectiu), al treure-n deduccions am l'exclusivisme que denota l logic desenrotllament d'un sistema, l'ha portat a conseqüencies que s poden considerar com a dubtoses. Pera un home pensant l'intellectualisme és la font generatriu de tot acte mental. L'afirmació den Gaultier suposa l'instint dominant la voluntat, lo inconscient imperant sobre lo conscient. Bé que la voluntat en el fons obeeix a un instint subconscient o natural, ella no deixa d'esser la força més potent de la sobirania de l'home. I aquesta força té de conresar-se pera amb ella poder dominar l'instint, que és lo que esclavisa l'home i proclama la seva inferioritat moral. En Gaultier irreflexivament concilia l determinisme fisiologic am l'idealisme metafisic, per la seva manera peculiar de definir l'acte instintiu i l'acte moral: «*L'acte instintiu* és aquell que té per causa immediata un estat fisiologic, ja que les lleis de la mentalitat estan supeditades al conjunt dels fenomens físics. Per lo contrari, l'acte moral és el que obeeix a la reflexió del judici universal, posat en principi d'acte superior, d'una *idea abstracte*, és a dir, deslligada de la serie de causes físiques que l'han produida». Com a conseqüencia d'això, referint-se al progrés continu de l'esprit humà, en Jules de Gaultier expressa: «A mida que l'humanitat s'eleva, ella divinisa ls estats cada dia més refinats i complexes de la seva evolució fisiologica». D'aquí ha pervingut el procediment de disfreçar sota un caracter moral el caracter de necessitat que revelen els instints. Després en Gaultier estudia la causalitat dels actes de les persones que varen intervenir en el procés Zola, com els jueus, els catolics i els protestants, els actes dels quals, segons en Gaultier, varen ser ocasionats per l'element etnic, és a dir, que cadascun d'aquests esprits va interpretar l'*idea abstracte* de justicia segons les preocupacions tradicionals i el caracter de la niçaga respectiva: «La *realitat* de l'idea de justicia no depèn sinó de l'existencia de la raça que la forma». Els intellectuals són els unics que varen obrar per virtut de la meditació de l'idea abstracte de justicia. Però l llur acte ha perdut bona part de la seva virtualitat intellectiva, ja que l'esser «deificada una idea abstracte, sota l'imperi d'un entusiasme, aquest impuls provè dels procediments de la fe, se situa sota la categoria moral i és d'aquells que s posen en antagonisme am tota actitud intellectiva».

En unes *Notes sobre l Subconscient* que publica l'esmentada revista, en Remy de Gourmont afirma que «el cervell de l'home de geni, com el de l'home rudimentari, obté de la sensació la seva força primordial». Per quin mecanisme la sensació s transforma en acte, se coneix tant sols d'una faisó grollera; unicament se sab que, pera realisar-se aital transformació, no és quasi necessaria l'intervenció de la conciencia. La conciencia, que és el principi de la llibertat, diu més avall, no és pas el principi de l'Art; la conciencia de pensar no és pas el pensament. L'estat subconscient és l'estat de cerebració instintiva i lliure, xo és, independent d'una voluntat desvetllada: és l'ànima inconscient d'una ànima conscient. És així que «la creació intellectual imaginativa (la propria de l'art) està subgecta a la freqüencia dels estats subconscients». En alguns literats, indica en Gourmont, s'observa que molt de lo que escriuen no està d'acord absolut am la llur voluntat.» «Ja se sap lo que és dificil trobar la paraula que un hom necessita, i se sap també am quina facilitat i quina rapidesa alguns escriptors evoquen, en la febre de l'escriure, els vocables més insolits i a cops els més hermosos». En Goethe, el gran poeta intellectual, va escriure sobre la generació mental lo que segueix: «Tota facultat d'obrar, i per consegüent tot talent, implica una força instintiva operant en l'inconsciencia i en l'ignorancia de les regles quin principi està, emperò, en elles». Després d'examinar les categories de subconscient, en Gourmont s'ocupa de l'elaboració subconscient que mentres dormim la nostra pensa efectua i del fenomen de la recuperació i representació clares i arrodonides d'una obra somniada que quan ens desvetllem s'opera am freqüencia. En Gourmont després expressa que l'inspiració és la manifestació més clara de lo subconscient en el domini de l'intelligencia; més lluny analisa quan el subconscient és espontani i quan la voluntat ho determina.

—*La Critique* del 20 de Març publica un article den G. Leneveu sobre l «Paris» d'Emile Zola.

—El numero que correspon al 1.er d'Abril de la revista semi-mensual *The Chap-book*, de Chicago, inserta un estudi del celebre poeta Bliss Carman sobre la personalitat den Longfellou.

—*L'Humanité intégrale* d'aquest més dóna a llum unes pagines titulades *Fenomens viscuts*, del difunt M. Blin, ex-president de «La Societat parisenca d'estudis esperitistes».

—*La Revue Naturiste* és una publicació jove que, com la CATALONIA, està animada per un esprit de federació i de descentralisació. Segons declara, combat tota temptativa d'unificació en les regions, defensant en cadascuna d'aquestes l'esprit que la personalisi. «Cada provincia,—diu,—és diferent de les seves veïnes, i aixis és com se poden veure ls signes o caracters propris que marquen la seva literatura en el conjunt general.» En el numero de Febrer, aquesta revista publica un *Homenatge an en Zola* suscrit per la mateixa; continua l'inserció de fragments de l'inspirada i poetica novela *Chair*, volum que l'autor ens va remetre a la Redacció ja fa alguns dies; després vénen unes pagines que s titulen *Cartes d'Eraste a Tbraseàs*, qual sentit està condensat en el següent lema: *Amor a l'humanitat i al terrer originari; odi a tota idea que enraoni de patria*. El poeta belga Georges Rodenbach hi dóna a llum una sentida poesia, en la qual, d'una manera placida i *tranquilament* emocionada, s'expressen els sentiments i les aspiracions d'un jove naturista.

J. P. J.

TIP. «L'AVENÇ», RONDA UNIVERSITAT, 4, BARCELONA

Digitized by Google

CATALONIA

EL SERPENT MISTIC (QUASI UNA FANTASIA). PER JAUME BROSSA ROGER

En una terra que semblava creada per habitar-hi l somni, un esperit s'arrelà per niar-hi la Tenebra, el Dolor i la Mort. Era en l'epoca en que l'infantesa de l'Humanitat era breçada pels gnomos i per les bruixes benignes; epoca de lluites entre les fades del bé i del mal.

En aquella terra del somni, el Serpent mistic aixecà un Castell alt i macís que, com nova torra de Babel, volia arrebaçar els secrets a la Divinitat amagada darrera del firmament.

El Castell era ferestec, feixuc i sinistre. De dia guardava sa porta un Lleó altiu i orgullós que quan sortia a rugir en la portalada, els arbres eterns tremolaven, les singleres s'escruixien, els rius s'esfereïen i les montanyes s'esborronaven. De nit el vetllava una Aguila d'ales amples i roges, roges del a sang que les victimes nocturnes hi deixaven.

El Lleó i l'Aguila eren fills del Serpent, eren avatars del seu esperit; però ells ho ignoraven. El Serpent mistic era invisible. Ningú l coneixia, però tot-hom ne parlava.

Els habitants del Castell se creien haver heretat de Déu un esperit que ls impulsava a portar la Llum per tot arreu. I quan, moguts per l'ardent frisança de fer-la triomfar en el món, se llençaren a la conquesta de totes les terres conegudes i inconegudes, llurs naus portaven a la proa un serpent com emblema de l'esperit que ls menava a la realisació de l'Ideal.

Els habitants del Castell se creien esser els senyors de la terra. Llurs profetes, llurs cantors i llurs cavallers deien per tot arreu:

«Nosaltres nasquerem en la terra més gran del món. Sota l'ombra del nostre Castell neixen les flors més boniques, els fruits més saborosos, les dònes més belles i amoroses, els homes més forts i valents. En el nostre palau se parla la llengua més harmoniosa que s coneix, perquè és la llengua dels Déus. Els fills del Castell són invulnerables. Aquells qui no voldran obeir-nos han de desapareixer del món.»

I l'Angel-serpent parlà així als seus fills:

«Jo só l'Ideal. Fòra de mi tot és pecat. Tots som germans; tots som fills d'un mateix pare. Vosaltres posseiu la veritat; el fill de l'Home us mana cumplir sa llei. Porteu la llum per tot arreu; digueu als cegos que han de creure; que vosaltres els doneu la justicia; que l'unica salvació vostra és l'unitat de conciencia; que l fill de l'Home ns ha redimit pel dolor o el sofriment, i que aquell qui no sofrirà no fruirà de l'eternal beatitut.»

I els cavallers fills del Castell sortiren a manar el món, a unir les ànimes, a fer triomfar la justicia, a fer sentir la llaga del sofriment en tots els essers qui reconeixien que eren fills de Déu.

I així ho feren. Els vaixells que semblaven llençats a la mar per l'esperit de l'Angel-serpent, buidaven per tots els móns cavallers que s deien *fills del Castell* i en llur cor portaven la bava del Serpent mistic.

L'Aguila extengué ses ales, envejosa del sol que caldejava les terres més fertils i luxuriants, i el Lleó enronquí sa veu per recordar apocalipticament al món la missió dels fills de l'Angel-serpent.

I aquests, per tot arreu on posaven el peu, escrivien poemes d'horror i de crueltat, de dolor i de sofriment, i el baf que la sang llençava era l'encens que delitava les ànimes enlairades pel deliqui de servir al Pare de tots.

Digitized by Google

Els cavallers i els profetes deien ensemps a tots els essers a qui subjugaven:

«Mireu l'imatge del Verb, el fill de l'Home que morí per nosaltres; nosaltres hem de morir per ell. El món és una expiació. La missió dels fills del Castell és ideal. Aquells qui no creguin han de morir. Sols hi ha una fe; sols hi ha una veritat: les nostres.»

L'ombra del Castell va mustigar tota la natura que abans somreia en aquella terra creada per viure-hi el somni.

El Serpent mistic que predicava unió entre germans, sembrava l'odi entre ls homes; el Castell i el Lleó eren odiats per tot arreu ont eren coneguts.

I vingué un jorn en que l'Humanitat se revifà i comprengué que l Serpent portava l'esperit del Mal, de la Fosca i de la Mort. Totes les terres on germinava l'Amor alçaren una creuada per abatre al monstre. I el monstre fou vençut, i semblà que l món se treia un feixuc pes d'assobre. El Regne de l'Home substituí a la tirania del Pare de tots; les ànimes lliures abominaren de l'unitat de conciencia; la germanor vingué en lloc del delit del sofriment.

L'Angel-serpent trobà un nou Sant Jordi que li tallà l cap i féu desapareixer l'orgull dels fills del Castell. El Serpent mistic anà al fons de l'abim on viuen els esperits fossils.

JAUME BROSSA ROGER

A ULLS CLUCS

I

I m sento caminant
costa amunt, entre l bosc, per la pujada...
La plana s va enfonsant,
i al lluny s'obre cantant
la mar, sortint pel fons, illuminada.

Sé que l cel és molt blau,
més m'enrotlla l to fosc que té la serra;
fixo la vista, i per l'indret on cau
me cega la claror batent la terra...

I envait dolçament
d'un immens callament
entre mig del panteig de la pujada,
me trobo descançant
a l'ombra refrescant
desde on s'aixampla l vol de la mirada.

S'aixampla divagant pel món extès
al fondo de la boira calimosa,
adormit sota l pes
de l'ampla soleiada xafagosa.

S'aixampla i s va encalmant
entre plans i carenes en baixada,
extesos allà sota, com surant
de l'aire immens en la buidó entelada...
. . . . . .
I m sento altra vegada caminant
costa amunt per l'aspror de la pujada;
i com més vaig pujant,
més el pla s va enfonsant,
i al lluny s'extén triomfant
la mar, omplint el fons, illuminada.

II

I, en tant,
sota la calda del sol,
com el bosc adormit calla,
assota l tou del fullam
entre frescors ombrejades,
i les soques dels grans arbres,
redreçant-se majestuoses,
pel blau buid de les ventades!...

Les ventades que no hi són
ni an allí ni en tot l'entorn,
sinó tant sols la gran calma:
calma al bosc i calma al pla,
que clareja allà d'allà,
fumejant sota la calda...

I les cigales, cantant
en l'ombra que ls arbres fan,

Digitized by Google

fressejant adalerades
en el silenci aixordant,

mentres sona a l'horitzó
una nota fonda i grave
com perduda vibració
d'un gran cant que mai s'acaba,
apagant-se eternalment,
llisa, extesa, llarga, llarga...

III

I veig al cim gegant de la pujada
com una calma freda,
solitaria allà dalt, abandonada...

Sols motes d'herba séns color s'escampen
en sa trista blancor, poques i seques...
Tot hi és fred, tot dormit... i hei ha un silenci!...

Miro a l'entorn, i un cercle immens de terra
sembla un món adormit d'ençà d'un dia
molt llunyà, molt llunyà... i que encara dormi...

I en mig l'adormiment aquella clapa
sospesa en la buidor, flota pausada
com al impuls d'un vent, misteriosa...

I hei veig passar-hi sols, i ombres i estrelles,
hiverns i tempestats, nuvols i boires...
i el cim s'emboira, i un moment ombreja...
més l'ombra ni hi preval: desseguit tornen

la quietud, la claror... i torno a veure
aquella clapa clara amb herba seca
com flotant sobre l buid... i fondo, fondo,
el cercle immens de terra assoleiada...

I al fons de tot, aquella mar, més alta,
però sense lluentor, ubaga, freda...

II

I m veig lluny, molt lluny, passant
com un foraster, pensant
en coses molt llunyanes,
en mig de les soletats
i dels alts monts encalmats
i de llurs boirades vanes...

Me veig lluny, molt lluny, molt alt,
am feblesa de malalt
caminant a la ventura,
calma enllà tot amarat
pel cami ample, assoleiat,
planejant sobre l'altura.

Un vent llis, un vent molt fi,
al estrellà-s contra mi,
me forfolleja la cara;
i eternalment vaig passant,
i sempre tinc al davant
la massa d'un cim gegant
més alta i més lluny encara.

I

I m recordo de vós, aquella tarda.
Feia ombra al prat i fresca sota ls arbres...
pel mig borbollejant la riera baixava...

Jo m recordo de vós, aquella tarda.

Jèieu al prat, tot verd, vós tota blanca,
blanca com lliri blanc en la verdó esmaltada
de la sombra del prat, a la fresca dels arbres...
Allà baix, sobre l pla, grosses ombres passaven.

Oblidada de tot, dolçament somniaveu
el somni que s desflora sota ls arbres
al raig del sol, a flor del prat en calma...
Oblidada de tot, dolçament somniaveu...

I l'hora al vostre entorn voluptuosa passava,
passava a poc a poc, sense esma, enverinada
del gran enervament de tota la montanya...

I m recordo de vós, aquella tarda...
i la sombra del prat... i la fresca dels arbres!...

CLAUDI PLANAS I FONT

Digitized by Google

LA CANÇÓ ETERNA. FRAGMENTS. PER HENRIC DE FUENTES

UN jove, un jovenet, pretenia una dòna hermosa.

Heus-aquí la resposta d'ella:

«No. Si l meu marit i jo congeniem o no, no vulgui saber-ho. No és l'amor an ell lo que m detura. Ès, pot-ser, la por dels amoïnos que van am tota relació que té de dur-se amagada; pot-ser és respecte a un home que no té cap culpa en que jo no pensi com ell. Tal volta no és res de tot això, no ho sé. Sols sé que tinc por de donar un pas cap a vostè. Figuri-s que l món és un pis molt gran i que jo visc en una cambra illuminada per l'ensopida claror d'una llantia; i figuri-s que vostè és dins d'una altra cambra plena de llum i de rialles, i que m crida, i que jo estic frisant per anar-hi. Però entremig de les dugues cambres hi ha un quarto fosc, i no goso passar-hi, poruga de que, si hi entro, no podré sortir-ne, no arribaré mai a la cambra illuminada, i m quedaré pera sempre més en mig de la foscor, i sola... Si fos viuda, si fos soltera, li diria que sí.»

Al cap d'anys una altra dòna hermosa va dir a l'home aquell, entre petó i petó, unes paraules que varen explicar-li les que no havia entès prou bé quan era més jove.

«Fa tanta companyia un home!»

I és que en mig de l'amor de la dòna s veu sempre un afany d'esser protegida, de no trobar-se sola mai. La dòna té molta por d'ella mateixa, i mentres no tingui més que un home segur, no l deixarà. Quan estigui certa de poder-ne tenir un altre, el primer perilla. Quan se queda sense cap, plora de rabia.

Un dia l mateix home aquell plorava com un nen, amb el cap a la falda d'una dòna, d'una altra dòna més.

«Per què tens tant amor? Boig, més que boig! Estimes massa», va dir-li ella.

I ella estimava més que ell, molt més, però repartia l'amor, com si, viatjant, anés deixant-ne un xiquet a cada estació. L'amor en ella era com un vici. Si hagués nascut borratxona, s'hauria aturat a cada taverna. Va neixer enamoradiça i li feien sèt els llavis de tots els homes. Un glopet, i a un altre!

No era un enamoradiç, ell: era l'enamorat etern. No haveu reparat que hi ha aficionats a les flors que, hivern i estiu, a la sala o al balcó, sempre tenen testos florits i totes les plantes els són igual? Uns cops ne tenen prou amb arrencar un brotet i dur-lo als llavis; de vegades ne treuen una floreta no més que pera esmicolar-ne les fulles una a una; i sovint, am mirar la planta i omplir-se del seu aroma, ja s'acontenten i deixen que la floreta s marceixi en el mateix test i que l branquilló s'hi corsequi. Així era aquell home, l'aficionat a l'amor, l'enamorat de la dòna.

Mai ne malparlava fort: més aviat, segons ell, eren els homes qui tenien la culpa de tot el mal que les dònes feien.

Escolteu lo que ell ne deia de les dònes i dels homes que són devots de l'amor.

Les dònes són sempre com criaturetes, per anys que tinguin, i les dònes estimades són com criatures a les quals sels ha comportat vicis. Si la dòna és egoista és perquè quan li deieu amoretes vareu jurar-li que no n'estimaveu d'altra, que no n'estimarieu mai cap més; i dels juraments vostres la dòna sempre sen val. Fixeu-vos en una cosa: les dònes un xic experimentades solen prometre menys que ls homes, i, com que prometen menys, és natural que cumpleixin menys. En la fira de l'amor, que ls n'hem ofert de cors a les dònes! Que té, doncs, d'estrany que facin anar endoina i com cosa de poc més o menys, lo que sels ofereix tant a dojo, a piles, a grosses, a milers!

Si a una nena xica li donen un mirall, i

Digitized by Google

ella, ajogaçada, el trenca, la culpa serà de qui li hagi donat. Si a una dòna esbojarrada li doneu el cor i ella n fa troços, de qui ha d'esser la culpa, sinó vostra? Les coses trencadices no s poden deixar a ningú, ni com a penyora. Doneu-li a la quitxalla un berganci de ferro; doneu-li a la dòna alegra un cor de boix: veureu com hi petaran les dents de la dòna i de la quitxalla. Això sí: poseu cascabells al berganci i pinteu-lo am colors ben vistosos, i el cor emboliqueu-lo en un trocet de vellut brodat de mentidetes, que hi ha criatures molt esparvillades i dònes que saben molt.

Hi ha enamorat que ha volgut saber el per què de l'estimar. Santa ignocencia! De coses d'amor no sen sap mai res del cert, ni sen pot parlar en temps present: am prou feines si s pot veure clar en el passat dels altres: en el d'un mateix, mai! que la vanitat ens priva de creure-ns lo que tal vegada ha sigut veritat, el despit ens cega molts cops, i, altres, el gust d'uns llavis ens fa oblidar lo que ls altres varen dir-nos.

He dit *vanitat*. No s'hi estima poc per vanitat i res més! És dir, *s'estima:* això no és estimar: el sentiment que allavors ens domina és l'afany de voler pagar l'amor dels altres. Allò no és amor: és orgull que tenim de que hi hagi qui ns creu millors que ls demés; orgull de que existeixi qui pensa en nosaltres molt sovint; i vanitat de que, en un reconet de pis, hi hagi una carona que s migra de no veure-ns i s posa tota cofoia quan la mirem. L'amor propri està agrait i l'egoisme satisfet. L'amor i l'egoisme semblen Sant Antoni i el dimoni: sempre aquest darrera l'altre.

Se comença per voler que l'estimin a un tot sol, i s'acaba pel cançament de tenir d'estimar una dòna i prou. Els aucells cambien de niu quan volen, i de flors cada primavera.

Am l'amor passa com am l'amistat. Hi ha qui (són molts) per amistat entén tenir amics, no esser-ne: d'altres, per amor, entenen esser estimats.

Molts cops s'estima pera poder tenir qui ns escolti. Hi ha gent (Déu nos en guard) que, fòra de la dòna enamorada, no trobaran mai ningú prou sant pera escoltar-los.

Que sen diuen de mentides sense necessitat! L'una fingeix llagrimes i l'altra basques; hi ha qui s plany de gelosia i qui s plany de no tenir temps: tots menteixen i tots estimen, cadascú a la seva manera, però tots estimen. Lo que hi ha és que tots, en amor, som andalusos. S'exagera: veus-ho aquí. L'andalús no ment: si diu que ha vist mil corones, és que n'ha vistes més d'una, pot-ser dugues, però que n'ha vist és cert. Quan l'enamorat diu que estima, diu veritat; sols que, si diu que estima molt, gaire bé sempre exagera. El *molt,* en amor, ve de mica en mica i triga un bon xiquet a arribar.

Que sen fa de comedia dins del món de l'amor, boi estimant de debò i tot! Jo sé un cas...

«Un home volia a una dòna am molt desig i molt amor barrejats. Com a un aucellet posturer l'havia tinguda engabiada anys i més anys; i am la menjadoreta plena, daurats els ferros de la gabia i sempre lluents els saltadors, l'aucell cantava i tot era fer postures a son amo, que no s cançava d'allisar-li l plomatge i d'encantar-se mirant-sel. Després... després els ferros varen rovellar-se i la menjadora va quedar buida; i la dòna s'entristia, i l'amo, volent que l'aucell cantés de totes passades, el tractava am reganys i fins un dia va rebotre-l d'aquí d'enllà. La dòna-aucell va fugir, i un pobre pardal que passava, un pardal molt pobret, va donar-li xopluc en el seu niu, i la meitat del seu menjar, i tot el seu cor, la pobra bestiola! I, poruc de perdre-la, va ensenyar-li, de lluny, les temptacions del món, les gabies paradores... Feu un favor a una dòna i no volgueu que vos el

Digitized by Google

torni; doneu i no demaneu res. Si té gana, compartiu amb ella l vostre menjar; si la maltracten, aconsoleu-la; si cau, sosteniu-la; si ja és a terra, aixequeu-la. Ja veureu com, en la dòna gaire bé sempre, la caracteristica de l'agraiment és l'amor.

»I quan la dòna-aucell va estimar al pardal pobre, no va voler que per ella patís l'aucellet aimant que, sense parar compte en la miseria, refilava com si s tornés boig d'alegria. Plorosa de deixar-lo, plena d'orgull d'estalviar-li penes, un matí, molt dematí, fugí ella del niu i anà a ficar-se dins d'una gabia paradora. El mateix dia l'amo nou va donar-li una caseta de ferros daurats, amb abeuradors de cristall, saltadors de canya sense un sol nus, am la menjadoreta plena, plena; i allí mateix va anar a cercar-la l'amo antic, avui am precs, demà amb amenaces, ara am plors, ara am records, babejant de rabia, tremolant de despit, emmalaltint-se de tant i tant patir. A la dòna li semblava que per ell no sentia més que llastima, agraiment per l'amo nou, i amor pel pardal pobre. Fins que un capvespre, en mig d'un passeig, davant de molta gent, després de molts crits i de milers de queixes, ell, l'amo antic, am metzines de per riure va fer com si s matés; i la dòna-aucell li va obrir els braços, i junts varen volar Déu sap aon!, lluny del pobret, lluny del ricatxo.»

Veritat que fa riure? Un suicidi de comedia! Doncs gaire bé tot ho és de comedia dins l'amor quan als sentiments vol fer-sels sortir fòra, quan sels vol donar *forma*.

Molts, mentres són estimats o ls ho fan creure, estimen. Si demà no ls estimessin, també perdrien ells l'amor, però no s moririen, goluts de tornar a estimar i a esser estimats, o a creure-s'ho. Els que s maten, aqueixos que, segons diu la gent, se maten per amor, si és veritat que estimen, són boigs de matar-se; i, si són estimats, encara més. Però, molt sovint, la gent diu que ls mata l'amor i no és més que la rabia o l'impotencia qui ls assassina. No l'amor: l'amor propri vençut és qui ls mata.

Entre l morir i el matar hi ha molt espai. Els qui moren d'amor, si són homes, gaire bé sempre s'enduen als llavis el gust dels petons de l'estimada; si són dònes, és que glateixen per aquell petó que han anyorat tant, i l'anyorança les acaba.

El costum de dir «t'estimo» hi fa molt en això de l'amor. De tant dir-ho, un s'ho arriba a creure.

Una parenta meva, que, pera atemorisar al seu fillet, li deia la mentideta de que al rebost, on l'amenaçava de tancar-lo, hi havia rates, no va voler guardar-hi un dia... no sé què, de por que les rates s'ho menjessin.

Am l'amor passa sovint com am les rates d'aquell rebost.

La rutina també hi pot, i fins l'esser curt de genit. No és pas que ns hi trobem bé en l'amor que ns té dominats: és que, com ja s'ha començat, per lo que dura la vida no val la penà d'acabar aquell i començar-ne un altre.

L'amor, de vegades, ve disfreçat d'alegrois, de follia, am cascabells, am bastonet i coloraines al vestit. És com aquells titelles dels *policinelli*, que, primer, fan riure, i acaben fent plorar. Quan se plora, i s plora sense que ningú ho vegi, el mal ja no té remei, car si les dònes, d'amagat, ploren de rabia, els homes, si ploren quan estan sols, ploren de dolor.

Sense l desig de sentir ben aprop l'escalforeta del cós de l'estimada i d'omplir-se l cervell de l'olor que vessa la seva carn, jo no l comprenc l'amor. El mal és que l desig va, a voltes, sense l'amor; i quan la bestia parla, quan ni l cap ni l cor li posen fre, no hi ha més que obrir-li les portes del corral, del burdell, i que s'hi afarti i s'hi enlloti. Que l'Amor ens en deslliuri d'aquesta bestia!

Els homes, quan comencen, tenen per l'amor menys respecte que les dònes. Elles ho entenen al revés: primer s'ho prenen molt a la valenta; més tard ho tracten a tall

Digitized by Google

de «tant se men dóna». I és que les dònes confonen sovintet l'amistat (la bona) am l'amor, i després els sap greu d'haver donat massa franquesa. I és, també, que les dònes, moltes vegades, prenen per amor lo que no és més que batxilleria, ganes de saber. Quantes desilusions després!

HENRIC DE FUENTES

SUSPIRIA DE PROFUNDIS. DEN GABRIEL D'ANNUNZIO

I

Qui podrà retornar-me avui el somni
sobre l coixí? Qui m donarà repòs?
Aimades mans, vosaltres que en la mort
m'aclucareu els ulls ja en sense llum
(i no veuré aquest últim gest, oh Déu!),
que no podeu, vosaltres, fé-m dormir?

Quina dolcesa, en l'alta nit, dormir!
Quina dolçura, al llit profon, el somni!
Perquè tu, doncs, me negues el repòs
que ara t'imploro? Té: fòra la llum:
que m torni cego. Pot venir la Mort.

Que vinga i prengui-m la gelada Mort
entre sos braços. Seu vull ser. Dormir
en sos braços, no veure més la llum,
tancar per sempre ls ulls en sense somni.
Ah! per què ane mi, doncs, aquest repòs
voldras negar-me, tu? Que hi fet, oh Déu?

— Debades! Miserable!... El teu, de Déu,
és molt terrible. En va crides la mort.
No moriras; tu no tindras repòs;
tu no podras... tu no podras dormir.
Ha mort el somni, el dolç amic, el somni!
No moriras. Per tu sempre la llum;

per tu, tenebres mai; per tu la llum,
sempre la llum. Desgraciat, ton Déu
és molt terrible. — Ai, las de mi! Ni l somni
voldrà aclucà ls meus ulls; tampoc la mort...
Oh, no és vritat. Oh mans, feu-me dormir;
aimades mans, doneu-me l reposar!

Palides mans, doneu-me l reposar,
acluqueu-me aquests parpres! Oh, la llum
sembla un punyal. Oh mans, feu-me dormir,
palides mans! Alceu-vos al meu Déu,
plegades, i pregueu per mi la mort
si és massa dolç, per mon pecat, el somni.

Ja no demano l somni. Vui repòs:
el de la mort; no veure més la llum
horrible; eternalment, oh Déu, dormir!

II

Que no sents? Que no sents? Eixa remor,
sempre aqueixa remor... Escolta!... Escolta!...
Que dorms, pot-ser, germana? — Dorm en pau.
Somnia. Cap remor en el silenci
de sa sang no s'aduna. El seu respir
sembla suau onada, molt, molt lluny.

Els seus somnis callats van un xic lluny.
La nit, immensa. Cauen les remors.
És com una ona placida l respir
del seu pit blanc; igual. Anima, escolta.
Ella, dormint, talment crea l silenci;
del pit n'exhala dolça ona de pau.

Oh, memoria! Del cel queia la pau
al riu; l'aigua abrusava aprop i lluny;
la lluna jeia en el divi silenci;
els arbres i aigües feien com remor
alterada de mots. — Escolta! Escolta!
Més que tot se sentia l seu respir.

Llavors, per cert, movia l seu respir
els cercles dels estels d'aquella pau.
Ara dorm, i somnia. Anima, escolta!
És com una ona placida, llunyana...
Ai de mi! que no sents? Eixa remor,
sempre aqueixa remor... Ont è l silenci?

Oh, desig meu antic, oh tu, silenci
tant anyorat. L'encant d'aquell respir
s'ha, doncs, desfet? I bé, aquesta remor

Digitized by Google

CANÇÓ D'AGOST

CHOR

LLETRA D'APELES MESTRES — MUSICA DE PERE HENRIC DE FERRAN

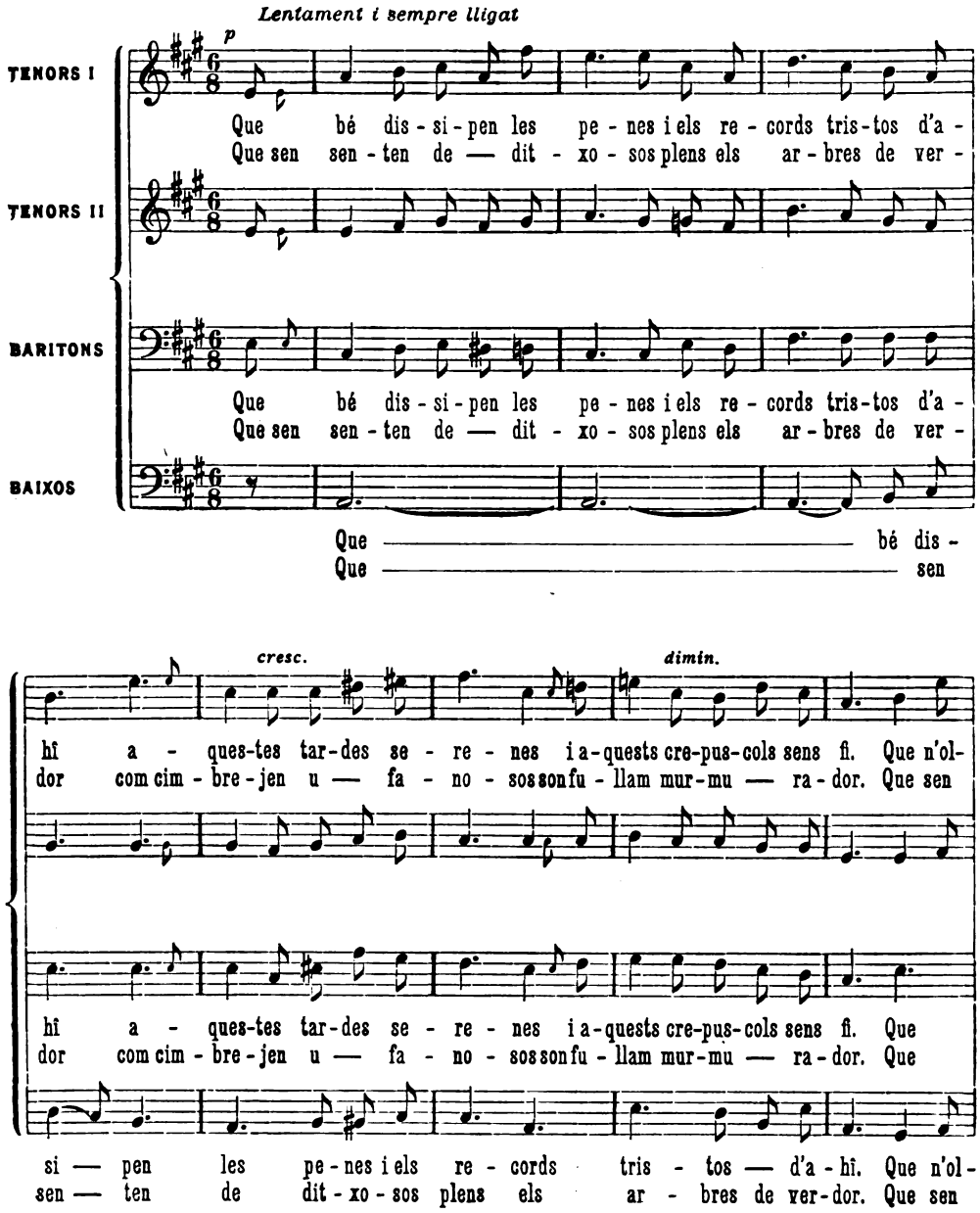

Digitized by Google

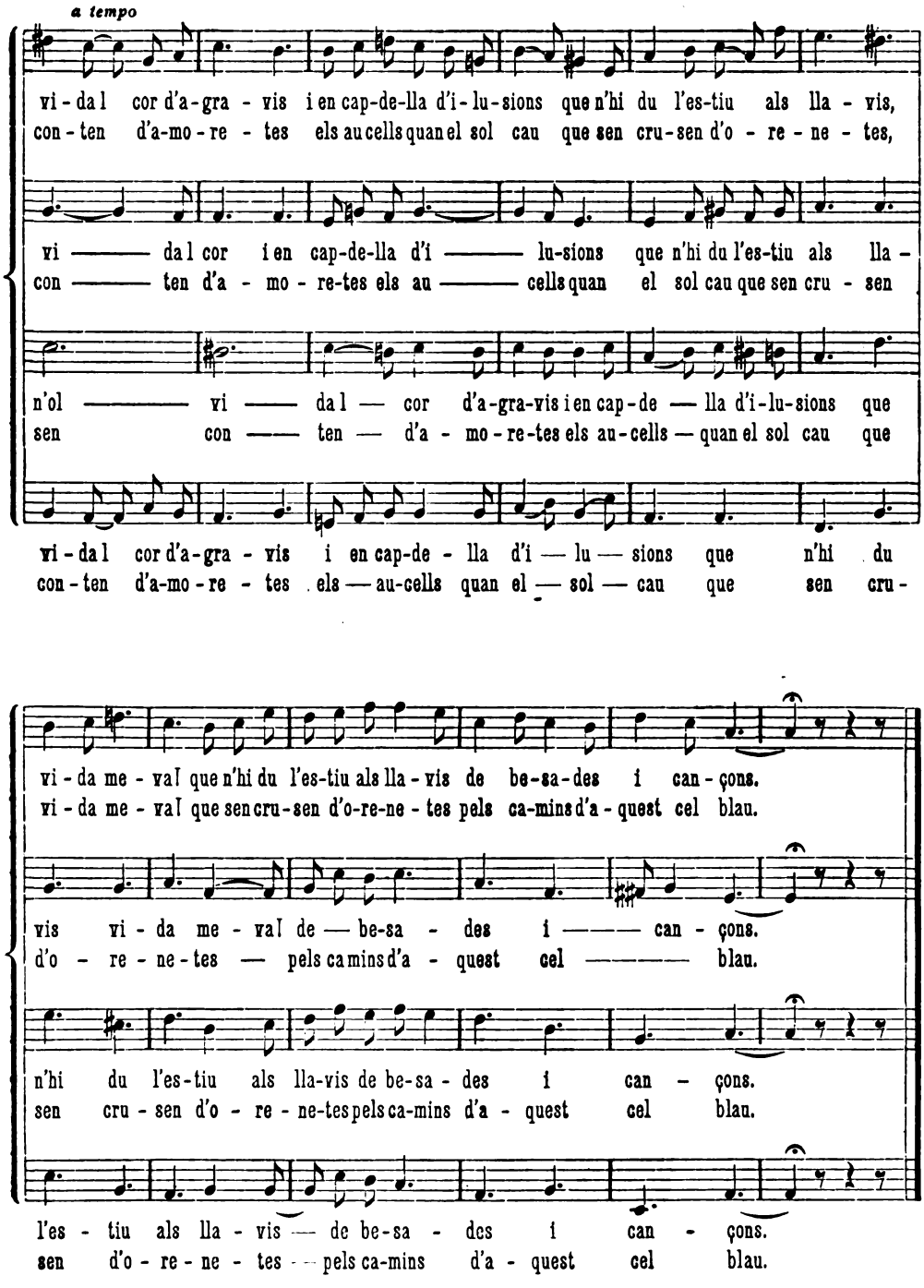

Digitized by Google

no m donarà, no m darà mai la pau?
I no hi haurà ningú que m porti lluny,
al fons d'un mar o en un sepulcre? - Escolta,

bona germana: deixondeix-te, escolta.
Que no sents? — No se sent, en el silenci
que fa sa sang, la meva veu. I lluny
el somni me la porta. I jo respiro
eix aire ont ella beu la seva pau!
És, doncs, vritat, pot-sé? Aquesta remor

és turment per mi sol? Anima, escolta.
Si fos brunzit de mort! I un alt silenci,
després, en la gelada sombra, al lluny.

III

Miraves l'altra nit com els meus ulls
flamejaven... Tinc sèt. Apaga l flam
que m consum; atueix-me aquest dolor,
bona germana; treu-me l mal aquest!
Ah, no pots. (No podré guarir ja mai.)
Obre, et demano: fes que vegi l cel.

Com resplendeix enfront de l'auba, el cel!
Com en la seva lenta mort la nit
palpita! Oh com palpita! Mai, jamai
he vist a l'Orsa encesa amb eixa flama.
Els astres tenen pietat d'eix mal,
gran pietat del grave humà dolor.

Jo ploro a dintre l llit el meu dolor.
Ullprès de l'auba, riu — humid — el cel.
Aixeco l cap august, encès pel mal.
Sentint l'aubada, els amples vels la nit
desplega en sos immensos arcs de flama.
Oh cel, oh nit, qui mai us ha alcançat?

Ah, jo no us vaig sentir respondre mai,
ni quan del fons de l'ànima en dolor
la pregaria muntà, com una flama!
I muda va baixar llavors del cel
una promesa; i per l'immensa nit
llavors me va semblar més lleu mon mal.

Oh germana, és un altre, el mal aquest.
No n guariré, no n guariré jamai.
Si al menys moris! Si fos, al menys, la nit
darrera aquesta, o bé l'ultim dolor
aquest tot contemplant el cel suau
i ja no m'arborés l'horrible flama!

Ah, tu no saps, no saps tu quina flama.
Per què m'esguardes? Guaites com el mal
va devorant-me? Et veig, per sobre l cel,
alta, semblant un lliri. Mai t'he vist
tant palida, ni mai en mon dolor
tant esblaimada. Un lliri per la nit...

Per què m mires? Que veus pot-sé una flama
com creix en els meus ulls? Que veus el mal
transmudar-se en la mort? — Cel somrient!...

TRADUCCIÓ DE JOAN PEREZ JORBA

ELS PERSES. TRAGEDIA D'ÆSCHYL. TRADUCCIÓ DE ARTHUR MASRIERA

(Acabament)

DARIUS

Oh brau exercit, quina
dissort tant trista vas sofrir séns gloria!

ATOSSA

Del poble de Bactriana no n quedava
ni un pera contar-ho, ni sisquera
un vell tant sols.

DARIUS

Oh desditxat mil voltes
del que a tants joves combatents perdia!

ATOSSA

No més diuen que Xerxes va salvar-se
abandonat dels seus, am pocs de casa.

DARIUS

Aon i com va perdre-s? Pot-sè encara
de trobar-lo podem tenì esperança.

ATOSSA

Diuen que al pont que ls continents junyia
arribà de bon grat.

Digitized by Google

DARIUS

Pot-sè a la terra
ha arribat ja salvant-se. Ès cosa certa?

ATOSSA

Ho sabem certament: no hi ha cap dubte.

DARIUS

Massa aviat per cert als vaticinis (1)
seguí la dissort trista: ni ls oracles
ni Jòve han trigat gaire pera perdre
a mon fill desditxat; molt temps ja feia
que jo creia que ls déus aixi ho farien.
Més si algú massa prest mira ls oracles,
és ben cert que ben prompte un déu l'ajuda.
La font de tots els mals ara és ben vista
per tots els que ns estimen; el fill nostre
amb audacia de jove, en té la culpa
per massa confiat; ell esperava
que l sagrat Hellespont, amb ses cadenes,
com un esclau covard l'obeiria,
i el Bosphor, riu dels déus, mudar pensava
de corrent, subjectant-lo amb aquells ferros
i grillons que hi posà perquè l'exercit
dels Perses hi passés; ell mortal era
i a tots els déus pensava, oh gran follia!
superar, i a Neptú també. Ai, pobre,
pobre fill meu, va perdre-l l'imprudencia!
Ara tinc por que totes les riqueses
que ab tants treballs jo un dia athresorava,
pera l primer que vinga no serveixin
de ric butí de guerra saquejant-les.

ATOSSA

Per dolenta costum dels fills de Persia
el meu fill bellicós crec que s va perdre.
Diuen que tu, amb la punta de l'espasa,
per ell athresorares grans riqueses,
i que ell, emperesit, ni va augmentar-les,
ni guerrejava com calia. Al oure
aquests insults de mals patricis, conten
que s decidí a portar la guerra a Grecia.

(1) Cridem l'atenció del lector sobre aquest monolec del rei Darius, perquè enclou tota la censura i vituperi més amarc pera l'orgull persic, essent un grec el qui ho escriu.

DARIUS

Per això ells seran reus d'aquest delicte,
que és gran i digne que en tot temps el tin-
[guen
els nostres ben present: per ell perdérem
eixa ciutat de Susa; i d'allavores
Jòve manà que un home sol tota Asia,
fecunda en bestiar, amb un sol sceptre
regís per sempre més. Fou el monarca
primer de tots, de Media: ell va fundar-nos
l'imperi que regí am pit i prudencia.
Son fill féu el mateix; i després Cyrus
fou el tercer: ditxós i ple de gloria,
donà pau a tot-hom. De Lydia i Phrygia
els pobles va afegí al imperi nostre
i la Jonia domà per força d'armes.
Cap déu tingué contrari, perquè era
un rei d'enteniment. El fill de Cyrus
va esser el rei quart de Persia; el quint fou
de la patria ornament i antic reialme. [Merdis,
A aquest traidorament matà Artaphernes
amb uns companys que l'ajudaren; compta
que jo després vaig ocupar l'imperi, [roiques,
que am grans legions vaig fè empreses he-
però mai tal dissort vaig dù a ma patria.
Xerxes, mon fill, oblida ls meus preceptes,
i com és jove fa coses de jove (1); [altres,
prou que ho sabeu els del meu temps: nos-
els reis d'abans, no feiem tals desditxes.

CHOR

Què voleu dir, oh rei! Vostres paraules
on s'encaminen? La nació de Persia,
després d'això, quin jorn tindrà fortuna?

DARIUS

Si mai, jamai porteu la guerra a Grecia,
encara que tinguen doble de tropes,
als grecs el terrer propri ja ls ajuda.

CHOR

Això com és? com els ajuda?

DARIUS

Els mata
de fam totes les hosts que l'invadeixen.

(1) Se veu que Æschyl, escrivint per un public grec, se mostra implacable amb els enemics d'Athenes.

Digitized by Google

CHOR

Hi enviarem gent llesta i ben triada.

DARIUS

No n tornarà ni un, ni d'aquells que ara
varen quedar-se pels confins de Grecia.

CHOR

Qué dius? Les legions totes d'aquí l'Asia
l'Hellespont no han passat, venint d'Europa?

DARIUS

Si havem de creure als divinals oracles,
ben pocs se n'han salvat; ben pocs les comp-
les gestes d'ara. Si és així com diuen, [ten
les legions escullides allí s queden
sense esperança i sense honor. Les planes
de Beocia que rega l riu Asopus
am ses fertils corrents, perduts els miren.
Allí ls toca patir penes sèns nombre
per premi de l'orgull i la follia.
Al arribar a Grecia, oh sacrilegi!
els temples dels grans déus, quina vergonya!
van saquejà i cremar! Totes les ares
per ells foren malmeses, dels santuaris
sagrats, ni ls fonaments no respectaven!
De tots els mals han de patir la pena
tant grossa com llur crim; i encara d'altres
de més grosses i tristes sels esperen.
El gromoll de sang-presa per la llança
dels Dorics, de Platea en les campinyes,
era tant gran, com de cadavres era
el munt horrible que veurà per castic
la tercera niçaga. *Els morts no parlen,*
però diuen molt clar als que ls contemplen
que l'home jamai deu enorgullir-se.
La soperbia florint cria una espiga
que és la de la dissort, que després sega
un blat de plors que s menja amb amargura.
De tot'eixes desditxes recordeu-vos
d'Athenes i dels Grecs, perquè no hi hagi
qui, menyspreant el que ara té, desitgi
ço que per llei i dret és ben dels altres.
Però ja s cuida Jòve d'abaixar-la
la soperbia dels homes: és un jutge
que massa aviat i massa a temps castiga.
Amb aquesta experiencia, aconselleu-li
a Xerxes, el meu fill, que sen recordi
d'abaixar els seus fums, i que no vulgui
anar contra dels déus, de cap manera.

Tu, mare venerable del meu Xerxes,
ornada com te sembli, vés a rebre
al teu fill, que ja torna. Am vestidures
esqueixades arreu veuras que arriba:
és que l dolor les hi va fè esqueixar-les.
Aconhorta-l, oh, sí, am bones paraules.
Jo sé ben bé que am ningú més conversa,
que tu no fossis, ell podria tindre.
Jo men torno de terra al fosc abysme,
i vosaltres, bons vells, que ls déus vos guar-
i malgrat d'eixes penes, alegreu-vos, [din,
perquè als morts no ls serveixen les riqueses.

(Sen va l'ombra de Darius)

CHOR

En veritat que ara i després, desditxes
sense nombre vindran pels pobles barbres.

ATOSSA

Fortuna malhaurada! Quines penes
se m'esperen a mi! Pitjor que totes
la que m'esglaia més és oir que ara
el meu fill duu les regies vestidures
fetes a troços; més men vaig, vestida
amb ornament reial, vaig a l'encontre
de mon fill desditxat: no s'abandonen,
a aquells que estimem molt, en l'infortuni.

(Sen va Atossa)

CHOR

En veritat vam viure en una vila
ben gran i floreixent, quan ens manava
aquest gran rei invicte i venerable
que era rival dels déus, i nos regia
justicier i benigne com un pare.
Forem preclars primer per nostre exercit,
quan les ciutats murades am lleis santes
se regien ditxoses; nostres tropes
tornaven vencedores de la lluita,
intactes, sense mai aclaparar-les
el pes de la dissort. Nos obeïen
totes les viles i ciutats de Thracia,
i les que l'Halyis rega i l'Acheloides
i lo Strymon; i moltes altres fertils,
lluny de la mar, voltades am muralles.
Portaven nostre jou els del mar d'Helles

Digitized by Google

i els del Propont sinuós, i els de les boques
del Pont mateix, i els de les belles illes
espargides (1) pel mar vora de l'Asia,
com Lesbos, Chio, Paros, Naxos i Andros,
Samos, en olivers sempre feconda,
Myconos i els d'aprop l'antiga Teno.
En mig la mar de l'Asia hi dominavem
Lemnos, el throno d'Icaro, de Rhodes,
Cnido i de Chypre les ciutats; ben nostres
eren Solos i Papho i Salamina,
que és la causa del plor que ara ns ofega.
Les ciutats populoses d'allà Jonia
les va guanyà am prudencia; l'ajudava
dels seus soldats aquell coratge invicte
armats de tot braó i de totes armes.
Ara... paguem la pena (no hi ha dubte)
d'haver fet eixa guerra; els déus castiguen,
am la naval desfeta que sofrírem,
l'irreflexió séns nom d'haver-la empresa.
(Surt Xerxes)

XERXES

Ai de mi, desditxat! Que trist vaig caure
en la dissort més trista i vergonyosa!
En la nació dels Perses, la fortuna
s'ha venjat implacable. Què faig ara?
Tot el vigor i força de mos membres
s'ha decandit al veure aquesta vila.
Tant-de-bo hagués volgut matar-me Jòve
amb els morts que vegí caure en la guerra!

CHOR

Ai! ai! Oh rei! Els déus fa poc segaren
la majestat de Persia i son imperi,
la host grandiosa i l'honra d'aquells homes,
el jovent, tot de casa, mort per Xerxes,
tota la terra l plora; el rei omplia
de Perses tot l'infern; tots a la una
l'estol més ben triat de sagetaires,
els varons escullits, flor de la terra,
una niçaga tota, va extingir-se!

XERXES

Ai! Pobre exercit tant valent!

(1) Περίκλιστά.

CHOR

De l'Asia
tota la terra agenollada clama!

XERXES

Aquí plorant estic, la patria meva,
la meva gent i ma dissort!

CHOR

A rebre-t
i a saludar-te enviaré, desde ara,
am mala veu i am gemegor que esglaia,
al ploraire Mariandus.

XERXES

Sí, vesseu-les
llagrimes tristes, tristes veus séns esma,
ni concert: tots els déus altra vegada
contra mi s'han girat.

CHOR

Veus de complanta
llençaré per plorar de mar i terra
la desditxa que ns mata, i la flor morta
del jovent de la patria. Sense treva
clamaré am gemegor plorosa i trista.

XERXES

El déu Mars an els altres protegia
i, passant aquell mar de l'infortuni,
de nit, va donà a Jonia marinera
lo que a nosaltres, pobres, nos va pendre.

CHOR

Clama i sospira per lo que perderes!
On són els teus amics? Ont els deixares
als companys teus, Dotames, Pharandaces,
Pelagon, Suses, Agdabotes, Psamnis,
séns comptar a Susiscanes i Agbatanes?

XERXES

Els vaig deixà a tots morts, de Salamina
en els aspres costers, tots ells van caure
d'una nau tyria.

CHOR

Desditxat monarca,
deixa-m-te preguntar què és lo que feren
Pharmuchus, Ariomardus i Senalces,

Digitized by Google

Lilaeus el noble, Memphis i Tharybis,
Hystaechmes, i Masistres i Artembares?

XERXES

Ai d'ells! Que ja oviraven, maleides,
les muralles d'Athenes, i a un colp d'ona,
desditxats! agonegen en la platja.

CHOR

I també a aquell valent abandonares
Alpistum, fill i hereu de Batanochus,
capithost de tants braus, i que venia
a esser com ton ull dret? . . . . .
. . . . . (1).
I a Æbares vas deixar, al fill de Sesame,
el nét de Mygabotes? Les desditxes
que ara contes són grans entre les grosses.

XERXES

L'anyorament d'amics tant cars m'excites;
ni jo ls puc oblidar; i el cor, ai! sempre,
sempre clamant eixes dissorts recorda.

CHOR

També anyorem a Xantho, el que regia
dèu mil valents i era capdill dels Mardos,
a Anchares bregador, i els grans colcaires
Diaexin, Cedadatas i Lythimna,
i Tolmon, insaciable en les batalles,
i a tots els enterraren, no amb exequies
aprop les tendes en llurs carros propris (2),
sinó en les platges!

XERXES

Quasi tots moriren
els capdills de la host!

CHOR

I sense gloria!
Ai! ai!... Oh déus del cel! Va esser terrible
el mal immens que ns feren aquell dia!

(1) En l'original manca aquest vers, que contindria l nom d'algun altre capdill persa.

(2) Vid. l'obra d'Hermann, vol. IV. pag. 336, pera l'interpretació d'aquest passatge.

XERXES

Ens varen aixafar, i la fortuna
fou per nosaltres ben crudel madrastra (1).

CHOR

Ens varen aixafar, i això qui ho dubta?
Nova desfeta fou ben bé la nostra;
embestiren als fills de Jonia; forem
d'una guerra imprudent els responsables!

XERXES

Així ho crec. De mes legions la perdua
m'ha ben ferit a mi.

CHOR

I no va perdre-s
tot el regne de Persia en aquell dia?

XERXES

No veus quelcom encara en mos bagatges?

CHOR

Sí: veig quelcom.

XERXES

Aquest buirac de fletxes?

CHOR

I això és el que t restava? (2)

XERXES

Sí.

CHOR

De moltes
que ten varem donar, tu n tornes poques.

XERXES

És que la gent perdérem.

CHOR

Els de Jonia,
per combatre, no tenen pas peresa.

XERXES

Són braus com cap! Vaig veure, i ben per
la desfeta més gran que no esperava. [força,

(1) Am molta raó Welcker, Ahrens i Stefanus creuen apocrif aquest vers.

(2) Pot dar-se ironia més punxant contra l vençut?

Digitized by Google

CHOR

I dius que va fugir l'esquadra nostra?

XERXES

Mos vestits de vergonya jo esqueixava.

CHOR

Ai! ai!

XERXES

Amb ais! aquestos mals no s curen.

CHOR

Dos i tres colps conclamaré!

XERXES

Ai, poble!
Lo que és trist per nosaltres, ben alegre
serà pels enemics!

CHOR

No tenim forces!

XERXES

No tinc amics!

CHOR

El mar tots tels va pendre.

XERXES

Ploreu la perdua i entorneu's a casa.

CHOR

Ai! ai! quina dissort!

XERXES

Gemega i clama
responent a mos clams!

CHOR

Tot-hom te torna
mal per mal!

XERXES

Entona l'hymne
de dolor que jo entono.

CHOR

Oh, fou terrible
eixa calamitat! Tinc de plorar-la!

XERXES

Clama i plora per mi!

CHOR

Ja t planyo i ploro.

XERXES

Que m responguin al plany!

CHOR

Ja ho faré ara.

XERXES

Clama am veu alta!

CHOR

Ai! a aquesta trista
dissort l'ha de seguir ben prompte una altra!

XERXES

Dona-t colps en el pit, i a chors gemega
amb el cant funeral de Mysies.

CHOR

Trista,
ben trista serà avui nostra complanta!

XERXES

I a mi arrenqueu-me ls pèls que ja blanquegen
de ma barba reial.

CHOR

Són mals terribles
els nostres, i séns fi!

XERXES

Molt més alt clama.

CHOR

Ja ho faré.

XERXES

També tu esqueixa tes robes
am les mans enlairades.

CHOR

Cosa trista!

Digitized by Google

XERXES

Arrenca-t els cabells plorant l'exercit.

CHOR

Són mals séns terme ls nostres!

XERXES

Ara mulla tos ulls en plor.

CHOR

Les galtes tinc ja humides.

XERXES

Clama i respon a mos gemecs!

CHOR

Ai! ai! ai!

XERXES

Plorant torneu a casa.

CHOR

Ai pobra Persia!

XERXES

Digueu pobra ciutat!

CHOR

Ciutat ben trista!

XERXES

Ploreu tot caminant.

CHOR

Ai, pobra Persia!

XERXES

Ai, pobres naus! Ai, pobres naus perdudes!

CHOR

Te seguiré, exhalant gemecs séns ordre!

Fi

BIBLIOGRAFIA

APLECH DE RONDAYES MALLORQUINES, *den Jordi des Recó (Antoni M.ª Alcover, Pbre.)* — Tom III. Ciutat de Mallorca, 1898.

Veus-aquí una collecció ben simpatica. Ja van tres volums publicats d'unes trescentes pagines, i la materia mai se n'agota. Els contes populars i les rondalles conegudes a Catalunya, se troben a Mallorca am considerables variants; però les mateixes llegendes són comunes a tots els paisos de la nostra llengua, rastre llunyà d'haver rebut les influencies dels mateixos pobles i prova de que ns mouen els mateixos sentiments.

Ja havia dit D. Marian Aguiló, parlant de la nostra llengua: «Per tots els endrets més allunyats de nostra patria m'ha donat per immortal penyora de sa unitat, de sa noblesa i de sa forta vida, uns mateixos cants populars i unes rondalles mateixes».

Mossèn Alcover sap contar divinament les rondalles; té l do de trasplantar al public, plena de vida i de gracia, la paraula de les persones de ciutat i de montanya que les hi han dictades. Ademés, el collector, per donar més color a l'obra, escriu exactament el mateix mallorquí parlat, i això precisament és una de les coses que més avaloren els seus llibres als nostres ulls. La fidelitat és duta fins a datar cada rondalla d'ont és recullida i anomenar la persona o persones que li han contat.

Sembla que ja s fa esperar un estudi comparatiu dels nostres cants populars amb els dels altres pobles; però pot-ser el primer treball és el del collector, com el primer pas de tot estudi és reunir materials per fer-lo.

De tots els que s'han fet fins ara, el recull de Mossèn Alcover serà, sens dubte, el més copiós, perquè ja porta ara més de cinquanta rondalles reunides i hei manca encara un volum.

J. M. T.

TIP. «L'AVENÇ», RONDA UNIVERSITAT, 4, BARCELONA

Digitized by Google

CATALONIA

SOBRE L «LLIBRE DE LA MORT» DE MARIAN AGUILÓ. PER RAMON D. PERÉS

«Als molts inconvenients d'exes pobres poesies, tenen el pecat original de no haver-s'hi fet (com en cap de les meves) prou cas del lector, ab qui no comptava, contentant-me de *pensar-les* en la llengua en que les escrivia y en la veritat de lo que hi deya, puix era impossible no sentir la poesia dels mots més expressius que s'arreconen pels pobles, testimonis de la llengua que voliem restaurar, y que sense cercar-los vénen a la punta de la ploma o ab l'escalf mateix de la rima.

»Fent un tardà y pot ser ultim repas dels papers emborronats per mi, que generalment he tingut oblidats y ben a recó com los pertoca, he trobat aquests *Versos a la Mort,* que per mi han tornat a esser més d'actualitat que quan los fiu, oblidant la nota de pessim que posí en algunes composicions, per romantiques, exagerades e incorrectes.

»No sé si la vellesa m'ha dat una tolerancia per lo meu que abans no tenia o si l'experiencia trista de la vida me fa creure que l cor del jove pressent y endevina en lo que escriu lo que més tart ha d'arribar... Versos que creya exagerats, m'han semblat comprovats per les realitats de la vida, y m'ha ocorregut l'idea de publicar-los, ja que la major part estan impresos, per les bondadoses exigencies dels directors de les publicacions catalanes y mallorquines.»

Amb aquesta modestia d'home pensador i de savia experiencia de la vida presentava al public en Marian Aguiló son *Llibre de la Mort,* que fins ara no ha vist la llum gracies a son fill. Semblava que no gosés afirmar sa personalitat de poeta recullint sos cants, escampats ja contra sa propria voluntat. Una especie de pudor de mostrar a tot-hom el fons de son cor semblava retenir-lo; un gran respecte a l'Art i als enamorats de la Bellesa hi ajudava ensems. Ell, avesat a custodiar llibres durant tants anys, sabia que la paraula impresa és com pedra que un cop sortida de la mà no torna enrera, i que, ans bé, ningú pot dir exactament ont anirà a parar ni qui vindrà algun dia a recullir-la. Pera un home com en Marian Aguiló l'immortalitat és un fet mentres no s'hagin reduit a pols les pagines d'un llibre en que altre home ha escrit el seu nom. Per això sentia fonda i seriosament el respecte de la propria obra, i, al cap i a la fi, aqueix sentiment és la millor prova que s pot donar de que s respecta també als pocs o molts que han de llegir-la. No és modestia el dir que lo que un escriu no té cap importancia ni cap pretenció, i en lo mateix moment en que brota de la ploma donar-ho al public sense un instant de remordiment, de dubte, de por per les critiques que pugui motivar: si això pot fer-se amb un article de periodic, que necessariament s'escriu i es llegeix depressa, no té excusa en un llibre, que és de suposar ha vist la llum quan l'autor ha volgut i que serà llegit també en moments de calma i de recullíment. Ho sap perfectament, o deuria saber-ho, l'escriptor que s presenta al public amb una de ses obres, i sols un equivocat refinament d'orgull, o l mal gust i l'ignorancia, poden induir-lo a que s presenti en *deshabillé* quan és del cas anar decentment vestit.

Si alguns exageren cap al cantó del descuit, molt comodo perquè estalvia treball, en Marian Aguiló va arribar a exagerar cap al cantó de lo perfecte, lo qual ve a constituir un torment pera qui produeix i una

Digitized by Google

MARIAN AGUILÓ I FUSTER ALS 30 ANYS

D'un retrat fet en 1855 per en J. Mestre

causa d'impaciencies i fins de desillusió pera l llegidor. Donar a llum al cap-d'avall d'una llarga vida poesies escrites al començament de la joventut, perquè sols la vellesa ha trobat indulgencia pera aquells fills que no semblaven prou hermosos a llur propri pare, és un cas molt poc freqüent en lo camp de les Lletres, i més estrany el fa encara l veure que l pare no tenia pas raó d'avergonyir-se d'aitals fills. Si un home hi ha en la Literatura catalana que, essent completament sincer i natural, imposi respecte am ses poesies i es guanyi llegitimament el nom de poeta veritable no més que descobrint ingenuament el fons del seu cor com si estigués en l'intimitat d'uns quants amics, sense necessitat de grans frases, fetes exprés pera esser aplaudides, aqueix home és en Marian Aguiló. Sempre és bella la Poesia quan per ses venes corre fecundant i incontrastable l riu de la vida, i l'home descobreix sa testa emocionat quan sota ls versos sent palpitar el cor d'un altre home que diu la veritat perquè la força del sentiment no li deixa prou fredor pera mentir. Cert que no costa de trobar en algunes de les poesies del *Llibre de la Mort* fragments en els quals se veu patent que no totes foren escrites pera l public, troços de poesia casolana que a un lector fred i indiferent podran semblar de marcat prosaisme; però la santedat del sentiment que inspira a l'autor, les fondes arrels d'humanitat que hi ha en aquell, fan que tot s'oblidi menys les belleses, l'art, la magistral habilitat que poques ratlles més amunt o més avall apareixen sempre. Qui s'entreté en buscar defectes en les paraules mig formulades, mig indecises, que expressen un crit de l'ànima, quan aquest crit és fondo i s'emporta desseguida tota la nostra simpatia? Además, en Marian Aguiló era un veritable artista i no pecava mai greument contra l bon gust, fins quan escrivia pensant no més que am si mateix, pera son propri esbarjo i no pera agradar al public.

Aqueixa costum d'escriure *ex abundantia cordis* ha donat a les poesies de l'Aguiló

Digitized by Google

un caracter quasi unic entre nosaltres. Son *Llibre de la Mort* és, en rigor, lo *Llibre de l'Amor y de la Mort* per son assumpte; lo *Llibre de la sinceritat poetica* per sa forma. I «què hi ha, en veritat, que sigui finalment bell, excepte la mort i l'amor?», ha dit lo poeta Walt Whitman. Què hi ha també, fóra de la sinceritat, que sigui art veritable? «En la meva infancia m'agradaven els dies sense sol, els arbres sense fulles y els homens callats», diu l'autor; i al escriure-ho pinta tot un caracter, melanconic, de pensament seriós, capaç, en fi, de cantar a l'amor sense profanar-lo i a la mort sense temer-la més de lo just. Cal una base real, fisiologica, a la tendencia poetica d'un escriptor, si ses obres han d'esser quelcom més que fals exercici retoric tant aviat fet com oblidat. Que alguna vegada exagera sos sentiments? Pot-ser; més remarqueu que sols els exagera per un estat momentani de son ànima: no ls inventa. El mateix Aguiló dóna feta la contesta an aqueixa objecció en una de les frases que he citat, frase d'or i que explica mil misteris que avui i sempre envolcallaran el moment de la concepció poetica: «...el cor del jove pressent y endevina en lo que escriu lo que més tart ha d'arribar...». L'exageració d'avui, doncs, tal volta no sigui més que la profecia de demà... si l jove exagera cap a la tendencia que millor s'avé am son modo d'esser. En una de les primeres pagines de son llibre diu en Marian Aguiló, preveient una pregunta que poden fer-se sos llegidors: «Per què ls morts són els meus amichs? Per què m'oblit dels vius que m'estimen, per recordar, en les festes anyals, la cara de cera groga dels amichs que m falten? Per què amargar el ple de la vida?» I sa resposta és: «Ells han trobat la veritat que jo cerch debades. L'ideal sels ha fet real». Això és lo que podriem dir la raó poetica d'un fet. En quant a la raó prosaica, a la més íntima, a la que l'home no s confessa a sí mateix més que en certs moments de llum sobrehumana que l fa arribar a l'arrel de sa naturalesa, pot-ser l'hauriem de cercar en altra pàgina, quan escriu bella

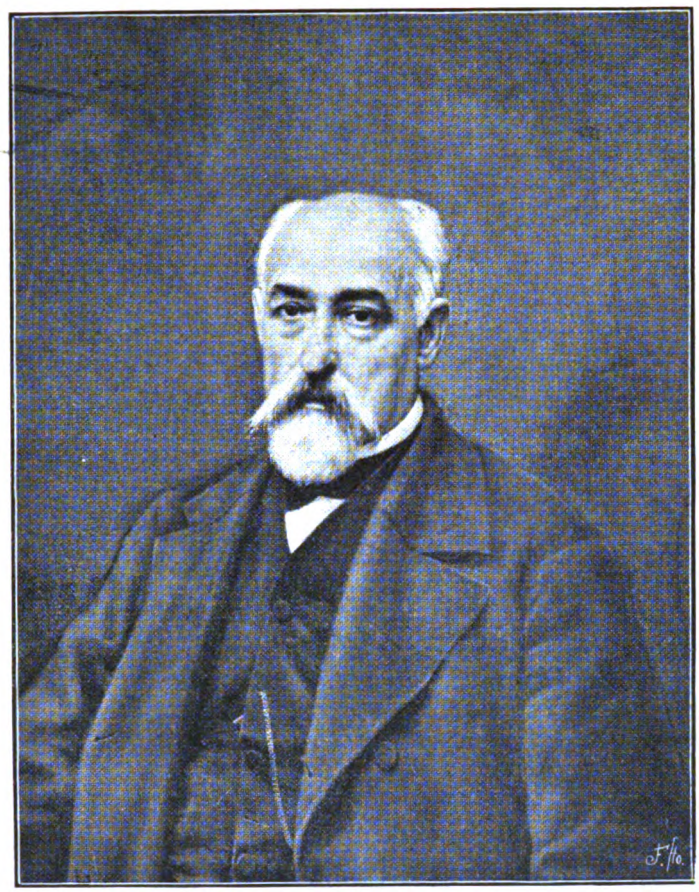

MARIAN AGUILÓ I FUSTER ALS 72 ANYS

Del retrat fet en 1897 per en Tomás Moragas pera l *Centre Excursionista de Catalunya*

Digitized by Google

i tristament: «En la primavera de la vida, l'arbre en flor de ma esperança sofrí tantes tempestats, que m'avesí a veure trinxada a mos peus la fulla verda y bellugadiça, romputs els branquillons y capbrots ab les fuetades del vent, fent estesa per terra, y l'arbre encorvat y mig girat. D'aquí l'etern gemech de la brancada, que naix a vora un freu ahon lo vent acanalat l'açota, y mentres els demés arbres se gronxen amorosament, ell lluita a vergassades a punt d'estrellar-se. El trencament no arribà; hi ha vingut la tardor, y sense vent cauen per sí soles les fulles mortes y seques del arbre: axí mos dies».

Més deixem-nos de cercar raó exacta y terminant a tot lo que diu, perquè aixi ho sent, un home que ha nascut poeta no sols per l'imaginació, sinó pel cor. Qui aixi és, sent am major força que altres: sos dolors s'ageganten i l'aclaparen sense gran dificultat; ses alegries cauen en son esperit com la fresca gota de rosada sobre l delicat teixit de la fulla, i són absorbides am la mateixa fruició i rapidesa, mentres la fulla s'aixeca aixeribida per un moment pera guaitar ont és la proxima gota que ja espera, que ja anyora, am la qual ja somnia, perquè una sola no basta a sa sèt d'ideal i serveix sols pera remarcar l'absencia de les altres. Aitals esperits són naturalment inclinats a la melanconia i sols els manca una ratjada forta pera que hi caiguin, ja per sempre, ja passatgerament. Les malalties, la mort, les mil armes am que compta l món pera ferir-los, s'encarreguen generalment de realisar l'obra a la que sols una gran força de voluntat, am son caudal de renovades energies, pot oposar-se victoriosament. «Per què amargar el ple de la vida?» se pregunta la voluntat a sí mateixa. I tota una serie de concauses pot estudiar-se en la resposta.

Lo *Llibre de la Mort* den Marian Aguiló té un nucleus que s'ha anat desenrotllant com de la llevor naix la planta: les poesies inspirades al poeta per la mort prematura de la seva mare. Elles són, en rigor, les que m'han fet dir que aqueixa obra és també lo *Llibre de l'Amor*.

Tant quant viuré seretz de mi lausada

diu lo poeta a sa mare, citant a Bertran de Roaix; «som estat ta tomba viva», afegeix; i, més endavant, «jo som ta tomba, moriras ab mi». Lo poeta en sa joventut és com una larva que necessita cert calor pera desenrotllar-se, i aqueix calor, que és sempre algun gran sentiment, ben clar se veu que fou en el cas den Marian Aguiló l'amor que sentí vivissim, durant llarga vida, per la seva mare. Ell la canta, verament, com un enamorat, troba sempre aspectes nous al carinyo que li porta, i, d'ençà que la mort els separà fins que torna a reunir-los, no passa un sol aniversari del dia en que va perdre a la santa dóna en el qual no li dediqui alguna poesia, algunes paraules delicades i fervents que són com pedra afegida al monument que vol erigir-li. Qui no ha sentit mai l'amor d'una mare, a qui s'estima com a una dolça realitat i es respecta com a un altissim simbol, que passi de llarg en la lectura del llibre a l'arribar a eixes poesies; més qui sapiga quelcom de les més amagades fineses del cor, que s rabegi en eixes aigües pures que passen fondes entre riberes eternals. En el tresor de la Poesia íntima catalana l nom den Marian Aguiló no pot morir després d'haver erigit aqueixa *tomba viva* a la seva mare. I no és aquesta la sola que erigí, sinó també la de sos millors amics, i encara una altra: la de ses propries illusions i anyorances. Tot quant va estimar volgué tancar-ho dintre d'aquest llibre, i això és el que fa an aquest venerable, com altres de ses qualitats el fan digne del major estudi. Resumint, l'impressió total és que un voldria veure al poeta un xic menos disposat a rendir-se facilment al dolor, voldria veure-l afirmant am més força l dret i el desig de viure; però, prenent-lo tal com és, sols motius d'alabança ns dóna a l'expressar son continuat renunciament a la vida, perquè sa expressió és bella, magistral, classica, com molt pocs més puguin tenir-la entre nosaltres. Quan ens diu, per exemple:

Ja tinch tantes fulles negres

Digitized by Google

en el llibre del meu cor,
la Mort ab lletres de llàgrimes
m'hi té escrits ja tants de noms,
que a les ciutats dels qui viuen
anyor les ciutats dels morts,
puix conech pels cementiris
més gent que en els altres llochs.

no solament ens convenç i atreu, sinó que la nitidesa i facilitat de sa forma ns dóna un excellent model que imitar. I quan afegeix més endavant:

Revoltat de creus y fosses
a l'eternitat m'acost,
veent millor lo que és la vida,
si entre est món y l'altre m pos.

el poeta intim sens converteix de sobte en altissim poeta religiós de severa i noble actitud, de paraula grave i trascendent. Quan ens parla de quelcom tendre i jovenivol, de quelcom delicat, és sempre digne de son assumpte i sap, per exemple, pintar-nos la llarga agonia d'una nena de sis anys am frases tant afortunades com aquesta:

Quina tempesta tant llarga
pera desfé un pom de flors!

I afegeix després, davant son cos inanimat:

Cobriu-lo... enramau la gabia,
ara que n'és fuit l'aucell.

Voleu veure com descriu un tipo de la terra? Llegiu aquest fragment d'un de sos romanços, dels quals ha fet un enfilall am lo titol general de *Nova dança de la Mort:*

Restaurat, a l'hora-baxa
cavalgui en un valent mul,
ab l'arnès de seda antiga
ple de borles y repunts.
Per moço de peu tenia
un pallardas forçagut,
falaguer y entès per traure
dels camins aspres l'enuig.
Duya jupetí de grana
ab botons de vintivuits,
gech sobrer penjant al muscle,
calces curtes de vellut.
Gorra color de la faxa,
camals blanchs com els peüchs,
força veta a l'espardenya
y a les mans un llarch verduch.

No és precís continuar remarcant lo que ja és sapigut: que n Marian Aguiló era un excellent escriptor en vers, com ho fou també en prosa, la qual és quasi sempre en ell magnifica, inspirada i ben nodrida de la sava d'altres segles. Sense la fantasia creadora de Mossèn Jacinto Verdaguer, s'assemblava an ell en la riquesa i sabor de son llenguatge, en la força i finesa del sentiment, i, si no fou exactament un gran poeta, avui millor que mai se veu que era un dels més indiscutibles de Catalunya per dret de naixença, tant com pel dret que dóna l'estudi.

En un dels fragments en prosa que intercala entre les poesies de son llibre, té l difunt poeta aquesta frase de descoratgement i de vellesa: «La casa on vaig naxer no ha durat més que jo... tot ho he vist renovar... y m'engega d'aquest món. Aquesta generació ho ha cambiat tot: ni duren els monuments de pedra: tot se muda». Jo, al observar que algunes de les composicions que aplaudeixo aquí foren escrites en data tant reculada com la decada del 1840 al 1850, i que, a pesar d'això, semblen tant fresques i modernes com si fossin d'ara, respondré a les pessimistes paraules del nostre autor: hi ha quelcom que no s muda i que respectaran aquesta generació i les vinents: la poesia que surt del cor i parla l llenguatge de la veritat. Hi ha poetes antics que semblen nascuts avui dia. Tot ressuscita: en Art hi ha també *revenants,* espectres qui tornen, com en la obra d'Ibsen.

RAMON D. PERÉS

DEDICATORIA DE GŒTHE

L'ingué l mati: son pas l'engé esvaia
el sòn que m posseïa suaument,
i, ja ben desvetllat, jo feia via
per la montanya amunt alegrament;
me delitava veure com lluïa

Digitized by Google

en les flors la rosada transparent...
El jove dia resplendent s'alçava,
i tot, al renovar-se, em renovava.

Sent amunt, del prat baix i la ribera
vaig veure com s'alçava arrocegant
una boira subtil i joganera
que creixia després, amunt volant.
El goig dels ulls deixà d'esser lo que era,
un vel terbol cobria-m tot voltant,
i, negat entre nuvols ja sens nombre,
vaig trobar-me tot sol en la penombra.

Tot plegat va semblar que l sol hi entrava:
la boira, penetrada de clarô,
tota ella s somovia i revolcava
amunt i avall en lenta partió.
Ah quin dalè tant gran jo l'esperava
el retorn de la llum en la foscor!...
Acabada la lluita vaporosa,
els ulls va cloure-m llum esplendorosa.

Tot seguit un anhel que al pit sentia
me va dar cor d'obrir-los un moment,
més tot entorn brillava, tot ardia,
i sols pogui teni-ls oberts breument.
Per un nuvol portada, apareixia
una dòna divina, resplendent:
ella m mirava, davant meu sospesa...
Mai en ma vida he vist semblant bellesa.

« No m coneixes? — va dir-me desseguida
amb un parlar suau tot amorós. —
No coneixes aquella que en ta vida
tant consol ha donat als teus dolôs?
Si, que m coneixes, si. Per sempre unida
m'has sentit al teu cor impetuós;
no t'he vist, ja de nin, que tes mirades
me cercaven plorant moltes vegades?

» Oh! Si, que t'he sentit temps ha, — jo deia,
a terra bo-i caient agenollat. —
De jove m'has dat pau quan jo m desfeia
per tantes passions tempestejat.
Quan sota l dia ardent mon front dequeia
tes ales celestials l'han refrescat:
els presents de la vida tu ls corones,
i no n vull cap més goig que ls que tu m dónes.

» No t vull anomenar: més d'un ho intenta
i diu que t posseeix tot-hom qui vol;
creuen veure-t molts ulls; més, resplendenta,
ja ls hauria cegat ta llum de sol.
Vaig tenir molts companys, desconeixent-te,
més ara que t conec me trobo sol:
a soles vull gaudir ventura tanta
i en mi tenir reclosa ta llum santa. »

Va mig-riure; va dir: « No volis tant!
Bé cal deixar-vos veure poca cosa!
Tot just retornes de l'engany més gran,
tot just retens ta voluntat commosa,
i ja t creus sobre-home en un instant,
i els devers que tens d'home ja t fan nosa.
Dels altres semblants teus, què ten separa?
Fes la pau amb el món: mira-t encara ».

I jo vaig exclamar: « Perdó, perdó!
La llum ara has obert a la mirada;
d'un alt volé en la sang sento l'ardô,
i sé l perquè la gracia m'és donada.
Pels altres creix en mi l teu noble do:
no dec servar-lo en l'ànima tancada.
Per què he cercat la via am tants afanys
sinó per ensenyar-la als meus companys? »

Ella, divina, mentre això li deia,
mirant-me estava piadosament,
i a dintre l seu esguard ben clar jo veia
en què havia fet bé, en què malament.
Desseguida, veient-la que m mig-reia,
nova alegria m va inundar potent...
Llavores vaig poder del tot aimar-la,
i acostar-m'hi a la vora, i contemplar-la.

Damunt la boira de color de cendra
i dels lleugers vapors posà la mà,
que an ella dòcils van deixar-se pendre
i esquinçar-se, i desfer-se, i dissipar.
De la vall vaig reveure l color tendre,
i vaig reveure l cel brillant i clar:
un vel de boira ella retenia
que entorn se li plegava i esllanguia.

« Jo conec el teu goig, la teva pena,
lo que en tu viu, lo que hi està naixent;
té, — va dir-me (jo l'ànima tinc plena

Digitized by Google

de lo que ella va dir-me, eternalment);—
res pot mancâ al qui am l'ànima serena,
de mans de lo real, rebi en present
aquest vel, que és el vel de la Poesia,
teixit de boira suau i llum del dia.

»Si l'ardent sol d'estiu el front us torra,
desplega l vel en mig de la xardor.
Sentiras desseguida l'aire corre
tot ple de bons aromes i frescor,
els dolors de la terra ell els esborra,
fa llit de flors del llit de la presó;
per ell és conhortada tota pena,
el dia és temperat, la nit serena.»

Veniu, doncs, germans meus. Si en l'aspra costa
trobeu que ls passos se us van fent pesats,
si voleu força novament disposta
en fresques flors i en dolços fruits daurats,
anem junts vers el dia que s'acosta;
mentres vivim, marxem ben animats.
Quan altres plorin damunt nostre un dia,
pugui encar nostre amor dâ-ls alegria!

TRADUCCIÓ DE JOAN MARAGALL

DOMINACIÓ. PER JOAN PEREZ JORBA

La casa estava illuminada per la festa i l'alegria, i en ella s'havien aplegat unes quantes families conegudes. Jo, Miquel Andreu, era l'hoste foraster, que feia més de dinou anys errava per la vida, en les ciutats furioses i llunyanes.

En arribant-hi, a l'antiga i venerable casa, varen desvetllar-se tot seguit en el meu cor una munió de recordances, lluminoses i boiroses, dels temps angelics i esvanits en que inefablement i alegra va escolar-se ma infantesa. Els Vells, que eren fidels i antics amics, me varen rebre afectuosament, am mostres d'una bondat commosa, que va també portarme a l'imaginació l record d'aquelles delitoses hores mortes en les que ma tendra vida va esclarir la llur ja un xic feixuga.

La meva estada hi va esser plascevola i tranquilla. Va durar solament dos dies. En essent a la migdiada del segon, en que s'esqueia l de la festa anyal, varen donar en aquella casa un gran convit. Hi havia dònes i donzelles forasteres; s'hi trobaven homes, nois i infants de la ciutat llunyana.

Entremig d'aquella gent emburgesida, d'un refinament amanerat en els actes exteriors, la meva Anima s va isolar estremint-se de tristesa i, fins més tard, va viure sola i en silenci una vida febrosa i replegada. De cop la va invadir una dolcissima malinconia al reparar en que aquelles existencies eren inconscients del profon misteri que foscament anava envolcallant-les. Eren ànimes febles i conciroses, que no tenien l'equilibri de la vida ni la fortesa d'afrontar-la, que a despit de les llurs afirmacions no la sabien ni sisquera la sentien, ja que en realitat ignoraven les lleis que la promouen i governen, ja que s preocupaven massa de la superficie de les coses, de les causes i dels efectes.

«La vostra alegria,—jo pensava,—fa un ombra de tristesa. El valent coratge que am la voluntat us produiu, denuncía una feblesa llastimosa que mai, fent el cor fort, podrà vencer la vostra ànima.»

Va començar una encongida gatzara i un apaibagat engrescament, després del dinar. L'acalorament anava invadint voluptuosament les cares palides, que s'enrogien, que s'encenien i s'envermellien. Els homes fumaven amoinadament i enguniosa; les criatures jugaven silenciosament les unes am les altres, i les dònes emmaridades contemplaven am tristesa la faç acalorada de les llurs filles. Algunes donzelles portaven clavades en els llurs cabells, com un simbol de puresa i de virginitat, unes roses blanques encar no ben esbadellades; n'hi havia que n rumbejaven elegantment d'envermellides que ls donaven el posat mistic i sensual de verges misterioses. I allavors el meu esguard va desponcellar-les, el meu pit amb anhel va amparar-les, i la meva Anima una estona en silenci va adorar-les.

«Vosaltres viviu una vida enguniosa i

Digitized by Google

fatal, ànimes que esteu posseides pel prejudici de la Mort.»

I vareig concebir l'idea piadosa de procurar an aquelles verges algunes estones de veritable esplai, alguns moments de vida alegra, algunes hores de profon oblit. Desplegant una minima part de les forces poderoses acumulades en la substancia de ma natura superior, exercint el fecon prodigi de les facultats que revelen ma intelligencia sobirana, jo podia crear en l'interior d'aquelles pobres donzelles una vida real encara que efimera de felicitats i de plaers supraterrestres que per un instant puguessin afranquir-les del jou fatal que les oprimia. Hores feia que ls meus ulls havien penetrat el misteri tragic de la llur existencia, i la meva Anima estava tota presa d'aqueixa suprema revelació. En un moment de solemnial lucidesa i d'omnividencia quasi, vaig espectar amb una sola ullada l complet desenrotllament de l'existencia d'aquelles donzelles, am totes les seves metamorfosis i am totes ses mudances, participant profondament de les seves ventures, de les seves afeccions, de les seves miseries, de la tristor inefable de les seves malinconies; i vaig veure en forma palpitant i viva descloure-s els llurs essers en l'infantesa, formar-se més tard adolescents, transformar-se immediatament en verges pudiques, emmaridar-se i encarnar, desformar-se i envellir-se, emmalaltir-se i finalment morir. La meva mirada va abraçar en un moment eternal tota la llur vida; el meu cor va tremolar d'emoció i de tristesa davant de la revelació de l'espectacle. Com que era altament piadós que aquelles vides experimentessin algunes hores de vivificació suprema, jo podia reflexivament, coneixedor com era de la Vida, damunt d'elles desplegar la meva misericordiosa ciencia.

Ens trobavem reunits en un saló profon. La clara i blanca llum que enviava l cel tot destriant bolvetes grises l'omplenava tot de banda a banda. Entrant tots al plegat dins la cambra, el reculliment vital que hi reposava s va desfer i morir tot d'una. Això, que va percebre tot seguit l'acuitat dels meus sentits refinadissims, me va causar una sensació profonda de dolor i de violació. Però era precís refer-se i dominar l'impuls de la tortura.

El meu esperit aleshores va tornar a observar am més clarividencia l'afectada distinció dels gestos en els cavallers; l'intranquillitat que cor-prenia aquelles dònes al sentir com rabenta l'existencia s'escolava; l'inconsciencia dels infants allargant les mans avidament per arrapar-se a la gloriosa vida; l'anhel fervorós eixint del cor de les verges palpitants, que bategaven d'esperances i de pressentiments; el sòn neguitosissim de les avies que s'endormiscaven per no poder soportar despertes l'enorme pes de la vida que sobre d'elles s'aclofava... Les bolves de la llum anaven disfumint-ho i enterbolint-ho tot... Era un espectacle entristidor i quasi esborronador, am tot i l'alegria que inconscient i lenta despuntava. L'animació començava a corpendre aquelles criatures, tot volatilisant i adalerant la llur existencia esmortuida.

De sobte varen començar a tocar un ball en aquell saló. Vaig veure algunes parelles que avançaven a poc a poc de bracet. I com que jo d'entre tots aquells homes era quasi l més jove, com que jo pel meu sobirà silenci havia contribuit a enaltir la meva figura, les donzelles varen dirigir els seus ulls curiosos i suplicants cap al meu rostre jovenivol. Vareig acullir-les majestuosament, amb un imperceptible somris ideal, amb un esguard d'ingenua i candorosa adolescencia. El meu front victoriós va exasperar a tots els homes que hi havia en aquella cambra; la meva altesa moral va confondre totes les mirades allí reunides; la meva poderosa voluntat va començar a exercir el seu imperi. El meu *jo* tot d'una s'imposava.

Pera que totes les donzelles poguessin disfrutar de les potents virtuts de la meva Anima, pera que jo pogués també olorar i extreure l'essencia poetica de la llur vida comuna i després excelsa, calia que jo les passegés per tanda d'una a una en els meus braços, calia que jo no n triés cap ni que

Digitized by Google

m'inclinés exclusivament vers una d'aquelles belleses...

Portava de bracet una donzella, la més alegra i desinvolta, que m'apretava despreocupada i convulsivament, sense malicia; i el meu esperit va comblar-la de totes les ardentes felicitats que ella somniava, de tots els plaers espirituals per què ella s dalia. Varem entrar en el ball hermosament. La dança ubriagadora va portar el seu esser a una vida més profonda, a una existencia més elevada i lliure, a una situació més franca i delitosa de les que ella havia gaudit fins aleshores. Els seus sentits insensiblement s'evaporaven; sense adonar-sen, la seva ànima s'exultava i s fonia. Com més intensament i voluptuosa vibraven les fibres de ma natura sensual, com més sobirament i plena s desenrotllaven les .vitals potencies del meu esser, la meva existencia espiritual assolia un ritme més adalerat i vertiginós, la meva Anima arribava extaticament i depressa al cim més alt de l'emoció humana, el meu pensament obtenia una clarividencia i una lucidesa serenes i reveladores. I jo comunicava aqueixa vida sensual i alhora animica a la meva companya; jo la transportava en extasi i realment an aqueixa existencia superior i meravellosa. Les galtes d'ella s'anaven inflamant gradualment; els seus ulls adquirien una expressió d'embadaliment i una més viva llum; les formes ideals del seu còs prenien una esplendent graciositat; tota la seva vida venturosa d'aleshores desbordava i bategava; tota la seva ànima cor-presa s mostrava agraida i vençuda per la meva fascinació piadosa. I jo mateix, seduit per la meva obra, li dava an ella les gracies per haver-se ofert tant francament i oberta a la meva iniciació suprema. En aquells instants de veritable eternitat humana, jo mateix me superava i m'excellia, jo esdevenia gran, immortal i poderós quasi bé sense adonar-men.

Després va succeir a la donzella franca una joveneta adolescent, que jo am prou feines am mos braços gosava enllaçar: tanta era la commoció que tot d'una ella m va produir i que violentament va trasbalsar el meu jove cor. Jo li vaig dir les paraules que fan somniar ventures illusories i eternes, els mots ideals que satisfan l'esperança i desmaien els sentits abans de delitar-los. Vaig sentir els seus genolls vacillar. I am mil teies roentes vaig inflamar la seva ànima naixent: les venes de ses mans portaran tota la vida l record del contacte dels meus dits. Més tard els meus braços varen esflorar delicadament el còs d'una verge superba, altiva com una reina, que va tenir d'humiliar-se davant de la potencia dels meus somnis ambiciosos. Després una hermosissima i essencial donzella, que tota respirava fina sensualitat, va sucumbir al pressentir les voluptats que idealment mos llavis li prometien. Vaig fer gaudir una hora eternal de poesia inefable, de religiositat profonda, a una verge pudorosa que mostrava un ovalat visatge cobert per una espiritual blancura. Me va cor-pendre una sentimentalitat commosa amb una donzella melanconica i tendrivola, amb una verge ensomniada i candorosa, a qui vaig fer sentir les més altes tendreses, les més santes emocions, els més subtils i complicats idealismes. La meva Anima s va estremir de deliciós terror al sentir aquell cor de verge bategar tant fortament. I sem va nuar el pit a l'adonar-me que una llagrima de felicitat espurnava en els seus ulls...

I heus-aqui que jo posseïa aquelles verges sense posseir-les

Quantes varen esser, després, les donzelles que idealment vareig desflorar? Jo no sé. Unicament recordo que encar varen passar llargues estones de dominació absoluta, de submissió completa, en les que vaig desvetllar en aquelles pobres ànimes tota l'alegria que podia cabre en la llur substancia. En mi varen esser hores d'una inestroncable i profonda generositat, d'una pietat que infonia vida i comfortava moltes existencies; en elles varen esser els inoblidables moments d'una anhelada ventura suprema, d'una exploració commosa pel misteri vital que envolcalla de mil béns, pel misteri de la vida que és a les ànimes inferiors impenetrable. Totes aqueixes revelacions que sobtadament va procurar-los

Digitized by Google

mon Anima, varen aixecar en totes les donzelles una regoneixença viva, una admiració profonda. No sabien si jo era en realitat un déu, o si un esperit infernal s'havia encarnat en ma substancia. Peró en llurs cors els va restar vivent la recordança de ma dominació benefica...

La vesprada s'atançava lentament i solemnial. Les tenebroses vermellors de la posta s reflectien en el sol de l'ampla cambra, i a fóra s veia l cel esblaimant-se de mica en mica, enfosquint-se gradualment, destriant la seva somorta blavor per damunt de la terra. Una palidesa cor-prenedora s'extenia per les planures, i a poc a poc anava morint el dia esplendorós de la festa. Una ombra violeta i melanconica velava la cara de les virginals donzelles.

En el saló profon les fumeres produides pel tabac que havien encès els homes, unides a la forta i subtil olor que llençaven les diferentes essencies de les dònes, havien format una boira enterbolidora i blavenca que semblava talment elevar-se dels cors com un aromat encens. Més aquest encens no era l que s formava voluptuosa i misticament a l'interior de la meva Anima, sempre que ella exercia damunt de les altres criatures la seva benevolença. L'atapait encens que omplia aquella sala verament significava la condensació de la suprema ventura d'aquelles donzelles, felicitat humana que, com més tard l'encens, s'esvairia ineludible i adelaradament en la fredor dels aires humids de l'existencia terrena. La meva Ánima s va esborronar de la fatalitat del Simbol. (Per terra hi havia algunes fulles de flors vermelles.)

I era l'hora que jo tenia de marxar cap a les ciutats furioses, on la meva vida s desenrotllava amb una activitat i potencia inconcebibles. Me vaig acomiadar enternidament dels Vells; vaig saludar a les families reunides en el profon saló.

Les Verges estaven adorablement afadigades, reposant, i aleshores més que mai varen semblar-me divines. I allí jo les vaig deixar, tal vegada per sempre, mig mortes de felicitat i d'ubriaguesa.

JOAN PEREZ JORBA

A UN ROSSINYOL

No pares de cantar; no pares nit ni dia;
més com refiles, tu? de dol o d'alegria?
Si és d'alegria l cant
que dia i nit entones,
com és que dura tant?
No ho és? Aixi ja entenc perquè ets constant:
té l plor coses tant bones!
es frueix tant plorant!

Oh! plora, rossinyol!
Què t fa que surti l sol,
daurant el món, glorificant la vida,
si és tant espès el vel
am que l teu fat, crudel,
ha deixat la teva ànima ennegrida!
Per tu encara és de nit,
de nit sense estelada.
Refila, rossinyol, altra vegada,
que l sol no ha pas sortit!
Refila, que és de nit!

E. GUANYABÈNS

NOTES DE GUILLEM D'HUMBOLDT SOBRE LES NACIONS CASTELLANA, CATALANA I VASCA

A París se publica una revista que s titula REVUE HISPANIQUE, *recueil consacré à l'étude des langues, des littératures et de l'histoire des pays castillans, catalans et portugais.*

Aquesta revista, que surt cinc anys ha, implica, com tot-hom pot veure, per part del seu savi publicador, l'afirmació de l'existencia quan menys de tres distints grupos historics en la peninsula hispanica, el castellà, el català i el portuguès, oblidant així de tot en tot la preterició politica circumstancial i més o menys duradera que pateix el grupo català. El sol fet d'haver-hi aqueixa revista és un solid argument en favor del moviment nacionalista català, al qual presta un servei immens.

Digitized by Google

Ella consagra a París un nucleus d'estudis fets diferenciadament dels tres principals pobles qui ocupen l'antiga Hispania. L'estudi de la llengua, de la literatura i de l'historia d'un poble és un gran deixondidor de la seva conciencia i de les seves energies nacionals. El catalanisme té per això un gran apoi desinteressadament cientific en la publicació del nostre amic R. Foulché-Delbosc. Ne recomanem la lectura assidua als estudiosos catalanistes, fent remarcar de passada als conreadors de la llengua, de l'historia i de la literatura catalanes, que la *Revue Hispanique,* en la seva secció de «Comptes rendus», dóna raó critica d'obres catalanes i d'historia catalana. Com mostra dels importantissims treballs que vénen a la llum en la *Revue Hispanique,* transcrivim alguns paragrafs del molt remarcable estudi del senyor Arthur Farinelli *Guillaume de Humboldt et l'Espagne. Appendice. Gœthe et l'Espagne.* Faran pensar als catalanistes i als anti-catalanistes més o menys conscients.

Poc podia preveure Humboldt, al començament del segle, lo interessants que havien d'esser actualment pera l nacionalisme català, allavors encara prou adormit, les notes dels seus viatges a Espanya, ara tant conscienciosament publicades pel senyor Farinelli.

Vet-aquí ls paragrafs extrets:

«Viscaia i Catalunya són les soles provincies d'Espanya qui ofereixen un confort veritable: el benestar i l'industria dels Viscains criden fortament l'atenció d'Humboldt. El paisatge, la cultura, la raça, tot és igualment interessant en el país vasc. No hi ha cap poble que tingui un caracter tant eminentment nacional, ni que hagi conservat una fisionomia tant original. Els homes són generalment petits, però tots sense excepció tenen traços fins i expressius, sense esser ni energics ni acusats. Els Vascs són més atrevits que valents, més agils que forts, més irritables que apassionats. Un hom no troba res de semblant en cap altra fisionomia nacional; en cap poble és tant general l'expressió de les forces intellectuals. Res, no obstant, revela en ells ni l'astucia ni l'habilitat: s'hi nota, al contrari, l'acord més feliç d'un esperit fi i d'un sentiment dret. Les dónes són menys avantatjosament desenrotllades. Llurs traços són menys fins i expressius. Tenen totes una fisionomia nètament acusada: severa, adhuc rigida, que llurs pestanyes fan encara més remarcables. Un hom reconeix tot seguit el Vasc en la lleugeresa i en l'elegancia del seu posat. . . .

»El cotxe d'Humboldt atravessava lentament les planes tristes i monotones de Castella. Impossible de figurar-se un país més desert tot tenint l'apariencia d'esser fertil. Se fan moltes lleugues sense veure-s l'ombra d'un habitant. Els vilatges són extremadament raros; més raros encara que les viles i vilatges són els arbres. Davant d'un hom no s'extén sinó una plana limitada a l'horitzó per colines de sorra semblantment descarnades. Poques vegades distreu la vista en aquest desert cap espectacle interessant. Res, no obstant, més meravellós que les montanyes de Pancorbo a l'entrada de Castella. Roquers nusos i escarpats, a travers dels quals serpenteja un pas estret, s'aixequen per dessobre la plana; tenen una forma tant curiosa i tant grotesca que s'hauria perdonat a Don Quixot si, atravessant aqueixa encontrada, els hagués presos per castells encantats. Alguns, en efecte, tenen la forma de veritables castells: no són allí sinó per donar al viatger una imatge *aventureuse* del país que atravessa.

. . . . . .

»El 15 de Març del 1800 arriba l'Humboldt a Barcelona. La natura, escriu Guillem, i la seva dóna ho repeteix, s'ha mostrat més generosa a Catalunya que en altres provincies d'Espanya. La campanya està perfectament conresada. L'activitat i l'industria dels Catalans s'assemblen a les dels Holandesos, i és am justicia que s'ha nomenat an aquesta provincia l'Holanda del Mig-dia. Prop de Martorell, dónes i noies seuen a les portes de les cases i fan puntes. Sovint s'hi veuen families senceres: la mare i quatre o cinc filles juntes ocupades en aquest treball. Els viatgers francesos consideren Catalunya com la prolongació de la França. Tota aquesta cos-

Digitized by Google

ta del Mediterrà ha participat durant molt temps de la sort de la França. «Coneguts són, —escriu l'Humboldt a Gœthe,—els encisos »de Catalunya, aquells puigs coberts de »boscos qui alternen agradablement am les »valls fertils, el conreu cuidadós sense esser »minuciós del pais, la netedat, adhuc l'ele»gancia dels vilatges i de les cases de camp »als voltants de la ciutat, qui respiren per »tot arreu l'alegria i el benestar.»

»Sobre Barcelona no tenim per tot record sinó dues linies de Carolina (la muller d'Humboldt):

«Barcelona,—diu ella,—és una ciutat »molt agradable, adhuc diré encisadora, bas»tida a la vora de la mar, voltada de monta»nyes verdejants i d'innombrables vilatges.»

. . . . . .

Una de les obres més remarcables de Guillem d'Humboldt, fruit dels seus viatges a Espanya, és *Esboços sobre l pais vasc.* D'ella fa n Farinelli l següent extret on Humboldt, per comparacions, arriba a la caracteristica de les tres nacions vasca, catalana i castellana: «Compara ls Vascs espanyols an els Vascs francesos, els Vascs an els Catalans i an els Castellans; no amaga gens la seva simpatia pera ls primers, el poble més actiu i més laboriós d'Espanya, qui vivia encara independent, atrinxerat en llurs montanyes; s'interessa a la seva organisació interior, a la seva historia politica; mostra com el clima i la vegetació han influit sobre l caracter i els costums. . . . . .

»De la frontera espanyola ençà, al Bidasoa, el paisatge perd en grandor, més guanya en varietat. Un hom se troba sempre voltat de grans i de petites montanyes que han suavisat llurs escarpaments; un hom veu sempre ls Pireneus davant seu, entreveu la mar çà i enllà, per intervals, a travers les escletxes de les colines més baixes. El posat dels habitants, llur caminar sobre tot, traeixen llur origen. Els segles transcorreguts, els aconteixements politics, han produit una escissió remarcable en la població vasca. Els Vascs francesos han agafat més la lleugeresa francesa, els Vascs espanyols més aviat la gravetat espanyola. Els primers s'han assimilat a poc a poc, per transicions graduals, an el caracter general dels Francesos del Mig-dia: les classes superiors, especialment, tenen tots els traços del caracter dels Gascons; els Vascs espanyols, al contrari, tot mostrant una originalitat més remarcable en llur civilisació successiva, s'inclinen noresmenys, adhuc per la llengua, cap a Espanya. Els Vascs espanyols fan paper com nació: llur pais, bastant extens, s'ha escapat quasi de tota dependencia politica; gent del país els governen, gaudeixen de franqueses i de llibertats que han tingut bon compte de guardar i de defendre. Per la llur industria, per la llur posició favorable al comerç, han encalçat un gran benestar que no s troba en lloc més a Espanya, sinó és a Catalunya i a Valencia. Aimen tots apassionadament el país llur; tenen tots el sentiment de l'independencia ancorat al fons del cor. Adhuc els nobles, adhuc aquells qui han estat pujats en els collegis espanyols i qui no saben el vasc o l'han oblidat, aimen la patria llur amb orgull i entusiasme. Els Vascs francesos no habiten sinó territoris insignificants: se perden dins la massa de la nació.

»Per tot arreu ont un hom viatja en els paisos vascs és sorprès per efectes imprevistos. Ni Viscaia ni Catalunya pertanyen potser a les provincies més curioses d'Espanya: no tenen res de verament nou qui sorprengui a l'estranger qui hi arriba del Nord; més elles són de molt les provincies més alegres, més variades i més confortables d'Espanya. L'Aragó, qui és al centre, adhuc una part de Navarra, a judicar per quasi bé totes les descripcions, no són sinó paisos tristos i pobres. Viscaia i Catalunya són molt ben poblades, molt ben cultivades; ofereixen una varietat, una vida, una activitat qui contrasten sensiblement am la monotonia de la natura i la peresa dels habitants del rest d'Espanya. Valls i montanyes s'hi succeeixen quasi sempre amb un efecte encisador; la vegetació és fresca i abundosa per tot arreu. Totes les ciutats, viles i vilatges testifiquen el benestar i els progressos de l'industria i del comerç. Els habitants qui passen llur vida al mig de llurs

Digitized by Google

montanyes i sobre l litoral de la mar són al mateix temps vius i hardits; llur fisionomia revela coratge i fermesa. El Viscaí té més aviat l'hardidesa del montanyès; el Català més aviat la valentia de l'home qui ha atenyut i consolidat son benestar amb una industria i un comerç desenrotllats. El primer resta encara feliçment en estat primitiu; és rudo i incult; més, de contra, no està gastat ni corromput; el segon és ben bé l descendent d'un poble importantissim de traficants, altre temps puixant pel predomini politic i per la riquesa a l'interior. Al contrari de Catalunya, semblantment situada entre la França i l'Espanya, la Viscaia no s'inclina, pel caracter dels seus habitants, ni vers la França ni vers l'Espanya. Els costums, les fisionomies, són diferents. La llengua vasca, original en les seves formes i en els seus sons, és tot en tot incomprensible an els extrangers qui no n'han fet un estudi especial. . . . . .

»Parlant del clima de Viscaia diu l'Humboldt: «Un hom s'adona molt bé que s troba »en una provincia septentrional d'Espanya: ja »al començament de la tardor l'aire no és tant »tebi; un hom troba aqui ls mateixos produc»tes que a Alemanya i que a la França del »Nord; a Viscaia no hi ha ni terongers, ni »palmeres, ni ammetllers, ni oliveres. Això és »el que distingeix aquest país de Catalunya. »Més aquest Nord és ben bé l Nord d'Espa»nya; la vegetació, abundosament regada, »hi resisteix al fred continuat i rigorós».

»Les montanyes i les valls semblen ordenar-se a Guipuzcoa pera l plaer dels ulls: en lloc no són tant belles. A cada recolzada l panorama varía; la vista no abraça sinó una part limitada del país. Gens d'amples valls, gens de montanyes qui s'allarguin considerablement com a Catalunya. Les pendents són suavisades en la més gran part. Riverols rapids tallen les praderes en mil replecs tortuosos; l'aigua llisca impetuosa en son estret llit, cau çà i enllà sobre molins que ella posa en moviment. El caminar viu i hardit del poble mostra que està ben avesat a enfilar-se agilment montanyes amunt. Un hom no veu sinó molt rarament roques nues i esterils; una rica verdor cobreix les montanyes gaire bé fins al cim. Els camps, les praderes, els boscos d'alzines i de roures alternen els uns als altres. La vegetació exuberant, qui dóna un encís particular a les vores de la Garona, ha cessat aquí: no trobeu ja vinyes qui entortolliguen llurs sarments a les branques de les alteroses oliveres, més no les anyoreu gens: els troncs robustos dels arbres, l'herba, el blat heriçat i crespat donen al paisatge una bellesa viril qui convé força més a un país montanyós.

»La Viscaia no coneix gaire la grandor desmesurada dels patrimonis, tant perillosa a la cultura i a la població. A Guipuzcoa sobre tot, com remarca Jovellanos, la divisió de les terres ha atenyut quasi bé son més alt grau. Un hom respecta la proprietat d'altri, i la campanya no està lliurada, com en altres provincies d'Espanya, a les devastacions dels remats i a les degradacions dels passavolants. Els fruits de l'activitat infadigable dels habitants són visibles per tot arreu: res els podria distingir més avantatjosament de llurs veins els Castellans. Calia aquesta activitat verament prodigiosa pera fer fertil un terreny naturalment ingrat i sotmès a les inclemencies del clima. El terreny, en efecte, presenta per tot arreu dificultats increibles: és pedregós i argilós; sense un conreu especial dels més curosos, no produiria sinó esbarzers i brossa; sense la *laya,* impossible de llaurar. D'aquest instrument, proveit d'estenalles, és derivat el proverbi espanyol: «Son de una misma laya».

»Malgrat aquesta activitat, els Vascs són la nació més amable i més alegra qui existeix. La musica i la dança interrompen sovint el treball més pesat. Els Vascs no viuen en la miseria i l'opressió, com els Castellans: viuen comodament, alegrant-se del benestar llur. Si un hom troba mendicants en llur país, no són generalment indigenes, sinó estrangers. Estan orgullosos dels privilegis, de l'antiguetat i de la gloria de llur nació. Pel seu posat esvelt, per la confiança hardida que inspira llur esguard, se veu bé que no s'han

Digitized by Google

de planyer gaire i que no concebeixen altre país al món que sobrepugi al llur en benestar. Sobre aquest punt no s'estan pas de parlar-ne als estrangers: alaben llurs virtuts i llurs privilegis. Confessen que Madrit i Castella tenen força avantatges; més allà ls homes, diuen ells, no són tant bons i tant nobles com a Viscaia. Tots aquells, el caracter nacional dels quals no ha estat alterat per l'educació afòra del llur país, participen d'aquests sentiments. Ells se transmeten de generació en generació, i quan regnen en un país que frueix d'un benestar interior, d'una constitució qui no damnifica gens son lliure desvelopament, d'una igualtat quasi completa, se comprèn facilment que una sang clara i pura degui circolar en les venes; que l'home estigui tant disposat al treball com a les comoditats i al plaer.

. . . . . .

»L'Humboldt l'any 1811, en unes notes sobre les Corts espanyoles, fa reflexions on l'eminent pensador posa l dit a la llaga dels defectes dels rodatges administratius d'Espanya. L'Humboldt se pregunta si l'Espanya podria arribar mai a un estat de felicitat i de tranquillitat desembarrassant-se de la guerra am la França i consagrant-se a son organisació interior. Napoleon, d'altra part, no atenyeria millor son objecte abandonant l'Espanya a son propri destí? La soliditat dels lligams qui uneixen l'America a l'Europa depèn en gran part del govern qui va a establir-se a Espanya. Més quin govern el que actualment té l'Espanya! Un rei allunyat pot-ser per sempre de son reialme, la nació impotent per governar-se ella mateixa! Se formen juntes en les diferents provincies; després una junta central, fins a tant que les Corts se reuneixin. La situació és molt diferent de la de França, on tot ha convergit sempre envers París: existeix a Espanya una diferencia notable entre ls drets, els costums, les habituds, el caracter dels habitants de les diferents provincies, i aquesta diferencia és actualment una dèu de calamitats. A les provincies és ont el govern comença a organisar-se, i l'organisació provincial ha resistit an el cambi del govern central. Les juntes provincials i les Corts obren conforme principis sovint oposats. Les primeres concentren tota llur atenció sobre la guerra, a la qual deuen llur origen; no desitgen altra cosa sinó enfranquir-se del jou dels Francesos i restablir l'antiga dinastia. Les Corts esguarden un altre objectiu: ho volen reformar tot. Ço que cal a l'Espanya és una monarquia constitucional o bé un govern republicà. D'aquí vénen escissions inevitables, lluites continuades en el sí mateix de l'assamblea. Els republicans no discuteixen sinó projectes de reforma, constitucions noves, lleis al nivell de les llums modernes; el partit contrari pledeja en favor d'una nova constitució, i exigeix que les Corts no s'ocupin sinó de la guerra i de les finances. El desacord entre la Regencia i les Corts és encara més sensible. Cap limit fixo a llur poder; els dos còssos espargeixen, afebleixen llurs forces en lloc de concentrar-les i de dirigir-les cap a un mateix fi. És evident que un estat de coses semblant no pot de cap manera durar llarg temps. La màquina governamental, per falta dels engranatges necessaris, s'enderrocarà tard o aviat; les Corts, un cop establertes en un altre lloc, sobre una escena més vasta, atrauran molt més l'atenció sobre d'elles; se les veurà compostes de membres no llegítims, se les forçarà a disoldre-s o a projectar altres reformes. L'Humboldt no veia altra salvació per l'Espanya sinó en el retorn a la monarquia constitucional llegítima, en l'acord interior dels partits, en l'ordre complet i perfet de llurs forces. L'esperit democratic, lluny d'esser una felicitat per l'Espanya, era sa ruïna. La nació espanyola, diu ell, és molt devota de ses velles institucions; té massa tranquillitat i seny naturals pera deixar-se arrocegar a la lleugera per una efervescencia democratica que li convindria en tant menys quan la França mateixa, son enemiga jurada, ha donat en aquest punt un trist exemple.

. . . . . .

» L'Espanya, després d'haver-se donat sa celebre constitució del 18 de Març de 1812, va passar per tristes vicissituds. L'Humboldt,

Digitized by Google

qui havia previst ses desfetes, no s va ocupar més de son esdevenidor. «Els afers d'Es»panya comencen a embolicar-se,—li escri»via son germà Alexandre l 26 de Juliol de »1823,—la resistencia devé més obstinada.» Vénen desastres sobre desastres. La nació qui era altre temps per les altres un model d'entusiasme i de valentia, se cobria ara d'honta i s'arrocegava per la polç. Era una nació gastada, podrida per dins. Quasi bé tot-hom la pintava trista, decrepita, envilida, corrompuda.»

Han passat d'això més de setanta anys. En aquest entremig quantes guerres, quants cambis, quantes revolucions, quantes provatures constitucionals politiques, quantes calamitats en el govern d'Espanya! I l'Espanya no ha sabut trobar encara l regim adequat que la regeneri i li faci viure una vida próspera, tranquilla i progressiva! Fins ara ha anat a la recerca d'una constitució homogenia, amorfa, adequada a l'esperit i als interessos de l'oligarquia castellana qui pretén conservar encara l poder en l'Estat espanyol. Aquest regim, qualsevulga que sia la forma que prengui, porta l'Espanya a la ruïna. Els catalanistes ne proposem un altre de regim politic, un regim que, sense damnificar en l'Estat l'unitat del poder, reconegui i organisi l'autonomia de les diferents nacionalitats qui viuen més o menys dins l'Estat espanyol.

Segurament no es pas pel camí on s'han trobat i desgraciadament segueixin trobant-se ls desastres i el possible daltabaix de demà que les nacions hispaniques s'han de salvar. Tenim raó ls catalanistes? Serem escoltats a la fi?

Les tradicions governamentals castellanes són molt arrelades, són a prova de vents, d'aiguats i de ciclons; però si la riuada és tant forta potser el desarrelarà aquest bosc migrat i esteril plantat en mig del desert de la gran planicie central d'Espanya, i, vinguda després la bonança, tornarà a brillar allavors esplendid el sol vivificador sobre aquesta terra hispanica.

JOAQUIM CASAS-CARBÓ

UNA FABRICA DE SANTS. PER SANTIAGO RUSIÑOL [1]

No era una fàbrica de l'arrabal de Barcelona, no: era, tal com marca, una fàbrica, am privilegi per fer sants de cartró-pedra, o pasta-fusta, o paper-guix, o lo que sia, que per això tenen privilegi i són secrets de l'ofici.

Perquè lo que abans era un art seriós, un art inspirat i mistic, conresat en la vaguetat del somni, rebent claror de gloria; lo que abans necessitava l raig de l'inspiració i la mirada dels angels, i el somriure de les verges, i l'extasi dels creients, i fins la palma del martiri, avui se fa am privilegi, am turbina o màquina de vapor i amb el secret d'una pasta.

Per fer una imatge que inspiri, ja no necessita l claustre i la soletat del temple: avui el motllo ho fa tot: modela, verniça i treu un llustre que enamora; avui per encarnar els angels tenim calcomania; per fer el morat del color n'hi ha prou am l'anilina: la qüestió és donar barato, fer els sants a rengles, numerar-los com soldats, vestir-los com cromos i fer-los d'una materia que, ensems que sia de durada, no perjudiqui la bossa.

La qüestió és trobar una pasta. Hi ha qui comença un capet i la pasta d'aquell cap és el motllo am privilegi de tota una vida d'artista; hi ha qui pinta tres pallers i aquells pallers s'arrengleren a lo llarg d'una existencia; qui troba una tomba i la converteix en via Appia; qui troba l motllo d'un arbre i en fa un passeig sense fi; qui s topa un dia amb un moro o coneix una odalisca i la va ensenyant pel món, mentres entrin a la barraca.

Aquella fàbrica de sants havia trobat la pasta i l'anava exprement, i feia engunia de veure.

Figureu-vos les imatges, els sants, les verges i els angels, arrenglerats com reclutes: aquí, un rengle de Sants Jaumes tots iguals,

(1) Del llibre inedit *Fulls de la vida*.

Digitized by Google

tots sortits del mateix motllo, tots am la llur etiqueta; més enllà, els mateixos sants més petits, i per lo tant més baratos; els Sants Josephs a dotzenes, les Purissimes afilerades per mides, i els Sants Cristos penjant a tires del sostre.

Més lluny, i en una altra sala, fabricaven uns Sants Rocs que era la comanda ultima. Posats sobre d'un prestatge, un home amb un pincellet, amb un pot color de llaga, anava pintant els genolls i no feia més que això, perquè era un especialista; al costat seu, dos homes més feien les clapes del goç: amb una gran simetria anaven de l'un a l'altre, aprofitant el color d'una xicra que tenien; unes nenes d'uns dèu anys pintaven les carbacetes; altres, feien el gaiato, i l'amo ls donava pressa, i retocava les cares copiades del model, un Sant Roc posat al fondo, com si fos el capità d'aquell rengle de figures.

Vaig sortir d'aquella fàbrica am ganes de riure i pena. Aquella pasta-cartró embaratint la bellesa, vulgarisant la llegenda, posant en motllo l'ideal, era dels fulls de la vida més ingrats que havia llegit. El cromo ns fa tornar indis, i aviat els missals i codices, els llibres d'hores, de meditació i de fe, seran escrits am velograf i plens de calcomanies.

Com poden ser modernistes aquests fabricants de pasta!

SANTIAGO RUSIÑOL

BIBLIOGRAFIA

CATALECH ESPELEOLOGICH DE CATALUNYA, *recopilat per Norbert Font y Sagué.* — Barcelona, 1897.

La vinguda de M. Martel, l'explorador de les cavernes, a Barcelona, va dotar a Catalunya d'un explorador tant atrevit com ell i que no comptant, ni de molt lluny, amb els seus medis, ja ha fet a hores d'ara alguns descobriments.

Ens referim a l'autor del *Catalech espeleologich,* obra utilissima pera incitar a variats estudis sobre Catalunya subterrania. Es el catalec en que s dóna noticia de més fenomens naturals: arriben a 333. S'ha de fer constar que, encara que l Sr. Font no ha pogut fer personalment les exploracions de totes les coves i avencs de Catalunya, s'ha servit de referencies, entre altres les contestacions a l'interrogatori que l *Centre Excursionista* va dirigir, amb aquest intent, a tots els seus delegats.

M.

REVISTA DE REVISTES

El *Mercure de France* del més de Maig publica entre diversos articles un conte den Régnier; insereix una *Ballada de la Presó de Reading,* traduida de l'original inglès den Oscar Wilde, que figura una visió real i decadentista de les tortures, hallucinacions, espaordiments i denigrants humiliacions que fisica i moralment experimenten els reclosos en aquella presó, i comença a donar a llum el drama en cinc actes *Margit,* original del celebre autor suec August Strindberg, en el qual, amb una psicologia escorcolladora de lo anormal que en la vida de l'ànima s produeix, desde l començament ens fa pressentir am terror la tragedia fatal que més tard contorbarà als personatges; valiós procediment estetic de que s valen la majoria dels dramaturcs moderns del Nord.

— *La Revue Blanche* és una publicació revolucionaria que aplega en ses columnes una part del jovent francès partidari de l'independencia anarquica i del simbolisme intellectual. En el numero corresponent al 15 de Maig continua la publicació de la novela den Gustave Kahn, *Le Cirque Solaire;* insereix un article politic de Henri Lesvignes sobre *La fracció socialista en el Reichstag;* publica unes atapaides notes den Paul Signac sobre *L'Impressionisme i el neo-impressionisme pictorics,* en les quals se fa molt encertadament la relació dels procediments tecnics de que s valen els pintors d'aqueixes escoles radicals. Hi ha també unes estrofes subscrites per Emmanuel Benjamin-Constant, de les quals mereixen citar-se ls següents versos, titolats *Bergers,* per la tendra i decadentista emoció que revelen, per l'especial encantament simbolic que produeixen i per la llur estructura lliure i senzilla:

L'étoile leur souriait douce dans la nuit...
Une lune de clarté...
Un petit vent parfumé...
De la beauté...
Tous les bergers s'en sont allés...
Leurs moutons hochent la tête
Pour approuver. — Les bonnes bêtes...

— El numero corresponent al més d'Abril del *Nový Kult,* revista lliure que s publica a Praga, insereix una traducció de l'article den Camille Mauclair titolat *Reflexions sobre les direccions contemporanies,* i dóna a llum un estudi molt interessant den Stan Przibiszewski sobre la *Naixença de l'Iglesia de Satà.*

— La *Moderni Revue,* també de Praga, publica en el seu numero d'Abril una traducció de l'*Antierist* den Nietzsche, una poesia den A. Sova i una munió de critiques sobre llibres nous.

— *La Clavallina,* de Perpinyà, publica en el seu nombre del 15 de Maig un article den Lucien Descaves titolat *Douloureuses* i un estudi sobre l jove poeta Frederic Saisset, que acaba de publicar un volum de poesies.

J. P. J.

TIP. «L'AVENÇ», RONDA UNIVERSITAT, 4, BARCELONA

Digitized by Google

CATALONIA

UN BENEFACTOR POLITIC. PER ALFRED OPISSO

Quan en Gladstone, carregat d'anys, va anar prenent les qualitats que assenyalen la tardor de l'existencia, ningú va dirli: *Quin vellet!* Tot-hom digué: *Mireu quin gran vell!*

En efecte, no va esser un vell com altres, d'aquests que passen els darrers anys de llur vida maleint lo que havien defensat fins allavores. En Gladstone, sense frases ni retoriques, anà *endavant sempre;* evolució de les més dificils, perquè no hi ha res més repugnant que veure tornar-se *radical,* cap a la senectud, a qui havia sigut sempre un reaccionari o *conservador.* (Aquí a Espanya s veu això algunes vegades, i ara mateix.) Però en Gladstone no va esperar que s fes vell per abraçar la causa de la llibertat dels pobles: ho va fer essent encara jove, l'any 52. Veritat és que potser fóra més ben dit que sempre fou lliberal, tot i essent *tory,* com ho va demostrar quan l'any 45 se declarà energic partidari de la separació de la Iglesia i de l'Estat, fonament de son hardit projecte de més endavant declarant abolida la Iglesia oficial d'Irlanda.

Ben al revers dels homes d'Estat dominats per l'exclusivisme de llur patria, se podria dir que n Gladstone fou l'apostol universal de la tolerancia i del dret de cada hu. Va fer en 1850 un viatge a Italia, per motius de salut, i aquell *tory* tant significat va denunciar a Europa ls horrors de les presons de Napols, quan un altre s'hauria guardat ben bé de comprometre ls *prestigis* de la monarquia. Aquell va esser el començament de ses nobilissimes campanyes en favor dels oprimits de totes bandes.

Poc després d'haver tornat en Gladstone a sa terra s formà una coalició (1852) de *whigs,* radicals i *tories* den Robert Peel, que va tirar a terra al ministeri Disraeli; i en Gladstone, que havia sigut el que contribuí en primer lloc a la caiguda, fou nomenat Canciller de l'*Exchequer* o, com diem aquí, ministre d'Hisenda, en el gabinet Aberdeen.

EN GLADSTONE LLEGINT — DEL QUADRO DE J. MAC LURÈ HAMILTON EN EL MUSEU DEL LUXEMBURG

Digitized by Google

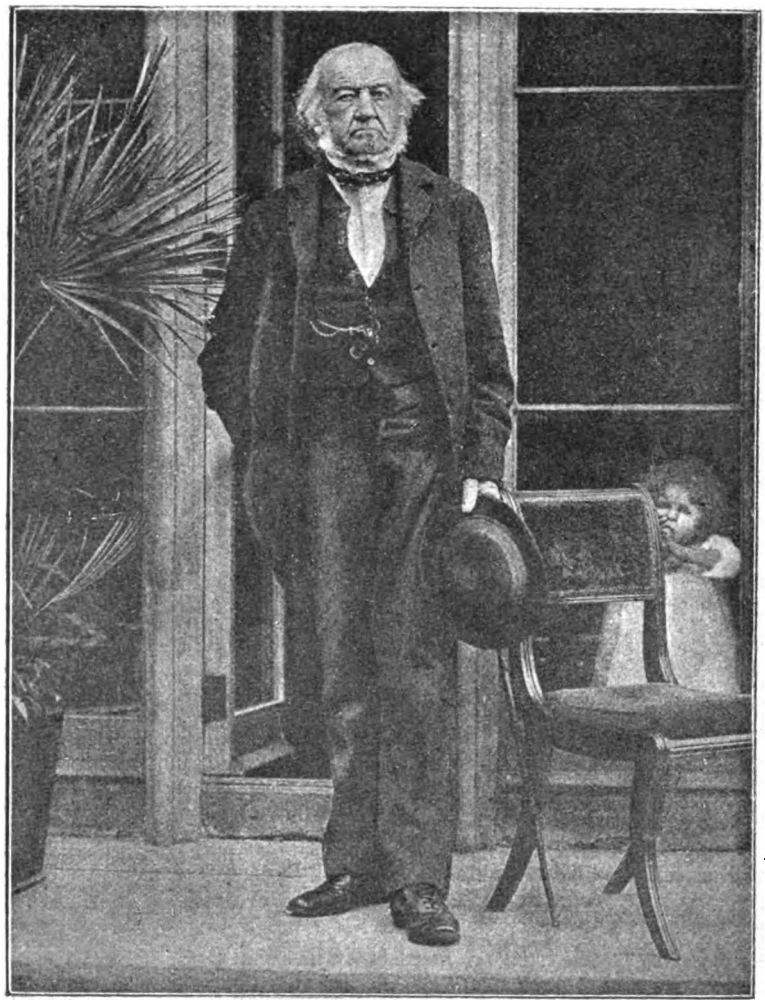

RETRAT DEN GLADSTONE

Desde allavores va seure entre ls lliberals; però com va demostrar esser un financier admirable, al tornar a pujar els *tories* li van pregar que no s mogués, però no ho volgué. No era home de sacrificar per un ministeri, ni per res del món, ses conviccions, com ho demostrà dues vegades més, al perdre en 1865 la diputació d'Oxford abans de deixar de defensar l'extensió del dret electoral, i en 1868, al succeir-li lo mateix a Lancaster per haver defensat la supressió de l'Iglesia protestant d'Irlanda.

Quan hi hagué la guerra de Crimea demostrà n Gladstone la conseqüencia de ses opinions defensant sempre la necessitat de firmar les paus, sense endonar-se-li res de l'impopularitat que això li ocasionava. Devia creure, i creia bé, que un home d'Estat no s'ha de deixar remolcar pels diaris ni pels cridaners, sinó que ha de fer lo que segons la seva conciencia creu que és millor.

L'any 67 va pendre definitivament la direcció del partit lliberal, i desde allavores no s va cançar mai de demanar l'abolició de l'Iglesia privilegiada d'Irlanda, logrant-ho a la fi, quan sigué primer ministre l'any 68.

Enemic sempre de la guerra, va tenir pit per censurar an en Gambetta quan aquest se va empenyar temerariament en continuar la resistencia; i si s vol veure més encara fins a ont arribava son afany de pau, recordem que va fer als Estats Units totes les concessions que aquests van demanar, quan la qüestió del *Alabama,* preferint l'impopularitat a la guerra; i recordem també que després de la terrible desgracia de Khartum, quan morí l general inglès Carles Gordon (el Baiard del segle XIX), en Gladstone, per no fer vessar més sang ni imposar nous sacrificis al seu país, i sense fer cap cas de la cridoria dels patrioters, que volien venjar la dissort d'aquell gran home, va fer evacuar el Sudan; imi-

Digitized by Google

tant, potser, en això, a l'energic general espanyol Narváez quan, veient lo molt que costava Santo Domingo, va fer embarcar la tropa.

Al costat d'aquests sentiments eminentment pacifics, veurem que n Gladstone era l campió de totes les nacionalitats opreses. Essent ministre l'any 80 s va negar a pendre mides de severitat per ofegar l'agitació d'Irlanda: no era am lleis marcials, a canonades ni am presidis com podia conseguir-se la tranquillitat de l'illa séns ventura, sinó am procediments justos i equitatius: per això va presentar en Gladstone on *Bill-Land,* o lleis de reforma agraria, per virtut de la qual se repartia la terra entre ls pagesos pobres, rebent subvenció de l'Estat, i s fixava la llibertat dels contractes entre ls terratinents inglesos i els arrendataris irlandesos. Els lords, com ja era de preveure, van rebutjar el projecte; però no per això s descoratjà en Gladstone, resolt a no parar fins a conseguir el triomf del seu gran pensament.

L'any 84 fa donar un pas més a la qüestió ampliant lo cens electoral d'Irlanda; i, per fi, en 1886 se decideix a acabar d'un cop proposant al Parlament l'autonomia de l'infeliç nació. Fou rebutjat també l nou *Bill;* però no calia pensar que n Gladstone se donés per vençut. Va tornar a presentar el projecte del *Home Rule* quan en 1892 va esser altra vegada primer ministre. Tampoc aquesta vegada conseguí fer-lo passar, i caigué, i en comptes de resignar-se a la derrota... publicà un escrit excitant als escocesos i als galesos a que revindiquessin també la llur autonomia.

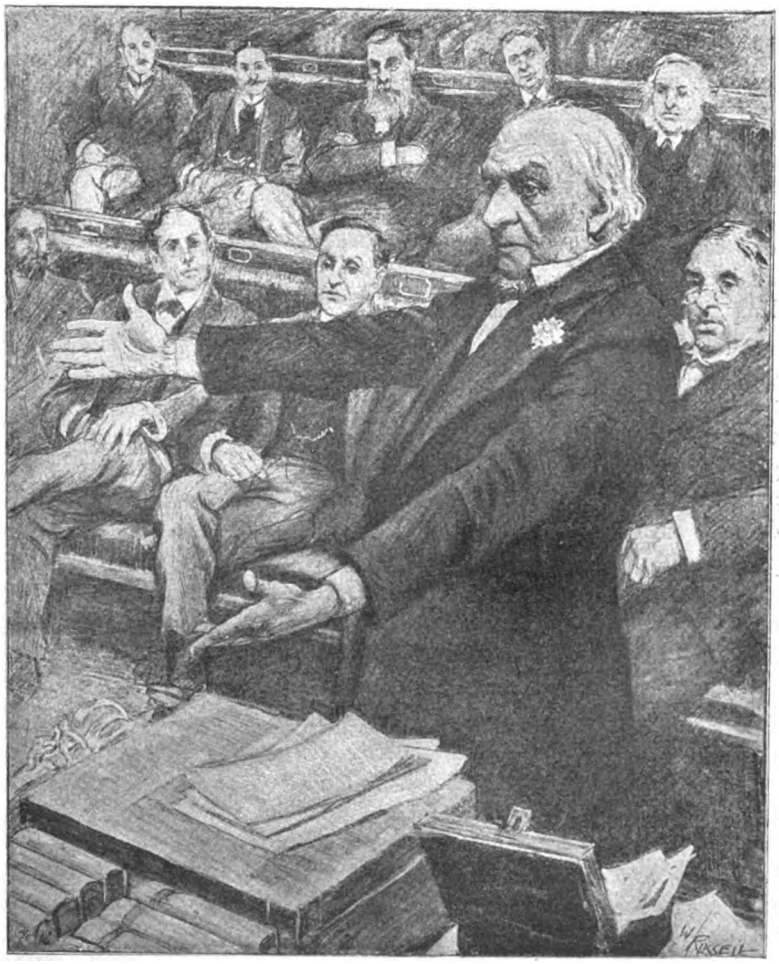

EN GLADSTONE PRONUNCIANT DAVANT DEL PARLAMENT EL GRAN DISCURS A FAVOR DEL « HOME RULE » DIBUIX DE W. RUSSELL

Digitized by Google

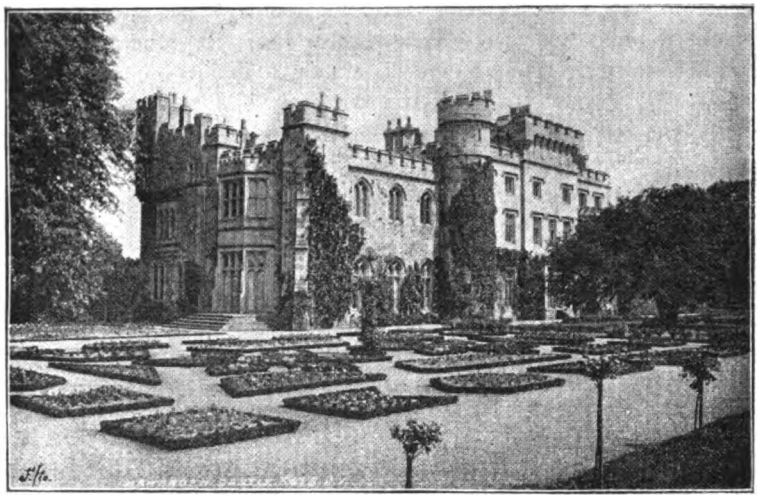

CASTELL DE HAWARDEN PROPRIETAT I RESIDENCIA DEN GLADSTONE

Retirat de la politica activa, no va faltar mai a son gloriós passat, prenent la defensa dels cretencs i dels grecs contra ls turcs, als quals acusà am no menys energia que ho féu l'any 76 quan les matances de Bulgaria.

Sols un home tant coratjós i tant convençut de la raó com en Gladstone podia perseverar en la colossal lluita que havia començat desde jove contra l'opressió dels pobles, malgrat l'egoisme desfrenat de la nació inglesa; però ell anava al dret, séns fer-li res la defecció mateixa dels seus companys de partit.

No s ficava gaire en negocis estrangers en lo pertanyent a combinacions d'*alta política*, però s'hi tirava de cap quan se tractava de defensar els debils contra ls opressors: als irlandesos, als napolitans de l'any 50, als bulgres, als grecs, als armenis, als cretencs.

Home de cultura extraordinaria, no tenia més pensament que afavorir a les classes necessitades, d'on son gloriós renom de *People's William* (Guillem del poble); perquè en Gladstone, com és veritat, li va rebaixar impostos, li va facilitar el menjar, li va obrir fonts de treball.

Inglaterra colloca l nom del *Great Old Man* al nivell dels de Fox, Pitt, Canning i Walpole; ha enterrat an en Gladstone al costat de Shakspeare i de Newton; però fóra de la gran Bretanya haurà tingut, potser, més llagrimes encara, ja que mai oblidaran son nom l'Irlanda, la Grecia i la Creta, i amb elles les nacions que en hora maleida van perdre llur independencia, qui les feia grans i respectades, quan avui se veuen arrocegades, séns culpa, a l'abim a que s destimben llurs opressors, confonent-se amb elles malgrat la diferencia de raça, de llengua i de passat.

ALFRED OPISSO

CONJUGAL

Ella, asseguda al seu costat, vetllant-lo,
entristida, plorosa i abatuda;
ell, an el peu del llit, bo-i dret contempla
mare i fill a un plegat; després s'acosta
ane l'esposa, que amorosa l mira,
recorda un passat dolç i aixis li parla:
«Que depressa passà aquell temps, hermosa!
Que eren curtes les nits de clara lluna
passades a prop teu hora per hora!
Quin temps aquell! Els jorns eren esplendids,
el cel més blau, els prats sempre florien,
a tot temps era temps de primavera,
i el sol més resplendent en son romiatge
s'extenia pel món, omplint la terra
de vida. Que era bell! Que harmoniosa
sa cadencia de llum, més que mai pura!
Ens abrusava ls cors a totes hores
i no sabiem que fos ell. Més ara,
ara si que ho sabem; car l'alegria
ja va allunyant-se séns di un mot, empesa

Digitized by Google

per la quietud terrible i espantosa
que regna en eixa cambra. Ja perduda
l'esperança del tot, veig dins l'arcova,
esgrogueit i sens halè de vida,
aclaparat a vora teu, que l vetlles,
el fill que vas donar-me tota alegra
quan encara ls sarments, rublerts de pampols,
mostraven llurs raims com l'or de rossos».

JAUME TERRÍ

IFIGENIA A TAURIDA. TRAGEDIA DE GŒTHE. TRADUCCIÓ DE JOAN MARAGALL

PERSONATGES:

IFIGENIA.
THOAS *(rei de Taurida).*
ORESTES.
PILADES.
ARKAS.

Bosquet davant del temple de Diana

ACTE PRIMER

ESCENA PRIMERA

IFIGENIA

A la vostra ombra, movedices copes
d'aquest sant bosc tant vell i ple de fulles,
lo mateix que en el temple de la deessa,
hi entro més frisosa avui encara [passos:
que l dia en que hi vaig dà aquells primers
la meva ànima no acaba d'avenir-s'hi.
Ja fa molts anys que m serva aquí reclosa
un alt voler, an el que jo m rendeixo,
prò com el primer jorn só forastera.
Que m separa la mar dels que jo estimo,
i passo hores i hores a la platja
vers la terra dels grecs anhelant sempre,
i contra ls meus sospirs no més revénen
sordament les onades bramadores.
Ai! malhaurat aquell que lluny dels propris
està sol: tot plaer se li amarganta,
i els pensaments tot-hora se l'enduuen
vers la casa pairal, allí on va veure
el sol aclarí l cel el primer dia,
i aont els jocs lleugers de l'infantesa
l'anaven enllaçant amb uns i altres...
Jo no m queixo dels déus, però és ben trista
tant mateix la sort nostra, pobres dònes!
És poderós a casa i a la guerra
l'home, i s sap valer siga allà on siga:
tot possehí és per ell, tota victoria,
i sempre té amanida una mort noble.
Les ditxes de la dòna són mesquines.
Ja és consol i és dever ensems per ella
l'estar subjecta al dur marit; i ai! pobra
si mala sort la porta a terra estranya!
Així, jo, que ara am ferms i sagrats llaços
só aquí pel noble Thoas retinguda,
quina vergonya m dono, oh tu, deessa,
d'haver de confessar que sols per força
vaig servint ton altar... Tu, que m salvares!
Ma vida havia d'esse-t consagrada
per servi-t lliurement, i encara espero
en tu, Diana, que al mirar la filla
del rei més gran que hi ha damunt la terra
de mort amenaçada, la prengueres
en tos divins i piadosos braços.
Filla de Zeus, si an aquell home insigne
al qui, afligit, la filla demanaves,
si al gran Agamemnon que als déus s'assembla
i que en l'altar te va donar la filla,
dels murs vençuts de Troia a casa seva
has tornat gloriós, tornant-lo als braços
de l'esposa, dels fills, de quant estima,
torna-m'hi també a mi: ja que m salvares
de la mort, salva-m, doncs, d'aquesta vida,
que ara és per mi com una mort segona.

ESCENA SEGONA

IFIGENIA I ARKAS

ARKAS

Salut, sacerdotessa de Diana,
en nom del nostre rei que a tu m'envia.
Avui Taurida tota a la deessa

Digitized by Google

ha de dar grans mercès: meravellosa.
ha sigut la victoria: d'ella vénen
el rei i tota l'host, que ja s'acosten:
jo he passat al davant a anunciar-t'ho.

IFIGENIA

En seran benvinguts, tot està prompte,
i de Thoas han d'esse ls sacrificis
ben plascents a l'esguard de la deessa.

ARKAS

Tant-de-bo que també l de sa serventa,
ton noble esguard que tot el poble admira,
santa donzella, fos brillant i alegra
com bon senyal per tots; més, d'un misteri
està l'ànima teva ennuvolada,
i en va espera tot-hom dies i dies
una franca paraula de ta boca.
Desde que jo t conec en'questes terres,
davant del teu mateix esguard tremolo;
i oculta resta encara endintre, endintre,
com en presó glaçada, la teva ànima.

IFIGENIA

Escau així a la desterrada, a l'orfena.

ARKAS

Orfena, desterrada aquí pots creure-t?

IFIGENIA

La patria no s retroba en terres llunyes.

ARKAS

Més ara lo més lluny de tu és la patria.

IFIGENIA

Per xò no tinc consol ni puc tenir-ne.
En aquell temps de joventut primera,
quan de pares i fills és tendra encara
l'unió, els nous rebolls junts i amorosos
del peu de vella soca al cel creixien.
Prò una maledicció passà llavores
i m prengué a mi, furienta va arrencar-me
de l'estimada companyia. Ont ereu,
alegries d'infant? Sols com un'ombra
sempre més he viscut: la fresca joia
del viure, en mi no treu cap més florida.

ARKAS

Si tu així t'anomenes malhaurada,
jo de mal-agraïda t'anomeno.

IFIGENIA

Jo us dó mercès de tot.

ARKAS

Més no les pures
mercès am que s retorna l benefici,
no la mirada alegra que demostra
afecte al cor, i a més vida contenta.
Pensa que quan la sort misteriosa
fa tants anys a aquest temple va portar-te,
Thoas va rebre-t tant humil i tendre
com si de mans dels déus fossis vinguda.
I aquesta platja, que pel qui hi arriba
sempre crudel ha estat, per tu piadosa.
Que mai havia entrat en aquest regne
un estranger, que en la sagrada pedra
de Diana, segons antic usatge,
no caigués, immolat, sagnanta victima.

IFIGENIA

No és sols el respirar lo que fa viure.
Quin viure és aquest meu, que vaig i torno
per'quest sant clos, com ombra pel sepulcre,
tota jo consumint-me de tristesa?
I això és gaudir la vida ben complerta
l'anà esperant en va de l'un en l'altre
els dies, com a nuncis del cap-vespre
de l'oblit, que a la vora del Leteo
l'estol dels que sen van celebren funebres?
El viure inutil és morí abans d'hora.
La dòna viu així, i jo la primera.

ARKAS

Tant sols te pot dictà aquestes paraules
un noble orgull que jo t perdono: et planyo;
aquest orgull te mata l goig del viure.
Prò, ja ho saps bé que no has fet res prop
[nostre?
Qui és que ha asserenat l'ànima terbola
del nostre rei? I aquell crudel usatge
que arrebassava en mig de sang la vida
als estrangers, aquí, dins d'aquest temple,
qui és que l'ha estroncat de cop i volta

Digitized by Google

amb el suau persuadî incançable,
tornant als presos, d'una mort segura,
a la patria estimada? I la deessa,
en compte de mostrar-set enutjada
pel mancament d'acostumades victimes,
no ha omplert prodigament les teves supli-
no bat alegres ales la victoria [ques?
damunt de la nostra host, i anticipant-s'hi?
No troba cada hu mellor la vida
desde que l rei, que ple de seny i força
ens governa tants anys, també disfruta
de dolçura major en ta presencia,
i ens alleugera la deguda càrrega
de nostra obediencia indiscutida?
Te dius inutil, quan de ta persona
regala un balsem tal damunt de tantes?
Quan per'quest poble, al qual un déu va
ets font perenne de ventura nova, [dur-te,
i dónes salvació i bona tornada [gues?
al qui ha vist de la mort les platges freste-

IFIGENIA

Als ulls d'aquell que sempre endavant mira
s'esborra l poc, veient quant resta encara.

ARKAS

Fa bé aquell que no estima la seva obra?

IFIGENIA

No és pas ben vist qui massa la sospesa.

ARKAS

Ho és tant poc qui, orgullós, no se l'estima
com qui, per vanitat, la prea massa.
Escolta i creu el mot honrat d'un home
que t'és del tot fidel: quan el rei vinga
acontenta-l d'allò que ell te demani.

IFIGENIA

Tos mots lleals me donen una angunia!
Negar quelcom al rei sempre m fa pena.

ARKAS

Pensa bé l que t convinga i lo que facis.
Desde que l rei perdé l fill que tenia
se fia de ben pocs dels que l rodegen,
i encara, d'aquests pocs, no pas com antes.
En cada jove de sa cort desplau-li
veure un hereu del regne; tem que vinga,
indigent, solitaria, la vellesa,
o en alçament traidor morî abans d'hora.
Els scites no tenim gaires paraules,
i el rei molt menys que cap: l'acció i el mando
és lo que té avesat, no l'artifici
d'anar descapdellant triats conceptes
per lograr lo que vol. Doncs no l'apuris
tot fent la desentesa o reservada,
sinó ajuda-l a dir lo que vol dir-te.

IFIGENIA

¿I haig d'esser jo mateixa la que ajudi
a fer-me caure l'amenaça a sobre?

ARKAS

Tu del seu demanà en dius amenaça?

IFIGENIA

Per mi, de totes, és la més terrible.

ARKAS

Correspon refiada a son afecte.

IFIGENIA

Que m deslliuri primer de la temença.

ARKAS

Com és que no li has dit mai d'on devalles?

IFIGENIA

A la sacerdotessa escau misteri.

ARKAS

De misteri, pel rei, res ha de ser-ho!
Mira que encara que ell no t'ho pregunti,
la seva ànima gran té ressentida
fins al bell fons per tal desconfiança.

IFIGENIA

Està enutjat am mi?

ARKAS

No puc pas dir-t'ho:
ell de tu mai ne parla, prò jo m penso
que sent un gran desig de posseir-te.
No l'abandonis, doncs, que si madura
l'ira en son pit, portant-t'hi horrors tal volta,

Digitized by Google

pensaras, penedida, en mes paraules
quan no hi seras a temps.

IFIGENIA

Com? El rei pensa
lo que cap home que l bon nom estimi
i amb el temor dels déus son pit enfreni
podria mai pensar? Del peu de l'ara
vol al seu llit arrossegà-m per força?
Els déus invocaré en la meva ajuda,
i abans que tots la valerosa Diana.
Ajudi la deessa a sa captiva!
Ajudi la donzella a la donzella!

ARKAS

Oh! Calma-t, que la sang impetuosa
no mou al rei a empresa temeraria
de joventut. Peró si l contradeies,
me temo d'ell uns altres determinis
ben greus... i sens remei els compliria,
perquè té l'esprit ferm com una roca.
Jo t'ho torno a pregar: si no altre afecte,
mostra-li agraïment i confiança.

IFIGENIA

Oh! Diga-m lo que n saps...

ARKAS

Ell podrà dir-t'ho:
s'acosta cap aquí; ja que l'estimes,
encoratja-t a rebre-l amigable,
que l'home com ell noble, deixa dur-se
facilment pels bons mots d'una donzella.

IFIGENIA *(sola)*

Jo no sé com seguí ls fidels avisos,
prò seguiré l dever de sé agradosa
al meu benefactor, i bé voldria
agradà al poderós tot sent sincera.

ESCENA TERCERA

IFIGENIA I THOAS

IFIGENIA

Diana t beneeixi; gloria i fama
i riqueses te sien concedides,
i el bé dels teus vassalls i els bons desitjos;
i aixís com damunt tants regnes i vetlles,
gaudeix per sobre tots de les ventures.

THOAS

Estic content quan ho està l meu poble;
de lo que alcanço, els altres en disfruten
molt més que no pas jo. Ditxós pot dir-se
tant sols aquell, o poderós o pobre,
que la ditxa la troba a casa seva.
Tu t vas doldre am mon dol en aquells dies
quan l'espasa enemiga va arrencar-me
el meu fill, el darrè, el millor. Llavores,
mentres va posseir-me la venjança,
no vaig sentir cap buit a casa meva.
Més quan, ja deslliura-t, avui retorno
havent venjat mon fill, res que m somrigui
trobo en ma llar: l'alegre obediencia
que jo veia brillà en tantes mirades,
avui veig que l recel l'ha enterbolida:
tots pensen en demà, i tots segueixen
al pare sense fills... perquè han de fer-ho.
Al venì an aquest temple on tantes voltes
he entrat a demanar sort en la lluita
i a donar grans mercès per la victoria,
avui hi porto un vell desig en l'ànima
que t toca a tu, i no ha pas de sorpendre-t.
Per gran benedicció del poble i meva
voldria dur-te a casa com a esposa.

IFIGENIA

Massa ofereix a la desconeguda
el rei, i tota vergonyosa n resta
la pobra recullida que en tes platges
tant sols cercà l repós i la defensa
que tu li has dat.

THOAS

Aquest callà invencible
am que has amagat sempre ton origen
tant a mi com a l'ultim de mon regne,
no fóra pas ben vist en cap més poble;
i en aquest, tant temut per tots els altres,
per llei fatal, jo, el rei, sols te demano
a tu, la benvinguda, que obtenies
la vida i tots els drets de la clemencia,
te demano tant sols la confiança
que honradament puc esperar de l'hoste.

Digitized by Google

IFIGENIA

Oh rei! Si t'he amagat el nom dels pares
i el de ma casa, confusió sols era,
desconfiança no; que si sabessis
qui tens davant, i com és maleïda
la testa que tu ampares, tal vegada
ten vindria un horror que no tel penses
i tot el teu gran cor tremolaria.
I en comptes d'oferir-me un lloc al trono,
pressós em llençaries del teu regne
abans del temps que ls déus assenyalaren
pel bon acabament del meu viatge
i l'alegre retorn a casa meva,
i em llençaries a la sort terrible
que arreu acull am mans fredes i dures
a tots aquells que van fugint i roden.

THOAS

Qualsevulla que sia la sentencia
dels déus damunt de tu i de ta nissaga,
mai m'han mancat, desde que aquí disfrutes
del dret piadós de l'hoste, les divines
benediccions. Com vols, doncs, que jo cregui
que a l'amparar-te amparo a una culpable?

IFIGENIA

El bé que fas benediccions te porta,
no aquella a qui tu l fas.

THOAS

Les mercès fetes
als enemics dels déus no treuen gracia.
Oh! No t refusis més, no callis, digues!
No és pas un home indigne qui t pregunta.
Diana va posar-te en les mans meves,
sagrada t féu per mi, sagrada m fores,
i ara accepto la llei que ella m senyali.
Si pots tenir esperança de tornar-ten,
jo t faig franca de tots els meus desitjos;
més si tens el camí barrat per sempre,
i si, per gran desgracia, ta nissaga
va pel món perseguida i esvaïnt-se,
llavors serà quelcom més que un mandato
lo que t'haurà fet meva. Creu-me, parla.

IFIGENIA

Ben dolorosament ara s deslliga
la meva boca i trenca l llarc silenci
del meu secret, que al punt de confiar-lo
surt séns retorn del fons del pit, i danya,
segons volen els déus, o bé aprofita.
Sapiga-l, doncs: jo soc néta de Tantal.

THOAS

Gros és el mot que ara t'ha eixit dels llavis.
¿Dius ton avi an aquell que tots coneixen
com gran afavorit dels déus un dia?
¿Es aquell Tantal convidat per Jupiter
a taula i a concell, quines sentencies,
tant plenes de sentit i de cordura,
escoltaven els déus com d'un oracle?

IFIGENIA

Ell és; pró ls déus als homes no han de pen-
[dre
per iguals seus; perquè l mortal és debil,
i a l'alçar-s' fins al cel, el cap li roda.
No fou mon avi ni traidor ni innoble:
solament massa gran per criat era,
i per amic del déu que ls trons envia,
home no més. Humana fou sa culpa,
el castic dur, i el canten els poetes.
Per infidel i per hardit, —tal diuen,—
de la taula de Jove an el vell Tartar
caigué ple d'ignominia. La nissaga
n'ha portat sempre més el pes a sobre.

THOAS

Du la culpa de l'avi o bé la propria?

IFIGENIA

Cert que l pit poderós i la forçuda
ossada dels Titans els heredaren
els fills i els néts; però entorn de la llur testa
el déu hi va reblar ferrenya argolla,
i a llur mala mirada enterbolida
va amagar la virtut i la cordura.
Va fer llurs passions totes irades,
i per l'ira emportats tots ells. Ja Pèlops,
el fort, el predilecte fill de Tantal,
per fer sa esposa l'Hipodamia bella,
va robar-la a son pare am mà traidora,
i ensems la vida. Als maritals desitjos
dos fills donà Hipodamia: Atreu i Tiestes.
Gelosos de l'amor que en Pèlops veien
vers altre fill que ls era germanastre,

Digitized by Google

uniren els seus odis i, avenint-se,
fou llur primera empresa un fratricidi.
Més Pèlops va pensar que era Hipodamia
la matadora, i reclamant-li am furia
el fill perdut, llavors ella mateixa
va dar-se mort...

THOAS

Que calles? Digues, digues.
Te repenses d'aquesta confiança?

IFIGENIA

Ai! que és ditxós aquell que s pot complaure
en el record dels pares; que llurs gestes
conta alegre a tot-hom i llurs grandeses,
i gosa en sí mateix veient-se l'ultim
anell d'una cadena gloriosa.
No és pas de cop que surt en una casa
el monstre de maldat o l diví heroe:
sols per un rengle de malvats o justos
ve an el món lo espantós o bé lo insigne.
Atreu i Tiestes, un cop mort son pare,
van regnà en la ciutat tots dos a l'hora...
més la pau no podia ser de dura:
el talem del germà deshonrà Tiestes,
i per venjança Atreu va desterrar-lo;
més ell ja feia temps que am gran perfidia
sostret li havia un fill, i com a propri
en secret se l crià pensant maleses.
Llavores li va omplì l pit de venjança
i va enviar-lo a la ciutat d'Atreo
ont al pare matés creient-lo oncle.
L'intent del jovenet va descobrir-se,
i el rei a mort crudel va condemnar-lo
tenint-lo per nebot... Ja fòra d'hora
sabé que li era fill el que moria
martiritzat davant sos ulls furiosos.
Per aplacar la venjativa rabia
que va bullir-li dins del pit, llavores
meditá silenciós un fet terrible:
tot fingint indulgencia, oblit i calma,
va fer venì a son regne un'altra volta
al germà am dos fillets que aquest tenia.
Va matá als dos infants, i a la primera
festa de benvinguda, en la real taula
al germà aquell horrible plat servia.
Un cop s'hagué afartat de la carn propria,
a Tiestes va agafar-li una tristesa!
—On són els nois?—digué; i quan ja sem-
[blava-li
sentir les veus i els passos a la porta,
amb espantosa mofa Atreu li llença
allà davant els caps i els peus dels martirs.
Oh rei! Gires la cara horroritzada!
També la va girá l sol aquell dia,
i el carro seu de la rodera eterna.
De ta sacerdotessa són els avis
aquests que t'he contat, i encara moltes
coses ocultes hi ha sota les ales
espesses de la nit, que fa que s vegin
confosos en les ombres llurs desvaris.

THOAS

Oculta-ls tu també amb el teu silenci.
Prou abominacions! Més, quin prodigi
t'ha fet descloure en tant sinestra planta?

IFIGENIA

Agamemnon fou el fill gran d'Atreo
i és el meu pare: d'ell ben bé puc dir-te
que jo l'he vist desde ma edat primera
com exemple cumplert dels homes nobles.
Clitemnestra, sa muller, va dar-li
com primicia d'amor a mi, i Electra
vingué després. En pau el rei regnava.
Concedit fou a aquesta raça nostra
repòs tant esperat. Sols a la ditxa
dels pares hi mancava un fill, i eren
llurs desitjos cumplerts: tot just Orestes,
el nen aviciat de tots nosaltres,
fou al món, que altres mals esdevenien
a nostra casa. Fins aquí tal volta
arribà l crit de guerra que en venjança
del rapte de la dòna més hermosa
tot el poder dels princeps de la Grecia
entorn dels murs de Troia reunia.
Si ha sigut la venjança satisfeta,
si ha caigut Troia, jo no ho sé. Mon pare
guiava la host dels grecs. Tot sent a Aulida
en va l vent esperava la host grega,
que ab llur gran capitost irada Diana
al port les naus lleugeres retenia,
i per boca de Calques voler deia
la filla gran del rei. Allí van dur-nos
a la mare i a mi. Se m'emportaren
a l'altar, i en ell fou aquesta testa

Digitized by Google

consagrada a Diana, que piadosa
no volgué pas la meva sang: d'un nuvol
va cobrir-me; després en aquest temple
vaig tornar de la mort. Jo soc aquesta.
Ifigenia jo soc, néta d'Atreo,
filla d'Agamemnon, la que és captiva
avui de la deessa, i ara t parla.

THOAS

No dono més confiança ni preferta
a la filla de reis que ara te m mostres
que abans donava a la desconeguda.
Lo meu és teu, dic com abans, i vina.

IFIGENIA

Com puc a semblant pas, rei, arriscar-me?
No és la deessa qui té sol domini
sobre la vida que m salvà, i que resta
an ella consagrada? Aquest refugi
ella l trià per mi, volent tal volta
tornar-me al pare, que tingué prou castic
am sols l'apariencia d'una perdua,
per ser de sa vellesa l'alegria.
Qui sap si ja preveu el retorn proxim?
I jo, passant per alt els seus designis,
contra sa voluntat haig de lligar-me?
Diga-m un signe de que vol que resti
per sempre més.

THOAS

El signe és que encar restes.
No t'anguniis més cercant sortides.
El qui s refusa, en va diu moltes coses:
el rebutjat sols sent el *no*.

IFIGENIA

No ho creguis
que ara enraoni sols per enganyar-te!
T'he descobert tot lo meu cor: doncs digues
si no comprens la meva gran engunia
per reveure-ls al pare i a la mare
i als germans; i en el meu pairal recinte,
ont la tristesa tot baixet murmura
ara l nom meu, per veure les garlandes
de pilastra a pilastra corre alegres
com si altre cop hi hagués estat nascuda.
Oh! Si en un barco allí tu m'enviessis,
a mi i als meus daries nova vida.

THOAS

Torna-ten, ves, fes lo que l cor te dicta
i no escoltis la veu de la cordura
que t'aconsella: sigues del tot dòna!
Deixa-t anà a l'impuls sens fre ni mida
que us du d'aci i d'allà com desbocades!
Quan teniu en el pit una ansia encesa,
no hi ha llaços sagrats d'on no us arrenqui
un afalac traidor, baldament siguin
els braços fortament fidels d'un pare;
i després, tant bon punt se us font l'ardencia,
la paraula lleal i poderosa
penetra, més ja en va, dins del cor vostre.

IFIGENIA

Recorda-t, rei, de ta real promesa
d'atendre tot allò que jo t diria.
Aixís pagues la meva confiança?

THOAS

Com podia esperar jo semblants coses?
Mes, ai! que tot havia d'esperar-ho
sols sabent que tractava amb una dòna.

IFIGENIA

No diguis mal, oh rei! del nostre sexe.
No com les vostres nobles són les armes
d'una dòna; prò innobles tampoc. Mira:
en una cosa et guanyo: en que coneixo
el teu bé més que tu. Tu penses ara,
desconeixent-te a tu i a mi, que uns llaços
més intims unirien-nos ditxosos.
Fondament en el pit entrar jo sento
ta mercè i ton amor. I dono gracies
als déus, que m concedeixen fortalesa
contra aquesta unió que ells no la volen.

THOAS

No parla pas cap déu: ton cor sols parla.

IFIGENIA

Tant sols pel nostre cor ells fan sentir-se.

THOAS

Jo no tinc, en el meu, dret d'escoltar-los?

IFIGENIA

El torb que hi brama ofega llur veu dolça.

Digitized by Google

THOAS

Sols la sacerdotessa pot sentir-la?

IFIGENIA

Escolti-la bé l rei damunt les altres!

THOAS

Serà tal volta que l sagrat ofici
i el dret avial an els convits de Jupiter
t'ha fet les veus divines més properes
que a mi, fill de la terra, grossè...?

IFIGENIA

Escolta:
ja m sap greu la confiança a que m forçares.

THOAS

Soc un home i res més. Doncs, acabem-ho:
lo que t dic és això: sacerdotessa
restaras com Diana va escullir-te;
i ella m perdoni de que l'he privada
tant temps, en sense dret, i bo i dolent-men,
dels antics sacrificis: nostra costa
és inclement pel forastè que arriba,
que de sempre li espera mort segura.
I tant sols tu, mostrant-me un tal afecte
ont a voltes jo hi veia amor de filla,
i em delitava a voltes en mirar-hi
voluntat nuvial silenciosa,
m'has talment encantat que n'oblidava
el dever. Tu l sentit me condormies,
i no escoltava l murmurar del poble.
De la mort del meu fill tant prematura
diuen que n fou tota la culpa meva.
No vull per mor de tu dù-ls la contraria
si a crits demanen les usades victimes.

IFIGENIA

Mai he demanat res per mi mateixa;
i malentén als déus el qui ls suposa
assedegats de sang, fent-los figura
de les propries crudels concupiscencies.
La deessa ane mi no m'arrencava
de l'ara en el moment del sacrifici?
No la mort meva, el meu servei volia.

THOAS

No és certament nostra raó insegura
la que a l'antiga tradició sagrada
ha de donar sentit o decantar-lo.
Tu fes el teu dever com jo vull fer-lo.
En les coves marines de la costa
hi han trobat dos estrangers ocultes.
Ben segur que aquests dos an el meu regne
no hi duien res de bo: allí ls tinc presos.
Siguen ells per la deessa un'altra volta
les de tant temps primeres justes victimes.
Ja saps lo que has de fer: vaig a enviar-tels.

IFIGENIA *(sola)*

Tu tens nuvols, clement salvadora,
per cobrir l'oprimida ignocencia,
i per dur-la per l'aire arrencant-la
de les mans del Destino inflexible:
sobre l mar, sobre terres extenses
i per tot on te plau tu la portes.
Tu ets savia i veus el pervindre,
i el passat no és per tu cosa vana.
Ton esguart en nosaltres se posa
com ta llum, que de nits és la vida
quan recorra tranquila la terra.
Oh! Preserva de sang les mans meves,
que la sang no du mai pau ni gracia
i del mort violent la figura
apareix en les hores més tristes,
espantant qui l matava per força.
Perquè ls déus immortals se l'estimen
la gran raça escampada dels homes,
i els hi plau allargar-los la vida
perquè alegres contemplin i gosin
la llur gloria del cel, que és eterna.

(Seguirà)

AN EL MEU FILL

I

¿Com hi treballen dins la teva testa
les idees, fill meu!
En el teu cervellet com hi fereixen
jo voldria saber! Per què les unes
et deixen tranquileta la mirada

Digitized by Google

i les altres et posen desseguida
els ulls interrogants?
Jo voldria saber com s'hi abraonen
les unes am les altres,
i a quina selecció, bullint, s'entrega
el teu seny, que bat d'ales estremint-se,
bo-i sorprès, a la porta de la vida!
Les idees, fill meu,
com hi batallen en la teva testa?

II

Voldria que pensessis com jo penso,
que ls sentiments mateixos
que ane mi m mouen ane tu t moguessin,
i al gran amor que a la Natura porto
de bat a bat li obrissis el teu cor.
Que un pensar dretur é t guii en la vida
i t salvi del esculls que t'hi esperen
com feres afamades de carnatge.
Que un ideal ben ample
vagi formant el teu criteri. Sempre
sigues sincer, i vola enlaire, enlaire.
I com l'aliga plana per l'altura,
que en el teu front hi planin a tot'hora
les fantasies d'Art que vivifiquen.
Estima la vritat i a Catalunya,
que servint a la teva unica patria
seras bon fill del segle i del teu poble...
Voldria que pensessis com jo penso.

III

Més, no: que volin sempre, deslliurades
de tot jou, tes idees:
no per ser pare haig de posar-hi fre.
Ja t'hem posat al món: doncs ets ja lliure
i enfranquida ja està la teva pensa.
Ja hem complert am la vida.
Hem procurat fé un home: segueix sent-ho;
ja t'hem mostrat, com hem sabut, la via:
segueix-la com tu vulgues!
Vés, pensa i obra; fins del jou del pare
que brollin deslliurades les idees.

J. MASSÓ TORRENTS

LA VENDA DEL MUSEU-ARMERIA ESTRUCH

Ens havem resistit molt temps a creure que la venda de l'armeria Estruch fos certa. Ens semblava impossible. No ns podiem convencer d'un fet que és una vergonya; no arribavem a compendre que hi hagués un català i un ajuntament i un poble que perquè han pujat els cambis deixessin vendre i venguessin un aplec de records de la nostra terra, que no poden mai més recobrar-se; no podiem avenir-nos en que un poble que fins atura la plata al llindar de la frontera, no aturés quelcom de molt més sagrat; de que l nostre Ajuntament, que fa malver tants mils duros, no comprés aquell pilot de reliquies; que hi hagués colleccionista tant ingrat, egoista i sense cor, que apilotés les despulles de la nostra estimada patria per vendre-se-les plegades així que pugés el cambi i pogués fer-ne diners. Francament: no podiem creure-ho, i al convence-ns de que realment era veritat ens va agafar una tristesa barrejada de vergonya, una d'aquelles tristeses que, no venint reaccions, fan renegar de la patria al veure-la tant poblada de genteta botiguera, sense ideals ni records ni sentiments de cap manera.

Al pensar que hi ha nacions on les deixes a la patria tenen d'esser discutides i triades, pera no omplir massa ls museus; que hi ha artistes que donen les colleccions, fins privant-ne an els llurs fills; que hi ha homes endinsant-se en el desert pera desenterrar despulles, i despulles forasteres, pera oferir-les al llur poble; i al pensar que aquí ns venem per miserable moneda, i moneda forastera, les cuiraces dels sepulcres, les espases rovellades sota les naus dels cenobis, les cotes dels nostres heroes ageguts sota les lloses, les armes dels nostres pares, i fins pot-ser llurs banderes!

Aquests mercaders de casa, aquest public indiferent i ensopit que si tingués armes velles també n faria moneda, aquesta menestralada que enllota la nostra terra am sa falta d'ideals, trobaran que està molt bé d'aprofitar l'ocasió

Digitized by Google

i fer-ne diners, i descambiar records per monedes de vint francs, i donar rovell de patria per bitllets d'afòra casa; però aquests mercaders de l'art tindrien de saber que si un dia ls consideren com a nació conquistable, com a poble endarrerit, com a nació agonitzant, que té d'esser repartida per nacions superiors, i els embarguen la botiga, ells n'hauran tingut la culpa, que la cultura d'un poble no s mideix a tant la cana, sinó per fets que ls deshonrin, com el vendre-s les despulles i els records, com el negociar am sa gloria, com el deixar-se escavar, com el no donar-los feina de recullir poc a poc, sinó l de fer colleccions per vendre-se-les d'una vegada.

Pobra de la terra nostra! Quasi estem per dir que l poble que fa negoci am les seves armes velles ja no mereix tenir-ne de noves! El poble que, indiferent, no té una veu que protesti, i veu com van arrancant les banderes arrelades, i que no les hi han arrancades per la lluita de les armes, sinó per l'atzar del cambi, perquè ls francs tenen més estima, quasi bé mereix per senyera un troç de bitllet de banc; el poble que té l'egoisme de deixar-se desarmar, no dels fusells estrangers i canons fabricats afòra de casa, sinó d'aquelles cuiraces que emmotllaren dintre seu els còssos dels nostres pares, aquest poble no té l dret de sostenir que ls americans són egoistes si no alça una protesta; aquest poble ha de callar al davant d'un altre poble qui podrà mercadejar am la vida i am l'honor, però que no mercadeja am l'historia.

S. R.

LA SESSIÓ DE L'ATENEU EN MEMORIA DEN MARIAN AGUILÓ

L'Ateneu va dedicar la vetlla del dia 6 a honrar la memoria del gran mestre del catalanisme. L'estrado era presidit pel bust de l'Aguiló, que l'Arnau ha fet tant bé que talment sembla que parla. Al voltant hi havia la Junta de la casa, representants de l'Ajuntament, de la Diputació, d'Academies i corporacions de la terra, poetes i artistes, un public compacte i devot... Feia bo de veure.

Mossèn Collell va esser qui ns en va parlar del gran catalanista, i ben aviat la seva paraula inflamada va pendre en el cor de tot-hom, i l'apoteosi de l'Aguiló va esser una aclamació seguida al renaixement de la nostra llengua i de la nostra nacionalitat. Ben segur que l'esperit del mestre fruïa llavors infinidament dintre de tots nosaltres. Allò era una veritable comunió, d'aquelles que són al mateix temps una senyal i un enfortiment de l'idea catalanista.

En solemnitats com aquesta és on se veu més que l'Ateneu ha pogut a l'ultim arribar a esser el foco de la cultura catalana, concentrant en sí tots els sentiments i totes les activitats que tenen vida propria, és dir, que tenen vida, en aquesta estimada terra nostra.

J. M.

BIBLIOGRAFIA

RIMES DEVANT L'ATRE ET RIMES AUX CHAMPS, *par H. Adolphe Prieur.* —Montpellier, 1898.

Les *Rimes devant l'Atre et Rimes aux Champs,* den H. Adolphe Prieur, formen un volum de poesies tendres i sentides, les quals ens mostren una ànima idealista que s commou sovint, un esperit que reb inspiracions poetiques am freqüencia. Encara que sense una emoció profonda, la majoria de les estrofes d'aquest llibre denoten en el seu autor molta facilitat en cadençar idees i sentiments.

J. P. J.

REVISTA DE REVISTES

Deu fer cosa de cinc o sis anys que s va formar a París una agrupació intellectual de joves, dirigida per en Maurici Pujo, a l'objecte de propagar un moviment idealista que s resolgués en el consorci metafisic i humà de l'Art i de la Vida, sota la qual divisa havien fundat previament la revista que porta l mateix titol.

En part, els esperits independents que componen l'entitat literaria, artistica i social de *L'Art et la Vie* procedeixen filosoficament de l'idealisme absolut den Hegel que, en oposició a la filosofia *subjectiva* i quasi diré introspectiva de la relació del món amb el *jo* de l'home pensant iniciada pel kantisme, extreu de l'expectació

Digitized by Google

interior el valer objectiu de les nostres coneixences, estableix l'identificació de lo real am lo ideal i del pensament am l'esser, resol els aparents contraris i les antinomies del sistema kantià en harmonia i síntesi. Per això és que ls de l'agrupació de l'Art i la Vida tendeixen avui a una correspondencia harmonica i directa entre l'acció i l'idea. El llur idealisme s'aparta de les especulacions exclusivament filosofiques i, mitjançant l'acció, entra en l'esfera de les aplicacions, o siga en el terreny moral, social i estetic.

El misticisme filosofic i humanitari que s'ha observat en ells, va formar-se genesicament en les ànimes intellectuals i expansives de Carlyle i d'Emerson. Ensems que engrandeixen i dignifiquen el propri esperit, arreplegant potencies i energies am gran sentit individual, els de *L'Art et la Vie* s'entreguen al cultiu energic de la Voluntat, de l'Esforç i de l'Acció pera afirmar en la vida la llur existencia ideal. Són individualistes que, al mateix temps que desenrotllen la propria personalitat, cultiven l'instint de solidaritat humana; són mistics interiors i encesos que a la vegada prediquen el pensament i l'art socials. De primer aqueixa tendencia no resultava gaire harmonica ni emancipadora, dirigint-se amb el seu misticisme absolut de l'ànima i de la consciencia a una espiritualisació excessiva de l'Humanitat, am gran detriment dels instints generadors que am la fruició donen un sentit més intensiu i profon de la Vida. Per això és que ara de poc els de *L'Art et la Vie* s'han amistançat amb els joves partidaris i fundadors del Naturisme, escola que, junt am l'independencia completa de la voluntat, tracta d'obtenir el retorn espiritual i alhora fisiologic a la natura, a la salut i a la jovenesa; subjectant-se necessariament a les lleis infallibles i constants que governen el viure, com condició indispensable pera poder-se afranquir del pessimisme i de l'enguniós terror del No-esser. Com els naturistes, els mistics de *L'Art et la Vie* també s'inclinen a un art a la vegada objectiu i subjectiu de la Natura i de la Vida, revelen igualment una concepció panteistica i cientifica de l'Univers.

En el número de *L'Art et la Vie* corresponent a Desembre 1897 i 15 d'Abril 1898, hi ha una carta de profonda intellectualitat dirigida per en Gabriel Séailles an en Maurici Pujo. En ella s fa una entusiasta defensa dels ideals d'aquest, el qui, segons en Séailles, ha vingut sostenint durant aquests ultims sis anys que «la vida no és quelcom de fet perquè sí, una fatalitat passivament experimentada, sinó que en un sentit ella és la creació de sí mateixa; que l'art no té de separar-se de la vida, sinó que ha de continuar-la i completar-la: ella n'és la més forma elevada, el *desponcellament i la flor;* ell s'apoia en la natura per l'espontanitat del geni, enlairant-la a la dignitat de l'esperit: pel sol fet de que la sobrepugi, se pot dir que ell la revela a sí mateixa...» Al naturalisme, que am freqüencia ha sigut una mena d'idealisme de lo lleig i de l'instint, en Séailles diu que ls de *L'Art et la Vie* hi han oposat l'idealisme de la passió humana i de la bellesa. Parla de l'aparició del jovent modern que am superbia olimpica va menysprear el mecanisme que s creia suficient pera explicar-ho tot, que pretenia guardar en sí l secret del món i de l'esperit; enraona d'aqueixa nova generació que ha rebutjat l'idea de que l moviment siga una noció distinta i clara, de que en la vida espiritual no hi hagi re de misteri. «La ciencia esdevenia una religió, els principis ja no s discutien, i va estar a punt de *neixer una nova escolastica.*» Taine, diu en Séailles, de qui s'ha de respectar la gran probitat intellectual, va pretendre aplicar a les ciencies morals el mateix metode que a les ciencies positives. «El seu somni o la seva idea primordial va consistir en voler aplicar l'analisi tant al món com a l'esperit, provant d'obtenir l'element més simple, la correspondencia més general i més abstracta, mirant de reproduir mitjançant aqueix element o conexió, afegit an ell mateix, el tot complet o la diversitat fenomenal.» Com se desprèn de tot això i de la mateixa obra den Taine, el metode que aquest seguia era l'inductiu i no l gaire bé *intuitiu,* que avui, en materies psicologiques i intellectuals, per tot arreu impera. «Quan d'abstraccions en abstraccions en Taine arriba al no-re, agafa aquest no-re del seu esperit contret pera no deixar escapar Déu, i l'anomena aqueixa identitat primera, aqueixa repetició del no-re perllongat de segles en segles, la fórmula creatriu. Den Hegel extreu l'idea de l'Esser identic al No-re. I am la mateixa felicitat corretgeix a Spinoza: a la substancia infinidament infinida que, en la seva realitat eterna, unitat absoluta i comprensió séns limits, envolcalla totes les determinacions quantitatives i les definicions reals (que la nostra illusió dispersa en l'espai i en el temps), ell hi substitueix el prodigi de la creació de tot lo que apareix per l'adició séns fi del zero etern a sí mateix. En aquesta teoria, en la que la qualitat és l'apariencia efimera i en la que l'harmonia no té causa, l'esperit és una combinació aventurada, un equilibri inestable i sempre menaçat. No solament l'esperit no pot re per sí mateix, no solament amb els seus actes i am les seves obres perllonga l'acció del medi, sinó que l seu estat normal és el deliri i la follia. Taine detestava en la Revolució francesa l'audacia de l'esperit humà, l'insolencia del Prometheu que s revolta contra l destí, que oposa als fets l'ideal que ha d'obligar a expressar-los. Per ell el veritable fons de l'home, lo que en ell hi ha de més real i permanent, és lo que l temps ha solidificat: el mecanisme que, a copia de jogar, s'ha fixat en direccions definides; l'impulsió de la necessitat, la reacció directa i brutal, l'instint de la bestia». An aquí s varen formar el pensament i la concepció naturalistes den Zola. «L'intelligencia den Renan és massa flexible, massa mobil pera empresonar-se en aqueixes fórmules de dogmatisme estret; estima massa apassionadament la vida pera resoldre-la en abstraccions mortes. Com a artista meravellós que ell era, s'hauria guardat bé prou de descriure la natura per medi d'una acumulació d'imatges o de sensacions juxtaposades; té l dó de saber escullir, d'evocar la visió de les coses per l'expressió dels sentiments que donen una bellesa espiritual. Ell no nega l poder creador de l'ànima... Com el pessimisme den Taine, el dilettan-

Digitized by Google

tisme den Renan redueix l'esperit a una mena de passivitat que termina en una resignació que ell no arriba a fer tornar alegra.»

Apartant-se d'aqueixa filosofia de la descomposició universal, en Séailles afirma tot seguit i am convenciment que «l'obrar no és inutil per conceixer. L'acció ns pot ensenyar més aviat la realitat que no pas l'analisi, que generalment ens en allunya. En lloc de considerar l'esperit sota l punt de vista de la cosa, s'ha de considerar la cosa sota l punt de vista de l'esperit». Com ja va fixar la filosofia hegeliana, en Séailles declara en el seu escrit que la qualitat no és un accident senzill, sinó que enclou un sentit i comprèn una idea. «La natura sens mostra com el desvetllament d'una pensa mobil i progressiva que va completant-se i es reconeix en l'esperit sense perdre-hi la seva potencia plastica, que continua l'invenció de les formes ideals que la fantasia proposa a l'elecció de la voluntat». En Séailles opina que les idees són forces que de l'estat espiritual passen al terreny dels fets. A la vegada partidari de l'avenç idealista i del progrés cientific, si bé no creu en la soposada bancarropta de la ciencia, diu que és convenient «reconduir el pensament al seu lloc, que és el primer, i mostrar lo xocant que fóra veure l'esperit anorrear-se davant de la ciencia, que no existeix sinó gracies an ell...» «La ciencia, que és un admirable conjunt de veritats relatives obtingudes per l'inducció i pel calcol, no ha enganyat a ningú, ha pagat tots els seus deutes i continua enriquint an aquells que s'hi confien. La ciencia és l'experiencia de l'humanitat, i an ella s'aplica la reflexió del filosoph. Tots els grans genis especulatius, desde Plató a Kant, han treballat per fer-la devenir intelligible i racional, inventant cada dia idees més comprensives, l'unitat de les quals siga l principi d'una harmonia més rica i més alta... Com se poden guardar intactes, en mig del cambi radical de les nostres concepcions sobre l món i el destí, *els dogmes que hagin servit pera expressar continguts diferents de la conciencia humana?*... La ciencia no ns revela pas lo que nosaltres *tenim de voler:* ens mostra les dificultats i ens procura ls medis de realisar lo que volem; al destruir l'illusió i la quimera, ella ensenya l coratge, *que és la virtut de la voluntat.*» I com que n Gabriel Séailles, de la mateixa manera que n Pujo, és partidari de l'acció i de l'esforç pera donar vida eficient i activa a les idees, ell entén que «l'ideal té de fer-se devenir concret i real *en coses externes que l puguen sostenir*».

— *El Nuevo Régimen,* de Madrid, semmanari politic dels més importants i ben escrits d'Espanya, ens és altament simpatic pel seu esperit independent i federalista. Del seu número corresponent al dia 4 mereixen llegir-se amb atenció ls articles següents: *La Semmana, La Guerra, Reformes rentistiques, Els Republicans, Un discurs del Sr. Labra* i *Els frares de Filipines.*

— El fascicle de *The Monist* corresponent al més de Abril conté, entre diferents articles, un escrit sobre *Etica i Evolució,* del professor John Dewey. Amb el proposit de descobrir els punts de conexió i de divergencia entre les idees compreses en la noció de l'evolució i les compreses en la noció de la conducta moral, en John Dewey, apoiant-se en les teories cientifiques i filosofiques del monisme, combat la doctrina dualista que en Huxley ha posat en la seva obra *Ethics and Evolution,* la qual tanta revolució ha causat en el món de la filosofia i de la ciencia.

En Huxley estableix en la seva mentada obra una diferencia gran entre ls termes de procés cosmic i el de procés moral. Accepta l'idea antitetica de la separació radical de la natura i de l'esperit. La seva doctrina, com expressa en Dewey, se pot trobar condensada en els següents principis: «El *govern* del procés cosmic és lluita i combat. El regim del procés moral és simpatia i cooperació. El *fi* del procés cosmic és la supervivencia de lo que és més adaptat *(of the fittest);* el de l'etic, el treball pera l'adaptació possible a la supervivencia. Davant del tribunal etic, el procés de la natura resulta sempre condemnat. Ans que incompatibles, amdós processos són contraposats l'un a l'altre». Per això ha escandalitzat tant als pensadors moderns, especialment an els partidaris del monisme, la declaració que en la seva obra fa n Huxley de que «tot progrés etic de la societat està, no en seguir el cosmic procés ni tampoc en refugir-lo, sinó en combatre-l continuament». Aquest renec cientific (pera ls que creuen en l'unitat del procés evolutiu) ha estat objecte d'una serie interminable de refutacions. La creació d'un món esperitual separat de la natura, que resulta de l'evolucionisme den Huxley, forçosament hauria de provocar un xoc terrible am l'existencia cosmica (de la que no ns podem despendre), el qual xoc transportaria l'home a la seva més completa anullació, a una mena de suicidi fisic, a un desequilibri enguniós i mortal. L'esperit, que en el fons té en el cosmos la seva dèu originaria (puix del cosmos forma part), pera poder en realitat esser *harmonic i verament lliure* té de subjectar-se, en la seva esfera particular, necessariament al procés de l'evolució general de la natura. Combatent aquesta, aspiraria inconscientment a una derrota infallible i a la propria destrucció.

— En el número de *The University Magazine and Free Review* de Maig, hi ha també un interessant article, den R. de Villiers, en el que s refuten de passada les abans dites idees den Huxley sobre l'evolució en els dos processos cosmic i moral, a proposit d'Altruisme i del prolec que l professor Tille ha posat a la traducció de les obres den Nieztsche.

— En *La Cité d'Art* del 15 de Maig, en Frederic Saisset publica una conscienciosa crítica sobre l volum *Un Poème d'Ame,* den Keim; insertant-se en el propri número versos extrets d'aquest llibre, una poesia den Saisset i articles firmats per Lanquine, Garnier, Henrysimon, Codet i Roland.

— *L'Aube Méridionale* de Juny insereix poesies de Henry Ghéon, d'Emmanuel Delbousquet i d'Hortala de Mayni, i articles literaris subscrits per la Hire d'Espie, Varenne i Gaubert.

J. P. J.

TIP. «L'AVENÇ», RONDA UNIVERSITAT, 4, BARCELONA

Digitized by Google

CATALONIA

GABRIEL D'ANNUNZIO. PER JOAN PEREZ JORBA.

ENTRE ls quatre o cinc esperits superiors que avui en la literatura concreten la complicada situació de l'ànima present; que talment donen forma als diversos sentiments, als multiples ideals i a les aspiracions nombroses de la societat contemporania, en Gabriel d'Annunzio s pot considerar com una personalitat original i vigorosa que, per la seva banda, resum quelcom de l'orientació psiquica i una fase del moviment ideal d'aquestos temps. Pels elements estetics i espirituals que la seva ànima clarivident i encesa ha portat a les direccions i lletres europees, és per lo que, més que tot, vull mirar d'insinuar l'importancia literaria i la significació psicologica de les seves obres.

En Gabriel d'Annunzio és originari de la roenta costa dels Abruzzi, aon tinc entès va neixe pels volts del 1864. La seva infantesa s va desenrotllar en aquella esplendida encontrada, on per paisatge tenia altissimes montanyes i l'horitzó blavós de l'assoleiada mar llatina. Els primers anys de la vida den d'Annunzio, que guarden un misteriós i solemnial aclucament de coses verges, varen escolar-se am comunicació plaent amb aquella selvatge i ferestega natura; varen passar plens de commocions inefables i de vius sentiments en mig de l'exuberancia prodigiosa d'aquella terra fecondissima; varen morir en l'embadaliment profon que li produïa l'esvaidora imponencia d'aquella mar tant resplendenta i blava. L'omnimoda llibertat que ell disfrutava en mig d'aquells frondosos boscos, quan corria per aquelles valls pregones, al pujar an el cim d'aquells monts enasprats on passava hores i hores, i fins dies sencers; els somnis que, en les llargues excursions, sobtadament volatilisaven la seva imaginació; les admiracions corprenedores que les seves infantivoles contemplacions li produïen; les commocions exasperades i punyents que tot d'una trasbalçaven el seu cor; els sentiments perfidiosos i malaltiços que a cops mani-

GABRIEL D'ANNUNZIO FOTOGRAFIA DE BOYER

Digitized by Google

festava; les malinconies que omplien freqüentment de tendra poesia la seva ànima verge; tots els moviments del seu esperit d'infant; tot lo que indicava, i en que s'esbravava, el seu temperament impetuós; tots els signes que ja aleshores personificaven la seva natura aviciada i violenta; per nosaltres han de significar el llevat o la substancia primitiva que després ha donat lloc, mitjansant evolutives i progressives eleccions que en la cultura la seva ànima ha operat pera integrar-se, a la formació d'aqueixa *unitat complexa* de pensaments i sentiments que actualment representen l'esperit harmonic den d'Annunzio.

La seva sensibilitat va desenrotllar-se prematurament i excessiva. Les febres de la pubertat aviat varen començar a manifestar-s'hi, i tot seguit va entrar amb hardidesa en la seva adolescencia fogosa i tumultuosa. Tota la potencia sensitiva que avui s'observa en en d'Annunzio, va acumular-se i es va començar a desenrotllar aleshores; la seva emotivitat profonda va brollar per aquell temps al caliu de les recordances sentimentals i poetiques de l'infantesa. De la primera n va neixe el sensualisme violent i caldejat que se li va notar més endavant, bé que temperat un xic pel seu profon sentiment de la Bellesa i pel delicat i suau aroma de la seva poesia. De la segona li han pervingut els sentiments vibrants i les altes commocions de que estan les seves noveles tant impregnades, encara que ell no arribi, a despit dels seus esforços i internes elaboracions, an aquella magnificencia i plenitud emotives que assoleix en el *Zarathustra* en Nietzsche, el qual, am tot i els pensaments formidables del seu individualisme revoltat, entra sovint amb el cor vibrant en aquella situació suprema d'emoció que s diu *inefable*.

A l'edat de quinze anys en d'Annunzio s trobava reclós en un collegi de Toscana, i, segons ell mateix conta, per aquells volts va llegir les *Odi barbare* den Giosuè Carducci. La lectura, feta a plena emoció i am fervent passió, va excitar-li un rampell febrós d'entusiasme, va produir en la seva ànima incendiada una gran exaltació poetica. Aquella era l'alba que la seva vida espiritual ansiava per despertar a la llum, com en Mistral hauria dit. Poc temps després, en l'any 1880, en d'Annunzio va donar a l'estampa un llibret de poesies, *Primo vere,* jovenivol ensaig que seguidament va cridar l'atenció de més d'un critic, per la versificació elegant i la prosodica bellesa de ses composicions. A l'any següent, en 1881, sense dar-se treva ni descanç, va publicar un altre volum de versos, *In memoriam*. La poesia que aqueixes primerenques estrofes exhalaven era ordinariament voluptuosa i tendra, projectava damunt de l'esperit una mena de candida lluminació. I heus-aquí que l'ànima den d'Annunzio va començar avidament a explorar lo ideal de la vida, com si aquella en el seu dintre pressentís la divina revelació de la Bellesa. I amb una vertiginosa i infadigable activitat anava desenrotllant-se en la poesia l'esperit llatí i poderós den d'Annunzio. A mida que la substancia de son ànima poetica anava prodigant-se, el seu esperit arreplegava elements pera la fecondació interior. Més la visió que tenia ell del món va devenir tot d'una brutal i exasperada, produint a dins del seu cor un sentiment d'indignació i de crudeldat, en el que, per altra part, se manifestava exacerbadament el caracter perfidiós, imperatiu i dominador del seu temperament. La sang meridional cremava i bullia ardentment en les seves venes. Totes les febres i totes les flames que va adquirir en d'Annunzio en la natura tropical del seu país, varen començar tot seguit a remoure-s impetuosament per dintre del seu cor i de son ànima. Un sentiment de revolta anava invadint-la, una mena d'*irritació poetica* l'anava corprenent, duent-la amb orientació fixa an aquelles concepcions amples, brutals i tragiques del *Canto novo,* estrofes valentes d'idea i atrevides de forma que s varen publicar en 1882.

Les poesies del *Canto novo* són de foc i de ferro, caldejades pel sol radiant dels Abruzzi, respirant la terbola xafogor de les estiua-

Digitized by Google

des del mig-dia i oferint la vermellor incendiada de les postes. Són pintures en vers que denuncien l'influencia del naturalisme allavores imperant, encara que apaibagades per un mistic sentiment de fatalisme i per una lluminació ideal de classica bellesa. Pera poder persuadir-sen del tot, cal no més llegir les dugues composicions següents:

Stagna l'azzurra caldura: stendonsi
incendiate da'l sole, a perdita
di vista, le sabbie; deserto,
triste, metallico bolle il mare.

Vien per la spiaggia lento il funereo
corteo seguendo croce e cadavere:
sol qualche risucchio di fiotto,
qualche singhiozzo di strozza umana

a tratti a tratti rompe il silenzio
greve; nel cielo non una nuvola;
non alberi al piano, non vele
spezzano il fascino de l'azzurro...

Dietro la croce, dietro il cadavere,
con litanie lunghe, allontanasi,
va va va la pia caravana
sotto la tragica luce immensa.

* * *

E mezzogiorno. La strada allungasi
diritta innanzi, larga, bianchissima;
da' lati le stoppie bruciate,
non una pianta là ne'l giallore.
Non una voce turba l'inerzia
de l'afa; ardente come un incendio
stà l'afa. Silenzio. Ai cavalli
pende la lingua ne'l trotto stanco.
Ma là ne'l campo curvi stan uomini
a sudar sangue, a farsi cuocere
il cranio *da'l sole spietato,*
senza una sola gocciola d'acqua,
senza una mica di pane! Affondano
i disperati ne le glebe aride
il ferro, si guardano in volto
con occhi spenti. Non fan querele:
par come un nume reo li perseguiti
sempre, li danni a quel martirio
di vita in eterno: la nuca
piegan su 'l solco, non fan querele.

Els versos *non fan querele,* com els següents *non c'è riposo,* son inefables i potents.

E mezzogiorno, l'ora de' lauti
pasti e de' sonni molli. Essi affondano
il lucido ferro. Vangate,
vangate, figli; non c'è riposo.
Vangate, figli; misericordia
non c'è; *vangate fin che si schiantino*
le braccia a la furia de 'l tifo;
vangate, figli; non c'è riposo!

Aquesta mena d'*impietosa* i concentrada pietat, *anarquica* i paradoxal per lo implacable, no és una prova evident de que en un aspecte o altre la compassió no havia deixat d'entrar en el cor impetuós den d'Annunzio? Al fons de la seva crudeltat, dintre la seva malvestat imaginada, am freqüencia neix un moviment de tristesa piadosa, de melanconica compassió, que en *Le Vergini delle Rocce* s torna confortació consolatriu, regeneradora i vivificadora. I fins aquell instant en que n d'Annunzio llença subversivament, exasperat per les penalitats dels desvalguts obrers, aquell crit *ironic* d'acatament a la fatalitat, ¿no fa que se li perdonin un xic les desdenyoses presumpcions del seu aristocratisme individual i ambiciós d'avui? I no trobeu aquí, com en germe, la resignació dels russos en el sofriment? El *Canto novo* va esser publicat en 1882, quan fòra de Russia encara no s coneixien en Tolstoi ni en Dostoiewsky.

Com se veu, en d'Annunzio ha cantat la miseria i les afliccions de les classes proletaries, en estrofes d'eternal bellesa. El *Canto novo* no és purament estetic, puix la majoria de les seves composicions respiren alta sinceritat. A mi m'apar sentir an en d'Annunzio, en aquell temps, llegir amb un nus a la gola aquestes poesies. Encara que en l'estructura artistica s ressent un xic de l'influencia den Carducci, en aquest recull de versos en d'Annunzio comença a revelar la seva personalitat de meravellós artifex literari. Perxò d'aquí ve que, am tot i vibrar sempre d'emoció, se li hagi de condemnar que sovint faci devenir aquesta *artificiosa.*

L'autor d'*Il Piacere* ja allavores era un prodigi de feconditat. En 1883, l'any següent a la publicació del *Canto novo,* en Gabriel d'Annunzio va fer imprimir un altre volum de poesies, *Intermezzo di rime,* que

Digitized by Google

tot seguit li va donar per Italia una nomenada sorollosa i gloriosa. El progrés estetic del seu esperit anava fent-se cada dia molt més gran; esdevenia sorprenent i altissim. Tothom sen feia creus, atesa la jovenesa de l'hardit poeta.

En l'*Intermezzo di rime,* en d'Annunzio canta amb aire *contemplatiu* i terriblement ingenu les voluptats sensuals, la vida impudica i desordenada, els furors de la carn i els apassionats llanguiments de l'estimació; pinta amb illuminada joia la nuditat en les estatues, la nuesa corporia en les dònes hermoses, la purpurina sang de les virginals donzelles, i descriu a la manera classica la ardenta flama de les passions escandaloses. Però un no sé què de sinistre i fosc apareix en mig de l'alegria jove d'aquestes poesies. Vegi-s la severa profonditat de pensament en *L'Erma:*

Funus tacitum

Quando io mi adagio tristo e sonnolente
poi che più nulla al fine ora m'illude
(treman l'ultime stelle semispente
riflesse ne la torbida palude)
una forma di donna lentamente
da la freda ombra come un fior si schiude,
e sorge a l'alto; ed il gran fior vivente
mi raggia il lume de le membra ignude.
Io sollevo la fronte: nel torpore
un insensato d'odio impeto immane
mi suffoca, d'infranger quella muta
forma, quella funesta erma d'amore
che solitaria a contemplar rimane
la selva de miei venti anni abattuta.

Aquest sonet és de poeta gran. En ell se desponcella l'idea hostil, neix el sentiment contrari que d'aleshores endavant la dòna ha vingut produint en l'ànima den d'Annunzio.

El sensualisme indomable i fogós de l'*Intermezzo* és quasi sempre temperat per aquell gran sentit de la Bellesa que n d'Annunzio té. Una emanació divina d'Art transfigura aquest sensualisme, com amb un triomfal resplendor de llum classica, com per un delicat aroma d'antigor immortal. La sensualitat de l'*Intermezzo di rime* devé suau i galant; serva una distinció llatina; després una voluptat *heroica* i romana. Els sentits hi parlen al mateix temps que l cor hi enraona.

Més que tot, s'observa en l'*Intermezzo di rime* una habilitat extrema en la versificació. L'estructura d'aquests versos indica certa familiaritat amb els antics poetes llatins; la major part de les seves composicions semblen virgilianes i petrarquesques, informades per un esperit modern i jovenivol. Són estrofes de prosodia impecable, versos d'alta perfecció, que corren flonjos i amb un llenguatge sensual i *lluminós*.

El culte religiós que n d'Annunzio professa per la forma artistica, envers l'euritmia *serena* de les composicions, obeeix a l'intim convenciment que ell té de que la perfecció suprema de les coses reflexa un caracter d'eternitat. Ell mateix ens ho explica amb exaltació, al definir-lo en *Il Piacere* de la següent manera: «Un verso perfetto è assoluto, immutabile, immortale; tiene in sè le parole con la coerenza d'un diamante; chiude il pensiero come in un cerchio preciso che nessuna forza mai riuscirà a rompere; non appartiene più all' artefice, ma è di tutti è di nessuno, come lo spazio, come la luce, come le cose immanenti e perpetue».

Lo trascendent i admirable de la seva poesia és la visió illuminada que de la Bellesa produeix, una mena de llum estetica que esclareix idealment l'ànima del llegidor. En el seu esperit, en d'Annunzio serva una religió profonda, una devoció apassionada i mistica, per la divina i immortal Bellesa. Per ell, i per nosaltres, la Bellesa representa la divinisació i excelsificació més altes de la Vida, el sentiment més *positiu* i metafisic d'immortalisació i de puresa que pot niar en el cor de l'Home. La revelació de la Bellesa és l'expressió més *natural* i viva de lo superior i etern que l'home porta a dintre seu. Aquest sentiment de l'Art és lo que tant personalisa an en d'Annunzio, qui no fa gaire s'ha declarat com a Gran Pontifex de la religió pagana i alhora espiritual de la Bellesa. I aquesta religió de la Bellesa que tot d'una ha invadit el cor de la joventut contemporania, no és lo que en aquesta ha originat el moviment d'emancipadora reacció

Digitized by Google

contra l pessimisme de la decadencia d'ara no fa gaire? En d'Annunzio adora l'Art, anc que sapiga que «la vera gloria è postuma, e quindi non godibile», perquè desitja i vol afermar-se de debò en la Vida, com se pot induir de l'apologia que d'ell fa en *Il Piacere:* «L'Arte! L'Arte! Ecco l'Amante fedele, sempre giovine, immortale; ecco la Fonte della gioia pura, *vietata alle moltitudine,* concessa alli eletti; ecco il prezioso Alimento che fa l'uomo simile a un dio». En la Bellesa s compenetren, en amorós i etern consorci, l'esperit i els sentits, i realisen la gran harmonia humana. «Quan la Bellesa s revela, totes les essencies de la vida hi van a convergir com en un centre», diu en d'Annunzio en un passatge de *Le Vergini.* Aquest aforisme tradueix molt bé l'inefable instant en que, tota emocionada, l'ànima percebeix la transfiguració ideal que opera en les coses la Bellesa. Instant veritable i real, com tot lo que en el nostre esperit produeix un moviment. L'Art serveix per hermosejar la Vida i fer-la devenir menys carregosa i, per tant, més agradosa. En ell, el concepte pur i metafisic de la Divinitat s'encarna humanament i troba forma sensible.

El sentiment que n d'Annunzio manifesta de la Bellesa és més greco-llatí, més meridional i fogós que l que volia propagar teoricament el gran Ruskin, el qual era massa tebi i gris i apaibagat per les boires de la Gran Britania. En el culte metafisic den d'Annunzio a la Bellesa també s nota una mena de paganisme encès i refinat, revela un misticisme voluptuós, sensual i gaire bé s podria dir carnal. I aquí és on se descobreix la transfusió que ell fa de la seva acalorada sensualitat en la Bellesa. A causa d'aquest sentiment estetic, els plaers afrodisiacs representen per ell la divinisació de la carn. «La carne è santa», diu en una composició de *La Chimera.*

Fins a *Le Vergini delle Rocce,* l'esperit harmonic den d'Annunzio ha anat en ascensió continua. Després de l'*Intermezzo di rime,* la seva poesia va anar gradualment refinant-se, es va anar estetisant de dia en dia, preocupada més que tot per idees de bellesa i per la *sensualisació* de la forma, a l'objecte d'arribar a les estrofes d'*oro fulvo* de *L'Isottèo* (1885) i de *La Chimera* (1888). Lo important i en certa manera nou d'aquests dos volums de poesia, lo que verament senyala una etapa en la peregrinació artistica den d'Annunzio, és, al meu judici, la fonda penetració del seu esperit en l'estetic Renaixement d'Italia. I aquí sí que no hi ha entrat de cap manera n Ruskin ni ningú que s'ho valgui: el prerrafaelisme que aquesta poesia després és genuinament italià, és com si diguessim producte natural del propri temperament i del propri medi artistic. L'idealisme estetic d'aquests dos reculls de poesia és més *voluptuós* que l dels prerrafaelites de la decadencia: acusa l'influencia artistica dels pintors del Renaixement, havent-se abeurat alhora en la poesia del Dant, del Petrarca, de Benuccio i de Cino de Pistoja. Lo cisellades i pulides que resulten les composicions de *L'Isottèo* i *La Chimera* ens exhibeix aquestes com un treball de gran artifex: són poesies d'harmonia rica i divinal, de cadencia flonja i voluptuosa, d'estructura elegant i classica. En elles batega tota la senyoria del Renaixement, tota la galanteria aristocratica toscana, tota l'elegancia i fastuositat dels papes d'aquells temps d'Art i de Passió.

L'ISOTTEO

Levasi da 'l gran letto in su l'aurora
la mia donna; e la sua forma ninfale
tra le diffuse chiome a l'aria odora
e a 'l sol risplende più bianca da 'l sale.
. . . . . .
Miran le statue a torno a quella pura
forma e tessuta ad arte in su le mura
ride la greca favola d'Onfale.
. . . . . .
O madonna Isaotta, è dura cosa
ir le beltà non viste imaginando.
. . . . . .
Ella disse ridendo: — Io pongo un patto.
vago sire, a la mia dedizione.
— Il vago sire—*io dissi*—accoglie a 'l tratto
quel ch' Isaotta Guttadauro pone.
Ed ella: — Quando un sol grappolo intatto
ne' vigneti che bagna il Latamone
lungh' esso il chiaro colle solatio

Digitized by Google

troveremo, io sarò pronto a 'l disio
vostro e sarete voi di me padrone.
. . . . . .
era novembre, il tempo del sopore.
. . . . . .
Ella disse. Non mai le sue parole
ebber soavità così profonda:
cadevan come languide viole
da l'arco de la sua bocca rotonda.

No sentiu, en aquests versos, una musicalitat voluptuosa i alhora emocional? En d'Annunzio tot sovint ha cantat l'illuminada bellesa que transfigura les mans, am fervor i adoració:

Oh mani belle, oh mani bianche e pure
come ostie in sacramento,
dolci a li afflitti, prodighe, regali.

I en les següents estrofes, quina meravella de plasticitat! quin embadaliment de voluptat!

Io t'inghirlando, o fonte ove quel giorno
parvemi bere in coppa jacintea
il sangue d'una dea,
che a'l cuore mi fini letificando.

Les poesies de *La Chimera* són fetes en la seva major part d'imatges *pictoriques,* obtingudes am colors molts vius i foscament apagats alhora, triats exquisidament i *sentida l'ànima* dels llurs matisos. Però aquestes composicions us donen tot seguit una impressió com d'artifici, com si fossin resultat d'una especialissima cultura estetica. L'explicació d'això la podriem trobar en lo que n d'Annunzio expressa de Sperelli, en *Il Piacere:* «Egli parlava con naturalezza un linguaggio manierato, quasi *estenuando nell' artifizio delle parole la forza del suo sentimento*».

En *La Chimera,* en d'Annunzio poetisa *contemplativament* els Somnis, les Belles, les Beatrius i les imatges de l'Amor i de la Mort, decorant-les amb aquelles alegories, amb el simbolisme elegant i pictoric d'aquella epoca. A cops, en Shelley s'hi mostra junt amb en Leonard da Vinci, però sense la profondor que s nota en la *filosofia estetica* d'aquest, sense lo subversiu que hi ha en l'espiritualisme blasfematori del primer. L'emoció del verb s'aduna intimament a l'emoció del cor.

VISITAZIONE

... la Morte, chiusa il grande arco de l'ali,
poggiata a la sua falce adamantina,
guarda l'Amor nel sonno...

DUE 'BEATRICI

Io era un buon fanciullo: un poco sciocco.
M'ardea ne'l petto, di dolcezza, il cuore;
che non pure una volta aveami tocco
con la sua lancia il cavalier Dolore...

II

O Viviana May de Penuele,
gelida virgo prerafaelita,
o voi che compariste un dì, vestita
di fino argento, a Dante Gabriele,
tenendo un giglio ne le ceree dita...
. . . . . .
E pure allora, quando io vi parlai,
mi sorrideste a lungo e dolcemente.
Fiorian, Villa Farnese, i tuoi rosai.
. . . . . .
O Viviana May de Penuele,
or vi sovviene del lontan mattino?
Voi sceglieste le rose nel giardino
ove un tempo convenne Rafaele,
muta, con lento gesto, a capo chino.
. . . . . .
fiori parvero nascer da capelli,
come ne la divina Allegoria
cui pinse in terra Sandro Botticelli.

Poi su l'accolta de le vive rose
reclinando la testa agile e bionda,
avidamente, come sitibonda,
tutte bevesti l'anime odorose
— oh voluttate mistica e profonda!

Or cantarti m'è dolce, o Viviana.
Splendimi ne la chiara ode, vestita
de la tunica verde e redimita
d'argentei fiori, in calma sovrumana
tenendo un giglio tra le ceree dita!

El prerraefelisme d'aquesta darrera composició és més plastic, i fins m'atreveixo a dir més classic, que l de les poesies den Dante Gabriel Rossetti, l'expressió més alta de les quals se troba en les estrofes de *The Blessed Damozel:*

The blessed damozel leaned out

Digitized by Google

From the gold bar of Heaven;
Her eyes were deeper than the depth
Of waters stilled at even;
She had three lilies in her hand,
And the stars in her hair were seven...
. . . . . .

JOAN PEREZ JORBA

(Seguirà)

ODA A ESPANYA

Escolta, Espanya, — la veu d'un fill
que t parla en llengua — no castellana:
parlo en la llengua — que m'ha donat
la terra aspra:
en questa llengua — pocs t'han parlat;
en l'altra, massa.

T'han parlat massa — dels saguntins
i dels qui per la patria moren:
les teves glories — i els teus records,
records i glories — no més de morts:
has viscut trista.

Jo vull parlar-te — molt altrament.
Per què vessar la sang inútil?
Dins de les venes — vida és la sang,
vida pels d'ara — i pels que vindran:
vessada és morta.

Massa pensaves — en ton honor
i massa poc en el teu viure:
tragica duies — a mort els fills,
te satisfeies — d'honres mortals,
i eren tes festes — els funerals,
oh trista Espanya!

Jo he vist els barcos — marxar replens
dels fills que duies — a que morissin:
somrients marxaven — cap a l'atzar;
i tu cantaves — vora del mar
com una folla.

On són els barcos? — on són els fills?
pregunta-ho al Ponent i a l'ona brava:
tot ho perderes, — no tens ningú.

Espanya, Espanya, — retorna en tu,
arrenca l plor de mare!

Salva-t, oh! salva-t — de tant de mal;
que l plò t torni feconda, alegra i viva;
pensa en la vida que tens entorn:
aixeca l front,
somriu als sèt colors que hi ha en els nuvols.

Ont els, Espanya? — No t veig en lloc.
No sents la meva veu atronadora? [perills?
No entens aquesta llengua — que t parla entre
Has desaprès d'entendre an els teus fills?
Adéu, Espanya!

JOAN MARAGALL

6 Juliol 1898

CONTRIBUCIÓ A L'ESTUDI DE LA PROXIMA TRANSFORMACIÓ DELS ESTATS EUROPEUS NEO-LLATINS. PER JOAQUIM CASAS-CARBÓ

L'intelligencia de l'home, quan no s'estaciona, fa un treball constant de sintesi i d'analisi. Aquesta és l'historia de tots els coneixements. L'analisi dóna ls elements de la constitució d'un organisme de coneixements; la sintesi és el lligam en virtut del qual aquells elements viuen dins dit organisme. Quan l'aparició d'elements nous o l desenrotllament d'elements ja existents produeix una perturbació en la sintesi, aquesta s transforma fins que s restableix l'equilibri. Un Estat no és sinó una sintesi dels elements politics d'un determinat agrupament humà. Quan la constitució formal d'aquell permet una transformació adequada a la conservació de l'equilibri dels elements que l componen, el cambi s va fent sense sotragades sensibles: és l'evolució més o menys lenta. Quan l'organisació politica pretén posar obstacles insuperables a la transformació, o bé moren els elements perturbadors de l'equilibri, o bé ells mateixos restableixen per la llur propria força l'equi-

Digitized by Google

libri, destruint la sintesi existent i creant-ne o intentant crear-ne una altra de més adequada: és la revolució més o menys violenta.

Mirem desde aquest punt de vista ls actuals Estats neo-llatins d'Europa. La França, l'Italia, l'Espanya, el Portugal són les actuals sintesis politiques fetes per l'historia, però no són definitives, perquè l'historia politica continua mentre ls pobles viuen. La causa interior més important de les crisis politiques per les quals passen aquests Estats és la lluita per l'existencia sense organisació politica entre les diferents societats humanes que cada un d'ells comprèn. Aquestes sintesis no responen als nous resultats dels analisis. El sentiment de l'existencia propria dels components se va afermant cada dia tot prenent una forma més conscient. Els pensadors que fan ciencia politica donen an aquest sentiment solida base cientifica. Parlem de França i condensem el treball en aquest sentit copiant l'article intitolat: *L'Omelette manquée* (la truita mal feta), que publica M. Émile Bergerat en *L'Éclair* (1):

«Si teniu curiositat de coneixer a quin punt se troba l'obra de la Monarquia recullida per la Convenció i confiada a l'Imperi, ço que n diem «l'unitat», llegiu el nou llibre de M. Edmond Demolins, *Les Français d'aujourd'hui*, i assistireu a l'espectacle d'un poble perdent el temps, cronologicament, durant segles: l'unitat encara no és feta.

»I no solament l'unitat encara no és feta, més encara lo poc que n'hi havia de realisat se desfà. Això és lo que resulta clarament del llibre. Si Juli Cesar tornava conquerir les Galies, se trobaria en presencia de tant de poblades diverses com li va oposar la Confederació gala, i pot-ser se veuria obligat d'anar-les batent l'una darrera l'altra. Qui ns havia de dir que l «français d'aujourd'hui», el francès de Felix Faure, no oferiria sinó diferencies insensibles amb el de Vercingetorix!

»Segons aquesta teoria de les races qui sembla esser el darrer crit de la sociologia moderna després d'haver estat el primer balbuciment politic de la noble bestia humana, M. Edmond Demolins descompon el seu francès de Felix Faure segons els tipos originals de que està format; en acabat els classifica i ls analisa mica més mica menys com segueix:

»Facticiament unificada pels caps guerrers, religiosos o llegisladors que ella successivament s'ha donat, la França no és, en summa, sinó una amalgama mal fosa de les races aborigenes o invasores que s'han barrejat sobre l territori. En els nostres collegis nacionals s'ensenya, no obstant, que si l'agregació se sent encara del Celta sobre l Burgond, del Germà sobre l Ligur, i del Normand sobre l Romà, tot matiç etnic és avui dia *insaisissable* i que la nació és feta. En darrer lloc, que la truita, batuda durant segles, ha estat cuita per Napoleon en la gran paella imperial que ell tenia pel manec. Aixi s parla en les catedres d'historia. És l'unitat que Proudhon nomena l monograma democratic.

»Ara, escolteu a M. Edmond Demolins. Aquesta barreja està molt lluny d'haver sortit bé, aquesta unitat està molt lluny d'esser feta, la truita està molt lluny d'esser batuda. L'autonomia del Celta persisteix en el temperament bretó, el Provençal deixa veure l Ligur, i el Normand no és més que un Danès, com el Basc un Vascó, i aixi ls altres, en totes les parts del territori on les races propaguen llurs tipos propis i distints. En un mot, en la truita se discerneix l'ou de gallina de l'ou d'anec, l'ou d'oca de l'ou de gallina guinea, i aquest de l'ou de polla dindia. Ni les herbes fines de la legislació uniforme, ni l llard del patriotisme, ni ls avenços del socialisme, són prou pera disfreçar-ne la incohesió, i Napoleon no ha fregit sinó les closques. Diem-ho d'un cop: el Francès de Felix Faure no s'aguanta. Aixi estem.

»Qui n té la culpa si això passa? Ningú, respon el llibre. La natura! Si: la natura sola és qui, per virtut de les seves mateixes lleis, contrarresta eternalment aquesta impossible

(1) Reproduit en *La Science Sociale*, tome XXV. VI livraison.

Digitized by Google

unificació que l somni popular allegorisa amb una bandera. Ella li oposa resistencies geologiques i climateriques, qui reneixen invencibles cada cop que surt el sol. Ella fixa i confina ls seus diversos servos a ses diverses glebes. Ella lliga a la regió lo regional, i sa descendencia idonia al terrer; li caracterisa ses necessitats pels productes i el model segons els conreus. Per què ns diversifica aixi la misteriosa natura? Ningú ho sap, ella s'ho sap. Més ella vol l'home correlatiu al recó de terra qui l'alimenta, i és la gran trocejadora, qui divideix i subdivideix pera regnar.

»En aquest Auvergnat de Felix Faure saludeu, sota ls castanyers, l'Auvernia de Vercingetorix: és el mateix, i restarà tal fins a la fi emmotllat per sa montanya. A la vora del Mediterrà, sota les oliveres, el Ligurià perpetúa en el Provençal l'idiosincrasia dels menjadors d'alioli. Sota les alzines de l'Armorica, el Bretó eternisa la soca granitica dels Kimris, i veus-aci en les planes, al voltant dels rius i dels llacs, els grupos especials, immodificats, dels vinicoles, dels pastorals, dels llauradors, dels caçadors, dels pescadors, tals com els han conegut els druides, i marcats am les mateixes efigies etniques.

»Families a la vegada congeneres i antigeneres, dissidents instintives del principi de l'unitat, estan aliades, però no res més, per comunes intelligencies politiques, socials, religioses; més llur antagonisme resta latent, i sempre, la historia ho diu, prompte a reneixer. Ai! Es ben bé la terra qui informa lo terrestre: M. Edmond Demolins té raó. La natura, qui resta insotmesa a les fronteres dels nostres mapes, a les diferencies de les nostres llengües i a totes les ficcions d'aquest patriotisme qui no és en resum sinó l goig colossal de la proprietat; la natura, repeteixo, qui dirigeix ella mateixa les emigracions i regula les invasions segons les lleis de la Força i del Nombre que res dificulta, continúa adaptant-nos al recó de fang on vegetem, i la terra és la que ns elabora. D'aquí ve l'invencibilitat del provincialisme, no solament a França, bé cal dir-ho, sinó en totes les grans divisions politiques de l'Europa i del rest del món. Doncs aixi, car és menester concloure, eren els Girondins qui estaven en lo just contra Danton, i és en Proudhon qui és logic contra ls autoritaris de la Democracia, i la Federació és la solució que s'imposa.

»Mediteu-ho, tancant el llibre de M. Edmond Demolins. Pusque l'antinomia natural, i constatada permanent, de les races, triomfa de les institucions centralisadores més energiques; pusque ella sona encara desde ls cloquers del provincialisme després de les guerres de salvació general i de territori com la darrera guerra; pusque l'obra dels Lluís XI, dels Henric IV, dels Richelieu, de la Convenció i dels Bonaparts, no duu sinó cap a una unitat estrictament administrativa, pregunteu-vos si l sistema no és un contrasentit etnografic i si la federació no fóra la salvació, com és la base d'una Republica.

»I la conclusió s concorda am les coses observades. Veieu en el vostre entorn: les associacions de «paisans» se multipliquen cada dia més en la capital, considerada com terreny neutre; no hi ha zona qui no dongui la seva, i totes se tornen a poc a poc un sindicat de compatriotisme provincial. No n fa poc de temps ja que la realitat classica del Nord i del Mig-dia, de la qual Alfons Daudet ha estat l'Homer, s'és subdividida ella mateixa i que s diferencia en competencies parcials, quasi bé departamentals!

»L'orgull de les races enarbora banderes poetiques, gastronomiques o arqueologiques; però les linies de demarcació s'hi enfondeixen menys pel sol fet d'esser arruixades de libacions i de brindis un poc derisoris a la patria francesa? Encara és patriotisme, però de dos graus, i en el qual el provincialisme cedeix solament per la forma a l'unitat.

»Altrament, si la truita no ha sortit bé, els ous se veuen, i caminem fatalment a la federació, o a la confederació, si us estimeu més. Vet-aquí lo que hi veig de més clar en el nou llibre de M. Edmond Demolins. »

Com se veu, M. Émile Bergerat ha vist admirablement la transcendencia politica que

Digitized by Google

implica l'obra d'analisi den Demolins. L'existencia de grupos socials ben diferenciats dins l'Estat Francès hi apareix ben demostrada cientificament, i el suc que n Bergerat en treu és la necessitat de que la fórmula politica de l'Estat Francès sia en l'avenir autonomia i federació. Segurament no s'haurà escapat de la penetrant mirada den Bergerat que l mateix metode d'estudi aplicat als altres estats neo-llatins d'Europa ha de donar i dóna l mateix resultat, o sia l'existencia de diferents grupos socials ben diferenciats en cada un de dits estats; com també que a l'una i a l'altra banda de les fronteres que separen i uneixen la França am l'Italia i l'Espanya, i l'Espanya amb el Portugal, hi ha extenses zones de territori ocupades per grupos humans d'una mateixa fisonomia nacional i que en la successió dels temps han estat el butí del vencedor en les guerres sostingudes entre aquells Estats. No creu M. Bergerat que desde l punt de vista internacional el triomf de l'idea de l'autonomia i de la federació dels grupos nacionals que la natura ha creat al travers de l'historia pot donar la fórmula d'una sintesi politica superior a la dels actuals estats neo-llatins, és a dir, la fundació dels Estats Units de l'Europa neo-llatina?

I fixi-s M. Bergerat en que pot-ser no és lluny el moment en que les coses comencin a anar per aquest camí d'una manera rapida. El conflicte terrible que l'Espanya està atravessant ha de portar forçosament an aquesta a un cambi profon de regim governamental. No serà ja qüestió de cambi de formes, de monarquia o de republica, de parlamentarisme o d'absolutisme, és a dir, formes de regim unitari: el cambi ha d'esser més radical: s'ha d'anar a un regim autonomic-federatiu dels grupos naturals, ja sia dins d'una monarquia, ja sia dins d'una republica. I pot-ser l'Espanya és l'Estat neo-llatí que més a punt està per entrar per aquesta via de transformació politica, precisament trobant-se com ara s troba amb un moviment vers l'autonomia, d'un vigor cada dia més gros, d'una de les regions més importants. Aquest moviment, que és el moviment catalanista, ara comença a esser una mica conegut a Europa.

El cas del catalanisme és un dels casos de moviment de diferenciació, en part inconscient, en part conscient, que revela ls esforços d'un poble pera trobar una nova sintesi politica adequada a les multiples manifestacions de la seva vida. L'Espanya està atravessant una crisi politica fortissima, potser decisiva. Per conservar el regim politic que dura fa trescents anys, basat en l'hegemonia de l'agrupament castellà, ne fa tres que sosté una guerra terrible, l'ultim periode de la qual és l'actual guerra amb els Estats Units d'America. Aquesta guerra, on tant desigual és la força dels beligerants, amenaça, si no té una prompte solució, en destruir l'hegemonia del poble castellà en l'Estat espanyol. De totes maneres, restarà molt debilitada. El resultat d'aquesta guerra serà un desequilibri entre les forces de les diferents societats humanes que restin incloses en l'Estat espanyol. Com ne vindrà la reconstitució després d'una sotragada tant forta? Deixem la paraula al corresponsal a Madrit del *Daily Telegraph* (1):

«No fa gaires dies que un nou element s'ha introduit en la discussió a conseqüencia de la publicació d'una crida al poble en favor de la pau partint del Consell General de l'*Unió Catalana* (2). Catalunya és una provincia important d'Espanya, qui posseeix costums i tradicions peculiars propries, essent els seus habitants caracterisats per traços molt diferents dels dels altres Espanyols. Els Catalans són un poble sensible, practic, emprenedor, i Barcelona, la llur principal ciutat, és un testimoni eloqüent de llurs progressos. L'*Unió* en qüestió comprèn la prempsa i les principals cases comercials de la provincia (3),

(1) «Ruin and starvation of the people», from our special correspondent. Madrid, June 22. *The Daily Telegraph*, tuesday, June 28, 1898.

(2) Se refereix al Manifest de l'*Unió Catalanista*.

(3) El corresponsal engloba sota l nom de l'*Unió Catalana*, además dels elements propris de l'*Unió Catalanista*, qui és l'organisme politic del moviment catalanista, altres elements valiosissims, sobre tot en l'esfera

Digitized by Google

i llur crida en favor de la pau redactada en forma enfatica, representa ls sentiments de la població sencera. Més adhuc aquí hi trobem una tendencia politica amagada, que solament els iniciats poden compendre. Dit curt, és això: avui dia la més part dels Espanyols qui prenen un interès en politica estan cançats de consentir que divuit milions d'habitants serveixin de marxa-peu per pujar al poder a politics infatuats els unics talents dels quals semblen consistir en menjar-se ls recursos del país tot mantenint el poble en un estat d'ignorancia vergonyosa, deturant així l desenrotllament mental. Hi ha un moviment actiu a tot arreu de la Peninsula per posar fi per sempre més an aquest lamentable estat de coses, costi lo que costi. Mentres que alguns parlen de Don Carlos com un salvador, i altres proposen l'ilusió republicana, la gran majoria són en favor d'una descentralisació arribant fins al federalisme suís. Argüeixen, am molta raó, que la població d'Espanya és heterogenia. Cada provincia té son propri poble, ses propries tradicions, son propri dialecte, sos propris interessos economics, elements tots que són completament diferents dels de cada altra provincia. Altrament, en temps passats cascun d'aquests petits Estats tenia son propri govern i prosperava. El mateix sistema és necessari i resultaria eficaç avui dia. Federalisme o tradicionalisme (1) és el nom donat an aquest moviment politic, i el centre de l'agitació n'és Catalunya. La crida, doncs, de l'*Unió Catalana* envers la pau no és sinó un manifest advocant indirectament en favor de la descentralisació del govern i en favor d'un sistema de federalisme. En les Provincies Basques la mateixa aspiració és sentida i expressada, i estic obligat a dir que a Andalusia i en altres bandes d'Espanya aquestes idees van fent via rapidament. No és probable que aquesta crida dels Catalans, l'objecte real de la qual no és un secret, faci gaire efecte sobre l Govern.»

Pot-ser tingui raó l corresponsal a Madrit del *Daily Telegraph*. Pot-ser el Govern d'Espanya no farà gaire cas per ara de l'aspiració envers l'autonomia emesa en el manifest de l'*Unió Catalanista* «Als Catalans» (1), am motiu de demanar que s faci la pau amb els Estats Units. Pot-ser aquest mateix Govern, si és que s'aguanta gaire, no farà res pera satisfer aquella aspiració, ni tampoc els que vindran després de la catastrofe nacional. Però això serà no més que seguir la ceguera tradicional dels governs de Madrit, que tants desmembraments ha produit en l'imperi espanyol: allavors el daltabaix no trigarà a venir. Però també podria esser que a la fi caigués la bena dels ulls an els que dirigeixin l'organisme politic de lo que se salvi de la *debâcle* de l'actual guerra, que la veu de Catalunya fos escoltada, i que d'una manera evolutiva i sense sotragades fortes hi vingués la transformació del funest regim unitari que ara tenim en el regim autonomic-federatiu que desitgem com l'unic medi de preparar la reconstitució economica, moral, intellectual i politica de l'Estat espanyol. Si això ve com nosaltres creiem, sia evolutivament, sia revolucionariament, quina funció politica més gran no podrà esser pera Espanya la de preparar, donant l'exemple, una transformació equivalent en els altres estats europeus neo-llatins, fent-se allavors possi-

economica, no compresos en l'*Unió*. Pot haver contribuit an aquest error el fet d'haver demanat també la pau, per iniciativa dels catalanistes, poc després de la publicació del Manifest de l'*Unió*, la Societat Economica d'Amics del País, societat que data del temps de Carles III; i la comunicació al Govern de Madrit demanant la pau feta per la Cambra de Comerç de Barcelona, de la qual és president D. Manuel Girona, el gran financier català.

(1) Encara que cientificament el moviment catalanista podria nomenar-se també federalista, ja que, reconeguda l'autonomia de Catalunya, fóra possible la continuació d'aquesta amb Espanya dins d'una federació, i també podria nomenar-se tradicionalista perquè s'apoia historicament en una tradició politica catalana, rebutja l catalanisme, com accidentals, amdós appellatius, que han sigut portats respectivament per dues fraccions del republicanisme i del carlisme. En cambi ostenta ben alt l'appellatiu de nacionalista, o sia de revindicador dels drets de la Nació Catalana rediviva.

(1) D'aquest Manifest se n'han fet tres grans edicions, que han sigut profusament repartides: una en català, una en castellà, i una altra en català i en francès pera fóra d'Espanya.

Digitized by Google

ble la formació dels somniats Estats Units de l'Europa neo-llatina. Crec inutil insistir en la transcendencia immensa que aquest cambi tindria en la politica d'Europa i del món sencer. Bé cal que ls pensadors neo-llatins s'ocupin seriosament en aquest gran problema de la politica mondial.

JOAQUIM CASAS-CARBÓ

SOLETAT. EL DARRER VIATGE. PER SANTIAGO RUSIÑOL

TROBANT-SE molt lluny de la terra, i per atzars de la sort trobar-se en una estació pètita, en una estació qualsevulga clavada al peu de la via, plana i lluenta i llarga, llarga i llisa fins a no sé on de la plana, i trobar-s'hi sol, i ser al vespre, és de les sensacions més tristes dels fulls més freds de la vida.

Per tot arreu aquella quietut forastera, un aire de gel, una claror malaltiça i funeraria, un llumet verd al fondo del cap-d'avall per unic consol dels ulls, el poble qui sap aon, alguna figura dormida, i aquella vaga buidor i aquella quietut somorta, fan creure a l'ànima que la terra és deserta.

En lloc el cor sent aqueixa morta fredor com en eixes estacions posades a la ventura, llençades d'esma al mig d'un camp desolat. Quan un s'hi troba i sent al lluny la veu d'un corn que toca trista i llarga com un aucellot que plora, i arriba un tren i s'atura, illuminant vagament aquelles parets tant llises, quines ganes que té l cor de pujar-hi en aquell tren i d'anar-sen; i com somnia l'esperit en una mica de caliu, un interior de vida, una miqueta de foc i l'amor d'una mirada!

Que tristes són les estacions forasteres!

EL DARRER VIATGE — DIBUIX DE R. PICHOT

CORRIA un tren de malalts, un tren de ferits que tornaven de la guerra; carn apilotada, cossos malmesos, cares am tons d'agonia i calaveres amb els ulls oberts i fixos.

Cercant el niu del llur poble entre ls pobles que passaven, per trobar uns braços extesos i un reconet a

Digitized by Google

cobert on plegar les pobres ales i tòrcer el coll i morir-se.

Cada volta que s'aturava aquell tren i s'obria una portella, en baixava algun ferit, algun numero malmès, un troç de vianda malalta rebutjada per les bales, i baixava am la vista esperançada, i omplint-se ls pulmons de vida, i respirant el seu poble, i embadalint-se amb els arbres, am les pedres, amb el rustic campanar, i fins am les olles dels nius i am les flors de les finestres; cada cop que s'obria la portella, el trist malalt que baixava trobava dues fonts de llagrimes, i aquella estreta portella semblava per un moment les portes del Paradís obrint-se al llindar del cor, tenint per fondo aquell somni d'un pobre trocet de patria; cada cop que l tren fugia, deixava allí a l'estació un pilot de mans estretes i una escena de calvari mig confosa en les tenebres.

I el tren caminava sempre, caminava via enllà, emportant-sen les desferres i deixant rastre de sang i negra rosada de llagrimes; caminava nit endins, anant traient-se i buidant-se la miseria a poc a poc; corria planes enllà cada volta més lleuger; corria desesperat, com fugint-se d'ell mateix, com portant engunia i pressa de treure-s aquella càrrega.

Ja quasi no era hospital, ja respirava la màquina, ja havia tret del seu ventre aquell rebuig de la guerra, quan dintre un recó de fosca, embolicat entre mantes, quedava un bulto estirat, que ni mirava, ni hi veia, ni cercava l seu poblet... Era un mort.

Un mort que anava a un nou món, un mort que no baixaria per més pobles que passessin, un mort que entrava en un tunel que donava a l'altra vida, una vida sense guerres, on regna la pau eterna.

SANTIAGO RUSIÑOL

(Del llibre a punt d'esser publicat *Fulls de la Vida.*)

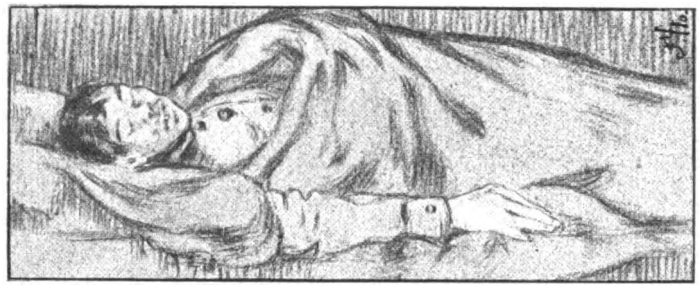

EL DARRER VIATGE — DIBUIX DE R. PICHOT

IFIGENIA A TAURIDA. TRAGEDIA DE GŒTHE. TRADUCCIÓ DE JOAN MARAGALL

(Continuació)

ACTE SEGON

ESCENA PRIMERA

Orestes i Pilades

ORESTES

El camí de la mort és aquest nostre
i a cada pas sento més pau en l'ànima.
Quan vaig pregà l deslliurament a Apolo
dels esprits de venjança que m seguien,
ell ajut i remei semblà prometre-m
(i els mots divins són esperança justa),
per quan jo al temple fos de sa germana
que regna sobre Taurida. Ja miro
de la promesa l compliment ben proxim:
tot el mal finarà am la meva vida.
Que m ve de grat, a mi a qui ls déus tot-hora
fan malvê l cor, i a més el sentit prenen,
renuncià a l'hermosa llum del dia!
Si ls fills d'Atreu no han de trobà en la lluita
una mort de victoria coronada;
si jo, com el meu pare i els meus avis,
dec morir degollat com una fera,
siga aixís... i millò en l'altar santissim
que en recó obscur on l'assassí, dins casa,
posa l parany. I en tant, repós deixeu-me,
esperits infernals que aneu darrera

Digitized by Google

de la sang que degota dels meus passos
com goços caçadors flairant un rastre;
deixeu-me: ja hi devallaré ben prompte
allí on sou, i on la llum del sol sem negui
com se us nega a vosaltres: per la terra
verda i hermosa no hem d'anà ls fantasmes.
Aci baix, aci baix iré a trobar-vos
on nit eterna i séns color hi regna
i enllaça a tots en una sort mateixa.
Prò a tu, Pilades meu, tu de ma culpa
i del meu castic ignocent company, [d'hora
com me sap greu de dur-te am mi abans
a la trista encontrada: sols ta vida
o ta mort són per mi esperança o temer.

PILADES

Jo encara no estic prompte, com tu, Orestes,
a devallà a l'imperi de les ombres,
i encara penso, pels camins confosos
que semblen conduhì a la nit eterna,
trobar-hi algun camí cap a la vida.
Jo no hi penso en la mort: ans tinc atenta
la vista per si ls déus la via ns obren
vers alegra fugida. Ve implacable
la mort tement-la o no. Quan damunt nostre
alci la mà la gran sacerdotessa
per tallà ls riços, consagrant, encara
el meu sol pensament serà salvar-nos.
Desprèn l'esprit de males estrugancies!
Ton negre humor és qui al perill t'aboca.
Apol ens va prometre que en el temple
de sa germana bon remei tindries,
i consol i retorn; en les paraules
dels déus no hi ha ni engany ni sentits dobles:
el pertorbat per l'aflicció s'ho pensa.

ORESTES

La meva mare un vel ombrós va extendre
ja de xiquet damunt la meva vida:
vaig creixer davant d'ella com imatge
del pare absent, i el meu esguard li era
an ella i a l'aimant reny séns paraules.
Oh! Quants cops, quan Electra, ma germana,
dins de l'estada vora l foc s'asseia,
plorant silenciosa amb amargura,
jo, posant el meu cap damunt sa falda,
la mirava am la vista tota oberta.
Després me deia del gran pare nostre
moltes coses, i jo ardentment volia
mirar-lo al davant meu o bé anà a Troia
al seu costat, fins que aquell jorn...

PILADES

Oh! Deixa
que ls esprits infernals en les tenebres
parlin d'aquelles hores; més nosaltres
cerquem en els records de temps més limpids
nova força per nova empresa d'heroes.
Els hi calen als déus homes de valua
perquè ls serveixin en questa ampla terra;
els hi cals tu també, més no que t cuidis
de ton pare, estimbat fa temps en l'Orco.

ORESTES

Tant-de-bo que, agafant-me jo a sa tunica,
l'hagués seguit!

PILADES

Aquells que t retenien
van servar-te per mi; perquè, què fóra
jo sense tu? Ni puc tant sols pensar-ho:
jo, que per tu i am tu, vivia sempre
desde infant, i que sols així puc viure.

ORESTES

Oh! No m recordis els hermosos dies
tant lliurement gaudits a casa teva,
quan el teu pare, ple d'aimant cordura,
cuidava aquesta flor mig congelada;
quan tu, company festós, m'anaves sempre
a l'entorn, com lleugera papallona
que volta una flor fosca i malastruga,
donant-me nova vida, omplint-me l'ànima
talment de ta alegria, que oblidava
la meva sort fatal, deixant endur-me
pels plers de joventut impetuosa.

PILADES

Començí a viure al començà a estimar-te.

ORESTES

Digues que començà ta desventura.
Es lo més angoixós de la sort meva
que, com la pesta, arreu on passo porto
la mort i el dol, i en sanitosa estada,
ont entro, els rostres més florits i tendres

Digitized by Google

s'estiren consumits per mortal pena.

PILADES

Si l'halè teu, Orestes, fos metzina,
jo primer que ningú ben mort ne fóra,
i no m veus sempre animós i alegre?
L'amor i l'alegria són les ales
per grans gestes...

ORESTES

Grans gestes! Sí, em recordo
del temps en que les vèiem davant nostre,
de quan corriem am dalit selvatge
per valls i per montanyes, i voliem
am pit i am puny semblà-ns als nostres avis;
i am l'espasa i la massa imaginavem
perseguí als bandolers i aterrà ls monstres;
i de quan, a la nit, prop del mar gran,
restavem abraçats i silenciosos
mirant als nostres peus jogar les ones:
el món semblava immens a nostra vista.
Quantes voltes posavem mà a l'espasa
i futures proeses ens somniavem
innumerables com al cel estrelles!

PILADES

L'ànima sempre vol tasca infinida:
nostres gestes ja al fer-les les voldriem
tant altes com ho són quan el temps passa
i, travessant generacions i terres,
la boca del poeta les augmenta.
Sonen tant belles en la nit quieta,
i cantades per boca jovenivola
al toc de l'harpa, les cançons dels avis!
I ells feien lo que feien, com nosaltres,
creient llur obra vana o incomplerta.
Aixi correm mirant quelcom que corre
al davant nostre, i no mirem la via
ni ns adonem de les senyals dels passos
que ls de davant deixaren en la terra:
correm darrera l'ombra dels que foren
i que als cims de montanyes llunyadanes
igual que a déus coronen daurats nuvols.
Jo no estimo an aquell que s'avalua
en lo que l poble ha d'exaltar-lo un dia.
Jove com ets, als déus dóna les gracies
de lo molt que ja han fet per tu a tals hores.

ORESTES

L'home a qui és la gracia concedida
d'apartar d'ell i els seus la malhaurança,
d'augmentà, assegurant-lo, el seu imperi,
i d'allunyà an els enemics i vence-ls,
dongui mercès als déus, que li otorgaren
el goig més alt que s pot gaudir en la vida.
Prò ls déus a mi tant sols van escullir-me
per butxí d'una mare venerada,
i, fent-me infame venjador d'infamies,
me condemnen pel crim a que ells me forcen.
La niçaga de Tantalus sencera
fou malehida, i jo, que ara en sóc l'ultim,
sèns gloria haig de morir com un culpable.

PILADES

No, que ls déus no les vengen pas les culpes
dels pares en els fills: fill de ses obres
és cadascú; i si quelcom s'hereta
és la benedicció, no pas el castic.

ORESTES

No és cap benedicció la que aquí ns porta.

PILADES

Però ns hi porta voluntat divina.

ORESTES

I aquesta voluntat és la que ns mata.

PILADES

Tu fes lo que ella t'ha imposat, i espera.
Retorna la germana al déu Apolo,
vegin-se ls dos ben ajuntats a Delfos
venerats per un poble nobilissim,
i Diana i Apolo ensemps llavores
propicis te seran, deslliuraran-te
de mans dels infernals, que ja no gosen
atormentar-te en quest sagrat recinte.

ORESTES

És per donar-me al menys mort reposada.

PILADES

No ho penso pas aixi, ni crec errar-me
enllaçant el passat amb el pervindre
i esclarint ben serè lo que men sembla.

Digitized by Google

Potsè en el pensament dels déus madura
fa temps una gran obra: vol Diana
allunyar-se d'aquesta barbra costa
i dels sagnants i tristos sacrificis.
Nosaltres dos assenyalats siguerem
per la bella escomesa, i a les portes
en som ja.

ORESTES

Ben traçós, així teixeixes
la voluntat dels déus am tos desitjos.

PILADES

Doncs que ha d'esser pels homes la cordura
sinó està atents an els divins designis?
Un déu cridà ha volgut a gran empresa
a un varó noble que en gran crim fal-lia
i li encomana portà a cap una obra
que impossible semblava; la venç l'heroe:
sa penitencia és el servei insigne
rendit als déus i als homes, que l veneren.

ORESTES

Per decidir-me al gran obrà i al viure,
cal de primer que un déu vulga arrencar-me
del front l'esvaiment que m'hi domina
i se men duu a la mort pels relliscosos
camins que són mullats de sang materna;
i que assequi la font que no s'atura
de les ferides de la meva mare
tacant-me constantment.

PILADES

Tranquil espera-ho
i no augmentis ton mal atormentant-te,
fent contra tu l'ofici de les furies.
Deixa-m'ho tot per mi, i tu no t moguis,
que quan caldrà que unim les nostres forces
per dú l fet endavant, jo t diré «Vine!»,
i amdós llavors, am ben hardida empenta,
l'acabarem.

ORESTES

Oh! Parles com Ulises!

PILADES

No ten burlis: cada home tria un heroe
perquè li mostri de l'Olimp la via;
i t diré que l'astucia i la prudencia
no poden fer cap mal a qui s proposa
un gran fet.

ORESTES

Pit i força és lo que estimo.

PILADES

Doncs per xò no t demano consell ara;
prò jo ja he començat: els centinelles
tinc mig guanyats; ja sé que una estrangera,
una dòna divina, contenia
fa temps la llei de sang, i als déus sols dòna
un cor pur, i l'encens, i les pregaries.
De gran benefactora és alabada,
i diuen si seria una amaçona
que aquí vingué fugint grans desventures.

ORESTES

Haurà perdut son lluminós imperi
sobre la barbra llei, a l'acostar-se
aquí l gran criminal que en sa fugida
porta al damunt com una nit immensa.
Devot desig de sang altra vegada
desencadenarà l'antic usatge
contra nostre: del rei el fer designi
ens matarà: no ns pot salvà una dòna.

PILADES

Donem mercès als déus que dòna siga;
perquè l'home millor prest s'acostuma
a tota crudeltat; d'allò que odiava
sen fa una llei, i s desconeix ell propri.
Sols la dòna s fa ferma en lo que pensa:
tant pel bé com pel mal resta segura.
Calla, que ve! Doncs deixa-m sol amb ella.
No vull dir-li l teu nom ni l meu per ara,
ni nostra sort fiar-li desseguida.
Vés-ten, i ans que li parlis jo t vull veure.

ESCENA SEGONA

IFIGENIA I PILADES

IFIGENIA

Estranger, digues-me d'ont ets i on véns:
més aviat sembles grec que no pas scita.

(Li treu les cadenes.)

Digitized by Google

La llibertat que t dóno és malastruga;
apartin de tu ls déus lo que t ve a sobre.

PILADES

Oh! quina dolça veu! Benvingut sia
aquest accent matern en terra estranya:
que, presoner com sóc, sembla-m reveure
les montanyes blavoses que circunden
el bell port de la patria, i les saludo.
Ta alegria és ben certa: sóc un grec.
Un moment he oblidat quant necessito
de tu, i sols s'ha girat l'ànima meva,
involuntaria, vers ta dolça imatge.
Si no ho priva l destí, desclou els llavis
i digues-me de quina de les nostres
niçagues, tu, divina, descendeixes.

IFIGENIA

Só la sacerdotessa de Diana
escullida per ella: és quan puc dir-te.
Digues qui ets i quina desventura
a tu i al teu company fins aquí us porta.

PILADES

Bé puc dir-te quin mal va perseguint-nos:
així poguessis tu, dóna divina,
logrà-ns l'alegre esguard de l'esperança!
De Creta som, i som els fills d'Adraste:
jo sóc el més petit, i m diuen Cefalus;
l'altre, el més gran de casa, Laodames.
Entre ls dos, el mitjà, dolent com era,
ja d'infant pertorbà nostra concordia.
Restàrem obedients a nostra mare,
mentres que l pare en la troiana lluita
mostrava son valor: butí de guerra
portà, i al cap de ben poc temps moria.
Llavors entre ls germans hi hagué disputa
per l'herencia i el regne: vaig posar-me
de part del gran, que va matà an el altre,
i en castic de tal crim ara l'enrotllen
les Furies constantment. Però ns envia
a aquestes costes barbres l'esperança
que ns donà Apolo delfic quan va dir-nos
que aquí de la germana en el sant temple
trobariem socors. Més ara presos
ens han dut fins a tu que ns facis víctimes.

IFIGENIA

Diga-m'ho cert, amic: ha caigut Troia?

PILADES

Ha caigut. Més, tu, salva-ns! Accelera
aquells socors que l déu ens prometia!
Del meu germà apiada-t, prompte diga-li
la piadosa paraula. Quan li parlis
no t'enutgis amb ell, t'ho prego amb ansia,
que facilment s'agita i s'extravia
son esprit pel record, i per la pena
tant com pel goig; perquè un febrós desvari
l'escomet: la seva ànima, lliure, hermosa,
com presa ha sigut dada ane les Furies.

IFIGENIA

Per gros que sia l vostre dol, oblida-l:
respon-me a lo que abans te preguntava.

PILADES

La gran ciutat que dèu anys de carrera
plantava cara als grecs, ara és en runes
i no s redressarà; però moltes tombes
dels millors d'entre ls nostres, memorable
ens fan per sempre aquella barbra costa.
Allí jau am sos bells companys Aquiles.

IFIGENIA

També en la pols aquells que als déus s'as-
[semblen!

PILADES

I tampoc Palomedes, tampoc Aiax
veuran mai més el sol de la llur patria.

IFIGENIA *(entre si)*

Del pare no diu res, no l'anomena
entre ls que han mort. Doncs és que encar
[deu viure.
El reveuré... Oh cor aimant, espera!

PILADES

Venturosos aquells que a cents morien
de la mort agre-dolça de la lluita;
que a aquells que n retornaven, mals mons-
[truosos
i trista fi, en comptes de l'alegre
repòs de la victoria, els enviava
irritat i enemic un déu. No arriben

Digitized by Google

aquí les veus del món? Arreu la duien
la nova d'aquells fets inenarrables.
No saps aquell gran dol que omple Micenes
de plors que no s'estronquen? Clitemnestra,
que amb Egiste al marit absent traïa,
han mort a Agamemnon en sa tornada.
Ah! La casa reial tu la veneres!
Ho conec en ton pit, que ara panteja
sota l pes de la nova monstruosa.
Series filla d'un amic de l'heroe?
Ets nàscuda a Micenes o a la vora?
No m'ho amaguis, ni tampoc me culpis
d'haver-te anunciat el gran desastre.

IFIGENIA

Digues: com succeí?

PILADES

En aquell dia,
al sortir reposat del bany el rei,
tot seguit va volê una vestidura
de mans de sa muller; ella, insidiosa,
damunt la noble testa i les espatlles
li va tirà una malla amb art teixida;
i mentres ell bregava per desfer-sen,
Egiste, de traidor, li clavà l'arma;
i, així, cobert d'un vel, aquell gran princep
va devallà a l'imperi de les ombres.

IFIGENIA

I el premi del traidor?

PILADES

El llit i el trono
que ja tenia.

IFIGENIA

Així del goig il·licit
va neixe l crim.

PILADES

També de la venjança.

IFIGENIA

Més, què li havia fet el rei an ella?

PILADES

Quelcom que, si un tal crim tingués escusa,
ho seria. Al marxar de les naus gregues
cap a Troia, alçà un déu uns vents contraris
que les van deturar en el port d'Aulida.
A sa muller Agamennon llavores
va fê anar cap allí, amb Ifigenia,
la filla gran, que en el altar de Diana
sacrificada fou, en holocauste
de l'host grega. Això a Clitemnestra
tant i tant va ferir, que prompte a Egiste
s'entregava, i després am ses mans propries
va traí a Agamemnon.

IFIGENIA *(envelant-se)*

Prou: a reveure
(Se va.)

PILADES *(sol)*

Per demés me semblava commoguda
sabent la mort del rei. Sia qui sia,
ella l'ha conegut, i és de niçaga
ben alta, per sort nostra. Oh cor, espera!
I deixa que l'estel de la esperança,
que ara llustreja, resplendent ens guii.

(Seguirà)

JOVENTUT. DE GABRIEL VICAIRE

Jardí de les englantines
on mon cor cantà matines,

lo jardí ont hem estimat,
ara l'he vist emboirat.

Adeu-siau, visions blanques
entre l verd fosc de les branques,

besos d'amor envolats
com la guatlla dintre ls blats.

Ai, esllanguida, esllanguida,
sen va l'hora de la vida,

i en lo calzer de les flors
hi van degotant los plors...

Digitized by Google

Cercadora d'aventures,
orgull de les criatures,

verge del lluminós vel,
oi que baixàreu del cel?

Vosaltres, bones estrelles,
per què clogueu les parpelles?

Quan la claror de la posta
encén el camp i la costa,

quina pena us torna tristes
i fon vostres amatistes?

Sols veig crepuscols lleugers
entre ls claps de tarongers!...

I encara no ho saps compendre?
Aquesta estimada tendra,

aquest tresor de puresa,
aquesta ideal bellesa,

saps qui era? Ta joventut
ha passat i l'has perdut. —

TRADUCCIÓ D'E. MOLINÉ I BRASÉS

BIBLIOGRAFIA

DE FÒRA CASA *(Narracions de viatge). Per Joaquim Cabot i Rovira.* —Barcelona, 1898.

Hem llegit el llibre *De fòra casa,* den Joaquim Cabot, i hem sortit verament complaguts de la lectura. Després de l'airós prolec de Mossèn Collell, talment a un hom li sembla que s posa a correr món amb un home d'ànima fresca i senzilla, entusiasta, sempre despert, adonant-se de les coses pintoresques que li passen per davant dels ulls i fent-ne adonar als companys am llenguatge just i comunicatiu del seu sentiment.

La recança de deixar llocs estimats en mig dels atrafegaments de la marxa, els paisatges que ls ulls assaboreixen placidament desde l'ensopiment del vagó, la febreta de la proximitat al punt objecte del viatge, els cambis sobtats d'aspecte i d'ambient, el repòs, les tribulacions del correr món, en pocs moments sobrevingudes, passades i oblidades, tot això trobeu en el llibre den Cabot contat d'una manera tant ingenua, tant íntima i, per dir-ho breument, tant *bon enfant,* que escau perfectament a l'obra l'incloure-la en el genre de lo que ls francesos diuen *spectacle dans un fauteuil.*

En contar episodis, converses de tren, encontres, anecdotes que entretenen i animen el gran fondo del viatge, és ben cert que n Cabot hi té la mà trencada. El seu llibre s pot llegir d'un tret sense encaparrar-se, i, acabat de llegir-lo, a un hom li sembla que anar pel món amb en Cabot li plauria d'alló més, perquè ha d'esser un company agradosissim.

Essent d'ell no podia mancar al llibre la nota del sentiment de patria: en l'ultima part, *Records i escenes del Tirol,* aquesta nota surt vibrant i valenta en la descripció d'una representació popular de la vida i fets d'Andreu Hofer; així com el sentiment religiós se desperta bellament contemplant la professó del Corpus quan va passant pel mig dels camps d'Igls.

De fòra casa és un llibre que un hom s'estima com s'estima an el seu autor, essent molt dificil de destriar aquests dos afectes, com ho és en tota obra on l'autor se posa tot ell tant estimable.

J. M.

ECOS POLITICS DE LA PREMPSA EXTERIOR

Per constituir una lliçó seriosa de regionalisme i de descentralisme, traduim lo que diu el periodic de Madrit *El Nuevo Régimen* del 2 de Juliol sobre l viatge de l'Ajuntament de Barcelona a aquella vila:

«Ens fa molta pena l veure una ciutat com Barcelona recorre, per negocis que exclusivament l'interessen i li corresponen, a ministres a qui en bona politica no pertoca sinó la gestió dels interessos nacionals. Quan se convencerá Barcelona de lo vergonyós que és el paper que en aquests casos fa? No seria hora ja de que ls seus habitants reclamessin l'autonomia tots a la una i protestessin de l'humiliació en que ls té un Estat que

Digitized by Google

no serveix sinó pera posar obstacles a tot lo que pot engrandir els pobles?

»Quants anys no fa que Barcelona intenta obrir en la ciutat antiga dugues vies grans que la traspassin i li donguin la llum i l'aire que tant necessita! Les reclama l'higiene, el comerç, la millor vista de monuments grandiosos avui perduts i empetitits en estrets carrers i places; la necessitat de posar en harmonia i aixecar a identica grandesa i hermosura la ciutat d'ahir i la d'avui, actualment antitetiques. No fa vergonya que no les puga obrir sense permís de l'Estat? Les dificultats que allí puguen sobrevenir o hagin sobrevingut, a qui correspon en justicia resoldre-les sinó a la ciutat mateixa?

»Sols en cas de que la reforma perjudiqués la defensa de la plaça, defensa a l'ensems del regne, caldria demanar previament la vènia de l'Estat. I encara que fos aixi, hi hauria motiu pera que s retardés anys i anys la resolució dels expedients? La multiplicació i la llarga tramitació dels expedients són vicis organics en tot sistema centralisador, en tot regim que faci meres entitats administratives de les provincies i dels municipis: hora és ja de que aquest regim malaventurat acabi, si s desitja l desenrotllament de totes les forces vives de la nació, l'indefinit i rapid progrés de totes les agrupacions que la componen, la prompta reparació dels mals que la guerra causa.

»Oh Barcelona! tu vares esser autonoma durant segles, i sapigueres durant segles defensar amb insuperat vigor la teva autonomia. Contra Joan II d'Aragó i contra Felip IV de Castella la vares obtenir integral. Pera arrencar-te-la va esser necessari que s'aliessin contra tu ls exercits de l'Espanya i de la França. Contra ls exercits de l'Espanya i de la França vares lluitar, i am tot i vençuda vares esser l'admiració d'Europa.

»Sigues ara la primera de les ciutats d'Espanya en reclamar l'autonomia. Tu pots esser l'espasa de Brenus en la balança de la nostra politica».

El moviment, fins ara infructuós, que a Catalunya s'ha produit en favor de la pau immediata amb els Estats Units, ha tingut molt eco a l'estranger. A fòra de la Peninsula han vist el contrast que feia am l'actitud o bé apatica i silenciosa o bé bellicosa i baladrera que al mateix temps s'ha manifestat generalment en el rest de l'Espanya, i que aquest contrast és fill d'una antinomia d'esperit, corresponent a diferent idiosincrasia nacional, i del sentiment en part conscient de certa independencia d'interessos. La qüestió catalana que s va revelar a l'Europa ara fa més d'un any quan el «Missatge dels Catalans al Rei dels Helens» ha tornat a apareixer ara com un factor politic important en la resolució del problema hispanoamericà. Els principals periodics europeus se n'ocupen amb interés i hi fan comentaris generalment acertats. Ho és, per exemple, el que, encara que no sia sinó a titol d'informació, fa l *Daily News* dient: «Els advocats de la pau apareixen esser generalment Catalans. Un dels actes, en aquest sentit, que ha tingut més ressò ha estat l'article publicat pel Sr. Mañé i Flaquer en el *Diario de Barcelona*. El Sr. Mañé i Flaquer és un dels periodistes politics més experimentats d'Europa, és un home capaç i honrat que té gran influencia en els seus compatriotes Catalans de les classes comercials i conservadores. Ha dit a tots els Espanyols algunes veritats patriotiques. Però si ls politics que governen a Madrit estessin disposats a escoltar-lo, ja no foren els homes que són. Com de fet, hi ha diverses consideracions que ls posen en el cas de seguir endavant am la guerra. Entre aquestes n'hi ha prou per ara am mencionar-ne una: la por de l'exercit. La pau no pot esser un fet sinó per la cessió de Cuba. I això exigiria que l'Espanya n retirés els soldats. Que ls minyons tinguessin repugnancia de tornar, o que l llur desig no fos que ls deixessin tornar, cadascú an el seu poble, això és cosa que ningú que realment conegui l soldat espanyol pot creure. Però en quant an els generals espanyols, ja és diferent, i la tropa és tant docil que pot esser usada com instrument pels seus ambiciosos caps». — J. C.-C.

REVISTA DE REVISTES

L'*Humanité Nouvelle*, revista internacional que segueix les petjades de la difunta *Société Nouvelle*, que propaga les idees literaries i cientifiques més independents i les que am més franquesa tendeixen a contribuir a una veritable emancipació social i individual, publica en els seus numeros corresponents als mesos d'Abril i Maig el sumari que a continuació reproduim:

Bases d'una Moral lliure, per en Dyer D. Lum; *Consideracions sobre la filosofia de l'amor* (acabament), per Robert Picard; *Versos: Socialistes inglesos*, per Holger Drachmann; *L'avenir socialista dels sindicats* (acabament), per G. Sorel; *Reunió electoral*, per Paul Pourot; *La Dona al segle XX*, per Elisabeth Renaud; *L'arquitectura de demà*, per Hennebicq, Horta i Van den Borren; *Versos: Justicia*, per en Rapisardi; *Isaac Hecker*, per Marie Mali; *Vida social i politica: Gran Britania*, per Leakey; Cròniques artistiques, literaries i musicals; Revista de les revistes en llengua espanyola, francesa, italiana i holandesa. Revista dels llibres escrits en els mentats idiomes. Correspondencia. *Versos: La moite Automne*, del poeta Emile Verhaeren.

— Ademés d'una compacta secció de crítica, l'ultim numero de la *Moderni Revue* publica una poesia den Karásek, unes illustracions i dibuixos profondament suggestius de diferents autors, i continúa la traducció de l'*Anti-Christ* den Nietzsche.

J. P. J.

AVÍS. — Per causes no imputables a la direcció de la Revista, aquest numero, de data 30 de Juny, no ha quedat compaginat fins al 9 de Juliol. Això explica que contingui la poesia *Oda a Espanya*, den Maragall, datada l 6 d'aquest més.

TIP. «L'AVENÇ», RONDA UNIVERSITAT, 4, BARCELONA

Digitized by Google

CATALONIA

L'ANGLO-SAXONISME. PER JAUME BROSSA ROGER

Qui és el que descobrirà l gran tonic per refer els pobles malalts, anemics i decaiguts? No hi ha fórmules per construir civilisacions a mida de la nostra voluntat. Si la voluntat individual és una illusió, la voluntat general o collectiva serà un mito. No sabem el com i el perquè un poble s fa gran, fort, poderós, am conciencia de sa grandesa, força i poder, ni sabem encara quina és la malura o passa que descompon a una nació i la precipita a la decadencia més desastrosa. Sabem solament que quan un poble ha fet coses grosses les ha fetes perquè ha tingut una forta impulsió expansiva o una voluntat intelligent que l'ha menat a la realisació de quelcom que a voltes és l'ideal, a voltes és l'ambició de la poixança. Però com s'ha de fer per adquirir aquella força impulsiva o aquella voluntat fixa, és en lo que estem a les fosques.

Però si no podem exhibir en abstracte fórmules d'embriologia o desenrotllament socials, podem al menys fixar-nos en els organismes madurs i plens de vida, i investigant els puntals de la llur historia podrem obtenir esquematicament quelcom que ns orienti per conexer la llei de llur *devenir*. Veus-aquí l motiu d'aquests estudis sobre l'Anglo-saxonisme.

I

Origen de la poixança de l'Inglaterra

La destrucció de l'Armada Invencible, que per l'Espanya va servir sols per obtenir una frase immortal (però mentida) de Felip II, per l'Inglaterra va esser una revelació: l'Inglaterra va *apendre* d'aquell fet que si volia esser gran, forta i respectada, els seus fills havien d'esser bons mariners, i que l millor escut per sa independencia era una gran armada. Aquella *revelació* indicà al poble inglès una aspiració que havia d'esser sa norma en la politica internacional; i en el terreny aventurer-mercantil, que així com havia destruit l'armada espanyola, també havia de destruir les tres hegemonies colonials existents en aquella epoca: l'espanyola, la portuguesa i l'holandesa. Essent els inglesos bons mariners, el mar havia d'esser el teatre de ses conquestes, i essent el poder comercial son objectiu, sos medis havien d'esser pacifics.

Desde Raleigh ençà l'Inglaterra ha tingut una gran dinastia de lo que ella qualifica *Empire-builders* (constructors de l'Imperi), i aquests no han sigut princeps ni reis, sinó mariners o homes d'un gran esperit emprenedor.

El fruit de tantes iniciatives eixides de la revelació aquella l trobem a Trafalgar, on Nelson fa una liquidació de les esquadres coaligades de l'Espanya i de la França. Aleshores, el prestigi de l'Inglaterra queda arrelat i després se converteix en la *bête noire* de Napoleon. La França, nació de gran força expansiva *dintre l continent europeu,* veu am gelosia l'espandiment del poble inglès en les altres parts del món.

Però l'Inglaterra, a ultims del sigle passat, sabia colonisar, però no sabia governar les colonies que fundava, i la guerra de l'independencia dels Estats Units li donà una altra *revelació*. El mal govern i ignorancia de Jordi III va portar el problema colonial inglès a una situació semblant a la creada en l'imperi colonial espanyol per la toçuderia de la Restauració. L'Inglaterra reconeix l'in-

Digitized by Google

dependencia al Nord-America, i desde aleshores son sistema colonial se basa sobre l *self-government*.

L'Inglaterra té l poder d'apendre de ses victories i de les de sos enemics.

Si oficialment l'expansió colonial, una marina forta i el *self-government* en les colonies eren les formes exteriors de sa poixança, l'Inglaterra trobà una altra revelació en l'economia politica dels Adam Smith. La llibertat comercial fou el moll que alimentà son poder i expansió. Mentres les altres nacions se tanquen dins un proteccionisme barbre, l'Inglaterra, confiant en la força i la constancia de caracter de sos fills, envia sos productes a tots els ports i paisos del món.

II

L'Imperialisme britanic

Sota l punt de vista de la moral nacional, l'Imperi inglès té per conseqüencia l'augment de l'orgull metropolità, el recel i l'antipatia etnics vers els pobles que envegen l'expansió de l'Inglaterra. Dins el camp de la politica interior produeix dugues tendencies. El partit conservador, amb en Disraeli per principal portant-veu, afirmà la voluntat de l'Inglaterra en conservar un imperi que renova la poixança del de Roma i del d'Alexandre. El partit liberal renegà d'aital imperialisme i volia l'independencia de les colonies. Els primers qualifiquen als segons de *little Englanders,* i an els ulls d'un *tory* classic l'independencia absoluta colonial és una heretgia de lesa englandisme.

An en Disraeli s deu el titol d'*emperatriu* que sempre més s'ha donat a la reina Victoria, i ella n'està tant engelosida que mai més ha perdonat an en Gladstone son *little Englandism,* fins ni al morir el *great old man*. En Gladstone deia que l reialme d'Inglaterra era prou per fer-se respectar per tot arreu i que no s necessitava l'aditament de l'imperi colonial.

De fet, les colonies són independents, puix tenen *home rule* complert, i l'unic llaç d'unió a la metropoli és la Corona.

Els liberals reprotxaven an els conservadors i imperialistes que la mania imperialista obligava a l'Inglaterra a tenir una marina grossa i costosa per defensar les colonies en cas de que qualsevol nació forana volgués atentar a llur independencia.

De fet, així ha quedat el problema de l'engrandiment colonial de l'Inglaterra, fins que l'influencia poderosissima den Gladstone ha obrat una especie de *contrôle* o vigilancia continua sobre la politica i la vida constitucional de son pais. Però en Gladstone ha mort en el moment que per tot arreu apareixen enemics i rivals del poder de l'Inglaterra.

La França, seguint considerant a l'Inglaterra com al seu enemic hereditari, s'aliarà am qualsevol potencia l'aspiració de la qual siga l'aminoració del poder naval de la «Greater Britain».

L'Alemania no sent menys enveja; però parenta, al fi, de l'Inglaterra, comprèn que no és am la guerra que s pot fer disminuir el senyoriu que aquesta té en totes les mars. L'Alemania aprèn de sos enemics, i per competir am l'Inglaterra empleia son mateix procediment: l'expansió comercial. L'Inglaterra i ses colonies sofreixen nova invasió de fresca sang germanica, i dotats els alemanys d'una instrucció integral superior a la del terme mig imperant a Inglaterra, allà on s'estableix un alemany s'emporta sempre l'avantatge sobre l'inglès.

Militarment, la nació que pot infligir una gran ferida en l'imperi colonial de l'Inglaterra és la Russia. Els triomfs d'aquesta en l'extrem Orient han anorreat el comerç i la diplomacia inglesos. Guanyant la Russia una preponderancia en la Xina, el territori indi subjecte a la Gran Bretanya està en perill. Per conservar ses possessions, l'Inglaterra s'oposa a tot lo que signifiqui desmembració o repartiment de la Xina, mentres que la Russia, l'Alemania i la França comprenen que l'invasió europea a la Xina farà desapareixer l'hegemonia de l'Inglaterra en terres i mars asiatiques.

Digitized by Google

Ara bé: l'Inglaterra té l pressentiment que ni comptant am l'apoi de les Colonies pot fer cara a la coalició de les tres nacions del continent. Ultimament, per fer perdre l'unitat de mires que entre la França, l'Alemania i la Russia hi ha envers la Xina, la diplomacia inglesa ha coquetejat am l'Alemania fent sortir la mampara de l'afinitat de raça. Però ls ulls de l'Inglaterra se giren persistentment cap als Estats Units. Així s'entén que l'Inglaterra hagi ajudat indirectament a plantejar el conflicte americà-espanyol, i per xò a l'Inglaterra interessa tant la qüestió de les despulles de l'imperi colonial d'Espanya en l'extrem Orient.

Imperialisme i anglo-saxonisme: veus-aquí ls dos topics que ocupen a la prempsa, revistes i a tota l'opinió pública d'Inglaterra. Aquest esperit és el que fa mirar com a un semi-déu a un home com en Cecil Rhodes, centaure d'Hernan Cortès i Antoni Lopez, si no més modern, més financier, i a la fi més idealista. Cecil Rhodes ha adquirit una fama universal a causa de la temptativa del Capità Jameson per invadir el Transwaal. Ja és sabut el resultat: per lo tant no hi ha necessitat de que m'hi deturi.

Però Cecil Rhodes és un explorador financier que per guanyar nous terrenys per l'Imperi estableix companyies que vénen a esser la celula primaria d'una colonia.

L'Inglaterra té massa terreny, més del que pot explotar, i deixa a l'iniciativa particular l'obrir noves terres al comerç i al progrés. La *Chartered Company,* que treballa baix la direcció de Cecil Rhodes, s'ha imposat, entre altres, la missió d'establir el telegraf en tota la costa oriental d'Africa fins al Caire. Aquesta empresa necessitaria cinc anys per portar-se a cap, i, malgrat el ser qualificada de somni impracticable, són molts els que creuen que passat dit lapse de temps l'ideal serà un fet.

En el terreny de la diplomacia en pocs anys l'Inglaterra ha sofert tres rebufos: el del susdit Transwaal, el de Venezuela i el més recent de Port Arthur i Talien-wan.

Si l'Inglaterra hagués tingut la conciencia de que per medi de les armes podien sortir a la mida de son gust, séns dubte hauria empleiat la força.

Tres anys enrera una aliança amb els Estats Units hauria sigut repudiada per tota l'Inglaterra. Els inglesos menyspreaven massa als nord-americans per fer una aliança amb ells. Ara, comprenent que una unió ofensiva i defensiva d'amdues potencies podria lluitar avantatjosament contra totes les demés coalicions possibles, l'Inglaterra inclina la balança de la diplomacia del costat que puga afavorir an els Estats Units.

Crec que en els Estats Units, si bé se sent grat a l'Inglaterra per son paper en l'actual guerra, no voldran ajudar an aquesta per resoldre sos futurs conflictes en l'extrem Orient. L'argument principal està en que a l'Inglaterra se li ha vist el joc i que en els Estats Units se té l convenciment de que al cercar l'unió a l'Inglaterra no la guia més que son tradicional egoisme.

L'anglo-saxonisme és diferent de l'esperit *yankee*. Els Estats Units són un agregat de diferents pobles i races de procedencia anglo-saxona, irlandesa, escocesa, germanica i holandesa; per lo tant, el primitiu caracter saxó no existeix, sinó que tots els susdits elements, barrejats amb els procedents de les nacions llatines i eslaves, han donat per resultat el *yankee*. Es una raça nova, és una nació nova, i la civilisació occidental adquireix allí un timbre absolutament nou. Els vuit milions de *yankees* d'origen irlandès mantenen l'estendard de l'odi contra la nació que ha victimisat a l'Irlanda; i com aquests representen un dels elements més rics i poderosos d'aquella nació, contribuiran a que l'aliança am l'Inglaterra tardi en esser efectiva.

III

Elements intellectuals en el caracter inglès

En conseqüencia de lo expressat, l'anglo-saxonisme és eminentment inglès, és a dir,

Digitized by Google

una especie de narcisisme de la Gran Bretanya. Aquesta s contempla en tots els occeans i s'enamora de sa força i voldria fer arribar l'urpa per tot arreu.

No pot dir-se que l'expansió d'Inglaterra siga conseqüencia de sa solida instrucció, com, segons Renan, era l cas de l'Alemania (respecte a son poder militar), ni tampoc consisteix sa força en el valor de son terreny, com passa a França, puix sa agricultura fou sacrificada bonament an el lliurecambi. Sa força consisteix en sa constancia per obtenir lo que vol.

Però, am tot, una nació pot esser rica, forta i amb instrucció pràctica, i no fer una gran civilisació. Per mi aquest és el cas de l'Inglaterra. Temuda com a nació; admirada pel vigor fisic i la voluntat forta de sos fills; quasi tant rica com tot el continent europeu plegat; amb institucions que conserven frescor malgrat els terbolins de la revolució moderna. L'Inglaterra no pot arribar a triomfar per sobre dels altres pobles de la civilisació occidental. Varies voltes hi dit a inglesos que la supremacia de la França respecte a l'Inglaterra consistia en que la França, desde l Renaixement, triomfava en els pobles civilisats, i l'Inglaterra triomfava en els pobles per civilisar. Això és un fet innegable. Cap europeu pot substreure-s a la dominació espiritual de França, i pocs europeus, siguen llatins, germanics i eslaus, s'entreguen am preferencia a la civilisació inglesa.

I jo considero això no baix el punt de la lluita etnica, sinó baix el de l'intellectualitat. Fixem-nos en el moviment filosofic, literari i religiós de la França i l'Alemania i comparem-lo amb el de l'Inglaterra. I al mateix temps tinguem present el principi de Fichte de que hi ha una gran correspondencia entre l caracter d'un individu i ses idees.

L'essencia de la literatura i poesia germaniques està en suggerir una emoció sentimental o intellectual que porti a l'endevinació de l'idea que palpita en totes les coses. El moll de l'art i del pensament francès, més pagà que l germanic, va dret a procurar una conjunció del plaer i l'harmonia plastica am la simpatia social humana. L'ideal de la literatura, l'art i la filosofia ingleses és predicar per fer gent bona i de sa casa.

Ès indubtable que la poesia lirica inglesa és rica i abundant; però si exceptuem a Shelley i a William Morris, on trobem, entre ls considerats com a classics, ideals vastos i aixamplats, atrevits, de conquesta de lo inconegut? El segell de la religió dóna fatalment un limit a l'especulació, i un poble que per conservar l'ideal ha hagut de necessitar la Biblia com a incentiu és impossible que puga donar una civilisació intellectual harmonica, completa i sintetica. Com deia molt bé l'exegeta allemany David Frederic Strauss, un home modern pot trobar més aliment espiritual en en Gœthe que en tota la Biblia plegada.

En el terreny filosofic l'especulació inglesa s'ha donat al descobriment de processos cosmologics, biologics i sociologics, arribantse a la creencia de que per medi de l'evolució podien explicar-se tots els fenomens de l'Univers. Indubtablement l'evolució i el transformisme són doctrines de gran valor i alcanç; però, passen d'esser altra cosa que l'estudi d'un procés? Deia n Renan que l'evolució la varen descobrir els francesos, i ls inglesos l'han presa per fer-ne sa filosofia. Però mireu com cambía en les mans d'un Guyau, d'un Fouillée i d'un Tarde.

L'inglès, essent un poble evolutiu i conservador a la vegada, havia d'enamorar-se del principi que am simplicitat havia d'explicar-li la llei del seu *devenir*.

Fòra del coneixement practic del seu *devenir,* l'especulació metafisica, la contemplació per medi de l'art, poc havia de servir-li; la poesia i la literatura filosofiques, la musica, com idea sense paraules, li havien de romandre absolutament estranyes i antipatiques.

Perxò s'explica que l prerrafaelisme no hagi donat els fruits que hi havia dret a esperar d'artistes tant grossos com Rossetti, Burne Jones, William Morris i del més o menys afi Watts. El moviment estetic inglès en lloc fou tant ridiculisat com a l'Inglaterra mateixa, i a hores d'ara encara són pocs els indivi-

Digitized by Google

dus que tenen una clara concepció de lo que dit moviment representa.

Aquells que cerquin el misticisme deslliurat de la religió dogmaticament petrificada, en dits artistes trobaran molts elements per una nova estetica. I els que, a més d'això, cerquin l'embelliment de la vida en totes ses manifestacions, William Morris senyala l camí de la compenetració de l'art i la vida.

La delimitació de l'imaginació s veu en totes les manifestacions de la vida inglesa; de manera que si l filistisme hagués d'adoptar una patria s'hauria d'establir a Inglaterra.

IV

Rivalitat entre anglo-saxons i neo-llatins

Com he dit, l'expansió d'un país no és la mida d'una civilisació, puix aleshores s'hauria d'admetre que amb el descobriment d'America i ses possessions d'Orient, l'Espanya tenia una civilisació. Admetre aquest principi seria un erro com aquell de creure que l despoblament d'una nació és una prova de decadencia. Veritat és que, donada l'organisació social present, a major nombre d'habitants major riquesa; però sense recorrer a arguments maltusians se pot creure lo que diu Herbert Spencer (i això és aplicable a la França) que la disminució en la població pot esser una prova d'una major intellectualitat en el país que la passa.

Els espanyols i els anglo-saxons han sigut els dos pobles que, desde l Renaixement, han tingut més força expansiva, i a hores d'ara no sé veure que l'Espanya hagi tingut mai una civilisació grossa i completa i intellectual.

Una nació pot pregonar enfaticament que en els seus extensos dominis mai se pon el sol, i en fet de civilisació deixar-los a la lluna de Valencia.

Jo crec que la potencia d'una nació respecte a sa universalitat s'ha de jutjar per les coses que dóna al món. La Grecia dóna sa filosofia i son art; Roma, el dret i el cesarisme; l'Italia, Machiavelli i el renaixement en les arts; l'Alemania, la Reforma i l'Exegesi del Cristianisme; la França, l'Enciclopedia, la Revolució i el Socialisme; l'Espanya, la Companyia de Jesús.

L'Inglaterra ns ha donat Shakespeare, qual dramaturgia és el resum d'empelts de diverses literatures. Shakespeare és el poeta de la passió, però no és el poeta de l'idealitat. En això és inferior a Hugo i Lamartine. Canta l món tal com és, i en el món de Shakespeare tot-hom troba l premi o l castic en la passió que l posseïa. En tots sos personatges la voluntat o l'impulsió instintiva adquireixen una gran plasticitat, i per xò ns agraden, perquè ns exhibeixen lo que pot l'acció, o siga l perllongament de l'individualitat. Shakespeare serà immortal, però s'erren els que veuen en ses creacions una profecia de sers d'una societat ont els homes seran més forts que ara.

Shakespeare, la Biblia i l Lliure-cambi són els tres puntals de l'ànima inglesa, i lo que siga lluny d'aquestes tres entitats és musica celestial.

Així, doncs, com la raça inglesa no ha de considerar a la llatina una raça de somniadors, romantics, sense noció de la realitat, i amb una nervositat femenina que l'impossibilita per governar?

L'anglo-saxó s vanagloria de que en la lluita de races ella i la raça germanica han deixat a la celtica com una raça no dirigent en la conducta dels pobles. I així és. En la Gran Bretanya els Irlandesos, els Escocesos, els Gaelics, estan absorbits pels Saxons, i lo que ha succeit en la Gran Bretanya ha succeit en les demés parts del món, exceptuant l'Europa.

Però Sedan és una altra illustració de lo que acabo de dir. La raça galica-romana fou batuda per l'Alemania; no fou absorbida perquè la França tingué virilitat per refer-se depressa; però qui sap si ls principals elements de sa regeneració estan en els francs i no en els llatins i en els galates!

En no essent per la França, els pobles

Digitized by Google

llatins haurien perdut tota significació en el món. Bismarck tenia raó, fins a cert punt, al dir que la raça llatina era la raça femella d'Europa.

L'Inglaterra mira am llastima a les nacions llatines perquè s troben en un estat de descomposició politica i social tremenda. En totes elles la desmoralisació més completa està corcant el sistema parlamentari, i en cap d'elles el poder executiu té prestigi fort. A la França l militarisme amenaça sempre esborrar l'obra de la revolució i ofegar la veu de la minoria intellectual. A l'Italia una altra amenaça, la del Vaticà, posa a la nació en continu sobressalt; per altra part, la falta d'unitat nacional i la lluita pel pa són suficients per emperillar la monarquia. En quant a Espanya... on són les paraules per descriure sa verdadera situació?

Els pobles llatins no serveixen per colonisar, i quasi podria dir per conquerir. Recordem-nos d'Abissinia, de Madagascar i de totes les gestes colonials de la monarquia espanyola.

V

Lliçons pera l'avenir

Els anglo-saxons s'enduen el sceptre del món. Ells despleguen llur força pera subjectar els pobles més distants, siga la que s vulga llur raça, llur religió i llur llengua. Nosaltres empleiem el temps en destroçar-nos a nosaltres mateixos.

Ens hem de convèncer de que no servim per colonisar, i si volem fer-ho n'hem d'apendre.

Però hem de començar per apendre de les nostres desfetes i apendre en les victories dels nostres enemics.

De tots els pobles llatins, no obstant, el francès és l'unic que té conciencia de la rivalitat de les races saxones, germaniques i escandinaves.

Per regenerar-se ls pobles llatins haurien de començar per desfer-se de la tendencia a l'unitat de poder; tendencia heredada de l'Iglesia Romana. Aquesta és enemiga de la varietat, i per lo tant de la Naturalesa.

Si no podem conquistar el món per medi de la colonisació i el comerç, ens queden molts camins per explorar: el de les idees, el de l'art i de la literatura.

Els pobles llatins units podrien enviar una nova concepció de la Vida i de la Societat a tots els pobles sense distinció de raça, llengua i religió.

Després d'haver passat per un nou estat de diferenciació i particularisme, i de simplificació llegislativa, i aprés dels saxons el respecte al dret de tots i llur tendencia a la llibertat comercial i llur repugnancia del militarisme, ja am moviments lliures, l'ànima llatina podria entrar de ple en la Societat nova fonamentada sobre l'Aristocracia del caracter. Per arribar an aquest estat s'han de rompre molts motllos, moltes unitats socials que empresonen a l'ànima moderna. Sols amb un ideal politic i social superior podrem rivalisar am les races saxona i germaniques.

Nosaltres ens alabem dels nostres timbres ancestrals, del sentit de la bellesa que ls grecs posseïen, del sentit de vida civil que ls romans sustentaven, de la sentimentalitat generosa de la raça celtica; i en això fem com aquells *hidalgos* que ensenyen als visitants de llurs mansions llurs tresors en pintures, tapiços, armes i reliquies historiques i no tenen queviures per alimentar-se. L'invasió dels barbres trobà a la raça llatina fent sombres xinesques a les platges luxuriants del Mediterrà; i si volem que l'herencia llatina no s perdi hem de desensopir-nos i enterrar les velluries que ns priven d'una personalitat moderna.

Actualment se necessita esser cego per esser optimista. Hi ha pobles que no escarmenten i sels ha de perdonar llur crim, per repugnant que sigui, pensant que són pobles ineptes per la cultura, puix se troben bé en llur estat d'instintivitat perenne. L'Inglaterra està a l'aguait per veure com s'engrunen els restos del famós imperi iber...

En lloc com a Inglaterra la guerra hispano-americana ha despertat tant gran interès.

Digitized by Google

Dies endarrera tota la prempsa inglesa parlava extensament del manifest de l'*Unió Catalanista,* citant-lo com l'unica veu sensata que en la present crisi havia traspassat el Pireneu. Passejant per la gran metropoli jo pensava: «Poc se podien pensar cinquanta anys enrera, quan mitja dotzena d'escriptors i poetes romantics fundaven el renaixement català, que a la fi del segle XIX Catalunya havia de fer patent al món que té una personalitat nacional propria». Això m'encoratjava i me portava a considerar aquest altre pensament: «Dintre cinquanta anys el mapa d'Europa haurà cambiat radicalment; i qui sap quines seran les nacions vives i les nacions mortes». Malgrat la crisi que passa l món greco-romà-galata, hem de confiar que un revifament li farà guanyar el temps perdut.

Per lo referent a Espanya, recordo que fa dos anys en Paul Adam, al tornar d'un viatge a la Peninsula, deia: «La regeneració d'Espanya té de venir dels Vascos i dels Catalans».

Ben mirat, pel renaixement de les nacions mediterranies s'han de destruir dugues portes: la *Sublim Porta* i la *Puerta del Sol.*

JAUME BROSSA ROGER

GABRIEL D'ANNUNZIO. PER JOAN PEREZ JORBA

(Continuació)

En les *Elegie romane,* publicades en 1892, trobem an en d'Annunzio en una situació depressiva d'ànima. L'idea primordial d'aquest llibre li fou suggerida per les *Romanische elegien* den Gœthe. Quan vareig llegir, abans de coneixer les *Elegie romane,* els encomis exagerats que n feien la major part dels critics francesos, me les vaig representar impregnades d'una poesia tant profonda i sincera com la de l'autor del *Wilhem Meister,* encara que distinta en el fons de la que va inspirar an aquest. Però la desilusió ha sigut després ben dolorosa. De diferents, les elegies germaniques i les italianes ho són emotivament i fins d'espectació poetica: mentres les den Gœthe ns condueixen amb optimisme i serenitat a l'antiga Roma dels Cesars, les den d'Annunzio ns transporten am lassitut i enguia a l'epoca refinadissima del Renaixement. La postració i el decaiment morals, la tristesa persistent i la mort del desig, la resignació dolorosa i l'expiació mortal: heus-aquí ls sentiments que predominen i que melancònicament ensombreixen les *Elegie romane.* La visió estetica que ofereixen de la Roma dels Medicis, gaire bé sempre hi és terbola i malaltiça i esblaimada. An això afegeixi-s l'artifici recarregat de les composicions, fetes utilisant els hexametres que tant predilectes eren als llatins.

En aquests versos hi desfilen esteticament els monuments notables que encara s conserven de l'epoca de la Renaixença, com són la Villa d'Este, la Villa Chigi, la Villa Medici, Il Pettine, i es poetisen alhora les alegories titolades *Felicem Nioben, Ave Roma, La Sera Mistica.*

VILLA CHIGI

Muti, così, vagammo: così, l'uno a fianco dell'altra
simili ad ombre erranti sotto un fatal castigo.
Era la carne stanca; le pàlpebre erano gravi;
era nelli occhi quasi una caligine.
. . . . . .
Ella non più beveva l'anima mia ne' baci
Ella bevea soltanto le lacrime sue ne' miei baci.
Lacrime di quelli occhi, pur vi sentii sul cuore
ardermi fra'l disgusto che a flutti salia dal profondo,
lacrime di quel dolci occhi ove il cielo io vidi!

III

Or non vedeva il cielo nelli occhi di lei; ma dolore.
Ella tacea pur sempre, pallida più del cielo.
. . . . . .

VI

Ella, ella, a un tratto, come ferita, ruppe in singhiozzi:
ruppe ella in disperate lacrime; ed io la vidi
nel mio pensiero, quasi nel guizzo d'un lampo, io la vidi
umile sanguinare, umile boccheggiare,
stesa tra'l sangue, e alzare le supplici mani dal rosso
lago; e dicea con gli occhi: — Io non ti feci male. —

Digitized by Google

IL VOTO

— Ave, Maria. Voi fate, o Madre misericorde,
ch'ella non m'ami! Fati ch'ella non m'ami, o ch'ella
muoia! *Togliete il truce amore a l'anima sua,*
misericorde Madre, e a me il supplizio!

Les afliccions morals trasbalçaven desde feia temps el cor sensible den d'Annunzio; el sofriment intern anava fent-se-li cada dia més punyent i esglaiador, obligant al seu esperit a fer-lo devenir actiu per medi de la poesia i de la novela, transformant-lo en obra d'art i convertint-lo en simbolisme, pera aixi poder-lo alleugerir una mica. I d'aquesta manera l sofriment venia a produir-li una delitosa voluptat. Al passar per la cerebració instintiva que indueix a la creació estetica, el dolor esdevé, per tot artista de debó, un plaer suprem: al tornar-lo a *crear,* el seu esperit verament s'hi *recrea*. En aquesta situació d'ànima s trobava n d'Annunzio al publicar en 1893 el seu llibre de versos *Poema paradisiaco. Odi navali.* Aquí la seva poesia s'ha tornat sobtadament fosca i terrible, espiritual i simbolica, envolcallada tota ella per un misteri religiós i humà. El seu aroma és recarregat i subtil, donant a la psicologia que amb ella s fa refinaments de crudeltat o de tendresa, divagaments decadentistes que respiren llatinisme i harmonia. La tristesa en aquests versos pren un caracter metafisic. El sentimentalisme hi produeix una afecció tendra i mistica i hei fa experimentar concirosos anhels d'infinit i d'immortalitat. Una mena de fatalisme enguniós pesa damunt de les passions que en aquest llibre s poetisen.

LA SERA

III

Piangi, tu che hai nei grandi occhi la mia
anima ed in cui palpita il mio cuore
segreto, o tu, sorella del Dolore,
sorella della Sera, unica mia.

L'ansia espiritual d'amor absolut, l'ardenta aspiració dels cors a les passions supremes i doloroses, se troben expressades d'una manera viva i *desesperada* en les estrofes següents, que verament simbolisen el desig sensual de torment i d'infinit, solucionant-se en la comunió eterna de l'Amor i de la Mort.

Voglio un amore doloroso, lento,
che lento sia come una lenta morte,
e senza fine (voglio che più forte
sia de la morte) e senza mutamento.
Voglio che senza tregua in un tormento
occulto sien le nostre anime assorte;
e un mare sia presso a le nostre porte,
solo, che pianga in un silenzio intento.
Voglio che sia la torre alta granito,
ed alta sia così che nel sereno
sembri attingere il grande astro polare.
Voglio un letto di porpora, e trovare
in quell' ombra giacendo su quel seno,
come in fondo a un sepolcro, l'Infinito.

Després en d'Annunzio entra en un estat de decadencia pura, que condensa bé l'ensomniament poetic de l'*Aprile:*

Socchiusa è la finestra, sul giardino.
Un'ora passa lenta, sonnolenta.
Ed ella, che'era attenta, s'addormenta
a quella voce che giù si lamenta
— che si lamenta in fondo a quel giardino.

Pera fruir poesia tendra i commoguda, no més cal llegir amb atenció les composicions següents, que revelen un aspecte particular de l'ànima den d'Annunzio:

ROMANZA DELLA DONNA VELATA

...Ma quale fu la musica? Ma quale
fu il sogno? Ma qual era il vostro viso,
donna velata? Il giorno era autunnale
(mi sovviene del giorno, all' improvviso.)
. . . . . .
La musica fluiva, nel sovrano
incanto di quel giorno moribondo,
con tal dolcezza che il mio cuore umano
non la sostenne. Ed un oblio profondo
de la vita mi trasse in un lontano
mondo. Ah perchè di quel lontano mondo,
anima mia, non ti sovviene più?

CONSOLAZIONE

Non pianger più. Torna il diletto figlio
a la tua casa. E stanco di mentire.
Vieni; usciamo. Tempo è di rifiorire.
Troppo sei bianca: il volto è quasi un giglio.

Digitized by Google

Vieni; usciamo. Il giardino abbandonato
serba ancòra per noi qualche sentiero.
Ti dirò come sia dolce il mistero
che vela certe cose del passato.

Ancòra qualche rosa è ne' rosai,
ancòra qualche timida erba odora.
Ne l'abbandono il caro luogo ancòra
sorriderà, se tu sorriderai.

Ti dirò come sia dolce il sorriso
di certe cose che l'oblio afflisse.
Che proveresti tu se ti fiorisse
la terra sotto i piedi, all'improvviso?

Perchè ti neghi con lo sguardo stanco?
La madre fa quel che il buon figlio vuole.
'Bisogna che tu prenda un po' di sole,
un po' di sole su quel viso bianco.
. . . . . .

I la bellesa sorprenent de la poesia *Le foreste?*

Foreste bionde come donne bionde,
e taciturne, verso i grandi cieli
sognano, ove la nuvola diffonde
lenta i suoi veli;
. . . . . .
O tu, bionda foresta, amante immensa
e senza nome,
. . . . . .
ora chiediamo a te l'estremo
sonno, la morte.

Ma non l'opaca morte ne le bare
sterili; ben, la pace in che tu sogni
verso i cieli: dormir teco, sognare
tutti i tuoi sogni...

El sentiment que produeix el sentir tot d'una escolar-se la jovenesa i pressentir la seva mort, quan un home comença a veure blanquejar en la testa els primers cabells grisos, no l'he sentit mai expressat de la manera magistral i emocionada, ni am la tristesa i malinconia fondes que n d'Annunzio ha infós a la seva poesia *O Giovinezza:*

O Giovinezza, ahi me, la tua corona
su la mia fronte già quasi è sfiorita:
Premere sento il peso de la vita,
che fu si lieve, su la fronte prona.

Les poesies que constitueixen les *Odi Navali* són les més vibrants i poderoses que n d'Annunzio ha escrit. Tenen un no sé què d'epicament vigorós i alhora mistic, un aire foscament antic i al mateix temps simbolic. En aquest recull de versos se veu també que n d'Annunzio s'ha penetrat, pel seu cantó, de la força estetica dels *procedi-ments emocionals* den Whitman.

La base fonamental de la seva cultura, la genesi intellectiva de la seva formació poetica, la va obtenir en d'Annunzio en l'estudi apassionat dels poetes llatins, en l'imitació de l'estructura *primitiva* i dificil dels versos den Carducci. Però l seu esperit progressiu va anar explorant, sense reposar, cada dia nous horitzons poetics, formes de versificació més perfetes cada dia. I de la justesa d'imatges dels llatins passava a la meditació literaria del Dant, del Petrarca i dels *quattrocentisti;* després va empapar-se de l'ànima estetica del Renaixement, compenetrant-se en les obres den Leonard, del Tizià i dels pintors d'aquella epoca memorable; i mentres s'amistançava intellectualment am l'esperit idealista dels moderns prerrafaelites, repassava am fervor i entusiasme ls antics poetes grecs, pera aprendre-hi la daurada plasticitat i la musicalitat deliciosa dels llurs versos perfectissims, la flexibilitat harmonica i profonda de la pensa llur. En comptes d'entregar-se al decadent nervosisme psicologic den Baudelaire, se va penetrar del simbolic fatalisme den Percy Shelley, embadalint-se al mateix temps en el paganisme olimpic, davant de la profonda i serena intellectualitat den Gœthe. A l'ultim ell va caure a les urpes delitoses i alhora verinoses del gran Wagner, el geni simbolic per excellencia, el qual li va desvetllar una viva simpatia per la deliqüescencia dels simbolistes decadents. Ara, filosoficament en d'Annunzio s troba sota l'influencia animica i mental den Nietszche, si bé l temperament d'aquell, tal volta inconscientment, havia ja practicat les teories del celebre pensador alemany, molt abans d'haver-les conegut.

A la vegada que n d'Annunzio conreuava am tant d'enginy i de saviesa la poesia, desde les primeres composicions ell se va

Digitized by Google

dedicar am capacitat meravellosa a escriure en prosa. A divuit anys va donar a l'estampa un llibret de contes, *Terra vergine,* que exhalava un aroma de poesia ingenua, suau i commoguda. És remarcable l relat que porta per titol *Les Campanes*. Dos anys més endavant, sense donar-se treva, en d'Annunzio va publicar un nou volum en prosa, *Il Libro dei Vergini,* contenint en sa majoria quadrets inspirats en les costums i en fets de la seva terra. En aquests contes s'hi observen els procediments un xic brutals del realisme d'aquell temps. En 1886 va apareixer una nova serie de relats, *San Pantaleoni,* entre ls quals figura l'historia esgarrifosa d'aquell pobre mariner, d'aquell pobre *Martri* a qui ls seus companys escorxen d'una manera horrible al posar-se a tallar, per curar-lo aviat, un considerable gra vermell que li ha sortit al coll. Realisme ferestec i selvatge, que ha sigut après en les obres literaries den Zolà i den Maupassant.

Però n d'Annunzio s preocupava més que tot de fer art trascendent i humà, art que fos una manifestació real i alhora superior de la vida de l'home, que estudiés els més profons problemes de l'ànima d'aquest, que semblés una vivent i eterna expressió de l'existencia intellectual, sentimental i sensual dels esperits de més alta cultura interior d'avui. Pera poder realisar aquest proposit va consagrar-se am decisió i am tot el seu talent de geni al cultiu de la novela. I a vinticinc anys va revelar-se com un gran artista en aquest genre al presentar-se de sobte am la bella i atrevida arquitectura d'*Il Piacere*.

En d'Annunzio no ha arribat encara a la serena mentalitat den Gœthe, ja que la fredor i l'impassibilitat del seu britanisme, no són més que externes, ja que la seva vida moral és massa impetuosa; però sel pot considerar ben bé com un gran artista de passió i de pensament. Amb una continua i fonda suggestió de les internes realitats, en les seves noveles ell tradueix la diversa complexitat d'emocions en una ànima intellectiva, descrivint els cambis més radicals del seu voler i els estats successius de la seva conciencia mitjançant un metode d'analisi refinat i penetrant. Els heroes mateixos de les seves noveles són poetes i artistes i psicolecs, i en d'Annunzio tot sovint els exhibeix en una auto-observació moral, els entrega am freqüencia a la llur contemplació intima. Però l'excés d'analisi martiritza l cor d'aquests personatges. Un hom continuament els troba en una irritació sensual exasperada, que porta a cops la llur ànima a un nihilisme fosc i negre. I els veiem manifestar-se egoistes i epicurians i perfidiosos en els *Romanzi della Rosa*.

En aquesta serie de noveles en d'Annunzio simbolisa ls ardents desitjos, els plaers enervadors i les decepcions engunioses de la carn; deduint-ne, profonda i vivament, la filosofia pessimista de la vanitat i de l'infelicitat en l'amor sensual. La passió uns cops hi està portada bojament i am furor, d'altres fins al deliri i a la crudeltat. I en els seus personatges assistim freqüentment a un ideologic procés de somnis monstruosos, de voluntats decadents i malaltes, d'imaginacions excitades i perverses. En cambi, tenim en els *Romanzi del Giglio* individus que, a l'ensems que eleven el llur esperit, concentren i exerceixen interiorment la llur fortificada voluntat. D'aquí ve l'adopció per ells de la vida interna com a fonament de tota acció i de tota energia, collectiva o individual. Però am tot i el gran acatament a la filosofia nietzscheana, la compassió i la pietat a voltes en *Le Vergini* migriuen; bé que encar en Cantelmo no hi assoleix l'expansiva bondat. En el primer volum d'aquesta trilogia, les idealitats de l'ànima prenen formes sensibles, però invisibles, i les seves revelacions lluminoses creen una atmosfera supraterrestre. En les *Noveles de la Magrana,* en d'Annunzio diu que presentarà l'home d'imperiosa voluntat, realisant, mercè al domini del món extern, la més alta i viva fecondació del Jo, l'engrandiment i multiplicació del propri esperit al contacte de les multituts. És així que *idealment* ell resoldrà l'antinomia entre l'acció i el pensament, i els grans moviments collectius vindran a esser en profit d'individualitats dominadores.

Digitized by Google

Com se veu, en d'Annunzio tracta ls més trascendentals problemes de la psicologia, preocupant-se sobre tot de lo que més impedeix l'afirmació de l'home conscient o intellectual en l'existencia, de lo que puga facilitar en ella la redempció del seu esperit. En comptes de fer psicologisme social, en d'Annunzio fins aquí no ha observat sinó l'individu particularment, tendint avui, conseqüent am l'idea inicial de les seves obres, a descriure l'home que condensi individualment la voluntat collectiva.

Alguns elements revolucionaris oportunistes i en el fons reactius, entre ls quals els joves iniciadors del Naturisme, combaten furiosament la novela *individual* psicologica, perquè, en la llur opinió, s'ocupa unicament de casos de conciencia aislats, analisant estats d'ànima exclusius a l'home en si, estudiant conflictes interiors i observant malalties i febres i neurosis no més que en l'individu; per quina raó, en el criteri llur, no poden interessar molt ni poc a l'humanitat en general. Aquest concepte de l'art *individualista* és, al meu judici, absolutament parcial i erroni. Com més coneixença s tinga de l'home en particular, més profon serà l sentit que de l'Humanitat s'adquireixi. Mitjançant l'analisi és com millor se pot arribar a la sintesi. Precisament el gran progrés que avui s'ha obtingut en la novela s deu a l'art *individualista,* tota vegada que, dedicant atenció preferent a l'home pensant i sentint i obrant *per si,* estudiant els seus moviments animics i les seves volicions, arriba a suggerir una idea més fonda i una comprensió més ample de l'ànima humana en general. Ja que en l'Humanitat hi han, com en tot, categories, i en les categories excellencies, els simbolistes decadents i els enamorats de les altes especulacions del pensament, entenentho així, s'han entregat a una psicologia refinada i minuciosa de l'home intellectual, el qual ve a representar d'una manera alta, condensada en ell, a l'humanitat que pensa am més profonditat i elevació. Darrerament els partidaris de la filosofia socratica i alhora nietzscheana de l'ascensió continua, del progressiu enaltiment humà i espiritual, han vingut a ocupar-se detingudament de la existencia de l'home superior, inspectant les situacions més elevades de la seva ànima i del seu intellect, ja que n l'home superior és en qui s concreten les aspiracions més altes de l'Humanitat, en el Sobrehome és en qui ella s'enalteix, se dignificà i es deifica gaire bé.

La composició de les noveles den d'Annunzio denota una habilitat extraordinaria. El conjunt és bell i arquitectonic, de gran proporció de linies. Tant els analisis com els dialecs i les descripcions estan escrites amb un sentiment profon de la realitat, tant els uns com els altres suggereixen tot seguit una alta idea de veritat estetica. Els personatges estan ben definits i viuen i enraonen de debò. En d'Annunzio sap reproduir la vida, sap crear intelligencies i ànimes. Els refinaments delicats que empleia en els matisos d'emoció i de sentiment els fa devenir clars i perceptibles. La prosa és ritmica i magnificent, de gran harmonia i fluidesa en els periodes, d'una plasticitat daurada en la frase, d'una gran variació de tons esmortuits i vius, de colors apaibagats i encesos en les paraules.

A principis de l'any 1889 en d'Annunzio va publicar *Il Piacere* (El Plaer), primer volum de la trilogia nomenada *I romanzi della Rosa*. Aquesta novela és la més franca i apassionada de l'autor del *Trionfo della Morte,* és la que més vivament deixa traslluir la joventut impetuosa den Gabriel d'Annunzio. La composició d'*Il Piacere,* emperò, mostra l defecte de trobar-se un xic massa atapahida d'observacions i d'analisis psicologics. Aquesta obra simbolisa una sensualitat aixelebrada i ardent, crudel i perversa, que s manifesta genesicament per una passió alhora estetica i voluptuosa envers la bellesa de la Dòna. La vanitat i amargor tristissimes que causa el Plaer són conseqüencia logica i fatal de la gaubança inutil dels sentits, venen a esser resultat del gaudiment que no feconda. «Sorrido,—expressa en d'Annunzio en la dedicatoria al seu company Michetti, —

Digitized by Google

MELANGIA

LLETRA D'IGNASI IGLESIAS — MUSICA D'ENRIC MORERA

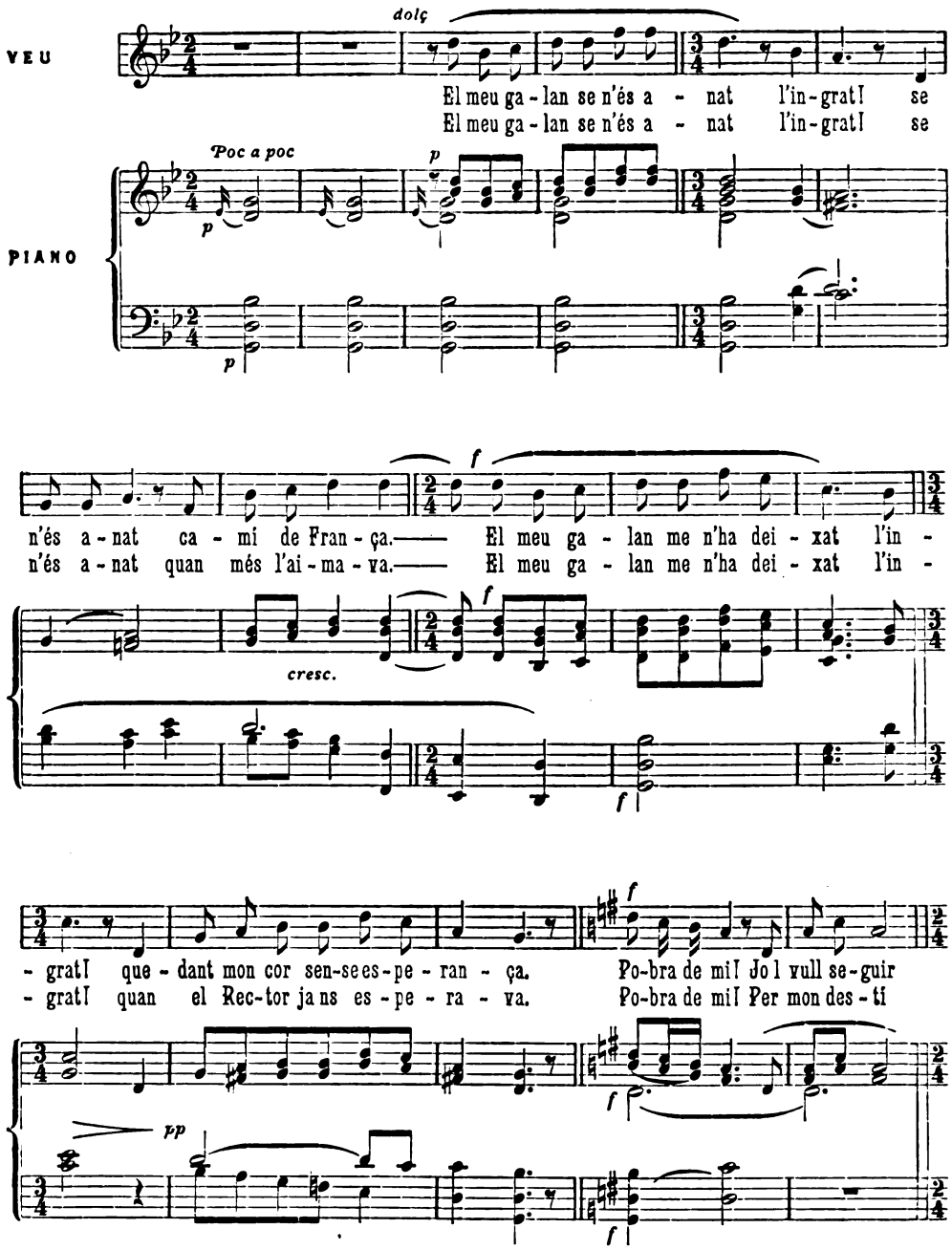

Digitized by Google

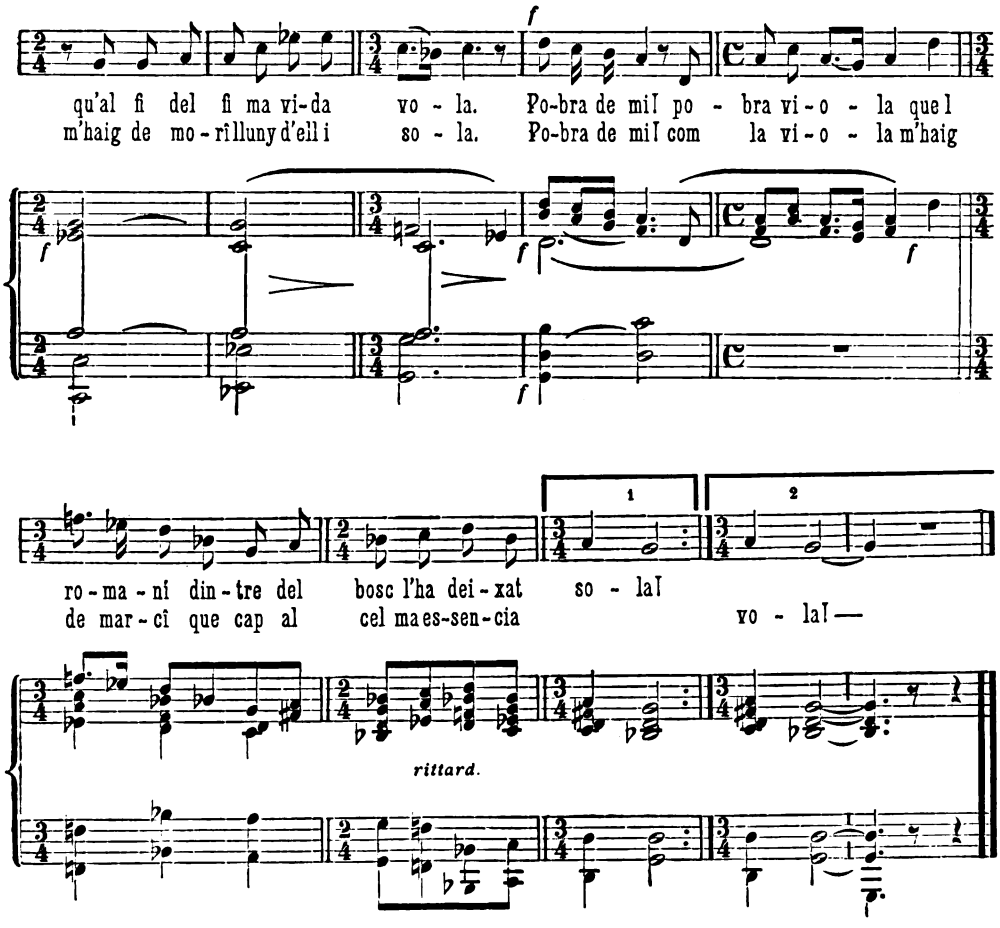

MELANGIA

El meu galan se n'és anat,
l'ingrat!
se n'és anat cami de França.
El meu galan me n'ha deixat
l'ingrat!
quedant mon cor sense esperança.
Pobra de mi!
Jo l vull segui,
que al fi del fi
ma vida vola.
Pobra de mi!
pobra viola
que l romani
dintre del bosc l'ha deixat sola!

El meu galan se n'és anat,
l'ingrat!
se n'és anat quan més l'aimava.
El meu galan me n'ha deixat,
l'ingrat!
quan el Rector ja ns esperava.
Pobra de mi!
Per mon desti
m'haig de mori
lluny d'ell i sola.
Pobra de mi!
com la viola
m'haig de marci,
que cap al cel ma essencia vola.

IGNASI IGLESIAS

Digitized by Google

quando penso che questo libro, nel quale io studio, con tristezza, tanta corruzione e tanta depravazione e tante sottilità e falsità e crudeltà vane, è stato scritto in mezzo alla semplice e serena pace della tua casa...» I la novela s desenrotlla per medi d'una psicologia vivent i complicada, que denota a estones l'influencia *intellectual* de les obres den Bourget, sense que aquest, emperò, hagi pogut infiltrar en ella la seva sentimentalitat banyada de tristesa i pessimisme. Mentres en Paul Bourget fa psicologia subtil i feminina, en d'Annunzio observa d'una manera refinada i mascle l'esperit de l'Home.

Andrea Sperelli és el protagonista d'*Il Piacere*. Constitueix una figura real i vigorosa, traçada magistralment, am perdurables colors i linies immortals. Es l'expressió perfeta del Don Juan intellectual modern, del descendent d'una raça aristocratica i refinada. Sperelli és poeta i psicolec i artista i *sportsman* tot alhora, entregat a l'alta corrupció moral a que s'arriba quasi sempre en epoques de Decadencia. Es un seductor ingenu i fatal al mateix temps. «Egli aveva in sè qualche cosa di Don Giovanni e di Cherubino: sapeva essere l'uomo d'una notte erculea e l'amante timido, candido, quasi verginale». I és també un amant invulnerable: «La giovinezza in lui, contro tutte le corruzione, contro tutte le disperzione, resisteva, persisteva, a somiglianza d'un metallo inalterabile, d'un aroma indistruttibile». A la seducció de la seva veu, ell unia una mirada subtil i penetrant, «un esguard indefinible que semblava despullar les dònes, veure-les nues a travers dels vestits, tocar-les sobre la pell viva». Am tot i aquesta impudica sensualitat, Sperelli és un artista de debò, un esteta que s'interessa i es preocupa am vehemencia de les coses de l'art, de la bellesa viva de la Natura i de la Dòna. «Per la naturalesa del seu gust, ell recercava en els amors una multiple gaubança: l'alta commoció intellectual, l'abandó an el sentiment, les impulsions de la brutalitat. Però com ell ho perseguia am delectació, del mateix modo que un estetic, treia naturalment del món de les coses molta part de la seva ubriaguesa. Era un delicat histrió que no comprenia la comedia de l'amor sense un escenari». Descendent d'una antiga familia noble de l'Italia, havia conservat la tradició, viva en ella, de la cultura intellectual refinada, de l'elegancia subtil i aristocratica i de l'art emocional. «Egli era, per così dire, tutto impregnato di arte... Dal padre a punto ebbe il gusto delle cose d'arte, il culto passionato della bellezza, *il paradossale disprezzo de' pregiudizi*, l'avidità del piacere». Però lo important dintre del *teoric* o *prestablert* desenrotllament de l'existencia de Sperelli, lo verament nou de les idees que aquest personatge professava, és la maxima que l seu pare am freqüencia li havia donat, la qual recorda l'esperit d'aquells temps den Leonard en que fins en la vida exterior de relacions se respirava un subtil aroma estetic. Heus-aquí la mentada maxima: «Bisogna *fare* la propria vita, come si fa un'opera d'arte. *Bisogna che la vita d'un uomo d'intelletto sia opera di lui.* La superiorità vera è tutta qui». I no conforma això, en el pol oposat, am les doctrines individualistes d'Ibsen, i fins am les de Socrates, proclamant l'idea de la superioritat en l'home que ennobleix continuament el propri esperit, en l'individu que edifica la propria vida fòra del contacte material am la societat? Fins el neomisticisme d'ara de poc no ha sigut altra cosa que això: egotisme o resolució moral de l'individualisme anarquic; çò és, cultivar-se interiorment, am l'ajuda de la Voluntat, pera un mateix augmentar-se i atenyer la formació d'aqueixa superioritat obscura, que nia en nosaltres inconscient, puix l'*home és quelcom que sèns treva tè de sobrepujar-se*. Pera cumplir aquell aforisme, el pare de Sperelli recomanava an aquest ultim: «Bisogna conservare ad ogni costo intiera la libertà, fin nell' ebrezza. La regola dell'uomo d'intelletto, eccola: *Habere non haberi*». Perxò és que n els heroes den d'Annunzio s'ha observat una gran lucidesa d'esperit en mig de les voluptats entorpidores, sels ha notat un gran domini de si mateixos al trobar-se en algun moment critic. La costum dels analisis psicologics impideix

Digitized by Google

l'abandó de la llur ànima. Més, tornant a l'esperit de Sperelli, aquelles maximes *voluntaries,* com diu en d'Annunzio, queien, per regla general, en una naturalesa involuntaria, en un home en qui la potencia volitiva era molt debil. En Andrea Sperelli, «la volontà, disutile come una spada di cattiva tempra, pendeva al fianco di un ebro o di un inerte».

Una ànima de l'essencia de la de Sperelli, un home que considerava a la Dóna com una font divina i eternal de bellesa i d'emocions, forçosament tenia de sucumbir a l'influencia poderosa i terrorifica d'aquella. Però Andrea Sperelli va esser un vençut a mitjes. El seu esperit conscient i perfidiós contaminava i corrompia i violava ls cossos de les tristes victimes de la seva passió fogosa i *criminal.* «Egli aveva in sè i germi di tutte le infezione. Corrompendosi, corrompeva... Il pervertimento de' sensi gli faceva ricercare e rilevare nelle sue amanti quel ch'era in loro men nobile e men puro. Una bassa curiosità lo spingeva a sceglier le donne che avevan peggior fama; un crudel gusto di contaminazione lo spingeva a sedurre le donne che avean fama migliore». Però aquesta perversitat sensual aviat li va causar punyents tortures interiors. El primer amor carnal que ell va tenir, la primera de ses amistançades va esser una lady inglesa, Constanza Landbrooke, dóna hermosa però sense ànima i d'una sentimentalitat ximpleta i pueril, quina passió no va deixar en l'esperit d'Andrea l'impressió més petita ni l record més lleu. I pera no profanar l'ànima propria, ell va tenir l'orgull i l'habilitat de no establir amb aquella dóna comunió espiritual de cap mena, sinó tant solament el simple contuberni dels sentits.

«Idealmente, egli si sentiva attrato da una di quelle cortigiane del secolo XVI che sembrano portar sul volto non so qual velo magico, non so qual transparente maschera incantata, direi quasi un oscuro fascino notturno, il divino orrore della Notte.—Incontrando la duchessa di Scerni, Donna Elena Muti, pensó: Ecco, la *mia* donna.» Aquesta talment era creada pera exercitar l'amor. La sobirana bellesa del cós d'Elena Muti va fer recordar a Andrea Sperelli l'imatge de la Danaè del Correggio. Les circumstancies en que Sperelli va efectuar la seva conquesta són triomfals, solemnes i quasi meravelloses. Les escenes de la possessió, d'una violenta sensualitat, estan impregnades de bellesa i de dolcesa. Elena és una d'aqueixes dónes que estan iniciades en els secrets misteriosos de les altes voluptats sexuals, que excelleixen en la prodigació dels més subtils refinaments d'amor: ella sabia desvetllar en els sentits la *illusió* carnal més profonda. En ella Sperelli va trobar un camp obert pera les seves curiositats, un terreny propici a les seves exploracions i experiments. I ben tost això l va precipitar en els abims pregons del vici. «Tot seguit va deixar-se abatre, va abdicar enterament i per sempre a la seva voluntat, a la seva energia i dignitat internes.» La força moral va començar a mancar-li aviat; els sentiments culpables i egoistes i perversos se varen apoderar d'ell; dintre la seva ànima se va agegantar la contradicció psicologica, el dualisme entre l Jo conscient de la voluntat i el Jo impulsiu de l'instint, sobre ls que aquella s trobava fonamentada. La seva existencia va devenir «una lluita continua de forces contraries dins dels termes d'un cert equilibri». «Il suo spirito pareva chiuso in un cerchio, entro cui turbinavano confusamente tutti i fantasmi delle sensazioni.»

Ell comprenia bé prou que aquells ardors sensuals no eren el veritable Amor, que aquella flama que encenia l seu desig no tenia re de comú am l'estimació verdadera; i, en comptes de resoldre la tendencia del instint, el seu pensament sofistic el va portar cada dia a imaginar noves i desconegudes formes de passió, els seus instints malalts el van empenyer a cercar am dalit i febre sensacions inexperimentades i més complexes de plaer. «En Andrea la mentida va devenir una costum, gaire bé una necessitat: ell va arribar a no puguer esser mai veradament sincer.» I la seva pensa aprovava aqueixa negativa inclinació moral aixi: «Acui-

Digitized by Google

re e moltiplicare i sofisme equivale dunque ad acuire e moltiplicare il proprio piacere e il proprio dolore. *Forse la scienza della vita stà nell' oscurare la verità.*» Avesat a l'auto-inspecció dels moviments animics, ell propriament se posava de manifest, agravant-la d'una manera viva, la seva esgarrifosa miseria interior. Els seus crudels analisis morals se convertien en un joc implacable i destructor de la seva ànima. «Per una specie di ubriacchezza, per una specie di follia datagli dall'eccesso della sofferenza, egli andava ciecamente in contro a torture nuove e sempre più crudeli e sempre più insensate, aggravando e complicando in mille modi le condizioni del suo spirito, passando di pervertimento in pervertimento, di aberrazione in aberrazione, di atrocità in atrocità, senza poterse più arrestare, senza avere un attimo di sosta nella caduta vertiginosa.» El seu fervent misticisme estetic es va adunar a una voluptuosa i *perversa* misticitat *psicologica*.

La gran passió carnal amb Elena Muti va deixar marcada en la sanc de Sperelli l'imprompta inesborrable i fatal dels sentits d'aquella dóna. Ell i ella varen trencar sobtadament les seves relacions. Més l'aventura que va ocasionar la conquesta triomfal d'Elena «aveva, d'un tratto, inalzato Andrea Sperelli, in conspetto delle dame, a un alto grado di potere». D'allavores en endavant, les victimes varen augmentar d'una manera extraordinaria, fins arribar a l'aventura d'Ippolita, causa del duel de Sperelli am l'amant d'aquesta, a qui l primer acabava *moralment* d'arrebaçar al seu mateix davant la superba amistançada. En el desafio, reb Andrea Sperelli una gran ferida que l condueix fins a les portes de la mort, a la vora del sepulcre. En els moments de la seva commosa i poetica convalescencia, que va escolar-se en el palau d'una seva tia a Schifanoja, en d'Annunzio escriu les seves més hermoses i sentides pagines, de poesia més original i elevada, de psicologia més profonda i vivent: en elles l'autor desplega amb una misticitat buddhica inefable, amb una mena de *plaent* sentit filosofic, lo que an ell li sembla constitueix la veritable i unica felicitat de viure. Apar que en Andrea hagi desaparegut tot d'una i per *in æternum* l'home corromput i pervers, que hagi mort la seva vida *artificial* d'abans, que per sempre s'hagin esvanit de la seva ànima la degradació infamant i l'hipocresia verinosa. En aquells dies memorables l'home s va tornar altament bo, l'esperit d'Andrea va devenir pur i virginal.

JOAN PEREZ JORBA

(Seguirà)

L'AUFABREGA

Aquesta mata olorosa
de la nit de Sant Joan
llença flaira, silenciosa,
entremig de la bravada
de la nit incendiada
per tants focs que s van alçant.

Entremig dels nuvols roigs,
el cel blau i les estrelles;
entremig dels crits de goigs
remoregen fontanelles;
i entre l baf esbojarrant
una flaira s va escampant
fresca, suau i candorosa:
les aufabregues la fan:
són les mates oloroses
de la nit de Sant Joan.

Donzelles enamorades
d'un nuvi esdevenidor,
escabelleu les aufabregues
perquè facin més olor!

L'aufabrega escabellada
és un encenser violent
que al llençar la flaira enlaire
augmenta l'encantament.

Quina olor més fresca i forta
ara que ls focs ja sen van!
Sant Joan, obriu la porta
perfumada de llevant!

Digitized by Google

I en el matí d'aures blanes
l'aufabrega trobarà
altres aromes germanes
que la nit fan oblidâ.

JOAN MARAGALL

IFIGENIA A TAURIDA. TRAGEDIA DE GŒTHE. TRADUCCIÓ DE JOAN MARAGALL

(Continuació)

ACTE TERCER

ESCENA PRIMERA

IFIGENIA I ORESTES

IFIGENIA

Ai, malhaurat! El jo desfer-te ls llaços
t'és senyal d'una sort ben dolorosa:
la llibertat que t dóna aquest sant temple,
missatgera és de mort, com aquell ultim
obrí ls ulls a la llum del qui agonitza.
Prò encara no vull dir-me ni vull dir-vos
que esteu perduts del tot: me resisteixo,
am mà homicida, a mort a consagrar-vos;
i mentres siga jo sacerdotessa,
mai ningú, fos qui fos, tocar podria
les testes vostres. Més si així me nego
al meu dever, que irat el rei demana,
ben prompte posaran altra donzella
en mon lloc: no us podré assistir llavores
altrament que amb els meus ardents desitjos.
Compatrici estimat! Si fins l'innoble
sirvent prop nostra llar posat per Jupiter
ens és tant benvingut en terra estranya,
quanta benedicció, quanta alegria
no mereixeu vosaltres, on retrobo
l'imatge venerada d'aquells heroes
de ma niçaga, i que semblaveu dur-me
reconfort per mes dolces esperances?

ORESTES

Digues-me si, prudent, has fet proposit
d'amagar el teu nom i ta ascendencia,
o si jo puc saber qui és la que m parla
semblant a una immortal.

IFIGENIA

Tot desseguida
jo te m daré a coneixer, més escolta:
acaba-m de contar lo que m mig-deia
el germà teu, de la fi que esperava
en el llindar domestic, crudel, muda,
a aquells valents que van tornar de Troia.
Ben jove m van portà an aquestes platges,
prò m recordo de quan, espaordida
i admirada a l'ensems, tota ansiosa
jo mirava a aquells heroes que passaven
com si l'Olimp am portes ben obertes
hagués dat pas als de la raça augusta
per enviar-los al terror de Troia.
Agamemnon, de tots, era el més noble.
Digues: és cert que al retornà a la patria
l'heroe caigué sota les mans traidores
de sa muller i Egiste?

ORESTES

Aixís era.

IFIGENIA

Micenes, ai de tu, desventurada!
les mans dels fills de Tantalus no paren
sembrant malediccions; com la mala herba
que, agitant amb el vent ses flors adustes,
entorn escampa la llevor copiosa,
ells de pares a fills aixís engendren
el crim en descendencia interminable.
Descobreix-me del tot allò que sobte
amb un vel de terror cobert m'havia
el germà teu. Com fou que va salvar-se,
en aquell jorn de sang, el rebrot ultim
de la gran branca, aquell gentil Orestes
destinat a venjà al seu pare un dia?
També l destí l'ha pres entre les malles
de l'Avern, o bé no? Que és viu? I Electra?

ORESTES

Viuen...

IFIGENIA

Sol d'or, els teus raigs més hermosos

Digitized by Google

deixa-mels oferi en mercès a Jupiter,
que jo só pobre i no tinc mots als llavis.

ORESTES

Duus voluntat als princeps de Micenes?
Algun llaç més estret amb ells te lliga,
com ta bella alegria sembla dir-ho?
Doncs fes el cor ben fort, que és cosa dura,
pel que és content, recaure al dol de sobte.
La mort d'Agamemnon és quant sabies?

IFIGENIA

No és prou?

ORESTES

És la meitat del gran desastre.

IFIGENIA

Què haig de temer? Electra, Orestes, viuen...

ORESTES

I no sents cap temor per Clitemnestra?

IFIGENIA

Ni temor ni esperança han de salvar-la.

ORESTES

Del món de l'esperança ja n'és fóra.

IFIGENIA

Vessà sa propria sang, estemordida?

ORESTES

No; pró hagué mort d'aquesta sang mateixa.

IFIGENIA

Diga-ho d'un cop, que jo no m'atormenti
am l'incertesa que m fa batre ls polsos
sordament en el front tot ple d'angunia

ORESTES

Així ls déus me destinen al missatge
d'allò que de bon grat amagaria
al fons del mut imperi de les ombres?
An això m força contra ma volença
ta boca graciosa, i tant sols ella
pot lograr confessió de tanta engunia.
Electra, el dia de la mort del pare,
va amagà al seu germà a casa d'Estrophius,
que de bon grat el va acullir, criant-lo
al costat del seu fill, que s deia Pilades.
Una bella amistat va unir ben prompte
al dos infants, que tot creixent sentien
creixer també un anhel de gran venjança
per la mort d'aquell rei. Cap a Micenes
disfreçats van anar, tal com si fossin
uns estrangers duent la trista nova
de la mort de l'Orestes, i les cendres.
La reina va acullì-ls molt bé en la casa,
ont Orestes a Electra s descobria.
La germana al germà acabà d'encendre
en venjatiu desig que servà oculte
per tant temps en presencia de la mare.
Va portar-lo an el lloc allí on queia
el pare llur, i aon encar hi havia
d'aquella tant traidorament vessada,
una taca de sang tota confosa,
que per molt que s rentés restava livida,
misteriosament com amenaça.
Am paraules ardents contava Electra
l'abominable fet, sa trista vida,
del traidor l'insolencia triomfadora
i els perills que podien venì an ella
d'una mare en madrasta transformada.
Llavors donava la pairal espasa
Electra a Orestes tot encès en furia...
i a mans del fill va caure Clitemnestra.

IFIGENIA

Déus immortals que en la claror serena
d'un dia etern viviu, damunt dels nuvols
cada jorn renovats, per xó m tenieu
dels meus i de la patria separada,
i m'havieu donat a vora vostre
la tasca filial de servà encesa
la llum del foc sagrat? I per xó atreieu,
a la flama semblant, l'ànima meva,
perennement brillant i piadosa,
envers la vostra estada, perquè un dia
sentís, més fondament com més tardanes,
horribles noves de la casa meva?
Parla-m del malhaurat! Parla-m d'Orestes!

ORESTES

Així pogués parlar-te de sa mort!
Com del bull de la sang per ell vessada

Digitized by Google

l'esperit matern va alçar-se, i a les filles
de la nit va cridar: va dir-ls: «Seguiu-lo
al parricida! Siga vostra presa!»
Elles tot desseguit van escoltar-la.
Tot desseguit la llur mirada buida
van girà entorn com famolenques aligues;
se van remoure dins del llur cau negre;
dels recons més obscurs, silenciosos,
van eixir llurs companys, el greu, el dubte;
del fons de l'Aqueron s'alçà un mal aire:
en ell eternalment s'agita horrible
l'imatge de les coses que ja foren,
portant gran turbació entorn de la testa
del culpable. Llavors am llur mandato
de perdició van arribar les Furies
a la terra que ls déus han fet hermosa
i d'on maledicció un jorn va treure-les.
Am rapid pas al fugitiu segueixen,
i sols reposen per de nou combatre-l.

IFIGENIA

Malhaurat! Tu, que en cas igual te trobes,
prou sents, ho veig, lo que ell sofreix, pobre
[home!

ORESTES

Què vols dir, cas igual?

IFIGENIA

Ton fratricidi:
el teu company ara mateix m'ho deia.

ORESTES

No puc sofrir que sigues enganyada,
ànima gran! amb una tal falsia:
paranys am que l'astucia recelosa
se rodeja sovint en terra estranya;
prò entre tu i jo sols la vritat imperi.
Jo sóc Orestes, i aquest cap culpable
cerca la mort i aboca-s a la fossa.
Benvinguda la mort, vinga com vinga!
Prò al meu amic i a tu, sies qui vulles,
us desitjo salvats; malagradosa
restar sembles aqui: cerqueu fugida
amdós, i a mi deixeu-me estar que mori.
Caiga l meu cos inanimat per sempre;
ma sang cap al mar corri fumejanta
portant maledicció a la costa barbra.
Aneu: alli en la nostra hermosa Grecia
comenceu amorosos vida nova.

(S'allunya.)

IFIGENIA

Oh esperança complerta, bella filla
del pare gran, per fi vers mi devalles!
Com me sembles d'aprop prodigiosa!
Tot just, tot just el meu esguard arriba
fins a tes mans, que, de bells fruits ben plenes
i de corones, el tresor ens porten
de l'Olimp. I aixi com els dons dels princeps
se coneixen pel nombre i l'abundancia
(que an ells els sembla poc lo que a tantissims
sembla riquesa), així, oh déus! els vostres
per ser pocs se coneixen, i de dies
sabiament preparats: que sols vosaltres
sabeu lo que ns convé, i l'extens regne
del pervindre veieu que an els ulls nostres
amaga un vel de nuvols i d'estrelles.
En calma oïu nostres ardents pregaries
d'infants impacients que am pressa us insten;
més vostres mans no volen mai donar-nos
els daurats fruits del cel fins que maduren.
Pobre d'aquell que tasta temerari
la fruita verda que mortal li torna! [pero
Feu, doncs, que aquesta que tant temps es-
benhaurança per mi tot just somniada,
ara no s'esvaeixi tal com solen
les ombres d'aquells morts aimats en vida,
que m seria tres voltes dolorosa!

ORESTES *(tornant)*

Si als déus invoques, sia per tu i per Pilades,
més a mi en els teus precs no m'anomenis,
que al parricida, tu, no l salvaries,
i ell sols maledicció podria dur-te.

IFIGENIA

La sort teva i la meva estan lligades.

ORESTES

Oh, no diguis això! Deixa que vagi
a la mort jo tot sol: que si tinguessis
un vel per amagà an aquest culpable
an els ulls de la gent, no lograries
amagar-lo a aquells ulls de les que sempre
me vetllen de la vora; am ta presencia,

Digitized by Google

oh dòna celestial, tu les apartes
un xic de mon costat, però no fugen
pas gaire lluny de mi: elles no poden
petjà aquest bosc sagrat, però jo sento
no molt lluny llurs horribles riallades.
Aixís al peu de l'arbre ls llops esperen
al caminant que esporuguit hi puja.
Elles esperen fòra d'eix recinte;
i aixi que n surti jo veuras com s'alcen
de tots costats movent gran polsaguera,
agitant les llurs testes serpentines,
i emportant-sem com presa una altra volta.

IFIGENIA

Orestes: vols sentì un mot amigable?

ORESTES

Val més que l guardis per qui ls déus estimin.

IFIGENIA

Ells donen llum per esperança nova.

ORESTES

Jo veig la resplendor enterbolida
del riu dels morts en mig de la fumera
que m guia vers l'infern.

IFIGENIA

Altra germana
no tens a més d'Electra ?

ORESTES

Sols an ella
he conegut: una més gran n'hi havia:
nostre horrible desti li fou propici
enduent-se-la de la casa atribulada.
No m preguntis res més, que aixís ajudes
a les Furies, que sembla que s delitin
en bufar dins de l'ànima les cendres
per no deixà apagar l'ultima brasa
de l'incendi fatal de casa nostra.
Durarà eternalment aquesta flama
que ha encés l'infern per dar-me un tal mar-
[tiri?

IFIGENIA

Jo an aquell foc t'hi porto encens suau.
Vull que d'amor el pur halè aconsoli
l'ardencia del teu pit. Aimat Orestes,
que no m comprens? Les Furies venjatives
t'han assecat la sang dintre les venes,
o bé corre per dintre dels teus membres
l'encís petrificant de les Gorgones?
Si la sang maternal per tu vessada
desde l'infern pregon venjança crida,
no pot la veu d'una germana pura
per tu cridà a l'Olimp misericordia?

ORESTES

Jo la sento, la sento. Tu vols perdre-m:
viu en tu una deessa venjativa.
Qui ets, que aquesta veu va removent-me
horriblement per dintre les entranyes?

IFIGENIA

Pregunta-ho al teu cor. Orestes, mira-m!
Ifigenia jo sóc.

ORESTES

Tu?

IFIGENIA

Germà!

ORESTES

Aparta-t.
Fuig! No m vulguis posar les mans a sobre,
que de mi surt un foc inextingible
com del vel de la nuvia de Crëusa.
Jo soc indigne, i vull morir com Hèrcul,
amagat de tot-hom, ple de vergonya.

IFIGENIA

Oh, no! No has de morir! Fes que jo senti
de tu un mot reposat; desfés el dubte,
fes-me segura de la grossa ditxa
anhelada tant temps! Com una roda
d'alegria i de dol tinc dins de l'ànima.
Jo, que dels homes fujo tremolosa,
vers el germà se men va l cor séns freno.

ORESTES

Ès el temple lienic el que miro,
i a la sacerdotessa en sacra furia?

IFIGENIA

Escolta-m, mira com el cor se m'obre,

Digitized by Google

després de tant sofrì, a la benhaurança
d'ara besà, esdevingui l que esdevingui,
la teva testa aimada: al goig de pendre-t
entre ls meus braços, que tants cops s'havien
obert en va a les buidors dels aires.
Mai del Parnas saltà la font eterna
de roca en roca a baix la vall daurada
com ara l'alegria salta i corre
del meu cor onejant, com me circunda
d'un mar de benhaurança... Ai, Orestes!
Orestes! Germà meu!

ORESTES

Hermosa ninfa,
d'aquests afalacs teus jo no men fio:
pensa que les serventes de Diana
han d'esser més austeres; que la deessa
castiga als qui profanen el santuari.
Aparta del meu pit aquestos braços!
Si a algun donzell vols estimar salvant-lo
i oferir tendrament tanta ventura,
encara ton voler vers l'home digne
que és mon company: el trobaras tal volta
per quell camí rocós. Vés-hi, doncs, cerca-l,
i a mi deixa-m estar.

IFIGENIA

Germà, retorna-t.
Coneix a la germana retrobada,
i no prenguis per terbola impudencia
la joia fraternal, com el cel pura.
Oh déus! Treieu el dolorós desvari
d'aquests ulls massa fixos; que no sigui
aquest moment de la suprema joia
encara per més mal. Mira-la, mira-la
l'altra germana tant temps hà perduda!
Damunt l'altar mateix del sacrifici
la deessa va pendre-m i em salvava
portant-me aquí, dins del seu propri temple,
ont ara tu deuries ser la victima
sacrificat per mans de ta germana.

ORESTES

Malhaurança! I el sol pot veure encara
aquest ultim horror de casa nostra!
Electra, no ets aquí? Tu també vine
i morim tots: no servis l'existencia
a un destí més crudel. Sacerdotessa!
Ja t segueixo vers l'ara: el fratricidi
és vell usatge de la nostra raça,
i grans mercès, oh déus! ara jo us dono
de que m desarreleu d'aquí la terra
abans de tenir fills. Creu-me, germana,
no estimis massa al sol ni a les estrelles,
i vine am mi cap al pregon imperi.
Com niarada de dracs que l'infern cria
i lluitant s'agarbonen, nostra raça
rabiosa s destrueix. Vine, ignoscenta,
oh vine am mi abans que sigues mare!
Me mires demanant misericordia!
No ho facis! Am tals ulls Clitemenestra
cercà l camí del cor del fill: debades!
Ell alçà l braç, caigué la mare en terra.
Au, esprit indignat, aixeca-t! Furies!
feu rotllo i assistiu a la gran obra
que espereu: a la cruenta, a l'ultima.
No ha estat pas la venjança, no ha estat l'odi
qui ha esmolat l'arma. La germana meva
aimant, serà, per força, la que m mati.
No ploris pas, que tu no hi tens cap culpa.
Desde que sóc al món jo no recordo
havé estimat ningú tant com podria
ara estimar-te a tu, germana meva.
Alça l'acer i péga fort, no temis,
parteix el pit, obrint ampla sortida
als torrents agitats que dintre hi bullen.

(Cau extenuat.)

IFIGENIA

No puc pas resistir jo tota sola
tal goig am tal miseria. Aont ets, Pilades?
Ont ets, oh bon amic, perquè m'ajudis?

SEGONA ESCENA

ORESTES

(Retornant-se del seu esmortuiment, i alçant-se.)

Altre cop! De les ones del Leteo
deu-me l'ultima copa de pau freda.
Ben prompte l darrè espasme de la vida
en el pit se fondrà; l'ànima prompte,
a la font de l'oblit abandonant-se,
correrà vers vosaltres, oh fantasmes
que us esteu en la boira eterna; plasqui-us
el rebre aci a repós al costat vostre

Digitized by Google

a l'home perseguit aquí en la terra.
Quina remor que sento entre les branques!
Quin xiuxejar de veus en la foscuria!
Són ells, que vénen a mirâ al nou hoste!
Quina és aquesta colla que s'ajunta
com si fos una raça sobirana?
Avancen tots en bona companyia,
joves am vells, els homes am les dònes:
tots semblen déus i tots entre ells s'assemblen,
els fantasmes que s mouen: són els avis
de ma casa. Jo veig Atreu i Tiestes
parlar-se amics prop dels dos nins qui juguen.
Ja no hi ha odi, doncs, entre vosaltres?
Se us fongué quan la llum del sol va fondre-
[se-us?
Deu-me la benvinguda, que m'uneixo
a la vostra solemne comitiva.
Benvinguts, pares! Jo sóc Orestes,
de vostra raça l'home darrer.
Lo que sembraveu ell ho cullia:
porta una carga, maledicció;
prò aquí les cargues s'alleugereixen:
volgueu-me pendre en el vostre estol.
Salut, Atreu! També a tu, Tiestes!
Entre vosaltres no hi ha enemics.
Mostreu-me al pare: sols una volta
l'he vist en vida. Oh pare, ets tu?
I al costat portes, aimant, la mare?
Clitemenestra ja t dón la mà?
Ja pot Orestes, doncs, acostar-se-us,
i ja pot dir-vos: «Mireu al fill».
Mireu-lo, deu-li la benvinguda.
Era en la terra senyal ben certa
de nostra casa, salut de mort.
Més la niçaga d'aquell vell Tantalus
troba ventura aquí en la nit.
Benvingut sies, dieu. Preneu-me,
al vell conduiu-me pare de tots.
Ont és? Vull veure-l. Vull veure aquella
augusta testa que era dels déus
la consellera. Per què tremoles?
Per què t'apartes? Què hi ha? Sofreix
el que igualava als déus? Miseria!
Totpoderosos en crudels aigües
ben fort el tenen encadenat!

TERCERA ESCENA

Orestes, Ifigenia i Pilades

ORESTES

També vosaltres devallaveu?
Germana, bé: sols falta Electra.
Suau els déus ens-e-la enviin!
Prò ane tu t planyo, pobre amic!
Teniu, veniu al peu del trono
del déu Plutó, per saludar-lo:
aquell que arriba aixi ho sol fer.

IFIGENIA

Vosaltres, déus germans, que an el cel ample
deu la llum de la nit i la del dia
sols pels vivents i no pels que són fòra,
an el germà i a mi ara assistiu-nos.
An el teu, tu, Diana, te l'estimes
més que ls presents del cel i de la terra,
i el teu rostre de verge gires sempre
vers el seu brill etern, muda, amorosa.
Oh, no vulguis que l meu, que tard retrobo,
i que és l'unic, estiga debatent-se
més temps dins les tenebres del desvari!
I si és complert el teu voler que m duia
aquí reclosa, dóna-ns ta assistencia
an ell per mi, i a mi per ell; deslliura-ns
de la maledicció; fes que no s perdi
aquest temps que ara ns resta per salvar-nos.

PILADES

No ns tornes a coneixer, bon Orestes?
Coneixes el bosc sant i la llum clara
que no brilla pels morts? No sents els braços
de la germana i de l'amic que t tenen
ben forts, ben vius? No som pas ombres
[buides.
Agafa-ns bé i escolta-m: reprèn forces,
que val molt cada instant: nostra fugida
la fila prim una propicia Parca.

ORESTES

Deixa-m per primer cop amb el cor lliure
gaudi en tos braços d'alegria pura.
Déus immortals que flamejants de força
aneu portats pels nuvols més espessos
i feu caure la pluja desitjada

Digitized by Google

en mig dels trons i els vents i la tempesta,
mudant dels homes el terror i engunia
en suau benedicció, l'esguard atonit
en esguard de mercès i d'alegria
quan en les gotes de les fulles fresques
s'espilla l sol novell, i el tendre Iris
de mil colors s'emporta am mà lleugera
els vels grisencs i ubacs dels ultims nuvols.
En els braços aimants de la germana,
en el pit de l'amic deixeu que gosi
i posseeixi am grans mercès la ditxa
que m concediu. S'és acabat el castic:
m'ho diu el cor: ja fugen les Eumenides
i ja del Tartar les ferrenyes portes
sento batre allà lluny darrera d'elles.
La terra fa un aroma que m retorna
i em convida a recorre-la cercant-hi
entre fets senyalats el goig de viure.

PILADES

El temps és just. El vent que infla les veles
porti a l'Olimp tanta alegria nostra.
El pensà i l'obrar prompte ns cal. Anem's-en.

(Seguirà)

JVLIA LIBERTA BLANDA [1]

En l'atri del Museu antigues lapides
ornaven la paret, tribut un dia
del record a l'absent de qui guardaven
la sòn eterna.

Els llinatges trobi de gent patricia,
de senadors, proconsuls i matrones
famosos per llurs crims o llur grandesa
que omplen l'Historia.

Pensatiu (recordant que l'hora corre,
i els segles i les races, com aresta
al vent) entre les lloses de sepulcre
que allà dormien,

una n véren mos ulls de gran misteri
qui de mortes edats sofri la petja;
curt era l mot de sa llegenda: JVLIA
liberta blanda.

Concirós, el retorn, com un ensomni
eixa vaga inscripció me repetia,
i al cap del temps transcorregut, planyivol,
la sento encara.

Ressona dins mon cor; la fantasia
se llança als mil indrets de la Quimera;
i entre l'aixam de formes qui s'han foses
com subtil boira;

entre l món d'Apariencies engolides
en lo pelac immens de la Substancia,
m'invadeix l'anyorança, com la febre
de tot lo Incognit.

En va l'enteniment, en va l deliri
proven d'omplir de sers imaginaris
eixa ignota regió i en les tenebres
fan de lluerna.

Qui la faç traçarà ni l secret intim
de la dolça lliberta? Qui l'historia
d'un amor que ha gravat en son sepulcre
blanes caricies?

A l'avenc de l'oblit el temps s'aboca
rossegant l'accident. Per què t'afanyes,
si del rastre ignorat d'una existencia
no res ne queda:

ni l'imatge real de la bellesa,
ni l'accent de sa veu, ni l tebi aroma,
ni l vent de corrupcions a que s vinclava
la flor impura?

Deixa, deixa l torment de lo preterit:
aquella forma s'espoltri, i sa sava
corre avui en la gran Naturalesa
nodrint flors noves.

Elles te curaran de l'anyorança
per lo passat, que lo teu cor somnia
en la lliberta qui nasqué vint segles
abans de l'hora.

MIQUEL S. OLIVER

Mallorca, 1898.

(1) Recordant una lapida sepulcral del Museu de Raxa.

Digitized by Google

BIBLIOGRAFIA

CHAIR (roman), *par Eugène Montfort. Société du « Mercure de France »*. — Paris, 1898.

Am tot i el nom que porta per titol, *Chair* no és pas un llibre aixelebradament afrodisiac. Revela unicament un sensualisme *ideal* o emocional, apaibagat am freqüencia per exaltacions de sentiment i per ensomniaments panteistics. L'argument d'aquesta curta novela, per lo exageradament senzill, no pot considerar-se com aital. El seu autor, que és un estilista refinat, no ns ha pas donat am *Chair* una obra que encarni, anc que siga incomplet, el programa artistic, social i filosofic del Naturisme, conforme podia esperar-se de qui és, com ell, un dels més hardits capitosts d'aqueixa recent escola. Ignoro si en Montfort ha cregut conformar-se d'una manera estricta amb els *dogmes* del Naturisme; però lo que sí observo és que, tal vegada inconscientment, se n'ha allunyat molt i penetra en un terreny absolutament contrari a les idees que ls naturistes preconisen. En Montfort no fa més que relatar, d'una manera personal, les sensacions i els estats d'ànima que produeixen en un individu la natura i la presencia, quan no l record, de la donzella a qui aquell estima. En conjunt, aquesta noveleta resulta pura i vivent observació animica, feta amb una psicologia poetica i subtil, que desplega fineses d'analisi i matisacions decadentistes, les quals, sense deprimir-lo gens, deliten intensament l'esperit del qui llegeix.

En alguns moments, ben comptats, *Chair* se ressent d'un xic de monotonia, i altres d'una excessiva *difusió* de sentiment que fa perdre l'unitat *interior* de l'obra. Emperò, l'autor d'aquest llibre sens ha revelat com un poeta i com un escriptor de molt talent.

J. P. J.

REVISTA DE REVISTES

El darrer numero del *Novy Kult* publica un poema den Multatuli, un article titolat *Epilec*, den Stanislav K. Neumann, la traducció d'un article extret de la *Wiener Rundschau*, un *Himne* en vers den Karásek i algunes ratlles de prosa subscrites per en J. Walter-Jourde. Són molt originals els frisos i culs-de-llantia que adornen el text d'aquesta publicació.

— Els dos ultims fascicles de *La Plume*, revista social-artistica i alhora literaria, són quasi exclusivament dedicats a les obres i a la personalitat de l'esculptor Falguière, qui actualment té tanta nomenada a França. Entre ls diferents articles que en dita publicació s'ocupen d'ell, és molt interessant el que amb el titol de *L'Art den Falguière* li consagra l poeta jove Rambosson, de qual escrit mereixen traduir-se ls paragrafs següents: « Lo que dóna tanta bellesa a l'esculptura den Falguière és el seu costat humà i universal a la vegada. Perxó és que ella commou a les multituds i s fa comprensible an elles.... En Falguière és un artista idealista. El seu art brolla de la Vida, però l seu somni completa la Vida. En Falguière és un gran artista perquè s'acontenta am commoure-s prou simplement per trobar l'emoció eterna. La seva obra és bella perquè ell ha vist la natura amb els ulls d'un infant entusiasmat, perquè ha reproduit la seva visió am l'ardor ansiosa d'un home poderosament dotat per viure... La gran originalitat den Falguière está en haver romput am les tradicions de l'Escola i d'haver realment creat un art nou. La seva esculptura *és la mateixa expressió del temperament francès*... Alexandre Falguière és un revolucionari; ell ha sentat l'estatuaria. Hi ha introduit un ideal modern de formes. Mentres encara ningú s'havia atrevit a deslliurar-se de les traves divines de la tradició grega, en Falguière ha instaurat el nu actual en l'esculptura ».

S'ha de citar, del segon numero de Juny, el capitol VII dels *Arabesques*, den Adolf Retté, els quals ens ofereixen una visió humana de naturalesa i a l'ensems algunes atinades reflexions sobre l desenrotllament de la vida social.

— El sumari de la *Revue Blanche* del 15 de Juny és el següent:

« Remy de Gourmont: *Estetica de la llengua francesa*. — Jean Roanne: *L'alrose* (2.ª part). — Théodore Duret: *Miss Austen*. — André Gide: *Saul*. — Mme. Catulle Mendès: *Les tres amigues*. — Charles Saunier: *Petita Gazeta d'Art*. — André Corneau: *Musica*. — Retrat de Jane Austen, dibuixat per en Feliu Vallotton. »

— *La Coupe* de Juny insereix una poesia d'André Gide, titolada *Sobre una tomba a les vores de la mar*, i dóna a llum alguns versos den Jaloux, Payen, Maryllis i Signoret.

— *La Cité d'Art*, del mateix més, publica articles den Lanquine, Salvagniac, Ryner, Garnier i Keim, am poesies subscrites per Fréderic Saisset, Charles, Bernard i Paul Alavaill.

J. P. J.

TIP. « L'AVENÇ », RONDA UNIVERSITAT, 4, BARCELONA

Digitized by Google

CATALONIA

EN LA MORT DEN BISMARCK. PER MIQUEL S. OLIVER

No ns entusiasma la figura den Bismarck. Sentim la seva mort com la de tot home i acompanyem en el sentiment als molts periodistes de Madrit qui s'han desesperat am la perdua del *canciller de hierro,* com si fossin de la familia. No debades va crear el *reptilien-fons,* i per demostrar que la prempsa era una institució corrompuda la va corrompre abans, tarifant als diaris llur conciencia, com el ministre inglès Walpole havia tarifat la dels membres del Parlament.

No ns plau l'hipocresia dels qui protesten de gran respecte als furs de la Justicia i de l'Humanitat i s'aprofiten, a l'ombra d'un principi, de les despulles d'un poble. Però ns plau menys encara aixecar i elevar a l'esfera de principi de govern i arma unica de la civilisació *el ferre* i *el foc,* contemplar la glorificació de la *força,* com el medi suprem que domina i estableix el dret.

L'*exit* den Bismarck haurà sigut tant gran com se vulgui; però significa en el camí de l'avenç un retrocés tant més gran com més ampla i absoluta resulta la victoria. Els pobles que s lliguen per aital admiració a eixes figures, se lliguen tard o prest a la tirania. La popularitat d'Augustus prepara les iniquitats de Tiberius: eix concepte de l'Enciclopedia està molt lluny d'haver envellit.

No hi valen les explicacions literaries i poematiques (extra-cientifiques) de l'*heroe* i del *super-home,* per justificar la violació de les lleis essencials de la raó i per trepitjar una etica qui serà tot lo antiquada que s vulgui, però que sempre queda substituida per una etica nova, més arbitraria, feta aposta per cobrir am capa de providencialisme la suprema barbarie, això és, la suprema violencia. No hi val que la pseudo-ciencia, la ciencia burocratisada, s'afanyi a cercar una *teoria* que ns dó *a posteriori* ls fonaments ideals del *fet* grosser: ni cent ni doscents Bluntschlis podran jamai realisar aquest miracle.

Bon vent pels qui s'entusiasmen am tals direccions; bon vent per les afinitats dels esperits castellans qui adoren el *dominium,* l'imposició a ultrança, la gallardia a foc i sang o els cops de sceptre donats a punt. Massa contrasten les escalfors d'avui am les fredors guardades per en Gladstone, gran *leader* de la simpatia i la benevolença, desliurador dels catolics irlandesos, campió del *home rule* i de les nacionalitats opreses per la *força,* portaveu del dret i de la civilisació pacifica. Que siga per ell l'admiració de l'intellectualisme.

No és esteril ni perduda eixa protesta, encara que sos resultats semblin invisibles o molt tardans. Creuran avui molts grans talents que la força de les armes serà pera sempre senyora del món i, per tant, que és ximpleria utopica l'esperança en un avenir de solucions juridiques, racionals. Aquestes incredulitats dels homes *practics* (i no sols dels practics, sinó dels especulatius) s'han vist sempre: que li haguessin dit a Aristotil, un dels cervells primordials de l'humanitat, que seria possible una *Republica* sense esclavitut, per exemple, i hauria mort de rialles. L'evolució del món guarda moltes sorpreses semblants i no està lluny el temps en que ls terribles personatges que encarnen la força o la voluntat inconscient de les societats resultin *demodés,* i siguen mobles arreconats el *pangermanisme,* el *pan-eslavisme* i altres *pans*... com unes osties, fabricats per l'ambició personal dels «super-homes» de sabre i esperons.

Digitized by Google

Treguem de Germania, no l'exemple dels Wallensteins i Bismarcks, sinó l'esperit de fecon individualisme que isqué dels boscos primitius en la riuada de l'invasió barbre; treguem, no l'exemple de la duresa *junker* personificada en son capitost ni l'adoració de l'hegemonia prussiana, arrenglerant les cuenyes dels seus canons i les potes dels seus cavalls, sobre les planes superbes d'una filosofia sublim; treguem-ne l record gloriós de l'Alemanya del niu d'aligues de Weimar, no de la Prussia militaresca i aquarterada; de l'Alemanya que donà cent concepcions de l'Univers i investigà les lleis de la Bellesa; de la que ns ha llegat la moderna ciencia politica; de la que ha incorporat definitivament a la cultura dels pobles la noció del *Rechtsstaat* o *estat de dret,* com organisació integral de la nació en *forma* juridica, pel *fi* juridic, am *medis* exclusivament juridics...

Aquest triomf és cent voltes més preat per la civilisació que sa conculcació brutal a Polonia, a Dinamarca, a Sadowa i a Sedan. Trobem més gloriosa l'elaboració d'un dret public a travers dels Ahrens, Gneist i Robert Molh, que ls forats oberts en eixa teoria i en el mapa d'Europa per l'audacia del Canciller am la colaboració Krupp. Se diu que a Alemanya no s discutia l'obra exterior den Bismarck, la qual era obehida i aplaudida cegament; i, en cambi, sa politica interior sempre era rebutjada, incompresa i combatuda. Però n Bismarck era l mateix a dintre i a fóra; usava en una part i en l'altra identics procediments: bons pels alemanys quan no açotaven llur esquena, dolents quan eren ells els açotats.

Durant el segle passat tingué molta voga la doctrina del *despota illustrat.* Les condicions extraordinaries den Bismarck ens han fet recular més enllà d'aquesta concepció del govern; ha fet tolerar i fins veure am simpatia la figura d'un «domador d'homes» qui va exhibir-se continuament am la pipa als llavis i el fuet a les mans.

MIQUEL S. OLIVER

Mallorca, 1898

GABRIEL D'ANNUNZIO. PER JOAN PEREZ JORBA

(Continuació)

En tant que ell se trobava en aquesta benefica situació moral, va arribar an el rialler i magnificent palau de Schifanoja una amiga de la seva tia, hermosissima senyora que era casada i mare d'una nena. Dòna ideal i angelica i divina, d'una bellesa *inefablement emocional;* dòna que respirava al mateix temps una alta perfecció animica, oferint una bondat de cor extrema i una tendresa fondament commosa, semblant una encarnació humana de les celestials i mitiques figures que han pintat els prerrafaelites d'Inglaterra. Un hom, veient-la, hauria dit que en aquella dòna s trobaven personificades la puresa i la noblesa i la bellesa. Un suau perfum de poesia tendra anava constantment encensant i envolcallant la seva espiritual imatge. Per haver creat aquesta ànima tant excelsa i noble, se poden perdonar an en d'Annunzio les monstruositats que mediten quasi tots els heroes de totes ses noveles.

Quan va veure aquella hermosa dòna, tot el *ser* fogós d'Andrea Sperelli va quedar altament sobtat i *embadalit;* el seu cor va bategar aleshores am commosa i brugidosa violencia; la seva ànima quasi no s va atrevir a profanar aquella angelica figura am la mirada dels seus ulls mortals i foscos. Emperò, més tard, ell va quedar *religiosament* corprès per una intensissima emoció, al reparar tot d'una en la mistica i enternidora sentimentalitat, al pressentir l'idealitat espiritual de la bondadosa Maria Ferres, dòna que talment apar una inefable imatge *incedit per lilia et super nivem.* Ella espandia al seu voltant bondat i tendresa, virginitat i devoció. Les liniacions de la seva bellesa corporia resseguien el ritme ideal de la seva hermosura interna. Ella «*aveva un volto ovale, forse un poco troppo allungato,* ma a pena a pena poco, di quell' aristocratico allungamento che nel XV secolo li artisti ricercatori d'eleganza esageravano. *Ne' lineamenti delicati era quell'espression tenue di sofferenza e di stan-*

Digitized by Google

chezza, che forma l'umano incanto delle Vergini ne' *tondi* fiorentini del tempo di Cosimo. *Un'ombra morbida, tenera, simile alla fusione di due tinte diafane,* d'un *violetto e d'un azzurro ideali, le circondava li occhi* che volgevan l'iride lionata delli angeli bruni».

El viu sentiment que li produeix l'elevada espiritualitat de Maria, origina més tard en l'ànima de Sperelli una passió vehement i quasi religiosa, una passió que li desvetlla un anhel frisós de sometre-s a la voluntat d'aquella hermosa i bondadosa dòna, d'anihilar-se en la seva estimació fervent i adoradora. Més Andrea Sperelli porta dins la seva substancia, com en germe latent, el *virus* fatal de la corrupció que en ella varen deixar per sempre ls anteriors pecats.

Maria escriu quotidianament en un diari les impressions que reb, els sentiments profons que van ocupant el seu esperit idealista. Són pagines mestres i classiques, fragments d'una poesia elevada i commoguda. Poden considerar-se com un delicat treball de psicologia femenina, com una observació interior plena de sentiment i de fineses. L'analisi de l'ànima tendra i complicada de Maria hi és fet amb una clarividencia suprema.

L'alta cultura que havia rebut Andrea Sperelli, a més de la fina sensibilitat que ls seus avis li varen deixar en herencia, varen convertir-lo en un esperit refinat i devegades mistic. Aquesta circumstancia va contribuir força a que ell pogués revelar a Maria Ferres certa afinitat de gustos i de sentiments estetics. I totes les emocions que Andrea produeix en l'esperit de Maria, aquesta les anota commogudament en el seu diari secret. En un dels paragrafs d'aquest, enraonant d'Andrea, Maria diu: «Dev'essere molto giovine; ma deve aver molto vissuto, e d'una vita intensa. *Porta i segni della lotta*». En l'ànima d'ell, Maria produeix una mena d'ubriaguesa sentimental; i en un esclat solemne d'aquesta ell li fa avinent la seva passió amorosa, la seva adoració mistica: «Voi soltanto siete *vera;* voi siete la verità che il mio spirito cerca. Il resto è vano». Quan Andrea parla aixi, nosaltres creiem que enraona amb el cor a la mà.

La tendra delicadesa de l'esperit de Maria denota certa debilitat *fisiologica* per sostenir am coratge ls terribles combats de la vida moral. Seduida i vençuda espiritualment per ell, Maria, a la fi, no pot menys de declarar que també l'estima. Ella és força desgraciada amb el seu espòs, ministre plenipotenciari d'una nació estrangera, home embrutit i perdudament entregat a la passió del joc. L'amor que Sperelli professa envers Maria és puramment ideal, en aquells moments. Però ls seus instints culpables i perfidiosos van començar a despertar-se, se varen desenrotllar freneticament al tornar ell a Roma. «Curiosamente nella sua imaginazione egli cominciò a svestire la senese, ad involgerla del suo desiderio, a darli attitudini di abbandono, a vedersela tra le braccia, a goderla. Il possesso materiale di quella donna così casta e così pura gli parve il più alto, il più nuovo, il più raro godimento a cui potesse egli giungere».

Som al preludi dels instants dramatics i solemniosos d'*Il Piacere,* instants en que s revela esplendorosament el geni creador den d'Annunzio. Són els moments en que Andrea s fa profondament antipatic i ens repugna, quan un hom s'aparta d'ell indignat i horroritzat: quan Sperelli seducix i estupra i comet el crim esborronador de violar el pudor de Maria Ferres, no tant sols per la possessió material, sinó també per quelcom de moltissim més criminal i trascendent. «Senza alcun riguardo, senza alcun ritegno, senza alcun rimorso, egli si diede tutto a porre in opera le sue imaginazioni malsane. Per trarre Maria Ferres a cedergli, usò i più sottili artifizi, i più delicati intrichi, illudendola a punto nelle cose dell' anima, nella spiritualità, nell' idealità, nell' intima vita del cuore». I boi sentint el vertic de la perdició, corpresa l'ànima per un terror boig, Maria a l'ultim cau mig desmaiada als braços d'Andrea Sperelli, en una habitació de la casa d'aquest ultim. «La stanza era religiosa, come una cappella. V'erano riunite quasi tutte le stoffe ecclesiastiche

Digitized by Google

da lui possedute e quasi tutti gli arazzi di soggetto sacro».

Al cap d'uns quants dies, Andrea Sperelli retroba Helena Muti a Roma. La passió que abans ell va sentir per ella torna a neixer més furiosa, més terrible que mai. Apar un incendi de desitjos que arbora la sanc de les seves venes, que li augmenta i li atia la febre en els sentits, al recordar les caricies instruides i les voluptats profondes que ell va gaudir amb aquella dòna. Sperelli vol reconquerir-la; més ara ella l rebutja i el befa ignominiosament. En mig del desespero que li causa això, ell s'entrega allavores als braços tendrivols i apassionats de l'angelica Maria, boi remembrant voluptuosament l'antiga amistançada. I aleshores ell concebeix la perfidiosa idea d'instruir a Maria am les caricies peculiars a Helena, a fi de poder disfrutar una sensació pareguda a la que li produien les de l'ultima. D'això va venir que, per la sobreposició mental de la figura de l'antiga amiga, ell creia posseir de debò an aquesta, al posseir, profanant-la espiritual i vilment, la confiada Maria Ferres de Siena. «Per un fenomeno di depravazione sensuale, egli era quasi giunto a credere che il real possesso di Elena non gli avrebbe dato il godimento acuto e raro datogli da quel possesso imaginario. Egli era quasi giunto a non poter più separare, nell' idea di voluttà, le due donne.»

Maria està en l'inconsciencia d'aquesta violació monstruosa. Però heus-aquí que l marit d'ella al cap d'alguns dies roba en el jòc, de lo que s va adonar la gent que allí hi havia, i tant ell com Maria s veuen obligats a vendre lo que tenen i a marxar immediatament de Roma. L'ànima noble de Maria reb un cop mortal. Més, a la vigilia de sortir, ella va anar a despedir-se i a cercar una mica de consol en el pit de Sperelli. A causa del record d'Elena, aquell dia estava l seu amant trasbalçadissim i en cert sentit foragitat, a mercès d'una convulsió profonda, entregat a una sensual tortura. En lloc de rebre consol per sa tribulació, Maria va tenir de consolar piadosa i commogudament al seu amic d'un mal que ella ignorava en absolut. De sobte, ella s va desfer desesperadament dels braços d'ell, se va vestir depressa i va fugir saccejada de terror de dintre aquella casa: Sperelli acabava de pronunciar, estrenyent-la fortament, el nom de l'absenta Elena per dos cops.

No s'ha de senyalar l'alcanç moral d'aquesta obra, perquè prou se desprèn del seu atrevit context i de la psicologia seva. Un aròma de bellesa immortal envolcalla ls seus quadros més energics, les crueses més lliures de les seves descripcions.

Pera que s vegi que no és sols en d'Annunzio qui ha pintat monstruoses perversitats morals i intellectuals, diré que n Gœthe presenta en les *Afinitats electives* un cas de *doble adulteri* per *auto-suggestió* mental i *anímica,* el que trascendeix després no ideal sinó ben realment en un fet material i positiu.

Després d'un any i mig de repòs intellectual, en d'Annunzio va donar a la llum una noveleta titolada *Giovanni Episcopo.* La literatura russa, que per aquells volts imperava en l'esperit d'Europa, va exercir una influencia poderosa en l'ànima i en l'intellect llatins den d'Annunzio. D'allavores ençà, l'autor de *L'Innocente* ha vingut compenetrant-se cada dia més en l'esperit vagarós de les literatures nordiques.

Giovanni Episcopo és un poema naturalista i psicologic de sofriment, de miseria i de degeneració. Per medi d'ell en Gabriel d'Annunzio extreu bellesa *humana* de lo repugnant i criminal. Giovanni Episcopo és un d'aquells esperits que, am tot i sense culpa, estan condemnats pel destí a soportar les més terribles desventures i les ignominies més denigrants. En la seva jovenesa ell va experimentar el terror boig de *sentir-se* sota l poder de la perfidiosa voluntat del seu fatal amic Wanzer. «Quando Wanzer entrava nella mia stanza, egli pareva il padrone... Avevo una conscienza lucidissima di tutto, *dell'impossibilità absoluta,* in cui ero, di sottrarmi al potere di quel uomo.» Voleu sentir expressades d'una manera punyent i emocionada les engunies morals d'Episcopo, home de qui, segons ell mateix, «nessuno ha mai

Digitized by Google

avuto pietà, su la terra»? La teniu en la següent enternida, quasi plorosa interrogació: «Ci sono dunque su la terra uomini che, incontrando altri uomini, possono farne quel che vogliono, possono fargli schiavi»? Perquè ell fou esclau dels seus amics primer, més tard de la seva esposa Ginevra, impudica muller posseida per tot-hom, que cobreix d'infamant vergonya al pobre Episcopo, encara que aquest hagi lograt obtenir d'ella un fill malaltiç, un fill verament d'ell, que porta ls signes que evidencien la seva paternitat real. Després de l'espiritual degradació i de perdre la seva voluntat, va venir la corrupció del seu cos, caient en Giovanni en el vici luxuriant de la beguda per *affogare la tristezza,* fins que, després de mort el seu fill i de l'assassinat de Wanzer, s'apodera d'ell una terrible malaltia.

La fecondació *fisiologica* i religiosa del misticisme del dolor, que apareix en germe en el *Giovanni Episcopo,* se produeix immediatament i dóna com a fruit intellectual *L'Innocente,* en 1892. *L'Innocente* és una novela de passió, de dolor i de gelosia; una obra de sensualisme, d'expiació i de torment. Comprèn el segon volum dels *Romanzi della Rosa,* el de més unitat i simplicitat organiques de la serie. La psicologia den d'Annunzio comença a devenir omnivident en aquest llibre. El protagonista, Tullio Hermil, és un dels sensualistes conscients de *Les Noveles de la Rosa,* un d'aquestos esperits pagans i decadents que estan presos i ullpresos pel diví misteri de la carn.

Am tot i esser casat i pare de familia, Tullio Hermil abandona sovint els fills i la muller pera entregar-se als braços pecadors d'alguna cortesana. Se creu lliure de tot dever mortal; la seva conciencia s considera afranquida de l'imperatiu categoric. «Essendo io diverso dagli altri ed avendo un diverso concetto della vita, posso giustamente sottrarmi ai doveri che gli altri vorrebbero impormi, posso giustamente disprezzare l'opinione altrui e vivere nella assoluta sincerità della mia natura eletta.» En Tullio és també un implacable psicolec de si mateix, que està en continua i lucida observació de la seva vida interna. Per això és que ell se troba «isterilito dell' abitudine dell' analisi e dell' ironia riflessa, di continuo occupato a convertire i più caldi e spontanei moti dell' animo in nozione chiare e glaciale». Aquesta arrelada costum donaria un no sé què de calculat i reflexiu als actes dels heroes d'aquestes noveles, sinó fos que ells tenen la voluntat afeblida i estan completament dominats i guiats pel llur instint. La discontinuitat d'estats morals, el defecte de fusió entre ls diversos periodes de la vida psiquica, és lo que tant malmet i trastorna l'ànima de Tullio. «Un semplice fenomeno fisiologico mutava completamente il mio stato di conscienza», diu ell mateix.

Pera donar un caracter més paradoxic a la seva perversitat sensual, Tullio adopta la divisa d'esser «constantemente infedele a una donna constantemente fedele». La seva esposa, Giuliana, és una d'aqueixes grans enamorades que estimen am vehemencia a la persona aimada, encara que sapiguen que aquesta hagi acabat per sempre de correspondre a la llur passió amorosa. Enraonant d'ella, Tullio diu que amdós un temps havien «sognato non pur l'amore ma la passione fino alla morte, *usque ad mortem*». I ara Tullio s complau en veure la seva muller com per ell sacrifica mig somrient els plaers de la vida conjugal: Tullio gaudeix alta i esteticament al contemplar com la grandesa moral de la seva esposa s revela. Ell gaire bé l'adora en silenci, i pera enaltir-la encara més, cada jorn se posa a cometre falta sobre falta. Els sofistics raonaments que Tullio s fa pera apoiar els seus instints baixos, li varen a l'ultim originar una gran desventura interna am la seva esposa, un castic terrible per les seves malvestats.

«E non era straordinariamente preziosa la donna che consentiva a sacrificarmi la sua giovinezza, paga soltanto di essere *baciata con gratitudine e quasi con religione su la fronte altiera e dolce?* Una bontà infinita emanava da quella creatura e mi penetrava tutto l'essere, mi colmava il cuore.» Ella havia esde-

Digitized by Google

vingut la seva amiga i la seva muller i la seva germana tot alhora. Ella estava disposada sempre a qualsevol sacrifici pera l plaer de Tullio. Aquest l'estimava i, encara que entre ells dos no existís comunió conjugal, ell li confiava les seves miseries internes i les seves tortures morals. Més no podent resistir l'impuls dels seus sentits depravats, ell torna a cometre infedeltat sobre infedeltat, torna a caure d'infamia en infamia, enganyant a l'ultim, després d'una promesa de sotmessió ideal, tant perfida i ignominiosament l'ànima de la muller pacienta, que obliga a una seriosa ruptura de relacions espirituals entre aquesta i ell. «Ero posseduto da una specie di malefizio che aboliva in me ogni senso morale e mi rendeva capace delle peggiori ingiustizie, delle peggiori crudeltà.»

Al cap d'uns quants mesos de la grave malifeta, originada per una amistançada mondial; al cap d'un quant temps d'haver estat material i moralment separat de la seva esposa, Tullio renyeix sobtadament am l'impudica amiga i sent en sí reneixer aquella passió tendra i furiosa, vehement i poetica, que va experimentar els primers dies de nuviatge per Giuliana. Ara, com li bat el cor al veure an aquesta, al sentir-la un moment al seu costat. Però s'esfereeix tot d'una, en mig del seu constant suplici intern, al pensar i al preguntar-se: «Se io avessi già perduto il suo cuore, troppe volte calpestato senza pietà e senza rimorzo?» Giuliana i ell no tarden gaire en fer les paus, i l'estimació de Tullio va creixent, la seva passió augmenta adaleradament i am violencia. Afecció i tendresa i *casta* sensualitat és lo que ell sent de primer; però aviat en ell reapareix l'home de instints depravats i perfidiosos, l'home de passions criminals i aixelebrades. «Ebbi bisogno di contrapporre all' imagine della deliziosa depravazione dell' Assente l'imagine di una nuova rarissima depravazione che io mi promettevo di coltivar con lentezza *nella onesta securità della mia casa.*» Considerant com una germana a la seva esposa, Tullio pot donar a la possessió d'ella l caracter d'un incest, d'un culpable contuberni. «Allo scopo di rendere più acre quel *sapore d'incesto* che m'attraeva eccitando la mia fantasia scellerata, io cercai di rappresentarmi i momenti in cui più profondo era stato in me il *sentimento fraterno* e più schietta mi era parsa l'attitudine di sorella in Giuliana.»

Giuliana està convalescent d'una terrible enfermetat, i la seva feblesa corporal fa perillosa tota conjunció de sexes. Aleshores un pensament criminal s'apodera de la raó de Tullio: la presumpció de que Giuliana puga quedar morta en els seus braços, en mig de l'espasme dels sentits. Això illusiona l seu esperit ansiós de supremes experimentacions. I seguidament li ve l desig irresistible de poseir la seva dóna. Van an aquella mateixa casa de la Badiola, on varen passar els primers i quasi unics venturosos dies de matrimoni, i allí Tullio, am veritable furor sensual, s'embadaleix voluptuosament en el còs i en l'ànima de Giuliana, després d'una temporada llarguissima de continencia. Però a l'endemà ell s'entera am terror i estupefacció de que la seva muller està embraçada, de que ella ha sigut infidel i que naixerà una criatura del seu error. La tortura interna, el flagell moral de Tullio devénen aleshores indescriptibles. Aquestes augmenten al saber que Giuliana fou posseida sense lluitar ni resistir, en un moment de feblesa, cedint a la terrible suggestió sensual que va operar en ella la voluntat d'un seductor expert. Va sucumbir séns que hagués perdut l'estimació per Tullio. L'ànima d'aquest està desesperada i terriblement foragitada. Precisament la culpa és tota d'ell, per haver abandonat tant temps la seva esposa, per haver-la tant temps allunyada del seu cor. Aquesta consideració li desperta un sentiment de viva misericordia per Giuliana. Ell vol acceptar el fatalisme del Destí, desitja sometre-s a la força de les coses. Ha intentat venjar-se castigant al seductor de Giuliana, però s troba que Felip Arborio està invalidat a causa d'una malaltia de la medula espinal. L'idea de que hagi mort per sempre la ventura que ell, al fer proposit d'esmenarse, havia somniat gaudir am Giuliana en l'avenir, trasbalça tota la seva ànima.

Digitized by Google

Quan ell pensa en l'ignoscenta criatura que ha de neixer, se li desvetlla impetuosament i tot seguit una rancunia exacerbada, una aversió mortal, una espaventosa hostilitat contra la seva tendra vida. Ell se desespera davant l'idea de que aquell intrús hagi de portar el seu nom, de que hagi d'esser el seu hereu, de que li tinga d'usurpar les caricies de la seva mare i de les seves filles i del seu germà. «Odiavo quella *altra vita* che Giuliana portava dentro; e contro quella a punto io m'esasperavo, contro quella *incominciavo a machinare.*» El pensament criminal de la supressió de la criatura s fa dominador, persistent, continu. La voluntat de Tullio devé homicida: la seva imaginació acarona l'idea de la fatal venjança. La vida de l'ignoscenta criatura destrueix la possibilitat, pera l seu esperit, d'una felicitat futura. Es tant intens i esgarrifador el sofriment moral de Tullio, que un hom gaire bé no pot menys de compadir-lo vivament, d'abonar-li quasi l'idea del crim i esperar ansiosament la realisació d'aquest. La vida de Tullio està malmesa i per sempre trocejada. La companyia del seu germà no alivia gens la seva situació, en aquells moments.

Federico Hermil és un tipo tolstoià que predica i cumpleix la religió social. Es una ànima noble i bondadosa, de gran altesa moral i de sentiments generosament altruistes. La natura del seu esperit fa que ell no s'adongui de la terrible desgracia que contorba al seu germà. Aquest, enraonant d'ell, s'expressa de la següent manera: «Io confidavo in Federico, ciecamente. Avrei voluto essere da lui non soltanto amato *ma dominato*... Nulla per me uguagliava in nobiltà lo spettacolo di quella jovinezza devota al *coscientemente bene operare,* dedicata all' amore della Terra».

Després d'alguns mesos d'espectació i de mortal tortura, neix l'odiat infant, neix l'intrús, el fill que va engendrar en Filippo Arborio. La familia està emprendada de la criatura, i continuament l'acarona i la festeja. Al cap d'alguns dies se parla del bateig. El germà de Tullio indica per padrí a Giovanni di Scordio; designació que tot-hom, menys Tullio, reb amb alegria profondissima. Giovanni di Scordio és un vell venerable, sotmés de la casa Hermil, que ha sofert terribles desgracies de familia. Es un esperit d'una bondat alta i commosa. Tullio i Federico van a cercar-lo, i, en un instant solemne, amdós l'oviren al lluny del lluny com sembra. La descripció que n d'Annunzio fa de Giovanni és meravellosa: «— Guarda! E là. Va seminando. Gli portiamo l'invito in un' ora solenne. — Ci appressamo. Io tremavo forte, dentro di me, come se mi accingessi a una profanazione. Andavo in fatto a profanare una bella e grande cosa; andavo a chiedere la paternità spirituale di quel vecchio venerabile per un figliuolo adulterino. — Guarda che figura! — esclamò Federico soffermandosi e indicando il seminatore. — Ha l'altezza d'un uomo, e pure sembra un gigante».

Per fi, Tullio, un dia de Desembre, logra estar sol en la cambra de l'intrús. Seguint l'intenció que ell tenia feia temps de suprimir la criatura, obra una finestra de l'habitació, i durant una estona llarga exposa l'infant a l'aire mortal de la nit freda, de la glaçada atmosfera. Un parell de dies més tard la criatura deixa d'existir. La venjança ja s'ha complert. I heus-aquí l crim que n Tullio ns confessa am remordiment en *L'Innocente.*

Les idees de la resignació en el sofriment, de la bondat commosa, de la tendra pietat i de l'expiació terrible, que denoten l'influencia de l'ànima de Russia, planen continua i dolorosament per sobre d'aquesta obra.

En 1894, en d'Annunzio va publicar el *Trionfo della Morte,* l'ultima de les noveles titolades *de la Rosa.* L'Amor i la Mort, en una esfera humana d'absolut, van a travers d'aquesta obra en etern i sinistre maridatge, s'hi absorbeixen i s'hi confonen l'un am l'altre mutualment. L'anhel de fusionar-se per medi d'una estimació suprema i voluptuosa amb un altre ser, l'esforç sobrehumà per obtenir la possessió completa i eternal d'aquest, representen la causa principal que origina l drama de la novela den d'Annunzio. Però davant de l'impotencia de realisar aquell

Digitized by Google

somni ambiciós, i a l'impuls del torment intern i de la desilusió de la vida, l'amant anulla finalment la voluntat de la dòna aimada, per medi de la Mort, a fi d'ensenyorir-se d'ella completament i posseir-la aixís en absolut. Llibre de passió ardenta i morbida i exasperada; poema de somnis desmesurats i d'amargues desilusions; obra que amb una emocionada i alta psicologia fa l'analisi de la sensualitat dolorosa que contorba a un esperit intellectual, que ns presenta l'eterna lluita que en el fons sostenen les ànimes que s desitgen i s'estimen: heus-aquí l *Trionfo della Morte*. Aquesta novela representa l més gran esforç intellectual i estetic den d'Annunzio; se pot considerar com una de les obres superiors de la Decadencia. Com totes les noveles d'ell, el *Trionfo della Morte* és un llibre delitós i alhora perillós: la seva acció és fatal i avui s'exerceix en el jove modern am la mateixa intensitat que l *Werther* va influir als romantics.

Sota un punt de vista particular, el *Triomf de la Mort* pinta minuciosament la crisi d'una voluntat o, com diu el prolec d'aquesta obra, *«la vida personal* d'un ser humà collocat en el centre de la *vida universal»*. Ens trobem en l'heroe d'aquest llibre al davant d'una persona intellectual «que sent, pensa i es commou en una continua evolució dels estats de la seva consciencia *sempre vigilant»*.

Giorgio Aurispa, el protagonista, és un intellectual profon i refinat, un esperit malalt i dolorós, una voluntat feble i migrada que està sota l poder i al servei d'un instint sensual desenrotllat fins a l'excés. Com Andrea Sperelli i Tullio Hermil, Giorgio Aurispa té la dissort d'esser un psicolec de sí mateix, que està en continua observació de la seva existencia moral interna. «Spirito contemplativo e sagace, essendosi messo assai presto in conspetto della sua propria vita, aveva compreso che qualunque allettamento esteriore era trascurabile al paragone del fascino emanato dagli abissi ch' egli in sè medesimo scrutava. Aveva incominciato per ciò assai presto a nutrire l'ambizione segreta che esalta e forvia tutti i veri uomini intelletuali, disdegnosi della vita comuna, curiosi soltanto di conoscere le leggi che governano lo svolgersi delle passione. Anch' egli, a similitudine di alcuni singolari artefici filosofi contemporanei con i quali aveva comunicato, ambiva di comporsi un mondo interno dove poter vivere *con metodo,* in perpetuo equilibrio e in perpetua curiosità, indifferente ai tumulti e alle contingenze volgari.» Però l seu contrast entre la lucidesa de la pensa i la ceguetat del sentiment, entre la feblesa de la voluntat i la força dels instints, entre l somni i la realitat, indefectiblement tenia de produir, com en d'Annunzio expressa, fatals desordres en el seu organisme moral.

Tot sovint, Giorgio Aurispa havia experimentat una ansia irresistible de sortir del seu aislament intern. Pera poder afranquirsen, cedint al fort impuls dels seus sentits, se va deixar caure en una passió ardenta i fogosa, se va entregar a l'amor voluptuós i carnal d'una dòna fascinatriu, d'Ippolita (que representa l simbol sinistre de la dòna fatal i destructora), i amb ella va establir un culte fervent de plaers, una suprema comunió sensual, a fi de poder realisar el somni malaltiç de la seva possessió completa. Però seguidament se va adonar de la vanitat de tot esforç, va penetrar-se de l'impossibilitat de lograr la seva quimera. «Egli sapeva bene che l'amore è la più grande fra le tristezze terrene, perchè è il supremo sforzo che *l'uomo tenta per uscire dalla solitudine del suo essere interno:* sforzo come tutti gli altri inutile.» I fins en un moment de desesperació, Giorgio diu: «Ma quale voluttà puó compensare l'immensa tristezza che soppraggiunge?»

Giorgio Aurispa està treballat pel dubte de sí mateix. I per aixó és que ell ve perseguint la seguretat en la possessió d'una altra criatura, la seguritat absoluta, completa. Ell voldria poder dir: «La mia amante, vicina o lontana, non vive se non del pensiero di me; ella è sottomessa con gioia ad ogni mio desiderio, ha la mia volontà per unica leggè». Però s'apodera una engunia mental i espi-

Digitized by Google

ritual de Giorgio, al trobar-se davant de l'inexplicable problema de l'estimació i davant del misteri etern de la comunió amorosa. I en un moment de moral suplici, en que l dubte és vei del desengany, ell pregunta a Ippolita:

«—Ma puoi tu provarmi che domani, che fra un mese, che fra un anno, che sempre sarai egualmente felice d'esser mia? Puoi tu provarmi che ora, in questo attimo, sei tutta mia? Che cosa posseggo io di te?

»—Ogni cosa.

»—Nulla, o quasi nulla. Io non posseggo quel ch'io vorrei possedere. Tu mi sei ignota. Come qualunque altra creatura umana, tu chiudi dentro di te un mondo per me impenetrabile; e la più ardente passione non mi aiuterà a penetrarlo. Delle tue sensazioni, dei tuoi sentimenti, dei tuoi pensieri io non conosco se non una minima parte. La parola è un segno imperfetto. L'anima è intrasmissibile. Tu non puoi darmi l'anima. Anche nella più alta ebbrezza *noi siamo due,* sempre due, separati, estranei, interiormente solitarii. Io bacio la tua fronte; e sotto la fronte si muove forse un pensiero che non è mio.»

La causa de la desventura den Giorgio està en que la seva estimació depèn dels sentits, en que la seva passió és carnal i voluptuosa (1). Pot així arribar-se a l'alta comunió espiritual? En la *Nora* d'Ibsen és allà on sembla resoldre-s aquest punt. La vera estimació té de basar-se en l'esperit i en la conciencia, xò és: té d'esser determinada per una mutual comprensió entre les ànimes, per una afinitat d'idees i sentiments i volicions entre ls que s'estimin. Això implica en els enamorats una situació tant alta de conciencia espiritual, una intelligencia tant viva i comprensiva, que aquestes manquen actualment a gaire bé totes les dònes i també a moltissims homes. Però ja que tota una filosofia modernissima tendeix a enaltir l'home, a fer-lo devenir potent i superior, no podria també iniciar-se una altra corrent, un xic distint del feminisme, que s dirigis en particular a enlairar la dòna del nivell actual, que la preparés a fi de poder arribar a una unió perfeta i alta am l'home pensador? La cultura verament refinada que en les avançades nacions d'Europa s dóna a la dòna avui, ans contribueix a fer-la tornar més destructiva i dominadora pels sentits. I aquesta antinomia moral, qual causa ignora n Giorgio, és el motiu originari de que ell esdevingui gelós; puix sols se tornen gelosos els homes que estimen sensualment. «Sono geloso. Di che? Di tutto: delle cose che si riflettono ne' suoi occhi.»

Més que tot, en Giorgio ns fa l'efecte d'un desorientat que aspira a lo impossible. «Ah, perche dunque non potremmo noi rendere la nostra esistenza conforme al nostro sogno e vivere per sempre in noi soli?» Heus-aquí l'enguniosa pregunta que s'ha fet tota la Decadencia d'ara no fa gaire. Giorgio és un atacat pel pessimisme intellectual den Schopenhauer, que, volent combatre-l, adopta ls aforismes del *Parerga i Paralipomena* i s'entrega a lo Absolut. Ell pertany a un d'aquells esperits malalts que s'estremeixen d'esglai, que ls corprèn una aterroritzada follia davant de l'idea de la vanitat de tot esforç humà, de l'inutilitat i finalitat del viure, els qui, quan volen emancipar-se de tot això, vénen a servar una ansia frisosa de dominació absoluta, de possessió completa, un desig furiós d'experimentar totes les voluptats espirituals i de gaudir tots els plaers terrenys; aspiració que idealment satisfan les obres d'Epicur i el mentat *Parerga i Paralipomena,* i avui, d'una manera més afirmativa i radical, les idees filosofiques den Nietzsche. La filosofia de l'autor del *Cas den Wagner* ha influit també en l'ànima de l'Aurispa, bé que però augmentar l'interna exasperació d'aquest, pera posar-li de manifest la seva debilitat moral i la seva impotencia volitiva. An en Giorgio la certesa d'això li produeix

(1) En Baudelaire, parlant de l'aspiració de l'home a voler fondre l'ànima propria i la de l'aimada en una, diu en els seus *Petits poemes en prosa* que aquest desig és un «somni que no té res d'original, després de tot, si no és que, somniat per tots els homes, no l'ha realisat cap d'ells encara».

Digitized by Google

allavors un sentiment molt enguniós, continu, de la fatalitat que pesa espaventosament al seu damunt, a la que ell acaba a l'ultim per entregar-se am tot el seu voler. Per això és que tant sovint aquesta obra causa el pressentiment fatidic de la Mort, que produeix el sentiment esbalaidor del No-re en la Vida. Una atmosfera tragica de fatalisme i de misticisme l'envolcalla; una mena de misteri simbolic l'ensombreix foscament. Ibsen i Wagner han facilitat an en d'Annunzio, per al *Triomf de la Mort,* els llurs respectius procediments de suggestió estetica.

Giorgio Aurispa està impossibilitat pera practicar l'evangeli den Nietzsche, no pot somniar afranquir-se de tot terror ni de tota pietat. «Nella sua estenuazione mortale, sentendosi perire, egli invocava anche una volta un *intercessore per la vita.*» Del fons del seu tragic sentiment surt am freqüencia una ardenta aspiració, promoguda pels preceptes del *Zarathustra,* «ad essere egli medesimo l'eterna gioia del Devenire», a professar en el radical individualisme nietzscheà. Però ell porta marcats en la seva ànima tots els signes depressius de l'alta decadencia intellectual moderna. Una mena de neurosi corromp la sang de les seves venes; pateix una malaltia moral que li ve d'herencia atavica.

«Com el seu oncle Demetrius, Giorgio Aurispa era un ascetic sense Déu.» El seu misticisme és el dels esperits meditatius que anhelen atenyer l'absolut metafisic, que estan corpresos per l'ansia religiosa d'aquest infinit que és immanent en l'ànima de la desvalguda Humanitat. Se tradueix en ell per una tendencia invencible cap a les coses extraordinaries, per una vehement aspiració a la vida trascendent, per un concirós anhel de poesia i una devota inclinació al misteri. Aquest sentiment religiós és, en en Giorgio, pagà i alhora metafisic. La religiositat se barreja en ell amb un no sé què de sensualisme; un mistic enamorament de simbols i abstraccions espirituals s'apodera tot sovint de la seva ànima.

Demetrius Aurispa, el seu oncle, «era il nome amato, il nome che gli metteva sempre nel cuore un gran palpito». Com que la *finesa del seu pensament* li feia insostenible la vida, ell se va suicidar pera poder entrar tot d'una en lo absolut i en l'eternitat. I va deixar an en Giorgio, com a pare intellectual que havia sigut d'ell, l'herencia de la seva ànima refinada i de la seva immensa fortuna. «Certo, — egli pensava, — la Musica lo iniziò al mistero della Morte; gli mostrò di la dalla vita un notturno impero di meraviglie. L'armonia, elemento superiore al tempo e allo spazio, gli fece intravedere come una beatudine *la possibilità di affrancarsi dallo spazio e dal tempo,* di *distaccarsi dalla volontà individua* che lo serrava nella carcere della persona collocata in un luogo augusto e lo teneva soggeto in perpetuo all'elemento bruto della sua sostanza corporea. Avendo sentito tante volte *svegliarse dentro di sè, nelle ore dell' ispirazione, la volontà universa* e provato una straordinaria gioja nel *riconoscere l'unità suprema che è in fondo alle cose,* egli credette di *prolungarsi nell' infinito per mezzo della morte,* credette di dissolversi nell' armonia continua del Gran tutto e di partecipare all' *eterna voluttà del Divenire*».

A travers de la Mort, Demetrius exerceix la seva tragica influencia en l'esperit de Giorgio. Talment sembla que l suicida cridi a l'hereu. «E l'erede era consapevole della fatalità ch' egli portava nell' intimo della sua sostanza.» I va esser en en Giorgio una suggestió continua, el pensament dominant i obsessiu de la Mort. L'esperit den Demetrius s'havia verament transfós en la seva ànima. «Per me, esiste. Dal giorno della sua morte fisica, io sento la sua presenza in ogni ora. Non mai come dopo la sua morte io ho sentita la nostra consanguinità. Non mai come dopo la sua morte io ho avuta la percezione della intensità di quell' essere.»

Després dels dubtes enguniosos respecte de l'amor, després de regoneixer que la felicitat de l'home és illusoria, que ella no més viu que en el Passat i s'alimenta de Records, se desvetlla en l'esperit de Giorgio un fervorós desig d'anihilar la seva propria vida. Vol ardentment, com Tristan i Isolda, «nell' in-

Digitized by Google

finito palpito dell' anima universa, perdersi, profondarsi, vanire, senza conscienza». Això li succeeix al trobar-se a la *Casa Paternal* (una de les seccions més importants i belles del *Trionfo della Morte*), aon va tenir d'anar pera impedir que entre la seva familia s consumés un drama. Però a l'imaginar que, pera evitar-lo, ell tenia de realisar un acte de voluntat i d'energia, li va venir una invencible repugnancia i encara s va duplicar la seva natural feblesa. Quanta veritat i realitat no hi han en el sentiment hostil que li produeix el contacte de la familia seva, fòra de la mare i la germana!

La crisi interior que ell comença aleshores a patir és espaventosa. Li causa una mena d'enervament de viure, li desperta un desig fervent de renunciació suprema. «Così è: la Morte, in fatti, m'attira.» No podent «trobar l'energia necessaria per obrar, adoptava l metode contrari: demostrar l'inutilitat de tot esforç», diu en d'Annunzio. «Quale è la causa della mia impotenza? Io ho una brama ardentissima di vivere, di svolgere in ritmo tutte la mie forze, di sentirmi completo e armonioso... Qual è la sostanza della mia vita? Ed in balia di quali forze? Sotto l'impero di quali leggi? Io non mi possego, io sfuggo a me stesso... La mia vera vita è in potere di *qualcuno*, misterioso, inconoscibile, che la stringe con un pugno di ferro.» Comprén que ell no és senyor de la seva ànima ni de la seva propria vida, sinó que amdugues estan en poder del Destí, i això quasi l desespera. «Bisogna morire.»

Però l record d'Ippolita, més viu que mai, se presenta sobtadament al seu esperit, l'invadeix a tot'hora, fent-lo a l'ultim desistir inconscientment del proposit fatal de suicidar-se, despertant-li altre cop el desig de realisar el seu somni ambiciós de comunió absoluta, de dominació completa en l'ànima de la seva amiga. Ell regoneix bé prou que ha sigut sempre un egoista; que inconscientment ell practica aquell aforisme, que gaire bé no és aforisme, del nostre poble català, el qual sintetisa meravellosament la moral de la filosofia nietzscheana, i que diu: «Primer Jo, després Jo, i sempre Jo». «Io non ho mai fatto nulla per nessuno: ho sempre vissuto per me solo.» El somni de completa possessió ja indica l'egoisme malsà i frisós que serven aqueixos decadents.

Giorgio ha lograt persuadir a la seva amiga de l'illusió suprema, de la *conveniencia amorosa* de viure isolats del món i separats de l'existencia comuna i vulgar, de viure amdós sols en un Hermitatge lluny de les ciutats, en el que puguen cultivar am profon misteri i alta comunió sensual la seva passió ardorosa. Abans de reunir-se, mentres està esperant-la, Giorgio sent corre per dintre del seu esser una agitació infantivola, una frenetica alegria, com si a l'ultim ja pressentís la felicitat de viure tant ansiada, com si experimentés la sensació vera de que «il sole è dentro il suo cuore». Ippolita va arribar a l'Eremo al cap de molts pocs dies.

«Materialmente, non è bella», diu Giorgio parlant de la seva amistançada. «Ella ha però tre divini elementi di bellezza: la fronte, gli occhi, la bocca: divini.» Tot sovint, quan la contempla entre ls seus braços, ell reb la revelació de la bellesa suprema de les seves dents. I com el simbol de la passió carnal, «ella porta entre ls cabells un clavell encès com un desig».

En el *Trionfo della Morte* hi ha una constant harmonia entre ls sentiments de l'ànima i la naturalesa, una mena de simbolisme alegoric en els diferents espectacles d'aquesta ultima. «Come sfuggire al fascino del mistero che si diffondeva su tutte le cose create transfigurandole in segni ed in emblemi d'un altra vita?»

Durant quatre o cinc semmanes, Ippolita i Giorgio s'estimen amb ardor, satisfan carnal i exasperadament la seva passió furiosa. I aquells varen ser dies d'encesa voluptat i de profonda gaubança luxuriosa. Però l'acalorament sensual va enervar depressa l'esperit den Giorgio. En lloc de dominar i posseir en absolut a la seva amistançada, com era l seu intent al proposar an aquesta l'Hermitatge, resulta que ara és ell el posseit i dominat per Ippolita, que ell és l'esclau ig-

Digitized by Google

nominiós dels sentits voluptuosos de la seva amiga. La desesperació s'ampara de l'ànima fatal den Giorgio. Un moviment de revolta s'apodera del seu esperit. Aleshores ell concebeix amb alegria l'obra destructora que, ensems que li dongui la possessió completa de l'aimada, li procuri la lliberació ideal de la seva ànima propria. No podent absorbir completament l'amiga, tracta d'anihilar la seva existencia pera ensenyorir-se d'ella. D'acord amb aqueixa idea, ell senta l'aforisme que segueix: «Distruggere per possedere: non ha altro mezzo colui che cerca nell' amore l'Assoluto». En aquesta frase s troba condensada tota la significació filosofica del *Trionfo della Morte*.

El misteri de la Mort envolcalla am la seva ombra sinistra la passió amorosa. I heus-aquí que Giorgio un dia, fent un terrible esforç de voluntat, prova d'ofegar inutilment en el mar a la seva amistançada Ippolita, mentre s banyen. Al veure frustrada la seva temptativa fatal de supressió, l'ànima de Giorgio s'exaspera vivament i l'odi mortal que ell professa a Ippolita s'ageganta encara més. Ell se sent devorat per l'ansia criminal i malaltiça d'anullar la vida de l'amistançada. Giorgio ha devingut un homicida intellectual: l'idea de la mort d'Ippolita ocupa constantment el seu cervell.

En tant, Giorgio i la seva amiga s'entreguen am tota l'ànima a la musica del *Tristan i Isolda,* que ells mateixos interpreten en el piano, i una gran exaltació espiritual s'apodera de llurs vides, a l'impuls de l'alta ubriaguesa que aquelles notes els hi produeixen. Giorgio s'ha penetrat de tota la filosofia amorosa que s desprèn de l'òpera den Wagner. I ell repeteix a Ippolita les paraules de Tristan: «Per bere laggiù in onor tuo la coppa dell' amore eterno, io dovevo consacrarti con me sul medesimo altare alla Morte». I Giorgio am lentitud inicia Ippolita a la Mort, l'inicia intellectualment i séns que se n'adongui ella. Al veure que s va prorrogant l'execució de la seva idea, ell s'irrita exasperadament, fins que una nit, no podent resistir més l'impuls de la seva ansia, pren la determinació de consumar l'acte criminal contra tot obstacle que s presenti. Ippolita i ell estan sopant. És el dia-aniversari del llur amor, i Giorgio l'ha escullit pera operar la seva acció dominatriu. A fi d'emparar-se de l'esperit de la seva amiga, pera ubriagarla, Giorgio fa destapar algunes ampolles de xampany (el filtre fatal) i convida Ippolita a beure-n. I heus-aquí l brindis simbolic que ls dos pronuncien:

«—Alla nostra felicità!—ella auguró tendendo la copa verso l'amante. (Per l'Amor.)

»—Alla nostra pace!—auguró egli tendento la sua.» (Per la Mort.)

Giorgio està en una intranquillitat i impaciencia enguioses. El xampany ha excitat de tal manera ls sentits d'Ippolita, que aquesta incita a unir-se altre cop amb ella al seu amant Giorgio, carnalment. Abans de consumar l'acte de suprema destrucció, heus-aquí que Giorgio encara s veu obligat a posseir el còs de la dòna que ell odia tant i tant, el còs que l'ha impulsat a cometre l'acte de material lliberació. Aprofitant l'ubriaguesa d'Ippolita, Giorgio tracta i s'esforça en conduir-la a un promontori d'allí aprop. Al fi ell consegueix portar-la-hi, i en essent-hi, Ippolita s'adona de l'intenció criminal del seu amic. Aquest tot seguit forceja pera estimbar-la, i aleshores s'entaula entre ells una lluita terrible, ferestega, sense pietat, i ambós, en mig del seu furor, rellisquen sense reparar-ho, i ambós, odiant-se mortalment, cauen en el precipici i hei fineixen. Heus-aquí la tragedia intellectual i humana del *Trionfo della Morte*.

A despit de lo que diuen els detractors que no han llegit an en d'Annunzio, el qual *quedarà* com a literat, la seva novela *Trionfo della Morte* pot considerar-se ben bé com una obra immortal i classica. Per judicar an en d'Annunzio és precís passar per la formalitat de llegir les seves obres.

JOAN PEREZ JORBA

(Acabarà)

Digitized by Google

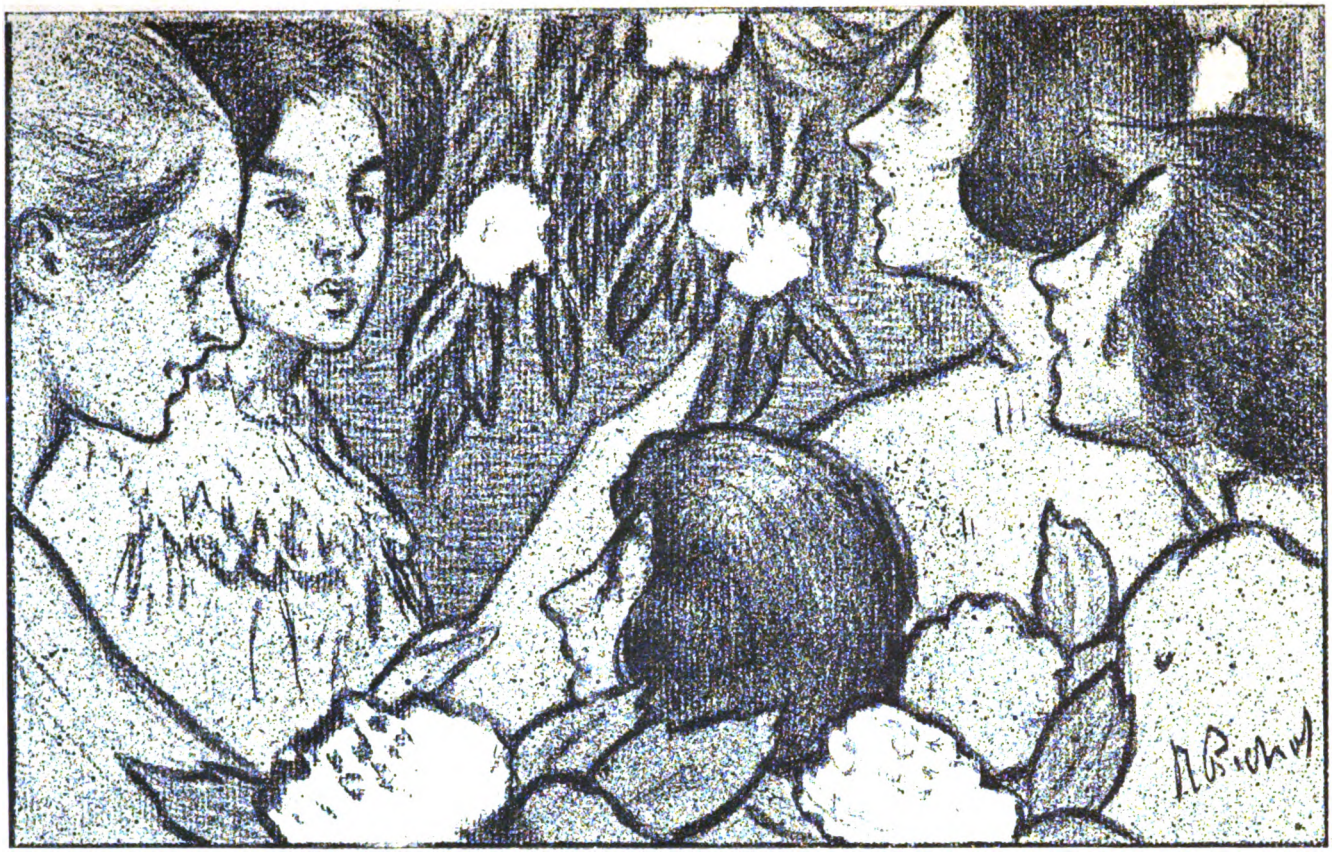

CHOR DE NOIES

DIBUIX DE R. PICHOT

Digitized by Google

HORACIANA

Sota la parra, en la tardor benevola,
dins el solc fresc, en delitoses hores,
recordes, Lesbia, quan d'amor moriem
com a poetes?

D'estranyes veus ens arribava l'eco,
cantics secrets de majestat suprema,
l'himne sublim de primitiva i savia
vida amorosa.

L'aire tranquil i am llibertat passava,
i damunt naltros, sobre l blau esplendid,
com a dosser, remorejar sentiem
fulles de pampol.

De dins la terra maternal, feconda
saó pujava, convidant als braços
a estrenyé encara l'unió bullenta
dins un ensomni.

La llum bevien allà dalt els pampols
rossos i secs, i se tacava l'ombra
de claps de sol que, tot jugant, corrien
sobre la terra.

Damunt mon pit la tremolor sedosa,
suau, sentia, de ton pit de verge,
vital frescor calladament portaven
aures humides.

Perfums séus nom ensaboria, Lesbia,
sobre tos llavis, i entre ls dos, febrosos,
divina, albora, la caricia ardenta
dolça passava.

Ombra immortal de l'avior heroica,
mistica font de l'harmonia pura,
simbol august de l'esplendor sagrada,
oh poesia!

Amics, fruint d'eix egoisme savi,
poc m'atormenta que s nomeni Augustus
o bé Tiberius l'imperant i olimpic
Cesar de Roma.

GABRIEL ALOMAR

Mallorca, 1898

IFIGENIA A TAURIDA. TRAGEDIA DE GŒTHE. TRADUCCIÓ DE JOAN MARAGALL

(Continuació)

ACTE QUART

ESCENA PRIMERA

IFIGENIA

Quan els déus immortals torbar mediten
a algun fill de la terra, preparant-li
els sotragueigs del dol a l'alegria,
de l'alegria al dol, ensems li formen
prop d'ont ell és o en apartada terra
una ànima serena i ben amiga
que l conforti en les hores de l'engunia.
Benehit sia, doncs, el nostre Pilades,
i benehides totes ses empreses.
Ell és el braç del jove en la batalla,
i en el consell l'ullada previsora
del vell: perquè té l'ànima quieta.
Posseeix el dò sant, inagotable,
de la calma serena, i treu-ne ajuda
pels pobres que agitant-se s'esgarrien.
Ell ens ha separat a mi i a Orestes,
que jo mirant-mel m'encantava massa:
no m sabia avenir de tanta ditxa,
no mel sabia treure dels meus braços,
oblidant els perills que aquí ns rodegen.
Ara han anat a preparà-ns fugida
cap al mar on la nau i els que la menen
són amagats en una recolzada
esperant la senyal; i a mi m deixaren
mots de prudencia al llavi, ensinestrant-me
per fer resposta al rei així que vinga
imperiosament cercant les victimes.
Ai! prou que ho veig: caldrà que m'hi resigni
a deixà-m dur com una criatura:
jo no n sé gens de disfreçar les coses
ni d'enganyà a ningú. Oh! la mentida
sortint del pit no l deixa pas tant lliure
com quan surt la paraula veritable;
no ns deixa pas tranquils, ans dóna angunia
a aquell que l'ha forjada, i com la fletxa
que un déu decanta i la fa sè erradiça,

Digitized by Google

torna i fereix el pit del qui la llença.
Sento que l cor se m nua d'inquietuds.
Veig les Furies fer presa una altra volta
del meu germà, allunyat del sant recinte.
I si són descoberts? M'apar que sento
gent armada acostar-se. Aquí!... És Arkas,
el missatger del rei que ve depressa.
Me bat el cor i l'ànima sem torba
de mirar-lo a la cara an aquest home,
al qui haig de rebre am la falsia als llavis.

ESCENA SEGONA

Ifigenia i Arkas

ARKAS

Sacerdotessa, el sacrifici prompte:
el rei el vol, el poble s despacienta.

IFIGENIA

Faria mon dever, tal com me deies,
més ha sortit un imprevist obstacle.

ARKAS

La voluntat del rei, que és que la priva?

IFIGENIA

L'etzar, del qui ni ell ni jo som mestres.

ARKAS

Diga-m lo que és, que jo li anuncii.
La mort dels estrangers está resolta.

IFIGENIA

No l'han resolta pas els déus encara.
El més gran dels dos joves duu la culpa
d'haver vessat la sang d'un parent proxim.
Les Furies van arreu seguint-li l rastre.
Dins del temple mateix ha sigut presa
del mal sagrat: llavors am sa presencia
ha sigut profanat el sant recinte.
A la mar aniré am mes donzelles,
a l'ona freda, per rentar l'imatge
de la deessa, i la misteriosa
consagració cumplir: ningú destorbi
nostra silenciosa comitiva.

ARKAS

Corrents vaig a dú al rei aquesta nova;
més tu no facis res séns sa llicencia.

IFIGENIA

Això és sols cosa meva.

ARKAS

Consultada
deu sè an el rei també.

IFIGENIA

Digui l que digui,
res pot mudar.

ARKAS

Sols siga per semblança,
el sobirà sobre de tot disposa.

IFIGENIA

No m forcis a negar-me al seu mandato.

ARKAS

És que no t cal negar-te al que convingui.

IFIGENIA

Esperaré resposta si no tardes.

ARKAS

Corrents al campament duré la nova,
corrents tornaré aquí portant contesta.
Tant-de-bo pogués dú al rei el missatge
que resoldria tot lo que ns enutja!
Tu no has fet cas de mes fidels paraules.

IFIGENIA

Creu-me que he fet ben bé lo que podia.

ARKAS

Encara hi ets a temps si l parer mudes.

IFIGENIA

Ja no está en mon poder el determini.

ARKAS

Tu ho tens per impossible perquè t costa.

Digitized by Google

IFIGENIA

Tu per possible ho tens perquè ho desitges.

ARKAS

Tant fredament arrisques la sort teva.

IFIGENIA

Temps ha que en mans dels déus la tinc po-
[sada.

ARKAS

Els plau ajudà als homes que s'ajuden.

IFIGENIA

Tot esdevé tant sols per llur sentencia.

ARKAS

Jo t torno a dir que tot està en mans teves.
L'irritació del rei té disposada
mort crudel a aquests homes; tot lo poble
s'ha desacostumat dels sacrificis
cruents de tantes victimes; per tornes
qualsevulla d'aquí que sort adversa
hagi dut a altres platges forasteres
ha sigut ja rebut am cara amiga
per la gent, com si ls déus portat l'haguessin.
Doncs tal benedicció no ns-e l'apartis.
Acaba bé lo que tant bé emprenies:
que en lloc la pietat, del cel vinguda [regne
en forma humana, es fa més prompte un
que allí ont un poble, inquiet, selvatge,
més de sang nova i ple de força i vida,
viu cançat sota l pes de la pó i l'erro.

IFIGENIA

No atormentis un cor que no pots moure.

ARKAS

Mentres s'hi és a temps que no reposin
ni l meu sincer anhel ni mes paraules.

IFIGENIA

Tu t dónes pena, i ai! men causes molta
i és tot en va: així, deixa-m tranquila.

ARKAS

Doncs jo la pena en socors meu invoco:
la pena és bona amiga i pel bé parla.

IFIGENIA

Jo la sento dins l'ànima ben forta,
més no n pot destruir la resistencia.

ARKAS

Pot resistir una ànima tant bella
solicituds d'un noble benefici?

IFIGENIA

Ho pot quan la noblesa li demana,
a més de la mercè l que no deuria.

ARKAS

A qui no sent afecte mai li manca
un mot per excusà-s. Men vaig a dir-li
an el rei lo que passa. Tu recorda-t
de com el rei am tu s'ha portat sempre
desde que vas venir fins aquesta hora.

ESCENA TERCERA

IFIGENIA

Ben fòra d'hora aquestos mots venien
a commoure l meu cor... Tota tremolo!
Com el mar somogut per la tempesta
cobreix tot el sorral i a més les penyes,
a mi una gran tempesta d'alegria
m'ha esdevingut al veure-m entre ls braços
un impossible; una altra volta un nuvol
suaument m'ha semblat que m'abrigava,
que altra volta breçant-me se m'enduia
en dolç ensopiment, com el que un dia
la deessa m posà a l'entorn dels polsos,
quan va pendre-m a braç i va salvar-me.
S'ha apoderat de mi l'amor d'Orestes
i no he escoltat res més que lo que m deia
son amic, ni altra impuls sentia en l'ànima
que salvà-ls a tots dos. Com qui en son barco
gira l'esquena a una illa desolada
alegrament, així jo a aquesta terra.
Més ara ls mots fidels d'aquest bon home
m'han desvetllat d'un cop, fent-me memoria
de tants que n deixo aquí; i així sem torna
doblement avorrible la mentida.
Més, asserena-t tu, ànima meva:
tant prompte defalleixes i et contorbes?

Digitized by Google

Ja és hora de deixar la terra ferma
de nostra soletat: altra vegada
deixa-m dur per les ones gronxadores
encara que poruga i enguniosa
perdis el món de vista.

ESCENA QUARTA

Ifigenia i Pilades

PILADES

Ont és, que li duré l missatge alegre
de nostra salvació?

IFIGENIA

Ja t'esperava
anhelant pel consol que m prometies.

PILADES

Ton germà és ben curat: per l'aspra costa
i pel sorral ara tot just anavem
parlant alegrament: el bosc ni l veiem
que restava ben lluny darrera nostre;
prò l foc de joventut irradiava
entorn sa cargolada cabellera,
l'esperança en sos ulls ben plens lluïa
i el coratge també: l'ànima seva
tenia posseida per la joia
de salvar-nos, salvant-te a tu, que fores
la salvadora d'ell.

IFIGENIA

Benehit sigues.
Tos llavis, que tal diuen, mai coneguin
l'accent del sofriment ni de la queixa.

PILADES

I encara vinc a dir-te una altra cosa,
que no va sola mai la benhaurança:
duu bella comitiva com els princeps.
Hem trobat als companys: la nau tenien
en un recó amagada, i am tristesa
impacient esperaven que tornessim.
Així que han vist al teu germà, s'alçaren
amb alegria gran, instant-lo força
a donar la senyal de la partida.
Totes soles les mans als rems anaven,
i un vent de terra, saludat amb joia,
les ales ha mogut que ns són propicies.
Correm, doncs, i primer fes-me entrà al tem-
que jo n prengui l'imatge venerada [ple,
per qui hem vingut: espatlles tinc prou bo-
per dur-la jo tot sol, i ja m daleixo [nes
per sentir-me al damunt la santa carga.
(Tot dient les ultimes paraules va cap al temple, sense adonar-se de que Ifigenia no l segueix; després se gira.)
No t mous? No saps què fer? Explica-t. Ca-
Sembles confosa. Desventures noves [lles?
sens posen al davant? Digues-ho, digues...
Ja has fet dì al rei els mots que varem dir-te?

IFIGENIA

Sí, bon amic: ja ls hi he fet dir; prò escolta:
ja sé que m renyaras: sols ta mirada
ja m'és un reny: el missatger venia: [vis.
li he dit els mots que m vas posà en els lla-
Ell tot se n'ha admirat, fent-me prometre
que esperés el permís i la contesta
del rei per l'inusada cerimonia.
Ara jo aquí l'esperaré que torni.

PILADES

Ai, pobres de nosaltres! Altra volta
vola l perill entorn les nostres testes.
No t podia servir d'escusa bona
el misteri del teu sagrat ofici?

IFIGENIA

Jo mai l'he exercitat com un misteri.

PILADES

Ens tires tots a perdre, ànima pura!
Ai! que jo no he pensat en prevenir-te
perquè t sortissis d'aquest pas!

IFIGENIA

Jo sola
tinc la culpa de tot: no t desesperis.
Què podia respondre-li a aquell home,
si lo que ell fortament me demanava
era tant de raó, i el cor m'ho deia?

PILADES

Ara ls perills sens han tornat més grossos.

Digitized by Google

Més no ns descoratgem, ni menys per córrer
ens ho esbullem del tot. Aquí tranquila
espera tu que l missatger retorni;
però, digui lo que digui, fes-te ferma:
digues que l'ordenar tals cerimonies
no és del rei, que és de tu, sacerdotessa;
i si an el foraster veure demana
sobre l qui pesa tant crudel follia,
tu mira d'evitar-ho dient que ns serves
ben tancats en el temple: així ens dónes
el temps just per fugi am la santa imatge
que té aquest poble barbre séns mereixe-ho
Bones senyals ens ha donat Apolo,
que abans d'haver complert el piadós acte
ja ns cumpleix ell sa voluntat divina:
deslliurat de son mal tenim a Orestes.
Amb ell porteu-nos ara, vents propicis,
fins a l'illa rocosa on regna Apolo,
i a Micenes després resucitada,
on de les cendres de la llar reneixin
alegrament els déus paterns i llencin
escalf i resplandó a totes les cambres.
Llavors la teva mà en daurada copa
hi escamparà l'encens: així que hi entris
com redemptora hi duras pau i vida
i la maledicció fugirà rapida.
Posarà al front dels teus ta mà graciosa
poncelles fresques d'una vida nova.

IFIGENIA

Lo mateix que la flor que al sol se gira,
la meva ànima s gira, quan te sento,
estimat, vers la llum de tes paraules
que suaument al tocar-la l'aconsolen.
Quina virtut que té la veu segura
del bon amic present! Més quan s'aparta,
la força celestial que ls mots tenien
en trista soletat decau i minva.
Sols lentament, tancat al pit, madura
aquell voler constant; més la presencia
de l'estimat fa creixè-l desseguida.

PILADES

Salut! Veig als companys que allí m'esperen
ja inquiets segurament: tornaré prompte
i guaitaré amagat entre les roques
fins que m facis senyal. Però, què penses?
Damunt del teu front pur passa en silenci
quelcom d'ombrós i trist.

IFIGENIA

No és res... Perdona-m!
Com per davant del sol fugitius nuvols,
inquietuds lleugeres i tristeses
me van passant per l'ànima.

PILADES

No temis!
Lo pitjor del perill és l'espantar-se.

IFIGENIA

Ma inquietud és més noble: quelcom diu-me
que no puc enganyar ni ser traidora
an el rei, que és tant bo i m'ha fet de pare.

PILADES

Pensa que fuges del qui a mort comdemna
al teu germà.

IFIGENIA

Però és el mateix que m feia
tant de bé a mi.

PILADES

Necessitat t'obliga:
no és desagraiment, si ho fas per força.

IFIGENIA

És desagraiment: lo altre l'excusa.

PILADES

Pels déus i els homes n'hi ha prou amb ella.

IFIGENIA

Més no n'hi ha prou per deslliurar-me l'àni-
[ma.

PILADES

No és orgull disfreçat el teu escrupol?

IFIGENIA

Jo no ho miro lo que és: jo no més sento.

PILADES

Sentint bé has d'adorar-te a tu mateixa.

Digitized by Google

IFIGENIA

Tant sols immaculat el cor disfruta.

PILADES

Tu dintre l temple t'has servat tant pura.
Prò a nosaltres la vida ns ensenyava
a ser-nos indulgents i als altres ser-ho.
Tu n'apendras també: que tots els homes
són fets i entrellaçats de tal manera [tres,
que cap, ni als propris ulls ni an els dels al-
pot tenir-se per pur; ni menys podriem
fer-nos la nostra llei. Marxar séns treva
pel camí que veiem al davant nostre
és el dever primer: poques vegades
jutgem bé lo que hem fet; de la nostra obra
mentres la fem no n som pas mai bons jutges.

IFIGENIA

Sento que m vas persuadint.

PILADES

Calia
persuadir-te de lo no triable?
Hi ha un camí per salvar-nos: qui pregunta
si l'hem de seguì o no?

IFIGENIA

Deixa-m que dubti,
que tu tampoc faries a sangs fredes
un tort semblant a benfactor tant noble.

PILADES

Altre pitjor remordiment t'espera
si tot se tira a perdre per ta culpa.
Prou se veu que no estas acostumada
a les contrarietats, que ara vaciles
en dì un mot fals per fugir sort tant dura.

IFIGENIA

Tant-de-bo que tingués el cor d'un home
que quan abriga un atrevit proposit
no sent cap altra veu!

PILADES

En va t refuses,
que la necessitat tot ho domina
am mà ferrenya: allò que ella ns imposa
és la suprema llei; i els déus mateixos
s'hi han de subjugar. Regna en silenci
damunt de tot i séns consell: germana
és de la sort eterna: el que ella t dóna
ho has de pendre: has de fer lo que ella vul-
Ara ja t'he dit prou: tornaré prompte [gui.
per rebre de tes santes mans la prenda
de nostra salvació.

ESCENA QUINTA

IFIGENIA

Oh, sí, dec fer-ho,
salvant del gran perill la nostra casa.
Prò la sort meva s va tornant més trista.
Com salvar l'esperança silenciosa
que am tant d'amor dintre del cor nodria?
No ha passat pas del tot la gran comdemna?
I no s tornarà a alçar la raça nostra
amb una gran benedicció? Tot passa:
els millors goigs i forces de la vida
tenen un fi... I el mal no ha de tenir-lo?
Aixi, doncs, era en va que jo esperava,
allunyada dels meus i de llurs culpes,
podê am cor pur i mans ben ignoscentes
redimì un jorn nostre pairal recinte!
Que tot just el germà troba en mos braços
salut meravellosa a l'insania,
i tot just el vaixell que jo anhelava
ve per dur-me an el port patern, ja m posa
sorda necessitat càrrega doble:
la de robar l'imatge venerada,
la de fugir traidorament de l'home
al qui dec de tant temps la pau, la vida.
Ai! no voldria que en mon cor a l'ultim
la mala voluntat fos arrelada
dels vells Titans. Olimpics, feu que l'odi
contra vosaltres, en mon pit tant tendre
no clavi també l'urpa! Oh déus, salveu-me
salvant la vostra imatge en la meva ànima!
Sembla-m tornà a sentir la cançó antiga
que tant plavia-m de tenì oblidada,
la que van entonar les Parques tristes
quan Tantalus caigué del daurat trono.
Elles compadeixien l'amic noble
plenes d'horror; llur cant feia basarda:
a mi i als germanets en l'infantesa
la dida ns el cantava. Com l'oïem!

Digitized by Google

Als déus temeu sempre
vosaltres humans,
que ells tenen l'imperi
en llurs mans eternes
i en fan lo que n volen.

Molt més ha de temê-ls
qui ells posen més alt!
Entre esculls i nuvols
hi ha tronos de rengle
i taules daurades.

Si ls hostes desplauen,
am gran vilipendi
cauran desseguida
en la nit profonda;
i en mig les tenebres
en va esperarien
cap altra justicia.

Pró ls déus permaneixen
en festes eternes
entorn de les taules:
damunt de les serres
enlaire i enlaire
van sempre i els volta
com boira lleugera
de sant sacrifici
l'halè dels que penen.

Aparten la vista
tant benehidora
de tota una raça;
tant sols per no veure
en fills que rebroten
l'avial fesomia
del que ans estimaren
parlà-ls tota muda.

Tal canten les Parques,
i en la presó negra
de lluny les escolta
penant allí dintre
el vell d'una raça:
dels fills se recorda
i branda la testa.

(Acabarà)

BIBLIOGRAFIA

ÈMILE ZOLA DEVANT LES JEUNES, *par Maurice Le Blond.*—Paris. Bibliothèque de *La Plume*.

Heus-aquí un ensaig critic important. Venir en circumstancies tant desfavorables com les d'ara mateix per en Zola a ocuparse amb enginy i simpatia de la significació artistica de les seves obres i de la trascendencia humana que comprenen; venir a interpretar les seves idees socials i morals am la justesa i profonditat de pensament am que n Maurici Le Blond ho fa, denota en aquest escriptor una lleialtat de conciencia i una valentia de cor dignes exclusivament de l'esperit lliure i generós d'un jove actual. Encara que sembli inconcebible an els cervells que ara tot just arriben a la vida intellectual, lo cert és que han sigut comptadissims els homes pensants de dèu i de dotze anys endarrera que s varen penetrar del sentit filosofic de la colossal obra den Zola. Tot lo més que va arribar l'intelligencia aturdida d'aleshores a descobrir-li va esser una forta i gran visió de realitats i d'existencies ensombrida per una mena de pessimisme epic i esgarrifador, considerat com a logica resultant del determinisme cientific, el qual amb aquest perjudici va portar als critics i a molts llegidors d'aquell temps a espectarhi una tristesa i alhora una engunia depriments i paoroses. El *vanitas vanitatem vanitatis* semblava que tot d'una havia pres forma intensa i *natural*. Pessimisme i nihilisme *fisiologics* era, doncs, lo que am desilusió espaventada n deduïen els esperits més avençats i alertes d'allavors, i ¡quin ideal més gros de vida i d'humanitat i de ciencia no és, al contrari, el que guia l'esperit redemptor de l'Emili Zola en mig d'aquella boscuria immensa de creacions vivents, en mig d'aquells frescos gegantins i eterns de vida humana! Els cervells més cultivats de la generació anterior varen caure en la llur majoria en un gran malentés artistic i moral. Peró ara, en l'instant més solemne de la vida den Zola, just és que s faci llum esplendoro-

Digitized by Google

sa i triomfal sobre les seves potents i humanes obres.

Com molt bé diu l'Iglesias en el seu poema dramatic *Els Conscients,* quan l'humanitat troba un d'aqueixos guies illuminats i nobles, vidents de lo futur, que s daleixen concirosament per redimir-la i que en realitat són els que tenen d'emancipar-la d'un modo franc i positiu, per una causa ignota encara que fatal, quasi tots els homes a la una s rebellen, am l'idea de la perversió o am la por d'esser enganyats, furiosament contra l'apostol. Quin espectacle més emocional i *convincent,* per no dir edificador, és el que avui ens ofereixen els *pilans* de la lliure societat de França! Mai com en aquesta ocasió s'havia manifestat tant palpablement lo conventives i exclusives i erronies que són les lleis promulgades; mai com ara s'havia revelat la llur inanitat moral, fins en una nació tant conscient, moderna i avançada com la França. Que un home posseit de la més absoluta raó no puga imposar-la d'un modo persuasiu a l'humanitat, que no puga imposar-la perquè s'hi oposen els *infallibles* decrets d'una corporació de guerra com l'Estat major francès, és senzillament obrar a les espatlles de la més pura veritat i de la justicia i del sentit comú, però no és, digui-s lo que s vulga, gens moralisador ni gens redemptor ni sisquera gens cristià. Que ls interessos politics i militars d'un estat o d'una gran potencia, tot i essent tant criminosos com en aquest assumpte, estan i tenen d'estar per sobre de les equitats més estrictes i dels drets espirituals d'un individu que diu la veritat i que, com Stockman, senyala l perill, pot ser tant *utilitari* com se vulga suposar o bé establir (basant-se en les convencions d'una moral exageradament *relativa),* més això no denota civilisació ni és gens modern ni util per la conciencia dels pobles, sinó que és barbre i corruptor i primitiu i decadent, en una paraula. An aquesta manera de considerar i de presentar les coses, nosaltres preferim l'*amoralisme* den d'Annunzio o la crudel immoralitat neo-pagana del pensador Frederic Nietzsche; són més franques i són més joves. La qüestió Zola-Dreyfus és la taca més vergonyosa que ha caigut sobre l'historia de la França. Ens fa somriure tristament el sentir afirmar que l'autor de *La Débâcle* ha estat mogut en aquesta qüestió per un afany de notorietat, que sosté relacions estretes amb els jueus de la banca i que d'aquests ultims ell ha percebut quantitats fabuloses, i que per medi de la seva difamació o delatació ell ha volgut trastornar i envilir el nom dels francesos en despit de la guerra constant que li han fet aquests: l'ànima den Zola és massa senzilla i generosa per deixar-se pendre per aqueixes passions ignominioses; el seu geni és massa gros per voler comprometre-s i anullar-se en mobils tant criminals i tant infames.

No crec que s'hagi fet mai a cap artista un buid tant implacable i persistent com el que ha escaigut fins ara an en Zola. La seva obra considerable ha tingut de veure-s a França (sembla impossible!) combatuda sense parar per una immensa colla de critics corromputs i barbres, moralistes rovellats o interessats, an els que tota imatge de bellesa nua i franca i tota idea de justicia *veritas* tant sels endona, si no contribueixen a fins determinats o de conveniencia. En Zola ha tingut de sostenir en la seva terra una continua batalla contra les illustrades multituds, contra la rutina jesuitica, en defensa commoguda dels seus robustos i jovenivols fills, pera amparar d'una manera paternal les seves grosses idealitats, les seves concepcions immenses. Combatre d'una manera eticament *absoluta,* apoiant-se en dogmes *relatius,* tots els escrits literaris i totes les obres novelesques den Zola, és altament abominable i denota un procedir de la més inicua i mala llei moral i estetica. Aquests esperits són, com diu en Le Blond, els que «oposen perpetualment l'ahir al demà; els que tenen per missió retardar les idees *en marche*». Per aquests l'art den Zola és revolucionari, i gaire bé no s'erren.

En Le Blond és el critic més conscienciós i clar dels naturistes. Estic molt conforme amb ell respecte an els carrecs que diri-

Digitized by Google

geix als simbolistes de la França, a *l'élite,* per la guerra tant oberta i declarada que han vingut fent desde temps an en Zola, puix ella ha denotat més que res, tot i essent oposada a les idees generals dels simbolistes, la llur estreta comprensió de l'art i la llur poca independencia de criteri. Però combatre tant apassionadament l'escola intellectual i estetica d'aquests ultims, alterant una pila de fets a la seva guisa, és lo que jo no trobo just ni veritable ni que enraoni molt en favor del jove Naturisme. Perquè n Le Blond agafa l simbolisme metafisic i estetic dels francesos decadents com el que ha marcat la direcció moral d'ara abans ara en l'esperit d'Europa. I res més inexacte que aquesta apreciació. Regonec que, am tot i la grandor de la seva ànima i el seu talent *original,* l'influencia den Stéphane Mallarmé sobre l'esperit dels joves de la França ha sigut i és nefasta. El propri Camille Mauclair ens ho demostra *apologeticament* en *Le Soleil des Morts,* una novela simbolista en la que hi ha quelcom d'interessant. El simbolisme dels pobles de fòra França és el que dóna, ha donat i donarà més obres solides (encara que ls francesos n'han produit algunes d'importants) i aquell ha sigut en primer terme fecondat per les idees i pels sentiments den Gœthe, den Carlyle, den Wagner, de l'Ibsen, del belga Mæterlinck, den d'Annunzio i d'alguns més, cap dels quals pertany ni ha nascut a França. El simbolisme francès se pot considerar més aviat com a *deliqüescent* o decadent, ja que les seves vanes subtilitats ideologiques no han conseguit entrar de ple en el moviment general d'idees vives. Altrament, el refutar una escola vella pera enaltir-ne una de nova, com fan els naturistes, no és propri d'un criteri obert ni denota gran altesa de mires artistiques. El procés de l'art veritable ve a esser una continua integració d'elements estetics, els quals el van perfeccionant i li obren de pas horitzons més amples i diversos.

En Maurici Le Blond i els joves naturistes, enemics tots ells del misticisme i del romanticisme, de lo absolut i de la decadencia, contraris a lo abstracte-metafisic i a les individualisacions, saluden en l'Emile Zola a l'apostol que s'ha adscrit i propaga molts dels principis dels filosops de l'Enciclopedia, que varen infantar un moviment d'idees i social que ha sigut fecondissim en art i en filosofia; en en Zolà ells admiren al partidari de la justicia i de la raó, al pensador que exalta la moral utilitaria i lliure i la cultura de l'instint de solidaritat humana, a l'artista que ha introduit en la novela molts dels elements cientifics més moderns, que creu en l'eficacia de doctrines tant importants com les del transformisme i de l'evolució, i, per acabar, al defensor més hardit del pensament positivista.

«En Zola ha donat a la novela la seva forma definitiva, en Zola li ha imposat regles precises i harmonioses», diu en Le Blond. «En Zola no renuncia mai a la vida terrenal, ja que no més creu en ella i l'accepta am tots els seus devers, am tots els sofriments. La seva obra vindrà a esser una mena d'historia edificadora, consagrada tota sencera a l'apologia del treball i de la voluntat. En Zola no ha adoptat mai positures afectades, no s'ha imposat mai sisquera una actitut. Ell ha volgut que la seva existencia s'escolés en ple dia, harmoniosa i senzilla com la d'un obrer o la d'un llenyataire». Enraonant del seu culte per la gran i exuberant Naturalesa, en Le Blond declara que n Zola ha vingut a ageure-s en la pitrera jovenivola de Pan. «Ell ha rejovenit la seva raça amb aqueixa absorció de tot el seu esser en els elements de la Natura. Ell va donar vigor i jovenesa a les sensacions que li produia aquella. La seva infantesa va esser vagabonda, indisciplinada, sense brida, despertant-li un gust violent per l'independencia, que va contribuir a formar el seu caracter de revoltat. Ell no va acceptar els principis estrets que governen la societat contemporania». Tendre, apassionat i adorador vehement de tot lo natural, ell se va enfutismar tot seguit contra ls prejudicis socials, contra ls preceptes conventius de la moral artificiosa. «I aviat va tenir l'intuició de que l'art, essent una creació de la natura, no podia tenir altres regles que les que re-

Digitized by Google

geixen lo restant de l'univers». Creient fervorós de l'unitat del procés evolutiu, del monisme, en Zola «no creu pas que l món espiritual s'oposi al món fisic. Ell sab que ls elements i les ànimes obeeixen als mateixos tremolors eterns; entén que la psicologia no és diferent de la fisiologia, sinó que amdugues ciencies se completen i s'aclareixen, l'una a l'altra».

En el capitol IV del seu ensaig, en Le Blond fa un esquema correctissim del procés psicologic del moviment romantic, criticantlo am molta justesa i profondor d'idees. Diu que l'estetica que varen instaurar els romantics era artificial per quan la basaven sobre la fantasia i sobre l capritxo; que a les antigues regles classiques de commoure, clls hi varen substituir els empirics i elementaris procediments patetics. «An el caos romantic en Zola hi ha oposat l'equilibri, l'ordre i les proporcions arquitectoniques. En Zola ns va ensenyar que no hi ha res superior a la realitat, al *desenrotllament monoton i grandiós de la vida terrena*. Ell canta l'extesa de camps de blat inflant-se com un ventre magnific sota la pluja fertilisant del Sol». Aquesta darrera imatge és d'una esplendidesa bella i naturista. «Ell ha intentat en la seva obra una sintesi de tots els genres, introduint-hi alhora l'egloga i el drama, l'idili i l'epopeia.» «Són conegudes les penalitats que sofria n Flaubert pera esculpir una frase, i si en Zola s preocupa menys de la perfecció de les coses xiques, s'esforça en cambi *tant com pot en donar proporcions logiques i vastes als seus monuments*. I aquesta bella ordenació que regeix cadascuna de ses noveles, podem dir que presideix també *a la totalitat de l'obra grandiosa den Zola*». I en Le Blond cita l següent paragraf de l'autor de *Germinal*, que pot considerar-se com el prolec estetic dels Rougon-Macquart: «Jo miraré de trobar i seguir, tot i resolent la doble qüestió dels temperaments i dels medis, el fil que condueix matematicament d'home a home. I quan tindré tots els fils, quan tindré a les meves mans tot un grupo social, faré veure aquest grupo en l'obra com actor d'una gran epoca historica».

Parlant de la psicologia vivent i senzilla den Zola, en Le Blond diu: «Crec que fins an ell, ningú ha devallat tant profondament an els arrels de l'esser. Els personatges den Zola apareixen als nostres ulls com *fruits harmoniosos de la terra*». Aquesta frase és hermosissima. En Zola no s'ocupa tant sols d'espectar i traduir la vida obgectiva, sinó que ell sap infondre alhora subgectiva realitat a les seves creacions. «La veritat és que n Zola s'ha esforçat en simplificar la psicologia, considerant en els sers els llurs *mobils primordials i l'essencia dels llurs sentiments*». Al nostre entendre, la moral den Zola pot considerar-se com la formula més sana i fins *cientifica* que s'ha presentat del paganisme i de la llibertat.

Resumint, *Emili Zola davant dels Joves* és un llibre que convé llegir. Hi ha bona correcció d'estil i clara profonditat d'idees. En Le Blond és un dels joves naturistes de talent més positiu. El seu ensaig critic és un dels més rodons que s'han publicat fins ara no fa gaire.

J. P. J.

REVISTA DE REVISTES

L'Humanité Nouvelle, revista mensual que surt a Paris i a Brusseles simultaniament, publica en el seu numero de Juliol el següent nutrit sumari: *La desigualtat natural*, per Grant Allen; *En el jardi d'hivern*, poesia, per Roland de Marès; *El Geni davant de la Ciencia contemporania*, pel Dr. Jules Dallemagne; *Paganisme jueu*, per A. F.; *Relats de la meva Avia: Serguei Mikhailovitch* (traducció del rus den Savine i Poggio), per Andreu Petchersky; *L'Escola i l'Aprenentatge de la Docilitat*, per E. Roorda van Eysinga; un estudi den Roberty titolat *L'Élite et la Foule*; i, finalment, un importantissim escrit den J. Novicow sobre *La Mort de les Societats*, del qual convé ocupar-se amb una mica d'atenció.

En Novicow comença per sentar deliberadament una premisa *antitetica*, si és que aixi s pot dir, al declarar que les nacions moren i que no moren pas. Explica aquesta afirmació contradictoria amb un principi biologic, remembrant el fet de l'immortalitat de la substancia viva i de la mortalitat dels individus vius. «La substancia protoplasmica és immortal. Existeix d'ençà d'una epoca inconcebiblement antiga. Els més llunyans breçols geologics coneguts (a més de tants i tants que no coneixem encara) porten les petjades de criatures en altre temps vivents. Per lo que toca a l'ave-

Digitized by Google

nir, la materia protoplasmica durarà encara sobre l nostre planeta un espai de temps per dir-ho aixi sens limit. Lo que mor en biologia és l'individu. I l'individu és una *forma* determinada, un agrupament particular de substancies protoplasmiques, i res més.» Aixi, doncs, per en Novicow el fenomen social és identic al fenomen biologic. «Del mateix modo que l protoplasma és immortal i que ls individus moren, les individualitats socials moren igualment, però ls llurs elements constitutius (els homes que les composen), el llur protoplasma, si un pot expressar-se aixi, és immortal, perquè s renova constantment. En biologia, com en sociologia, *mort* significa la desaparició d'una *forma*.»

Després, en Novicow estudia am detenció ls diversos moviments dels pobles, resultat de la llur forma social o de la llur organisació politica, com un dels factors que contribueixen més sovint al llur progrés i engrandiment. «No solament les institucions civils i politiques se relacionen am moviments, sinó també tota manifestació intelectual... I quan determinats moviments, complerts a una epoca fixada, acaben ja d'esser-ho, el tipo social que formaven aqueixes trajectories moren», de lo qual en Novicow dóna seguidament alguns exemples de l'historia.

«Però quina és la mesura que governa l *cambi necessari,* mitjançant la qual un hom puga declarar que una forma antiga ha mort i que una forma nova ha vist la llum? Aquesta mesura no existeix. El limit de les nacions en els temps serà impossible sempre de determinar, ja que ella és subjectiva.» Una nació és la mateixa mentres se *sent* solidaria de l'ànima ancestral, mentres ne té vera conciencia; però pot sofrir una revolució o transformació completes en el seu modo d'esser social, segons quin sigui l cambi de *formes* politiques, juridiques, intellectuals i artistiques que operi.

Cercant la causalitat historica i moral de la mort de les societats, en Novicow diu que «quan una civilisació brillant, perllongada durant sigles, ha apilonat un gran nombre d'obres mestres en tots els genres, els homes se senten menats sovint a consagrar-se amb exageració a l'estudi del passat. Això pot deixar massa poc temps a les perquisicions originals i sustreure-ls-hi l coratge de crear formes artistiques noves. Aleshores el progrés de la civilisació s'atura. La societat cau en una mena de caducitat, puix ella està menys impregnada de les idees dels vius que de les dels morts. Aleshores se produeix una especie d'ineptitut a adaptar-se a les necessitats del dia, la qual origina de primer una decadencia mental, i després, a la llarga, una decadencia economica. El conservatisme a ultrança té per conseqüencia inevitable la descomposició social. La vida és una continua adaptació al medi ambient».

«Però, a quin instant i per quines raons les forces conservatives imperen sobre les forces progressives? Heus-aquí lo que és impossible d'explicar... Ja s veu que la mort de les societats obeeix en definitiva a transformacions de tipos socials. Per consegüent, tota mort té per corollari una naixença. Un tipo antic se desforma, i per xò mateix un tipo nou té de formar-se... Emperò, les transformacions socials, per rapides que siguin, mai poden ser sobtades. S'extenen sempre a més d'una generació. Els homes vivents veuen solament petites modificacions parcials durant un llarc transcurs de temps... Avui pot considerar-se als italians com una nació jove, ja que, del 1859 ençà, han començat una existencia diferent de la de l'anterior periode... Més perquè una nació se sent jove a un moment determinat i vella en un altre moment? Això depèn del conjunt d'aconteixements historics. Si un concurs de circumstancies felices aporta una explosió d'idees lliberals i progressistes, se produeix aleshores un lapse de renovació i d'exuberancia i de vigor. Si, al contrari, les conjuntures historiques produeixen una recrudescencia de corrents reaccionaries (com al dia en que vivim) els homes devénen pessimistes i les nacions se senten velles. Un cop hagi desaparegut aquest tant opressor militarisme, un cop la justicia internacional substitueixi a l'odiosa anarquia actual, els esperits dels homes tornaran a neixe a l'esperança. Aleshores morirà tot sentiment de depressió. Les societats civilisades se sentiran de nou plenes de sava, de joventut i d'empenta. Caldrà als estats europeus voler esser joves per devenir-ho.»

En el seu estudi *L'Élite et la Foule,* en E. de Roberty tracta de la contribució que ls esperits escullits de voler i d'intelligencia i les multituds inconscients porten a l'evolució historica, al desenrotllament humà de la societat. En Roberty s'inclina molt a favor de les classes instintives, com a força propulsora. Emperò, nosaltres creiem que la verifiquen l'*élite* i la multitud plegades, donant la preferencia a l'*élite,* tota vegada que aquesta és la veritable directora espiritual, politica i intellectual dels agrupaments de pobles. En Roberty s fa, ademés, la següent pregunta: «Admetent que l'*élite* siga, sinó l'unic, al menys el principal *instrument* del progrés, se desprèn d'això que s tinga de veure en ella també a la veritable *causa* de les transformacions socials?» En Roberty agafa per l'extrem les teories *heroiques* i *aristocratiques* dels grans esperits o sobre-homes, qualificant-les entre linies de vanitoses i egoistes, pera suposar que *genesicament* el progrés de les societats és originat per moviments collectius i impulsius de civilisació. La realitat és que avui molts dels cervells intellectualment *socialistes* (entengui-s bé) tracten de promoure una mena de reacció *ideal* contra l'enaltiment dels homes superiors. Agafant per l'extrem també ls seus principis, jo puc declarar que ls defensors d'aqueixa corrent aspiren a inferiorisar a l'home. Un ideal ben elevat!

J. P J.

TIP. «L'AVENÇ», RONDA UNIVERSITAT, 4, BARCELONA

Digitized by Google

CATALONIA

ELS DOS ESPERITS. PER GABRIEL ALOMAR

Hi pensava fa molt de temps. I en aquests dies, quan, en mig del desgavell espaordit i les irreflexions de la derrota, quasi s'ha perdut per tot-hom la noció de la responsabilitat i sentiu la paraula *imprevisió* per tot arreu, sem presenta altra volta l problema antic: és possible la previsió historica dels fets?

Aquí tenim, ben aprop i am tota mena de detalls i minucies, un cas dels més importants i trascendentals pera la vida d'una collectivitat: la guerra. Anem, doncs, a veure fins a quin punt la gran lliçó experimental de l'historia pot donar-nos l'inducció dels principis que determinen la victoria. Nosaltres pot-ser podem parlar d'això am més independencia, ja que no sens pot negar, en aquest cas concret, la previsió de la derrota. I es deu tenir en compte que quan parlem de victoria ns referim sols a la victoria immediata, ja que la victoria definitiva, o sia un avençament positiu pera la vida de la raça, és molt dubtós que puga atribuir-se al vencedor nominal de la guerra.

Els pobles vencen per la joventut. Aquesta joventut pot esser fisica o moral. No cal definir la joventut fisica. Fonc, per no citar altre exemple, la que produí l triomf dels barbres sobre l'imperi romà i obrí una edat nova modificant de sol-a-rel l'organisació social i politica de l'epoca. És la joventut de les races que no estan encara corrompudes i emmetzinades pel poder i l'exagerada riquesa, ni per la consecució de totes les aspiracions d'una societat arribada a l'edat d'or i, per tant, a la decadencia. Llur victoria consisteix, més que en la propria força, en l'abatiment i vellura del contrari. La barreja de les races que, al formar una raça nova, van complementant i perfeccionant les propries qualitats, produeix també la joventut fisica del poble nou.

La joventut moral és la que neix de l'ideal collectiu. L'idea nova, l'aspiració assedegada que comença manifestant-se en els tractats de filosofia individual, de protesta contra ls regims establerts i els modos d'existencia social que dominen, i en la lirica dels esperits indomits, aislats en continua rebellió, acaba per conquistar a la fi les masses i passar a esser el patrimoni nacional, el somni del benestar futur, el punt de mira de tota la raça. Els exemples historics són innombrables. Tots els triomfs obtinguts en les guerres religioses foren victories de l'ideal nou. Amb ell les races semitiques s'extengueren rapidament, empeses per l'entusiasme de la fe, aleshores confosa i unida fortament am l'idea de patria; el Cristianisme, joventut moral que trobà, per més afavorir son espargiment, l'adolescencia fisica dels pobles barbres, anà ensenyorejant-se en poc temps de tota l'Europa; i la Reforma, darrera protesta de l'esperit mig-eval contra l neo-paganisme del Renaixement, assegurà en la guerra dels trenta anys son predomini septentrional, retornant a la divisió primitiva dels llatins i germanics, com abans el cisma oriental havia refet la de llatins i grec-eslaus. Amb eixa joventut moral, l'hereu de la Revolució, Napoleon, constituí l llegendari imperi de principis de segle, recorrent el món antic am les tropes de la nova idea igualitaria, a les que s'havia ja comunicat la convicció entusiasta d'una obra de redempció i de progrés social. Am la colrada de l'hegemonia germanica acabada d'obtenir, la Prussia de nostres dies vencé al mateix decrepit imperi fran-

Digitized by Google

cès, retut i esvait per l'acabament de tota sa missió.

Ara bé: en quant a la joventut fisica, no crec que s puga presentar un poble on sia més esplendent, més clara i més viril que en els Estats Units d'America. Aqueixa barreja de races que sels retreu, ha afavorit la formació d'una generació novissima, a la moderna, am tots els individualismes compatibles amb el caracter tradicional britanic. La falta relativa de tradicions esperoneja l'afany de crear-sen i d'afirmar davant de tots la propria personalitat.

En quant a la joventut moral, hi ha encara molt més que dir. En primer lloc, dels Estats Units ha sortit en el món el crit primer de llibertat, de deslliurament de pobles. Ells donaren l'exemple, i d'ells el prengueren, no sols les altres colonies llurs veïnes, sinó també la politica del Vell Món. Els tractadistes inglesos començaren la propagació de l'idea lliberal, i d'aquesta font la begueren els enciclopedistes i els revolucionaris francesos, que pogueren conèixer encara millor lo que representava l moviment de l'independencia americana per les relacions que l general Lafayette aportà d'aquella terra llunyana. A tot això s'ha d'afegir l'element individualista, dominador i característic en aquell país, qualitat unida intimament am l'esperit de l'epoca, que s'acosta de cada dia més a la desmembració dels vincles politics i a la multiplicació indefinida de les patries, molt més que a l'ensomni igualitari dels internacionalistes. Avui ja s tenen en compte fins les més petites diferencies etniques. Endemés, els nombrosos immigrants irlandesos reforçaren, a la confederació americana, l'entusiasme per les emancipacions nacionalistes, i lo que podriem anomenar rivalitat de mons ha iniciat en la politica aspiracions com la de Monroe, que senyalen el camí que seguirà l'obra internacional del Nord-America. Però lo que segurament dóna an els Estats Units la superioritat definitiva és la coesió nacional i l'unitat no uniformada de la federació. El llaç de la soberania no és arbitrari: no s fonamenta en l'atzar de les fronteres o de la configuració geografica, ni en el dret tradicional de disposicions, testaments i herencies reials, com en els Estats del Vell Món. Allà l'unió és considerada com un avantatge practic pera l'exteriorisació politica i la defensa mutual de pobles amb identitat d'aspiracions actuals i no com una esclavitud imposada en nom de teories antiquades, sostingudes unicament per una corrupció del sentit gramatical de les paraules *patria* i *nació*.

I Espanya? ..... Li tocà l descobriment i la colonisació de tot un món, i aquesta és l'hora en que no s'ha adonat encara de lo que són colonies, fins al punt d'intentar fer-ne de noves sense l'element indispensable pera tal empresa, és a dir, sense colons. Agotades ses fonts de riquesa, gira ls ulls al caudal venerat de ses tradicions mortes, vol dur al mercat, com a darrera joia venal, tot un passat de vida guerrera i violentadora, i no sospita que les races també envelleixen tant com passa l temps, i les forces van agotant-se en la falta absoluta d'acció i exercici. Arreplega a corre cuita, deixant un regueró de llagrimes i ....., son exercit ....., i sembla ignorar la superioritat de l'exercit de voluntaris, quan ella mateixa n passejà un, ferest i despiadat, per tota l'Europa, desde Flandes a la Sicilia. Creu en la dignitat de la guerra quan tot el món intellectual posa l'honor en la llibertat tranquila i en la pau, proclamant, en resum, que l millor modo de fer la guerra consisteix en evitar-la. Té fe en la llegenda infantivola de les nacions militars, i en l'altra llegenda, ..., de la marina espanyola, ...

Digitized by Google

..... I aquí teniu l'Espanya del dia en guerra am l'Unió americana, séns comprendre que les potencies navals historiques han estat sempre les potencies comercials i de gran marina mercant, com Grecia i Cartago en l'Edat Antiga, com Genova, com Pisa, com Venecia (que ns regalà Lepanto, la darrera de ses grans victories sobre ls turcs), com Catalunya, en l'Edat Mitjana, i ara com Inglaterra o com els Estats Units...

—Ah!—vos diuen.—Però ns resta un consol. Hem tingut sempre un ideal, i, per tant, una joventut: el quixotisme.—Ho sentireu dir a cada passa: Espanya ha seguit una vegada més l'esperit de raça i *D. Quijote* ha reviscut una altra volta, acudint, desde les boires ideals de la llegenda, a *desfacer* el darrer *entuerto*. I veus-aquí com Espanya, sentint-se falta del tot de la joventut física de que parlavem, se revest de cop am la joventut de l'ideal.

Oh! D. Quijote, heroe séns igual ni comparança! I que poc que us coneixen a casa vostra! Perquè en veritat se necessita un desconeixement absolut de la significació idealista de l'immortal personatge pera sostenir semblants coses, i sembla mentida que escriptors de vertader merit, d'un idealisme distingit, com l'Unamuno, presentin com a bandera de futures regeneracions el crit de *Muera D. Quijote!* No, cent voltes. Alonso Quijano és el que ha de desapareixer. Per ventura no sabeu qui era D. Quijote? Es, sí, el darrer dels cavallers *andantes,* un retraçat de la magnifica cavalcada d'aquells nobles que defensaren l'individualisme aristocratic de l'Edat Mitja ofegat pel poder reial absorbent. Lo que era abans mostra de la distinció més pura i de la llegitima sang noble, s'havia transformat, per atzar dels temps, en ridicula parodia; l'entusiasme mistic havia passat a esser bogeria. Però la bondat intima d'aquell esperit persistia virtualment en l'esperit del cavaller de la Manxa, i Cervantes devia sentir dins l'ànima l'amargor del contrast entre la puresa de cor de son heroe ideal i la burla am que havia de contemplar-lo la munió estupida. S'ha sospitat que D. Quijote era una caricatura de Carles V. Dificilment se trobaria una disimilitut més notable: és la comparança del llop am l'anyell. Precisament Carles V degollà a Villalar als darrers Quijotes.

No: D. Quijote no és la personificació de l'idealisme castellà, el qual és en tot fill del Renaixement, del *tenorisme,* o sia de l'esperit que arreconà pera sempre als Quijotes i té sa representació literaria pura, com fa notar en Franquesa i Gomis, en aquell *Burlador de Sevilla* que recorregué l món deixant, com a fites de son pas, les raons i les virtuts atropellades i escarnides. Visca D. Quijote!

I pensar que aquesta vegada ha tocat a l'enemic el nou paper de D. Quijote? Recordeu-ho. A l'intervenció americana se la saludà am les mateixes exclamacions que acullien les intervencions del *Ingenioso Hidalgo:* «Meterse en lo que no les importa...» El cas és igual, i no cabria parlar de la justicia o injusticia de la causa, perquè l'afany de llibertat de D. Quijote no s detenia mai a examinar els motius de l'*entuerto,* i els galerians de Ginés de Pasamonte, models immortals d'agrahiment, no m deixaran mentir.

Però en la guerra hi ha una altra condició historica que observar i tenir en compte si s vol judicar bé del resultat final. Aquesta és la condició de poble que ataca i de poble que s defensa. L'actitut de defensa pot arribar a contrapesar i vèncer la vigorosa empenta dels pobles plens d'ideal. Pot-ser a la divisió entre ls dos elements hispanics de principis del segle VIII, gotic i llatí, se degué la falta quasi absoluta de defensa contra l'invasió dels alarbs. En cambi, la defensa organisada tot autonomicament per les regions espanyoles produhí la victoria exclusivament civil de Bailen i dificultà, am la guerra de partides, l'avenç de l'exercit més ple d'ideal, pot-ser, que ha atravessat el món; si bé aquest exercit triomfà després per tots vents, fins que, a l'acabament de lo que podria

Digitized by Google

anomenar-se sa tasca historica, vingué a deturar-lo la joventut d'un altre poble, Inglaterra, ane qui havia arribat l'hora d'omplir sa missió, que ha estat la de completar, am la propagació de l'esperit evolucionista i dels nous metodes positius, l'obra dels primitius revolucionaris.

I veus-aquí com hem pogut contemplar, un davant de l'altre, els dos esperits més oposats que a l'hora d'ara és possible imaginar. Heus-aquí l'esperit d'Espanya, l'esperit de la tradició, vell decrepit amb els ulls girats a l'enrera i baixant el cap oprès i afadigat sota l pès dels anys, retut pel cançament de les jornades guerreres que resisti, en una campanya de centuries, marxant de batalla en batalla i de campament en campament. Aital esperit és, entre tots els de les nacionalitats germanic-llatines, el que menys ha sentit en tot temps el pas de l'idea nova, perquè és el més refractari a tot cambi i el més aferrat a la propria idiosincrasia. Vegi-s sa historia. An aquest esperit tocà la missió casual de colonisar l'America, portant an aquells països sobrenaturals el soroll de l'eterna campanya i arreplegant pera ses tradicions de vell guerrer una esplendida cullita de rondalles per contar als néts decandits i malaltiços, a la vora del braser casolà, en el descanç passatger de les futures generacions. Així s'anava preparant una educació collectiva i nacional, que més envant devia dar son fruit. En tot aquell catecisme, replè de les glories barbres i sanguinoses dels Cortés i Pizarro, sols un nom s'hi troba, oblidat i quasi desconegut, que s puga llegir séns ira, i fins i tot am vertadera simpatia: és el del P. Las Casas. I an aquella America, aon l'esperit castellá ha deixat per herencia anacronica les generacions infantivoles i *pendencieras* de las republiques hispaniques, ha brotat aixi mateix l'esperit oposat. La lluita que acabem de veure era fatal, era la de Felip II amb els heretges, la de l'Inquisició amb els tacats d'estrangerisme, l'eterna oposició de lo Vell i lo Nou.

Més amb aquest pseude-idealisme de que parlavem s'ha intentat excusar la follia estrambotica de la campanya. A ell s'unia un desconeixement complet de l'historia i de les condicions en que la lluita anava a entaular-se. En nom d'ell se recordava l'heroisme espanyol de la guerra d'emboscades i partides contra ls francesos de Napoleon, ...
.....
.....
.....
.....
..... En nom d'aquell fals idealisme se retreia la destrucció dels pells-roges a Nord-America, desconeixent la destrucció molt més completa de la raça indigena a Cuba i a Puerto Rico. A cada moment se parlava i se parla de la llibertat individual (que, per altra part, se veu atropellada diariament am l'esclavitut, moderna, de cada dia més extesa a totes les classes socials, del servei militar forçós), i se desconeix la llibertat collectiva dels pobles. Cada ciutadà és lliure, però la nacionalitat está sotmesa a la convenció arbitraria de l'Estat. Se confonien les relacions individuals am les socials, recordant a totes hores l'obligació moral de contestar a la força am la força, séns tenir en compte l poder del contrari ni l'exit probable de la lluita, «ja que no ho mira el que s veu insultat i atropellat per un més robust i temible», com si l'Estat hagués d'obrar segons les impulsions de cor momentanies de l'individu i no degués posseir la fredor d'un esperit lliure i desproveit de tota irreflexió.

Consemblants ilogismes n'he observat per tot arreu i en totes les qüestions. Hem pogut veure l'Esglesia atiant el foc belic en lloc de calmar-lo i apagar-lo cristianament; hem pogut veure les baralles d'home amb home condemnades com una immoralitat i com una falta a la consideració humana, però no les de collectivitat am collectivitat. Aquesta antinomia, que a mi m'ha semblat sempre monstruosa, he vist després que no he estat l'unic en presentar-me-la com una de les grosses inconseqüencies de nostre dret social inexplicable. I és que afortunadament la raó s'ha obert pas, i a l'hora present, desapareguts els entusiasmes i moltes de les prudents reserves, ha

Digitized by Google

retornat pera molts el sentit natural de les coses. Alegrem-nos-en i reconeguem que qualque profit, i no dels més despreciables, se pot treure també de la derrota. Convertim-la, doncs, en victoria profitosa; imaginem lo que hauria representat pera Espanya una victoria militar. Tota l'actual organisació política s'hauria consagrat definitivament, i hauriem tingut de renunciar a les somniades millores: l'ideologia nova per terra; els afanys d'autonomia i de llibertat progressiva desterrats i plens de descredit; .....
.....
.....: l'avenç cap a la pau tranquila i desarmada, cap a l'Estat nou, aturat per la victoria de les armes; l'element progressiu sotsmès a l'element conservador; la *marxa de Cádiz* fent callar l'himne dels moderns *Segadors*. No és un consol?

Ah, sí! Per de prompte, l'idea ha guanyat certa consideració respectuosa i com de fe de vida, que abans no tenia. No só encara optimista, perquè costa molt d'esser-ho en un Estat aon les lliçons no són escoltades ni donen a ningú llum pera l'avenir. Però pot-ser que la salvació depengui d'aquesta proxima *colonisació* d'Espanya que ara haurem d'empendre, i que tindrà d'esser un xic més radical i profonda que les que feia, per les serranies andaluses, arreconant els bandejats i socavant les darreres despulles de l'Islamisme, el bon rei cortesà Carles III.

Eixa transformació se pot bé que sia perjudicial pera la llegenda de l'Espanya literaria que hem conegut, la dels colors eterns del *Romancero Morisco*, que romanen encara per on-se-vulla, en els cervells plens unicament d'imaginacions brillants, com en els vestits de la gent andalusa; la de les damiseles somniades am *navaja* dins de la mitja, i dels falsos *toreros* de saló, i dels *corregidores* a lo Sancho Pança, i de les *rejas* que veuen a son peu, dins la nit protectora, l'amor i l'assassinat en germanor macabra...

Me sembla que era Jean Lorrain qui s queixava de no haver trobat, en son viatge a Barcelona, aqueix color local de *parti pris*, aqueixa Espanya opresa en el romanticisme decadent i estantiç de Dumas pare, sinó l'eterna continuació del món modern, avorrit i uniforme, d'un sol tò, i com un nou *faubourg* de París. No sabriem pas fer altre elogi de l'esperit de Catalunya.

S'ha de convence-s de totes aquestes coses. En el triomf del més fort, dels pobles que creixen, tant abominat pels pobles que moren en l'inacció, el *croupissement* i la paralisi, hi ha sempre un vell fons de justicia i de gran profit social. Hi ha que posar-se a l'altura de la civilisació, restablir el veritable equilibri internacional, convertir en victoria moral la desfeta física, darrer triomf del septentrionalisme que tot ho invadeix i va cambiant poc a poc els predominis intellectuals i, per tant, les hegemonies politiques.

GABRIEL ALOMAR

Mallorca, 1898

SANT LLUC, PINTOR. PER DANTE GABRIEL ROSSETTI

L'evangelista Lluc, segons creencia,
fou qui primer va dir: — Oh mestre sant!
L'Art és una oració de cada instant.—
Pogué tal volta l'Art, en sa incipiencia,

dels enganyosos simbols l'apariencia
boirosa penetrar, tot vacilant;
més, quan fou clar, nous simbols contemplant,
per ells pregà a l'Eterna Omnipotencia.

Si al vespre son treball fou menys segur,
si arcans buscà, si va creâ obra vana,
séns esperit, am sols la traça humana,

pot encara aqueix vespre, quasi obscur,
en l'herba, de genolls, fé una oració
ans que vinga la nit am sa foscô.

TRADUCCIÓ D'ALFRED OPISSO

Digitized by Google

STÉPHANE MALLARMÉ. PER JOAN PEREZ JORBA

El dia 10 d'aquest més va morir en el seu hermitatge d'Héricy el poeta simbolista Stéphane Mallarmé. Aquest va neixer a París en 1842.

Discutit, ponderat, combatut i insultat successivament, en Mallarmé ha vingut vivint, no obstant, en un retraiment complet de la vida mental activa, absolutament contrari i estranger a la direcció moral i social de les masses, de les que sovint ha desdenyat am franquesa l criteri, el tracte i fins l'aplaudiment.

La seva obra literaria s compon tot just de tres o quatre reculls de poesies, d'alguns fascicles sobre estetica i d'articles publicats en diferents revistes joves. Va collaborar, al començament, en el *Parnas contemporani,* donant després a l'estampa la seva obra mestre *Après-midi d'un Faune,* i més endavant algun volum de *Poesies,* el poema *Hérodiade* (del que més avall reproduim un curt fragment), publicant al mateix temps un opuscol titolat la *Nouvelle mythologie,* el *Florilège,* i ara de poc el seu llibre de prosa *Divagations.*

Am tot, intellectual i moralment se l'ha tingut de considerar com al veritable capitost del moviment simbolista a França. Les seves incomparables converses sobre qüestions artistiques i literaries, tingudes entre alguns amics triats, són les que en realitat varen influenciar en l'esperit dels escriptors moderns francesos, són les que varen contribuir directament a formar l'ànima dels literats de la nova generació de França.

El seu idealisme poetic i subtil, el seu aristocratisme filosofic i espiritual, originats per una ansia dolorosa d'eternitat i d'absolut, portaven la seva ànima refinadissima a una regió suprema d'intellectualisme i de poesia i d'art, en la que ella s movia i s'estremia sempre isolada i silenciosament, en mig d'un misteri sobrenatural, espandint-hi una potencia tant alta d'emoció i una llum tant viva i melanconica, que aquestes arribaven a fer-se perceptibles i sensibles als esperits que s'aturaven a espectar-les o experimentar-les, emparant-se del llur cor i deixant la llur intelligencia ull-presa.

Personalitat profonda i ben original, ànima superior i intensa i escullida, en Mallarmé ha vingut, doncs, sempre vivint en una esfera d'eternitat i d'absolut, conresant idealment i am fervor els seus ensomniaments metafisics, creant la seva existencia interior am l'ajuda d'una alta i refinada poesia, poblant el seu món intellectual amb analogies obtingudes en la contemplació *simbolica* de la naturalesa, reflectint l'illusió de l'univers en l'interioritat de la seva ànima. Aquesta semblava revelar quelcom de la de Hamlet, bé que essent més hermetica i misteriosa, més moderna i *metafisica*. D'ella podia l propri Mallarmé expressar:

Et tu fis la blancheur sanglotante du lys
qui, glissant sur la mer des soupirs qu'elle effleure,
à travers l'encens bleu des horizons pâlis,
monte rêveusement vers la lune qui pleure.

En Mallarmé i els seus partidaris simbolistes varen entregar-se a un individualisme animic sense fre. Per ell i per ells no ha existit altre món que l llur interior ni més realitat subjectiva ni objectiva que l llur somni i llurs idees. Extremant i enaltint aquesta concepció moral del ser, volent-la traduir en infallible veritat i portar-la al terreny de les aplicacions o de la practica, en Mallarmé i els seus deixebles varen empendre tots alhora, seguint l'impuls d'una ambició espiritual i noble, una frenetica volada envers les altes i abstractes regions de lo absolut, aon l'existencia mortal desapareixia, ont els llurs sers se desfeien de tot voler i de tot desig, on les llurs conciroses ànimes s'eternisaven; i allí elles varen immolar sacrilegament la Vida. Algunes varen ansiar, en un rampell de suprema renunciació, l'anihilament complet del viure en la deslliuradora Mort. S'emancipaven, doncs, en la negació. El material renunciament, el misticisme lliure ls servia pera proclamar l'anarquia ideal, per revoltar-se obertament contra un Destí que ls lligava a la feconda Terra.

Digitized by Google

Du sol et de la nue hostiles, ô grief!

poetisa n Mallarmé; i aquesta és en realitat la disposició moral dels simbolistes. Ell mateix, el propri Mallarmé regoneix que

... c'est comme si dans l'ombre j'innovais
mille sépulcres pour y vierge disparaître.

Además, els simbolistes se varen enamorar perduda i excessivament de lo incognoscible i del misteri. I tot seguit van neixer esoterismes filosofics i simbolisacions abstractes, donant com a fruit intellectual un art incomprensible, intrincat i disolvent. Els simbolistes de la Decadencia, com a individualistes que eren, produïen les llurs obres i treballs tant sols per la gaubança propria. Del llur art se pot dir amb en Mallarmé:

Vertige! voici que frissonne
l'espace com un grand baiser
qui fou de naitre pour personne
ne peut jaillir ni s'apaiser.

Per això és que alguns d'ells s'han esborronat i retractat. I per això és que alguns d'ells fan observar l'inconscient monstruositat que els llurs confrares cometien a l'anar furiosament en contra de la gloriosa Vida, a l'establir una mena de dualisme entre l llur esperit i la Natura. Els ideals dels simbolistes no plauen gens ni mica a la generació que ara tot just despunta, la qual aspira a l'harmonia suprema de la naturalesa, del ser i de les coses, sentint-s'hi impetuosament portada.

El radicalisme estetic, l'independencia absoluta de l'ànima den Mallarmé és lo que més ha encisat i més ha conquerit an el jovent d'ara no fa gaire; i és també lo que an els critics filisteus ha fet considerar obscures, incoerents i esbojarrades les seves obres.

En Mallarmé ha estat l'unic poeta verament revolucionari en poesia. (L'incoerencia poetica dels versos den Whitman i den Mæterlinck no és tant trascendent com l'innovació den Mallarmé). Separant-se del concepte purament literari en que s'ha tingut la poesia fins avui, consistint en representar els sentiments, les idees i les coses per medi de *figures* o de *noms* (en els quals l'artista marca sempre l'imprompta personal de la seva ànima i de la seva sensibilitat), en Mallarmé entén que la poesia *pura* o *absoluta* no més té de *suggerir* les coses amb estats d'ànima perennes, am sentiments eterns, amb idees generals i abstractes; declara que per això s'ha de preparar una combinació especial am les diferents sonoritats de les paraules, quina musicalitat puga produir l'efecte *universal* que l poeta s'hagi proposat; ja que utilisant els noms en el seu sentit veritable, aquell *personalisa* l'art exclusivament, mentres que de l'altre modo aquest ultim devé absolutament impersonal (lo contrari de lo que han vingut afirmant els impugnadors den Mallarmé dient que aquest poetisava unicament els propris sentiments i sensacions), i així és com el poeta de l'*Apparition* venia a entrar en un terreny purament simfonic.

Aquest refinament i aixamplament tant grans en la poesia, que sols en musica ha obtingut en Ricard Wagner, no l'ha pas alcançat de tot en tot ni gaire parcialment en Mallarmé. Aquest refinament profon i *anarquic,* fòra de la revolució sintaxica, ha fet que les seves poesies esdevinguin incomprensibles pera la major part dels literats, els quals parteixen d'un concepte totalment contrari al que té l'autor de l'*Après-midi d'un Faune* de la literatura. Solament predisposant-se a la suggestió verbal de les seves estrofes és com un hom pot arribar a compendre i sentir el seu art poetic.

Per això és que n Stéphane Mallarmé, com tot artista innovador, aviat va voler teorisar el seu art quintaessenciat i enigmatic, va voler induir-ne bentost una filosofia estetica, sentant el següent principi:

«*Nomenar* un objecte és suprimir les tres quartes parts de la gaubança del poema, la qual se produeix endevinant de xic en xic; *suggerir-lo:* heus-aquí l somni. És el perfet usatge d'aquest misteri que constitueix el simbol: evocar de mica en mica un objecte pera mostrar un estat d'ànima, o, inversament, escullir un objecte i substreure-n un

Digitized by Google

estat d'ànima per una serie de desxiframents...»

D'aquí n va neixer, ademés, lo que sen diu el pensament analogic, de que s'ha fet ús en les ideologies *metaforiques* i decadents.

JOAN PEREZ JORBA

HÉRODIADE

. . . . . .

HÉRODIADE

Oui, c'est pour moi, pour moi, que je fleuris, dé-
Vous le savez, jardins d'amethyste, enfouis [serte!
sans fin, dans de savants abimes éblouis,
ors ignorés, gardant votre antique lumière
sous le sombre sommeil d'une terre première,
vous, pierres où nos yeux comme de purs bijoux
empruntent leur clarté mélodieuse, et vous,
métaux qui donnez à ma chevelure
une splendeur fatale et sa massive allure!
Quant à toi, femme née en des siècles malins
pour la méchanceté des autres sibyllins,
qui parles d'un mortel! selon qui, des calices
de mes robes arome aux farouches délices,
sortirait le frisson blanc de ma nudité,
prophétise que si le tiède azur d'été,
vers lui nativement la femme se dévoile,
me voit dans ma pudeur grelottante d'étoile,
je meurs!

J'aime l'horreur d'être vierge et je veux
vivre parmi l'effroi que me font mes cheveux
pour, le soir, retirée en ma couche, reptile
morcelé sentir en la chair inutile
le froid scintillement de ta pâle clarté
toi qui te meurs, toi qui brûles de chasteté,
nuit blanche de glaçons et de neige cruelle!

Et ta sœur solitaire, ô ma sœur éternelle,
mon rêve montera vers toi: telle, déjà
rare limpidité d'un cœur qui le songea,
je me crois seule en ma monotone patrie
et tout, autour de moi, vit dans l'idolatrie
d'un miroir qui reflète en son calme dormant
Hérodiade au clair regard de diamant...
O dernier charme, oui, je le sens, je suis seule!...

LA NOURRICE

Madame, allez-vous, donc, mourir?

HÉRODIADE

Non, pauvre aïeule,
sois calme et, t'éloignant, pardonne à ce cœur dur;
mais avant, si tu veux, clos les volets: l'azur
séraphique sourit dans les vitres profondes
et je déteste, moi, le bel azur!

Des ondes
se bercent et, là-bas, sais-tu pas un pays
où le sinistre ciel ait les regards haïs
de Vénus qui, le soir, brûle dans le feuillage?
J'y partirais.

Allume encore, enfantillage
dis-tu, ces flambeaux où la cire au feu léger
pleure parmi l'or vain quelque pleur étranger
et...

LA NOURRICE

Maintenant?

HÉRODIADE

Adieu.

Vous mentez, ô fleur nue
de mes lèvres!

J'attends une chose inconnue
ou, peut-être, ignorant le mystère et vos cris,
jetez-vous les sanglots suprêmes et meurtris
d'une enfance sentant parmi ses rêveries
se séparer enfin ses froides pierreries.

. . . . . .

APPARITION

La lune s'attristait. Dès séraphins en pleurs
rêvant, l'archet aux doigts, dans le calme des
vaporeuses, tiraient de mourantes violes [fleurs
de blancs sanglots glissant sur l'azur des corolles.
— C'était le jour béni de ton premier baiser.
Ma songerie aimant à me martyriser
s'enivrait savamment du parfum de tristesse
que même sans regret et sans déboire laisse
la cueillaison d'un Rêve au cœur qui l'a cueilli.
J'errais, donc, l'œil rivé sur le pavé vieilli,
quand, avec du soleil aux cheveux, dans la rue
et dans le soir, tu m'es en riant apparue,

Digitized by Google

el j'ai cru voir la fée au chapeau de clarté
qui jadis sur més beaux sommeils d'enfant gâté
passait, laissant toujours de ses mains mal fermées
neiger de blancs bouquets d'étoiles parfumées.

STÉPHANE MALLARMÉ

MON ANIMA A TON FRONT. PER STÉPHANE MALLARMÉ

Mon ànima a ton front, en somni... La tardor,
germana quieta, és plena de taques de rossor,
i cap al cel errant de ton gran vel angelic
puges, com a un jardi tot entristit i celic;
fidel, un blanc raig d'aigua suspira vers l'Atzur.
--Vers l'Atzur de l'Octubre enternit, palid i pur,
que guaita ls grans estanys llanguint-se cada dia
i deixa en l'aigua morta, on la trista agonia
de les fulles pel vent traspassa un camp grisenc,
el sol arrocegant un raig de llum groguenc.

TRADUCCIÓ DE J. P. J.

BJŒRNSON SOBRE L'UNIÓ DE SUECIA I NORUEGA

Ex Bjœrnsterne Bjœrnson ha endreçat una carta oberta a Sir Charles Dilke, estadista inglès, en la qual l'illustre novelista i dramaturg noruec fa evident una vegada més la crisi etnico-constitucional que atravessen els vells pobles de l'Escandinavia. Diu aixís:

«El corresponsal d'un diari suec a Londres ha fet no fa gaire la següent declaració:

«Sir Charles Dilke ha dit en una *interview* »que és democrata radical, però que si fos »noruec seria partidari entusiasta de l'unió »entre la Suecia i la Noruega.»

»No tinc cap dubte de que si fossiu noruec serieu ardent partidari d'una *aliança* entre la Suecia i la Noruega, i pot-ser també am la Dinamarca; però dubto molt de que fossiu partidari d'una *unió* entre la Suecia i la Noruega.

»Per això m permeto fer-vos unes quantes observacions que us presentaran la qüestió d'un modo clar.

»I. L'unió entre la Suecia i la Noruega és una unió *personal,* molt semblant a la que existia entre la Gran Bretanya i Hannover quan amdós tenien una dinastia en comú. Però la Suecia ha procurat sempre convertir eixa unió *personal* en una unió *real,* però mai am tanta persistencia com ara.

»Per la seva historia, el seu caracter, la seva manera de manejar els seus interessos, an els noruecs els separa dels suecs una diferencia grossa: tot lo gran que l parentiu de raça pugui permetre. Aixís compendreu la seva oposició a una unió *real.*

»Si fossiu noruec, no us hi oposarieu també?

»II. A fi i efecte de portar a terme, tant si com no, l'unió *real,* la prempsa sueca ns amenaça amb una guerra, i el govern i el Parlament suecs s'apressen a montar armaments grossos. En 1895 els suecs estaven disposats a efectuar a la força la revisió de la Constitució noruega, aixís com una llei d'unió. En conseqüencia d'això la Noruega s'ha vist obligada també a armar-se.

»En circumstancies com aqueixes, si fossiu noruec, serieu partidari de l'unió?

»III. No fa gaire temps que un diari suec que té molta influencia publicava un article amenaçador contra Noruega. Alguns diaris alemanys declararen, i llur declaració fou copiada pels periodics dels països escandinaus, que dit article era inspirat pel rei Oscar. Jo no ho crec. Però, què penseu d'una unió que promou semblants declaracions? De que l rei de Noruega, generalissim de l'exercit i marina noruecs, ens amenaci desde Suecia?

»Si fossiu noruec serieu amic de tal unió?

»IV. El corresponsal del diari suec declara que vosaltres participeu de la por que la Suecia té envers la Russia. La Noruega no ha sigut molestada mai per la Russia. Ha sigut pensant en Russia que l Parlament noruec ha proposat tres voltes (i la darrera per unanimitat) la conclusió de tractats d'arbitratge

Digitized by Google

am les nacions veïnes. Estem completament convençuts de que la Russia convindria am dita proposició. Peró ls acords del Parlament noruec cada vegada han sigut encarpetats pel ministre d'Estat de Suecia, qui, sense estar-hi autorisat constitucionalment, té a son carrec les relacions exteriors de la Noruega. I el Parlament suec, en aquest assumpto, apoia sempre an el ministre d'Estat.

»La veritat és que l poble suec és un poble vell que dubta i el noruec és un poble jove que creu. Els suecs pensen que Russia vol enganyar-nos; els noruecs creuen que s'estant fent grans esforços per anar dret a un estat de coses superior, i que ls tractats d'arbitratge, si no asseguren la pau, faran dificil la guerra. Els noruecs creuen que la nació que senyali l camí per arribar a la conclusió de tractats d'arbitratge mereixerà l'agrahiment de l'humanitat.

»Si fossiu noruec i veiessiu que ls vostres esforços vers aquell fi fallessin per mor de la unió, continuarieu essent partidari d'aquesta?

»V. Els noruecs veuen que sota tals condicions l'unió destrueix son propri objecte, i que en lloc d'esser un apoi, se converteix en un perill. Per aixó estan pensant seriament en cambiar-la per una aliança amb el fill del rei Oscar, proclamant primer al princep Carles rei de Noruega. Aquest està casat amb una princesa danesa, i la nova dinastia n'uniria dugues, amdugues d'origen noruec, i aixó aportaria una garantia de bones relacions i aliança lleal.

»Si fossiu noruec no us estimarieu més ajudar an aquesta obra que ser amic de l'unió?

BJŒRNSTERNE BJŒRNSON.»

GABRIEL D'ANNUNZIO.

PER JOAN PEREZ JORBA

(Acabament)

El primer volum dels *Romanzi del Giglio* s va publicar al començament de l'any 1895. *Le Vergini delle Rocce* formen un poema novelesc de visions angeliques i beatiques, d'imatges prerrafaelesques, de simbols misteriosos i vivents, i de poesia inefable, ideal i alhora *lluminosa*. Barrejada amb el foc abrusador de Santa Caterina, se nota en aquesta obra la delicadesa suau i espiritual den Dante Gabriel Rossetti. En *Le Vergini delle Rocce* s desenrotlla la vida ideal i superior de l'ànima, envolcallada per una atmosfera estetica de misticisme supra-religiós, en mig d'algunes apariencies simboliques de realitat. Aquesta novela poematica deixa entreveure l misteri sobrenatural que plana damunt de la vida i de les coses. Ens ofereix una emocionada contemplació del secret poetic d'unes ànimes somnioses, d'unes ànimes que de tant pures fan l'efecte de lliris mistics. En aquesta obra n d'Annunzio fa psicologia ideal per medi de metafores, descriu poeticament formes espirituals i tradueix estats d'emoció elevada. La prosa en que està escrit aquest llibre és colorida, magnifica i gaire bé ritmada; el llenguatge és impalpable, intangible i suggestiu, am frases de somni que brecen el cor i el pensament.

Claudio Cantelmo, de noble descendencia, és un esperit aristocrata i superior que s'ha format genesicament en les idees den Nietzsche. Professa l culte *individual* de la lliure voluntat; cerca en si mateix la revelació de tota la potencia dominatriu que nia en el fons de sa substancia, i exalta fins a l'energia suprema la conciencia de la seva vitalitat. Tendeix a convertir-se en el Superhome que s'ha de sobreposar i dominar a la multitud d'ànimes inferiors. Ell arriba gaire bé a establir el consorci entre la voluntat i el pensament; més no podent realisar encara l'afirmació del seu voler en la vida activa, escampa ls fruits del seu esperit i les seves creacions ideals en un cercle limitat. Com en d'Annunzio expressa, en Cantelmo està mogut per «una aspiració ardent cap a la plenitud i la magnificencia de la vida».

La seva voluntat anhela poder obtenir per via d'eleccions i d'exclusions, i per si mateixa, una obra hermosa i nova dels elements que la vida en ella ha acumulat, com

Digitized by Google

sens indica en el prolec de *Le Vergini*. Condensant les forces poderoses de la seva voluntat intensa, ara en Cantelmo ansia transformar-les en bellesa viva. «La tua poesia, come la tua volontà, è senza limiti», li diu el Demonico. En Cantelmo, a fi de vetllar la substancia de la seva natura espiritual, s'entrega confiadament, després d'una invocació a Socrates, an el seu Demonico o dimoni familiar, que aquell, segons l'Apologia que d'ell fa Plató, invocava freqüentment en el seu país de Grecia. Aqueixa divinitat *demoniaca* tenia en la liturgia grega un ministeri consemblant al que té l'*angel de la guarda* en la teologia cristiana. Heus-aquí lo que diu en Cantelmo, parlant de Socrates: «E anche mi comunicò la sua fede nel demonico; il quale non era se non la potenza dello Stile non violabile da alcuno e neppur da lui medesimo nella sua persona».

Cantelmo és, doncs, un home que aspira a imposar el seu Jo en la vida. Com Santa Catarina, desitja «gustare e mangiare anime». Tendeix també a crear el tipo escullit i dominador que perfetament encarni l Superhome. Pera n Cantelmo, com pera n Renan i Seneca, el món «è la rappresentazione della sensibilità e del pensiero di pochi uomini superiori». I ell opina que l'excellencia del tipo humà ha de consistir en l'aparició de l'home que hereti l'esperit d'una raça que de genitura en genitura s'hagi anat elevant; que ha d'esser el resultat «di una virtù iniziale che per innumerevoli gradi, d'elezione in elezione, giunge alla sua intensità massima e si manifesta ultimamente nella progenie col favore delle *congiunture temporanee*... Il più alto esemplare di conscienza non potrà apparire se non alla cima di una stirpe che si sia elevata nel tempo per un'accumulazione continua di forze e di opere: alla cima di una stirpe in cui sieno nati e si sieno conservati per un lungo ordine di secoli i sogni più belli, i sentimenti più gagliardi, i pensieri più nobili, i voleri più imperiosi». Més pera un estoic com Epictet, l'home noble i superior no és el de la noblesa de la sang, sinó l d'ànima virtuosa i el que demostra més puresa emotiva i més elevació d'idees i de sentiments. Els heroes den d'Annunzio tant sols arriben a una elevació puramente pagana, bé que envolcallada per l'atmosfera septentrional d'un *paganisme mistic*. Ve a esser una ansia religiosa de domini i de poder. Darrerament el llatinisme i l'helenisme en ell se pronuncien per via d'una misticitat estetica i sensual.

En Cantelmo, descendent d'una raça imperiosa i noble, ha tingut entre ls seus avis personatges illustres i poderoses ànimes. I lo verament nou en aquesta obra és l'invocació que ell dirigeix a un dels seus antepassats, el culte devot i ardent que per aquesta ànima ancestral ell professa. A més d'això, en Cantelmo procura reunir i heretar les més belles qualitats que distingien al seu avi, tot i sobrepujant-les i enlairant-les de continu, pera atenyer el grau suprem d'excellencia i de poder que li permeti transferir-lo amb orgull i confiança al fill que ell engendrarà més endavant.

«O tu, — egli mi diceva impadronandosi della mia anima col suo magnetico sguardo, — sii quale devi essere.» «— Per te saró, — io gli diceva, — per te saró qual debbo essere; poichè io ti amo, o bellissimo fiore di mio sangue; poichè io voglio riporre tutto il mio orgoglio nell' obbedire alla tua legge, o dominatore. Tu portavi in te una forza bastevole a soggiogare la terra, *ma il tuo destino regale non doveva compiersi nel tempo in cui prima apparisti*».

Encara que aspira a afermar-se en la vida continuament, encara que tendeix a lluitar i vèncer en ella sempre, en Cantelmo de moment no pot exercir el seu imperi damunt de les altres criatures: té de concentrar, com abans he dit, la seva acció en una obra que li han inspirat alhora l seu somni i la seva experiencia. La divisa intellectual den Cantelmo és la següent: «Ridurre in atto sempre tutta la potenza dell' intelletto possibile», tota vegada que està penetrat de l'aforisme del nostre Bernat Metge, el qui afirma que tota substancia intellectiva és incorruptible, ja que l'acció i creació mentals sempre ten-

Digitized by Google

deixen, amb un caracter *idealment* indestructible, a immortalisar-se en la memoria de l'Humanitat.

L'empresa a que l'ànima i la voluntat den Cantelmo s volen consagrar és precisament a la redempció de la Bellesa, és a imposar en el món el culte religiós de l'Art. «Difendete la Bellezza!», encarrega ell als artistes i poetes. «E questo il vostro unico ufficio. Difendete il sogno che è in voi!»

Pera defensar-la és perquè n d'Annunzio, de quina ànima sovint els seus personatges encarnen quelcom; pera posar en acció l seu pensament de deslliurança estetica és per lo que n d'Annunzio ara de poc s'ha fet elegir diputat al seu país. I en Cantelmo no desmaia un instant davant d'aquesta tant dificil i tant hardida empresa. L'home que serva un Ideal, i sovint davant d'aquest vacila, per en Cantelmo l sol fet de dubtar ja suposa impotent debilitat: l'indecisió pot fer perdre en el seu parer tota possibilitat de realisació. L'home pensant que davant d'una obra s desalenta, és com l'home creient que a estones dubta: amdós perden la fe. Gœthe, am tot i el *Faust,* no dubta, pera abandonar-lo mai, de l'intellectualisme. Els esforços que l'home opera no són tampoc vans: si no deixen una influencia ben notoria o *visible,* marquen una influencia *sensible* en les generacions futures: l'home d'avui ha heretat una pila de sentiments que havien ocupat les ànimes dels seus avis més antics; i aquesta herencia de l'esperit ancestral dormita en lo més intim de la substancia humana.

Cantelmo és un home que durant molt temps ha vingut disciplinant la seva voluntat, ja que, en opinió d'ell, «la disciplina è la *superior virtù* dell' uomo libero... Non credete se non nella *forza temperata dalla lunga disciplina*». Claudi Cantelmo, pera realisar la seva obra, no tem tampoc, encara que sembli paradoxic, «nè l'infirmità nè la demenza nè la morte possedendo questa tutelare fiamma di orgoglio di pensiero e di fede», perquè ell pensa, com Epictet, que l temor de la Mort i de la malaltia no ns deslliura d'elles, sinó que encara ns fa més esclaus de la seva idea. «La Mort, — deia l'espavilat i malhaurat Soler, — és quelcom que ns ajuda a donar serietat i a afirmar la noblesa en la vida, no quelcom que hagi d'encongir-la ni sisquera pertorbar-la». La millor manera d'afranquir-se en la *vida moral* de tota cosa fortuita, de tota força fatal i cega, és no oposar-hi mai la nostra voluntat impotent.

Exasperat contra l vulgarisme i la democracia, Claudio Cantelmo fuig de Roma i es retira a una de les seves terres. «Avevo scelto per soggiorno Rebursa, la prediletta delle mie terre ereditarie». La casualitat fa que s trobi allí am dos amics de l'infantesa, fills de l'antiga familia noble dels Montaga, quina «grande stirpe moribonda aggiungeva a quel paese di roccia una specie di funebre bellezza». Els germans Oddo i Antonello Montaga van a rebre-l. Tenen l'aspecte «di due prigionieri infermicci, esciti allora allora dal carcere come da un sogno opprimente, turbati e smarriti e quasi ebri nel primo contatto con la vita estranea». Una poetica atmosfera de decadencia lleument els envolcalla. I heus-aquí que amdós queden torbats i sobtats davant del bell espectacle de la primavera sobre ls camps. Sembla talment que una suau rosada plogui en llurs cors afadigats de viure. Claudi, a l'adonar-sen, els diu: «Voi non sapete godere delle cose che la vita vi offre. Mutate un giardino in una carcere per torturarvi».

«Un vapore di poesia si diffondeva per me in quel pomeriggio di febbraio intiepidito dall' alito d'una primavera precoce». I tot d'una, en mig d'aquell gran esbadiament de llum, sels ofereix l'inefable i esplendent bellesa d'un camp rublert de flors. Baixen tots al plegat del carruatge, per cullir-ne algunes, ull-presos i embadalits pel seu penetrant i encisador aroma.

«— Se fossero qui Anatolia, Violante, Massimilla! — esclamò Oddo, a cui s'era comunicata la mia animazione impreveduta. — Ah! se fossero qui!

»E la sua voce esprimeva il rammarico.

»— *Bisogna condurle sotto i fiori,* — disse Antonello dolcemente.

Digitized by Google

»—Guarda quanti! —io seguitai, abbandonandomi al novissimo piacere con più confidenza *perchè sentivo già di poterne trasfondere almeno una parte in quelle povere anime chiuse.*—Sono felice che sieno miei, Oddo.

»—*Bisogna condurle sotto i fiori,* —ripetè Antonello dolcemente, *come trasognato.*»

Després, un cop s'han separat, Claudi, encaminant-se al seu casal, guaita am malinconia com s'allunya aquella «carrozza che portava i due tristi malati quasi sepolti sotto i fiori». A l'endemà, quan en Cantelmo s presenta en el palau Montaga, se li ofereixen com en una visió divina les tres somnioses donzelles d'aquella familia, les tres verges ideals que am la flor esmortuida de la seva hermosura embelleixen la casa nobiliaria, escampant-hi l suau aroma dels llurs calzers virginals i voluptuosos. Cadascuna d'elles podria simbolisar-se amb un lliri blanc i amb un lliri d'atzur i amb un lliri encès. Els llurs prenoms són melodiosos: Massimilla, Anatolia i Violante. Escolteu com idealment en l'inconsciencia enraonen les llurs ànimes:

«Un bisogno sfrenato di schiavitù mi fa soffrire,—dice Massimilla silenziosamente.—Un bisogno sfrenato di schiavitù mi fa soffrire. Mi divora un desiderio inestinguibile di donarme tutta quanta, di appartenere a un essere più alto e più forte, *di dissolvermi nella sua volontà, di ardere come un olocausto nel fuoco della sua anima immensa*».

L'esperit d'Anatolia, el sosteniment de la casa pairal, s'expressa també allavores de la següent manera: «Io posseggo i due doni supremi che amplificano l'esistenza e la prolungano oltre l'illusione della morte.—Non ho paura di soffrire e sento su i miei pensieri e su i miei atti l'impronta dell' eternità.—La mia sostanza potrebbe nutrire un germe sovrumano.—In sogno io vegliai tutta una notte misteriosamente sul sonno di un fanciullo».

Diu Violante: «Io sono umiliata. Sentendo su la mia fronte pesare la massa dei miei capelli, ho creduto di portare una corona; *e i miei pensieri sotto quel peso regale erano purpurei*... Da tempo io ho su la mia anima lo splendore dei destini grandiosi e tristi... I poeti vedevano in me la creatura speciosa, nelle cui linee visibile era incluso il più alto *mistero della Vita, il mistero della Bellezza rivelata* in carne mortale dopo intervali secolari, a traverso l'imperfezione di discendenze innumerevoli».

Aquestes tres essencials donzelles, de formes ideals, encarnen, com ha dit un critic, tres entitats simboliques: Massimilla, la Bellesa Mistica; Anatolia, la Bellesa Moral; Violante, la Bellesa Pura. Més la seva trinitat enclou la perfecció per l'amor humà, la bella i suprema harmonia estetica. «E Violante e Massimilla e Anatolia si transfiguravano nella mia mente per virtù di analogie misteriose.—«O belle anime», io pensava, misurando i ritmi della loro esistenza visibile, «nella vostra trinità non è forse la perfezione dell' amore umano? Voi siete la forma triplice che finse il mio desiderio nell'ora della grande armonia. In voi tutti i bisogni della mia carne e del mio spirito più altieri potrebbero appagarsi; e, per l'opera ch'io debbo compiere, voi potreste divenire gli strumenti meravigliosi delle mie volontà e dei miei destini». Davant d'aquest meravellós espectacle, en el que s delita i s'exalça la seva ànima, en Cantelmo sembla que vagi arreplegant substancia ideal pera la formació d'una existencia personal més elevada. «E io assistevo in me medesimo alla continua genesi d' una vita superiore in cui tutte le apparenze si transfiguravano como nella virtù di un magico specchio».

L'intensa i recarregada poesia que a tothora emanaven les virginals donzelles, constituïa per en Cantelmo una vida profondament real, puix ell no creia que «nulla al mondo fosse più reale di una cosa poetica». Fòra dels somnis que ell havia acaronat pera efectuar la seva empresa, en Cantelmo també havia concebut el mentat pròposit de crear un fill superior, un fill en el qui s poguessin reunir les condicions de l'excellencia espiritual i mental més elevada, del poder i domini més absoluts. Tenint de sortir de

Digitized by Google

l'embadaliment que en aquell instant li causen les *verges de les roques* (perquè és necessari escullir-ne una per la missió de crear el fill), diu en Cantelmo que a l'anar a triar-la s troba perplexe i no «senza timore d'essere *deluso come un uomo*». Pot escullir no més que una sola de les donzelles, ja que pera l'estimació humana és gaire bé impossible posseir una trinitat.

I heus-aquí que la vacilació de la seva ànima augmenta. Ell ha promès idealment i per tanda l seu amor a les germanes, olorant de passada l'essencia del llur esperit, inclinant-se aparentment ara a l'una ara a l'altra, tot pressentint l'adoració silenciosa dels llurs cors de verge, sense decidir-se definitivament per cap. A l'ultim, Cantelmo resol acceptar i observar l'idea, suggerida pel Demonico, de no aspirar a la possessió llegitima dels cossos, ja que les llurs imatges ideals «adornen amb una triple gracia la casa del seu somni». Ell les ha fetes reviure i palpitar, an aquelles ànimes, ell les hi ha fet pressentir passions sobrehumanes, felicitats eternes. Aqueixos incidents de *Le Vergini delle Rocce* són d'una alta hermosura poetica; assolirien el grau inefable si en lloc de tant esteticisme hi hagués una mica més de puresa i de franquesa emotives.

Finalment, Cantelmo pren comiat de les donzelles, i, al retirar-se al casal dels seus antepassats, compon «per ultima volta in una armonia infinitamente bella e dolorosa la bellezza e il dolore delle tre principesse».

La Città morta, estrenada a principis d'aquest any, és una tragedia de passió exaltada i febrosa i violenta. En *La Città morta* s desenrotllen, però, dos drames d'*humanitat* i una tragedia sobrenatural i invisible, simultaniament. Un misteri fatidic i enguniós, una atmosfera simbolica de fatalitat envolcalla constantment l'acció de la tragedia.

Dugues. families amigues han anat i es troben juntes a Mycenes, la ciutat riquissima en or de l'antiga Hellade. El poeta Alessandro ha vingut a la ciutat dels grecs am la seva esposa Anna, que és cega, pera acompanyar a Bianca Maria i al seu germà Leonardo, qui té l desig de forfollar i de descobrir els sepulcres que dels Atrides se suposa guarda dintre l seu misteri la ciutat.

Anna i Bianca Maria s'estimen afectuosament, quasi idealment. Anna és un d'aqueixos esperits vidents que donen tanta originalitat an els drames den Maurici Mæterlinck, una d'aqueixes ànimes superiors i bondadoses que s'inclinen tot sovint al sacrifici, que tenen en sí la virtut poderosa d'endevinar i predir els daltabaixos que trocejen la vida i el cor dels homes. Bianca Maria és una verge palpitant i candorosa, una donzella hermosissima i angelica, les formes corpories de la qual segueixen les ideals liniacions d'una alta bondat animica.

Mentres Anna i Bianca Maria en el primer acte s troben un xic frisoses, com ocupades per un pressentiment, Leonardo està escorcollant d'una manera frenetica les runes de la ciutat morta; profana l sagrat misteri de l'antiga Mycenes; viola ls esplendorosos i profons sepulcres d'Agamemnon i de Cassandra. I heus-aquí que en una mig-diada xafagosa i caldejant, ell ve a anunciar-los-hi que acaba de desenterrar les momies d'aquells heroes. El germà de Bianca Maria està en una exaltació febrosa, pantejant i amarat de suor. Ensenya la cara esborronadora i fosca del sacrilec. L'atmosfera és asfixiant i enervadora, contribuint *patologicament* a ensombrir la cara de Leonardo.

En el segon acte, Bianca Maria està ocupada endreçant les riques vestidures, les valioses joies, els esplendids collars i les cuiraces, tot el tresor fabulós que Leonardo ha extret de les tombes d'aquells cadavres tant insignes: una fulgent explosió d'or llença tenebrosos i alhora lluminosos reflexos per la cambra. De la mateixa manera que n el primer acte ls incidents de l'obra estaven impressionats pel medi d'aquelles montanyes incendiades i d'aquelles planures extenses i ermes, en aquest acte l'acció dramatica s troba sota l'influencia moral i material dels objectes i sota la suggestió *inanimada* de l'or esplendorós. I aquests elements de suggestió i de natura hi predisposen al terror i a la follia.

Digitized by Google

Cada vegada que Alessandro enraona am Bianca Maria, el seu cor batega brugidosament d'emoció i de passió. Alessandro s'ha enamorat d'ella: heus-aquí lo que Anna, la muller d'aquest, ja fa dies ha pressentit. El dolor que Anna experimenta és silenciós, resignat, però intensiu. Més tard arriba a un punt que quasi no li és possible an ella soportar-lo. I n'enraona commogudament a la seva dida, en parla enternida a la seva bondadosa i fidel *Nutrice*. Ella sent que no és hermosa com Bianca Maria, que no pot omplir de plaer el jove cor d'Alessandro. Aquest i Bianca Maria s'estimaran de debò; semblen talment creats l'un pera l'altre, i són, en realitat, els que han d'infantar la joia. I ella concebeix aleshores l'idea del suicidi, pera facilitar an els dos que puguen estimarse lliurement. Però fins que Alessandro no s declara, Bianca Maria està en l'inconsciencia d'aquest fatal amor, ignora lo que passa al voltant de la seva ànima. En mig de les fatidiques i esplendents vibracions daurades, més tard Alessandro li parla ardentment de la seva passió amorosa. I l'exquisida sensibilitat de Bianca Maria gaire bé n sofreix com d'una violació suprema.

El cor de Leonardo s'emociona espiritualment d'una manera exagerada i poderosa. El germà de Bianca Maria és un intellectual refinadissim, però la seva naturalesa revela un temperament molt impulsiu, i en això s troba la novetat del seu caracter. I an aqueixa impulsivitat d'acció és a lo que tendeixen inconscientment els heroes den d'Annunzio. I heus-aquí que en mig d'una esgarrifança de terror, tot d'una Leonardo s'adona de que en ell ha nascut una passió infamant, un amor incestuós envers la seva propria germana. La seva ànima tota s'espaventa al pensar en aqueixa perdua de la puresa de la seva fraternal estimació per Bianca. A l'enraonar més tard amb Anna, aquesta endevina per l'entonació de la seva veu i pel ritme dels seus gestes la monstruosa tragedia que l trastorna. La profanació dels sepulcres dels heroes grecs i de l'antiga profetissa, la violació sacrilega de la ciutat morta, han donat lloc a que la voluntat divina descarregui irada i terriblement l'espaventós drama que té de malmetre sense pietat la vida interna i exterior d'aquelles dugues families.

Leonardo delira; però, com tots els homes den d'Annunzio, té en mig del seu estat moments de lucidesa serena. I heus-aquí que aquesta li fa concebre l'idea de l'assassinat de Bianca, pera assolir la *resurrecció espiritual* del seu amor d'abans per ella. Sí: ell vol revoltar-se contra l Destí i la Fatalitat, com altre Prometeu. Perxò ell a l'ultim ofega a la seva germana en les aigües cristallines de la blanca font Perseia. En aquell mateix instant compareix Anna i ensopega amb el cadavre, i, a l'impuls de la tremenda commoció que l descobriment de la tragedia li promou, ella recobra meravellosament la vista.

Algú ha dit que lo correcte en aquesta obra hauria estat el suicidi de Leonardo; però aquesta solució hauria resultat força contraproduent, ja que hauria tot seguit originat un altre suicidi, el d'Anna, la qual s'hauria sacrificat generosament pera contribuir a la felicitat de Bianca Maria, i en aquest cas les victimes haurien sigut dugues. Bianca Maria és el centre d'acció de tot el drama. Aquest resulta triplicat per desenrotllar-se distintament entre dugues families i a alhora en una esfera de voluntats invisibles i sobrenaturals.

La Città morta està un xic massa atapaida de metafores i frases belles que desfan l'unitat del drama i la claretat dels sentiments: en conjunt la tragedia s ressent d'un gran enfarfec de recarregada i artificiosa poesia. No s'ha covat prou: la seva *difusa espontanitat* ans indica improvisació. L'excés de lirisme hi ofega l'emoció sincerament humana. El dialec manca d'aquella concisió, *prenyada d'expressió,* que generalment se necessita pel teatre. Escenicament, en d'Annunzio és inferior an en Mæterlinck, puix no posseeix l'intensitat i condensació dramatiques d'aquest, am tot i revelar a estones certes reminiscencies de la seva poesia simbolica espiritual. Am tot i el seu llenguatge simbolista, am tot i l'*ànima* potent que hi ha en certes paraules

Digitized by Google

seves, en d'Annunzio no ha arribat en aquesta obra a penetrar o endevinar realment el misteri de l'esperit i de la conciencia dels seus heroes. La coesió que falta a la tragedia s deu a que ell hi dilueix i hei divaga massa. Les acotacions, am tot, són meravelloses. L'estil llisca am la fluidesa ritmica dels grecs.

Condensant i reflexionant l'impressió, *La Città morta* ns produeix l'efecte de que l'esperit del d'Annunzio de *Le Vergini* s troba en un estat de descomposició. Al llegir-la varem pensar am recança que les *facultats* artistiques del seu autor dequeien depressa i visiblement; però després varem quedar afortunadament cor-presos d'admiració davant de la nova i suprema illusió estetica que ns va produir la lectura de *La Parabola delle Vergini Fatue e delle Vergini Prudenti* i la del *Uomo ricco e del povero Lazaro,* publicades totes dugues en la *Nuova Antologia.* Aquests escrits senyalen literariament la direcció neopagana que avui s'observa en els esperits intellectuals més avançats, quina tendencia conforma paralelament amb el moviment dels francesos naturistes i am la propagació de les doctrines de l'evolució, assimilant-se al mateix temps, encara que sembli paradoxic, els elements més nous de l'espiritualisme trascendental den Mæterlinck i lo més sà i profon de la filosofia nietzscheana.

I aquí dono fi an aquestes ja massa prolixes consideracions sobre l'ànima i l'obra den d'Annunzio.

1er de Juny de 1898

SOBRE LA MORT. PER PERCY BYSSHE SHELLEY

El fred i l'esblaimat i el trist llunar somriure,
que l raig del meteor en nit orfe d'estrelles
va extenent al damunt d'una illa solitaria
al mar ans de sortir la blanca llum del dia,
és la flama de vida tant inconstant i palida
que al nostre pas fluctua fins que esllanguida mor.

Home! has de mantenir l coratge de ton ànima
a travers la tempesta de la terrena via;
les onades de nuvols que al teu voltant rodolen
dormiran en la llum d'un jorn de meravella,
en que l cel i l'infern te deixaran ben lliure
a l'univers del Desti.

Aquest món és la dèu de lo que coneixem;
aquest món és la dèu de tot lo que sentim.
De la Mort la vinguda és un cop espantós
per un cervell de nirvis d'acer no atravessat,
quan lo que coneixem, lo que sentim, veiem
haurà passat igual que un irreal misteri.

Els secrets de la tomba existeixen alli
on tot menys nostra forma segurament habita;
ni l'ull ben modelat ni l'orella escaienta
podran ja viure més pera sentì o per veure
tot lo que sigui gran, tot lo que sigui estrany
del reialme séns limit del cambi sense fi.

Qui és que conta l conte de l'ignorada Mort?
Qui és que aixeca l vel de lo que ha de venir?
Qui és que va pintant les ombres que combleixen
les coves sense vent de la poblada tomba?
Qui uneix les esperances de lo que passarà
am l'amor i els temors a tot lo que veiem?

TRADUCCIÓ DE JOAN PEREZ JORBA

IFIGENIA A TAURIDA. TRAGEDIA DE GŒTHE. TRADUCCIÓ DE JOAN MARAGALL

(Acabament)

ACTE QUINT

ESCENA PRIMERA

THOAS I ARKAS

ARKAS

Confós dec confessar que jo no sé
vers ont haig de portar-les les sospites.
Són els presos tots sols els que mediten
d'amagat la fugida? o els ajuda
nostra sacerdotessa? La veu corre

Digitized by Google

que la nau que an aquí als estrangers duia,
en alguna colzada de la platja
la tenen amagada; i el desvari
de l'home aquell... després la cerimonia
sagrada, d'un retard semblant excusa,
fan pensar molt.

THOAS

Que la sacerdotessa
vinga aquí ben depressa. Tu, ara, vés-ten
i ressegueix ben bé tota la costa
del promontori fins al bosc de Diana;
la sagrada espessura respecteu-la;
armeu bé les celades, i on-se-vulla
que ls trobeu, agafeu-los.

ESCENA SEGONA

THOAS

Tempesteja
horriblement dintre mon pit la ira,
ja contra d'ella, que he tingut per santa,
ja contra mi, que l'hi he dat ajuda
per son engany am ma bondat extrema.
Que per acostumà a l'esclavitut
i al facil obeir no hi ha com pendre
del tot la llibertat. Si dels meus avis
en mans aquesta dóna fos caiguda
i de l'ira divina deslliurada,
ja s'hauria tingut per prou ditxosa
salvant-se de la mort: ben agraida
hauria estat per sempre a la sort seva,
i vessant sang estranya damunt l'ara,
lo que és fatalitat, dever diria.
Prò en son pit despertava ma clemencia
desordenat desig: en va d'esposa
volia dar-li l nom, quan ella, ingrata,
no pensava en res més que en sí mateixa.
Ella l cor m'ha guanyat, falagadora;
i ara, quan m'he posat a contradir-la,
vol fer sa via am molts enganys i astucies
i no creu deure-m res per ma indulgencia.

ESCENA TERCERA

IFIGENIA I THOAS

IFIGENIA

Me demanes? Què vols aquí en el temple?

THOAS

Per què l'has deturat el sacrifici?

IFIGENIA

Ben clarament li he contat a Arkas.

THOAS

Vull que men diguis alguna altra cosa.

IFIGENIA

Diana t dóna temps perquè t'hi pensis.

THOAS

Més aviat a tu sembla donar-te-la
la dilació.

IFIGENIA

Si l cor duus ja endurit
en crudel determini, per què véns?
Si un rei vol sè inhumà, prou servidors
troba, que a cambi de mercès o pagues
l'anatema li prenen a mig caure
dels llavis, per obrar-lo; més en resta
la presencia real immaculada.
Medita l rei la mort dalt del fosc nuvol,
i altres porten lo llamp de la sentencia
destructora a la testa maleida;
prò ell passa incommogut duent per l'aire,
com Déu inalcançable, la tempesta.

THOAS

Ferestec sona eix cant en tos sants llavis.

IFIGENIA

No és pas la verge consagrada al culte
qui t parla: és d'Agamemnon la filla.
Desconeguda, honrares mes paraules,
i ara vols fer la llei a la princesa?
De ben jove he après a sè obedienta,
an els pares primer, després a Diana,
i tot sent docil, fondament sentia
l'hermosa llibertat de la meva ànima;
prò doblegar-me a les paraules dures,
a la grossera expressió de l'home,
això no he après mai ni ho vull apendre.

THOAS

No t mano jo: l'antiga llei te mana.

Digitized by Google

IFIGENIA

Fa de bon agafar-se a una llei vella
quan ne podem armar les passions nostres;
una altra llei me parla, més antiga,
contra la que sostens: el vell precepte
que ns fa sagrat tot estranger...

THOAS

Prò sembla
que en ton cor són quelcom aquestos presos,
que interessada i commoguda oblides
fins aquell primer mot de la prudencia
que mana no irritâ an els poderosos.

IFIGENIA

Bé pots conèixer, calli jo o bé parli,
lo que tinc en el cor i ferm hi resta.
Un patir com el propri per ventura
no desfà en pietat a un cor que calla?
Doncs quant més el meu cor! En aquests pre-
me veia jo mateixa. També un dia, [sos
de genolls, tremolosa, davant l'ara
he vist matinejar la Mort en festa
al meu entorn: he vist alçar-se l ferro
per traspassà l meu pit tant ple de vida.
Dintre meu els terrors terbolinaven,
finaven els meus ulls... Salva vaig esser;
i és crim no retornà an els infeliços
les gracies que ls déus bons ens concedeixen.
Tu que ho saps i em coneixes, a què m forces?

THOAS

Obeeix an el culte, no al teu amo.

IFIGENIA

No vulgues disfreçar ta violencia,
que s riu de la flaquesa d'una dòna:
lliure l mateix que un home sóc nascuda.
Si al fill d'Agamemnon davant tinguessis
i quelcom indegut li reclamaves,
ell tindria l seu braç, l'espasa seva,
per sostenì aquell dret que l cor li dicta;
més jo no tinc res més que mes paraules,
i a la noblesa del varó escau sempre
fer cas de les paraules de la dòna.

THOAS

En faig més cas que del germà a l'espasa.

IFIGENIA

Oh! La sort de les armes sovint muda:
no és lluitador prudent el qui menysprea
al més xic enemic, ni séns defensa
ha deixat la natura an el més debil
contra forta embestida, ans li dóna
lo gust en les astucies i artificis,
l'espiar, l'esmunyir-se i les celades...
tot lo que l poderós mereix en contra.

THOAS

La precaució sap afrontar l'astucia.

IFIGENIA

Però no n cal a una ànima serena.

THOAS

Mira que a tu mateixa no t condemnis.

IFIGENIA

Oh! Si sabessis lo que jo ara lluito
per arrencà-m del cor am valentia
quelcom dolent que per primera volta
hi sento germinar! Prò desarmada
restaré al davant teu? L'hermosa suplica,
el ram gentil de pau, en mans de dòna
més poderós que l ferro i que l'espasa,
has rebutjat. Quina defensa m resta?
Demanaré a Diana algun prodigi?
Hi ha cap més força al fons de la meva ànima?

THOAS

Sembla-m ja que la sort d'aquests dos presos
te va inquietant massa. Qui són, digues,
els qui en el teu esprit tant i tant poden?

IFIGENIA

Són... és dir... semblen ser... Jo ls tinc per
[grecs.

THOAS

Ah! compatricis, doncs, que t desvetllaven
del desitjat retorn la bella imatge!

IFIGENIA *(pausa)*

Sols l'home és qui té dret als fets insignes?
Ès sols ell qui duu imprès en son pit d'heroe
l'afany de lo impossible? Què és lo gran?

Digitized by Google

Què és lo que exalta tremolant les ànimes
al ser dit i redit, sinó l'empresa
jutjada per tot-hom inasequible
i on lo més animós canta victoria?
¿I és d'alabar no més el qui en nit fosca
en el camp enemic entafurant-se
devorador com imprevist incendi,
cau sobre ls adormits i els que s desvetllen,
i debatent-se contra ls ja dispostos
logra fugir i an el seu camp sen torna
am cavall d'enemic, més no séns presa?
¿Sols el qui menyspreant vies segures
sen va hardit dins dels boscos i montanyes
cercant als bandolers per fer-los fòra?
I a nosaltres, doncs, digues-me, ¿què ns resta,
delicades que som? ¿Desposseir-nos
del dret nadiu, o bé, a tall d'amazones,
tornà-ns feres també i arrebassar-vos
el viril privilegi de l'espasa
per venjà am sanc l'antiga opressió vostra?
Sento onejà en mon pit hardida empresa:
no m vull desafugir ni d'intentar-la,
ni de qualsevol mal que men pervinga...
prò l'escometo de genolls en terra:
si aimeu la veritat com dieu, homes,
que aquest amor me valga; i al sentir-la
de ma boca, varons, glorifiqueu-la.
Tot fou engany, oh rei! En va preguntes
pels presos: han fugit... i allí en la platja
cerquen la nau ont els companys esperen.
El més gran, deslliurat ja de follies,
és mon germà, és Orestes: l'acompanya
son amic d'infantesa que s diu Pilades.
Apolus desde Delfos a eixes costes
els ha enviat amb el diví mandato
d'endur-sen a Diana, i de portar-li
an ell, ane l germà; i féu promesa
en paga, el germà meu, de deslliurar-lo
de les Furies i absoldre-l de la culpa
d'haver vessat la sanc de nostra mare.
An ell i a mi, als dos sols rebrots de Tantal,
ara he posat, oh rei, en les mans teves.
Mata-ns... si ns vols matar.

THOAS

Pretens tal volta
que jo, l'home grosser, el barbre, l'scita
senti la veu de veritat i gracia
que Atreu el grec no va escoltar?

IFIGENIA

L'escolta
qualsevol, nat sota d'un cel o d'altre,
en qui la font de vida lliure i pura
corre per dintre l pit... Rei, què medites
callant en la teva ànima profonda?
Si medites la mort, jo la primera
sia en morir, perquè ben bé veig ara,
quan ja no hi ha remei, la sort horrible
en que he llençat a gratscient i rapida
als que estimo. Lligats los haig de veure
davant meu? I els esguards de l'adéu ultim
com giraré al germà, sent jo que l mato?
Mirar-li ls ulls aimats!... Jo no podria!

THOAS

Més tu, que tant callares i aixís parles,
¿no serà que l teu seny aquests dos homes
am trama de mentides i artificis
han velat, fent-te creure l que desitges?

IFIGENIA

Oh, no, rei, no m'enganyen! Llurs paraules
són ben certes... Si trobes que no ho siguen,
morin ells, i ane mi de prop teu llença-m,
i fes portar, per castic, a l'ilusa,
d'un illot pedregós a l'herma platja.
Prò si aquest home és el germà que adoro,
si és el que espero fa tant temps, llavores
deixa-ns anar: alcanci l benefici
al germà i ane mi. Al nostre pare
la mare va matar, i el fill an ella.
De la soca d'Atreu esperança ultima
és aquest. Deixa, doncs, que jo men vagi
amb el cor i les mans ben nèts de culpa:
nèta en sia a la fi la casa nostra.
Tingues paraula, oh rei! Tu m'ho jurares
que quan jo trobés modo de fer via [trobo.
vers els meus, tu ho voldries. Doncs ja n
Un rei no promet pas com altres homes
per prometre tant sols, tant sols per treure-s
de davant al que prega: ans si arriba
l'ocasió no esperada, s'atè an ella;
i quan pot fer ditxós al qui s dalia,
llavores sent sa majestat més alta.

Digitized by Google

THOAS

Irritat com el foc que am l'aigua lluita
i sen vol deslliurar fent-la bullenta,
així en el meu pit lluita la colera
contra aquest parlar teu.

IFIGENIA

Val més que deixis
aixecar-se la gracia flamejanta,
tranquila com el foc del sacrifici,
coronada de goigs, llaors i cantics.

THOAS

Quan sovint m'ha enternit eixa veu teva!

IFIGENIA

Oh, dó-m la mà com prenda d'aliança!

THOAS

Molt me demanes en tant poca estona.

IFIGENIA

En fè l bé no cal pas pensar-hi gaire.

THOAS

Del bé mal ne prevé si un no s'hi pensa.

IFIGENIA

El dubte és lo que tara la bona obra:
no dubtis, rei, no dubtis. Si ho sents, fes-ho.

ESCENA QUARTA

ORESTES *(armat)* I ELS D'ABANS

ORESTES *(parlant als de fòra)*

Redobleu vostre esforç i conteniu-los!
Un moment. No cediu davant la turba!
Assegureu-nos el camí del barco
a mi i a la germana.
(A Ifigenia, séns veure al rei.)
Corre! Vine!
Som traits... Per fugir ben poc ens resta.
(Veu al rei.)

THOAS *(agafant-li l'espasa)*

Mai ningú impunement en ma presencia
ha alçat, com ara tu, l'espasa nua.

IFIGENIA

No profaneu irats l'estada santa!
Contingueu vostra gent i oïu vosaltres
a la sacerdotessa, a la germana.

ORESTES

Qui és aquest que ns amenaça? Digues.

IFIGENIA

És el rei que m'ha fet de pare... Honra-l!
Germà, perdona-m, prò mon cor d'infant
ha posat nostra sort en les mans seves.
Jo li he confessat vostres proposits,
i així de tot engany m'ha salvat l'ànima.

ORESTES

I vol el retorn lliure concedir-nos?

IFIGENIA

L'acer brillant me priva de respondre-t

ORESTES *(amagant l'espasa)*

Ja m'atinc als teus mots. Doncs ara parla.

ESCENA QUINTA

ELS MATEIXOS I PILADES; *desseguida* ARKAS, *tots dos am les espases nues*

PILADES

No us detingueu, que ls nostres ja s recullen
en un esforç darrer i ja s retiren
pas per pas vers el mar; però, què miro?
És conversa de princeps! I és aquesta
del bon rei la presencia venerada.

ARKAS

Seré tal com escau a un rei te trobo
davant de l'enemic. Tot desseguida
seran ben castigats els temeraris:
ja decau la cohort i ja recula;
llur barco és nostre; un mot teu, i el cremen.

THOAS

Vés i posa quietut an el meu poble:

Digitized by Google

que ningú faci mal an els contraris
mentres enraonem.

(Arkas surt.)

ORESTES

La treva accepto.
Vés, bon amic, i ajunta ls que encar restin
i en pau esperareu el determini
que ara per nostres fets els déus disposin.

(Pilades surt.)

ESCENA SISENA

IFIGENIA, THOAS I ORESTES

IFIGENIA

Deslliureu-me ans de tot del que recelo.
Perquè temo discordia massa forta
si no escoltes la veu d'una justicia
que tot ho atempera, oh rei! Enfrena,
germà, la joventut impetuosa.

THOAS

Jo l'ira contindré com escau sempre
a aquell qui té més anys. I ara tu, digues,
quin testimoni m duus de germà ser-li
i fill d'Agamemnon?

ORESTES

Aquesta espasa,
am qui ell va vence an els valents de Troia.
An el seu assassí jo la vaig pendre,
pregant als immortals que l pit, els braços,
la gloria del gran rei me concedissin
i al fi una bella mort. Ara tu tria
dels teus guerrers el més valent i noble
i posa-mel davant, que als fills dels heroes
en lloc sels neguen uns semblants desitjos.

THOAS

Nostres costums mai als estranys donaven
tal privilegi.

ORESTES

Doncs que costums noves
am tu i am mi comencin; que les gestes
nobles dels soberans, tot imitant-les,
el poble seu fa llei. Deixa-m combatre
no sols per nostra llibertat, per'quella
de tots els estrangers que aquí us arribin.
Si só retut, que sia ma caiguda
la de tots ells; prò si la sort m'és dada
de vencer, que no arribi a aquestes costes
un sol home an el qui no se l'aculli
am mirada d'amor i socors rapid,
aconsolat tornant-lo a casa seva.

THOAS

Oh donzell, tu no sembles pas indigne
de la noble aviò am que t'envaneixes.
Gran és el nombre dels guerrers ilustres
que tinc a mon costat; però encara m poso
jo mateix al davant de nostres lluites [mes.
i am tu estic prompte a que amidem les ar-

IFIGENIA

Oh, no! Aquesta cruenta provatura
no pot pas ser, mon rei: deixeu l'espasa,
penseu en mi; perquè la lluita ardenta
a un home l fa immortal, i encar que hi mori
l'enalteixen els cants; però les llagrimes,
les llagrimes séns fi de la que resta
abandonada dòna, qui les canta?
Calla l poeta ls jorns i nits séns mida
en que s consum en el silenci una ànima
cridant en va a l'amic perdut, mil voltes.
Jo també l'he tinguda la sospita
que aquest no fos un capità de lladres
que amb enganys m'arrenqués de mon refugi
per reduir-me a esclavitut traidora.
Però li he anat fent tantes preguntes,
m'ha donat tantes proves, tantes senyes,
que ara l'ànima meva està tranquila.
Mira aquí en la mà dreta aquesta marca
com de tres estrelletes que ja en l'hora
de la seva naixença li vegerem,
i el sacerdot va dir que designaven
els grans fets que am son puny alcançaria.
I aquest bardanc que li parteix la cella
encara és més senyal; que sent criatura
Electra l duia a braç i li va caure
i es va donà aquest cop contra d'un tripode.
És ell! No ho dubtis. ¿Vols que a més te di-
de la meva certesa en testimoni, [gui,
la gran semblança que li veig del pare
i la meva alegria en sa presencia?

Digitized by Google

THOAS

Fins esborrant tos mots tots els meus dubtes,
fins fent callar dintre mon pit la ira,
entre ell i jo de pau no pot haver-n'hi
i les armes tant sols han de resoldre.
Ells han vingut, i tu mateixa ho deies,
per robar-me l'imatge de Diana.
I creus que haig de deixar l'intent impune?
Sol girà l grec els ulls cobdiciosos [bres,
vers els llunyans tresors dels que ell diu bar-
vers llurs vestits de pell com l'or brillantes,
vers llurs nobles cavalls i hermoses filles:
no sempre li han de valdre astucia i força
per endur-sen-ho tot a casa seva.

ORESTES

Oh rei, no renyim pas per una imatge.
El meu amic i jo veiem la fabula
que l déu ens ha posat com una bena
per fer-nos arribar fins vostres costes.
Deslliurança i consell jo l'hi implorava
abraonat com era per les Furies.
«Si duus a Grecia la germana,—em deia,—
que de Taurida està en el santuari
contra sa voluntat, del mal jo t lliuro.»
La germana d'Apolo jo entenia. [quen
I ell volia dir tu *(a Ifigenia.)* Doncs ara s tren-
nostres dures cadenes, i tu ns tornes;
tu, que ets santa també, véns retornada
com un present als teus. Sols vas tocar-me
i em vas curar: que fou en els teus braços
que caiguí pres del mal l'ultima volta
horriblement; prò l mal fugir se veia
com serp que torna al cau, i jo gosava
per tu de nou la gran claror del dia.
Ara veig resplendir l'hermós designi
de la deessa: com si tu siguessis
la santa imatge en qui restés sospesa
per voluntat dels déus misteriosa
la sort de la ciutat, ella va endur-set
a tu, la protectora de la casa,
i a aquest sagrat reclòs va conduir-te
pel bé dels teus: quan ja en tota la terra
no veiem salvació, tu ens-e-la portes.
(Al rei.)
Deixa, oh rei, que ton ànima s retorni
vers la pau: no destorbis que ella vagi
(Per Ifigenia.)
a dur benedicció a la nostra casa,
que m retorni l'estada redimida
i em posi al cap nostra avial corona.
Retorna-m tant de bé com ella us duia
i deixa-m gosà un dret que m'és tant propri.
Astucia i força són l'orgull dels homes;
més ara aquí han restat avergonyides
per la vritat d'una ànima serena:
la confiança filial i pura
un home com tu noble, sap pagar-la.

IFIGENIA

Recorda lo promès i deixa-t moure
pels mots d'aquesta boca fidel. Mira-ns:
mira que l'ocasió no sovinteja
per un tant noble fet: doncs no t'hi neguis.

THOAS

Aneu's-en.

IFIGENIA

No, mon rei, no d'aquest modo,
no séns benedicció, ni com per força
nos hem de separar; no com desterro.
Tu am l'amigable dret de l'hoste regnes
sobre nosaltres i no és pas per sempre
que prenem comiat. T'estimo i preo
com el meu pare: així te tinc en l'ànima.
Del més humil dels teus vassalls si un dia
ve a mes orelles eixa parla vostra
que l temps m'ha fet aquí tant coneguda;
si en ell, encar que humil, veig vostres trajos,
vull acullir-lo com un déu que fóra,
vull fer-li l llit jo sola de mans propries,
a vora l foc al meu costat fê-l seure
i fer-li dir de tu tot lo que sapiga.
Els déus te pagaran la pietat teva.
Salut, mon rei! Oh, gira-t vers nosaltres
i digues-me un darrer mot de ternura,
que ja l vent infla suaument les veles
i llisquen ja les llagrimes com balsem,
dels ulls dels que sen van... Salut tres voltes!
I en prenda d'amistat dó-m la mà dreta.

THOAS

Salut!

Fi

Digitized by Google

BIBLIOGRAFIA

POESIES, *per Pere Orlandis i Despuig. Estampa d'Amengual i Muntaner.*— Mallorca, 1898.

L'acte que han fet els editors del llibre *Poesies* de l'Orlandis i Despuig és una obra d'enternidora generositat i de justicia noble.

Donar publicació als treballs estetics o intellectuals d'un esperit que reuneixi rares i altes qualitats en la poesia, en l'art o en el pensament, que vingui quan menys a portar un xic de llum an aqueixes manifestacions, i si desgraciadament aquest esperit ha mort sense haver pogut revelar-se en public com ha succeit an el jove Pere Orlandis i Despuig, aquell procedir envers ell s'ha de considerar com una *caritativa obligació* que ha empès i que han de sentir-se imposada, com un manament categoric de la conciencia, tots aquells amics intims, veritables i fervents que varen assistir en vida al desponcellament poetic, artistic o filosofic de la personalitat desapareguda. I no s vagi a suposar que això sigui una exigencia massa vehement, filla de l'exaltació d'un jove, o un precepte de moralisme independent am caracter de *boutade*. Lo que hi ha, lo que de debò convé és que no se sigui tant individualista ni tant egoista ni exclusivista com s'és generalment: no ns hem de resistir am tanta cruesa a cultivar, d'una manera veritable, l'instint de solidaritat espiritual i intellectual am tots aquells que s'ho mereixin.

En Pere Orlandis i Despuig és un poeta tendre, fi i delicat; un poeta que, sense una profonda intensitat d'emoció i sense una alta espontanitat d'inspiració, ve a portar, emperò, un matiç nou en la poesia lirica i un sentiment original nascut en lo més intim de son ànima. Quasi totes les seves estrofes revelen un suau lirisme mistic o una especie de misticisme idealment catolic. A instants recorda l'emoció exquisadament espiritual de lo ingenuu de Mossèn Verdaguer, impregnada tot ella alhora del sentiment idealista-religiós den Dante Gabriel Rossetti, sense revelar, en cambi, l'essencia un xic pagana del misticisme estetic d'aquest ultim. Pera persuadir-sen cal no més sentir l'encisament espiritual de la poesia *Flor marcida:*

Lluny de la plana, dins l'alt jardi
conra Maria flors de puresa:
la Verge Santa, d'amor cor-presa,
sempre a regar-les baixa al matí.

Per enjoiar-ne son mistic vel,
les flors més belles cull des-i-ara.
Al cel les puja, i, en la nit clara,
la flor cullida sembla un estel.

La jardinera del mantell blau
rega sos lliris *tessant dolcura*...
De colors d'auba se vest l'altura.
. . . . . .
Lo llir blanquissim, sentint-se esclau,
ja vers l'abisme son calze inclina...
. . . . . .
Am vol i gales de papalló
lo delit ronda la flor més bella...
. . . . . .
Allà, dins basses de fanc impur,
grogueja en terra, tota esfullada...
. . . . . .
El brot que duia la flor suau,
sols ja pot treure flors no tant fines,
la penitencia, cart ple d'espines...
—Angels i verges, plorau, plorau!—

Quin mistic embadaliment no hi ha en aquesta composició! Ella sola demostra que n Pere Orlandis era un poeta veritable. I les estrofes *L'Aucell catiu, Flors* i *Fredor de cor* no vénen encara a confirmar-ho més?

Emperò, el misticisme espiritual i religiós de l'Orlandis, que li promovia una ansia enguniosa d'absolut-catolic, va portar la seva ànima encesa i delicada a refugir amb obstinació tot sentiment pagà o *profà*, va portar-la a una decidida renunciació que, am tot i elevar el seu esperit, començava a produir lentament l'atrofia de la seva sensibilitat. Encara que algú opini lo contrari, la flama ardent de l'amor mistic, que per un poeta com l'Orlandis implica un gran perill, va esser per ell de debò en menyspreu de l'intensitat i profonditat de la seva emoció i del seu sentiment. El misticisme enlairava la seva ànima d'una manera massa vertiginosa, com an els romantics l'imaginació. L'Orlandis i

Digitized by Google

Despuig moria d'asfixia espiritual: heus-aquí lo que, psiquicament, jo trobo en els seus versos.

Lo que tot seguit sobta al llegidor intelligent, lo que cor-pren d'admiració l seu esperit és la correcció artistica de les estrofes de l'Orlandis, que corren flonges, *llisquentes* i elegants, que s desfan a tot-hora deliciosament harmonioses i melodioses.

Ja fa temps que en els poetes i escriptors mallorquins venim observant continues manifestacions de bon gust i alhora un viu sentiment estetic en els treballs i en les obres que van produint de tant en tant. En contraposició a l'immensa colla de versaires catalans (que nosaltres desitjariem de tot cor veure sinceram ull-presos de la poesia i de l'art, que nosaltres voldriem am tota l'ànima contemplar-los com els hi aixequen un culte i un conreu fervents), els escriptors mallorquins han vingut sempre manifestant-se correctes, estudiosos, illustrats i sobre tot *moderns,* encarnant l'home que s'ha format en l'alta civilisació d'avui.

J. P. J.

REVISTA DE REVISTES

Els dos ultims fascicles del *Mercure de France,* que corresponen als mesos d'Agost i de Setembre, publiquen un ensaig critic den Edmond Barthélemy sobre n Carlyle, del que convé ocupar-se i extractar de pas alguns fragments.

Aquest ensaig és sobre tot un estudi ple d'afecció i d'admiració. Per xó no sel pot considerar com una critica feta am la raó i l'ànima serenes: una d'aqueixes critiques absolutes que vulgarment s'anomenen imparcials. En Barthélemy s'ocupa intellectualment de la personalitat den Carlyle, observant, primer de tot, el seu temperament, el seu cor i la seva ànima am subtilitat, i exposant, després, les seves preferencies i teories filosofiques amb illuminada profondor.

En Carlyle, ànima intensiva i vehement, cor intellectual i bategant, va esser portat am tota la força ingenita de la seva emoció i del seu sentiment a espectar embadalit la vida, a sentir-se davant d'aquesta (i en això está la seva originalitat) cor-près ardorosament per una ansia d'absolut, que l va empenyer a recercar, tal volta inconscientment, l'eternitat en lo transitori i lo absolut en lo relatiu, pera entrar en l'harmonia suprema de l'univers. Més, am tot, va venir a donar més realitat i infallibilitat a l'interior de l'home que a res, a l'enteniment individual i subjectiu.

De la seva concepció de l'eternitat en lo temporal, el pensament den Carlyle va venir a desenrotllar-se i manifestar-se filosoficament de la següent manera, segons Barthélemy: «Ara, davant de la rierada que corre perpetualment, és l'idea mateixa de la Duració que ell concebeix, una de les idees essencials den Carlyle, la que l'encamina a l'idea aplanadora de la Força, de l'Unitat. Puix ell veurà que si, semblable an aqueixa aigua que sempre corra, la Natura s renova sense parar, és perquè ella és una; és perquè l Fet indestructible del que ella és l'expressió s manifesta a cada instant sempre l mateix; és perquè tot se sosté; perquè tot coopera am tot i re s'interromp; perquè les vicissituts més sobtades no són sinó ls graus insensibles d'una continuació indefinida; perquè les coses seran sempre lo que elles han sigut; perquè l passat, el present, l'avenir, no existeixen per elles, i que elles no tenen altre moment que aquell en que elles han estat volgudes, és a dir, l'Eternitat; és a dir, el Pensament».

Tot fent la biografia psicologica den Carlyle, aquell *essayiste* diu que quan va pendre an aquest l'amor a una dóna, l'esperit de l'autor del *Sartus Resartus* vivia aleshores en «el reculat i delitós paisatge psiquic d'una intelligencia fixada i com eternisada en els més inefables extasis del sentiment. Ell també, en aqueix moment fugitiu que passa com un frisament de llum, va dirigir la seva pensa a paisatges d'ànima penetrats de radiant malinconia». En lloc de conduir-lo a la sentimentalitat, «el dolor mateix del seu amor, més endavant contrariat, li va augmentar l'emoció de viure».

«Empesa per una sensibilitat tant frisosa, aqueixa intelligencia (la den Carlyle) no discutirà pas, no analisarà pas: en tot ordre de coses, ella anirà directament a l'idea general, essencial, a la caracteristica interior, fatal, de la que depenen les apariencies». El seu metode filosofic, com el propri Carlyle expressa al parlar en la seva obra *On heroes, hero-worship* d'Odin, és *a face to-face and heart-to-heart inspection of the things* (una inspecció de les coses, feta cara a cara i de cor a cor). I de les coses, en l'essencia interna, ell arribava a percebre-n l'Absolut.

Am tot i creure que «la seva vida era una cosa verament més complicada i enllaçada que ell havia cregut», en Carlyle «mantenia la seva mirada penetrant damunt de tot aqueix formiguejador caleidoscop del No-jo», del món objectiu que l volta. I «aixi s va anar desenrotllant i perfeccionant, en una ànima lliure, aqueixa essencial facultat de sentir l'existencia d'una manera mistica, és a dir, com una cosa a la vegada imperceptible i desmesurada, local i universal, habitual i prodigiosa, solicitant tot el conjunt i, amb una energia igual, el nostre sentit de lo real i el nostre sentiment de lo sublim, nostra activitat practica i el nostre somni especulatiu».

J. P. J.

TIP. «L'AVENÇ», RONDA UNIVERSITAT, 4, BARCELONA

Digitized by Google

CATALONIA

APROPOSIT DE «PELLEAS I MELISANDA». PER JAUME BROSSA ROGER

VENINT de Barcelona, patria adoptiva den Maeterlinck, un hom queda estranyat de que al Nord, camp adequat per conrear-hi la reveria boirosa i la poesia invertebrada, l'autor de *L'Intrusa* no hi hagi guanyat la categoria de «gran vident» que nosaltres ja fa temps li hem concedit. ¿Es que pot-ser ens hem anticipat a la nostra epoca; que tal vegada hem sabut veure coses en *La Princesa Malena* i en *Pelleas i Melisanda,* que per la generalitat de la gent són encara lletra morta? O bé és que, no tenint riquesa de pensament i d'art autoctons, ens hem enamorat de lo que encaixava més facilment am la nostra feblesa? Sabut és que l'exit no pot esser la mida del merit d'un autor ni del valor d'una idea; però la veritat és que l'autor de *Serres chaudes* en lloc ha sigut tant afortunat com a Barcelona.

Ma disposició d'esperit a l'anar a assistir a una representació d'aquella obra no podia esser més favorable an ella i a l'art del seu autor. Ademés, sabia que devegades a Londres l'interpretació i *mise en scène* d'algunes obres classiques o modernes han arribat a una perfecció que per esser tant lluny de l'alcanç nostre sembla la realisació d'una utopia. Amb actors de força cultura que consideren el llur art com una religió, en aquests teatres se pot fer bastant de lo que ls autors, critics i aficionats més exigents puguin demanar.

L'interpretació fou, en efecte, impecable. En l'indumentaria s'hi veia l'influencia de l'art de Burne-Jones; el circumambient del drama era tal com en Maeterlinck devia somniar-lo; per l'expressió de llur cara i el caient de llur figura semblava talment que ls personatges haguessin devallat d'un retaule; llur llenguatge feia l'efecte d'una queixa involuntaria, manifestació vivent de lo que l'autor qualifica de «lacrymæ rerum».

La musica den Fauré que illustra l'obra va semblar-me fluixa, plena de reminiscencies de Glück i Wagner; una musica completament aixelada, expressant indecisió desde l començament a la fi, com si l'autor no s'hagués trobat bé al sentir-se tancat pels horitzons de la poesia maeterlinckiana.

L'atmosfera moral del drama era tant ofegadora que, donant l'idea de l'impossibilitat de que mai hagi existit una vida tant esmortuida, l'espectador se sentia tantalisat per la contradicció de que un regne de mort covés l'afirmació de la voluntat de viure.

La Mort, tenint per arcabot el Crim i per joia l Terror, no vol renunciar a sa prerrogativa dins la Tragedia, i com sap de sobres que no hi ha res que ns faci moure tant com la por a la desesperació o a la perdua de l'individualitat, ella és la que ns oposa la barrera més grossa a la deslliurança de l'art tragic. Dic això perquè l'efecte que *Pelleas i Melisanda* va fer-me m'ha fet aixeribir i plasticisar algunes idees que ja fa temps germinaven en mon cervell sobre l cami que ha de pendre la Tragedia de l'avenir si ha de correspondre a l'*élan* de l'ànima moderna.

Per més que am la boca inflada repetim cada dia que Eschil, Dant, Shakespeare i Cervantes són immortals i que l'humanitat sentirà sempre intensament davant de llurs obres, crec que si bé sentim o, més ben dit, tenim la facultat de sentir aquelles o altres consemblants, ho sentim de *diferent manera,* i algunes vegades fins *reaccionant* en oposada direcció a la que deuria seguir l'ànima del grec, o de l'home del Renaixement, o del

Digitized by Google

contemporani de Shakespeare. Per això les nostres idees sobre la Vida i la Mort en l'art són tant diferentes de les antigues que fan que no podem acceptar cap obra classica sinó fent un cumul de reserves mentals, perquè sembla talment que la nostra ànima vol més, exigeix més coses de les que ls autors vells poden donar-nos.

De lo que l'ànima moderna exigeix al teatre vui parlar extensament, aproposit de les idees estetiques den Maeterlinck, senyalant, am motiu de la susdita representació de *Pelleas i Melisanda*, els punts on crec que n Maeterlinck se queda a mig camí, o, millor dit, ont és inferiorissim al seu ideal.

***

A l'estudiar la personalitat den Maeterlinck, procurant extreure l suc de ses obres dramatiques i de sos principis estetics, resulta una gran discrepancia entre ses intencions o propósits i els resultats o efectes produits pels seus drames.

L'ambició de l'autor de *L'Intrusa* consisteix principalment en voler revelar el dessota de la vida, les arrels que aquesta té en lo Inconegut, les lleis de lo inevitable que regulen lo mai vist, la conexió que hi pot haver entre les passions i sentiments que tot-hom experimenta i que tot-hom pot apreciar, am la suprema raó de l'Esser; i, en fi, exhibir a l'home que és actor en la vida, lo que en sa existencia jornalera i rutinaria no percibeix.

L'estetica den Maeterlinck no pot esser més ambiciosa.

Del treball febrós que la metafisica ha fet en aquest sigle, l'art se n'ha aprofitat poc, i de totes les formes d'art el que ha quedat més endarrerit és el Teatre. La poesia lirica, essent l'art més individual, ha tocat totes les cordes pera cantar en diverses tonades les lluites entre l'Humanitat i la Divinitat, entre l Jo i la Natura. La pintura i la musica, geloses del fureig de la lirica, devingueren realistes perquè creien que així s podria arrebassar a la natura son poder absorbent que victimisa a l'home. El naturalisme impressionista d'un cantó i el descriptiu de l'altre, no han sigut suficients pera entronisar a l'ànima humana en un regne definitiu, i sense renegar del valor de l'habilitat adquirida s'han remontat a un estat superior pera abraçar grans i lliures sintesis i encarnar fondos i comprensius simbolismes.

Així s va desenrotllant la redempció que l'art, cada dia més independent i lliure, fa ell mateix respecte a la tecnica.

Pera enquadrar l'assimilació que l'art modern està fent del tresor reflexiu (no intuitiu) que la filosofia moderna ha conquerit pera l'ànima humana, era necessaria la revolució artistica i literaria que estem presenciant i de la qual sols som en el primer pas.

Concretant: la missió de l'autor tragic de l'avenir serà descobrir, per medi d'un esforç de visió, en el baix-fondo de la personalitat humana, les lleis unificadores de la vida allunyant-se de la superficie fenomenica.

Imbuit de tot lo que la metafisica i filosofia modernes han desembrollat en quant a les antinomies vitals existents entre la Necessitat i la Llibertat, entre l'atrevidesa espontania de l'intelligencia al guanyar pera la reflexió l *com* de l'immens aluvió de fenomens que ns alentornen i els diferents graus de conciencia i inconciencia que fan de la nostra vida individual un etern fluix i refluix d'acció i passió, el tragic de l'avenir ensenyarà a l'espectador lo que aquest no veurà en el vaivé de sa vida instintiva i passional.

Maeterlinck, tenint un temperament predisposat a sentir l'atracció de lo que apareix envolcallat en el misteri, havia de compendre el valor substancialment etern que una estetica semblant havia de posseir; estetica que no és res més que l'incorporació quasi vaporescent del secret impalpable que Plató qualificava de «musica» en un de sos immortals dialegs.

Sí: la missió del tragic futur és descobrir als homes les manifestacions vitals d'eixa «musica», d'eixa arquitectura metafisica que és, segons deia el mateix mestre, l'*Inevitable*.

Però si l poeta dramatic sent la palpitació

Digitized by Google

d'eixa musica, si sap percibir la sensació d'eternitat donada per sa revelació) sensació que és germana de la devegades sentida com una remembrança d'estats anteriors de la nostra individualitat), la força i valua de son art s'haurà de jutjar forçosament pel grau d'intensitat am que fa sentir a l'espectador la manifestació tipica d'eixa «musica» i pel grau de profonditat am que ls farà coneixer la sensació d'eternitat.

L'audacia intellectual que preconiso és la que ha caracterisat algunes de les expressions del simbolisme artistic modern, del qual en l'art pictoric trobem una manifestació feliç en les obres decoratives de Puvis de Chavannes i de Watts, i dins la poesia en algunes obres de l'Oscar Wilde i Verhaeren; dins la dramaturgia, en alguns caracters de l'Ibsen; dins la novela, en en Zola i Dostoiewsky. Però fins ara la cristallisació més trascendental que en l'art contemporani trobo d'aquest maridatge entre l'estetica i l'argonautisme de la finalitat humana és l'obra grandiosa i divina de Wagner *L'Anell del Nibelung*.

Quan Plató parlava de la Musica exaltant el significat del mot a la categoria d'expressió de lo etern i inexpremible, considerant-la la raó de l'Esser, lo que troba l'explicació en ell mateix, estava ben lluny de suposar o pressentir que la musica com art pogués esser lo que Schopenhauer ha definit tant divinament «una metafisica devinguda sensible». Am Wagner la musica arriba a esser l'interprete de lo inevitable, i la manifestació és tant meravellosa i sorprenent que ls demés dramaturcs d'aquest sigle (exceptuant l'Ibsen) queden com autors de putxinel-lis.

Davant d'aquests principis la literatura, siga la que siga sa branca, està inferior a la musica, i la limitació de medis que fins la Dramatica troba, am tot i comptar am lo suggestiu de l'acció i la plasticitat, és lo que fatalment minimisarà ls efectes de la tragedia futura com ho ha fet amb alguns ensaigs den Maeterlinck.

D'altra part, aquest autor volia simplificar el tema i l'istil literaris pera no enfosquir ni complicar les sensacions de l'espectador am l'explicació de coses concretes que realment són escrites en el vent de la vida quotidiana.

El procediment infantil de la repetició de frases per intensificar sa suggestió és una especie de *leit-motiv* ignoscent que per mi és un erro den Maeterlinck. Però si bé en aquest punt sa invenció ha servit pera donar aliment al ridicol, sols un home que no tingui gust literari pot desconeixer la bellesa melodica de la prosa den Maeterlinck. L'esser en Maeterlinck un artista del llenguatge el salvarà d'ensoterrar-se. El seu francès ha arribat devegades a una riquesa musical que pot comparar-se an el dels millors constructors de frases de la literatura francesa. Però deixant apart els merits de sa forma, si s vol jutjar sa dramaturgia sense prejudici, un hom resta perplexe davant la contradicció *frappante* d'una dramaturgia poderosa en expressió que falla pera arribar a l'efecte que l seu autor reflexivament s'ha imposat com objectiu.

* * *

La soca del drama *Pelleas i Melisanda* és Golaud, el marit prehistoric, que s casa amb una noia a la que ha trobat en mig d'un bosc. «Una noia és per un rei», diu el nostre vell adagi català; però l rei que s casi amb una noia trobada jugant am les aigües d'una font que no s queixi si la noia no l'estima. Sense adonar-sen, Melisanda s troba vivint amb en Golaud; i, sense saber com, Melisanda juga am Pelleas, amdós ignocents de la broma pesada que l cor els ha preparat. Però l'unic que en el drama té cor batejant am força és Golaud, qui s fa esclau de sa passió per Melisanda. L'obra és un estel doble com el cas de Paolo i Francesca, com en el de *El castigo sin venganza*. Hi ha l sinistre, el de la passió de Golaud, i el sonrosat, l'idili de Pelleas i Melisanda.

L'atmosfera en que tots els personatges se mouen és de soterrani ont el sol no hi té entrada. Naturalesa pansida, de ruïnes abandonades, ont els cors humans no s pot dir

Digitized by Google

que també siguin ruïnes, car també senten i estimen; però tots estimen i senten per força, com si la passió ls castigués am pena de dany i de sentit.

D'entremig d'aquella atmosfera de pantano, de superstició i de pressentiment (atmosfera que gangrena les ànimes), en surt un drama passional, fort i impulsiu. No s pot dir que passi com en el *Tristan i Isolda,* on l'amor porta a la mort, sinó que la mort hi engendra la passió i l'amor. Golaud, després de tenir per un quant temps el cor rosegat per la gelosia, troba al seu germà tortolejant am Melisanda. Golaud, foll, mata a Pelleas i fereix a Melisanda.

Aquesta s troba jaient en el llit de mort, sense haver tingut temps de fruir del llit d'amor, sense saber per què ha vingut al món, ni per què ha de morir. Melisanda sen va, i am la seva ànima s'emporta la pau de Golaud. Per què? Perquè Golaud vol saber si Melisanda va esser culpable am Pelleas. Melisanda no comprèn i mor enduent-se l secret am la seva ànima. La desesperació de Golaud és gran al veure que mai sabrà la veritat sobre l'amor entre Pelleas i Melisanda.

Amb imatges i procediments distints, *Pelleas i Melisanda* és el mateix drama vell de venjança, de passió cega, dels teatres classics. Golaud és parent dels marits calderonians, els castigadors de l'infidelitat. *Pelleas i Melisanda* viu de l'heritatge shakespearià. La tivantor ferestega del drama shakespearià hi està amorosida per la musica del llenguatge, per l'expressió d'angelicalisme de tipos infantils com Pelleas i Melisanda; però l drama és barbre per això, i no exhibeix res nou del misteri de la passió lligat amb el món invisible.

El dolor de Golaud no interessa a l'espectador, que sent vibrar sa compassió per la pobra Melisanda, la mort de la qual és precipitada pel desfici de Golaud en voler saber la veritat de l'amor entre Pelleas i Melisanda. L'escena és patetica, però repugnant i barbra. En Maeterlinck, malgrat l'haver-se esforçat en descobrir les anells del deliri del bé en les ànimes humils, en sos drames no ns ha sabut descobrir encara l sublim allisador del més enllà de la vida.

Mentres sa tendencia en la mistica-dramatica és manifestar lo tragic de la vida quotidiana, en cambi com a autor no ha sabut despendre-s de la tirania shakespeariana, que per mi és la veritable causa de que l sigle XIX no hagi produit una dramaturgia que estigui a l'altura de les demés expressions del pensament i de l'art moderns.

(Perquè no s prengui com una *boutade* meva ma condemnació de la tirania shakespeariana, afirmo que l seu rebutjament forma part dels principis estetics sobre ls quals jo crec s'ha de sentar la dramatica de l'avenir, proposant-me demostrar més tard l'esgarriament que al geni dramatic del sigle ha portat el no saber fugir de l'hegemonia del gran colós inglès.)

Molts altres aspectes de l'obra den Maeterlinck proven la divergencia entre ls seus propósits i el desenrotllament de l'acció en els seus drames, un dels més tangibles essent que aquells estan manifestats en els procediments especials i recercats pera fer surar lo inconegut mentres l'idea fonamental del drama resta fluixa i, pera dir la veritable paraula, buida.

Si: l'espectador amb esperit critic ha de trobar aquelles obres petites de pensament, massa plenes d'inquietut, pobres de serenitat, riques d'angoixa no humana, i, per conseqüencia de tot això i per sobre de tot, fragmentaries, és a dir, amb el defecte capital d'emmirallar la nostra vida a travers d'un prisma d'un sol color, i encara enterbolit.

* * *

A l'eixir del teatre jo m preguntava l per què de l'ausencia d'emoció i, per tant, la desilusió experimentada. Tres raons me donava: primera, la divergencia entre les intencions de l'autor i l'obra produida; segona, la buidedat d'idees en ella dominant; i, tercera, el que l dia abans havia sentit el *Siegfried* de Wagner.

Digitized by Google

Crec que lo més disgustant de l'ofici de critic dramatic té d'esser l'esmossament de la percepció artistica, puix la repetició del funcionament d'aquesta, en lloc d'esser un avantatge pera augmentar l'esperit critic, ha de donar per resultat l'aixugar les facultats, tant l'assimilativa com la discursiva. Per això, quan l'esperit està impregnat de determinades emocions, és molt dificil adquirir l'ubiqüitat o versatilitat necessaria pera exercitar davant una altra obra les mateixes facultats que abans s'han mogut. L'endemà de sentir una obra com el *Siegfried* l'espectador atent ha perdut tota personalitat pera sentir-se-la convertida en esclava del geni que ha sabut interpretar el misteri del món. En aquest estat me trobava després d'haver contemplat i sentit aquell desvetllament de Brunilda al cim de la montanya, sa bellesa poderosa i divina reflexant-se en l'ànima simple i jovenivola de Siegfried.

L'espectador que vulgui afinar el seu esperit critic aquilatant la *portée* de l'obra d'art, no té l dret, sembla, de reventar a Maeterlinck en nom den Wagner i vice-versa. Peró si no podem prescindir de predileccions, tampoc podem salvar-nos de comparar, i més quan a l'estetica den Wagner se li ha volgut donar un corresponent dins la literatura pura en l'estetica den Maeterlinck. El simbolisme de *L'Anell del Nibelung* és tant gros com el món mateix: el simbolisme den Maeterlinck és la fotografia palida, feble i esmortuida d'aquest món tant gran del qual demanem cada dia una explicació nova.

Aixi s compendrà que sentint-me remogut pel *Siegfried* l'efecte de *Pelleas i Melisanda* fos tant minço i em dugués a la conclusió de que si la tragedia de l'avenir ha d'esser com en Maeterlinck i molts altres l'han somniada, forçosament ha d'esser quelcom molt diferent de com en Maeterlinck l'ha realisada, essent més aviat cap al camí de l'Ibsen per certs aspectes i cap al den Wagner en altres.

Peró un altre dia parlarem de l'estetica del gran music-filosop i del seu món *L'Anell del Nibelung,* l'impressió del qual no crec que s'esborri mai del cor i del cap d'aquells que han tingut el plaer i la ditxa de contemplar-lo i donar-se an ell.

JAUME BROSSA ROGER

PRIMAVERA ETERNA

HOMES

Som al cim de l'esquerpa pujada:
d'aqui dalt el passat dominem:
¡quanta flor contemplem desfullada
si la vista endarrera girem!
De capets somrients que ns segueixen
allà baix formigueja un estol.
Ells l'aurora tot just assoleixen:
no han vist mai ni una posta de sol.
Sempre amunt, sempre amunt per la via
que ns senyala aquest raig lluminós
que de dalt un nou astre ns envia,
missatger de novelles clarós!

NOIS

Amunt irem plens de coratge,
ja que a fer via ns animeu!
Per alegrá l nostre viatge,
badeu-vos, flors; aucells, canteu.
Joiós el cor, el cant als llavis,
caminarem mirant al cel:
és el calin dels nostres avis
el foc que encén lo nou estel.

TOTS

L'ànima reb, purificant-se,
d'aquest nou astre que s'encén
el raig d'amor i d'esperança
que ns farà nois eternament.
Anem cantant albora la vida i la bellesa:
petits i grans postrem-nos davant de l'infinit.
Si dignes sabem fer-nos de sa immortal grandesa
blanquejarà la testa: lo cor no haurà envellit.

E. GUANYABÈNS

(Posada en musica choral pel Mtre. Morera.)

Digitized by Google

EL PATI BLAU. PER SANTIAGO RUSIÑOL

PERDONI: que tindria inconvenient de deixar-me pintar aquest pati?

—Ai, no, senyor: cap inconvenient,—va respondre-m una dóna d'uns quaranta anys, alta, endolada i de cara bondadosa.—Però no sé què pot pintar-hi. És molt petit i el tenim molt descuidat, perquè estic sola, amb una pobra germana que està molt mala, i no m queda temps per res.

—Es no més per pintar les flors.

—Ai, pinti, pinti. Si l'hagués vist l'any passat, quan tots teniem salut i el meu marit (al cel sia) era viu, allavores sí que donava gust de veure. L'enredadera pujava fins al terradet, i aquí sempre teniem ombra. Però ara, ai! ens falta l'humor, i les plantes volen esser cuidades lo mateix que les persones. Desde que la noia petita està d'aquesta manera, les flors sembla que ho comprenguin.—

Havia vist aquell pati desde l carrer: un forat de llum allà al fondo, uns llims de claror, una claror de pessebre; les parets, blaves, d'aquell blau brutal, enter i sense mitges tintes, d'un ultramar violat, avergonyint al mateix cel de la costa; un pou també blau, una escala blava, i davant de la blavor un rengle de testos, d'olles blanques, de caixons i gerros, traient a fóra una volior de flors. Allí, malves reials, al costat de clavells encesos despentinant-se i caient en colorida cascada; allí, lliris d'una blancor sense màcula, prop de pensaments petits amb els ullets mig oberts i barbes de mariner; allí, grans hortensies perdent la verdor i agafant colors de rosa, i una gran enredadera clapejant de puntets d'or l'ombra de les rajoles.

En essent a la vora vaig veure que realment les plantes eren mal cuidades: tenien set i calor, i les fulles se mustien i les flors se despintaven; sentien tristesa; sentien l'anyorament d'una mà que les mimés, l'abandono els sortia a la cara, i les més sensibles, com els lliris i els jonquillos, torçaven el coll esllanguides, i semblava que patissin; però això feia que lo que perdien d'ufana ho guanyessin en simpatia.

Agafant una cadira que m va oferir la bona dóna, vaig començar a barallar-me amb el natural i el quadro. Refregava l color sobre la tela, esborrava i dibuixava i tornava a esborrar per començar-ho de cap i de nou, amb aquella febre de la cosa que s comença; i la dóna, dreta al darrera, semblava interessar-se molt a la meva maniobra i m'anava donant conversa:

—Veu, l'home d'una servidora era pintor de parets, i ja sé lo que és la pintura. Per pintar cortinatges a les sales i angelets a les alcoves, per imitar pedra marbre i fustes, no n'hi havia cap com ell. Tenia unes mans de plata. Ai, Senyor, si l'hagués vist treballar! Se treia la feina dels dits amb un santiamén. Però, pobret, se va morir, i, veu, ara m queda la germana, que també la tenim *desuciada* del metges.—

Tot dient-me això, observava jo que mirava am molta atenció un balcó tancat que hi havia sobre l pati. Jo, ataleiat am la feina, contestava am monossilabs; i creient que m destorbava:—Bé, doncs,—va dir;—men vaig fins a dalt. Vosté mateix: faci i desfaci com si fos a casa seva.—

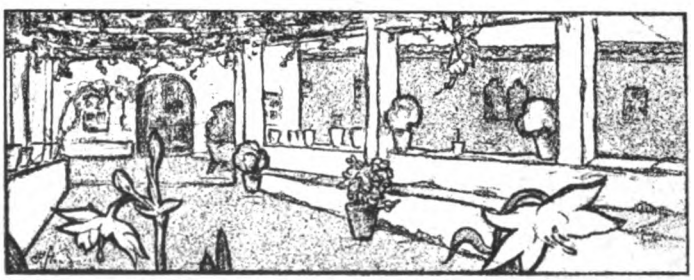

DIBUIX DE R. PITCHOT

Vaig pintar encara una estona. El sol fugia, enfilant-se blau amunt, i anava a plegar, quan darrera els finestrons del balcó que mirava aquella dóna vaig veure una cara d'una grogor esgarrifosa: dos ulls immensos i buids i enfonsats sota un front de

Digitized by Google

calavera, que guaitaven amb un mirar dolorós, clavats als mateixos vidres. Semblava una noia jove i perdudament malalta; una morta, darrera l cristall de la caixa; una visió d'aquelles que deixen esgarrifances. Era com una impressió d'una figura de cera morint-se a dintre d'una escaparata; una impressió que a la nit se té un somni que s'hi assembla.

***

L'endemà, al tornar a la mateixa hora a continuar el meu pati, vaig trobar-me la malalta asseguda davant de les flors del fondo.

Dintre aquell bany de claror i dintre aquella magresa me va semblar menys fantasma que l dia abans, més dòna, am més rastres d'hermosura. Els ulls eren blaus com el pati, i semblaven tenir a dintre una alegria apagada i una tristesa naixent; talment brillaven de joventut, i devegades se velaven d'una melangia tant fonda que no podien mirar-se. Eren el mirall d'un cor jove, retratant, d'una a una, les serenes i les boires que passaven per dintre d'un pensament. Una aureola malalta ls voltava moradenca i els feia semblar dos sols que s ponien voltats de gases de posta. Devegades semblava una criatura, i altres una velleta; però devia tenir uns setze anys. Pobra flor! Poncella i ja desfullant-se!

—Escolti,—va dir-me am veu apagada;—que li faig nosa?

—No, filla, de cap manera.

—És que si li privo la vista me n'aniré.

—No s mogui pas: primer me n'aniria jo.—

No s va moure, pobreta; no s va moure ni un moment, no més quan tossia. No s va moure mentres el sol va tocar-la, amanyagant-li les mans, besant-li la cara, omplint-la de petons d'or, coronant-la de rodones de reflexes, amorosint la fredor d'aquell còs que s'apagava.

Jo no podia pintar: no veia l quadro, no veia sinó ella. Quieta, arrupida i tremolosa, les flors, les altres flors, semblava que la miressin, i tot guaitava la figura, i tot desapareixia, i ella era tot el quadro. Lo demés feia d'aureola, de fondo, de celatge blau. Les plantes marcides, les parets pintades, l'ombra de l'enredadera, les rodonetes de sol, tot se fonia, tot s'esfumava, voltant aquella nota tant trista, aquella gran flor més hermosa i més marcida que les altres, torcent el coll com els lliris.

D'instint, com aquell qui pinta una flor més en el quadro, vaig començar-la a pintar sense que se n'adonés, i no és pas possible descriure la barreja de condol i l'egoisme de pintor am que s busquen tots els plecs del sofriment, les senyals de la mort que va apropant-se i els colors que van perdent-se quan s'és davant d'un model. D'aquella grogor esglaiadora no s veu més que les fineses del mate; d'aquelles venes malaltes, les mitges tintes violades perdent-se en colors finissims; del color, la forma que surt a fòra i l'expressió de les engunies de l'ànima. A poc de pintar, am crueltat inconscient, la pobra malalta no era sinó una figura, una cosa d'una bellesa macabra, la natura morta primorosament hermosa.

A poca estona s va girar i va somriure, volent dir que ja ho veia que l'estava copiant; però continuant quieta, consentint que seguís la meva feina. Després, fent un esforç, se va alçar, se va acostar al quadro, i, mirant-sel un ratet, va dir-me:

—Déu meu! Tant groga, tant malalta estic?

—No, dòna: és que no està més que començada; és que...—

I va anar-sen cap a dalt.

A l'esser darrera l balcó, no pensant que la observés, vaig veure que agafava un mirallet i que s mirava un gran rato; va semblarme que sospirava, i es va deixar caure asseguda i clavà ls ulls en els vidres.

***

—Si m'hagués conegut fa tres mesos!—va dir-me l'endemà a la mateixa hora.—Ara li puc dir: allavores sí que m'hauria pogut treure un bon retrato. Tant alegra, tant riallera que estava! Tot me feia riure. La meva

Digitized by Google

germana m tenia de renyar a cada moment, i res hi valia... Per ballar, tenia com un deliri. Miri: veu aquestes fandilles? Les duia l dia de l'ultim sarau. Qui ho diria, eh? Era an el primer que anava, i els vaig ballar tots, tots: més n'hi haguessin hagut. Diuen que allò m va fer mal; però jo no ho crec. Me va agafar aquesta tós, que asseguren que no té cap importancia; però, jo no sé, jo no sé que n pensi. Hi ha vegades que crec que no serà res; però d'altres, tinc una por de morir-me que fins ploro, jo que mai havia plorat! Però no sé per què li explico aquestes coses.

—Tingui coratge, que no trigarà a curar-se.

—Que és metge vostè?

—Que no veu que soc pintor?

—Ja ho veig: li deia en broma. Que m'agrada la pintura! Veu, si jo fes de pintor, sempre pintaria coses que fossin alegres: boscos amb ombra, vistes, cases noves, senyores guapes i ben vestides, i... què sé jo?... coses que fossin alegres. Vol que vagi a seure?

—Com vostè vulgui. Jo ja tinc feina a fer flors una pila de dies.

—Pobres flors!—va dir, passant-los la mà per sobre com si les acariciés, i anant-sen a seure al seu lloc.

—Veu: me sembla que avui estic molt millor. I fins ballaria,—me va dir, am riure d'una tristesa infinida.

Pobra noia! Al cap d'una estona de seure li va agafar aquella tós, aquella tós que pujava del fondo de les entranyes, una tós que li arrancava la vida, deixant-li l'ànima serena. Pobreta! li vaig veure les dugues primeres llagrimes relliscant per la grogor de les galtes, i pantejant i amb el cap baix va quedar somniosa. Què pensava? Pot-ser no pensava, o pensava vagament, i res més amarg que aquestes tristeses fetes de somnis boirosos, de dubtes, de pressentiments estranys; d'aquestes tristeses séns nom, que són com un nuvol llarg que passa davant de la claror de les ànimes i deixa l cor entre boires; que són postes de sol de la vida, cap-vesprades i anyorances de coses desconegudes. Morir; a disset anys morir i sentir-se morir quan s'obre de bat a bat la finestra plena de llum i esperança, i dir-se a un mateix: d'aquí un més, d'aquí vuit dies, pot-ser demà, te tindras de despedir, no sols de tot lo que estimes, sinó de tot lo que estimaries!

Per què l vareig començar aquell quadro!

Després vaig esser jo que m vaig quedar pensatiu, contemplant-la amb els pinzells aturats. Me semblava que era com un rellotge d'arena omplert de gotes de sang. «Ara n falten cinc,—pensava;—ara quatre, tres, dues.» I a l'arribar a una m deia: «Ara caurà del seu cor l'ultima gota i caurà morta sobre els testos de les flors».

—En què pensa?—me va preguntar tot d'una, com si m llegís el fondo del pensament.

—Estic molt amohinat perquè l quadro no m surt bé.

—Que no estic quieta?

—Si, dòna: parlo del fondo, d'aquest blau del pati. Vostè no s'amohini i descanci.

—Bé prou que descançaré aviat!—

Per encoratjar-la anava a fer-li una broma; però veient sa mirada resignada i convençuda, la broma sem va nuar al coll i m vaig amagar amb el quadro.

* * *

L'endemá no va baixar, ni l'altre tampoc. L'endemà passat la vaig veure darrera dels porticons. Va somriure i em va saludar; va acostar-se als vidres, va tossir, i deixant-los entelats, amb una mà descarnada va aixugar-los i va entornar-sen a dins.

Un dia va entrar el seu metge, i com que l coneixia ns varem posar a enraonar, mentres ella, desde dalt, am sos grans ulls de malalta, mirava si descobria un signe, un moviment que la tragués dels seus dubtes. El metge va dir-me que no viuria vuit dies.

Jo no n'hi faltava ni un. Un imant de simpatia m'hi portava, i el quadro quasi m servia d'excusa. Veia passar les amigues, la germana, i molts cops sortia sense haver vist a ningú, quan un dia va baixar, com dient: «Vinc perquè acabis el quadro».

—Apa, pinti-m,—me va dir.

Digitized by Google

—Però, ja tenim temps, -vaig atrevir-me a respondre.

—Pinti-m,—va contestar, anant a seure al seu lloc.

Cap dia havia estat tant contenta: tot era fer projectes pera l'avenir i aixecar castells en l'aire. Quan estigués bona cambiaria totes les flors del jardí: hi posaria rosers i moltes clavellines. Res de lliris, perquè quan se passaven semblava que estiguessin tristos. Se faria un vestit color de rosa per l'istil d'un que n tenia una amiga, i per la festa major aniria a tots els balls. Sí: tornaria a ballar, i volia divertir-se, i viure, sobre tot viure, que no era just haver de morir tant d'hora. Fins va voler regar les flors, i la viuda i jo varem tenir de regar-les.

Xuclant l'aigua s·revifaven agraides, i ella se les va mirar d'un modo tant misteriós, amb uns ulls tant terbols, que fou sa mirada tot un món secret de dubtes i d'esperances.

***

No va tornar a baixar més.

—Que la vol veure?—me va dir un dia la seva germana gran.

—Està morint-se, però la trobarà llevada.

Vaig pujar-hi, i estava voltada de les amigues, totes joves, totes alegres, vestides totes de clar; flors de primavera al peu d'una tomba, vol d'aucellets vora un pardal arrupit, d'un pardal am les ales plegades, amb els ulls mig closos, i amb un panteix d'agonia.

—Ja ha acabat el quadro?—encara va dir-me.

—Sí, ja és acabat.

—Essent així ja m puc morir.

—Però, dòna, per què diu aquestes coses?

—Per riure. Justament mai havia estat tant bé,—va dir-me, i s quedà adormida.

***

Ja no s va despertar més.

Blanca la caixa, vestides de blanc les amigues, i passant pels carrers blancs, era l'enterro d'un lliri. Am les flors del pati varem fer-li una corona que vam posar sobre l tumbol, i si hagués gosat hi hauria posat el quadro.

Se m'enduien fondo i figura, i d'aquell pati blau, abans tant alegre, no n restava més que quatre parets gastades. Petit com era, semblava una capsa blava, oberta i desmante-

DIBUIX DE R. PITCHOT

Digitized by Google

lada que n'haguessin tret les joies; un fondo de més de Maria, desguarnit i descarnat pel vent de l'hivern; una gavia buida. Per tot arreu, quietud; a sobre, l'enredadera penjant com desmaiada; a baix, el sol sense reflexes; a dalt, un burinot negre, rondinant, al darrera d'aquells vidres . . . . . .

. . . . . .

Molt més tard vaig exposar el quadro, i em van dir que uns parents havien demanat preu.

Eren uns cosins, i vaig anar-los a trobar. Pobra gent! Pot-ser volien tenir un record de la pobra noia morta!

—Ja veurà,—van dir-me;—la casa que vostè sap la tenim en venda, i com que uns coneguts d'America ens han parlat de comprar-la, voliem enviar la vista que vostè en va treure (si fos barateta) perquè vegessin la finca.

—I la noia?

—La noia... la noia, rai: esborri-la.

SANTIAGO RUSIÑOL

(Del llibre *Fulls de la Vida*, acabat de publicar.)

COLOMB A LES INDIES

Damunt la mar, am la claror dublosa
de matinada, la visió s destria,
per l'horitzó desconegut alçant-se
sota la boira.

Ulls mal desperts, amb infantivol ansia,
la Mare tribu, per l'esquerpa costa,
mira atançar-se d'aquell nou misteri
l'ombra divina.

Gras i ferest, baix de l'espès fullatge,
sembla, ajupit, que una remor confosa
rient escolta de batalles proximes
l'idol de guerra.

Baten les veles; se sent bulls d'escuma,
i, al cel fugint, al lluny del món, gavines
de l'ideal van a cantar la verge
terra del somni.

Dins claró ardenta la visió s'acosta,
triomfal, augusta, com si fos un mistic
present del sol que sanguinós esclata
sobre les ones.

GABRIEL ALOMAR

Mallorca, 1898

ELS PRIMERS FREDS. PER IGNASI IGLESIAS

ACTE I

. . . . . .

ESCENA VIII

La Sió, *amb el nen, i en* Lari

Lari. Sió!... *(Molt amorós.)*

Sió. *(Segueix cantant, sense adonar-se den Lari.)*

Lari. Sió, Sió! *(Més amorós i am molt més sentiment que de primer.)*

Sió. *(Segueix cantant.)*

Lari. *(Acabada la cançó, diu encara am més sentiment que abans:)* Sió!... Sió!... *(La Sió, que l sent, se gira an ell tota sorpresa.)*

Sió. Tu?... Au, vés, vés!

Lari. Sió!

Sió. Vés, que no t vegin.

Lari. Jo no men vui anar. Jo no t vui deixar sola.

Sió. Què n'has de fer, de mi? Cuida-t de la teva feina! Que t dic res, jo, ane tu?

Lari. Ja ho sé que no m dius res; més jo...

Sió. Au, no t'acostis! Vés-ten, Lari, vés-ten, que si ton pare t'atrapa!...

Lari. Jo vui veure... jo vui veure...

Sió. Vés-ten, que m compromets!

Lari. Jo vui veure l nostre... el nostre fill.

Sió. No, que és meu, tot meu! *(Besa l nen.)*

Lari. Fill meu! Fill meu! *(Cau de genolls, per besar el nen.)*

Digitized by Google

SIÓ. No cridis, Lari!

LARI. Fillet meu!... Pobriçó! Tant bufonet!

SIÓ. Oi que sí, que ho és de bufonet?

LARI. Ès lo mateix que tu.

SIÓ. Oi que no: que tu. Ai, que me l'estimo, el meu reiet!

LARI. Que és maco! Encara no l'hi sentit plorar.

SIÓ. Com que no plorarà mai!

LARI. No?

SIÓ. No.

LARI. Per qué?... Com ho saps que no plorarà mai? Tant petit!... Jo soc gran, i bé ploro... Sí, sí que ploro!

SIÓ. Doncs, ell no, no: ho sents? Que t penses que serà tant aviciat com tu?

LARI. Totes les criatures ploren.

SIÓ. Sí, vès, les rebeques.

LARI. Els homes també, tant els vells com els joves. Tots els que pateixen, tots els que tenen una espina al cor.

SIÓ. Doncs, ell no, no: ho sents? Ell no plorarà mai, perquè és un angelet del cel, i els angelets no ploren.

LARI. Tant que li tocarà patir!

SIÓ. Que no! No li tocarà patir gens!

LARI. Oh, sí, que patirà!

SIÓ. Que no, que no! I si és desgraciat, li soc mare per aconhortar-lo. Però ell se resignarà, el pobret!

LARI. Vés qui ns ho tenia de dir!

SIÓ. Això rai: ben ditxosa que soc amb el meu fill!

LARI. Aquell dia... que eres maca! Feies un goig!

SIÓ. Vés!

LARI. Un goig!

SIÓ. Vès ara que ve a retreure!

LARI. Tot ve d'aquell dia!... Tant que t vaig estimar!

SIÓ. Jo ja t'estimava abans que tu ane mi.

LARI. Per què m tenies d'estimar?

SIÓ. Jo no t deia pas re!

LARI. No haguessis sigut tant maca!... Encara m sembla que t veig, boi pasturant els garrinets al mig del prat... Ten recordes?

SIÓ. Sí, que men recordo.

LARI. Quin sol no queia!... Oi?

SIÓ. Sí: un sol que cremava.

LARI. Ben nèt que cremava!... Feia una xafagor! Una xafagor més estranya!... Que m vas agradar!... Anaves no sé com... tota mal endreçada... més deixadota!... La roba t queia de sobre; amb els cabells esbullats, que l vent feia voleiar... No, no era l.vent, ara que men recordo: era l'aire, la marinada, una marinada tebiona, molt tebiona, que també feia bellugar les fulles dels arbres i els brins de l'herba... i les roselles, que escarnien la rojor de les teves galtes, vora teu, fent una remor, una mena de *musica* més agradosa! Ten recordes?

SIÓ. Ès clar, que men recordo!

LARI. I tu anaves cantant i fent mitja, sota l sol bullent, que queia al damunt teu... I anaves cantant am cançoneria... am veu mandrosa... molt mandrosa... deixadota com les cigales xardoroses... Jo t vaig veure de lluny, de la vinya vella, ont estava espampolant. Vaig acostar-me a tu, pòc a poquet, com si jugués a fet... Tu ten vas adonar que jo venia, i m vas mirar... amb ulls xamosos, riallera: quasi se t'esqueixava la boca d'alegria.

SIÓ. Jo t vaig mirar?... Jo t vaig somriure?

LARI. Sí. I em vas encendre l'ànima!... Ah, no m'haguessis mirat!

SIÓ. Doncs, per què venies?

LARI. Per què no m feies fugir, amb un cop de roc, encara que m'haguessis deixat al siti? Eh? Per què no m feies fugir?... Ho veus, ara?

SIÓ. Calla!

LARI. Sió... no ten vagis. *(Pregant-la.)*

SIÓ. Oh, si m treuen!

LARI. Doncs jo vui venir am tu. Jo no vui que m deixis aquí tot sol. Jo t'estimo!

SIÓ. Bé... estima-m, però calla-t'ho: que no ho sapiga ningú.

LARI. Jo no vui callar! No ho puc callar més. Ja he patit prou. Si tu ten vas, jo t segueixo i ho xarraré tot al pare.

SIÓ. No, Lari, no, que t pegaria! Ai s

Digitized by Google

li dius! Te clavarà un fart de llenya que t deixarà baldat!

LARI. Jo li diré, surti lo que surti!

SIÓ. No, no li diguis pas, pobre de tu! Amb aquell geniot tant dolent que té!... No ho xerris, ho sents, Lari, no ho xerris!... Ton pare t pegaria, i jo no li podria pas privar!... Calla-t'ho; sinó, em faras plorar!

LARI. I tu... com quedaras?

SIÓ. No ten cuidis de mi... Dona-t brasa per tu. Jo rai, que tindré l meu fill! Pitjor tu, que no l podras veure!

LARI. Ah, no, no! Jo no vull que ten vagis! Vaig a contar-ho tot al pare!

SIÓ. Jo li diré que és mentida.

LARI. Li negaras?

SIÓ. Sí, que li negaré!

LARI. No t creurà.

SIÓ. Sí, que m creurà! Ja trauré les meves manyes pera que m cregui.

LARI. Que no m vols? Que no m'estimes?

SIÓ. Sí, que t'estimo.

LARI. Doncs, deixa-m tenir el fill.

SIÓ. Ja l tindras.

LARI. Quan?

SIÓ. Quan siguis més gran. Ara ets massa jove. Quan siguis un home, vina, que, si jo soc viva, també t'estimaré.

LARI. I ens casarem?

SIÓ. Sí, sí: ens casarem.

LARI. I aon vas, ara?

SIÓ. No ho sé. Quan trobi casa... ho sents?... quan trobi casa, que de segur que n trobaré, un dia que faci festa ja m deixaré veure am tu per fer-te saber on soc. I d'aquí uns quants anys ens casarem. Però, ara, calla, que ton pare t pegaria.

LARI. No puc callar, creu-me, no puc... Aquesta nit m'hi fet un tip de plorar, Sió!... Quines coses més tristes hi pensat!

SIÓ. Ara rai: el nen ja està batejat, ja és cristià.

LARI. Però no té pare.

SIÓ. Que sí!

LARI. Que no!... Com que jo m'hi ho callat. Que n'hi sigut de bestia i de covart! No, no; vaja, no m preguis més. No tinc tant mal cor, encara!... Vaig a xerrar-ho tot: que m peguin, que m matin, si volen! Jo t'estimo a tu! Jo estimo l meu fill! *(Fa petons al nen.)*

SIÓ. Vés, deixa-l, que l faras plorar! Així sí que l faras plorar, tant sofert que és!

LARI. Jo l vui! Jo l vui! És meu!

SIÓ. Mira, que és teu: denteta!

LARI. És nostre... dels dos!

SIÓ. Deixa-l estar, pobret!

LARI. Jo no l vui deixar estar! És sanc de la meva sanc! Fill meu, fill del meu cor! Perdona-m, perdona-m, que jo t vui tant com a la meva mare!... Més, més, fill meu!... Sí, més!

SIÓ. Ai, ai, que vénen! *(Am terror.)*

LARI. Que vinguin!

SIÓ. Mira... que ve ton pare!

LARI. El pare!... Per què haig d'esser tant covart! Per què tinc de patir tant, si estimo tant!

SIÓ. Vés-ten!... Corre, que no t'atrapin!

LARI. No!

SIÓ. Vés-ten, maco, vés-ten! *(Am grans precs.)*

LARI. Déu meu, Déu meu! *(Se va plorant.)*

. . . . . .

IGNASI IGLESIAS

CERCANT EL COMTE L'ARNAU. PER JOAN MARAGALL

Així que un hi entra en aquell claustret sembla que s'enfonsi sigles endarrera. Dins d'aquells murs ronecs, atormentats d'obertures tornades a tapar i ja inexplicables, la llum hi és estranya i diferent.

Un entra allí i, tot plegat, ho sent tot lluny. Les campanes, que són gaire bé al damunt mateix, tenen un sò ofegat que sembla que toquin qui sap aon. Els crits de la quitxalla, que juga allà fòra mateix a la plaça, també s'allunyen. Les orelles xiulen com quan

Digitized by Google

fa molta quietud. I se sent una fredor estranya i un entorpiment de tot.

I, al mig, les vuit arcadetes menjades i arrodonides per les pluges i els vents de tants cents anys; els capitells amb aquells entortolligaments de pedra consumida. Ara, a dins, hi han plantat un jardinet molt trist. El tell del centre ja s'ha mort i assecat desseguida.

I pensar que allí dins hi ha la llegenda del comte l'Arnau; que aquell era l claustre de les monges que diu que ell anava a veure per una mina que deu esser per llà sota... I, més, sentir-se a fòra tot rodejat de montanyes altes... Tot plegat fa una cosa!

Una tarda que m'hi estava, allí assegut en el pedriç sota dels arcs, va entrar l'agutzil del poble amb una regadora, i desde una especie de galeria que hi ha dalt va començar a regar els arbustes fent-los com una pluja de misericordia. Jo li vaig fer preguntes sobre l'edifici, i em va dir que... ui!... havia servit per moltes coses: hospital, quartel, cort pel bestiar. I m'anava senyalant: «Aquí, la comuna dels soldats... Per llà corrien els porcs...» i a mi la llegenda se m'anava entelant, enfonsant, endins, endins de sigles d'abandonament i de bruticia... Emperò aquell era encara l claustret de les monges, tant petit. En aquell temps tot devia esser així, encofornat, baix; tot devien esser amagatalls. Me volia afigurar una d'aquelles monges de mil anys endarrera (qui sap com devien anar vestides?), passant am naturalitat pel claustret... I el comte l'Arnau, que gros devia semblar allà dins, quan hi entrava! Com devia esser?

Vet-aquí que m veig a davant a un noi del poble que li diem l'Agustí. És un xicot beneit que mentre soc allà dalt no m deixa mai de petja: de tant en tant li dóno centims *(sssentims,* que diu ell ab l'aigua a la boca), i sempre me l trobo al davant, brut com una guilla, esparracat de dalt baix, amb un cap de cabells polsosos, i sempre amb un sac al coll.

— Què hi duus an aquest sac, Agustí?

— Herba! — diu ell triomfalment.

I, com de fet, sempre l trobareu pel defòra fent herba pels conills: deuen esser uns conills d'una voracitat terrible; però lo que és que ell és un encantat. Bada per qualsevol cosa. Veu un ramat que pastura, i sel mira, sel mira, que no sé lo que hi troba; passa per un pont, i ja és desseguida abocat a la barana guaitant a baix com am gran interès... i lo mateix s'hi està un quart que mitja hora. Un li diu: «Què aguaites, Agustí?» Ell se gira am la cara riallera, mira d'aquí i d'allà com pensant lo que dirà... i no diu res. Veu volar una bolva i la va seguint am la vista fins que pot. Tot l'encanta. La cara ja li té sempre d'encantada. Una cara un xic plana i embotornada que devegades riu de sobte amb una tendresa... que sembla impossible l'expressió que arriba a pendre: llavores ensenya unes dents punxagudes i blanques. Té uns ulls sortits una mica sanguinosos. Tot ell és altet per l'edat (uns catorze anys); però així com les cames són massa primes i llargues, el cos és curt i ja una mica corvo... de tant fer herba, és clar.

Però, vaja, és un bon noi, l'Agustí: jo me l'estimo d'allò més, i ell també m mostra afecte. Ho facin els *sssentims,* o siga lo que siga, sempre m segueix: devegades fins de lluny me va seguint, i després tot plegat mel trobo al davant amb el sac al coll, com aquella tarda en el claustret del comte l'Arnau.

— Hola, Agustí! Que m'has vist de fòra estant?

— Sou el senyor, — va fer ell, com sempre, atonit i mig cantant les paraules que confegeix am certa dificultat. Va mirar vagament d'aquí i d'allà, i de sobte se li contreu la cara amb aquella rialla tendrissima, mirant-me de fit a fit. Diu, confegint i mig cantant: — Me pensava que era un altre... i ereu vos.

— Jo mateix, Agustí, jo mateix. Que ja has brenat?

Diu: «No» secament, altra vegada atonit i am la mirada esgarriada.

Varem estar una bona estona sense dir res més, jo fumant ensopidament el cigarret, i ell amb el cap decantat, mirant fixament una pedra que hi havia allà a terra.

Després va entrar un xicotet molt ben en-

Digitized by Google

dreçat, nét, d'un cap molt viu, d'aquells que, am tot i ser de poble, a dèu anys ja saben allargar la mà i dir «Déu lo guard. Com ho passa?», i me va fer saber que al primer pis d'allà ont erem hi havien posat l'estudi, però que ara eren *feriados*. Jo que dic a l'Agustí:

—Que no hi vas tu a estudi?

—No hi vull anar més.

I la seva cantarella se va fer un xic rancuniosa.

—I això, per què?—

I, ell rodant el cap, convençut i trist:

—Mai més, mai més.—I, refermant-s'hi, deia an el xicotet aixerit:—No hi *vindraré* a estudi aquest hivern; no hi *vindraré*, no.—

El xicotet sel mirava amb un cert aire de superioritat indulgent, i em mig-reia a mi com volent dir: «Ai, Senyor!».

Llavores me va contar que l'Agustí hi estava malament a estudi perquè am tot i ser tant gran no havia pogut passar del *segundo cartel* de la *primera sección*, i que ell, el nen aixerit, ja estava a *la cuarta* i passava l *libro tercero* i aviat aniria a *la quinta*.

Jo, mirant-me a l'un i a l'altre, pensava: «Sí, sí, ja pots cantar: tu, tant aixeridet, pot-ser arribaras a ser una especie de *oficial cuarto* de la *clase de quintos*, i l'Agustí (tant se val!) sempre serà l'Agustí».

Mentrestant l'agutzil entrava i sortia am la regadora, fent viatges per arruixar desde dalt les plantes tristes del claustret.

—I escolteu,—li vaig dir una de les vegades que sortia.—Que ja no s canta per aquí la cançó del comte l'Arnau? Que no hi ha cap rondalla?—

Ell va migriure toscament, així com per mostrar-se superior, ell i el poble, an aquestes falornies (allò d'ençà que hi va l tren i hi ha una fabrica s va tornant com un arrabal de Barcelona), i diu:

—Ah! Sap qui ho sabia això? El vell Fajula, que va morir aquest hivern. Aquell en cantava devegades de coses d'aquestes; però ara ja és mort, i tot això ja s'ha acabat.— I torna a sortir tot trempat am la regadora, deixant-me sol am l'Agustí.

«S'ha mort el vell Fajula, i ara tot això ja s'ha acabat!» No sé, me va deixar fret.

L'Agustí, dret al davant meu, amb el sac a coll, me mirava tot seriós. Jo que, refentme, li dic, així, per riure:

—Oi que no, Agustí, que no s'ha acabat tot això?

I ell, docil, s'engresca i crida am cantarella ferestega:

—No... se...nyor!—

No sé com ho va dir que cap endins dels seus ulls esgarriats hi vaig veure una reculada de sigles espantosa.

JOAN MARAGALL

BIBLIOGRAFIA

RECORTS DE LA DARRERA CARLINADA, *per Marian Vayreda*.—Olot, Imp. Planadevall, 1898.

Tot artista que hagi fet armes ha de posseir grans temes que junt amb un cumul d'impressions fondes poden produir obra d'art. Quan se tracta, com en el cas present, de fer armes contra lo estatuit, encara ha d'esser més forta la pruija de contar-ho, pel qui ha passat la vida etzarosa de montanya am totes les engunies i els grans espectacles del sublevat.

En Marian Vayreda va fer l'ultima guerra carlina, i el llibre que acaba de donar a l'estampa ns fa veure aquella campanya millor que cap dietari ni memories militars.

Al través d'aquesta collecció de quadros, alguns un xic desdibuixats i com escrits a l'aventura, s'hi veu ben bé per dins tota aquella guerra desde que van començar a corre les primeres partides carlines, al periode algid de la causa de D. Carles, i fins a l'acabament. És, ademés, un llibre escrit am gran sinceritat i am la fredor que donen els anys trascorreguts a l'home que ja té formada la familia, però que recorda am simpatia ls entusiasmes de la primera joventut.

És el primer llibre que publica en Vayreda (nom prou conegut pels quadros del seu malaguanyat germà Joaquim), i ja l'autor és un dels nostres més excellents prosis-

Digitized by Google

es. Els seus croquis de campanya no tots són d'igual valor, però persones i coses són pintades sempre am tocs sobriament justos. No més am quatre pinzellades sembla que veiem davant nostre ls celebres cabecilles Savalls i Tristany; el *noi de l'Alou* està clavat, és un tipo ben de la terra, que fa la campanya com un heroe sense mai deixar el bon humor; el comandant y tot l'*esquadró de la Sang* passant de nit pels carrers de Sant Feliu de Pallarols és un quadro mig-macabric que no s'oblida més. Però en lloc hi veiem les qualitats de pintor realista com en alguns paragrafs de *Desesperació,* on d'una manera esgarrifosa s veu un nombrós esquadró devallant per una carretera en zig-zag que fuig i s'acosta d'una manera fatal de les bales que els soldats els tiren desde bon lloc desapiadadament.

Impressions personals de naturalesa n'hi han de delicioses en alguns indrets de l'*Episodi dolorós,* de *Parentesis* i sobre tot de *Fantasies*. I per al final de la campanya en Vayreda ha fet dos hermosos quadros que li han inspirat les llargues jornades recorrent terres, ferit i mal cuidat, fins arribar a l'hospital de Besora: són *Calvari* i *L'Hospital*.

Am tot i tractar-se de guerres de banderia, s'hi veu en aquest llibre poques vegades la passió de sectari, però sempre s'hi endevina un cor català i bondadós.

J. M. T.

REVISTA DE REVISTES

El *Mercure de France* d'aquest més publica un sonet dedicat an en Mallarmé, den Pierre Louys, inserint al mateix temps una traducció de la *Rosa Alchemica,* del literat inglès W. B. Yeats, i una poesia de l'Adolf Retté, i un ensaig critic den Gustave Kahn sobre n Roger Marx, i un article den Charles Louis-Philippe titolat *La Vida i la Mort delicades de Magolala,* i una novela de l'Eekhoud, i unes meditacions den Henri de Régnier sobre l'autor de la *Hérodiade*, de les quals a continuació traduim algun fragment:

«Tots els que han estimat an aquest esperit elevat i an aquest home perfet experimenten a hores d'ara una indefinible tristesa. Acaba d'interrompre-s una existencia admirable i benvolguda. Stéphane Mallarmé ha mort..... La substancia de les seves arquitectures ideals ell la va emmanllevar unicament a sí mateix. I en elles solament ell se complavia..... Nosaltres haurem conegut en ell a un savi i a un heroe. Ell ha sigut venerat per tots els que encara creuen que la dignitat humana resideix en la meditació i en la solitut. Ell representa als nostres ulls el Poeta, i en aquesta positura ell ha quedat dret per sempre en la nostra memoria..... Nosaltres admiravem aqueix home tant altament desinteressat de tota petitesa, consagrat completament a una recerca tant nova, tant ardida i tant dificil que no crec que sen trobi de consemblant en cap altra literatura. Stéphane Mallarmé vivia apart dintre de la nostra..... Ell era, en veritat, profon i minuciós, subtil i inesperat, paradoxal i logic. Però ademés d'aquest primer plaer superficial, en ell s'experimentava una emoció més secreta i misteriosa. Res podia distreure an en Mallarmé del monolec interior de la seva pensa, puix ell hi tornava per viaranys imprevistos i per laberintes complicats; ell venia a parar sempre en ell, i, si s pot dir, ell se continuava parlant alt. Aleshores, al sentir-lo enraonar, era com sentir-lo treballar, era com assistir un instant a la seva recerca de la veritat. Ell va voler trobar el sentit de tot, la significació universal; ell va voler esser el Poeta de la Coneixença.»

En aquest fascicle del *Mercure* hi ha també una poesia den Francis Vielé-Griffin titolada *Thrène.*

— El numero corresponent al més d'Octubre de la *Wiener Rundschau* (Revista de Viena) publica, a més d'una secció de «Noves» literaries, el següent sumari:

La veritat humana respecte an en Bismarck, per Karl Bleibtreu; *La teva carta* (poesia), per Georg Hirschfeld; *Stéphane Mallarmé*, per Vittorio Pica; *Si jo fos Déu* (continuació), per Richard Le Gallienne; *Noves de Neuseelaud*, per Ladislas Gumplowicz; *Dear little girl* (Estimada nena), per Else Meyer-Forster; *El Desti de l'Emperatriu*, per Gabriel d'Annunzio.

— *Il Marzocco*, un dels periodics semmanals de literatura i d'art més importants de l'Italia jove, publica en el seu numero corresponent al 18 de Setembre un llarc fragment, titolat *Il Mito del Melagrano*, de la novela simbolica a punt d'eixir a la llum, *Il Fuoco*, del famós poeta i novelista italià Gabriel d'Annunzio. En el mateix numero hi apareix un article den Tumiati, amb el titol de *Democrazia cristiana*, en el qual social i filosoficament se combaten les teories individualistes i neopaganes que avui a Europa predominen.

En l'exemplar del dia 2 d'Octubre d'*Il Marzocco* s pot llegir un interessant article den Occhini sobre estetica pictorica, i un conte den Neera, i la traducció italiana d'una peça dramatica en un acte den Lluis Suñer, que no fa gaire li ha estrenat a Florencia l'anomenada companyia de l'actor Zacconi.

— El fascicle de *L'Humanité Nouvelle* de Setembre acaba la publicació de l'ensaig den Lleó Tolstoi sobre *Religió i Moral;* dóna a llum un fragment traduit de la recent novela *Maria Grubbe,* de l'escriptor danès Jacobsen; la poesia *Parabola dels cegos*, den Cammaerts; l'acabament de *Les revoltes de la fam a Italia*, den Samaja; *La Mida del Temps,* den Stackelberg; el *Paganisme juen,* den

Digitized by Google

A. Zua; la traducció francesa, per l'Albert Savine, de l'*Oda a Espanya*, del poeta català Maragall; i tanca l numero am croniques politiques, socials i literaries i am revistes de revistes i de llibres de casa i forasters.

—El numero segon de l'*Anthologie-Revue de France et d'Italie* publica versos d'Emmanuel Signoret, den Roger Le Brun, den Louis Payen, den Crerfeyt, den Vignaud i den Baes, i prosa d'Emile Gavirati, d'Anibal Ponchielli, den Sansot-Orland, den Julius i den Louis Donati.

—*La Clavellina* del prop-passat Setembre insereix un vehement article den Alfons Talut, titolat *Une Renaissance*, en el qual l'autor posa de manifest el reviscolament de l'esperit català que s ve observant en el Rosselló, declarant-se i alhora enraonant molt a favor d'una estreta unió espiritual i llingüistica entre l'ultima encontrada i Catalunya. Pera apreciar l'alcanç d'aqueix escrit, vegi-s la traducció catalana d'alguns dels seus paragrafs:

«D'un quant temps an aquesta part sembla que s produeixi un moviment catalanista al Rosselló. Inconscient, ja que s'efectua en la massa de la població, no és per xò menys real ni menys important. I la nostra hermosa llengua catalana, tant desformada per l'influencia dels vehins idiomes, i sobre tot per l'influencia del francès, sembla tenir de pendre una via nova, tot refrescant-se en una dèu més pura. Ve a esser la realisació d'una mena de Renaixença. Però, em direu, a qui atribuiu aqueixa Renaixença, si Renaixença hi ha? Es molt senzill: *A l'invasió del Rosselló pels desertors catalans que tenien d'anar a Cuba*... Es, doncs, inevitable que les relacions continues d'aqueixos obrers amb els nostres obrers rossellonesos produeixin una fusió de aqueixes dugues varietats d'un mateix llenguatge: el català cispirenenc i el català traspirenenc... Els catalans de França i els catalans d'Espanya han parlat en altre temps el mateix idioma. Per què no voler o intentar parlar-lo avui de nou?... Si nosaltres tenim sang galesa en nostres venes (i fins sang gascona probablement), no hi ha també i sobre tot en nosaltres un fons català, que s desvetlla tant-tost abandonem nostre país, i que fa tractar-nos d'espanyols pels languedocians mateixos? Sapiguem esser lo que som, i no ns avergonyim d'esser catalans. Cantem les cançons catalanes del Rosselló; afegim an el nostre repertori aquelles que venen de Catalunya... Hi pogut observar que la multitud disfrutava al sentir aqueixes cançons. Millor. Parlem català an aqueixos catalans d'Espanya; parlem fins el llur català. La nostra llengua rossellonesa no hi perdrà pas res: al contrari. I un dia vindrà en que Catalunya s'haurà emancipat, i en que ls catalans no seran ni francesos ni espanyols.

»No oblidem que la Sardanya i el Rosselló, ans d'esser francesos, foren catalans; que ls comtats de Barcelona i de Valencia, ans d'esser castellans, foren catalans. Cal, doncs, que entre nosaltres no hi hagi Pireneus. La descentralisació haurà donat un pas més unint pel llenguatge i una mutual simpatia les dugues fraccions rompudes de l'antiga Catalunya. Ella fou massa gloriosa pera tenir de pereixer tant miserablement.»

—Hem rebut el numero primer de la revista *Nova Palma*, que s publica a Palma de Mallorca, amb un esperit molt consemblant al que desde l primer dia ve animant a la redacció de CATALONIA. Pera que s pugui formar concepte clar de les aspiracions de *Nova Palma*, traduim del castellà l'article presentació que insereix en lloc de preferencia la revista abans mentada:

«*Nova Palma* no enclou la significació orgullosa de voler continuar la tasca den Quadrado, de l'Aguiló i den Montis, sinó l proposit de voler consolidar amb un record gloriós la tasca d'una nova joventut. Se tracta de fundar una tribuna verament lliure pera tots els ideals. L'accés a les columnes d'aquesta revista no tindrà cap barrera que l'intercepti, en no essent que siga l'odi a la vulgaritat i al filisteisme... Volem, principalment, establir un reconet intellectual pera aixoplugar-nos-hi en els dies de gran turbonada d'estupidesa, com els que recentment havem passat, i guardar el nostre dolç individualisme aon no arribin les estridents ressonancies de les manifestacions de carrer, de la sempre esclava multitud, de la collectivitat que espera l darrer telegrama o l'ultima opinió del déu-periodic. Per altra banda, no ns fem illusions ni volem donar ocasió a que algú secundi les equivocades esperances que hagin pogut fundar-se en els que som en tot cas deixebles, vulgarisadors i propagandistes, millor que iniciadors i mestres, de la sempre fugitiva novetat. *Nova Palma* saluda amb humilitat als seus companys de prempsa i es retira obscurament a dedicar-se als seus treballs, tal vegada esterils i am segurança modestissims. Queda, doncs, oberta al public la colaboració del nostre quinzenari, en el qual tindran cabuda totes les idees, sens cap exclusió de ciencia o d'art determinats, i totes les expressions sense exclusió d'idiomes i de genres literaris.»

Es una veritable llastima que ls redactors de *Nova Palma* no hagin adoptat, com podia esperar-se d'ells, la llengua catalana pera expremer els llurs sentiments i pensaments; és una veritable llastima que ells hagin copiat, essent com són tant actius i tant feconds, algunes poesies i fins alguns articles publicats per CATALONIA; i és també una veritable llastima que no hagin fet menció de la revista de la qual reproduien ells aquells treballs, per quan considerem que l nom de CATALONIA no ha d'esser un nom gens deshonrós pera ls que l'escriguin ni pera ls que l pronunciin.

Desitgem molt bona sort i forces anys de vida a *Nova Palma*.

—Són molt importants les poesies que den E. Marquina ve publicant d'un quan temps ençà *La Publicidad* del vespre. Si bé am molta originalitat, vénen a constituir una preconisació social de les teories den Nietzsche, revelant alhora quelcom de l'esperit poetic i epic den Walt Whitman.

J. P. J.

TIP. «L'AVENÇ»: RONDA UNIVERSITAT, 4, BARCELONA

Digitized by Google

CATALONIA

LA FRANÇA I LA CONFEDERACIÓ OCCIDENTAL. PER ALEXANDRE CORTADA

En les agrupacions de nacions, com succeeix també am les d'individus, sempre n'hi ha una que predomina i guia, directa o indirectament, al conjunt de totes elles. Pera exercir aquest predomini, en cada epoca determinada s'ha de representar l'aspiració comú i s'ha de sintetisar millor que cap altra ls ideals generals de tots els elements que constitueixen l'agrupació. Com més la nació directora s'acostarà an el pensament comú que informa i que ha donat origen a l'unió, am tanta més facilitat podrà exercir el seu predomini, i, si arriba a l'impersonalisme, allavors la seva supremacia s farà indiscutible. Mentres l'agrupació no està en perill o entre ls elements que la componen poden realisar-se isoladament els diferents ideals o aspiracions de la collectivitat, la feina del que dirigeix és senzilla, imperceptible i quasi no més que moral; però en els moments de perill o en que s'han de portar a cap grans pensaments, la seva influencia ha d'esser directa i decisiva, i per això també quan arriben aquests casos s'ha d'estudiar am l'atenció més profonda qui és i quins són els drets del qui ha de dirigir.

Ara bé: tot el conjunt de nacions que formen l'Europa occidental i central, l'Europa propriament dita, durant molt temps ha format un tot que és el que ha produit la civilisació actual. Aquesta agrupació avui se troba en la necessitat de realisar una concentració, i aquesta s'ha d'organisar entorn d'una d'elles que la dirigeixi. Avui aquest conjunt de nacions ja no és sol, com fins ara havia sigut, sinó que està rodejat d'altres elements que li volen disputar la supremacia, ademés de que encara no ha espiritualisat el seu pensament original am tota la seva extensió. Pera això s necessita una concentració sintetica de tota la seva vida, de tots els seus elements i de tota la seva organisació. Dugues o tres nacions busquen tenir aquesta supremacia, però indubtablement li pertoca a França, tant per la seva historia, el seu valer i el seu altruisme, com per haver-ho fet *realment* sempre, com per les circumstancies en que avui se troba. Estudiant imparcialment la qüestió, presentant-la ben clara, i buscant resoldre-la de manera que satisfaci els interessos generals i no ls particulars, no serà dificil buscar de quin cantó està la raó. L'historia i l'analisi de la manera d'esser i dels ideals tant d'ara com d'abans que representa cada una de les nacions que s disputen el predomini, ens resoldrà la qüestió.

L'Europa moderna i la seva civilisació van iniciar-se i van adquirir vida propria quan la caiguda del món romà. Al realisar-se en els ultims temps de l'existencia de Roma les invasions dels barbres del Nord no va poder aquesta resistir-les i va caure desfeta inundada per la grandiosa avalanxa de la gent nova. Allavores, am la fusió dels nous invasors i del món vell se va formar un nou món i una nova civilisació. Al mateix temps l'imperi d'Orient va quedar separat del d'Occident, sense cap llaç que lligués l'un a l'altre i tirant cada un pel seu cantó. El d'Orient va portar una vida mesquina i durant tota l'Edat Mitja va anar perdent tot el seu poder: primer va perdre tota la part asiatica i africana que li van pendre ls arabes, quedant reduit a Bisanci, i després, quan no hi va haver més creuades de l'Occident, va caure en mans dels turcs, desapareixent del tot.

En l'Occident és on desseguida de la

Digitized by Google

caiguda de Roma s forma l nucleus de lo que avui propriament és l'Europa; i precisament en el punt en que s troba la França actual s'inicia ja desde ls seus principis la defensa i la concentració de la nova agrupació de pobles. La veritat és que cap lloc era millor que aquest pera esser ja desde ls seus començaments el nucleus de la formació del nou organisme que havia de crear la civilisació i l'esperit d'avui. En ell s'havien establert i s'havien fos les tres races o pobles més poderosos d'Europa, els celtes, els llatins i els germans, i d'aquests principalment els francs, els més purs de tota barreja de raça inferior. Al presentar-se l primer conflicte en que s troba Europa i la seva naixent organisació, que és la vinguda d'Atila, la França la salva i per aquest sol fet ja substitueix a Roma, que no més queda com una força moral. Més endavant apareixen els musulmans, que fan una irrupció pel sud, amenaçant destruir Europa, i els francs tornen a salvar-la, derrotant Carles Martel an aquells en la batalla de Poitiers.

Fóra de perills pel moment l'Imperi Occidental, am la desfeta d'aquelles dugues grans irrupcions, Carle-Magne pren l'ofensiva, extén els seus dominis, introdueix l'ordre i la civilisació per totes les parts d'Europa, i funda de nou l'imperi d'Occident am la fusió de l'esperit i raça germanica, representats pels seus francs, i els llatins, representats pel Papa, que l consagra emperador. Amb aquesta fusió que facilita Carle-Magne resuciten la cultura classica, se constitueix l'Europa moderna i s'inicia l primer renaixement. La França, doncs, després d'haver salvat a Europa, la fonamenta i li dóna la direcció inicial.

La fusió de l'esperit germanic i llatí no va quedar completament realisat en tota l'Europa i continuà la lluita principalment am la forma del Papat i de l'Imperi, que dura encara tota l'Edat Mitja. França, que dintre de casa seva havia verificat més o menys la fusió dels dos esperits i comprèn que cap dels dos havia de portar per separat la solució de la nova Europa, abandona aquella lluita i sen va a resoldre un nou ideal. Aquest el representa la dinastia que substitueix a la franca dels Carlovingis, la dels Capets, d'ideals i de raça gala, am més tendencies llatines que franques. An el criteri imperial, feudal i confederatiu dels francs supleix la monarquia capetica l criteri nacional, real i d'estat. Aquest principi, inferior per la falta de llibertat en que deixa an els petits elements o regions i per la dificultat que porta de fer grans confederacions, és superior per l'independencia que dóna a cada nació o estat en si contra tota força exterior i an els individus per la protecció que tenen de l'Estat.

Mentres que s va portant a cap desde l centre l'unitat de França per la Monarquia, les seves grans provincies dels extrems, que encara conservaven l'esperit feudal dels francs, vivien independents, espandint per totes bandes la cultura francesa, com per exemple la Normandia, que conquista a Inglaterra, i la Provença, que forma la cultura del Mig-dia.

En el nord de França, a París i tot lo que sen diu l'Isla de França, centre de la cultura nacional i de la monarquia nova dels Capets, i aon començaven a fructificar els resultats del primer renaixement de Carle-Magne, se produeix un segon renaixement que engendra la civilisació de l'Edat Mitja. L'art gotic, la poesia cavalleresca i el moviment filosofic de l'Universitat de París amb el seu esperit racionalista, de lliure examen i de misticisme intern, constitueixen les bases de tota la cultura que més endavant donarà la civilisació moderna, desenrotllant-se en tres formes: el Renaixement italià, que n'agafarà la part d'art pagana; la Reforma, el misticisme intern i lliure; i, per ultim, la triomfadora, la Revolució, que per medi de la Filosofia i la Ciencia ho compendiarà tot. En la mateixa Edat Mitja, quan tota l'Europa occidental començava a tenir un sobre-excés de vida, van fer-se les Creuades: amb el pretext de salvar el Sant Sepulcre se volia conquistar l'Orient. França també va esser la que les va iniciar i les va dirigir.

L'impuls donat per França dret a la constitució de les nacionalitats i regnes o estats lliures, se propaga per Europa; però tot se-

Digitized by Google

guit cada un d'ells vol dominar sobre dels altres i l'esperit nacional se trasforma en esperit unitarista i de tirania. El tercer Renaixement, fill d'Italia, pagà i romà, favoreix aquest esperit de centralisació, que ja abans el Papat havia sigut el primer en portar a cap am l'organisació de l'Iglesia. L'esperit nacional se converteix i pren el caracter d'imperial i dominador. La guerra dels cent anys d'Inglaterra contra França, venia ja del desig de dominar l'Europa. No obstant, havent sigut França la que havia donat la cultura de l'Edat Mitja i Inglaterra la que l'havia rebuda, no podia esser aquesta la que triomfés.

Am Fernando *el Catolic,* Carles V, Francisco I, Henric VIII i Felip II ve l periode de la gran lluita pera la dominació absoluta d'Europa. Més l'esperit reial, d'estat i nacional impedia que cap d'ells triomfés, perquè hauria sigut la tirania d'una nació o raça sobre de les altres. Pera triomfar se necessitava partir de l'esperit federal i liberal. França, que havia creat l'idea de les nacions i era la que més arrelat tenia l seu sentit, també va esser la que més va treballar pera tirar a terra totes les pretencions de tirania de Carles V i Felip II, i de la mateixa manera que abans havia aturat a Inglaterra, va aturar allavores a l'Austria i a l'Espanya. Al mateix temps la lluita del Papat i de l'Imperi s converteix en la lluita del Catolicisme i del Protestantisme. Espanya, Inglaterra, Alemania, Austria i Roma entren am motiu d'això en una lluita tremenda. Cada una d'elles pren un aspecte en aquesta lluita pera fer-lo servir pel seu triomf contra de les demés: Espanya, el catolicisme; Inglaterra, el protestantisme; Austria, l'antiga tradició de l'imperi sacroromà. França s troba en mig de la lluita, inundada per tots cantons am la guerra que s fan dintre de casa seva mateix les religions i sectes de totes classes; però ella, en el fondo, no pren partit per cap. El seu criteri laic d'Estat i deista pur, per sobre de tota religió, que precisament feia poc s'havia reforçat am l'absorpció del renaixement italià, logra sortir victoriós i no s decanta ni pels uns ni pels altres. Montaigne, Rabelais, Ronsart, etc., passen per sobre de Luter i de Sant Ignasi de Loyola. Després de tots aquests trastorns, Henric IV, primer Borbó, el veritable representant de l'esperit francès, s'apodera de la corona i, aixamplant el criteri de les dugues branques anteriors dels Capets, intenta fundar una confederació de les diferents nacions europees, establint al mateix temps, am l'Edicte de Nantes, la llibertat religiosa. Am les dugues coses hauria establert l'equilibri d'Europa tant en el sentit politic com en el religiós. Aquests ideals van esser justificats a l'establir-los en part la pau de Westfalia.

Al calor d'aquestes grans llibertats comença a França un periode d'esplendor. Allavores neix en aquesta nació, am Descartes, el veritable periode filosofic i cientific que havia de refer a Europa, que dóna a França la supremacía intellectual i que més endavant portarà an aquesta a la Gran Revolució. Tal vegada la Revolució hauria triomfat ja am la Fronda; però ni l'humanitat estava preparada, ni a França, immediatament després d'homes tant grans com Henric IV i Richelieu, era possible tirar per terra a la Monarquia.

França queda mentres-tant arbitra de l'Europa. Espanya, que am Carles V i Felip II havia volgut dominar el món, queda enfonsada immediatament, vivint en una decadencia completa am la seva inquisició i el seu fanatisme.

Inglaterra no cau, però transforma la seva manera d'esser: se convenç de que no podrà dominar al continent i no podrà suplantar a França en la seva direcció, i allavores se llença a la politica colonial, mercantil i dominadora dels mars. D'allí en endavant tot ho sacrifica an aquest fi. Bacon li dóna l seu codic. L'utilitarisme i el positivisme s posen com a fonament i principi de tots els seus actes. La conquista i el predomini material dels de la seva raça puja per sobre de lo demés, i pera facilitar això sacrifica tots els seus ideals. No crea, d'allí en endavant, ni principis de llibertat, ni principis religiosos, ni principis cientifics, ni formes de govern, sinó que sacrifica o arregla aquests ordres de

Digitized by Google

coses de manera que no l destorbin pels seus negocis o conquistes. Mai tendeix al triomf de la Veritat i de la Justicia, sinó al d'Inglaterra i els inglesos. Té una religió pel seu compte, una ciencia pel seu compte i una politica pel seu compte.

Pera no pertorbar els fonaments de la seva nacionalitat i poder colonisar i negociar tranquilament, no romp per res am la tradició i no més fa que transaccions: la seva religió és una transacció am la filosofia, i la seva filosofia am la religió; el poble transigeix am la monarquia, i aquesta amb el poble; en fi, tot és pel triomf del seu poder material. La seva gran revolució, feta pels puritans fills de Calví, i per lo tant d'ideals francesos, i per lo que quedava dels grans principis de l'epoca d'Henric VIII i d'Elisabet, va anar per terra am la Restauració pera no aixecar-se; al menys fins ara. La patria que havia donat a Shakespeare agafa pera governar-se uns ideals híbrids que pera fer-los triomfar va necessitar-se encara de Guillem d'Orange, un rei estranger.

En quant a la seva politica respecte del continent, ha sigut la de fomentar-hi les guerres i les divisions, aprofitant-se de la politica d'equilibri, que ella converteix en politica de destrucció i de desordre. Desde allavores Inglaterra no ha avançat un pas i continua essent la nació de l'utilitarisme, i Herbert Spencer no és més que l continuador de Bacon.

En cambi, França, després del gran periode d'Henric IV, Richelieu i Lluís XIV, al veure que am tot i els grans homes que havien rodejat i enaltit la Monarquia, donant-li un periode de veritable esplendor, com Descartes, Pascal, Malebranche, Corneille, Racine, Lorrain, Vauban, Colbert, Bossuet, Fénélon, Condé, Turena, Luxembourg, Boileau, Lafontaine, Molière i tants i tants homes celebres en tots els rams de la ciencia i de l'art i de la politica capaços d'illustrar qualsevulga epoca i crear una civilisació dominadora; al veure, doncs, que la Monarquia no sap seguir endavant i s'entrega als jesuites, convertint-se en una imitadora de Felip II, se subleva i engendra l sigle XVIII, el gran sigle revolucionari. Allavores lo que Inglaterra havia deixat a mig camí per falta de veritable desinteressament i per haver seguit una direcció equivocada i per no tenir una preparació prou gran, ho realisa França. Aquesta, com hem vist fins ara, se venia preparant desde ls principis de la seva historia, no aturant-se per res en la marxa del seu perfeccionament.

Abans de passar endavant en el camí del desenrotllament dels ideals francesos s'ha de fer constar que l sigle XVII va deixar dugues coses que s'han d'agrair a la Monarquia: la primera és la centralisació a París, que va permetre que en aquesta ciutat se concentrés tota la força intellectual de França i d'Europa i així se pogués realisar una revolució que exigia un conjunt d'homes superiors i una massa de poble d'una gran cultura i d'un esperit director; la segona és el perfeccionament del llenguatge. Aquest, que s'havia anat formant am la fusió de tots els dialectes, adquireix durant aquell sigle una construcció classica que l fa, com cap més d'Europa, precís, clar i intellectual, i bo, per lo tant, pera l'exteriorisació de l'idea. El francès, que per la seva construcció i per la forma de les seves paraules és classic, per la seva fonetica és germanic; de manera que sintetisa ls llenguatges europeus. Amb aquesta perfecció del llenguatge va tenir França l'arma poderosa que li havia de facilitar l'expansió i el triomf dels seus ideals per tot arreu.

Am l'Enciclopedia i els grans homes que la rodegen, com Voltaire, Diderot, Montesquieu, Rousseau, D'Alambert, etc., els demolidors de lo passat i profetes de l'avenir, la França comença a crear l'esperit nou, humà, lliure i cientific que està encara reformant el món antic. L'esperit d'independencia va creixent en el sigle XVIII i acaba per arrebassar la Monarquia, que viu trontollant en mig de aquell esclat de renovació. S'inicia allavores una societat nova, i lo que França havia anat preparant am tants sigles ho realisa. S'aprofita de l'esperit liatí i classic introduit d'Italia, del positivista i liberal d'Inglaterra, que aquesta no havia sabut desenrotllar, i després del seu moviment filosofic iniciat per en Des-

Digitized by Google

cartes, i fa la Revolució, que arriba, entre lluites tremendes, a les ultimes conseqüencies, imposant-se més endavant a Europa am Napoleon. Per la Revolució l'home s'enalteix i es deslliura dels caminadors que havia necessitat tant de temps pera adquirir la civilisació complerta, i es posa a l'altura dels reis i dels déus antics. La trascendencia pera l'humanitat d'aquest moment de la seva historia és tant gran que després de realisat se va quedar enlluernada, i fins molt més enllà, quan ja l pugui mirar de lluny, no apreciará lo grandiós d'aquell acte. En aquell moment la superioritat de França esclata com la dels seus ideals. Ella s'havia sacrificat tota an aquests ideals, i al final de les seves lluites, després d'haver escampat tanta sang, no n treu cap profit, ni sisquera un pam de terra; al contrari, que abandona durant aquells temps totes les colonies que tenia i que per cert eren immenses.

Amb el periode filosofic del sigle XVIII, l'Enciclopedia i la Revolució, França va abandonant l'esperit nacional i de raça pera agafar el cosmopolita i d'humanitat. En les festes de la Federació del 1790 apareixen per primera vegada uns diputats que s diuen del món i que de diferents nacions venien a París a representar en aquell acte solemnial les seves patries respectives. Els convencionals se llencen en guerra contra Europa en favor dels pobles i contra ls llurs reis. Els soldats dels exercits francesos d'aquella epoca no eren els soldats d'un país, sinó ls soldats de la Revolució. Els drets de l'home estaven per sobre dels sentiments de nació i de raça; la fraternitat més solida se va establir entre ls homes de tot el món que volien esser lliures. França així va anar evolucionant el seu criteri: de nacional que era el va convertir en cosmopolita i impersonal. El comble d'això va esser quan, en mig de la Revolució, perquè no li quedés cap tara de tradició i d'egoisme nacional, romp am tot el seu passat i comença una nova era, fundant una religió nova, un calendari nou i una nova organisació de tots els ordres de coses. I, no obstant, no tenia de rompre am cap tradició, perquè aquesta, en el transcurs de la seva historia, ja l'havia conduida a la Revolució. Per això també am tanta facilitat, i sense cap trastorn de fondo, va passar del món antic an el nou, am tot i esser tant gran la renovació que s'havia realisat, i durant aquest sigle facilment també combina la Tradició am la Revolució.

Identificada França am l'esperit nou, i havent romput tots els motllos que entorpien la seva marxa, obre un camí de reforma indefinida basada en el predomini de la Ciencia, la Raó i la Llibertat. Desde aquell moment evoluciona am facilitat i sense trastorns: si no va més depressa a la realisació de tot el seu pensament se deu no tant sols a l'atrevidesa i novetat del mateix, sinó també a l'esforç immens que havia fet en aquella gran epoca i que la va deixar aclaparada pera més d'un sigle. Primer que cap altra ella ha inaugurat el periode sintetic, organic i constructiu, que és l'ideal tipic d'aquest sigle, en oposició a l'analitic i destructiu dels sigles anteriors.

Aquest moviment sintetic ve representat principalment pel socialisme i per la tendencia organica de la Filosofia i de la Ciencia. El primer neix i pren forma decisiva a França abans que en lloc am Saint-Simon, Fourier, Proudhon i altrés. El segon, que ja venia preparat per l'Enciclopedia, se desenrotlla am les grans teories sintetisadores dels homes cientifics de l'epoca de la Revolució i de Napoleon, i que, com aquesta epoca, eren universalisadors. Am Lamarck se va crear l'evolucionisme, que després ha vingut a constituir-se en el sistema general de tots els ordres de la vida humana; am Lavoisier se funda la veritable ciencia quimica; i am Laplace, la mecanica celeste, el sistema general de la formació dels mons. No contents amb organisar en l'ordre de la ciencia i de la teoria, també unifiquen i universalisen les academies, els sistemes d'ensenyança i tots els organismes en general. El treball pera una concentració organica continua a França més que en cap banda: August Compte n fa l codic i funda la veritable Ciencia Social. Victor Cousin, per altra banda, funda l'eclecticisme, que substitueix de moment la metafisica idealista, no constitui-

Digitized by Google

da encara i que prepara l'integració de tota la filosofia antiga.

Si en lo científic, literari i social França és la que porta l sentit d'ordre, també és la que primer que les altres nacions el porta an el politic. Ella, que havia presentat l'idea federativa per primera vegada ja en temps d'Henric IV, la comença a sistematisar am Montesquieu, intenta realisar-la dintre de casa seva am la Revolució, i per ultim la codifica completament am Proudhon. Però l'ideal federatiu de França no és el mesquí i hipocrit sistema reduit a cada estat per sí sol i com un medi de contentar a les provincies pera llençar-les am més força contra l'estranger; no: el federalisme de França és més gran: és l'aspiració a la Confederació Humana, és l'ideal d'equilibri que acabi les lluites fratricides i egoistes. Pera tenir aquest ideal se necessita també esser un país altruista per sobre de tot egoisme nacional.

A França, per primera vegada al 48 i al 70, són proclamats desde París els principis de la solidaritat entre ls homes.

Quan en aquesta ultima epoca és derrotada per Alemania se troben davant per davant les tendencies d'aquests dos países. Precisament Alemania, durant aquest sigle, ha pretès substituir a Inglaterra en disputar a França el predomini material i moral d'Europa. Alemania, servint-se de la renaixença del sentiment de lo popular i del de llibertat de races contra la tendencia igualitaria unificadora de l'Enciclopedia i de la Revolució, se n'aprofita, pretenent esser la defensora d'aquest esperit d'independencia dels pobles. An això hi vol afegir la representació de l'idealisme naixent contra l'excés de materialisme de les filosofies del sigle XVIII. Aquestes dugues coses li donen un periode de gloria, durant el qual produeix els seus més grans homes de talent: Gœthe, Kant, Beethoven i Schiller. Però tot aquest esplendor no ha sigut de llarga duració; i és que va tergiversar aquells dos ideals que li donaven raó d'esser. El seu idealisme, fundant-se en el predomini de la voluntat inconscient, s'ha resolt en el pessimisme oriental de Schopenhauer i Wagner, i, finalment, cambiant de direcció, en el culte de la Força, com Nietzsche i Bismarck.

En quant a la seva nova teoria de les races com a criteri pera la formació de les nacions, en lloc de portar-nos a l'autonomia de les diferents regions i pobles, ens porta a les lluites de les diverses grans agrupacions de races pera disputar-se l món i avassallar a les demés. Així ha nascut el pangermanisme, el panslavisme, i ara l'anglo-saxonisme, ideal, en el fondo, más antiquat i tiranic que l de nacions-estats francès, que, com deia molt bé Proudhon, posant diferentes races baix una mateixa agrupació i en un peu d'igualtat, acostumava a establir entre elles una germanor que preparava pera suprimir tot odi de raça i de poble. Finalment; avui dia Alemania no és més que una subdita de Prussia, amb uns emperadors que prenen per model a Carles V i a Lluís XIV. Era veritablement curiós veure a l'any 1870 Guillem I fent-se coronar a Versailles, quan aquest lloc ja no representava res pera ls francesos; al contrari: aprofitant-se aquests de la llur derrota, s'havien acabat de treure tot lo que pogués tenir-ne record. I com a comble de contrast, mentres per sorpresa Guillem I se feia coronar emperador, resucitant ideals vells i inutils, a París, també per sorpresa, se proclamaven els grans principis de solidaritat humana i es purificava la capital de tots els restos de tirania. Els esperits superficials que no més judiquen pels exits de moment, no podran mai compendre que devegades, quan un poble és derrotat materialment, és quan triomfa moralment. França, deslliurant-se, amb una derrota, d'un imperi i de tots els restos dels antics regimens i creant la nova Republica, va demostrar la seva superioritat sobre d'Alemania, a la qual la victoria li serveix, al contrari, pera posar-se a sobre un regimen de tirania que ha mort els ideals de regeneració que li havien donat tants i tants grans genis. França, com havem dit, està posada en un camí de regeneració tant solid que lo mateix les derrotes que tingui o pugui tenir com les victories, tot la portarà a l'avenç i al perfeccionament.

Digitized by Google

Fent, doncs, un resum, trobem que davant de la tendencia moderna a una concentració europea, cap més nació que França pot representar-la i servir de nucleus i de centre d'atracció on se concreti la veritable civilisació d'Europa. Inglaterra, nació conquistadora, utilitarista, no defensa cap ideal abstracte i altruista, sinó ls relatius i concrets que li serveixen pera l seu més facil triomf. Avui acaba de donar la prova de lo tiranic i exclusivista dels seus ideals abraçant-se a la teoria de l'Anglo-saxonisme, és a dir, el principi del domini del món pels de la seva raça i no l domini del món per un ideal de justicia o de progrés. Ademés, ella sosté l'ignominia de l'Irlanda, subjectada a un feudalisme mig-eval. Per aquells que sempre parlen d'Inglaterra i la seva llibertat i el seu *self-government* i de França i la seva tirania centralisadora, que comparin l'Irlanda am l'Alsacia i la Lorena. La primera avui acaba de dir, per boca del seu *leader* Mr. Redmond, que en cas d'una guerra entre França i Inglaterra ls vots de l'Irlanda serien per la victoria de França. En cambi, l'Alsacia i la Lorena, més alemanes que franceses, en les ultimes eleccions, després de prop de trenta anys d'estar separades de la *tiranica i absorbidora* França, encara han donat 12 diputats protestataris entre ls 16 que elegeixen. Pera acabar encara de demostrar que avui dia Inglaterra és una remora i un enemic per Europa, no més s'ha de veure l'aliança que intenta fer am tots els anglo-saxons de les altres parts del món pera llençar-los contra del nostre continent. Italia i Alemania, que són massa determinadament llatina la una i germanica l'altra, no poden servir tampoc de nucleus europeu. Italia, a més d'esser pobra i debil, no ha resolt tampoc el problema del Papat, lo que la manté en un dualisme que no la deixa progressar an ella mateixa. Alemania comença per tenir un llenguatge exclusivament germanic i no ha volgut mai transigir am l'esperit llatí, de manera que no més pot representar als germanics. I si an això afegim la seva tendencia an el predomini de la força i de la conquista sobre del dret, que ja havem demostrat, la supremacía d'Alemania sobre d'Europa veiem que seria una tirania, i per la part llatina una anullació, lo que és impossible que arribi.

França, al revés de totes aquestes nacions que li disputen la direcció europea, és la que menys representa un ideal determinat de raça o poble. És més aviat Idea que Poble. Ella ha realisat la fusió primer de les races, després del llenguatge, i per ultim del pensament de tota la veritable Europa; ella, en diferentes epoques de l'historia, s'ha sacrificat pera la renovació dels ideals de l'humanitat i de totes les nacions. El principi ideal i abstracte de progrés en que està basada França la fa una nació impersonal que en un moment determinat fins podria ser substituida per una altra que agafés les seves idees o una part d'elles, com per exemple la veritable Grecia va esser un dia substituida per Macedonia amb Alexandre Magne. Aixi com les demés nacions s'han deturat en un pensament més o menys complet, França progressa cada dia per fondre-ls tots; de manera que en comptes d'esser dominadora és no més que directora i sintetisadora. Els seus enemics són més els enemics dels seus ideals que de la seva raça. Quasi és segur que un que està contra de França està contra dels ideals de la Revolució. Un veritable partidari d'aquesta ultima, si reflexiona a fondo i no s deixa enganyar per apariencies exteriors o per gent interessada, no pot esser contrari d'una patria que un dia, com cap més ha tingut dret de fer-ho, va proclamar que ls seus enemics ho eren també de la Revolució. La nació que ha produit homes com Rabelais, Montaigne, Calvi, Sulli, Descartes, Pascal, Henric IV, Colbert, Vauban, Voltaire, Diderot, Danton, Saint-Simon, Fourier, Lamennais, Lamartine, Proudhon, August Compte, Victor Hugo, Zola i tants i tants altres que no hi ha prou espai pera citar-los, sempre serà una garantia segura pera ls que volem la Llibertat, el Progrés i la Justicia.

Una cosa hi ha de la que França no pot esser la representant, i és la llibertat de les petites nacions i de les regions. Aquestes, i no Alemania ni Inglaterra, són en aquest

Digitized by Google

sigle les veritables defensores de l'esperit d'autonomia, de *self-government*, com Irlanda, Noruega, Hungria, Bohemia, Catalunya i les demés petites patries que busquen llur llibertat. Peró França, comprenent la necessitat d'aquesta llibertat, va crear l'ideal de Federalisme. Del xoc de l'esperit independencia de les petites patries i del d'organisació i concentració de França ha de sortir la solida solució de l'Europa actual, la veritable Confederació europea. Les petites nacions han de tenir molt en compte aquesta idea si no volen esser altra vegada subjugades com fins ara. Elles representen el veritable poble d'Europa i les veritables nacions que tenen les seves arrels en la terra i en la regió: per lo tant, elles són les més interessades en el progrés i la vida del continent i de la seva civilisació. Pera salvar a Europa s'ha de realisar la concentració confederativa, que és lo que han de realisar les petites nacions, perquè les grans tenen els interessos oposats. Entorn de França, que és la que representa la civilisació d'Europa, s'han de juntar, doncs, les petites nacions, que són les interessades en que aquesta ultima domini en el món i que no s perdi en continues guerres inutils i fratricides promogudes per l'ambició egoista de la majoria dels grans estats representants també de la reacció i d'ideals atraçats. Mentres França subsisteixi subsistirà Europa; el dia que aquella s'enfonsi serà senyal de la descomposició d'aquesta, que s trobarà sense guia i sense nucleus d'unitat. Les petites nacions són les que poden solucionar el problema i que tenen la responsabilitat de lo que passi demà. El seu camí és ben facil, i és necessari que l'emprenguin am decisió i am complet convenciment, segurs de que realisaran una obra justa i s'engrandiran elles mateixes.

Avui dia ja Europa no s troba sola en el món pera perdre-s inutilment en aquestes lluites. De totes bandes neixen nacions noves que li disputen la supremacia. Ara precisament és quan ha de lluitar més pera imposar-se i quan ha de donar la seva completa civilisació. Si Europa no acabés avui la seva obra i es veiés descomposada, l'Humanitat i el Progrés experimentarien un gran retras, perquè ls Estats Units representen tot just l'infancia d'una civilisació que per lo mateix no té conciencia de lo que ha de fer, i per una altra banda Russia, extenent cada dia més les seves conquistes per Orient, se torna una potencia asiatica i pren els ideals vells i decadents d'aquesta antiga part del món. Cap de les dugues grans agrupacions pot substituir a Europa i a França, que la sintetisa i que representa l'estat viril de civilisació. Per un cantó dóna Europa encara fills a les noves colonies d'Asia i Occeania i la conquista que realisa avui de l'Africa, i per l'altre és la que presenta uns ideals nous, complets i organics capaços ja de substituir totes les organisacions antigues que fins ara havien dominat el món.

ALEXANDRE CORTADA

VISIÓ MIG-EVAL

El bosc, per allà lluny, dins l'ombra se perdia,
a dalt, cantava l vent serena melodia;
dins el pinar sagrat, baixant la neu, trescavem.

Extatiques d'unció, les rames espinoses,
devotament, al cel, s'alçaven, tremoloses,
amunt, amunt pujant, en milenars d'agulles.

Troncs morts, ençà i enllà, tacaven la verdor,
i llurs ramatges secs, perduda la color,
brotaven despullats, com a records de vida.

Estols de déus boscans poblaven la quimera,
una ona de perfums corria volandera,
deliris d'un encis, dolçors desconegudes...

Els pins guardaven, muts, quietut contemplativa,
a l'aire pur alçant la copa pensativa.
Com a divins calfrets sentiem des-i-ara.

I el cel, el fugitiu que l'esperit anyora,
de la cançada fe solemnial penyora,
davall el fort brancam quedava presoner.

Digitized by Google

Una aura s va sentir d'eterna sanitat;
un raig ardent de llum rompé l'obscuritat,
i, altiva, sens mostrà l'helenica Afrodita.

Els raigs darrers de sol morien poc a poc,
saltant per entre ls pins, am lluentors de foc...
Els dos, calladament, la visió adorárem.

I nostres esperits en noces ideals
s'uniren. Per l'entorn, arcades triomfals
corrien dins el bosc religiós, immens.

Les roques, a l'enfront, tot esclatant de sava,
per dins el llunyadar misteriós, semblava
que, perseguint el jorn, am sa claror fugien.

El cel encès, sublim, de l'inflamat ponent,
per entre ls troncs geganls se va espargi, esplen-
com un adéu d'amor del dia a la natura. [*dent,*

I a l'entretant, el sol, en son adéu de gloria,
cantà per l'horitzó son himne de victoria,
i els mons desconeguts en l'alba revivien.

I mentres del llevant pujava la foscor,
pels dos son infinit va desplegar l'amor...
Les branques protectrius am passió s juntaven.

GABRIEL ALOMAR

Mallorca, 1898 (De *Nova Palma*)

EL TEATRE NACIONAL DE NORUEGA. PER JAUME BROSSA ROGER

La tasca d'alçar teatres que siguin verdaderes institucions d'art i no mercats on tot se falsifica, obres, actors i public, és una tasca que està despertant interès per tot arreu.

A Inglaterra, on l'Estat no té cap intervenció material protectiva en els espectacles, apart l'estupida de la censura, en lo qual aquella nació està més endarrerida que Espanya, hi ha molts elements que batallen per obtenir teatres municipals o nacionals, o simplement subvencionats pel Govern.

Un dels que estan pidolant continuament l'apoi de l'Estat és el veterà Irving, qui, veient que no pot fer la competencia an els marxants teatrals que conreen lo groller i l'art de saltimbanquis, voldria que l Govern li concedis la subvenció que a França s'ha donat a la Comedia Francesa, a l'Opera i a l'Odeon.

Ultimament un gran nombre d'oradors, novelistes, pintors, poetes, actors, musics i critics inglesos han presentat una petició al consell del comtat de Londres pera què s'estableixi un teatre popular oficial. Fins ara l'exit està lluny de tota probabilitat.

Per sa part els wagnerians no són menys ambiciosos. Estarrufats per l'avenç que l wagnerisme ha fet a Londres desde fa pocs anys, no demanen res més que un teatre com el de Bayreuth. Desconfiant de l'Estat, fan constants treballs pera obtenir l'apoi de gent de diners, i a hores d'ara ja hi ha hagut un esperit emprenedor que ha fet un presupost alt, i està demanant suscripcions a dojo pera construir un Teatre Wagner a Richmond, prop de les margenedes del Tamesis, en els alentorns de Londres, lluny de la ciutat *aquilotada,* lloc plasent i adequat pera anar a delitar-s'hi sentint la musica del mestre.

En cambi ls que han treballat més pera la reforma teatral a Inglaterra, els fundadors del *Independent Theatre* i del *New Century Theatre,* malgrat el comptar amb actors eminents, amb artistes, amb esperits superiors que donen a coneixer lo estranger, i amb un incipient teatre inglès modern, estan completament descoratjats al veure com el public els gira l'espatlla. Per què? Perquè l'Ibsen és *massa septentrional pels inglesos,* i perquè, sobre tot, és massa immoral. Crec que l lector se quedarà espatarrat al dir-li que *Espectres* està prohibit a Inglaterra. Sols està permès representar aquella obra en privat.

I els ibsenistes de Londres, al veure que en la ciutat més rica del món no s troben diners pera fer un teatre genuí on l'art dramatic siga de debò, giren els ulls cap al Nord,

Digitized by Google

i es migren al saber que lo que ells no poden menar a fi acaba de realisar-se a Cristiania, capital de Noruega.

***

Després del Palau Real, l'edifici més important de la ciutat és el teatre nou, no obert encara. Ha sigut construit en una via hermosa, enfront de l'Universitat, i sa principal caracteristica és la senzillesa.

En el frontó hi ha una inscripció en lletres dorades que diu: «Nationaltheater», i dessota tres plafons amb els noms següents: Ibsen, Holberg, Bjœrnson. Holberg és el Molière escandinau. Encara que va passar la major part de sa vida a Dinamarca, durant la primera meitat del sigle XVIII, era noruec de naixença i per educació. De dit edifici s'han publicat ja dibuixos en un atles de teatres moderns publicat recentment am considerable exit.

El teatre no pertany a l'Estat ni al municipi: se deu a l'iniciativa privada, i sols pot rebre la qualificació de *nacional* en el sentit de que ls fondos pera sa construcció procedeixen del *public* de Cristiania, qui, al donarlos, abandonà tota esperança de recobrar-los en forma de dividendos. Això li treu tot caracter d'especulació i li dóna la forma d'homenatge d'un poble a una de les arts més nobles, superiors i desinteressades.

Com que tots els que estimem l'art sense trabes i aditaments mercantils hem acariciat projectes de construcció de llocs ont aquell art tingués lliure esbarjo, penso que ha d'interessar a molts l'explicar com a Cristiania, ciutat d'ultim ordre en l'escala del capitalisme, s'ha realisat l'ideal que també és el nostre; ideal que les ciutats més riques del continent no poden portar a cap.

***

El teatre vell de Cristiania és un local atrotinat i incomodo, en el qual les temporades han acabat sempre am deficit, si l Municipi no s'encarrega de fer surar a l'empresa. Fa cosa de quinze anys, en Bjœrn Bjœrnson, fill del poeta, tornava a Noruega després d'haver fet un llarc aprenentatge com actor i director de la famosa Companyia Meiningen. En el teatre de Cristiania figurava com a primer actor, i les produccions en que sobresortia eren *Richard III,* de Shakespeare (en mon sentir una de les obres que jo hi vist més dificils de representar), i *Peer Gint,* de l'Ibsen; però sa valua com a director d'escena era superior a sa valua com actor.

Aleshores començava a escampar-se per Noruega un sentiment ambiciós que posseïa a molts contemporanis de l'Ibsen i Bjœrnson; sentiment que consistia en voler un teatre que fos digne de la literatura dramatica creada per amdós autors. El fill den Bjœrnson fou el campeó d'aquella tendencia. Junt amb un altre literat i autor dramatic, Ixgens Hans, va moure l'opinió pera demanar a l'Estat protecció pel teatre. El moviment fracassà.

Quasi tots els representants de les ciutats en el Storthing (Parlament) eren partidaris de la subvenció; però ls diputats pels districtes rurals, que formen la majoria, preguntaven, am raó, quin resultat en treurien els pagesos de que a Cristiania hi hagués un teatre nacional.

Aleshores Bjœrnson proposà l'organisació d'una empresa privada, en la forma d'una companyia per accions. Desde l començament son plan trobà un apoi generós per tot arreu. Les accions foren preses tot seguit, però creient tot-hom que l diner no tornaria. Afortunadament, l'Estat va cedir el terreny, i els promovedors de l'idea van trobar-se en possessió d'un dels solars mellors de la ciutat. Cinc anys endarrera va colocar-se la primera pedra. Però la batalla estava sols en son començament. Pera la construcció del teatre no hi havia fondos suficients, i pera obtenir nous recursos la comissió directiva va apelar al següent procediment enginyós:

A Cristiania hi ha dugues institucions publiques o semi-publiques, les quals estan obligades per la llei a destinar llurs beneficis a l'amillorament de quelcom que s consideri

Digitized by Google

d'utilitat general. Aqueixes són la *Caixa d'Estalvis* i l'entitat que fiscalisa la venda d'esperits i licors. La *Caixa d'Estalvis* solament va contribuir per més de 11,000 duros anyals; en conjunt, més de 55,000 duros. An això s deu que s'hagi construit l'edifici, necessitant-se una suma considerable pera montar l'escenari, decoracions, tapiceria, maquinaria, etc.

Pera obtenir lo que faltava, en Bjœrn Bjœrnson tingué una idea feliç: fer una loteria. Però a Noruega les rifes estan prohibides, i pera organisar-la s'hagué de votar una llei especial. Com si s'hagués fet solament pel teatre s'hauria topat am molts obstacles, se proposà que l producte de la loteria s destinés als quatre fins següents: a la restauració de la catedral de Trondhjem, al Museu de Bergen, a l'Institució Nansen, pera protegir l'investigació científica, i al Teatre Nacional. D'aquesta manera l projecte de llei fou aprovat i la rifa obtingué un gran exit.

Dels beneficis tocaren an el Teatre més de 135,000 duros, am lo qual podrà completar-se l'interior de l'edifici. Sa inauguració està anunciada pel Setembre de 1899.

Queda a dir quelcom sobre sa administració. L'edifici apareix com proprietat dels accionistes primitius. Aquests elegeixen un cos representatiu, el qual a son torn elegeix una Junta Directiva. Aquest comitè ha nombrat director general a Bjœrn Bjœrnson, qui en la part financiera està ajudat per un vicedirector. La companyia que actuarà en el Teatre Nacional se compondrà d'elements sortits de l'antic teatre de Cristiania. Lo que falta saber és si l Teatre Nacional respondrà a son objectiu o bé si, com totes les coses nascudes a l'ombra d'institucions oficials, serà sacrificat a la tradició i a la rutina.

***

Estic segur de que l lector, davant d'una obra com el Teatre Nacional de Noruega, se farà la mateixa pregunta que jo m'hi fet al recullir aquests datos: per què no hauria d'existir una cosa semblant a Catalunya?

Ah! Ens oblidem de qué la gent de casa, sempre amatent a subscriure emprestits nacionals per obres d'incivilisació, avesada a enlleminir-se am valors que donguin el 6 i 8 per 100, consideraria una bestiesa inconcebible donar capital per quelcom que tendeixi a enaltir l'art, la ciencia o les lletres, però que no dongui benefici pecuniari.

Però, després de tot, pot-ser no tenim dret a exigir tal sacrifici, ja que l teatre català (apart algunes poques guspires de llum que fan preveure un avenir esplendent) se troba en estat embrionari.

Així és: primer s'haurà de fer un «teatre» propriament dit, fent obrir pas, si s plau per força, pels joves que demostrin *posseir* una dramaturgia personal; després s'hauran de fer els actors, puix no ls tenim, i lo de la «casa» vindria més tard, quan hi hagués algú que mereixés hostatjar-s'hi. En la producció de l'art passa lo que algú ha dit sobre les constitucions politiques: no s fan, sinó que neixen i creixen.

JAUME BROSSA ROGER

LA FLOR DELS MORTS

Al cementiri he vist una floreta
modesta, humil, blavosa.
Quin nom porta, no ho sé. Tota soleta
s'estava, tremolosa,
estremint-se al contacte glacial
del vent terral.

Una floreta he vist al cementiri.
M'ha mirat am deliri.
Oh! si, si! m'ha mirat!
I blanca, am la blancor de neu del lliri,
de sobte s'ha tornat.

Prop de la flor, una tomba fresc-oberta
la meva anima atrau:
de troços del meu cor la tinc comblerta.

I el meu cor era blau:
era blau com la flor que he vist tornar-se

Digitized by Google

blanca mirant-me a mi.
El cop darrer que l marbre aquell va alçar-se
el cel de ma esperança s va enfosquí.

Per la flor que m mirava am tant deliri
servo encara del cor el troç darrè:
la cercaré quan vagi al cementiri
i am llagrimes d'amor la regaré.

E. GUANYABÈNS

Octubre 1898

L'ETERN COMBAT. PER J. MASSÓ TORRENTS

Congost llarg i pregondissim: els singles de cada banda són tallats a pic. Al fons hi escumeja un torrent; vora l seu llit les roques formen balmes i cavernes.

És de nit. Se sent sordament la fressa de l'aigua, i de tard en tard l'aúc esfereit del gran-duc i el crit llastimós de les òlives. Les rates-pinyades encreuen desficioses l'espai.

Els esperits de les cavernes, *estrafets, panxuts i prims de braços i cames, curts de vista i aixafat el crani, ixen arrocegant-se de les balmes i coves ont estaven encauats.*

ELS ESPERITS DE LES CAVERNES

La nit és fosca; sortim a fòra, sortim a fòra,
deixem les balmes: ara és bona hora, ara és
La llum del dia prou trigarà [bona hora.
i a les altures podrem pujà.
La nit és negra: ja som a fòra, ja som a fòra;
pugem la costa, que ara és bona hora, que
[ara és bona hora.

Proven am pena de pujar torrent amunt, però ls seus membres desnarits no resisteixen la marxa sobre l pedregam i contra la corrent. Els seus esforços són minços, però ls costa de persuadir-se que són inutils pera l'empresa.

Si l'esperit de les altures
dorm en la calma de la nit,
les seves blanques vestidures
li embrutarem plens de despit.
Combat! Combat! No ns vencerà una altra
Amunt! Amunt! No ns vencerà una [vegada.
[altra vegada.

Alguns, cançats, s'ajeuen per terra i procuren no deixar seguir als altres.

LA BRISA DE LA NIT
passant depressa i lleugera

Natura, escolta bé, que ara ve la rosada
i ella t'enjoiarà pera rebre a l'albada.

ELS ESPERITS DE LES CAVERNES

El cançament ens vol rèndir.
Cim malehit, t'hem d'assolir!

Tots els esforços són inutils pera avançar. Els de reraçaga, moguts per l'enveja, proven d'aturar als que encara tenen un xic de dalit.

ELS UNS ALS ALTRES

Tu, avall!—Enrera!—Fica-t al cau!
Atura-t!—Encaua-t!—Endinsa-t!—Enterra-t!
Atura-t!—Espereu-nos!—Anem-hi tots!

Comença una brega sorda entre ells mateixos que ls hi acaba els darrers esforços pera anar endavant.

En mig de la baralla apareix la brisa del mati *tot escampant la frescor al seu voltant.*

LA BRISA DE LA MATINADA

Ve la claror! Ve la claror!

ELS ESPERITS DE LES CAVERNES

Resistirem de fit a fit
la seva calida mirada?
Enterrarem nostre despit
a dins dels caus altra vegada?

Digitized by Google

ELS AIRES DE LA MATINADA
aguaitant pels cims del singles

Empaitant a la foscor,
ve la claror, ve la llum, ve la claror,
que enlluerna als impotents
i que encega an els dolents.

ELS ESPERITS DE LES CAVERNES
contrariats i frisosos

Si no anem depressa, si no fem més via,
ens vindrà a sorpendre la claror del dia.
Allà a les altures volem arribar,
la congesta blanca volem macular:
millò ho farem ara que quan serà clar.

L'ESPERIT DE LES ALTURES
apareixent, alt i coratjós, a la vora del single

Ja desvetllat d'aquesta pau serena
am que la nit tranquila ls cims omplena,
vull admirar altre cop brollar l'Aurora:
cada dia la veig i... m'enamora.
Voltat de neus espero am fruició
el seu ardent i carinyós petó.

S'està una estona en extasi i després s'adona dels esperits de les cavernes que proven de pujar penosament.

Pugeu, germans, pugeu: la mà us allargo;
abandoneu la tenebrosa cova
i veniu aquí dalt per respirar-hi
l'halè de pau que entona i vivifica.
Aquí no hi regna l'odi ni l'enveja:
l'horitzó aquí és tant gran!
Rebreu les abraçades de l'Aurora;
tindreu el front més alt, el pit més ample!

Escoltant una estona:

Calleu! Ningú m respon.
Pugeu, germans, pugeu, i tots plegats
un himne cantarem quan trenqui l'alba.

ELS ESPERITS DE LES CAVERNES
amagant les cares i com mastegant els mots entre ells

No farem cas de ses paraules
ni mirarem la seva cara.

L'ESPERIT DE LES ALTURES

Sento una sorda fressa,
més la vostra resposta no la sento!
Parleu-me clar, la veu ben ferma i franca!

ELS ESPERITS DE LES CAVERNES
abaixant els caps

Vés-ten ben lluny, que no t volem mirar!
Vés-ten al cim! Ja te n'hi pots anar!
Tot lo que ns dius ni ho volem escoltar.
Ja hi pujarem quan l'altra nit vindrà.

L'ESPERIT DE LES ALTURES
compadint-los

Oh, quina trista condició la vostra!
Odiar sempre, però mai fer via!
Veniu, feu un esforç· la mà us allargo!

ELS ESPERITS DE LES CAVERNES
acotant els caps i encorvant les esquenes

Calla d'un cop, que no t volem sentir.
La teva veu és forta i fa patir.

L'ESPERIT DE LES ALTURES
irat

Doncs, au, avall, si no m voleu seguir!

ELS AIRES DEL MATÍ
voltant amorosament a l'Esperit de les altures

Am tu volem anar, que tu ns agrades!
Deixa-ls estar, que tenen el cor negre.
Volem claror, claror, volem claror!

Digitized by Google

L'ESPERIT DE LES ALTURES

desde l cim

Sempre mesquins, sempre encongits i cegos!
que heu de pujar, si no n teniu les forces,
i un cop a dalt també devallarieu.
Sou esperits criats entre tenebres
i no enteneu el naixement de l'alba,
massa esplendent i hermós pel vostre seny,
que res de gran ni bell no pot compendre.

Imperativament:

Amagueu-vos depressa a les cavernes!
Visqueu tot avorrint-me dins la fosca,
que aviat sortirà l'astre del dia,
i els vostres ulls per sempre aclucaria!

Els Esperits de les cavernes sen van tumultuosament i acotats a arracerar-se dins de les coves. Darrera d'ells hi van aletejant les rates-penyades: totes les demés besties nocturnes desaparicixen empallades per la naixenta claror que s va veient en el cel.

ELS AIRES DEL MATÍ

El cel se va aclarint!
El dia va sortint!
Ja surt el dia!
La Natura s'enjoia i s'extasia!

L'ESPERIT DE LES ALTURES

encisat i mirant a llevant

Oh! vine, vine, dolça enamorada!
Oh! dóna-m el petó una altra vegada,
que quan no t veig, bé n'ets de desitjada!

El dia va sortint i enllumena sobtosament fins al fons del congost. El torrent salta i joguineja amb alegria. El cel és del tot clar.

L'ESPERIT DE LES ALTURES

mentres l'oreig l'acaricia am suavissims murmuris

Ja t'has despertat, alba beneida,
i has omplert el món de llum i esperança!
On tu arribaras, brollarà la vida;
quan voldras fugir, tot serà recança.
La vida ets tu
qui al món la duu.
Porta-la ben lluny, omple-n tot l'espai!
Vés dient que l món no ha de morir mai!

ELS AIRES DEL MATÍ

Alegra missatgera de la vida,
am tos petons les neus fons desseguida
perquè la flô hi esclati amorosida.

L'ESPERIT DE LES ALTURES

El teu dolç halè tot ho regenera.
L'home assedegat
treballant espera
en tu confiat.
El teu raig primer lleu l'acaricia,
s'encisa l'home i neix la Poesia.

S'aixeca un estol d'aucells i, cantant briosament, arrenca un vol atrevit i es llença enlaire.

J. MASSÓ TORRENTS

(Posat en musica choral i orquestral pel Mtre. Morera.)

BIBLIOGRAFIA

VERS LES LOINTAINS ÉCHOS. *(2.me série), poésies, par Ernest Gaubert. Bibliothèque de l'« Aube Méridionale ».*—Montpellier, 1898.

L'autor del curt i prim fascicle de poesies *Vers les lointains échos* és un jove encara adolescent. No obstant, prenent la cosa en termes generals, nosaltres entenem que no s tenen pas de rebutjar o bé despreciar els primers ensaigs artistics d'un esperit, per més que aquest surti de l'escola, ja que no hi ha re més interessant en la vida de la literatura i de l'art que ls primers passos, anc que siguin insegurs, que donen illuminadament i am vehemencia aqueixes ànimes que de tant joves

Digitized by Google

gaire bé són infantivoles: no tenen pas de rebutjar-se o despreciar-se especialment i sobre tot en aquells casos en que l'esperit comença a revelar d'una manera indecisa i *tremolosa* quelcom de diferenciatiu o personal, com ens succeeix ara mateix amb el poeta Ernest Gaubert, perquè aquells ensaigs vénen a constituir insinuacions o indicacions a voltes inefables...

El llibret *Vers les lointains échos* no ns presenta pas un poeta molt intens ni molt potent, ja que l'adolescent Ernest Gaubert, per raó de la seva artistica i fisica jovenesa, no arriba pas an aquella virilitat i energia impetuosa que tant sols s'obtenen en la lluita activa o en el conreu literari de l'ànima individual. L'Ernest Gaubert és un poeta tendrivol i subtil, que principalment s'ha format en la lectura dels poetes parnassians i den Verlaine, segons ho transparenten els seus versos. Així en aquests s'observa tot seguit una mena de galanteria i d'elegancia candoroses, evidentment apreses dels *Poèmes saturniens* i de *Les fêtes galantes,* i revelen a l'ensems aquella situació d'esperit tant *fredament* sobtada i emocionada dels poetes parnassians. En les estrofes den Gaubert hi ha, però, una gran riquesa i fluidesa d'imatges fines i quasi *fugitives,* que amb ell per regla general descriuen refinada i poeticament l'aspecte extern del món, am l'*inconscient proposit* d'induir-ne una emoció interior indefinible. Els versos den Gaubert, molts dels quals exhibeixen harmonia de conjunt, van cadençant d'una manera exquisida l'embadaliment o encis del seu cor, van ritmant el sentiment delicat que de les coses manifesta la seva ànima. I ell ho fa sovint amb una gracia i candidesa ingenues i alhora malicioses; i ell ho fa expandint-hi a cops amb efusió un sensualisme tendre i exquisit.

Am tot i veure-s més an el literat que an el poeta en viu, en la forma o en l'estructura de les composicions de *Vers les lointains échos* se noten moltes deixadeses, incorreccions i inexperiencies literaries. Reconec, però, que l'Ernest Gaubert és un poeta que s'emociona a estones *individual* i sincerament, un poeta que promet pera l'Avenir. Més pera que ell se realisi integralment, és precis que vetlli i que cultivi l personal jardí de la seva ànima, cal que cerqui i escolti intima, atenta i devotament l'instant en que les veus del seu esperit i del seu cor siguin més commoses i més franques, a fi de que, encara que poetisant les coses exteriors que ell emmiralli i el voltin, puga arribar an aquell solemne moment en que triomfalment el poeta s canta a sí mateix.

J. P. J.

TEORIA Y PRACTICA DELS ADOBS, *per Joaquim Aguilera.*—Barcelona, «L'Avenç», 1898.

Veus-aquí un tractat que considerem utilissim als agricultors catalans. Ara que tant convé refer en tots conceptes les nostres terres i dedicar-hi capitals, res millor pot desitjar-se sinó que s'extenguin els coneixements cientifics pera operar amb el seu compte i raó.

L'autor ha escrit am tota claretat i corrent estil aquest llibre, que és el primer de la *Biblioteca agricola popular.* — M.

CONTRIBUCIÓ A LA GRAMATICA DE LA LLENGUA CATALANA, *per Pompeu Fabra.*—Barcelona, Tipografia «L'Avenç», 1898.

El millor elogi que podem fer d'aquesta gramatica en la CATALONIA és adoptar-ne l criteri. És l'obra del nostre company de redacció i representa l'ultima etapa en el moviment de reforma lingüistica iniciat desde l'any 1890 en la revista *L'Avenç* i continuat sense interrupció pel nostre grupo en la prempsa, en la tribuna i en el llibre. En aquest moviment, com tot-hom sap, ha tingut en Fabra una part principalissima, sobre tot am la publicació de l'*Ensayo de Gramática de catalán moderno* i am les seves conferencies al Centre Excursionista de Catalunya i a l'Ateneu Barcelonès. El nou llibre den Fabra és l'unic treball gramatical que ha obtingut recompensa en el

Digitized by Google

concurs celebrat pel Consistori dels Jocs Florals de Barcelona en els ultims tres anys, en virtut del premi ofert per l'Ilm. Sr. Bisbe de Vich, Dr. D. Josep Morgades, a la millor gramatica catalana. L'obra del nostre company ha de contribuir poderosament al perfeccionament de la nostra llengua literaria. Els problemes lingüistics pendents hi estan exposats am metode i am claretat. Se pot dir que les solucions indicades per en Fabra s'imposen per si soles.

J. C. C.

REVISTA DE REVISTES

L'ultim numero de *The Monist* publica un llarc estudi per en Poincaré *Sobre ls fonaments de la Geometria*, un ensaig sobre *Pasigrafia* per Schrœder, i un extens article sobre *Déu* pel director de la revista, Paul Carus. En aquest escrit el seu autor discorre llargament sobre l'admissió perfeta i necessaria, sobre l'immanencia logica i evident de l'idea de Déu en la Filosofia i en la Ciencia progressives.

Després de separar-se del metode passiu dels mistics, enemics fervents de tota especulació mental, que pretenen arribar a la concepció de Déu per medi de contemplacions intuitives, les quals, a l'ultim, se transformen en visions i extasis; després d'impugnar el sistema sec i racional dels moralistes que s'apoien en el categoric imperatiu de la conciencia i que estableixen el postulat de Déu; després de refugir el concepte gratuit de la *raison d'être* am que s'amparen molts cervells cientifics d'avui dia, i de combatre am fermesa i am vigor l'agnosticisme d'alguns esperits debils i indolents que neguen tota veritat possible al pensament i que refusen la discussió dels més trascendentals problemes de la vida moral de l'home; el doctor Carus passa a declarar, amb una munió d'idees, que Déu «és la llei de les uniformitats dins la varietat dels fenomens naturals», i que no és tant sols «cientificament sostenible, sinó que la seva idea quasi forma part intrinseca de tota ciencia i de la filosofia.

»Déu està en totes les coses, però ell està també *a l'enllà i al damunt* de totes les coses... Ell està *dins* la natura, però és diferent de la natura. Ell està *en* la realitat, però és diferent de les coses reals. Ell és sobrenatural en la natura i sobrereal en les coses de la realitat... Déu no és igual a nosaltres, més nosaltres som iguals an ell.»

Després de manifestar que Déu no intervé pas directament ni gaire bé indirecta en els nostres pensaments ni en nostres actes, en les nostres voluntats ni en els nostres desitjos, en nostres temors ni en nostres ancies, en Carus presuposa i explica ideologicament quina naturalesa deu esser en son judici la de Déu, la concepció del qual, en ell, és molt distinta de les que s'han servat i exposat fins avui filosoficament i mistica.

— *L'Iride*, publicació italiana d'art i de literatura, inserta en el seu numero corresponent al més de Maig un article den Ceccardi sobre *La Casa den Percy Bysshe Shelley a San Terenzo*, el qual escrit desperta sensacions d'art prerrafaelitiques i alhora aquell sentiment melanconic i desesperat den Shelley. En el mateix fascicle hi ha també una bella poesia den Garoglio, que per la particularitat de la seva emoció reproduim aqui mateix integralment:

SOGNO MUSICALE

Al pianoforte (oh sovrumana sera!)
ella si assise trepida: il futuro
sentì forse in un palpito il suo cuore,
e con la sua tremò l'anima mia.
O Wagner, la soave melodia
dicea d'amanti l'immortal tremore
ed io sentia ne l'anima ogni puro
fior rifiorire, come a primavera.
Io la fissava estatico; ogni nera
ombra fuggia lo spirito, ogni oscuro
ricordo e como nebbia al novo ardore
si dileguava la malinconia.
— « L'attimo estremo, oh! questo per me sia!
Muor dolcemente chi nel Sogno muore... » —
io sospirava, e il cuore morituro
ne l'attimo era eterno, infinito era...

En el numero d'Agost de la mateixa *Iride* s'hi llegeix una deliciosa poesia en francès den Marc Legrand, *La Dormeuse*. Del numero corresponent als mesos de Setembre i Octubre són notables l'estudi que ha fet en Morasso sobre n Mallarmé i l'article titolat *Rime dolenti*, den G. A. T., en el qual sens *descobreix* un jove poeta venecià de molta força, il Chiggiato.

— Rebem un semmanari humoristic mallorquí, *La Roqueta*, les croniques de cada numero del qual ens exhibeixen un literat de molt bon gust i de primera linia, que firma amb el seudonim *Biel de la Mel*.

J. P. J.

ERRADA. — En la poesia *Primavera eterna*, publicada en el numero anterior, van passar dugues *errades*.

Allí on diu:

Sempre amunt, sempre amunt per la via
que ns *senyala aquest raig lluminós*
que de dalt un nou astre ns *envia,*
missatger de novelles clarós!

ha de dir:

Sempre amunt, sempre amunt per la via
que us *senyala aquest raig lluminós*
que de dalt un nou astre us *envia,*
missatger de novelles clarós!

TIP. «L'AVENÇ»: RONDA UNIVERSITAT, 4, BARCELONA

Digitized by Google

CATALONIA

AIXÍ PARLÀ ZARATHUSTRA. PER FREDERIC NIETZSCHE. (TROÇOS DEL PREFACI)

QUAN Zarathustra va tenir trenta anys, deixà la patria i el mar de la patria i sen va anar a les montanyes. Allí fruí del seu esperit i de la seva soletat, i en dèu anys no va cançar-sen. Però al cap-d'avall se va mudar el seu cor... i un matí se va llevar a trenc d'alba, caminà vers el sol, i aixi va dir-li:

«Astre gran, ¿quin goig tindries si no fossin aquells a qui illumines?

»Dèu anys t'he vist entrar en la meva cova, i t'hauries cançat del camí i de la llum teva si no fos jo, i la meva àliga, i la meva serp. Més t'esperavem cada matí, preniem de ta llum exuberant, i te benehiem per ella. Mira: fart estic de la meva saviesa com l'abella ho està de massa mèl, i me calen a l'entorn les mans que s'extenen.

»Jo voldria donar-la i fer-ne parts fins que ls savis d'entre ls homes tornin a acontentar-se am llur follia i els pobres am llur riquesa.

»Per això haig de tornar avall, al fons, com tu fas al vespre, que vas dintre l mar i aportes llum fins al món profon... tu, astre riquissim.

»I jo, com tu, haig de *pondre-m:* aixi ne diuen els homes vers quins jo vull devallar.

»Doncs beneeix-me, ull serè que pots mirar sense enveja la més grossa benhaurança.

»Beneeix la copa que vol vessar-se perquè n regali l'aigua daurada portant arreu el resplendor de la teva alegria.

»Mira: la copa vol tornar a esser buida, i Zarathustra vol tornar a esser home».

Així començà l devallament de Zarathustra.

Zarathustra va devallar tot sol per les montanyes, i ningú anà a trobar-lo. Però quan va arribar an els boscos va presentar-se-li de sobte un vell que havia eixit de la seva cabana santa pera cercar arrels pel bosc. I així parlava l vell a Zarathustra.

«El caminant no m'és nou: ja fa molts anys que va passar per ací. Se diu Zarathustra, més s'és cambiat.

»Llavors duies ta cendra a les montanyes i ara vols dur el teu foc a les valls? No tems els castics dels incendiaris?

»Sí, ja l conec a Zarathustra: son esguart és pur, sa boca sense fastic. No és ell qui camina com dançant?

»Mudat s'és Zarathustra; Zarathustra s'ha tornat infant; Zarathustra és un que ja s'ha despertat. Què vols anar a fer amb aquells qui encara dormen?

»En la soletat visqueres com en el mar, i el mar te duia. Ai! Vols anar en terra? Ai! Vols arrocegar el teu cos altra vegada?»

Més Zarathustra respongué: «Estimo als homes».

I el vell sant li va dir: «Doncs, jo, per què me n'he vingut al bosc i a la soletat sinó per haver estimat massa als homes? Ara estimo a Déu: als homes no ls estimo. L'home és, pera mi, una cosa massa imperfeta. L'amor a l'home m mataria».

Zarathustra respongué: «Què he dit jo d'amor? Porto als homes un present».

«No ls donguis res!—digué l vell sant. —Val més que ls prenguis quelcom, i an ells i tot pren-los: això ls-e serà bo, i a tu també. I si ls vols donar quelcom, no ls donguis més que una almoina, i encara deixa que te la captin».

Digitized by Google

«No, — va respondre Zarathustra; — jo no dono almoines: no soc prou pobre».

El vell sant sen va riure i va dir: «Doncs fes que te ls acceptin els teus tresors! No sen fien ells dels solitaris, i no s'ho creuen que quan anem an ells siga per donar tresors. Les nostres petjades sonen massa solitaries pels carrerons. I quan de nit, desde l llit, senten passar un home molt abans de sortir el sol, pensen: «Ès un lladre. Aon déu anar?»

»No vagis an els homes i resta en el bosc. Val més que vagis a les besties. Per què no vols esser, com jo, un ós entre ls óssos, un aucell entre ls aucells?»

«I què fa l sant en el bosc?» preguntà Zarathustra.

El sant va respondre: «Faig cançons i les canto; i quan faig cançons, ric, ploro i bruelo; i així alabo a Déu.

»Am cants i rialles i plants i bruels alabo an el Déu que és el meu Déu. Més tu, quin present portes?»

Quan Zarathustra hagué sentit aquestes paraules salutà an el sant i li va dir: «Jo, què puc donar-vos? Val més que m deixeu anar desseguida perquè no us prengui res». I així van apartar-se l'un de l'altre, el vell i l'home, rient com dos infants.

Quan Zarathustra va esser sol, parlava al seu cor així: «Com pot esser? Aquest vell sant en el seu bosc encara no ha sentit a dirne res de que l seu Déu és mort!»

Quan Zarathustra arribà a la primera ciutat, que està en els boscos, va trobar molta gent junta a la plaça pera veure un d'aquests que ballen passant la corda. I així parlà Zarathustra al poble:

«Jo us predico l Sobre-home. L'home és quelcom que ha d'esser sobrepassat. Què heu fet vosaltres pera sobrepassar-lo?

»Tots els essers han creat quelcom per damunt d'ells, i vosaltres voleu esser el refluix d'aquesta mar alta i recular vers la bestia en comptes de sobrepassar a l'home.

»Escolteu! Jo us predico el Sobre-home.

»El Sobre-home és el sentit de la Terra.

»Vostra voluntat ha de dir: Siga l Sobre-home l sentit de la Terra!

»Vos conjuro, germans, a restar fidels a la Terra.

»L'home és una corda lligada de la bestia al Sobre-home.

»Perillós anar avant, perillós pas, perillós mirar enrera, perillós tremolar i restar aturat.

»Lo gran en l'home és això: esser un pont i no una arribada.

»Lo amable en l'home és això: esser un Llevant i un Ponent.

»Aimo an aquells que no saben massa viure: són com Ponents, perquè són Llevants.

»Aimo als grans menyspreadors, perquè ells són els grans veneradors i fletxes de l'anhel vers l'altra riba.

»Aimo an aquells que darrera les estrelles no hi cerquen un fi pera morir i pera esser victimes, sinó que se sacrifiquen a la Terra perquè la Terra vinga a esser del Sobre-home.

»Aimo an aquell que vol viure pera coneixer, i que vol coneixer pera que un dia l Sobre-home visca. I per això vol esser Ponent.

»Aimo an aquell que té l'ànima profonda fins en l'esser ferida, i que pot morir en una poca cosa, i així aima passar el pont.

»Aimo an aquell que té l'ànima que vessa, que s'oblida a sí mateix, i totes les coses són en ell: per això totes les coses poden esser el seu Ponent.

»Aimo an aquell que és esperit lliure i cor lliure: així l seu cap és sols entranya del seu cor, i el seu cor l'empeny al Ponent.

»Aimo a tots aquells que són com pesantes gotes que cauen solitaries dels nuvols negres pendents damunt dels homes; perquè ells anuncien que ve l llamp i cauen com precursors.

»Mireu: jo soc un precursor del llamp i una gota pesanta del nuvol; més d'aquest llamp sen diu el Sobre-home...»

Més Zarathustra va entristir-se i digué al seu cor:

Digitized by Google

«No m'entenen: no soc la boca per aquestes orelles.

»Massa temps he viscut en les montanyes, massa temps he escoltat els rius i els arbres.

»Immobil és mon ànima i serena com les montanyes al venir el mig-dia; més ells me creuen fret i que men burlo.

»I em guaiten i riuen, i rient m'odien. Hi ha gel en les seves rialles...»

TRADUCCIÓ DE JOAN MARAGALL

EL CANTOR DELS HUMILS

Amb el cor ple de foc vaig fent via
recullint els anhels dels humils.
Res me fa no tenir companyia
i anar sol, emboirat, nit i dia,
am mos cants redemptors i virils.

Sempre avant aniré amb el coratge
que dels heroes m'ha dat el Dolor,
bo-i cantant am veu mascle i selvatge
l'himne etern que combat l'esclavatge
i ens farà cor-lligà en germanor.

Pels humils serà gran la victoria
dels meus cants, que són fills de llur dol,
aixecant-los per sobre l'escoria
que manté l llur tirà, ple de gloria,
en la vella foscor... Ja l nou Sol

sos raigs d'or va extenent per la terra,
son escalf xardorós l'enrogeix,
i germina en el pla i en la serra
la llevor que duu flaires de guerra,
d'una guerra que l cor beneeix.

I tot sol, am l'ajuda sagrada
del record de tants heroes passats,
als que escoltin la meva tonada
faré alçar, triomfants, la mirada
i volar com aucells deslliurats.

IGNASI IGLESIAS

EL «MEETING» DE FRAC. PER R. CASELLAS

JA feia dies que la vinguda den Bertran La Selva, gran home politic i capitost dels conservadors avençats, era esperada am deliri pels homes del nou partit, bosses fortes molts d'ells i personatges d'upa que, per la respectiva representació social, figuraven entre lo més lluit, si no entre lo més autorisat de les burgesies directores.

En aquella populosa ciutat del treball i del negoci, poblada de magatzems i de doks, plena de tallers i de fàbriques, circuida de dotzenes de carrils, coronada per milers de xemeneies, eren molt rares les solemnitats de la politica a l'engròs, presidides i concorregudes pels mateixos personatges que en el centre de la nació dirigeixen l'orquestra dels negocis publics. Una ocasió com la que s'oferia de veure d'aprop a l'home famós i de sentir-lo parlar en el gran *meeting* que s'anunciava, pels politics de la ciutat industriosa prenia les proporcions d'un fet extraordinari, d'una festa memorable, i, si s'havia de donar credit a lo que deia la prempsa periodica, l'acte prometia revestir tots els caracters d'un veritable aconteixement politic.

En aquest punt concret gaire bé tots els periodics de la localitat venien a estar d'acord; en lo que desafinaven horrorosament era en el modo d'apreciar l'historia i la significació de l'home illustre que dintre poques hores seria l'hoste de la gran ciutat. Mentres els uns l'atacaven am furia, considerant-lo la ruïna de la patria i l'esca de l'immoralitat, d'altres el saludaven com la darrera esperança, com l'unica salvació. Aquests retreien els heroics esforços que havia fet en moments d'engunia nacional, quan, a la mort de la reina mare, va contractar els grans emprestits pera acabar la guerra de les coloniesa fricanes i va amoixar les agitacions obreres emprenent un séns fi de treballs publics. Aquells, en cambi, bescantaven els profits materials que, tant en Bertran La Selva com l'estol d'aventurers que capitanejava, havien sabut pescar per entre mig d'aquell trangol desenfrenat de

Digitized by Google

milions. ¿De què havia servit tot el terratremol d'obres publiques sinó pera enriquir a unes quantes dotzenes d'agiotistes? ¿Què se n'havia tret dels ruinosos emprestits, fòra de beneficiar escandalosament a uns quants banquers amb operacions a la segura? Això, sense fer esment d'aquell punt, mai aclarit, tocant a la famosa transferencia dels vint milions, feta amb excuses de gastos secrets pera comprar als quefes de l'insurrecció colonial. Hi havia articulista que pintava al politic esperat com una mena d'Anticrist que, voltat pels seus satelits, corria pels ambits de la nació fent voleiar cinicament l'estendard de la disbauixa economica i de la prostitució politica. N'hi havia d'altres que l retrataven com un Messies que havia de venir a redimir als homes d'empenta, als homes forts, fundant amb ells i per ells el regne de totes les prosperitats. Però la majoria dels papers publics guardaven una actitut de prudencia, i, com si estessin convençuts de la general descomposició dels partits governants i del complert descredit dels homes politics, se posaven a l'espectativa davant de l'heroe ple d'energies i de cops imprevistos que, com tantes altres vegades, podia tornar a alçar-se poderós i fer sentir a l'adversari tot el pes de les venjances governatives. «Al cap-d'avall, — venien a dir aquests periodics neutrals i previsors, —an en Bertran La Selva se li saben intuicions, activitats, iniciatives, se li sap un cor, un gran cor, que en una hora de perill pot esser la salvaguarda impensada de tota la societat.»

Fos com fos, un home brau i decidit com aquell, adhuc suposant-lo aventurer sense escrupols i ambiciós sense fre, com pretenien els enemics, ressortia un tipo quasi poematic, l'unic capaç d'excitar la fantasia de les turbes burgeses i de promoure els més grans moviments de l'opinió. Aquí ensalçat, discutit allí, anomenat per tot arreu; victoriós un dia i l'altre dia vençut; avui ensorrat en el descredit entre la riota de la gent, demà enfilat al poder amb el consentiment de tot-hom; ara abrigat am la casaca del reaccionari, ara vestit ab la brusa del radical; alabat pels uns com el tipo de governant a la moderna, escarnit pels altres com l'home més funest de la nació, en Bertran La Selva s'apareixia com una figura agitada i monstruosa, dominadora i brillant, la més a proposit pera seduir a l'acropolis fabril i comercial am promeses de protecció a l'industria i am programes financiers que obririen a bell raig totes les fonts de la riquesa pública. Un personatge com aquell, alhora estadista i comerciant, politic de primera fila i comanditari d'importants manufactures, home d'Estat i home de negocis en una peça, posseïa tots el imants pera atreure, pera arrastrar la ciutat cosmopolita del diner, on cada dia s'anaven refugiant els naufrecs de les empreses i els advenediços del negoci, am multitut de fabricants estrangers, febrosos de nacionalisar les propries industries pera treure partit del desequilibri del cambi i aprofitar ademés la baratura de la mà d'obra, obtinguda am la gran afluencia de families forasteres que venien a pidolar a l'industria l bocinet de pa que ls rebutjava la miseria rural de las comarques nadives.

Per això és que desde l'hora en que s va separar dels conservadors historics pera fundar el partit dels conservadors avençats, en Bertran La Selva havia concebut el proposit de visitar abans de tot la rica ciutat industrial ont hi comptava legions d'amics, d'entusiastes, de fanatics. Una població de tant trafec, tant moviment i tant trasbals, Babilonia de la producció, centre bursatil de primer ordre, port de mar visitat per tot el món, a dreta llei devia esser la primera on s'exposés am tot el foc de l'eloqüencia tribunicia l programa d'interessos materials, d'obres públiques, de projectes financiers, de restriccions aranzelaries que havien de transformar el país en un occeà de milions.

Però les horroroses xacres que desde molts anys patia en Bertran La Selva li havien impedit fins allavores de realisar el plan de l'excursió politica. Una serie d'operacions cruentes que cada semmana posaven al pacient illustre en perill de mort, l'havien retingut durant molts mesos en una clinica estrangera d'anomenada universal. Pels tele-

Digitized by Google

grames de la prempsa la gent havia anat seguint dia per dia ls incidents esgarrifosos de la lluita empenyada, d'una part pel mal afrós que rosegava ls músculs i corcava ls óssos, i de l'altra per cirurgians insignes, decidits a deturar la marxa destructora dels tumors, avui am cauteris i l'endemà am resseccions. Les estranyes histories que corrien de boca en boca sobre les monstruoses malalties que l gran home havia tingut, sobre les operacions sagnantes que li havien fet, sobre les complicades ortopedies de que anava guarnit, arribaven a formar una llegenda de misteris clinics tot al voltant de l'home que, pera esser en tot extraordinari, se presentava a l'imaginació de les masses com una mena de cadavre ambulant, com un mort privilegiat que sobrevivia a la propria corrupció per miracle de l'asepsis i del bisturí.

Per això, el dia de l'arribada, va esser gran la sorpresa entre la multitut que va correr a l'estació pera presenciar el recibiment. D'una part hi havia ls correligionaris, afanyosos de saludar, d'aplaudir, de victorejar al quefe mil cops illustre; de l'altra hi havia els badocs de sempre, l'aixam encuriosit que s dalia pera veure al politic de fama europea, estadista eminent, orador brillant, diferentes vegades ministre d'Hisenda, ministre de Comerç, ministre de l'Interior, president de la Cambra popular i amb un xic més president del mateix Consell... Entre curiosos i partidaris, formaven una massa imponent d'espectadors. Però molts, moltissims, la major part dels concurrents, van quedar sorpresos, pera no dir desencantats, quan, a l'acte de parar el tren, van veure sortir del vagó un cavaller afable, animat, joiós, que amb una gracia infinita saludava a la multitut.

Se pensaven contemplar un ser nafrat i xacrós, un malalt ple de papules i crostes, un paralitic, un agonitzant, un cadavre com qui diu... i es trobaven amb un senyor fresc i lluent, de color sà, de pell rosada, d'ulls vius, d'estufada cabellera, de barba sedosa entre rossa i blanca, acariciada a cada punt per una mà enguantada a la perfecció. Amb aquesta curiositat macabra que inspiren els secrets de la mort, havien anat pera veure un espectre quirurgic, una pelleringa purulenta retirada del quarto d'operacions... i els sortia un home am la rialla als llavis, amable, seductor, vessant a dojo ls dolls de simpatia que tants milers d'ànimes fanatisades havien fet neixer darrera seu. Al primer cop de veure aquella figura alhora atractivola i majestuosa, com d'home posseit de sa missió, però al mateix temps ple de bondats i de gracies, se comprenia que havés conquistat l'aixam de partidaris entusiastes, decidits a deixarse-se matar al més petit senyal de l'idol.

Pels ambits de l'estació surava en aquell moment una atmosfera d'adoració que, encara que exaltada, tenia quelcom d'intimitat de familia. «Viva n Bertran La Selva!» «Viva!» I el gran home somreia am bonhomia casolana, com si s volgués despendre de la conciencia que tenia de la seva valua i del seu poder. Am tot-hom se mostrava afectuós, am tothom assequible, i repartia abraçades entre ls amics significats, i encaixava amb els més humils, igual que un déu campetxano que baixa un instant del tabernacle pera deixar-se adorar sense liturgies ni cerimonies pels pobres mortals que li són fidels. Atent am tots, rapid en la resposta, enginyós en lo dir, tenia una paraula amatenta pera l'un, un somrís pera l'altre, una mirada pel de més enllà, seduint sempre i embruixant a tot el món amb una vivacitat d'afectes, amb un vigor d'expressió, amb un calor de moviment que denotaven l'home fort, ple de vida, ric d'esperit, potent d'imaginació.

—Allavors, com s'explica aquest misteri? —rumiava la gent, tota estranyada.—¿Com pot esser que un malalt consumit de llagues malignes que mengen lo mateix que un corrosiu, se presenti airós i ferm, amb aquests aires adorables de conquistador del món? ¿No seran cuentos i faules totes les histories que han fet corre d'operacions esgarrifoses, de membres postiços, de paladars artificials? ¿No seran falornies totes aqueixes pestilencies que conten, com potser també ho són la major part de les maldats que s'acumulen a un home com aquest, tant seductor, tant

Digitized by Google

atractivol, que amb una mirada n té prou pera fer-se tots els cors seus?

I quan, entre ls vives i ls aplaudiments que feien retremolar la cavitat metalica de l'estació, el gran home va pujar a la carretella, correctè i agil, ara estufant-se la cabellera, ara saludant am gentilesa als grupos d'espectadors, la gent ja no sabia què pensar ni creure del personatge extraordinari que de semblant modo lograva ferir la voluntat i l'imaginació de les multituts.

Per entre ls rotllos de la concurrencia tot eren converses animades i cabories i discussions.

—Ha estat un dels homes més calumniats,—n'hi havia que deien al mig d'un grupo, plenament convençuts de l'immaculada historia den Bertran La Selva.

—Bé, sí; però, i els emprestits de les colonies? I la transferencia dels dos milions?—replicaven am timidesa alguns increduls.

—Ditxosa transferencia!—responien d'altres.—Sempre la transferencia! Solament per patriotisme no se n'hauria de parlar. Hi ha coses que no volen esser analisades, perquè analisant, analisant, hi ha perill de que s'ensorri tot i ens arreplegui a de sota. Encara no som prou forts pera fer la justicia massa seca.

En altres rotllos de gent més fantasiosa se comentaven am certa exaltació d'alucinat les contradiccions inexplicables que eren com l'essencia mateixa de la vida del gran politic.

—És prodigiós! Prodigiós!—exclamaven uns, com hipnotisats encara per la mirada de l'home que se ls havia pintat a tall de momia corcada i se ls hi alçava davant dels ulls, triomfant i lluminós, com un Crist resucitat.

I fins hi havia gent que semblava capficada i feia cara d'engunia, com si sentís que se li encomenava un mal estrany, un mal de simpatia per una cosa que era mig vergonyós de confessar.

—Què té aquest home,—deien alguns,—què té, que aixís ull-pren a les turbes i les esclavisa i les fa seguir?

L'endemà a la nit, mitja hora abans de començar-se l *meeting*, el grandiós teatre de la *Comedia Classica* era ple de gom a gom, llevat de l'escenari i dels primers rengles de butaques, que s destinaven als cap-padres i a les representacions del partit. Tot lo demés de platea i palcos, l'amfiteatre, les galeries, el public, tot quedava invadit per una munió frisosa de sentir de boca del gran home l'evangeli economic de la felicitat moderna, realçat amb aquelles pomposes ressonancies de l'accent cortesà que feien caure la baba als grollers burgesos de la ciutat industriosa, grans lluitadors per la vida, però lo més negats del món pera les esclatants batalles de la facundia oral. Mentres s'acostava l'hora, anava entrant i prenent siti en els llocs de preferencia la plana major del flamant partit. Era una barreja endiastrada dels més heterogenis elements socials, poderosos els uns per la posició que s'havien fet, temibles els altres per la furia am que s disposaven a guanyar-se-la. Al costat de l'aristocracia negocianta de la ciutat, reis de la banca, princeps de l'industria, magnats del comerç, hi figuraven politics d'ofici, funcionaris de poc sou, especuladors dubtosos i algun que altre fabricantó concursat. La multitut curiosa saludava la presencia de cada un amb un epigrama o una rialla, una exclamació d'enveja o una frase d'admiració; i com no tenia res millor que fer, anava retreient la vida d'aquest o ls miracles d'aquell altre, fins que un picament de mans estrepitós va senyalar l'arribada den Bertran La Selva. L'heroe venia més rosat, més fresc, més animós que mai. Amb una mà sobre l pit, com per designar l'agrahiment fondo am que rebia les entusiastes demostracions, va inclinar el cap i cloure ls ulls lleugerament, saludant al public am suprema distinció. Després sen va anar al seu sitial, i abans de seure va tirar el cap airosament endarrera amb actituts de lleó quan s'espolsa la cabellera encrespada.

Allavors va sonar una campana i va quedar oberta la sessió. Se va començar donant compte de les adhesions rebudes, se van llegir telegrames de felicitació; però la gent, distreta, absorta, preocupada, no feia cas de

Digitized by Google

missatges ni documents, perquè altre cop se sentia perseguida per l'obsessió de l'home extraordinari que tenia davant seu. L'ànima criatura de la multitut se martiritzava pera dexifrar l'enigma que li semblava entreveure confosament a travers d'aquell personatge tant ple de misteri que no se sabia si portava la veritat o la mentida, el bé o el mal, la salut o la corrupció.

Pera acabar d'escalfar l'imaginació del public va venir la prempsa de la nit carregada de ressenyes, de noticies i d'anecdotes pertocant a la vida del gran home. I en comptes d'escoltar-se als oradors casolans o forasters, que per torn anaven declamant amb enfasi les frases buides de sempre, la gent s'abocava als venedors de diaris, arrebassant-los-hi dels dits. La prempsa venia mansa, benevolent, com aquell que fa ls ulls grossos. Igual que si per un acord general s'haguessin imposat una treva de cortesia, fins els diaris més baladrers dolcificaven la cruesa de la censura, i sobre ls articles de crítica descarnada dominaven aquell dia ls treballs d'informació, si no tots laudatoris, en llur conjunt poc severs, com si la ploma hagués volgut passar de llarc sobre ls punts més escabrosos. Per això no mancaven articulistes que fessin velades alusions als celebres emprestits i transferencies; però la majoria s concretava a donar la nota d'actualitat de la manera més pintoresca. Molts dels papers publics duien a la primera plana l retrato de l'heroe del dia, i per les restants columnes vessaven els informes curiosos, les dates memorables i les notes de biografia, subdividides per titols altament suggestius: En Bertran La Selva en el ministeri, en Bertran La Selva en l'intimitat, en Bertan La Selva home de negocis, en Bertran La Selva orador, en Bertran La Selva biciclista...

La gent devorava amb ansia aquelles fulles, delirant per trobar, entre tanta xafarderia informadora, algun dato que fes llum sobre l problema de vida i mort que tancava l'existencia del gran home. Però tota aquella prosa estantiça, feta am retalls passats i am noticies conegudes, no era prou clara ni prou fresca pera apagar la set de curiositat que abrusava l'ànima de la multitut. Tant solament un gran periodic d'informació, *El Reporter Cosmopolita,* ben guiat com anava sempre pel coneixement que tenia de les flaques del gran public, va encertar a posar el dit a la llaga. Endavinant, amb el seu flaire exquisit de goç que vol servir a l'amo, quin era l punt enigmatic que convenia aclarir, quin era l secret tenebrós que principalment enfebrava l cervell de les turbes, va publicar un article titulat *Les Meravelles de la Protesis i de l'Ortopedia,* que aixecava un bon troç el tapall del gran misteri.

Com qui parla en tesi general, l'articulista començava descrivint, am més frases literaries que mots tecnics, les grans destroces que causen a l'organisme humà certes formes de neoplasma que, per lo monstruoses i terribles, semblen herencies trasmeses de podridures seculars. A continuació explicava ls extraordinaris avenços que la cirurgia moderna havia fet pera aturar la propagació destructora del mal, guanyant-li la drecera per medi de valentes operacions i am la gran ajuda de l'assepsis. Desseguit referia com els prodigiosos enginys de la *protesis* i l'*ortopedia* completaven a la perfecció l'obra del cirurgià, i deia les cases famoses de l'estranger on s'elaboren les peces protesiques que substitueixen òssos nassals, mandibules o paladars, i citava ls establiments on se fabriquen els aparells que estrefan la forma i a cops fins els moviments dels membres amputats. «Provehits d'aquests preciosos artificis,—seguia relatant,—hi ha pacients que recobren totes les apariencies de l'home intacte i sanitós, i per poc que senti l malalt propensions a la coqueteria, no més li cal apellar als recursos de l'art... i els cosmetics i els postiços s'encarreguen de lo demés.» «Això no vol dir,—acabava recalcant l'articulista,—que aquests malalts que a voltes passen triomfants pels escenaris de la vida, agils, frescos, somrisents, hagin destruit el llevat de podridura que sels menja, perquè al moment més impensat pot sortir al defòra l cadavre del propri còs consumit que van traginant pel món.»

Digitized by Google

Ben aplicades o mal aplicades, fantastiques o reals, semblants revelacions van acabar d'esvalotar l'imaginació de la multitut.

—És a dir,—pensava la gent,—és a dir que aquest home que va per les ciutats entabanant a les turbes, que perora en els *meetings* am veu de tro, que desde la cambra amenaça als reis am l'enfonzament apocaliptic de la dinastia i am la perdició eterna de les institucions, no és res més que una gleva de posterma sostinguda am benes i amb armatostes de metall? Doncs, allavores el prodigi és encara molt més gros, perquè, fantasma o home, espectre o realitat, el ser que així s mofa de les lleis de la naturalesa, el ser que sap ensibornar al mal com sap ensibornar als pobles, és més poderós que tots els homes junts, és més fort que la mateixa mort.

En aquell moment de tots els punts de la sala s'alçava una cridoria aixordadora victorejant an en Bertran La Selva, mentres ell, aixecant-se del sitial, avançava dos passos cap al public i es disposava a parlar. Am la fantasia excitada per l'article, la gent ja s representava al personatge, per dins, fet una carniceria, i per fòra tot ple de postiços i cosmetics, pintat, perfumat, riçat, igual que una dòna pública envellida. Abans de rompre a parlar va acariciar-se la barba amb el gesto que li era familiar, i com si en tal moment també l perseguís aquella idea de la mort que d'igual modo capficava a l'auditori, va començar a pintar am funeraris colors l'estat de descomposició en que jeien tots els partits.

—Tots!—exclamava l'orador entre mig d'un silenci sepulcral.—Tots difunts i ben difunts! Igual els quins pretenen agabellar la representació de les tradicions i els privilegis, que ls que a tall de pellingo passegen la bandera espellifada dels nivellaments socials. El partit conservador és mort, mort, consumit, corromput, com un còs enterrat de quinze dies... També és morta la democracia, morta sense haver viscut, morta al punt de neixer, com un fetu carregat de pustules que am prou feines ha pogut sortir a la llum... El partit conservador ha mort de mals de vellesa, d'escrupols, de prejudicis, de rutines, de prevencions... La democracia ha mort de màls de criatura, d'inexperiencia, de rebomboris, de disbauixes, d'indigestió d'ideals mal definits... ¿I no sentiu, senyors, la fetor que deixen anar aquests dos cadavres, escampant pels ambits del país una atmosfera de pesta que tot ho emmatzina i ho marceix tot?

Ningú va dir una paraula. Aquell exordi, tetric com una estrofa del *Dies iræ*, va deixar a la gent amb el cor estret, tot oprimit de congoixa. Més com si l'orador no esperés res més que aquell efecte, va mudar instantaniament de to, començant per preludiar un himne joiós als plaers i a les glories d'una vida nova.

—¿Sabeu per què hi vingut aquí a demanar la vostra ajuda? Doncs hi vingut am dos fins: el primer, pera enterrar ben fondo les cendres dels organismes gastats i de les utopies trastornadores; el segon, perquè sobre aquest camp de les despulles d'ahir m'hi ajudeu a sembrar les fecondes llevors de la societat moderna que somnio. Dic somnio, i no ho dic bé, perquè quelcom hi vist d'aquests somnis realisats en terres llunyes, aon races de lluita per la vida s'alcen prou potentes pera arribar a domar l'humanitat. Hi vist un món ric i poderós, dirigit am mà de ferro pels homes que, sentint els estimuls de la vida, les activitats del treball, la febre del cambi, el neguit de l'especulació, se plauen veient recompensats tants afanys i tants esforços amb els avantatges que fan adorables l'existencia social dels nostres temps, d'aquests temps enamorats de benestar material, de comunicacions freqüents i rapides, de sport, de viatges, dels prestigis de la riquesa, de les festes públiques, dels esplendors de la societat, de la vida de luxo i de confort!

—Bé! Molt bé! Bé!—va interrompre amb entusiasme la multitut, com si de moment se sentís revifada per una halenada d'aire perfumat que havés inondat la sala.

«El fet és viure, la qüestió és triomfar», pensava la gent, enlluernada pels reflexos daurats d'aquell programa temptador. Fins els que havien assistit al *meeting* per pura curiositat, poc o molt sentien el voluptuós contagi

Digitized by Google

d'aquell positivisme elegant que tant bé s'agermanava am les maneres distingides dels personatges que, al voltant de l'orador, ocupaven els primers llocs de l'escenari. Adoptar l'estat d'esperit d'aquells homes eminents, pares graves de la política, nababs de la banca o directors de les grans empreses, ademés de donar aires de distinció, denotava perspicacia i finesa de sentit. «Pujar, enfilar-se, lluir. Quines perspectives més hermoses! Participar de semblants aspiracions gairebé era penetrar tot el misteri d'aquells homes notables, triomfadors de la vida i senyors del món.» Qui més qui menos, tot-hom sentia la satisfacció vanitosa de poder dir entre dents: «Jo també estic en el secret, jo també sé dexifrar el gran enigme com els homes superiors». Pensar d'altra manera fins era dar proves de mal gust. El descamisat que allavors hagués gosat sortir retraient les histories dels emprestits, hauria sigut rebut amb una rialleta general de compassió. «Que aquells personatges prevariquen? I bé, i què? No prevarica cadascú a casa seva amb el seu negoci xic o gros? Doncs que aixequi la mà l que s cregui am dret pera tirar la primera pedra... Què faria qualsevol que s trobés en el lloc d'aquests personatges que manegen els tresors fabulosos de l'Estat, l'administració i els serveis publics?»

I com si obeís a la suggestió que alucinava l'esperit de la gent, l'orador mentres tant anava acolorint el quadro esplendorós d'un Estat ideal que encarnés les aspiracions de les races noves. A grans cops de brotxa sucada en vius colors pintava l programa economic que ell i els seus amics plantejarien així que posessin el peu en el poder:

—Un plan colossal de treballs publics i explanacions que asseguraria l pa de la gent de brusa; una extesa infinida de carrils que quadricularia l país com una terenyina de ferro; una llei radical de desamortisació que tornaria a la vida les riqueses mortes; un sistema arancelari rigorós que defensés el treball contra les urpes de l'estranger, subvencions als exploradors i a les societats cientifiques que procuressin noves anexions i nous mercats, un exercit disciplinat i potent que tingués ben fermades les colonies, un clero sumís que sabés refrenar la disbauxa de les masses a l'hora perillosa de les convulsions socials... i tot això portat i sostingut amb energia per un govern fort, potent, quasi bé dictatorial, respectat a dins per la vara alta, temut a fòra per les bateries de canons...

(Aplausos, vives, crits d'aclamació.)

—Però la realisació d'aquest programa, —reprenia cavallerescament l'orador al sentir-se breçat per les admiracions de la multitut,—depèn tota de vosaltres. Si vosaltres voleu, l'idea florirà en la realitat. Si vosaltres no voleu, ni arribarà a treure un brot. Perquè, senyors, és precis que us ho confessi, cada cop que visito aquesta hermosa comarca vostra, aont alenen i prosperen les grans manufactures, les empreses a l'engròs, les transaccions universals; cada cop que vinc an aquesta babilonica ciutat de la circulació mercantil, de les societats de credit, de les operacions bursatils, de les cases bancaries, dels sindicats industrials, sempre m sembla sentir una veu que m diu interiorment: «Els homes forts que busques, són aquests; la raça de lluitadors que cerques, és aquí». Per això és a vosaltres, gent de demà, a qui dedico tota entera la meva obra de regeneració. Vosaltres i sols vosaltres hi teniu dret, no ja pera posarla en planta, sinó pera dirigir-la i disfrutar-la pera sempre més. Siguin de la dreta, siguin de l'esquerra, desenteneu-vos dels homes politics que vulguin retardar la vostra missió. I... escolteu bé lo que ara us vaig a dir: si trobeu que jo mateix puc esser un destorb, digueu-ho ben alt, no repareu, que jo allavores me retiraré content a casa meva, després d'haver abdicat en vostres mans...

—No, no!—van cridar infinitat de veus, mentres de cap a cap de sala esclatava un aplauso aixordador.

¿Qui era capaç de resistir l'encís d'uns llavis que semblava que destilessin la mèl dolcissima de la felicitat universal? Els satelits del gran home ja s veien tots ministres del regne, funcionaris de l'Estat, magistrats de la nació, beneficiant cadascú ls interessos

Digitized by Google

propris amb el mannà sucós dels tresors publics. I les masses neutrals de l'auditori, enllepolides també per les pintoresques promeses que ls arribaven a l'orella com la simpatica vibració de l'or, se sentien igualment arrastrades cap aquell paradís del negoci, pensant que quelcom els tocaria del devassall de riqueses que sels escolava espurnejant davant dels ulls.

Més enardit que mai, l'orador descapdellava en lluentes frases el concepte que dels poders publics devien tenir les societats del pervenir.

—Els governs han d'encarnar sempre l'ànima de l'epoca, l'esperit de les generacions. En temps de la fe, l'Estat era teocratic, i cada nació semblava un immens monestir; pels dies de les invasions i les reconquistes, els poders eren militars, i cada poble feia cara de castell roquer; en temps dels reis absoluts, el país era un patrimoni de la familia sobirana, i a tot arreu se projectava l'ombra majestuosa del palau. Però s'han mudat els temps i els organismes. Avui els homes se preocupen sobre tot de transaccions, d'industria, de credit, de finança, i el capital, el capital que tot ho fertilisa am la seva circulació com un riu canalisat per l'home practic... el capital és l'amo, és el rei, el dictador del món! Doncs jo ara us pregunto: ¿què hi fan al davant dels negocis publics tants historiaires, tants retorics, tants jurisconsults? No us sembla arqueologia pura tot això? Mireu a travers dels mars, dirigiu la vista de l'imaginació fins més enllà de l'Atlantic, i veureu com en aquells països dels homes forts per la riquesa són els capitalistes, els negociants, els banquers, els primers magistrats de la nació. Allí ls governs no són assamblea xerraire d'advocats, ni ensopida academia d'historiaires, ni exaltat cenacle de poetes, ni tertulia ploranera de sentimentals, sinó que, personificant el pensament i el cor de les races novelles, se presenten com deuen presentar-se: com una agencia de negocis nacionals.

—Bé, bé!—va cridar el public, donant mostres de general aprovació.

—Però, ai, senyors! ai, senyors!—repetia l'orador, roncejant i somrient amb una punta d'ironia,—que aquí, tot justament aquí, entra l punt esgarrifós, la qüestió magna, l'espantall tremendo de la moralitat administrativa. Esperits apocats i rutinaris, esperits avesats a la vida raquitica d'ahir, s'esfereeixen de pensar amb els grans abusos que engendraria en les esferes de la politica i de l'administració publica l'enorme massa de riqueses que, entrant en circulació, pervertiria totes les ànimes i corcaria la conciencia del governant, del funcionari, del llegislador. Més, jo, senyors, no sé veure a què vénen ara semblants reparos i escarafalls, perquè aquest mal que s deplora, sempre ha estat, és i serà. Un temps ne deien prevaricacions, mals usos, simonia; avui en diuen irregularitats, filtracions, fondos de reptils o Panamàs. Els noms són nous, però la cosa és tant antiga com la mateixa humanitat. Lo que sempre ha calgut i caldrà sempre és la fiscalisació energica de totes les funcions. I per aquesta tasca, senyors, també demano la vostra ajuda. ¿Qui més autorisat que vosaltres que, per les vostres activitats i iniciatives, heu arribat als més alts prestigis de la representació social? I... ¿per què no dir-ho, senyors, per què callar-ho per falses i ridicules modesties, qui més autorisats que nosaltres mateixos, que podem ensenyar una historia d'abnegacions i sacrificis fets pel bé d'aquesta patria que quasi sempre ls recompensa am la calumnia i la maledicció?

—Sí, sí!—van dir uns espectadors; i ja l public en pes anava a aplaudir el sentiment que respirava aquella frase, quan en el mateix moment, de dalt de tot del teatre, va esclatar una riallada plena de sarcasme, ampla, vibrant, sonora, que va deixar al public desconcertat. Am l'indignació i la sorpresa pintades a les cares, tot-hom va dirigir la vista a la galeria publica, mentres l'home de la rialla se posava dret i, encarant-se am l'orador, li deia a crits espantosos:

—¡Farsant, més que farsant! I la transferencia dels vint milions?

Entre la multitut hi va haver un moment de terrabastall. En Bertran La Selva s va tor-

Digitized by Google

nar groc com la cera, afinat... vacilava igual que si les cames se li seguessin, i va acabar per fer una ganyota horrorosa, com si li haguessin clavat un punyal al mig del pit. Per un instant, la gent va tenir por de que, fonent-se els cosmetics i afluixant-se les peces ortopediques, no s desvaneixés l'apariencia d'aquell cos artificial.

—Ai, si s mor! Ai, si s mor! Ai, si surt defòra l cadavre consumit que porta a dins!

Mentres tant, l'home de la rialla seguia cridant i gesticulant com un mal esperit:

—Tots farsants! Tots! Igual el difunt que xerra que ls que s'escolten aquest sermó de...

Peró l public no l va deixar acabar de dir, perquè, refent-se de la sorpresa, va rompre a picar de mans pera ofegar la veuarra malehida d'aquell home. A l'escalfor dels aplausos l'orador va semblar que poc a poc se retornés com aquell que s desvetlla d'una basca, fins que, apartant als personatges que l'assistien, va tornar a adreçar-se, tot acariciant-se la barba i fent signes al public de que tingués moderació. Peró l'home de dalt, lluny de rendir-se, continuava lladrant am veu de tro.

Allavors la gent ja no va poder aguantar-se més:

—Fòra aquest bretol!—cridava irritada.

—Murri! Poca vergonya! Indecent!

—Jo indecent?—baladrejava l'home.—Això vosaltres, que us agrada adorar la podridura! Vosaltres, que veniu com goços a llepar tumors!

—Fòra! Fòra!—responia, ronca de rabia, la multitut, bo-i revenxinant-se amenaçadora, amb els braços alçats i amb els punys closos. Allò va esser el senyal pera que la gent que voltava al baladrer se li tirés a sobre, doblegant-lo a garrotades, a cosses, a cops de puny, fins que va venir gent armada i sel va endur, deslliurant-lo d'una mort segura.

Allavors l'agitació s va calmar i tot-hom va tornar a seure; peró la gent se mirava esfereida, com si l terror els anés per dins. L'orador, els que l voltaven i la munió del public, sense poder-hi fer més, de tant en tant alçaven els ulls cap a dalt del teatre, com si temessin que tornés a venir alguna cosa, com si tinguessin por de que d'alli n sortís el llamp de Déu que s'ho hagués d'emportar tot.

R. CASELLAS

EL BOSC NOU

La vinya morta i seca la vaig veure arrencá;
els pins que varen fer-hi, els vaig veure brotá:
eren clapetes verdes de l'herm en l'aspre clá,
escampades séns ordre, una aquí, altra allà...

I un cop nats, vinga creixer, i ambe quina brahó!
L'altre any cada clapeta era ja un pinetó...
L'altre, ja feien ombra... I que era hermós allò
que lliurement creixia davant seu, sense pó!

I la pinaca, al caure, el pis va sombrejar;
la brolla trapacera arreu se va enredar;
prò ls pins, prenent volada, la varen traspassar,
i, esplendids, per sobre ella se varen abraçar.

I abraçats creixen, creixen, i ambe quina brahó!
Fornits, segurs, magnifics, van creixent sense pó,
veient com va aixamplant-se per ells sols l'horitzó,
a ple sol cantant sempre del món la gran cançó.

I que m plau de sentir-los, mirant-los ensomniat,
entre les veus séns nombre que té la soletat,
breçant-ne la serena i calma majestat
am que crea la terra en plena llibertat!

CLAUDI PLANAS I FONT

EN LLUÍS COUPERUS

En Lluis Couperus, l'autor de *Majestat,* és un dels novelistes més profons i originals d'Holanda. Amb una personalitat vigorosa i caracteristica, unica en el seu genre en tota Europa, ell ha vingut a donar forma intensament emotiva a un aspecte particular de l'ànima contemporania. Poeta interior i simbolic, que alhora sab traduir el tragic misteri de la vida i l'hipotetica significació moral de les coses, ell am les seves obres ens ha donat pagines d'una poesia altament sentida i refinada, fragments inspirats en un lirisme subtil i decadent; ell ens ha ofert descripcions de naturalesa plenes de veritat, amb una mena de panteisme sim-

Digitized by Google

bolic i *real*, impregnat de l'esperit i de l'essencia del terrer originari. Una especie de calma silenciosa i alhora espaventosa divaga pels seus llibres, una calma i un reculliment que ensomnien l'imaginació i la transporten a regions mistiques i doloroses. En Couperus té una visió subtil de les tristeses i dels sofriments que contorben espiritualment an els grans de la terra, una alta psicologia del torment ideal que troceja les llurs ànimes d'una manera solemnial i lenta. Un penetrant aroma de fatidic simbolisme i d'enguniosa decadencia volta l'esperit melanconic dels seus personatges, exteriorment tranquils i somrisents.

J. P. J.

MAJESTAT. NOVELA PER LLUÍS COUPERUS (FRAGMENT)

LIPARA, una ciutat blanca com el marbre; am llargues i també blanques rengleres de torres sobre l blau meridional del mar; am l'elegancia d'unes esplanades sense fi, cap endavant, exhibint palmeres d'un verd reïnós que s destaca sobre l'atmosfera d'un blau vivent; i a damunt d'això, com feixugament empesa, la foscor grisenca d'un cel carregat de tempesta i de tragic, semblant un perill en mig del firmament. I aquest cel gris era prenyat de misteri i prenyat de molt estranys destins; no llençava cap llampec, però restava sospès per damunt de la ciutat; extenia ombres fantasmagoriques sobre ls seus palaus, sobre l'extesa de carrers i places i per damunt de la blavor del mar i del port, ont els vaixells, bo-i drets, immobils, enguniosos, dreçaven l'alçada de les llurs antenes.

Blanc, quadrat, macís, en la verdor del Parc Elisabeth, en el misteri encara més intim dels seus platanos (el parc dels famosos platanos de Lipara) s'aixeca l Palau Imperial. Amb un aspecte quasi arabe, am ses arcades blanques i ojivals, apar la mateixa corona civica de la capital: un gran joiell d'arquitectura que està separat de la ciutat, al mig de la qual se troba, per la verdor intensa del jardí.

L'emperatriu Elisabeth de Lipara està asseguda en el saló de la banda dreta; a la seva vora hi ha una dama d'honor, que és la comtessa Elena de Thesbia. Les finestres estan esbatanades; donen an el parc. Els famosos platanos van elevant-se, bo-i vells, bo-i nusosos, extenent llargament les llurs branques, inquiets, sense remoure una sola de les llurs fulles escapsades, entre les quals un dia emboirat i tristament verd va matisant-se sobre la catifa que s desplega, dolça i unida, com un vellut séns fi tirant cap a una perspectiva violada, i d'ací d'allà la taca blanca d'alguna estatua.

Un gran silenci brunz, diria-s, amb ales d'inquietut estranya; i aquest silenci entra i envolta a l'Emperatriu. Ella s troba allí, somrisenta; escolta a Elena com llegeix; ans que compendre, ella s'esforça en escoltar. La sacceja una ansietat nerviosa. Ella està amb engunia pel seu espòs, pels seus noiets, pel seu fill gran, ses filles, el seu infant petit.

El terror s'arrocega per les rajoles, sota ls seus peus; el terror cau del sostre damunt de la seva testa; el terror vaga, furtivament, per tot el saló. I aquest terror és en el parc. Ve d'allà baix; ve d'aquelles violades perspectives d'allà al lluny; llisca per sobre l'herbei i, enfilant-se, s'esmuny pels finestrons oberts; cau dels arbres; cau del cel, del cel gris i carregat d'oratge. Aquest terror frisa en Lipara; frisa en tot l'Imperi; aquest terror tremola dins la mateixa emperatriu, penetrant en tots sos membres.

Elisabeth llença un sospir profon, i somriu després. Elena ha aixecat els ulls vers ella en determinat fragment, ha fet una accentuació lleugera am la veu i la mirada, indicant el dialec de la novela. Això fa somriure a l'emperatriu, que de nou torna a posar la seva atenció a la lectura. El terror enguniós habita en ella, més ella l'apaga am la seva acquiescencia, am l'acquiescencia a lo que té de succeir, a lo que passarà.

L'obra que llegeix Elena és de Daniele Cortis, una novela que està de moda a la

Digitized by Google

Cort, per raó de que agrada a la princesa Théra. La comtessa llegeix am compte, am gran expressió: els arabescos de l'italià s'escapen dels seus llavis am l'elegancia floral i traslluida d'un gerro de Venecia. I l'emperatriu s'admira de sentir Elena llegir tant bellament: aquesta sembla no fer cara d'experimentar el terror que circula per tot arreu com un espectre.

. . . . . .

TRADUCCIÓ DE J. P. J.

BIBLIOGRAFIA

EL DÉU DEL MAL. *Petit poema symbolic, per Josep Aladern.* — Reus, 1898.

El jove poeta Josep Aladern ha publicat un poemet simbolic amb el titol *El Déu del Mal.*

Tot separant-se dels seus primers cants de revolta, que eren fills d'un amor ardent a l'humanitat opresa, avui l'autor de *Del Mar a la Montanya* passa a ocupar-se poeticament d'una de les qüestions que ja an els primitius pensadors i moralisadors va preocupar d'una manera fonda: el dualisme o la lluita perenne entre ls atributs del Bé i del Mal. L'Aladern ha desenrotllat aquest assumpte filosofic clarament i comprensiva per tot-hom: la seva imaginació l'ha concebut d'una manera discernible; les seves poesies el presenten als lectors d'una manera intelligible. D'aqui que una de les toniques de l'ànima i de les poesies de l'Aladern és lo cristalli: ell i elles reflecteixen sempre am transparencia.

La caracteristica feconditat de l'autor d'*El Déu del Mal,* que tant de nom li ha donat en les lletres catalanes, ens senyala en la seva darrera obra un evident progrés poetic i mental: hi ha sabut donar més harmonia de conjunt que en les altres anteriors: les seves actuals estrofes s'ofereixen més ben modelades que les primerenques.

En *El Déu del Mal* l'objectiva apariencia ve a decorar amb amor la subjectiva essencia.

J. P. J.

MONOGRAFIA DE LA IGLESIA PARROQUIAL DE TARRASSA, *per don Joseph Soler y Palet.* — Barcelona, «L'Avenç», 1898.

Aquesta abundosa obra constitueix el segon volum de la *Biblioteca historica tarrassenca,* inaugurada fa cinc anys am la *Monografia de la parroquia de Sant Julià d'Altura.*

A l'iglesia parroquial, que com a monument no sol cridar gaire l'atenció dels que van a visitar les tres iglesies de Sant Pere de Tarrassa, hi destina l'autor més de 350 planes, que semblen suficients pera la descripció, historia i vicissituts del temple. S'ha de fer constar que, am tot i esser un volum gros dedicat a un objecte petit, no conté gens de fullaraca. Tot és util, i tot el considerable acopi de materials reunits pel Sr. Soler és interessant de llegir baix un punt o altre de vista.

Pera refer i construir am bones i certes bases l'historia de Catalunya, res és tant preciós com la publicació de monografies ben completes i acabades i abundoses de documents comprovants, com les fa l Sr. Soler; i si obté lo que demana a la fi d'aquest llibre, això és, vida, salut i cabals, que de tot necessita en aquest pais l'investigador, la comarca de Tarrassa serà de les més conegudes i ben historiades mercès an aquesta *Biblioteca.*

M. T.

ERRADA. — En la poesia *Visió mig-eval,* publicada en el numero anterior, allí on diu:

Les roques, *a l'enfront, tot esclatant de sava...*

ha de dir:

Les soques, *a l'enfront, tot esclatant de sava...*

TIP. «L'AVENÇ»: RONDA UNIVERSITAT, 4, BARCELONA

Digitized by Google

NEGRA NIT

LLETRA D'E. GUANYABÈNS — MUSICA DE R. VILLEGAS

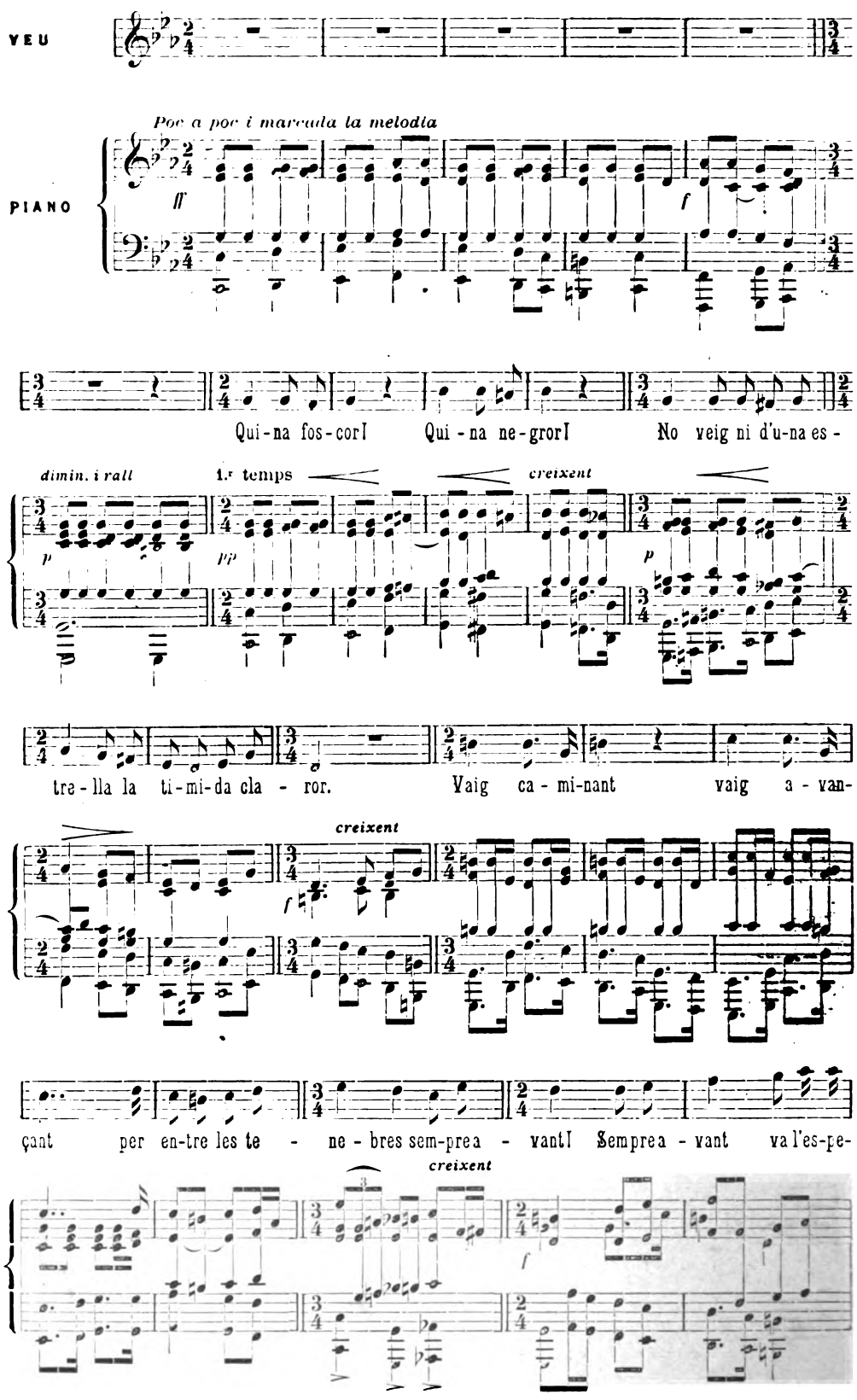

Digitized by Google

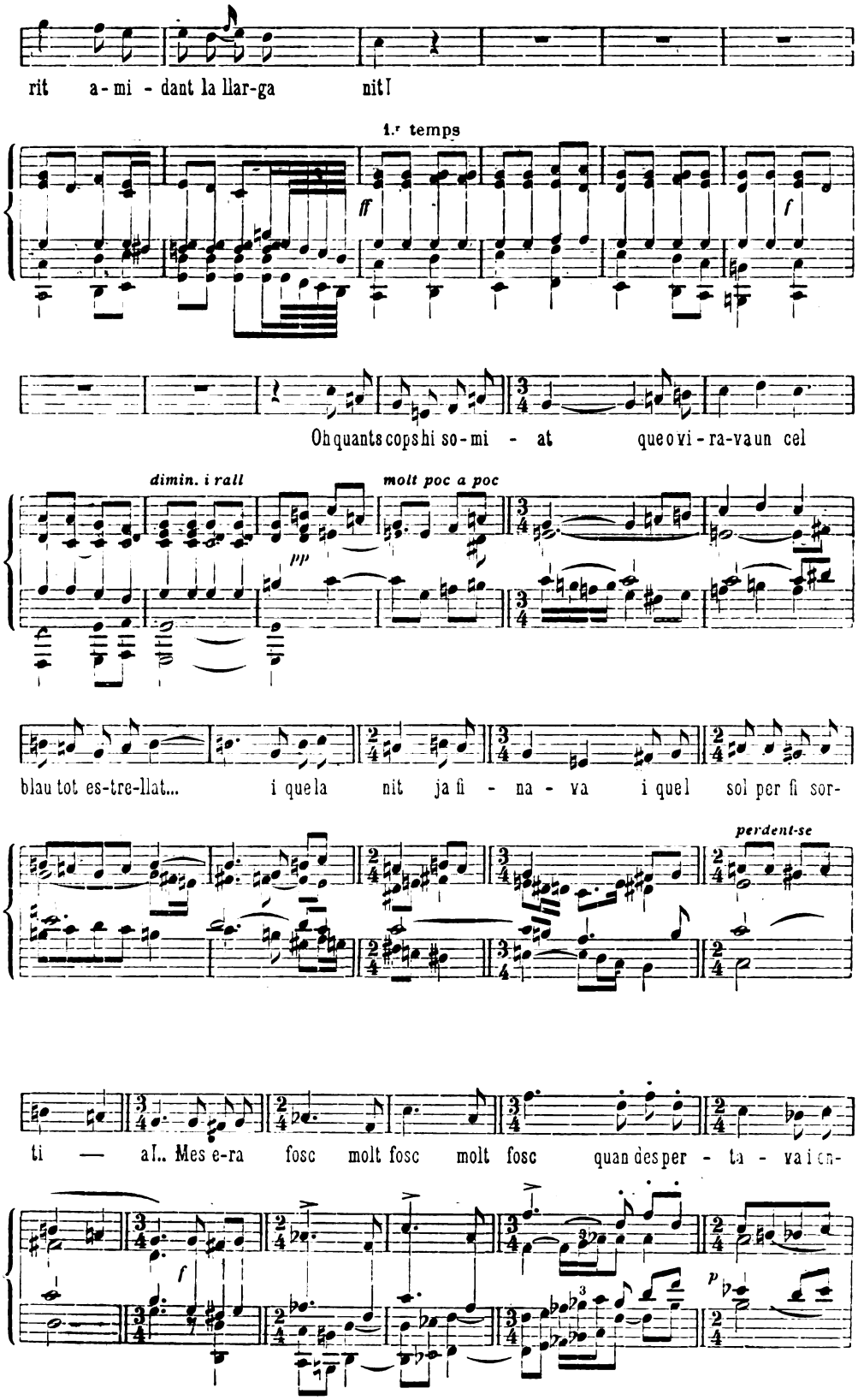

Digitized by Google

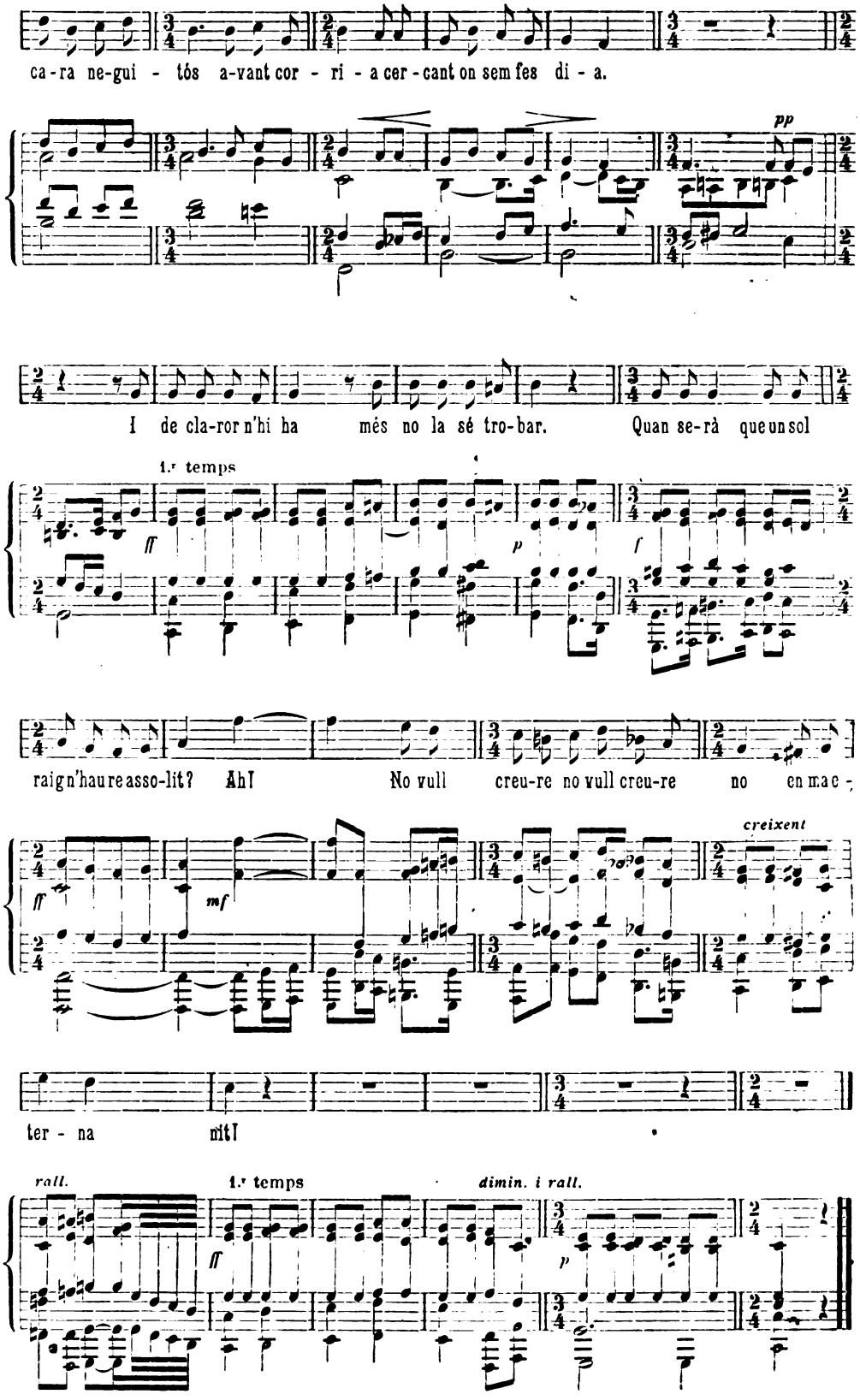

Digitized by Google

TAULA GENERAL

ARTICLES

Pags.

ALOMAR, GABRIEL.
Els dos esperits. 214

BROSSA ROGER, JAUME.
L'Anglo-saxonisme 165
A proposit de Pelleas i Melisanda 237
El teatre nacional de Noruega 261

CASAS-CARBÓ, JOAQUIM.
Notes de Guillem d'Humboldt sobre les nacions castellana, catalana i vasca 122
Contribució a l'estudi de la proxima transformació dels estats neo-llatins. 151

CORTADA, ALEXANDRE.
Ideals nous pera la CATALONIA. 8
Paris, *d'Emili Zola* 57
La França i la Confederació occidental. 253

GENER, POMPEIUS.
Frederic Nietzsche i lo que representa realment la seva filosofia 79

JORDÁ, JOSEP M.
Benet Mercadé. 1

OLIVER, MIQUEL S.
En la mort den Bismarck 190

OPISSO, ALFRED.
Un benefactor politic 129

PERÈS, RAMON D.
Sobre l Llibre de la Mort, *de Marian Aguiló* . 114

PEREZ JORBA, JOAN.
Emili Verhaeren 19
Josep Soler i Miquel 37
Gabriel d'Annunzio 145, 171, 190, 222
Stéphane Mallarmé 218

VENDRELL, ERNEST.
L'Ideal i el Misteri 46

LITERATURA

Pags.

ALOMAR, GABRIEL.
Horaciana, poesia 202
Colomb a les Indies, poesia 246
Visió mig-eval, poesia 260

BROSSA ROGER, JAUME.
El serpent mistic 97

CASAS-CARBÓ, JOAQUIM.
Pensant-hi 77

CASELLAS, R.
El «meeting» de frac 271

ERILL, ROGER DE.
L'Abadia, poesia 90

FUENTES, HENRIC DE.
La cançó eterna 100

GUANYABÈNS, E.
Prenupcial, poesia 25
L'arbre trist, poesia 94
A un rossinyol, poesia 122
Primavera eterna, poesia 241
La flor dels morts, poesia 263

IGLESIAS, IGNASI.
El vell carrilaire 42
Íntima, poesia 62
Els primers freds, drama, fragment 246
El cantor dels humils, poesia 271

LOPEZ OMS, LLUÍS.
El presseguer, poesia. 71

MALLARMÈ, STÉPHANE.
Hérodiade, Apparition 220

MARAGALL, JOAN.
Cant dels jocs, poesia 17
Oda a Espanya, poesia 151
L'aufabrega, poesia 180

Digitized by Google

Pags.

Cercant al comte l'Arnau 248

MASSÓ TORRENTS, J.
La llar apagada 85
Au el meu fill, poesia 140
L'etern combat, poema 264

OLIVER, MIQUEL S.
Julia Liberta Blanda, poesia 187

PEREZ JORBA, JOAN.
Dominació 119

PLANAS I FONT, CLAUDI.
L'avia, poesia. 41
A ulls clucs, poesia 98
El bosc nou, poesia 279

RIQUER, ALEXANDRE DE.
Els Foncs 6

RUSIÑOL, SANTIAGO.
Contrast 18
Una fábrica de sants 127
Soletat, El darrer viatge 156
El pati blau 242

TERRÍ, JAUME.
Primaveral, poesia 47
Conjugal, poesia 132

VERDAGUER, JACINTO.
Lo temple (fragment del poemet inedit «Santa Eulalia») 18

MUSICA

FERRAN, PERE HENRIC DE.
Cancó d'Agost, chor. Lletra d'Apeles Mestres . 104

MORERA, HENRIC.
Cancó de Zaira, de «L'alegria que passa». Lletra de Santiago Rusiñol 52
Melangia. Lletra d'Ignasi Iglesias 176

VILLEGAS, R.
Negra nit. Lletra d'E. Guanyabéns 282

GRAVATS

BONNIN, L.
Dibuixos 86, 87, 88, 89

HAMILTON, J. MAC LURE.
En Gladstone llegint 129

MAS I FONTDEVILA, ARCADI.
Fris pera la coberta de «L'alegria que passa» . 56

MERCADÉ, BENET.
El seu retrat, fet per ell mateix. 1
Dibuixos 2, 6
La traslació del cós de Sant Francesc 3
La mort de Sant Joan Climac 4
Santa Teresa de Jesús. 5

MESTRE, J.
Retrat de Marian Aguiló als 30 anys 114

Pags.

MORAGAS, TOMAS.
Retrat de Marian Aguiló als 72 anys 115

PICHOT, R.
L'hermità 67
Chor de noies 201
Dibuixos 156, 157, 242, 243

RUSIÑOL, SANTIAGO.
Cartell de «L'alegria que passa» 27

RUSSELL, W.
Gladstone pronunciant davant del Parlament el gran discurs a favor del «Home rule» . . 131

VALLOTON, F.
Retrat d'E. Verhaeren 20

DE FOTOGRAFIA.
Vista del castell d'Hawarden, residencia de Gladstone. 132

RETRATS.
d'Annunzio, Gabriel 145
Gladstone 129, 130, 131
Soler i Miquel, Josep 37

TRADUCCIONS

D'ANNUNZIO, GABRIEL.
A la Dida, trad. d'E. Guanyabéns 33
Suspiria de profundis, trad. de Joan Perez Jorba 103

ESCHYL.
Els Perses, tragedia, trad. d'Arthur Masriera [47, 71, 97, 106

BAUDELAIRE, CH.
Don Juan a l'Infern, trad. d'E. Guanyabéns . 12
Ubriagueu-vos!, trad. de J. R. C. 51

BJŒRNSTERNE BJŒRNSON.
Sobre l'unió de Suecia y Noruega 221

COUPERUS, LLUÍS.
Magestat, novela, fragment, trad. de J. P. J. . 280

EMERSON.
Fragments traduits de l'assaig *Confianca en si mateix*, per Ramon D. Perés 90

GŒTHE.
Dedicatoria, trad. de Joan Maragall 117
Ifigenia a Taurida, tragedia, trad. de Joan Maragall. 133, 155, 181, 202, 228

MALLARMÉ, STÉPHANE.
Mon ànima a ton front, trad. de J. P. J. . . . 221

MAETERLINCK, MAURICI.
Interior, trad. de Pompeu Fabra 25

NIETZSCHE, FREDERIC.
Aixi parlà Zarathustra. Fragments traduits per Joan Maragall. Troços del *Prefaci* . . . 269
A l'anar a sortir el sol, El coneixement pur . . 13

ROSSETTI, GABRIEL DANTE.
Sant Lluc, pintor, trad. d'Alfred Opisso. . . 217

Digitized by Google

Pags.

SHELLEY, PERCY BYSSHE.
Sobre la Mort, trad. de Joan Perez Jorba . . 228
VICAIRE, GABRIEL.
Joventut, trad. d'E. Moliné i Brasés 162

BIBLIOGRAFIA

Aguilera, *Teoria i practica dels adobs* (M.) . . . 267
Aladern, *El Dèu del Mal* (J. P. J.) 281
Alcover, *Rondayes Mallorquines* (J. M. T.) . . . 112
Cabot, *De fóra casa* (J. M.) 163
Caubert, *Vers les lointains échos* (J. P. J.) . . . 266
Fabra, *Contribució a la Gramatica catalana* (J. C. C.) 267
Font, *Catalec espeleologic de Catalunya* (M.) . . . 128
Gual, *Silenci* (M.) 54
Le Blond, *Èmile Zola devant les jeunes* (J. P. J.) . 208
Marinel-lo, *Llubernas* (I. I.) 16
Mistral, *Lo poema del Rose*, trad. Soler i Miquel (J. M. P.) 15
Montfort, *Chair* (J. P. J.) 188
Morató, *L'Esquirol* (J. R. C.) 36
Orlandis, *Poesies* (J. P. J.) 235
Prieur, *Rimes devant l'Atre et rimes aux Champs* (J. P. J.) 142
Rusiñol, *L'alegria que passa* (I. I.) 52
Soler y Palet, *Parroquia de Tarrassa* (M. T.) . . 281
Revista de Revistes (J. P. J.) 35, 74, 94, 128, 142, [164, 188, 211, 236, 251, 268

VARIA

La vetllada de l'Ixart en l'Ateneu (J. M.) . . . 15
En honor den Clavé (Ignasi Iglesias) 34
Literatura parisenca en castellà (J. B. R.) . . . 56
La venda del Museu-Armeria Estruch (S. R.) . . 141
La sessió de l'Ateneu en memoria de M. Aguiló (J. M.) 142
Ecos politics de la prempsa exterior (J. C. C.) . . 163
En Lluis Couperus 279

INDEX ALFABETIC DE NOMS DE PERSONES

Aguilera, Joaquim, 267.
Aguiló y Fuster, Marian, 114, 115, 142.
Aladern, Josep, 281.
Alcover, Antoni M., 112.
Alomar, Gabriel, 202, 214, 246, 260.
d'Annunzio, Gabriel, 33, 103, 145, 147, 171, 190, 222.
Baudelaire, Ch., 12, 51.
Bismarck, 190.
Bjœrnsterne Bjœrnson, 221.
Bonnin, L., 86 a 89.
Brossa Roger, Jaume, 91, 165, 237, 261.
B. R., J., 56.
Cabot y Rovira, Joaquim, 163.
Casas-Carbó, Joaquim, 77, 122, 151.
C. C., J., 163.
Casellas, R., 271.
Caubert, 266.
Clavé, 34.
Cortada, Alexandre, 8, 57, 253.
Couperus, Lluis, 279.
Emerson, 90.
Erill, Roger de, 90.
Æschyl, 47, 71, 97, 106.
Estruch, 141.
Fabra, Pompeu, 267.
Ferran, Pere Henric de, 104.
Font i Sagué, Norbert, 128.
Fuentes, Henric de, 100.
Gener, Pompeius, 79.
Gladstone, 129 a 132.
Goethe, 117, 123, 155, 181, 202, 228.
Gual, Adrià, 54.
Guanyabéns, E., 12, 25, 33, 94, 122, 241, 263, 282
Hamilton, J. Mac Lure, 129.
Humboldt, Guillem de, 122.
Iglesias, Ignasi, 34, 42, 62, 176, 246, 271.
I. I., 16, 52.
Jordà, Josep M., 1.
Le Blond, 208.
Lopez Oms, Lluis, 71.
Maeterlinck, Maurici, 25, 237.
Mallarmé, Stéphane, 218.
Maragall, Joan, 13, 17, 117, 133, 151, 155, 180, 181, 202, 228, 269.
Marianel-lo, Manel, 16.
Masriera, Arthur, 47, 71, 97, 106.
Mas i Fontdevila, Arcadi, 56.
Massó Torrents, J., 85, 140, 264.
Mercadé, Benet, 1 a 6.
Mestre, J., 114.
Mestres, Apeles, 104.
Moliné i Brasés, E., 162.
Moragas, Tomas, 115.
Morató i Grau, Josep, 36.
Morera, Henric, 34, 52, 176.

Digitized by Google

Montfort, 188.
M., 54, 128, 267.
M., J., 15, 142, 163.
M. P., J., 15.
M. T., 281.
M. T., J., 112.
Nietzsche, 13, 79, 269.
Oliver, Miquel S., 187, 190.
Orlandis Despuig, Pere, 235.
Opisso, Alfred, 129, 217.
Perés, Ramon D., 90, 114.
Perez Jorba, Joan, 19, 37, 103, 119, 145, 171, 190, 218, 222, 228.
P. J., J., 15, 35, 36, 74, 94, 128, 142, 164, 188, 208, 211, 221, 235, 236, 251, 266, 268, 281.
Pichot, R., 67, 156, 157, 201, 242, 245.
Planas Font, Claudi, 41, 98, 279.
Prieur, 142.
Riquer, Alexandre de, 6.
Rossetti, Gabriel Dante, 217.
Rusiñol, Santiago, 18, 27, 52, 127, 156, 242
R., S., 141.
Russell, W., 131.
R., 36.
R. C., J., 51.
Shelley, Percy Bysshe, 228.
Soler i Miquel, Josep, 15, 37
Soler i Palet, Josep, 281.
Terri, Jaume, 47, 132.
Valloton, F., 20.
Vendrell, Ernest, 46.
Verdaguer, Jacinto, 18.
Verhaeren, 19, 20.
Vicaire, Gabriel, 162.
Villegas, R., 282.
Yxart, Josep, 15.
Zola, Emili, 57, 208.

ERRADES

Pags.	Col.	Ratlla	Hont diu:	Ha de dir:
32	1.ª	5	la marxa del	el camí que seguirà l
241	2.ª	16	que ns senyala	que us senyala
241	2.ª	17	un nou astre ns envia	un nou astre us envia
261	1.ª	10	Les roques,	Les soques,

Digitized by Google

Digitized by Google

123

Digitized by Google